KIM STANLEY ROBINSON

MINISTERUL PENTRU VIITOR

„O epopee tumultuoasă despre schimbările climatice și despre eforturile umanității de a schimba cursul evenimentelor înainte de a fi prea târziu."

Polygon

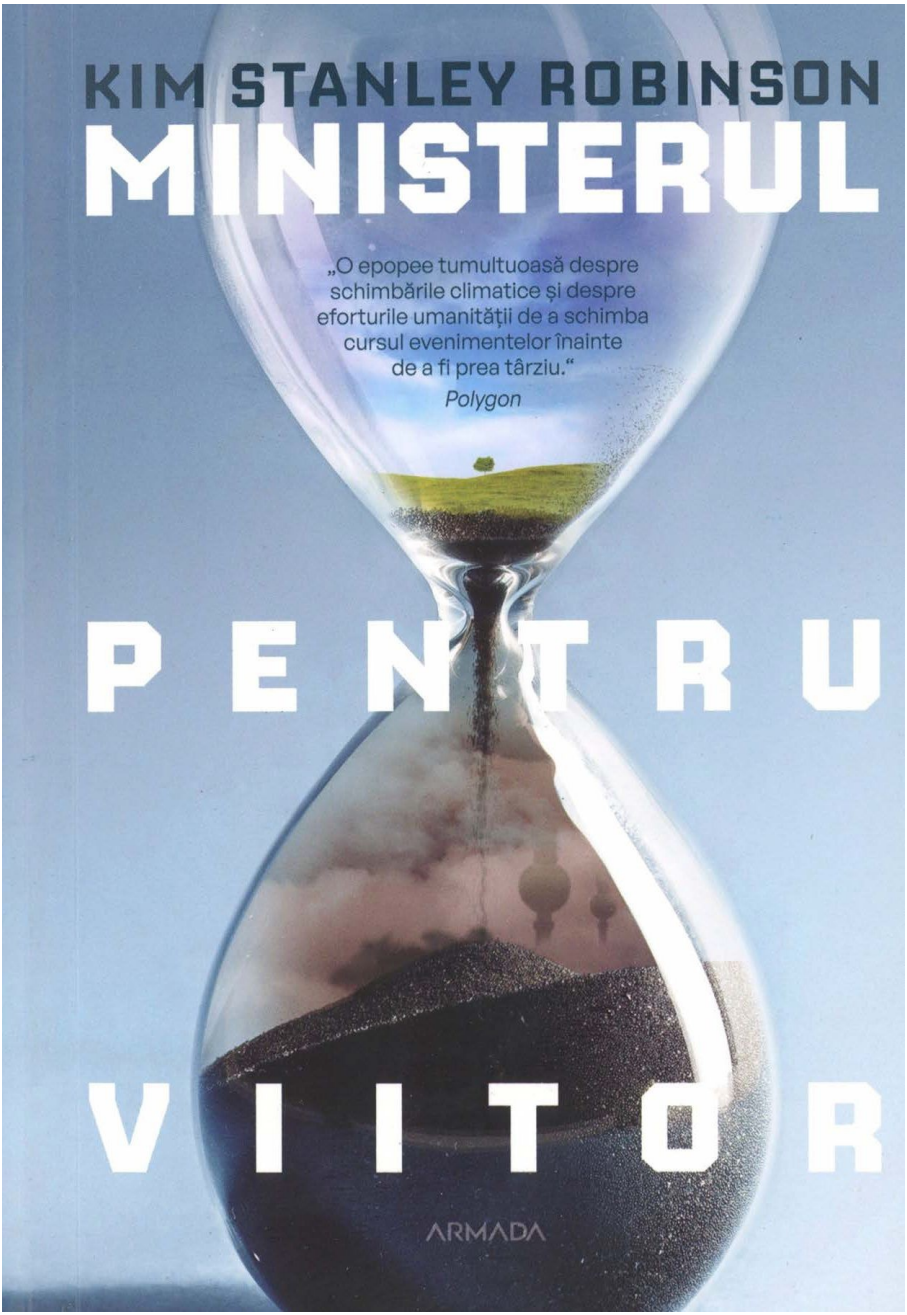

ARMADA

KIM STANLEY ROBINSON

MINISTERUL PENTRU VIITOR

Traducere din limba engleză și note de
Emil Sârbulescu
ARMADA
Director editorial: Alexandra RUSU
Redactor-șef: Marian COMAN
Coperta: Adnan VASILE
Prepress copertă: Alexandru CSUKOR
Redactor: Mihaela STAN
Tehnoredactori: Magda BITAY, Antonela IVAN
Lector: Andreea DÂNILĂ
Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ROBINSON, KIM STANLEY
Ministerul pentru Viitor / Kim Stanley Robinson; trad, din lb. engleză:
Emil SârbulescuBucurești: Nemira Publishing House, 2022
ISBN 978-606-43-1316-4
I. Sârbulescu, Emil (trad.)
821.111
Kim Stanley Robinson
THE MINISTRY FOR THE FUTURE
Copyright © 2020 by Kim Stanley Robinson
This edition published by arrangement with Little, Brown and Company, New York, New York, USA.
All rights reserved.
© NEMIRA, 2022
ARMADA este un imprint al Grupului Editorial NEMIRA.
Tiparul executat de ARTPRINT S.A.
Tel: 0723.13.05.02, e-mail: office@artprint.ro
Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări și închirierea acestei cărți fără acordul scris al editorului sunt strict interzise și se pedepsesc conform Legii dreptului de autor.
ISBN 978-606-43-1316-4

„În al doisprezecelea an de secetă continuă, orașul nostru a rămas fără apă. Desigur, am fost avertizați că așa se va întâmpla, dar chiar și în perioadele de secetă se întâmplă să mai cadă câțiva stropi de ploaie, însă prin strategia de conservare și asolament în agricultură, prin construirea de noi rezervoare și conducte către bazine hidrografice îndepărtate și prin săparea unor fântâni și mai adânci, și prin toate celelalte eforturi, am reușit întotdeauna să ne descurcăm cumva.

Și toată treaba asta ne-a făcut să credem că va merge tot așa.

Dar în septembrie a avut loc un cutremur, nu foarte puternic, dar aparent suficient încât să miște ceva în stratul acvifer de sub noi și foarte repede toate fântânile au secat, iar rezervoarele erau deja goale; bazinele hidrografice învecinate conectate la sistemele noastre printr-o conductă au secat și ele.

În ziua de 11 septembrie 2034 nu a mai curs nicio picătură de apă din robinete."

Recrutăm vânători și devoratori de vise!
Amazoane și exploratori alături de care să călătorim până la capătul universului!
Luptători plini de curaj și femei neînfricate care pot să înfrunte vrăjitori malefici, orei însetați de sânge și dragoni neîmblânziți!
Minți sclipitoare, dornice să dezlege misterele unor crime terifiante! Cititori și cititoare neobosite, cărora să le aducem cele mai fascinante romane science-fiction, fantasy și thriller!

Pentru Fredric Jameson

1

Aerul era din ce în ce mai fierbinte.

Frank May se ridică de pe saltea și se îndreptă spre fereastră pentru a arunca o privire. Păși cu grijă să nu facă zgomot. Pereți din stuc și plăci într-o nuanță de ocru, culoarea argilei locale. Blocuri de apartamente pătrate asemănătoare cu al lui, cu terase pe acoperișurile unde locatarii se furișau peste noapte pentru că înăuntru era prea cald pentru a putea dormi. Nu puțini erau aceia care priveau acum răsăritul din spatele parapetelor care le ajungeau până la piept. Cerul, în nuanța clădirilor, pălise acolo unde soarele avea să răsară curând. Frank inspiră adânc. Îi amintea de aerul dintr-o saună. Acum, în cel mai răcoros moment al zilei. În toată viața lui nu petrecuse mai mult de cinci minute într-o saună; nu-i plăcea senzația. Apa caldă, poate; aerul fierbinte și umed – în niciun caz. Nu înțelegea cum se poate bucura cineva de senzația aceea înăbușitoare și de transpirația abundentă.

Nu exista cale de scăpare. Dacă s-ar fi gândit mai bine, n-ar fi acceptat să vină. Era orașul înfrățit cu al său, dar existau o mulțime de alte orașe înfrățite și organizații umanitare. Ar fi putut lucra în Alaska. Aici, transpirația îi intra în ochi și îl irita. Transpira abundent, deși purta doar pantaloni scurți, și aceștia uzi de sudoare. Chiar și pe salteaua pe care încercase să doarmă erau pete de umezeală. Îi era sete, dar termosul de lângă pat era gol. Peste tot în oraș, aparatele de aer condiționat montate în ferestre bâzâiau ca niște țânțari uriași.

Apoi soarele fisură orizontul la răsărit cu strălucirea unei bombe atomice, ceea ce și era, de fapt. Câmpurile și casele de sub acea linie strălucitoare de lumină se întunecau din ce în ce mai mult pe măsură ce așchia se lărgea transformându-se într-o fâșie aprinsă, pentru a se îngroșa apoi într-o semilună la care nu putea privi. Căldura care se

revărsa de la orizont era palpabilă, te izbea în față. Razele soarelui îi încălzeau instantaneu pielea, forțându-l să clipească. Abia dacă mai vedea; ochii îl dureau și îi curgeau lacrimile. Totul devenise maroniu, bej, strălucitor, insuportabil de alb. Un oraș obișnuit din Uttar Pradesh, la ora șase dimineața. Se uită la telefonul mobil. Temperatura: 38°C. În grade Fahrenheit erau – atinse câteva taste – 103°C. Umiditate: aproximativ 35%. Principalul lucru este modul în care se corelau cele două valori. Cu doar câțiva ani în urmă, această combinație ar fi însemnat cea mai ridicată temperatură de bulb umed înregistrată vreodată. Acum era doar o simplă dimineață de miercuri.

Strigăte de groază și consternare sfâșiau aerul. Veneau de pe acoperișul de vizavi. Țipete de suferință. Două tinere aplecate peste parapet strigau în direcția străzii. Cineva, pe acoperiș, nu se mai trezea. Frank atinse telefonul cu degetul și sună la poliție. Niciun răspuns. Nu știa dacă apelul fusese preluat sau nu. Iar acum sunetul sirenelor sfâșia aerul, un sunet îndepărtat, de parcă sirenele ar fi fost cumva scufundate în apă. Odată cu venirea zorilor, oamenii îi descopereau pe cei aflați pe moarte, îi găseau pe cei care nu o să se mai trezească niciodată după noaptea lungă și toridă. Strigau după ajutor. Judecând după sirene, apelurile individuale continuau să ajungă la destinatar. Frank își verifică din nou telefonul. Era încărcat, chiar avea semnal. Dar secția de poliție la care sunase de mai multe ori în ultimele patru luni nu răspundea. Mai avea doar două luni, cincizeci și opt de zile. Părea o eternitate. E 12 iulie, musonul încă nu a început să bată. Concentrează-te să treci peste ziua de azi. Câte o zi, pe rând.

Apoi acasă, în Jacksonville, unde este ridicol de răcoare în comparație cu ce se întâmplă aici. Va avea ceva de povestit. Cu excepția amărâților de pe acoperișul de peste drum…

Apoi, zgomotul aparatelor de aer condiționat încetă brusc. Noi strigăte de disperare. Semnalul de recepție de pe telefon dispăru. Se luase curentul. O întrerupere, locală sau generală. Se auzeau sirene ca plânsetele zeilor și ale

zeițelor, de parcă întregul panteon hindus urla de durere.

Deja pornesc generatoarele, motoare zgomotoase în doi timpi. Oamenii procuraseră ilegal benzină, motorină sau kero- sen pentru situații de genul acesta, când legea care impunea utilizarea gazului natural lichefiat trecuse necesitatea pe primul loc. Aerul, și așa destul de poluat, va fi în curând saturat de gazele evacuate. Era ca și când ai fi inspirat fumul din țeava de eșapament a unui autobuz vechi.

Pe Frank doar gândul ăsta îl făcea să tușească. Încercă din nou să bea din termosul de lângă pat. Era gol. Îl luă cu el și îl umplu din rezervorul cu apă filtrată din frigiderul aflat într-o debara. Apa era încă rece în ciuda întreruperii curentului, iar acum, în termos, va mai sta rece câteva ceasuri bune. Ca măsură de precauție, aruncă o tabletă de iod în termos și înșurubă bine capacul. Simțindu-i greutatea în mână, se mai liniști.

Fundația depozitase în debara două generatoare și câteva canistre cu benzină, suficiente pentru a menține generatoarele în funcțiune timp de două-trei zile. De ținut minte.

Colegii lui se îngrămădeau la ușă. Hans, Azalee, Heather, toți agitați și cu ochii înroșiți.

— Haide, ziseră ei. Trebuie să plecăm.

— Ce vreți să spuneți? îi întrebă Frank, nedumerit.

— Trebuie să mergem să aducem ajutoare. Electricitatea s-a întrerupt în tot cartierul. Să-i anunțăm pe cei din Lucknow. Să aducem doctori.

— Care doctori? întrebă Frank.

— Trebuie măcar să facem ceva!

— Eu nu plec, spuse Frank pe un ton categoric.

Ceilalți se uitară la el și apoi schimbară priviri între ei.

— Lăsați-mi telefonul prin satelit, sugeră Frank. Mergeți voi să găsiți ajutoare, eu rămân aici și le spun oamenilor că vă întoarceți cu ajutoare.

Stânjeniți, încuviințară cu o înclinare a capului și se repeziră afară.

Frank îmbrăcă o cămașă albă care să îmbibă

instantaneu de sudoare și ieși în stradă, unde îl întâmpină zumzetul generatoarelor care aruncau gaze în aerul supraîncălzit. Pesemne că sunt conectate la aparatele de aer condiționat, își spuse, reprimându-și o criză de tuse. Era prea cald chiar și pentru a tuși; să inspiri aerul era ca și cum ai fi respirat într-o turnătorie, îți venea din nou să tușești. Aburul fierbinte în plămâni și încercările de a reprima tușea nu făceau decât să înrăutățească senzația de căldură. Oamenii se apropiată de el, cerându-i sprijinul, iar el le promise că ajutorul va veni în curând. La ora două, după-amiază, îi asigură. Mergeți la clinică și duceți bătrânii și copiii în camere cu aer condiționat. Și în școli au aer condiționat, și în sediul guvernului. Duceți-vă acolo. Luați-vă după sunetul generatoarelor.

La intrarea în fiecare clădire erau grupuri de oameni disperați care plângeau, așteptând o ambulanță sau o mașină de la pompe funebre. Ca și cu tușea, era prea cald să plângă cât ar fi dorit. Era la fel de periculos până să și vorbești, te puteai supraîncălzi. Oricum, ce ar mai fi de spus? Era prea cald să mai gândești. Cu toate acestea, oamenii continuau să i se adreseze.

— Vă rugăm, domnule! Ajutați-ne, domnule!

— Veniți la clinica mea, la ora două, le spunea Frank. Până atunci, intrați în școală. Mergeți undeva, găsiți un loc cu aer condiționat. Luați bătrânii și copiii de aici.

Dar ei nu aveau unde să se ducă.

Apoi îi veni o idee.

— Duceți-vă la lac! Intrați în apă! le spuse, dar ei nu păreau să înțeleagă. E la fel ca de Kumbh Mela[1], le explică el cum putu mai bine, când oamenii merg la Vanarasi și se scaldă în Gange. Vă veți răcori. Apa o să vă mai răcorească.

Un bărbat clătină din cap.

— Apa stă la soare. E fierbinte ca într-o baie. E mai rea decât aerul.

---

[1] Kumbh Mela, numit și Kumbha Mela, în hinduism, este un festival religios care se sărbătorește de patru ori pe parcursul a 12 ani, prin pelerinaje succesive la diverse locuri de pe malul a patru ape sacre - Gange, Shipra, Jamuna și Sarasvati.

Curios și alarmat, respirând el însuși cu greutate, Frank porni pe străzi, spre lac. Oamenii ieșiseră din clădiri și se înghesuiau în fața ușilor. Unii îl văzură, dar majoritatea erau prea absorbiți de propriile probleme. Toți aveau ochii încercănați de suferință și de frică, toți aveau ochii roșii de căldură, de fum și de praf. Suprafețele metalice expuse la soare ardeau la atingere, iar Frank vedea valuri de aer fierbinte rostogolindu-se deasupra lor, ca deasupra unui grătar aprins. Mușchii lui aveau consistența jeleului; anxietatea care-i străpungea coloana vertebrală ca un fir fierbinte era tot ce-l mai ținea în picioare. I-ar fi plăcut să se grăbească, dar îi era imposibil. Mergea pe la umbră ori de câte ori avea ocazia. La acea oră matinală, o parte a străzii era de obicei umbrită. Să ieși la soare e ca și cum ai intra în foc. Te târăști chinuit până la umbra următoare, împins din spate de explozia de căldură.

Apropiindu-se de lac, Frank nu se miră să vadă că deja erau oameni acolo, scufundați în apă până la gât, cu fețele lor cafenii roșii de căldură. Lumina soarelui reflectată staționa deasupra apei ca un nor de pudră de talc. Frank coborî pe poteca de beton care se întindea pe malul lacului pe partea unde se afla el, se ghemui și băgă mâna în apă, până la cot. Într-adevăr, apa era caldă ca într-o cadă de baie, sau pe aproape. Continuă să țină brațul în apă, încercând să determine care temperatură este mai ridicată – a corpului său ori a lacului. În aerul ca din cuptor era greu de spus și ajunse la concluzia că apa de la suprafață are aproximativ aceeași temperatură ca sângele din venele lui, ceea ce însemna că era ceva mai rece decât aerul. Dar dacă ar fi puțin mai ridicată decât temperatura corpului… Chiar și așa, tot ar fi mai rece decât aerul. Era surprinzător de greu de spus! Se uită la oamenii din lac. Doar o porțiune îngustă din suprafața apei era încă adăpostită de umbra clădirilor și a copacilor, dar și aceasta va dispărea în curând. Apoi, întregul lac va fi expus la soare, până după-amiaza târziu, când umbra se va strecura pe cealaltă parte. Era o veste proastă. Umbrelele, totuși; toată lumea are câte o umbrelă. Era o întrebare deschisă, câți oameni ar putea

începea în lac. Mai puțini decât erau în oraș, a cărui populație era în jur de două sute de mii de locuitori. De jur împrejur erau terenuri agricole, dealuri joase și alte sate și orașe mai mici, unele la doar câțiva kilometri distanță și altele mai departe, în toate direcțiile. Ordinea stabilită nu s-a schimbat de secole.

Se întoarse la complex și intră în clinica situată la parter. Urcă apoi în camera lui de la primul etaj, gâfâind și pufnind. Ar fi mai ușor să se întindă și să aștepte să se termine. Tastă combinația seifului și deschise larg ușa. Scoase telefonul prin satelit și îl porni. Bateria era complet încărcată.

Sună la sediul din Delhi.

— Avem nevoie de ajutor, îi spuse el femeii care-i răspunse la apel. Nu avem electricitate.

— Nici noi nu avem, zise Preeti. Peste tot s-a oprit.

— Cum adică, peste tot?

— Este afectată aproape întreaga zonă Delhi, Uttar Pradesh, Jharkhand, Bengal. De asemenea, în unele state din vestul țării, cum ar fi Gujarat și Rajasthan…

— Și noi ce facem?

— Așteptați ajutoare.

— De unde?

— Nu știu

— Care este prognoza meteo?

— Se estimează că valul de căldură va dura câteva zile. Atunci când se ridică aerul fierbinte de deasupra uscatului, este posibil să pătrundă o masă de aer ceva mai rece de peste ocean.

— Când?

— Nimeni nu știe. Zona de înaltă presiune este imensă și este blocată în Himalaya.

— E mai bine să fii în apă decât afară?

— În apă, desigur. Dar cu o condiție: să fie mai rece decât temperatura corpului.

Frank închise telefonul și îl încuie la loc în seif. Aruncă o privire contorului de particule de pe perete: 1.300 ppm. Contorul captează particule solide fine de 25 de nanometri

sau mai puțin. Ieși din nou în stradă și se adăposti la umbra clădirilor. Toată lumea făcea la fel; nimeni nu mai era la soare. Aerul cenușiu atârna deasupra orașului ca un nor de fum. Era prea cald pentru a distinge mirosurile; nu exista decât o aromă arzătoare, un miros care părea că provine din căldura însăși, mirosul flăcării deschise.

Frank intră din nou în clădire. Coborî scările și redeschise seiful, luă cheile debaralei, apoi deschise ușa debaralei și scoase unul dintre generatoare și o canistră cu benzină. Când vru să umple rezervorul generatorului, își dădu seama că e deja plin, așa că puse canistra la loc și trase generatorul în colțul camerei unde se afla fereastra cu aparatul de aer condiționat. Acesta avea un cablu scurt, conectat la o priză de sub fereastră. Nu era o idee bună să pornească un generator în interiorul unei camere, din cauza gazelor, dar nici să amplaseze generatorul în stradă, sub fereastră, nu era o idee bună pentru că sigur ar fi fost furat. Oamenii erau disperați. Deci… Se întoarse la debara, căută mai bine și găsi un prelungitor. Se urcă pe acoperișul clădirii de patru etaje, unde era o terasă înconjurată de un parapet. Prelungitorul nu ajungea decât până la etajul inferior. Coborî, scoase aparatul de aer condiționat din fereastra de la etajul doi și o cără sus pe scări, gâfâind și transpirând. O clipă avu impresia că va leșina, apoi sudoarea îi înțepă ochii și simți cum îl cuprinde un val de energie. Deschise fereastra biroului de la etajul patru, așeză unitatea în echilibru pe pervaz, coborî rama ferestrei deasupra, apoi scoase panourile laterale din plastic, acoperind spațiul liber rămas între unitate și părțile laterale ale ferestrei. Sus, pe terasă, porni generatorul și îl ascultă cum strănută și apoi trece la ritmul de tobă al motorului în doi timpi. Un mic nor de fum, după care gazele evacuate nu se mai văzură. Cu toate acestea, generatorul era destul de zgomotos și oamenii îl vor auzi tot așa cum și el le auzea pe celelalte din tot orașul. Conectă prelungitorul la generator, coborî în biroul de la ultimul etaj, introduse în priză cablul de la unitatea A/C și apăsă pe butonul de pornire. Aparatul porni cu un zumzet strident. O explozie de aer. Doamne, nu

funcționează! Ba da, funcționează. Răcește aerul exterior cu cinci până la zece grade... Așa, temperatura poate să coboare la aproximativ 30°C, poate încă vreo câteva grade. La umbră e bine, căldura poate fi suportată în ciuda umezelii. Trebuie doar să rămâi nemișcat și să nu te agiți. Iar aerul mai rece va coborî scările și va răcori întreaga clădire.

Jos, Frank încercă să închidă fereastra unde fusese instalată unitatea A/C, dar rama era blocată. O lovi cu pumnii și aproape că sparse geamul, până când în cele din urmă cadrul cedă și coborî cu o smucitură. Ieși în stradă și închise ușa. Se îndreptă spre cea mai apropiată școală. Un mic magazin din apropiere vindea alimente și băuturi pentru școlari și părinții lor. Școala era închisă, magazinul la fel, dar oamenii încă nu se împrăștiaseră; pe unii îi cunoștea.

— Avem aer condiționat în clinică, le spuse. Veniți cu mine.

Un grup de oameni îl urmară în tăcere. Erau șapte sau opt familii, inclusiv proprietarii micului magazin, care încuiară ușa înainte de plecare. Încercau să meargă pe la umbră, dar aproape că nu mai exista umbră. Bărbații mergeau în fața soțiilor care aveau misiunea să țină copiii grupați și să încerce să nu rupă șirul indian pentru a nu ieși din zona umbrită. Conversațiile erau purtate în limba awadhi, sau poate bhojpuri, își spuse Frank. El însuși vorbea doar puțin hindi. Oamenii știau asta și îi vorbeau în limba respectivă când voiau să-i spună ceva sau căutau pe cineva care să-i vorbească în engleză. Frank nu se obișnuise deloc cu ideea de a încerca să ajute oameni cu care nu putea comunica. Rușinat și timid, își învingea jena de a-și dezvălui cunoștințele precare de hindi și îi întreba ce mai fac, unde se află familiile lor, dacă au unde să se ducă... Dacă într-adevăr chiar spunea toate astea. Oamenii îl priveau curioși.

Ajunși la clinică, deschise ușa, iar oamenii intrară în mod ordonat și, fără să mai aștepte să li se spună, urcară la etajul unde se afla aerul condiționat și se așezară pe podea. Spațiul se ocupă rapid. Frank se întoarse la ușa din față și

invită pe oricine dorea să între. Nu trecu mult până când clădirea se umplu, apoi Frank încuie ușa.

Sufocându-se de căldură, oamenii stăteau în camerele relativ răcoroase. Frank aruncă o privire spre computerul de pe birou și văzu că temperatura la parter era de 38°C. La etajul unde instalase aerul condiționat, cu siguranță că era puțin mai scăzută. Umiditatea era de 60%. Era ceva neobișnuit ca temperatura și umiditatea să fie atât de ridicate în același timp; nu era o veste bună. În Câmpia Gangetică, în timpul sezonului uscat care dura din ianuarie până în martie, vremea era mai rece și mai uscată. Apoi temperatura creștea, dar umiditatea rămânea scăzută. Mai târziu, odată cu sosirea musonului, temperaturile scădeau și norii omniprezenți ofereau protecție împotriva razelor directe ale soarelui. Acest val de căldură era însă diferit, umiditatea continua să rămână ridicată în ciuda cerului senin. O combinație mortală.

În clinică erau două băi. La un moment dat, toaletele au încetat să mai funcționeze. Desigur, conductele de canalizare duceau la o instalație de tratare a deșeurilor undeva unde curentul se întrerupsese și probabil că nu aveau un generator capabil să o mențină în funcțiune, deși era greu de crezut. În orice caz, se întâmplase. Acum, Frank lăsa oamenii să iasă din casă ca să se poată ușura undeva pe alee, aidoma locuitorilor din satele de munte nepaleze care nu au văzut în viața lor o toaletă. Prima scenă de acest fel l-a șocat, acum o considera ca făcând parte din ordinea firească a lucrurilor.

Uneori oamenii începeau să plângă și erau înconjurați de grupuri restrânse; bătrâni în suferință, copii mici în suferință. Au existat câteva excreții accidentale. Frank pusese niște găleți în băi și, când se umpleau, le scotea în stradă și le golea în canalizare. A murit un bătrân. Frank a ajutat un grup de tineri să ducă trupul pe terasa de pe acoperiș, unde l-au înfășurat într-un cearșaf subțire, sau poate un sari. Cel mai rău a fost mai târziu în noapte, când au făcut același lucru cu cadavrul unui sugar. În timp ce duceau trupul mic pe acoperiș, oamenii din toate camerele

plângeau. Frank și-a dat seama că generatorul nu mai avea combustibil și a coborât până la debara, de unde a luat o altă canistră și l-a realimentat.

Termosul era gol. Niciun strop de apă nu curgea din robinete. În frigider erau două bidoane mari de apă, dar Frank nu spuse nimănui. Își umplu termosul, în întuneric. Apa era încă puțin rece. Se întoarse la muncă.

În noaptea aceea au mai murit patru oameni. Dimineața soarele a răsărit din nou ca un furnal arzând, aprinzând, parcă, acoperișul și încărcătura sa deprimantă de cadavre înfășurate. Toate acoperișurile și, dacă priveai în jos pe străzi, toate trotuarele, deveniseră adevărate morgi. Întregul oraș se transformase într-o morgă și era la fel de cald ca întotdeauna, poate chiar mai cald. Termometrul indica 42°C, o umiditate de 62%. Frank se uită la ecrane plictisit. Dormise vreo trei ore, în etape scurte. Generatorul continua să funcționeze monoton cu bătaia întreruptă a motorului său în doi timpi, iar unitatea A/C vibra ca un ventilator defect ce era. De peste tot se auzea zumzetul altor generatoare și aparate de aer condiționat, dar nu erau de niciun folos.

Frank coborî scările, descuie seiful și o sună din nou pe Preeti pe telefonul prin satelit. Preeti ridică telefonul după douăzeci sau poate patruzeci de încercări.

— Ce s-a întâmplat?

— Ascultă, avem nevoie de ajutor aici, spuse Frank. Mor oamenii!

— Crezi că ești singurul? se răsti Preeti grosolan.

— Nu, dar avem nevoie de ajutor.

— Cu toții avem nevoie de ajutor!

Frank se opri pentru a reflecta la aceste cuvinte. Era greu de gândit. Preeti se afla în Delhi.

— Sunteți bine acolo? întrebă în cele din urmă.

Nu primi niciun răspuns. Preeti închisese telefonul.

Simți din nou înțepături în ochi. Și-i șterse, apoi urcă pentru a scoate gălețile din baie. Nu se mai umpleau atât de repede. Oamenii nu mai aveau nimic în stomac. Oricum, rămași fără o sursă de apă, vor fi nevoiți să plece de acolo.

Când se întoarse din stradă și deschise ușa, se pomeni atacat și tras cu forța înăuntru. Trei tineri îl țintuiră la podea; unul dintre ei mânuia un pistol negru, mare cât capul lui. Frank se uita la secțiunea circulară de la capul țevii, singura parte rotunjită a armei de o formă aproape pătrată, dintr-un metal negru, îndreptată direct spre el. Întreaga lume se concentrase în cercul acela mic. Frank simți cum încremenește de groază, în timp ce sângele îi zvâcnea în tâmple. Transpirația îi acoperise fața și palmele.

— Nu mișca! spuse un alt atacator. Dacă te miști, ești un om mort.

Țipetele de la etajele superioare marcau traseul urmat de intruși. Sunetul înăbușit al generatorului și al aparatului de aer condiționat încetă brusc și murmurul general al orașului năvăli pe ușa deschisă. Oamenii care treceau pe acolo priveau curioși și își continuau drumul. Nu erau prea mulți. Frank încerca să respire cât mai puțin posibil. Ochiul drept îl durea cumplit, dar îl închise și continuă să se uite fix cu celălalt. Se simțea obligat să se răzvrătească, dar voia să trăiască. Părea să urmărească scena de la jumătatea scării, ieșit din propriul corp și ignorând toate emoțiile inerente. Totul, cu excepția senzației de înțepătură din ochi.

Bandiții coborâră scările ducând cu ei generatorul și aparatul de aer condiționat și părăsiră clinică. Bărbații care îl țineau pe Frank îl lăsară liber.

— Avem nevoie de el mai mult decât tine, explică unul dintre ei.

Tipul cu pistolul se încruntă la partenerul său și îndreptă pistolul spre Frank pentru ultima oară.

— E vina ta, spuse el, după care plecară și ei, trântind ușa.

Frank se ridică și își masă brațele, de care îl ținuseră strâns bărbații. Inima îi bătea încă nebunește în piept. Îi era greață. Câțiva oameni coborâți de la etajele superioare îl întrebară cum se simte. Erau îngrijorați pentru el, se temeau că era rănit. Grija lor îi atinse o coardă sensibilă și brusc se simți copleșit de emoții. Se așeză pe prima treaptă

a scării și își îngropă fața în mâini, chinuit de valul brusc al sentimentelor. Lacrimile îi atenuau puțin usturimea din ochi. În cele din urmă, reuși să se ridice.

— Trebuie să mergem la lac. Acolo există apă și va fi puțin mai răcoare. În apă și în jurul lacului nu va fi atât de cald.

Câteva femei nu agreau ideea, iar una dintre ele spuse:

— Poate ai dreptate, dar este prea mult soare acolo. Ar trebui să așteptăm până se întunecă.

— Aveți dreptate, răspunse Frank, dând din cap.

Nervos, puțin ametit și slăbit, se întoarse la magazin împreună cu proprietarul. Senzația că se află într-o saună era apăsătoare și cu mare greutate reuși să care un sac plin cu alimente, conserve și sticle de băutură înapoi la clinică. Totuși, ajută la transportul a șase saci de provizii. Deși se simțea foarte rău, părea să aibă mai multă forță decât restul micului grup și uneori se întreba dacă ceilalți vor rezista așa pentru tot restul zilei. Nimeni nu vorbea în timp ce mergeau, nici măcar nu se priveau în ochi.

— Putem reveni mai târziu pentru mai multe provizii, spuse proprietarul magazinului.

Și așa a trecut ziua. Țipetele jalnice s-au transformat treptat în gemete înăbușite. Epuizați de căldură și de sete, oamenii nu mai găseau puterea să se îngrijoreze, nici măcar atunci când le mureau copiii. Ochii roșii de pe chipurile întunecate îl priveau pe Frank în timp ce se împiedica printre ei, ajutându-i să-și care rudele moarte pe acoperiș, unde soarele ardea fără milă. Cadavrele putrezeau, dar era atât de cald, încât se puteau încălzi și usca mai repede. Într-o asemenea căldură, niciun miros nu supraviețuia, totul era înecat de duhoarea aerului aburit supraîncălzit. Sau poate că nu; mai era și duhoarea bruscă a cărnii putrezite. Nimeni nu mai zăbovea pe acoperiș mai mult decât era necesar. Frank numără paisprezece cadavre înfășurate, adulți și copii. Privind peste marginea parapetului, văzu că și alții procedau la fel – lucrau în tăcere, în grabă, cu un aer absent, privind în jos. Nu mai era nimeni care să se uite în jur, așa cum făcea el.

La parter, mâncarea și băutura se terminaseră deja. Frank făcu o numărătoare, ceea ce nu se dovedi lucru ușor: erau cincizeci și cinci de oameni în clinică. Așteptă o vreme pe scări, apoi deschise ușa de la debara și examină conținutul. Își umplu termosul cu apă, bău pe săturate și îl umplu din nou. Nu mai era rece, dar nici caldă nu era. Mai era canistra cu benzină; la nevoie, ar putea arde cadavrele. Mai era un generator funcțional, dar nu exista nimic la care să-l conecteze. Telefonul prin satelit era încărcat, dar nu avea pe cine să sune. Îi trecu prin minte ideea să-și sune mama: „Bună, mamă. Sunt pe moarte.” Nu.

Ziua se târa încet, secundă cu secundă, spre ultima sa oră, iar Frank se consultă cu proprietarul magazinului și cu prietenii săi. Conversară în șoaptă și căzură de acord că este timpul să meargă la lac. Treziră oamenii și le explicară planul; îi ajutară pe cei care nu puteau sta în picioare să coboare scările. Câțiva nu se puteau mișca și asta îi puse în încurcătură. Unii bătrâni spuneau că mai rămân acolo atât timp cât este nevoie de ei și apoi vin și ei la lac. Își luau rămas-bun de la cei care plecau ca și cum totul era normal, dar ochii lor trădau realitatea. Mulți părăsiră clinica plângând.

Ajunseră la lac și se adăpostiră la umbra după-amiezii târzii. Era mai cald decât oricând. Niciun suflet nu se vedea pe străzi sau pe trotuare. Din clădiri nu se auzea nimeni plângând. Mai erau niște generatoare care zdrăngăneau și ventilatoare care bâzâiau. Cerul livid părea să înece sunetele.

La lac îi întâmpină o scenă sfâșietoare. Erau atât de mulți oameni în apă, încât întreaga suprafață era presărată cu capete: erau peste tot, de-a lungul malurilor, chiar și mai departe, în larg; acolo unde se presupunea că apa este mai adâncă, se vedeau doar capete; oamenii zăceau, pe jumătate scufundați în apă, pe plute improvizate. Dar nu toți erau în viață. Lacul părea să degajeze o miasmă care stagna la suprafața apei. Frank simțea în nările arse duhoarea pregnantă a morții, a cărnii în putrefacție.

Conveniră că deocamdată cel mai bine ar fi să stea pe

pasarela joasă sau pe marginea lacului și să-și bage picioarele în apă. Mai rămăsese loc la capătul aleii, așa că înaintară greoi împreună și se așezară în grup, unul lângă celălalt. Betonul pe care stăteau încă degaja căldura zilei. Toți transpirau, cu excepția câtorva care erau mai roșii decât ceilalți și semănau cu niște tăciuni incandescenți în umbrele după-amiezii târzii. Ceilalți îi țineau în poziție verticală, ajutându-i să moară, odată cu lăsarea nopții. Apa lacului era la fel de fierbinte ca apa dintr-o cadă de baie, evident mai caldă decât corpul, își spuse Frank, mai caldă decât atunci când o încercase el ultima dată. Ceea ce era logic. Citise că, dacă mările ar absorbi toată energia trimisă de Soare pe Pământ, temperaturile ar crește până când oceanele ar începe să fiarbă. Îi era ușor să-și imagineze asta. Apa lacului părea să fi ajuns la doar câteva grade sub punctul de fierbere.

Cu toate acestea, la scurt timp după apusul soarelui și pe măsură ce amurgul scurt lăsă loc întunericului, intrară cu toții în apă. Era mai bine. Corpul lor le cerea să procedeze astfel. Puteau să stea în capătul cel mai puțin adânc al lacului, cu capul deasupra apei și să încerce să reziste.

Lângă el se afla un tânăr pe care Frank îl văzuse jucând rolul lui Kama într-o piesă, în timpul unei manifestări organizate pe plan local. Frank simți din nou cum vidul din sufletul lui este străpuns, ca atunci când oamenii se arătaseră îngrijorați în privința lui; își amintea de tânăr în momentul în care Arjuna îl lasă fără apărare pe Kama rostind un blestem și este pe punctul de a-l asasina; în momentul respectiv, tânărul strigă triumfător: „Asta e voia destinului!” Și reușește să mai lovească o dată înainte de a muri de sabia neiertătoare a lui Arjuna. Acum tânărul sorbea apa lacului, cu ochii mari de groază și de suferință. Frank se forță să privească în altă parte.

Căldura începea să i se urce la cap. Trupul lui Frank simțea acut nevoia de a sări afară din această baie prea fierbinte, așa cum alergi de la o saună la un lac rece ca gheața care ar trebui să se afle lângă orice saună, pentru a

simți șocul rece și binecuvântat al frigului care face să-ți explodeze aerul din plămâni, așa cum simțise cândva, în Finlanda. Acolo oamenii discutau despre creșterea la maximum a diferenței de temperatură, adică să faci un salt de câteva zeci de grade Celsius într-o secundă și să vezi cum te simți după aceea.

Dar acest mod de gândire era ca atunci când te scarpini unde simți o mâncărime și, ca rezultat, te simți și mai rău. Frank gustă apa fierbinte a lacului, îi simți gustul îngrozitor de la atâtea materii organice și cine mai știe ce. Totuși, îl chinuia o sete de nestins. Prezența apei fierbinți în stomac însemna că nu mai avea unde să se ascundă, căldura din interior și din exterior era cu mult peste temperatura normală a corpului uman. Fierbeau încet ca ouăle poșate. Asigurându-se că nu-l vede nimeni, Frank scoase capacul termosului și bău. Apa era acum călduță, dar nu fierbinte, și cel puțin era curată. Dar organismul lui tot mai voia, așa că nu se putu abține și o bău pe toată, până la ultima picătură.

Oamenii mureau mai repede decât oricând. Nu aveau cum să se răcorească. Toți copiii și bătrânii muriseră. Se auzeau murmure care ar fi trebuit să fie țipete de durere; cei care încă se puteau mișca scoteau cadavrele din apă sau le împingeau spre mijlocul lacului, unde pluteau ca niște bușteni sau se duceau la fund.

Frank închise ochii și încercă să nu audă vocile care răsunau în jurul lui. Era scufundat complet în apa puțin adâncă, cu capul sprijinit pe marginea platformei de beton și cu picioarele în noroiul de dedesubt. Se lăsă să se scufunde complet până când se înțepeni în noroi, lăsându-și doar fața expusă aerului arzător.

Noaptea trecea. Nu se vedeau decât cele mai strălucitoare stele, pete luminoase plutind pe firmament. O noapte fără lună. Sateliții traversau cerul de la est la vest, de la vest la est, odată chiar de la nord la sud. Oamenii știau ce se întâmplă și priveau în jur, dar nu acționau. Nu puteau; nu era nimic de făcut, nimic de spus. Pentru Frank, noaptea aceea a însemnat ani din viață. Când cerul se lumină, mai întâi într-o nuanță de cenușiu care semăna cu

norii, apoi dezvăluindu-se senin și lipsit de nori, Frank încercă să se miște. Vârfurile degetelor îi erau încrețite ca niște prune uscate. Fusese poșat, fiert la foc mic, era acum un preparat gătit. Îi era greu să ridice capul, chiar și doi-trei centimetri. Probabil că se va îneca aici. Gândul îl făcu să-și dubleze efortul. Își înfipse coatele în noroi și se trase în sus. Membrele lui erau ca niște spaghete prea fierte care îi acopereau oasele, dar oasele se mișcau de la sine. Se ridică. Aerul continua să fie mai fierbinte decât apa. Privea razele soarelui lovind vârfurile copacilor de pe celălalt mal al lacului, care păreau cuprinse de flăcări. Balansându-și cu grijă capul pe coloana vertebrală, Frank se uită în jur. Toți muriseră.

2

Sunt și nu sunt un zeu. În orice caz, voi sunteți odraslele mele. Sunteți în viață datorită mie.

Strălucirea din interior este dincolo de imaginație și totuși sunt și mai fierbinte în exterior. Ardeți la atingerea mea, deși eu mă rotesc dincolo de cer. Ritmul respirației mele profunde și lente vă face să înghețați și să ardeți, să înghețați și să ardeți.

Într-o zi vă voi devora, dar deocamdată vă hrănesc. Feriți-vă de privirea mea. Nu mă priviți niciodată în față.

3

Articolul 14 din Acordul de la Paris, înscris în Convenția-cadru a Organizației Națiunilor Unite privind schimbările climatice, stabilea că toate țările semnatare vor efectua un bilanț periodic al emisiilor de dioxid de carbon, ceea ce, în practică, a însemnat cuantificarea dioxidului de carbon pe perioada în cauză. Prima „evaluare la nivel global” a fost programată pentru 2023, ulterior va avea loc la fiecare

cinci ani.

Primul bilanț nu a fost pozitiv. Rapoartele au fost contradictorii și incomplete, deși au arătat foarte clar că emisiile de dioxid de carbon erau mult mai mari decât promiseseră părțile din acord, în ciuda scăderii drastice din 2020. Foarte puține țări îndepliniseră obiectivele pe care și le stabiliseră, deși erau realizabile. Conștiente de faptul că scăderea era insuficientă chiar înainte de bilanțul din 2023, o sută opt țări și-au reafirmat angajamentul; dar acestea erau cele mai mici țări, ale căror emisii combinate reprezentau aproximativ 15% din valoarea globală.

Prin urmare, la Conferința Părților (COP) din anul următor, unele delegații au subliniat că articolul 16, clauza 4 a acordului preciza că „[Acordul de la Paris] va adopta deciziile necesare pentru a promova punerea sa efectivă în aplicare [...] instituind organismele auxiliare considerate necesare pentru implementarea prezentului acord”. De asemenea, acestea au făcut apel la articolul 18, clauza 1, care a permis COP să creeze noi „organisme auxiliare pentru executarea prezentului acord”. Respectivele organisme auxiliare fuseseră înțelese până atunci ca niște comitete care se întruneau doar în timpul adunărilor anuale ale COP, dar de data aceasta unii delegați au susținut că, având în vedere eșecul general al acordului de până acum, era evident necesar un nou organism auxiliar cu atribuții permanente și resursele necesare pentru a le exercita, contribuind astfel la avansarea procesului.

Astfel, la COP 29, desfășurată la Bogota, Columbia, părțile semnatare au creat un nou organism auxiliar pentru punerea în aplicare a acordului, autorizat prin articolele 16 și 18, care ar fi finanțat în conformitate cu protocoalele de finanțare descrise la articolul 8, conform căruia toate părțile acceptau metodele stipulate în Mecanismul internațional pentru pierderi și daune de la Varșovia. Prin urmare, a fost făcut următorul anunț: „Se hotărăște înființarea unui organism subsidiar autorizat de această A 29-a Conferință a Părților care servește ca reuniune a părților la Acordul climatic de la Paris (CMA), pentru a colabora cu grupul

interguvernamental privind schimbările climatice și cu toate agențiile Națiunilor Unite și toate guvernele semnatare ale Acordului de la Paris, cu scopul de a pleda pentru generațiile viitoare de cetățeni ai lumii, ale căror drepturi, astfel cum sunt definite în Declarația universală a drepturilor omului, sunt la fel de valabile ca ale noastre. Acest nou organism subsidiar este, de asemenea, însărcinat cu apărarea tuturor ființelor vii prezente și viitoare care nu pot vorbi de la sine, promovându-le statutul legal și protecția fizică.”

Un jurnalist a botezat noul organism auxiliar „Ministerul pentru Viitor”, numele a prins și a dobândit popularitate, devenind termenul de referire la acest organism. Sediul său a fost stabilit la Zürich, Elveția, în ianuarie 2025.

La scurt timp după aceea, valul de căldură a lovit India.

4

Mai sus de campusul de la Eidgenossische Technische Hochschule[2], Zürich urcă spre parcul forestier care ocupă culmea dealului Zürichberg, marcând limita de est a orașului. O mare parte se întinde pe malurile râului Limmat, care începe ca un estuar al lacului Zürich și curge spre nord printre două dealuri, Zürichberg la est și Uetliberg la vest. Între aceste două înălțimi, terenul este destul de plat, pentru Elveția cel puțin, și aproape un sfert din populația elvețiană s-a adunat acolo pentru a crea un oraș compact și drăguț. Cei norocoși care locuiesc pe Zürichberg au impresia, și nu o dată, că locuiesc într-un loc privilegiat, cu vedere peste acoperișurile orașului vechi și spre marele lac din sud, iar uneori se văd chiar și Alpii. În soarele după-amiezilor târzii, un sentiment de calm luminos poate iradia din această priveliște mixtă a trăsăturilor umane și naturale. E un loc plăcut. Vizitatorii îl numesc adesea

[2] Eidgenossische Technische Hochschule (ETH) - Institutul Federal de Tehnologie, în 1b. germană, în original.

plictisitor, dar localnicii nu se plâng.

La stația de tramvai Kirche Fluntern, cam pe la jumătatea dealului, poți să cobori din tramvaiul albastru și să mergi spre nord pe Hochstrasse, trecând pe lângă o veche biserică cu un turn cu ceas mare și cu un clopot care bate orele. Alături este sediul Ministerului pentru Viitor, înființat ca urmare a Acordului de la Paris. Se poate ajunge acolo făcând doar câțiva pași de la ETH, cu specialiștii lui și cunoștințele lor geotehnice, și nu este departe de sediul marilor bănci elvețiene, cu cantitățile lor uriașe de capital, complet disproporționate față de dimensiunile reduse ale țării. Aceste proximități nu erau întâmplătoare, elvețienii promovând timp de secole o politică națională care consta în contribuția la pacea și prosperitatea mondială pentru a spori securitatea țării. „Nimeni nu este în siguranță până nu suntem cu toții în siguranță” – acesta părea a fi principiul elvețian –, iar cunoștințele geotehnice și sumele mari de bani sunt instrumente extrem de utile pentru atingerea acestui obiectiv.

Aceasta fiind situația și din moment ce sediul Organizației Mondiale a Sănătății și sediile altor agenții ONU se aflau deja la Geneva, când Acordul de la Paris a creat noul organism auxiliar, Zürichul a susținut cu tărie că există deja prea multe agenții la Geneva și, ca urmare, orașul este foarte scump, iar după un război acerb între cantoane, a câștigat dreptul de a găzdui sediul organismului nou creat. Fără îndoială, unul dintre motivele victoriei sale a fost că primăria orașului a oferit gratuit complexul Hochstrasse și câteva clădiri din apropiere care aparțineau ETH.

Șefa ministerului, Mary Murphy – o irlandeză la vreo patruzeci de ani, fost ministru al afacerilor externe al Republicii Irlanda și, înainte, avocat sindical – intră în biroul ei, unde se trezi în mijlocul unei situații de criză care nu o luă deloc prin surprindere. Întreaga lume era îngrozită să afle de valul de căldură mortal care devastase India; nu încăpea îndoială că vor apărea ramificații imediate. Prima tocmai se produsese.

Șeful ei de cabinet, un bărbat mic de statură pe nume Badim Bahadur, o urmă în birou.

— Ați auzit probabil că guvernul indian a luat măsuri pentru a controla radiația solară.

— Da, am văzut azi-dimineață, spuse Mary. Ne-au trimis detaliile planului?

— Au venit acum o jumătate de oră. Geoinginerii noștri spun că, dacă își vor continua planul, va fi ceva comparabil cu erupția vulcanului Pinatubo din 1991. Atunci, temperatura globală a scăzut cu peste 0,5°C pe o perioadă de câțiva ani, din cauza di- oxidului de sulf din norul de cenușă pe care vulcanul l-a aruncat în stratosferă. Experții noștri spun că va dura câteva luni până când guvernul indian va injecta în atmosferă o cantitate de dio- xid de sulf la fel de mare.

— Au capacitatea să o facă?

— Probabil că forțele lor aeriene vor fi în măsură să o facă, da. Cert este că pot încerca. Au avioanele și echipamentele necesare. Majoritatea aeronavelor au nevoie doar de o modificare a tehnologiei de realimentare în zbor. Și nu este ceva neobișnuit ca avioanele să arunce combustibil, astfel încât partea aceea va fi ușoară. Principala problemă va fi să urce la altitudinea necesară. De acolo este doar o chestiune de cantitate, de câte misiuni vor fi necesare. Cu siguranță vor fi nevoiți să facă mii de zboruri.

Mary scoase telefonul din buzunar și o căută pe Chandra în agenda de adrese. Ea fusese șefa delegației indiene la Paris și era o veche cunoștință de-ale ei. Acum e probabil târziu la Delhi, dar obișnuiau să vorbească la acea oră.

— Chandra, sunt Mary, spuse ea când Chandra răspunse la apel. Poți vorbi o clipă?

— Da, am cinci minute. Suntem cam ocupați pe aici.

— Nu mă îndoiesc. Ce înseamnă că forțele tale aeriene vor face un Pinatubo?

— Sau un dublu Pinatubo, da. Asta este ceea ce ne recomandă academia noastră de știință, iar prim-ministrul a dat ordinul.

— Dar acordul…

Mary se așeză pe scaun și se concentră asupra vocii colegei sale.

— Doar știi ce scrie. Nicio intervenție în atmosferă nu poate fi efectuată fără consultare și acord prealabil.

— Încălcăm înțelegerea, spuse Chandra fără ezitare.

— Dar nimeni nu știe ce efect va avea!

— Va fi la fel ca Pinatubo sau chiar de două ori pe-atât, dacă avem noroc. Exact de asta avem nevoie.

— Nu poți fi sigură că nu va avea alte efecte…

— Mary! exclamă Chandra. Încetează imediat! Știu ce ai de gând să spui chiar înainte de a spune. Iată lucrul de care suntem noi siguri în India: tocmai au murit milioane de oameni. Atât de mulți, încât nu vom ști niciodată numărul exact. Ar putea fi douăzeci de milioane. Înțelegi ce înseamnă asta?

— Da.

— Nu. Nu înțelegi. Te invit să vii și să vezi cu ochii tăi. Într-adevăr, ar trebui să vii, doar așa, ca să știi.

Mary simți că nu mai poate să respire. Înghiți cu greu.

— O să vin, dacă vrei tu.

Urmă o lungă tăcere. În cele din urmă, Chandra vorbi cu o voce încordată și gâtuită:

— Mulțumesc, dar avem atât de multe probleme aici, încât nu cred că am putea organiza o astfel de vizită. Poți vedea în rapoarte. Ți le voi trimite pe cele pe care le pregătim acum. Ce ar trebui să știți voi este că suntem foarte speriați și furioși. Acest val de căldură s-a produs din vina Europei, a Statelor Unite și a Chinei, nu a noastră. Știu că am ars mult cărbune în ultimele decenii, dar asta nu reprezintă nimic în comparație cu ceea ce a făcut Occidentul. Și totuși am semnat acordul cu intenția de a face tot ce se poate. Și am făcut. Dar nimeni altcineva nu își onorează angajamentele, nimeni nu finanțează țările în curs de dezvoltare, iar acum am avut acest val de căldură. Și săptămâna viitoare ar putea veni altul! Condițiile sunt identice!

— Știu.

— Da, știi. Toată lumea știe, dar nimeni nu mișcă un deget. Prin urmare, vom lua în mână frâiele problemei. Vom reduce temperatura planetei pentru câțiva ani, toată lumea va avea de câștigat. Și poate așa vom evita un alt masacru ca acesta.

— E în regulă.

— Nu avem nevoie de permisiunea ta! se răsti Chandra.

— Nu mă refeream la asta, răspunse Mary, dar Chandra închisese deja.

5

Am intrat în oraș cu mai multe camioane-cisternă încărcate cu combustibil, cu apă și alte chestii. Era ca și cum am fi ajuns într-un deșert. Fără electricitate, pompele nu funcționau, nimic nu mergea. Am început să lucrăm la grupurile electrogene înainte de a atinge morții. Oricum nu puteam face nimic cu ei; cadavrele zăceau acolo unde căzuseră. Nu muriseră doar oameni, ci și animale. Văzând trupurile neînsuflețite ale vacilor, ale ființelor umane, ale câinilor, cineva a zis ceva despre modul în care tibetanii își îngroapă morții. Se numește înmormântare în cer: lasă vulturii să mănânce cadavrele. Și erau deja vulturi care făceau asta. Stoluri de vulturi și de corbi. Probabil că au venit mai târziu. Uneori duhoarea era îngrozitoare, dar atunci fie ne mișcăm noi, fie vântul își schimba direcția și mirosul dispărea. Parcă era prea cald chiar și pentru mirosuri. Predomina cel de ars. Pentru că erau lucruri care ardeau, într-adevăr. La est de Lucknow, mai multe linii electrice doborâte au provocat incendii forestiere odată cu revenirea energiei electrice. A doua zi, vântul a răspândit focul în orașe și a trebuit să luptăm cu flăcările înainte de orice altceva. Contoarele de particule au înregistrat 1.500 ppm.

Era un lac din care puteam să pompăm apa, lângă un oraș nu departe de Lucknow. Lacul era plin de cadavre. A

fost oribil. Dar am pompat apa oricum pentru că aveam nevoie de ea. Vântul împingea spre noi un incendiu forestier care avansa rapid, așa că, atunci când pompa a început să umple rezervoarele ca- mioanelor-cisternă, ne-am simțit ușurați.

Apoi am auzit un zgomot, un fel de scârțâit. La început am crezut că este ceva în linia de pompare. Dar părea să vină de pe țărm, unde se afla un trotuar care dădea ocol lacului. Așa că m-am dus să mă uit. Nu știu. Cred că suna a vietate.

Bărbatul zăcea rezemat de o clădire de pe cealaltă parte a trotuarului, cu o cămașă înfășurată în jurul capului. L-am văzut mișcându-se, am strigat la ceilalți și am alergat spre el. Era un *firangi*[3]. Avea părul castaniu și pielea i se cojea. Arăta de parcă ar fi fost ars sau fiert, nu știu... Părea mort, dar se mișca. Ochii lui erau atât de umflați încât păreau închiși, dar mi-am dat seama că se uită la mine. Nu a spus niciun cuvânt în timp ce noi îl ajutam, nu a scos niciun sunet. Avea buzele crăpate și sângerânde. M-am gândit că poate și-a pierdut vocea, că este prea ars pentru a vorbi. I-am dat apă cu o lingură. Ne temeam să-i dăm prea multă deodată. Când l-am anunțat pe liderul grupului, paramedicii au ajuns imediat. Au preluat cazul și i-au administrat perfuzii bărbatului. Îi privea. Se uita la noi și apoi se uita către lac, dar nu spunea nimic. Ochii lui erau ca două crăpături și erau foarte roșii. Părea să-și fi pierdut mințile. Nu arăta ca o ființă umană.

6

După marele val de căldură din India, întâlnirea de urgență a țărilor semnatare ale Acordului de la Paris a fost destul de tensionată. Delegația indiană a sosit în grabă, iar șefa delegației, Chandra Mukajee, a atacat dur comunitatea

[3] „Străin”; termen provenit din hindi și folosit frecvent în India, Pakistan, Marea Britanie pentru a desemna un străin, în general britanic, sau alb.

internațională și i-a reproșat încălcările aproape totale ale condițiilor acordului semnat de toate națiunile Pământului: nerespec- tarea reducerii emisiilor și a angajamentului de a contribui la fondurile de investiții destinate reducerii emisiilor de dioxid de carbon. Acordul fusese încălcat și abrogat din toate punctele de vedere. Era un spectacol lipsit de substanță, o glumă, o farsă. Și acum India plătea consecințele. Valul de căldură ucisese mai mulți oameni decât muriseră în Primul Război Mondial și asta într-o singură săptămână și într-o singură regiune a lumii. Stigmatul acelei crime nu va dispărea niciodată, va rămâne pentru totdeauna.

Nimeni nu a avut curajul să sublinieze faptul că nici India nu își atinsese obiectivele de reducere a emisiilor. Și, bineînțeles, toată lumea știa că, dacă ar fi luate în considerare emisiile totale de-a lungul istoriei sale, India s-ar clasa foarte prost în rândul națiunilor dezvoltate. Pentru a rezolva problema sărăciei, care afectase și o bună parte a populației indiene, guvernul țării a trebuit să genereze energie cât mai repede posibil și, din moment ce existau într-o lume guvernată de cerere și ofertă, să facă asta în cel mai ieftin mod cu putință. Altfel, investitorii străini nu ar fi investit în India, deoarece rata de rentabilitate ar fi fost prea mică. Deci au ars cărbune, da. Așa cum făcuse toată lumea până acum câțiva ani. Iar acum îi spuneau Indiei să se oprească, în condițiile în care toți ceilalți arseseră suficient cărbune pentru a strânge capitalul necesar trecerii la surse de energie mai curate. I s-a cerut Indiei să facă același lucru fără niciun fel de asistență financiară. Îi ceruseră să strângă cureaua și să treacă la austeritate, și să devină clasa muncitoare pentru burghezia lumii dezvoltate, și să sufere în tăcere până când vor veni vremuri mai bune, dar acele vremuri mai bune era posibil să nu vină niciodată; cărțile fuseseră jucate, jocul era închis. Iar acum, douăzeci de milioane de indieni muriseră.

Participanții prezenți în sala mare a Kongresshaus din centrul orașului Zürich au tăcut. Nu era aceeași tăcere care fusese păstrată cu puțin timp înainte în memoria

decedaților și care fusese prelungită câteva minute; acum era tăcerea rușinii, a confuziei, a consternării și a vinovăției. Delegația indiană spusese deja tot ce avea de spus. Era timpul pentru răspuns, dar răspunsul nu exista. Nu era nimic de spus. Lucrurile erau așa cum erau; povestea, coșmarul din care nu se puteau trezi.

În cele din urmă, actualul președinte al organismului Acordului de la Paris, o femeie din Zimbabwe, s-a ridicat și a urcat pe podium. A îmbrățișat-o scurt pe Chandra, a dat din cap către restul delegației indiene și s-a apropiat de microfon.

— Evident că avem multe lucruri de îmbunătățit, a declarat ea. Acordul de la Paris a fost creat pentru a evita astfel de tragedii. Trăim cu toții într-un singur sat global, respirăm același aer și bem aceeași apă, așa că suntem cu toții victime ale acestui dezastru. Nu ne putem întoarce în timp pentru a evita ceea ce s-a întâmplat, așa că trebuie să învățăm din asta pentru viitor. Altfel se vor întâmpla două lucruri: nu vom ispăși niciodată toate aceste morți, iar dezastrul se va repeta. Prin urmare, este timpul să acționăm. Situația climatică va trebui acum să fie luată în serios ca un obiectiv de la sine înțeles, eclipsând toate celelalte nevoi. Trebuie să acționăm în conformitate cu ceea ce știm.

La auzul cuvintelor ei, toată lumea a dat din cap. Nu poți să aplauzi, nu e cazul, dar poți da din cap. De asemenea, poți ridica o mână strânsă pumn, exprimându-ți astfel solidaritatea.

Toate acestea erau foarte bune. A fost un moment important, poate unul dintre acele momente care vor intra în istorie. Dar foarte curând delegații au revenit la negocierile lor obișnuite în jurul intereselor și obligațiilor naționale. Dezastrul s-a petrecut în India, mai ales într-o regiune pe care străinii o vizitau rar și despre care s-a raportat că este foarte caldă, suprapopulată și săracă. Cu siguranță că alte dezastre, dacă se vor întâmpla, vor avea loc tocmai în astfel de țări situate între Tropicul Racului și Tropicul Capricornului și la latitudini doar puțin mai la nord

și la sud de aceste două paralele, sau limitrofe acestora, între 30° latitudine nordică și 30° latitudine sudică; adică în țările cele mai sărace de pe planetă. Desigur, valuri de căldură erau de așteptat și în afara acestei centuri, dar nici pe departe la fel de frecvente și nici la fel de devastatoare. Ca atare, în anumite privințe, este o problemă regională. Și fiecare regiune are propriile probleme. Drept urmare, după înmormântări și expresii de profundă consternare, multe state și guvernele lor și-au reluat vechile obiceiuri, ca înainte. Iar în întreaga lume, emisiile de CO_2 au continuat ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

O vreme, a părut că atitudinea față de marele val de căldură va fi aceeași ca și în cazul masacrelor din Statele Unite: la început toată lumea a fost îngrozită și le-a condamnat, apoi au fost uitate sau depășite de următoarele, până când au intrat în cotidian și au devenit noul normal. Părea foarte posibil ca același lucru să se întâmple cu acest eveniment, cea mai tragică săptămână din istoria omenirii. Cât timp va rămâne așa, adică cea mai tragică săptămână? Și ce s-ar putea face în acest sens? Este mai ușor de imaginat sfârșitul lumii decât sfârșitul capitalismului: vechea zicală devenise o realitate crudă.

Dar nu și în India. Au avut loc alegeri, iar BPJ[4], partidul naționalist și conservator de dreapta, a suferit o înfrângere zdrobitoare. A fost acuzat de incompetență și de complicitate la catastrofă pentru că a vândut țara unor investitori străini, a ars cărbune, a devastat peisajul și a contribuit la creșterea constantă a inegalității. Când, în sfârșit, organizația RSS[5] a fost dezonorată, discreditată și considerată o forță periculoasă pentru viața indiană, alegerile au fost câștigate de un nou partid format din indieni de toate categoriile sociale, religiile și castele, săraci din mediul urban și rural și oameni educați, uniți de catastrofă și hotărâți să aducă o schimbare. Elita

[4] Bharatiya Janata Party - Partidul Indian al Poporului.

[5] Rashtriya Swayamsevak Sangh (National Volunteer Organization), organizație hindusă paramilitară de dreapta.

conducătoare și-a pierdut legitimitatea și hegemonia, iar rezistența fracturată a victimelor fără glas s-a alăturat unui partid numit Avasthana, „supraviețuire” în sanscrită. Cea mai mare democrație din lume urma acum un curs nou. Toate companiile energetice indiene care erau încă private au fost naționalizate și toate eforturile s-au concentrat pe închiderea centralelor electrice pe cărbune și pe construirea de parcuri eoliene, de centrale solare și hidroelectrice și au fost dezvoltate dispozitive de stocare a energiei pentru a înlocui pe scară largă acumulatorii. Multe lucruri au început să se schimbe. S-au reînnoit eforturile de demantelare a celor mai defavorabile sisteme de castă, eforturi care mai fuseseră făcute înainte, dar acum au devenit o prioritate națională, noua realitate, și erau destui cetățeni indieni gata să lucreze în acest scop. În toată India, guvernele regionale au început să pună în aplicare aceste schimbări.

În cele din urmă, deși mulți au regretat-o, o facțiune ceva mai radicală a noii clase politice indiene a trimis un mesaj restului lumii: schimbați-vă împreună cu noi, schimbați-vă, altfel veți suferi mânia lui Kali! Gata cu forța de muncă indiană ieftină și cu acordurile comerciale neloiale; niciun fel de tranzacții comerciale fără schimbări profunde. Iar dacă țările care au semnat Acordul de la Paris – adică toate țările lumii – nu efectuează aceste schimbări, acea facțiune din India le va deveni dușman, va rupe relațiile diplomatice și va face orice împotriva lor, cu excepția declarării unui război militar. Dar războiul economic… da, războiul economic. Lumea va vedea de ce este capabilă această a șasea parte din populația sa totală, fosta clasă muncitoare a planetei. A venit vremea ca îndelungata supunere din epoca postcolonială să ia sfârșit! Este momentul ca India să se afirme pe scena mondială, așa cum a făcut la începutul istoriei, și să revendice o lume mai bună. Și apoi să ajute la realizarea acesteia.

Rămânea de văzut dacă genul acesta de atitudine agresivă avea să se dovedească o adevărată poziție națională sau doar amenințarea unei facțiuni radicale. Unii

credeau că acest lucru depinde de cât de mult ar fi dispus noul guvern național indian să sprijine provocările venite din partea grupurilor Kali – efectiv, să le dea curs. Războiul în epoca internetului, a satului global, a dronelor, a biologiei sintetice și a pandemiilor produse într-un laborator nu este la fel ca războaiele din trecut. Dacă radicaliștii vorbeau serios, lucrurile puteau căpăta o întorsătură foarte urâtă. De fapt, chiar dacă doar facțiunea Kali din politica indiană lua situația în serios, lucrurile puteau lua o întorsătură foarte urâtă.

Dar inamicul putea plăti cu aceeași monedă. De fapt, oricine putea participa la joc, nu doar cele o sută nouăzeci și cinci de națiuni semnatare ale Acordul de la Paris; la fel puteau face tot felul de actori din afara guvernelor naționale, chiar și indivizi izolați.

Și astfel a început o eră tulbure.

7

Era cuprins de atacuri de panică de fiecare dată când simțea căldura, iar atacurile de panică făceau să-i fie tot mai cald. Intra într-un adevărat cerc vicios. Când starea lui a fost suficient de stabilă pentru a-l putea deplasa, l-am dus cu avionul la Glasgow, în Scoția. Ne spusese că a petrecut un an acolo, așa că ne-am gândit că ar putea fi benefic pentru el să se afle într-un loc familiar, pentru că nu voia să se întoarcă acasă, în Statele Unite. Așa că l-am dus la Glasgow și ne-am asigurat că se află mereu într-un loc răcoros, iar noaptea ne plimbam cu el prin vechiul lui cartier. Era octombrie, deci ploua și sufla vântul obișnuit dinspre mare. Se părea că vremea aceea îi făcea bine.

Într-o noapte, am ieșit la plimbare pe străzi și l-am lăsat să meargă oriunde dorea. Rar dacă scotea o vorbă și nu l-am forțat niciodată, dar în noaptea aceea a fost ceva mai vorbăreț și mi-a spus la ce școală învățase și la ce teatre mergea. Se pare că avea un interes special pentru teatru și

lucrase în culise, cu luminile, decorurile, costumele. Apoi am ajuns pe strada Clyde și a vrut să meargă pe malul sudic al râului, lângă podul pietonal.

De acolo, în întuneric, orașul pare imens și impenetrabil. Este un oraș fără clădiri înalte și aspectul său probabil că nu s-a schimbat prea mult în ultimele două secole. Are un aer misterios, de parcă ar fi un oraș dintr-o poveste sinistră. El se uita la apă cu coatele pe balustrada podului.

Vorbeam despre fel de fel de lucruri. La un moment dat, l-am întrebat din nou dacă ar vrea să se întoarcă acasă.

Mi-a răspuns tăios că nu, nu se va mai întoarce niciodată acolo. Nu l-am văzut niciodată atât de posomorât.

— Niciodată, a zis el.

Nu am insistat. Nu am vrut să-l întreb mai mult. Stăteam rezemați de balustradă. Orașul părea să alunece încet prin apă, spre dealuri.

— De ce am supraviețuit? m-a întrebat brusc. Dintre toți oamenii de acolo, de ce tocmai eu?

Nu am știut ce să-i spun.

— Ai supraviețuit, și atât, i-am răspuns în cele din urmă. Cu siguranță că ai fost cel mai viguros de acolo. Poate unul dintre cei mai puternici, nu știu. Nu ești excesiv de mare ca statură, dar ești mai solid decât majoritatea indienilor.

El a ridicat din umeri.

— Nu prea mult.

— Doar un pic de masă corporală poate fi decisivă. Trebuie să păstrezi temperatura organelor vitale sub 40°C. Câteva kilograme în plus ajută. De asemenea, o viață întreagă cu o alimentație bună și cu îngrijiri medicale. Și alergi, nu?

— Obișnuiam să înot.

— Asta sigur a ajutat. O inimă mai puternică și sânge mai subțire. Toate aceste lucruri contează. În cele din urmă, cred că ai fost pur și simplu cel mai puternic de acolo și numai cei puternici supraviețuiesc.

— Nu cred că am fost cel mai puternic.

— Ei bine, poate că tu ai fost cel care s-a hidratat cel mai bine. Sau ai stat mai mult în apă. Se spune că te-au

găsit lângă lac.

— Da.

Ceva din ceea ce spusesem eu îl tulburase.

— Am rămas scufundat în apă cât am putut, doar cu fața la suprafață, ca să respir. Toată noaptea. Dar mulți alți oameni au făcut același lucru.

— Încă un factor pentru a supraviețui. Ai înțeles. Ai fost norocos.

— Nu spune asta.

— Adică, există întotdeauna un element de noroc.

A privit spre orașul jos și întunecat, presărat cu lumini de noapte.

— Așa a vrut destinul, a zis el, sprijinindu-și fruntea de balustradă.

I-am pus o mână pe umăr.

— Da, destinul, am fost eu de acord.

8

Oamenii ard aproximativ 40 de gigatone (o gigatonă echivalează cu un miliard de tone) de carbon fosil anual. Oamenii de știință estimează că încă 500 de gigatone pot fi arse înainte ca temperatura medie globală să crească cu 2°C peste nivelul anterior revoluției industriale. Ei calculează că acesta este maximul sigur, deasupra căruia în majoritatea bioregiunilor Pământului, adică locurile care furnizează hrană, vor începe să se manifeste tot felul de consecințe periculoase.

Unii se întrebau cât de periculoase vor fi acestea. Totuși, sistemul pământesc absoarbe deja mai multă energie solară decât reflectă, aproximativ 0,7 wați pe metru pătrat de suprafață. Ca urmare, temperaturile medii cresc inevitabil. Și o temperatură a bulbului umed de 35°C va ucide oamenii, chiar dacă își scot hainele și stau la umbră. Combinația de căldură și umiditate împiedică transpirația să disipeze căldura, iar rezultatul este moartea din cauza

hipertermiei. Începând cu 1990, temperatura bulbului umed de 34°C a fost înregistrată o singură dată, la Chicago. Deci pericolul pare destul de evident.

Așadar, 500 de gigatone. Dar între timp industria combustibililor fosili a localizat deja ceea ce ar reprezenta 3.000 de gigatone de carbon fosil în adâncuri. Toate rezervele de hidrocarburi sunt incluse în bilanțurile corporațiilor care le-au explorat sub formă de active și sunt considerate resursă națională de către statele pe teritoriul cărora au fost descoperite. Companiile private dețin doar aproximativ un sfert din această bogăție, restul aparținând diferitelor state. Valoarea ipotetică a celor 2.500 de gigatone care ar trebui lăsate în pământ, calculată folosind prețul actual al petrolului, este de ordinul a 1.500 de trilioane de dolari americani.

Este posibil ca pe viitor aceste 2.500 de gigatone să fie considerate active nerevendicate, dar deocamdată oamenii vor folosi ocazia pentru a încerca să vândă sau să ardă cota pe care o dețin sau o administrează. Doar atât cât este necesar pentru a câștiga un trilion sau poate chiar două de dolari, își vor spune ei, nu porțiunea crucială, care ne împinge spre marginea prăpastiei, ci doar o mică parte. Oamenii au nevoie de ea.

Cele mai mari nouăsprezece organizații care vor face acest lucru vor fi, în ordine, de la cea mai mare la cea mai mică: Saudi Aramco, Chevron, Gazprom, Exxonmobil, National Iranian Oil Company, BP, Royal Dutch Shell, Pemex, Petroleos de Venezuela, Petrochina, Peabody Energy, Conocophillips, Abu Dhabi National Oil Company, Kuwait Petroleum Corporation, Iraq National Oil Company, Total SA, Sonatrach, BHP Billiton și Petrobras.

Aproximativ cinci sute de oameni vor lua decizii în calitate de directori ai acestor organizații. Individual, sunt oameni buni. Politicieni patrioți preocupați de soarta dragilor lor concetățeni, manageri corporativi conștiincioși, harnici, care își îndeplinesc obligațiile față de consiliul de administrație și de acționarii lor. Bărbați în cea mai mare parte; aproape toți părinți, cu studii și cu bune intenții;

stâlpii societății; donatori generoși pentru organizații de caritate. Când intră într-o sală de concerte, le tresaltă sufletul de maiestuozitatea sumbră a celei de-a patra simfonii a lui Brahms. Oameni care vor dori tot ce e mai bun pentru copiii lor.

9

În Niederdorf, cartierul medieval din Zürich, care se întinde pe malul drept al râului Limmat, în jurul turnului catedralei Grossmiinster, austeră ca un antrepozit, existau încă niște mici baruri ascunse din loc în loc, prea plicticoase pentru a atrage mulți turiști. Dar nici nu vin prea mulți turiști la Zürich în noiembrie. Ploaia se transforma în lapoviță și vechiul pavaj din pietre negre dispuse ca niște evantaie devenise alunecos. Mary aruncă o privire de-a lungul unei străzi largi care ducea spre râu, la capătul căreia se afla o macara – nici măcar o macara adevărată, ci o operă de artă –, o glumă a sculptorului pe tema abundenței macaralelor în Zürich. Orașul se reconstruia neîncetat.

Într-unui dintre barurile acelea mici, Mary se așeză la aceeași masă cu Badim Bahadur, șeful ei de cabinet, care citea mesaje de pe telefonul mobil cu un pahar de whisky alături. Badim o salută cu o înclinare morocănoasă a capului și agită gheața din pahar.

— Ce vești din Delhi? întrebă Mary așezându-se în fața lui.

— Vor începe mâine.

— Care sunt reacțiile?

Mary îi făcu semn chelnerului și arătă spre paharul lui Badim. Încă un whisky.

— Reacțiile sunt proaste, răspunse Badim ridicând din umeri. Pakistanul ne-ar putea bombarda, noi vom răspunde și atunci vom provoca o iarnă nucleară. Asta ar răci cu adevărat planeta!

— Sunt sigură că Pakistanului i-ar plăcea asta mai mult decât oricui altcuiva. Un alt val de căldură ca acela prin care tocmai a trecut ar ucide întreaga populație a regiunii.

— Ei știu asta. Doar reacționează excesiv. China procedează la fel. Acum noi suntem paria lumii și asta pentru că facem ceea ce este necesar. Suntem uciși pentru că am fost uciși.

— Nu a fost niciodată altfel.

— Așa crezi tu? întrebă Badim aruncând o privire pe fereastră. Eu nu văd că Europa s-ar simți foarte prost.

— Suntem în Elveția, nu în Europa. Elvețienii rămân întotdeauna în afara acestor lucruri. Asta vedeți voi.

— Sunt chiar atât de diferite lucrurile în restul Europei?

— Grecia a fost acuzată pentru că a fost ucisă, îți amintești? Și nici restul Europei de Sud nu o duce mult mai bine. Nici Irlanda, apropo. Britanicii ne-au zdrobit secole de-a rândul. Aproximativ un sfert din populația irlandeză a murit în timpul foametei și tot cam un sfert dintre locuitorii ei au părăsit insula. Nu a fost o prostie.

— Postcolonialism, spuse Badim.

— Da, și în același timp imperiu. Este curios că Anglia nu plătește niciodată pentru crimele sale.

— Nimeni nu o face. Plătești pentru că ești victima, nu criminalul.

Barmanul îi aduse whisky-ul, iar Mary bău jumătate.

— Va trebui să găsim o modalitate de schimbare.

— Dacă există.

— Justiție?

Badim făcu un gest sceptic.

— Justiție? Ce-i asta?

— Hai, nu fi atât de cinic!

— Nu, vorbesc serios. Gândește-te la zeița greacă a dreptății. O femeie de bronz îmbrăcată în togă și legată la ochi pentru a fi imparțială, ridicând balanța astfel încât să existe un echilibru între infracțiuni și pedepse, indiferent de influența individuală. Dar realitatea este că această balanță nu este niciodată echilibrată.

Probabil, doar când se scoate ochi pentru ochi, doar

când se aplică legea talionului, infracțiunea și pedeapsa s-ar putea afla în echilibru. Dar nu și în cazul unei crime. Criminalul trebuie să plătească despăgubiri sau să-și petreacă restul vieții în închisoare. Ți se pare un echilibru real? Mie nu.

— Există pedeapsa cu moartea.

— Pe care toată lumea o consideră un obicei barbar. Deoarece, dacă uciderea este greșită, două acțiuni greșite nu fac una bună. Și violența generează violență. Deci încercăm să găsim ceva echivalent, dar nu există. Prin urmare, balanța nu este niciodată în echilibru. Mai ales când o națiune o extermină pe alta timp de trei sute de ani, îi ia toate bogățiile și apoi spune: „O, scuze, ne-am purtat rău. Nu face nimic, ne oprim acum și totul va fi bine.“ Nu, nu va fi.

— Poate că India va putea sili Anglia să plătească tot praful pe care urmează să-l arunce în atmosferă.

Badim ridică din umeri.

— Costă aproximativ zece euro. Nu înțeleg de ce nu îl susțin toți sută la sută. Efectul va dura doar cel mult trei sau patru ani, iar în timpul ăsta o să vedem ce efecte are și vom decide dacă merită să continuăm.

— O mulțime de oameni cred că va avea efecte secundare.

— Ca de exemplu?

— Îi cunoști la fel de bine ca mine. Dacă praful ăsta oprește musonul, problema va fi de două ori mai serioasă.

— Am decis să ne asumăm acest risc! Nu mai este treaba nimănui.

— Dar întreaga lume va suferi efectele.

— Toată lumea vrea ca temperatura să scadă.

— Nu și Rusia, sublinie Mary.

— N-aș fi atât de sigur. Banchiza se topește și permafrostul se dezgheață, iar asta reprezintă jumătate din teritoriul lor. Dacă râurile nu îngheață, Siberia rămâne fără drumuri timp de nouă luni pe an. Sunt făcuți să trăiască în frig și ei știu asta.

— Există frig și frig, observă Mary.

— Dar acolo, uneori e mai rece decât oricând! Tu știi. Nu, doar exagerează, ca toți ceilalți. Cineva apucă taurul de coarne și toată lumea profită de ocazie să-l înjunghie pe la spate. Asta mă supără!

Mary mai luă o înghițitură de whisky.

— Bine ai venit în lume!

— Ei bine, nu-mi place lumea, replică Badim și goli paharul. Iar noi ce vom face? Suntem Ministerul pentru Viitor. Trebuie să participăm.

— Știu. Mai întâi trebuie să vedem ce spun oamenii noștri de știință.

Badim se uită la șefa lui.

— Ne vor răspunde evaziv.

— Nu au suficiente informații pentru a face o evaluare riguroasă, așa că vor spune că li se pare un experiment bun, că ar trebui să-l realizăm și să așteptăm apoi zece ani pentru a vedea ce se întâmplă.

— Ca de obicei!

— Ei bine, asta e știință, nu?

— Dar trebuie să facem mai mult decât de obicei!

— Vom spune asta. Și sunt sigură că vom ajunge să sprijinim India.

— Cu bani?

— Dacă-i vorba doar de zece euro pentru un kilogram, sigur! Bani gheață!

Badim nu se putu abține să nu râdă, dar se se posomori repede.

— Nu este suficient. Ceea ce facem cu acest minister, îți spun eu că nu este suficient.

Mary îl privi fix. Fusese un reproș, iar el evita să o privească în ochi.

— Să facem o plimbare, sugeră ea. Am stat pe scaun toată ziua.

Badim nu se opuse. Terminară băuturile, plătiră și ieșiră în noapte. Se îndreptară spre statuia macaralei și trecură mai departe, în amonte, de-a lungul râului Limmat care curgea în canalul său de piatră. Reflecția luminilor de pe celălalt mal fragmenta suprafața neagră a apei care

aluneca pe lângă ei. Ajunseră la cubul istoric de piatră în care funcționa primăria, iar Mary se miră, ca întotdeauna, cum se poate înghesui întregul consiliu municipal al orașului într-o clădire atât de mică. Lăsară în urmă Odeonul, trecură peste marele pod care traversa râul în locul unde se scurge din lac și intrară în părculețul de pe celălalt mal, unde se afla statuia lui Ganimede care, în mâna ridicată, părea să țină luna, abia înălțată deasupra lacului Zürich. Era un loc unde Mary mergea adesea. Statuia, lacul, Alpii care se profilau în depărtare, spre sud, se combinau într-un mod care o mișca, deși nu știa de ce. Zürich… viața… nu putea spune. Când era acolo, lumea i se părea o imensitate.

— Ascultă, îi spuse ea lui Badim. Poate că așa e, cum spui tu. Poate că nu există dreptate în sensul unui fel de reparare reală a unui rău. Orice ai spune, nu există ochi pentru ochi. Mai ales justiția istorică sau justiția climatică. Dar, pe termen lung, cam asta ar trebui să facem noi. Pentru asta există ministerul nostru, încercăm să punem bazele pentru ca în viitor, în viitorul îndepărtat, să se creeze ceva similar cu justiția, astfel încât, pe termen lung, binele să depășească răul. Trebuie să deviem curba[6] și toate celelalte… Indiferent ce s-a întâmplat înainte, important este ce putem face acum.

Mary arătă spre statuia lui Ganimede cu mâna ridicată. Luna se odihnea direct în palma tânărului, de parcă el ar fi fost pe cale să arunce discul lunar în cer.

Badim oftă.

— Știu, spuse el. Sunt aici pentru a încerca.

Mary știa după privirea lui – îndepărtată, intensă, calculată, rece – că șeful ei de personal era sincer și asta îi dădea fiori.

---

[6] In original, *Bending the Arc,* titlul filmului documentar despre organizația caritabilă a medicilor „Partners in Health", preluat la rândul său din discursul abolиționistului american Theodore Parker: „Nu pretind că înțeleg universul moral; arcul este lung, vederea mea este departe de a ajunge. Nu pot să calculez curba și să adaug percepție vizuală figurii. O pot ghici cu conștiința mea. Pe baza a ceea ce văd, sunt sigur că acest arc se înclină spre justiție."

Mult mai relaxante și chiar distractive erau întâlnirile dintre Mary Murphy și Tatiana Voznesenskaya, șefa departamentului juridic al ministerului. În unele dimineți, se vedeau la Utoquai, un complex de înot de pe malul lacului. Dacă era suficient de cald, își puneau costumele de baie în vestiare și ieșeau pe lac, unde înotau în tandem în stilul liber, apoi conversau în timp ce înotau pentru o vreme în cerc în stilul bras, contemplând orașul din acea perspectivă neobișnuită. Apoi se întorceau, făceau duș și se așezau în cafenea, la o băutură fierbinte. Tatiana era o brunetă înaltă, cu ochii aceia rusești uimitori, de un albastru-pal, pometi de fotomodel, fața mereu serioasă și un umor foarte negru. Urcase foarte sus în cadrul guvernului rus înainte de a se confrunta cu structura lor de putere și de a decide că i-ar fi mai bine într-un organism internațional. În Rusia, specialitatea ei fusese legislația tratatelor internaționale. Acum își punea cunoștințele în slujba găsirii aliaților și a mijloacelor legale pentru a face să progreseze cauza protejării generațiilor viitoare. Tatiana considera că asta este în mare parte o chestiune de stabilire a situațiilor în care generațiile viitoare vor primi statut legal, astfel încât avocații lor existenți în prezent să poată depune plângeri și să fie audiați de instanțe. Nu era ușor, având în vedere reticența oricărei instanțe de a acorda dreptul de a fi audiat cuiva sau unei spețe în afara cercului magic al legii scrise. Dar Tatiana avea experiență cu majoritatea instanțelor internaționale deja existente și lucra acum cu Rețeaua de Instituții pentru Generațiile Viitoare, cu Trustul pentru Copii și cu multe alte grupuri, toate pentru a beneficia de puterea dată ministerului de originile sale din Acordul de la Paris. Mary simțise adesea că Tatiana ar fi trebuit să fie numită șefa ministerului, că experiența ei în Irlanda și la ONU fusese destul de lipsită de substanță în comparație cu cariera dură a Tatianei.

Tatiana făcu un gest de negare atunci când, la un pahar de băutură, Mary îi spuse ce gândește.

— Nu, tu ești perfectă! O irlandeză drăguță, toată lumea

te iubește! Aș distruge totul dintr-o lovitură, plimbându-mă de colo-colo ca un asasin de la KGB. Ceea ce și sunt, adăugă ea cu o sclipire periculoasă în ochi.

— Nu chiar, spuse Mary.

— Nu, nu chiar. Dar aș distruge lucrurile. Avem nevoie de tine la vârf, ca să ne deschizi ușa. Este ca o audiere juridică, într-adevăr. Mai puțin formală, dar la fel de importantă. Trebuie să-i faci pe oameni să te asculte înainte să îți poți susține cazul. Asta faci tu, iar oamenii te ascultă. Atunci putem să ne apucăm de treabă.

— Așa sper. Chiar crezi că putem obține o poziție juridică semnificativă pentru persoanele care încă nu există?

— Nu sunt sigură. Pe de o parte, cercul incluziunii a crescut de-a lungul timpului istoric, ceea ce ar reprezenta un fel de precedent. Mai multor categorii de oameni li s-au acordat audieri, chiar și unor sisteme ecologice, ca în Ecuador. Stabilim un model care, logic, este rezonabil. Dar chiar dacă reușim în această parte, avem o a doua problemă, poate mai mare, în slăbiciunea instanțelor internaționale în general.

— Crezi că sunt slabe? întrebă Mary, iar Tatiana îi aruncă o privire scrutătoare, de parcă ar fi spus: „Te rog să fii serioasă!”

— Națiunile sunt de acord cu acestea numai dacă le plac judecățile lor. Dar judecățile sunt întotdeauna de o parte sau alta, așa că partea care pierde nu este niciodată mulțumită. Și nu există un șerif pentru lume. Deci americanii fac tot ceea ce își doresc, iar noi ceilalți facem ceea ce ne dorim. Instanțele funcționează numai atunci când este prins un mărunt criminal de război și toată lumea decide să se arate plină de virtuți.

Mary dădu din cap nefericită. Disprețul indienilor față de Acordul de la Paris, manifestat de măsurile lor de geoinginerie, nu se deosebea prea mult din punct de vedere juridic de neres- pectarea generală a obiectivelor de reducere a emisiilor de carbon stipulate în acord. Era doar cel mai recent exemplu de comportament de acest tip.

— Așadar, ce crezi că putem face pentru a îmbunătăți situația?

Tatiana ridică din umeri.

— Statul de drept este tot ce avem, zise ea, posomorâtă. Spunem asta oamenilor și apoi încercăm să-i facem să creadă.

— Cum vom face asta?

— Dacă lumea sare în aer, atunci vor crede. Nu degeaba ajungem iar și iar la punerea sub semnul întrebării a ordinii internaționale pe care o avem de la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial.

— Nu mi se pare o soluție, spuse Mary.

— Nici mie, dar nu există o soluție perfectă. Trebuie să ne conformăm. Vom crea o nouă religie! exclamă Tatiana emoționată, deși Mary îi văzu ironia din ochi și înțelese că glumește. O religie a Pământului în care să fim cu toții o familie, o fraternitate universală.

— Sororitate universală, o corectă Mary. O religie a Mamei-Pământ.

— Exact! zise Tatiana și râse. Așa cum ar trebui să fie, nu?

Ridicară paharul în cinstea ideii.

— Scrie tu legile pentru acea religie, continuă Mary. Să fie gata când va sosi momentul.

— Desigur, spuse Tatiana. Am deja o întreagă constituție aici, adăugă ea, bătându-se cu palma pe frunte.

10

Am decolat de pe aeroporturile din Bihta și Darbhanga și de pe portavioanele Garuda și Gandhinagar, mai ales în avioane Iliușin IL-78 care fuseseră cumpărate din Uniunea Sovietică cu mult timp în urmă. Mai erau și niște avioane-cisternă Boeing și Airbus. Toate erau aparate vechi și înăuntru era frig. Costumele noastre erau, de asemenea, foarte vechi, oferind o mobilitate limitată, și erau aproape

complet lipsite de termoizolație. Ne era foarte frig acolo sus, dar zborurile erau relativ scurte.

Ne ridicam până la o altitudine de 18.000 de metri, înălțimea maximă la care puteau urca avioanele. Ar fi fost mai bine să urcăm mai sus, dar nu era posibil. Dura două ore până să atingem altitudinea aceea, pentru că eram mereu încărcați până la refuz. Două avioane au rămas blocate în așa-zisul „colț al sicriului”[7] și unul dintre echipaje nu a mai putut scăpa.

Odată sus, am desfășurat capsulele de realimentare și am pompat aerosolii în aer. La început se părea că turnăm combustibil, dar de fapt erau particule de aerosoli. Ne-au spus că e în mare parte dioxid de sulf, dar existau și alți compuși chimici, cum ar fi ceea ce iese din vulcani. Dar asta nu era cenușă, ca în erupțiile vulcanice. Era un amestec fabricat în Bhopal și în alte locații din India, conceput să rămână în aer și să reflecte lumina soarelui.

Am efectuat majoritatea zborurilor peste Marea Arabiei, astfel încât vânturile de la sfârșitul verii să împingă aerosolii pe cerul Indiei înainte de a ajunge în altă parte. Acesta era scopul nostru, pentru noi o făceam, și mai erau și unii care credeau că asta ne va salva de unele critici. Dar, curând, vânturile aveau să răspândească tot ce eliberam noi în toată stratosfera, în special în emisfera nordică, și în cele din urmă aerosolii aveau să ajungă peste tot, iar o parte din razele soarelui aveau să fie deviate.

Chiar și în India abia dacă se constata vreo deosebire pe cer. Toată viața noastră am trăit sub ceea ce se numea ABC, acronimul pentru Asian Brown Cloud[8], așa că eram obișnuiți cu cerul acoperit de praf. Operația noastră a făcut cerul să pară puțin mai alb în timpul zilei și, uneori, apusurile erau ceva mai roșietice decât înainte. Au fost zile în care era destul de frumos. Dar, în general, lucrurile

---

[7] In original, *coffin corner* - termen aviatic folosit pentru a descrie o situație la altitudine mare când viteza maximă (limitată de răspândirea undelor de șoc supersonice) și cea minimă (limitată de cantitatea de aer care trece peste aripă) sunt aproape aceleași.

[8] „Norul Maroniu Asiatic", în 1b. engleză.

păreau neschimbate. Se spunea că radiația solară deviată în spațiu este de aproximativ o cincime de procent din cantitatea totală. Era o valoare importantă și crucială, dar diferența nu se vedea cu ochiul liber.

Se mai spunea că efectul asupra planetei va fi același ca al erupției vulcanului Pinatubo din 1991, iar unii susțineau chiar că va fi de două ori mai puternic. Tot materialul eliberat în stratosferă a fost transportat în câteva mii de misiuni individuale. Flota noastră număra doar două sute de avioane, deci fiecare a efectuat zeci de zboruri pe parcursul operațiunii de șapte luni. Asta înseamnă muncă multă. Deși efortul a fost destul de mic pentru o astfel de acțiune. Și dacă am ajutat să evităm un alt val de căldură, a meritat.

China nu a fost amuzată de idee, știam. Nici Pakistanul, desigur. Și, cu toate că zburam doar când vântul sufla din est sau nord-est, uneori respectivele țări se aflau în calea dispersiei substanței eliberate. Și în toată lumea au existat oameni care au protestat susținând că vom deteriora stratul de ozon, ceea ce ne va afecta negativ pe toți. Odată, o rachetă cu ghidare termică a trecut pe lângă avionul nostru. Vikram a evitat-o în ultima clipă. Avionul a scos un sunet care mi-a amintit de mieunatul unei pisici. Nimeni nu a aflat vreodată cine a lansat-o în direcția noastră. Dar nu ne-a păsat. Făceam ceea ce ni se ceruse să facem și eram fericiți. Toți pierduserăm pe cineva cunoscut în valul de căldură. Și chiar dacă nu pierduserăm, era vorba de India. Se putea întâmpla din nou, oriunde în India, de fapt oriunde în lume. Asta era ceea ce conducătorii continuau să le repete oamenilor. Chiar și mult mai la nord putea lovi un val de căldură. Europa suferise mai demult de un val care ucisese șaptezeci de mii de oameni, chiar dacă Europa se află departe, în nord. Mai mult de jumătate din suprafața Pământului era în pericol. Așa că am făcut-o.

Zi de zi, timp de șapte luni. Zi și noapte. Avioanele trebuiau întreținute, alimentate cu combustibil și rezervoarele umplute. A fost o rutină care a presupus ca mii de oameni să lucreze împreună. A fost obositor, epuizant,

dar până la urmă am intrat în ritm. Au existat destule echipaje pentru a zbura o dată la trei misiuni pentru fiecare aeronavă. Timp de multe săptămâni, mai ales în mijlocul operațiunii am avut impresia că nu se va termina niciodată, că nu vom mai face și altceva în viață. Simțeam că salvăm India și poate lumea. Dar ceea ce ne îngrijora era India. Valurile de căldură mortale o să înceteze. Aceasta era speranța noastră. A fost o perioadă foarte emoționantă.

Acum, dacă mă duc în orice parte a lumii și întâlnesc pe cineva care critică tot ce am făcut noi, nu tac. „Nu știi nimic”, îi spun. „Nu erau conaționalii tăi, așa că nu ți-a păsat ce s-a întâmplat cu ei. Dar noi știm și ne pasă.” Și de atunci nu a mai existat niciun val de căldură. Va mai fi un altul, cu siguranță, dar noi am făcut tot ce am putut. Am făcut tot ce trebuia să facem. Recunosc, uneori țip la oamenii care mă contrazic în acest sens. Îi trimit în iad, un loc pe care noi, în India, l-am văzut deja cu ochii noștri. Îmi pierd răbdarea cu cei care contestă ceea ce am făcut. Ei nu știu despre ce vorbesc. Nu au trăit o asemenea grozăvie, dar noi știm.

11

Ideologie, substantiv feminin: o relație imaginară cu o situație reală.

În utilizarea obișnuită, termenul se referă la ceea ce are cealaltă persoană, mai ales atunci când distorsionează faptele într-un mod sistematic.

În opinia noastră însă, ideologia este un element indispensabil al cogniției și, dacă i-ar lipsi cuiva, ceea ce credem că este destul de puțin probabil, persoana respectivă ar avea un handicap sever. Există o situație reală, irefutabilă, dar este prea vastă pentru ca un singur individ să o cunoască în întregime, așa că trebuie să ajungem la înțelegerea ei printr-un act de imaginație. Prin urmare, avem cu toții o ideologie și aceasta este o veste

bună. Atât de multe informații ajung la creier, de la experiențe senzoriale până la mesaje discursive și mediatizate, încât este necesar un fel de sistem organizațional pentru a da un sens lucrurilor, astfel încât să putem lua decizii și să acționăm. Viziunea asupra lumii, filosofia, religia, toate aceste lucruri sunt sinonime cu ideologia așa cum am definit-o mai sus. La fel este și știința, deși ea este cea diferită, cea specială, deoarece este verificată continuu cu tot felul de teste la care o supune realitatea, rafinând obiectul atenției sale. Fără îndoială, această caracteristică face din știință nucleul unui proiect foarte interesant, care presupune concepția, îmbunătățirea și utilizarea unei ideologii care explică într-un mod coerent și practic lumea exuberantă și vibrantă. Ceea ce se mai poate aștepta de la o ideologie este ca ea să fie clară, cuprinzătoare în explicații și puternică. Cititorul este invitat să demonstreze adevărul acestor cuvinte.

12

Ocolind partea de relație imaginară pentru o clipă, ce ziceți de situația reală? Imposibil de cunoscut, desigur, după cum s-a mai spus.

Acestea sunt câteva dintre speciile recent dispărute: gazela-saudită, leul-de-mare-japonez, foca-călugăr din Caraibe, liliacul din Insula Crăciunului, șobolanul-cu-coada-mozaic, vaquita (sau panda-de-mare), spicuitorul-de-frunziș-Alagoas, vânătorul-de-arbori-criptic-brazilian, macaw-ul-lui-Spix, po’ouli, rinocerul-alb-nordic, tapirul-de-munte, solenodonul-haitian, vidra-uriașă, puiul-de-prerie-Attwater, râsul-iberic, căprioara-persană, ibisul-cu-crestă-japonez, oryxul-arab, maimuță-cu-nasul-cârn, elefantul-de-Ceylon, lemurul indri, colobusul-roșu-din-Zanzibar, gorila-de-munte, wallaby-ul-cu-gâtul-alb, ibexul-etiopian, lemurul aye-aye, vicunia, panda-gigant, vulturul-mâncător-de-maimuțe. Se estimează că au dispărut și două sute de

specii de mamifere, șapte sute de specii de păsări, patru sute de specii de reptile, șase sute de specii de amfibieni și patru mii de specii de plante.

Rata actuală de extincții în comparație cu norma geologică este de câteva mii de ori mai rapidă, făcând din această perioadă cea de-a șasea extincție în masă din istoria Pământului, marcând astfel în mod clar începutul Antropocenului, care este același lucru cu a spune că suntem într-un moment de catastrofă a biosferei care va fi evidentă în rămășițele fosile atâta timp cât va exista planeta. Extincția în masă este, de asemenea, exemplul cel mai evident de lucru pe care omenirea l-a făcut fără cale de întoarcere, în ciuda tuturor eforturilor investite în experimentele de salvare și a robusteții generale a vieții pe Pământ. Acidifierea și dezoxigenarea oceanului planetar constituie un alt exemplu de acțiune umană care nu are soluție, iar relația dintre acidifierea/ dezoxigenarea oceanelor și fenomenul de extincție ar putea deveni în curând una profundă, deoarece prima ar putea s-o accelereze într-un ritm de neoprit pe cea de-a doua.

Firește, evoluția va umple în cele din urmă acele nișe ecologice cu specii noi. Plenitudinea preexistentă va fi restabilită prin procesul de speciație în mai puțin de douăzeci de milioane de ani.

13

De fiecare dată când îl trecea transpirația, inima îi bătea rapid și făcea imediat un atac de panică. Pulsul îi creștea la o sută cincizeci de bătăi pe minut sau chiar mai mult. Nu conta că se știa în siguranță și că reacția de panică se datora unui eveniment care avusese loc cu mult timp în urmă. Nu conta că el locuia acum la periferia orașului Glasgow și avea un loc de muncă într-o fabrică de procesare a cărnii care îi permitea accesul în spații frigorifice unde temperatura era menținută la doar câteva

grade peste temperatura de îngheț. Când se declanșa criza, era deja târziu; corpul și creierul lui erau lovite de o tornadă teribilă de molecule biochimice care-i străbăteau venele ca o doză de metamfetamină cristalină și îi declanșau episoade terifiante de paranoia.

Suferea de tulburare de stres posttraumatic. Știa asta, îi spuseseră de un milion de ori. PTSD, cum era acronimul denumirii din engleză, *post-traumatic stress disorder,* marea afecțiune a epocii noastre. După cum i-a explicat odată unul dintre psihologii care l-au tratat, una dintre trăsăturile definitorii ale tulburării era incapacitatea pacientului de a o opri, chiar dacă știa ce i se întâmplă. În acest sens, recunoștea psihologul, diagnosticarea afecțiunii era inutilă. Diagnosticul era necesar, dar insuficient; și nu era clar ce putea fi considerat suficient. Existau diferite opinii și moduri de a face față acestei afecțiuni. Niciun tratament nu s-a dovedit a fi complet eficient și majoritatea erau încă într-o lungă fază experimentală.

Expunerea la episoade precum episodul trăit: interzisă.

Încercase, în timpul unei vizite în Kenya, unde îndurase în fiecare zi temperaturi din ce în ce mai aproape de limita suportabilului. Rezultatul constase în atacuri de panică zilnice, așa că își scurtase șederea acolo și se întorsese la Glasgow.

Medii virtuale în care să exploreze aspectele episodului: interzise. Jucase jocuri video care-l făcuseră să retrăiască anumite părți ale experienței sale într-un mod pe care nu-l putea controla, dar jocurile erau parodii hidoase pentru adulți. Atacurile de panică erau dese, indiferent dacă juca sau nu jocuri video.

Terapie de încercare: scrisese despre episodul respectiv după ce i se administrau beta-blocante. Somnoros tot timpul de la beta-blocante, amintirea devenea un exercițiu de scriere automată: *Am încercat să-i conving pe oameni să între. Aveam un rezervor de apă în debara. L-am păstrat secret. Capătul țevii pistolului era o mică circumferință neagră. Toți erau morți.*

Degeaba. Avea doar și mai multe atacuri de panică ce-i

începeau vederea și îi îngreunau respirația. Și mai multe coșmaruri.

Aproape jumătate din timp dormea și avea coșmaruri care-l făceau să se trezească leoarcă de sudoare. Uneori, imaginile care îl bântuiau erau de o cruzime sadică. După ce se trezea dintr-unul din acele vise, trebuia să facă niște exerciții pentru a-și încălzi degetele de la picioare care-i înghețaseră, trebuia să muncească din greu pentru a uita coșmarul și a se culca din nou; dar dura ore întregi și, uneori, nici măcar asta nu mergea. A doua zi arăta ca un strigoi fără energie și își petrecea ziua lucrând cu mintea goală sau jucând jocuri video, majoritatea jocuri în care sărea dintr-o parte în alta într-un mediu cu gravitație redusă. Sărind de pe un asteroid pe altul.

Terapeuții l-au prevenit despre existența unor evenimente declanșatoare. Trebuia să le evite. Ceea ce voiau să spună prin acea metaforă foarte practică era că viața însăși nu este decât un lanț nesfârșit de evenimente declanșatoare, că până și conștiința e un declanșator. Se trezea, își amintea cine este și avea un atac de panică. Trecea peste asta și își continua viața cât se putea de bine. Comanda de a nu se gândi la anumite lucruri era tocmai o scuză pentru a se gândi la ele. Reprimare, uitare; a trebuit să învețe să uite. Distragerea perpetuă era imposibilă. Dorea să fie mai bun, dar nu putea.

Terapia cognitiv-comportamentală, TEC, era considerată de majoritatea experților drept cel mai bun tratament pentru PTSD. Dar TEC era dură. O urma de parcă ar fi fost un apel divin, ca o cărare pe marginea unui abis. Când l-a auzit folosind acea expresie, un psiholog i-a spus că toată lumea merge pe marginea unui abis, că asta este viața. „Eu merg pe o funie întinsă”, i-a răspuns el. Era necesar să se concentreze în permanență asupra echilibrului. În acest sens, distragerile erau de fapt contraindicate. Dacă ești distras, un singur pas greșit te-ar putea trimite cu capul în jos în abis. Vigilență constantă, cu toate că și aceasta era contraproductivă, nu era decât un mod de a aborda problema, de a-i acorda atenție. Nu. Hipervigilența face

parte din tulburare. Prin urmare, nu era nimic de făcut. Singura soluție era somnul fără vise. Sau moartea.

Sau anumite medicamente. Anxioliticele nu erau totuna cu antidepresivele. Erau folosite pentru a inhiba absorbția de către creier a stimulentelor de luptă sau de fugă, pentru a acorda conștiinței puțin timp ca sistemul să se calmeze și să-și dea seama că un anumit lucru nu este un pericol real. Desigur, medicamentele aveau și efecte secundare nedorite. Apatia era unul. Făcea parte chiar din ceea ce ți-ai dorit. Dacă ai ucide toate sentimentele, sentimentele rele ar fi neapărat printre ele și, în consecință, ar fi mai puțin probabil să apară, chiar dacă ar fi primele la rând, gata să iasă la iveală. Dar dacă ai realizat o aplatizare a tuturor sentimentelor, atunci ce? Treci prin viață ca un automat, asta e. Mănânci ca și cum ai alimenta o mașină veche. Faci exerciții fizice în speranța că vei obosi atât de mult încât să poți adormi și să treci peste noapte. Încearcă să nu te gândești. Încearcă să nu simți.

Prin urmare, după multe astfel de luni, după ani, se întoarse în India.

Trebuia să vadă dacă asta îl va ajuta și nu putea să știe până nu încerca. Ar fi ceva de genul terapiei de aversiune sau, mai degrabă, de imersiune. Să revină la locul crimei. În plus, îl bântuia o idee care începuse să devină o obsesie. Avea un plan.

Aterizã în Delhi și luă un tren spre Lucknow, coborî în gară și urcă într-un autobuz aglomerat care se îndrepta spre orașul său. Imaginile și mirosurile, căldura și umiditatea erau toate declanșatoare, da. Dar, din moment ce conștiința era adevăratul declanșator, își adună curajul și se uită pe fereastra prăfuită a autobuzului. Simțea cum transpirația i se prelinge prin piele, simțea aerul pompat de plămâni și inima bătându-i în piept ca unui copil care încearcă să scape. Stai! Continuă să trăiești!

Coborî din autobuz la stația din piața centrală a orașului și se uită în jur. Erau oameni peste tot, de toate vârstele, hinduși și musulmani, ca înainte; diferențele erau foarte subtile sau inexistente, dar ochii lui experimentați observau

semnele, o porție de *tikka,* un fes… Amestecul obișnuit care a existat dintotdeauna în acel oraș, încă din vremea lui Akbar. Totul era la fel ca în urmă cu patru ani. Nu exista niciun semn că se întâmplase tot ceea ce se întâmplase.

Cu siguranță că există un element comemorativ. Se îndreptă spre lac, cu inima bubuindu-i în piept și cu o senzație de arsură pe piele. Hainele îi erau îmbibate de sudoare. Continuase să bea din sticla de apă din rucsac, doar înghițituri mici, doar din când în când, dar era deja goală. Întregul corp îi palpita și ochii îl înțepau din cauza transpirației; în spatele ochelarilor de soare curbați, plângea necontrolat. Polarizarea ochelarilor nu era suficientă pentru a împiedica soarele să-i lovească retina. Imaginile i se înfigeau ca niște ace în globii oculari oriunde se uita.

Lacul era la fel. Cum e posibil să fie încă acolo, să nu fi fost drenat pentru a ridica un mausoleu sau un templu ori pur și simplu o clădire rezidențială sau un bazar?

Dar cine a mai rămas să-și amintească ce se întâmplase acolo sau cum fusese în săptămâna aceea? Nu mai existau supraviețuitori care să fie bântuiți de acest loc. Cât despre cei care au venit și au făcut curat, și au adunat cadavrele, ei bine, acesta era doar un loc, la fel ca multe altele, cu scene similare. Nu exista niciun motiv să și-l amintească pe acesta. Nu… El era singurul supraviețuitor. Nimeni altcineva nu văzuse ce văzuse el și nici nu supraviețuise pentru a-și aminti. Pentru toți oamenii care mergeau pe aleea aceea îngustă, prin acea jalnică parodie de cornișă, lacul era doar ceea ce vedeau acum. Nici măcar o placă nu amintea de trecut, darămite un monument comparabil cu onorurile militare..

Se întoarse la stația de autobuz. După ce se gândi bine și se opri la un magazin cu pereții deschiși pentru a cumpăra apă îmbuteliată, se îndreptă către vechea lui clinică. Clădirea, încă în picioare, era acum ocupată de avocați, administratori fiscali și un dentist. Alături era un nou restaurant nepalez care nu fusese acolo înainte. Era doar o clădire, dar ceea ce se întâmplase înăuntru…

Se așează pe bordură pentru că deodată se simți prea slăbit pentru a sta în picioare. Tremura. Își ținea capul cu mâinile. Totul era acolo, în capul lui: fiecare oră, fiecare minut, acel rezervor de apă din cămară.

Se ridică, se întoarse la stația de autobuz și luă primul autobuz înapoi spre Lucknow. Acolo sună la un număr de telefon pe care i-l dăduseră. Un bărbat răspunse în hindi. Îl întrebă, recurgând la cunoștințele lui rudimentare de hindi, dacă vorbește engleza.

— Da, ce vrei? îl întrebă celălalt, deja în propria lui limbă.

— Am fost aici, spuse Frank. În timpul valului de căldură. Sunt american. Am făcut parte dintr-o organizație umanitară care a lucrat aici, la dezvoltarea zonei. Am văzut ce s-a întâmplat. Acum m-am întors.

— De ce?

— Am un prieten care mi-a spus despre grupul vostru.

— Care grup?

— Mi-a spus că se numește „Never Again”. Dedicat diferitelor forme de acțiuni directe.

Liniște la celălalt capăt al liniei.

— Vreau să ajut, adăugă Frank. Trebuie să fac ceva.

Tăcere și mai lungă.

— Spune-mi unde ești, zise, într-un târziu, celălalt bărbat.

Așteptă o oră pe o bancă în gară, într-o căldură oribilă. Când simțea că i s-a epuizat puterea și este pe punctul de a se prăbuși, o mașină trase la bordură. Doi tineri săriră din vehicul și se opriră în fața lui.

— Tu ești *firangi* care a sunat?

— Da.

Unul dintre bărbați trecu cu un detector de metale peste el, pe când cel care i se adresase îl liniștea.

— Haide, urcă!

Când Frank se așeză pe locul pasagerului, în față, șoferul demară brusc făcând să scârțâie anvelopele.

Bărbații care stăteau în spatele lui îl legară la ochi.

— Nu vrem să știi unde te ducem. Nu-ți vom face niciun rău dacă ești cine spui că ești.

— Eu sunt acela, spuse Frank, fără să obiecteze că e legat la ochi. Mi-aș dori să nu fiu, dar eu sunt.

Nimeni nu comentă. Mașina luă câteva curbe, suficient de repede pentru a-l izbi pe Frank de ușă sau în strânsoarea centurii de siguranță. Era o mașină electrică mică, scotea un zumzet abia auzit și accelera sau încetinea brusc.

Apoi mașina se opri, iar ei îl ajutară să coboare și să urce câteva trepte într-o clădire. Îi scoaseră legătura de la ochi și Frank se trezi într-o cameră plină de tineri. Era o singură femeie printre zecile de bărbați care îl priveau curioși.

Frank le spuse povestea lui. Bărbații dădeau serios din cap din când în când, fără să-și ia ochii strălucitori de la el. Nimeni nu-l privise vreodată cu o asemenea intensitate.

Când termină, bărbații se uitară unul la celălalt.

— Ce vrei să faci acum? îl întrebă femeia în cele din urmă.

— Vreau să mă înscriu în grupul vostru. Vreau să fac ceva.

Vorbeau între ei în hindi, prea repede pentru ca Frank să poată urmări conversația. Este posibil să fi fost chiar o altă limbă, cum ar fi bengali sau marathi, deoarece nu recunoștea niciun cuvânt.

— Nu te putem primi în rândul nostru, spuse femeia când încheiară conversația. Nu te dorim. Și dacă ai ști tot ce am făcut, cu siguranță că nici nu ai vrea să vii. Noi suntem „Copiii lui Kali“ și nu poți fi unul dintre noi, chiar dacă ai fost aici când s-a produs catastrofa. Cu toate acestea, poți face ceva. Poți transmite un mesaj de la noi către lume. Poate ne va ajuta, cine știe. Măcar încearcă. Spune lumii că trebuie să își schimbe modul în care acționează. Dacă nu, îi vom ucide. Asta e tot ce trebuie să știe. Găsește tu o modalitate de a le transmite mesajul.

— O voi face, spuse Frank. Dar aș vrea să fac și altceva.

— Fă ce vrei, dar va trebui să fie fără noi.

Frank încuviință din cap și se uită fix la pământ. Nu va putea niciodată să explice. Nu acestor oameni, nici altora.

— De acord. Voi face tot posibilul.

14

Trebuia să plecăm. Era prea periculos să mai rămânem. Eram doctor. Aveam o clinică mică, unde mai lucrau un asistent, trei infirmiere și încă doi angajați. Soția mea era profesoară de pian și copiii mergeau la școală. Apoi rebelii din zona noastră au început să se înfrunte cu guvernul și soldații au intrat în oraș. Oamenii erau uciși pe străzi. Chiar și câțiva copii de la școala unde mergeau copiii mei și-au pierdut viața. Iar într-o bună zi, clinica mea a fost aruncată în aer. Când m-am dus acolo și am văzut dezastrul, am privit de pe stradă până în interiorul cabinetului meu și am știut că trebuie să plecăm. Într-un fel sau altul, eram de partea cealaltă.

M-am dus să văd un prieten care fusese jurnalist înainte de război și l-am întrebat dacă mă poate pune în legătură cu cineva, un contrabandist care să ne scoată din țară în siguranță. Nu mă gândeam la un loc anume. Orice loc ar fi fost mai sigur decât cel în care ne aflam. Când prietenul meu a înțeles ce îi ceream, a dat ocol mesei și m-a îmbrățișat.

— Îmi pare rău că am ajuns la asta, mi-a spus. Îmi va fi dor de tine.

Cuvintele lui mi s-au înfipt în inimă ca un pumnal. Știa ce înseamnă o evadare. Eu nu știam, dar el știa. Iar când am înțeles asta, când am văzut pe fața lui că știe, m-am așezat pe scaun ca și cum aș fi fost împușcat. Picioarele îmi tremurau. Oamenii spun că asta este o figură de stil, dar exprimă literalmente ceea ce se întâmplă atunci când ești zguduit de un șoc puternic. Ceva se întâmplă în corp, e o chestie psihologică, deși nu sunt în măsură să explic mecanismul care o provoacă.

Contrabandistul cerea mult, atât de mult încât doar oamenii cu economii considerabile puteau să fugă recurgând la serviciile lui. Majoritatea concetățenilor mei căzuseră în capcană. Dar noi ne puteam permite. Așa că m-am întâlnit cu prietenul meu într-o seară la cafeneaua unde ne întâlneam de obicei. Era însoțit de un bărbat. Individul era politicos, dar păstra distanța. Ca un profesionist. Mi-a spus că vrea să vadă banii și m-a întrebat despre familia mea, când vom fi gata să plecăm, lucruri de genul ăsta. Mi-a zis că ne poate duce în Turcia și de acolo în Bulgaria, de unde vom ajunge în Elveția sau în Germania. M-am dus la bancă și am retras banii, apoi m-am întors acasă și i-am spus soției; amândoi le-am spus copiilor ca fiecare dintre ei să-și pună lucrurile într-o valiză, că mergem într-o călătorie. În aceeași noapte, la miezul nopții, o mașină s-a oprit în fața clădirii noastre și am ieșit. Ne-am înghesuit lucrurile în portbagaj și ne-am îngrămădit toți pe bancheta din spate. Când mașina a pornit, m-am uitat pe fereastră la clădirea unde era apartamentul nostru și am știut că nu-l voi mai vedea niciodată. Viața aceea se terminase. Îmi făcusem tabieturi; îmi plăcea să trec pe la cafenea după serviciu sau noaptea târziu, când se mai răcorea, să beau o cafea, să joc table și să stau la taclale cu prietenii. Eu și soția mea ne întâlneam cu alte cupluri, pregăteam mese și aveam grijă de copiii lor. Îi cunoșteam pe oamenii care conduceau magazinele alimentare și afacerile din cartier. Ne bucuram de toate acestea, ca oricine altcineva. Încă îmi amintesc ce simțeam atunci. Deși doar foarte vag.

15

Iau notițe pentru Badim la reuniunea obișnuită de luni a grupului executiv al ministerului. Le pun în ordine mai târziu și i le dau.

Mary i-a convocat pe șefii de departamente într-o sală de ședințe alăturată biroului ei din Hochstrasse. Acum

regret că nu am fost la baie mai devreme.

Badim stă în stânga lui Mary. În jurul mesei sunt așezați cei treisprezece directori de departamente. Noi ceilalți stăm în picioare, sprijinindu-ne de pereți. George mai are puțin și adoarme.

Tatiana V., departamentul juridic. În această dimineață a aflat că Tribunalul Internațional a refuzat să investigheze cazul indian. E supărată.

Imbeni Halle, Infrastructuri. Furate de la Namcor.

Jürgen Atzgen, din Zürich. Face naveta în fiecare zi de la casa lui de lângă lac. Asigurări și reasigurări. Veterinar Swiss Re.

Bob Wharton, Dezastre naturale. Ecologist american. Atenuare și adaptare.

Adèle Élia, director climat. Franțuzoaică. Coordonează știința climei. A început ca glaciolog. Urăște aceste întâlniri. Odată a spus-o cu voce tare chiar în timpul unei întâlniri. A trăit opt ani pe ghețari. Vrea să se întoarcă la ei. În ceea ce privește criosfera, aceasta continuă să se topească.

Huo Kaming, ecolog, Hong Kong. Studii ale biosferei, recuperarea habitatelor, crearea adăposturilor, protecția animalelor, reziliența, metode bazate pe biologie pentru reducerea emisiilor de dioxid de carbon, planificarea bazinelor hidrografice, reîn- cărcarea acviferelor, bunuri comune, campania Half Earth. Nimic nu-i rezistă.

Estevan Escobar. Chilian. Oceane. Predispus la disperare.

Elena Quintero, agricultură. Buenos Aires. Glumește cu Escobar despre rivalitatea dintre Argentina și Chile. Are darul de a-l înveseli pe Escobar.

Indra Dalit, Jakarta. Geoinginerie. Lucrează cu Wharton și cu Atzgen.

Dick Bosworth, australian, economist. Un tip amuzant. Impozite și economie politică. El este cel care toarnă mereu din vasul cu apă rece al realității.

Janus Athena, inteligență artificială, internet și tot ce are legătură cu lumea digitală. Propria sa persoană este deja foarte digitală.

Esmeri Zayed. Al treilea cu E. Palestinian din Iordania. Refugiați. Legătura cu UNHCR.

Rebecca Tailhorse, Canada. Reprezentanta populațiilor indigene.

Mary începe întâlnirea întrebând dacă există noutăți.

Imbeni Halle: Se analizează planurile de reorientare a firmelor de combustibili fosili pentru a realiza proiecte de decarbo- nizare. Facilitățile sunt surprinzător de adecvate. Extracția și injecția utilizează aceeași tehnologie, doar că invers. Muncitori, capital, facilități, cunoștințe, toate acestea pot fi folosite pentru „a colecta și a injecta”, fie prin colaborare voluntară, fie prin constrângere. Acest lucru ar menține companiile petroliere în afaceri, dar făcând lucruri bune.

Tatiana pare interesată. Ceilalți reacționează sceptic. Nici captarea dioxidului de carbon și nici introducerea acestuia în puțurile de petrol goale nu par o opțiune realistă.

Mary: Continuă să-l studiezi. Judecând după ce spun calculele despre utilizarea care poate fi dată metodelor naturale, este esențial.

Atzgen: Rapoartele din ultimul an au provocat panică în rândul companiilor de asigurări. Până în acest an, acestea au plătit aproximativ 100 de miliarde de dolari în indemnizații, iar numărul continuă să crească la fel ca într-o diagramă de hochei. Companii de asigurări asigurate prin reasigurări. Acum țin crosa de hochei de partea scurtă (sau de partea lungă?). Nu pot mări primele suficient pentru a acoperi indemnizația de concediere și nimeni nu își poate permite să plătească atât de mult. Imprevizibilitatea implică faptul că toate companiile de reasigurare refuză să acopere catastrofele de mediu, așa cum nu asigură războaie, tulburări politice etc. În consecință, asigurarea s-a epuizat, ca să o spun pe scurt. Toată lumea circulă fără asigurare. Guvernele sunt plătitorii de ultimă instanță, dar cele mai multe sunt deja prea îndatorate pentru a finanța companiile, adică reasigurarea. Nu se mai poate face nimic fără a pune în pericol încrederea în bani. Prin urmare,

întregul sistem este pe punctul de a se prăbuși.

Mary: Ce înseamnă prăbușire?

Atzgen: înseamnă că banii nu vor mai servi ca bani.

Liniște în cameră.

Atzgen adaugă: Acum înțelegeți de ce companiile de reasigurare speră la o atenuare climatică! Nu putem permite ca lumea să se sfârșească!

Nimeni nu râde.

Bob Wharton: Unele lucruri le putem atenua, altele nu. Ne putem adapta la unele lucruri și la altele nu. Aș adăuga că nu ne putem adapta la unele lucruri pe care nu le putem atenua în acest moment. Trebuie să clarificăm ce și cum. Dar mai presus de toate, există necesitatea de a le spune susținătorilor adaptării că sunt niște tâmpiți. Banda asta de economiști și de profesori de științe umaniste habar n-are despre ce vorbește. Adaptarea e o fantezie.

Mary întrerupe inteligent izbucnirea lui Wharton. Îi aruncă o privire simpatică în timp ce taie aerul cu mâna. „Vinzi castraveți grădinarilor”, sugerează Mary. Se întoarce spre Adèle Élia și ceilalți.

Élia: Și asta ți se pare greșit! (Comentariul provoacă râsul.) Marii ghețari din Antarctica, în special Victoria și Totten, se confruntă cu tot mai frecvente căderi de gheață și în curând vor turna mii de kilometri cubi de gheață în mare. Deocamdată se pare că acest lucru se va întâmpla peste câteva decenii. Nivelul mării va crește cu cel puțin doi metri, poate mai mult (șase metri!), dar doi metri sunt suficienți. Va însemna sfârșitul tuturor orașelor de coastă, al plajelor, al mlaștinilor sărate, al tuturor recifelor de corali, al multor zone de pescuit. 10% din populația lumii va migra, producția de alimente va scădea cu 20%. Va fi ca lovitura de grație dată unui luptător amețit. Civilizația *kaputt.*

Jurgen își ridică mâinile în aer. Costul este incalculabil!

— Calculează-l! ordonă Mary.

J. Se încruntă în timp ce face calcule în minte. Un cvadrilion. Da, într-adevăr. Poate o mie de trilioane nu este o subevaluare. Poate cinci cvadrilioane.

Bosworth: Adică infinit.

Élia: Numărul speciilor amenințate de dispariție este acum la nivele de permian. (Exagerare?) Perioada permiană a cunoscut cea mai gravă dispariție în masă din istoria Pământului. Acum, în curs de echivalare.

Kaming: Oamenii și animalele domestice reprezintă 99% din animalele vii de pe Pământ. Bovine, porci, oi, capre... Animalele sălbatice reprezintă restul de 1%. Și suferă. Multe specii vor dispărea în curând.

M: În curând?

K: Peste vreo treizeci de ani.

Escobar: Doar 20% din peștii aflați în prezent în ocean sunt în sălbăticie.

Mary încheie dezbaterea tăind aerul cu mâinile. Se uită la echipă. Vorbește foarte încet:

— Ministerul pentru Viitor are un buget anual de șaizeci de miliarde de dolari. Sunt mulți bani. Dar PIB-ul global anual este de o sută de trilioane de dolari. Jumătate din GWP[9] este așa-numita cheltuială de consum a oamenilor prosperi. Asta înseamnă cumpărarea neesențială de lucruri care degradează biosfera. Nava care se scufundă. Paraziții care ucid gazda. Chiar și jumătatea productivă a GWP, alimente, sănătate și locuințe, arde lumea. Pe scurt: terminat.

Echipa o ascultă cu atenție.

— Așadar, trebuie să găsim modalități de a cheltui cele șaizeci de miliarde care lovesc în punctele de sprijin.

Dick: Banii noștri nu sunt suficienți pentru a conta. Trebuie să schimbăm legile – acesta este punctul nostru de sprijin. Cheltuiți banii pentru schimbarea legilor.

Lui Tatiana îi place asta.

Imbeni: Infrastructura critică are nevoie de finanțare.

Elena: îmbunătățiri în agricultură.

Mary închide discuția:

— Toc! Toc! Toc! Stop. Trebuie să schimbăm, și asta repede. Oricum putem. Prin orice mijloace necesare.

Badim e surprins de această ultimă afirmație, nu știu

[9] GWP - Global Warming Potential - Potențialul de încălzire Globală.

sigur de ce. Se uită la Mary, surprins.

16

Este posibil ca unii dintre cei mai bogați oameni reprezentând 2% din populația lumii să fi decis să renunțe la pretenția că „progresul” sau „dezvoltarea” ori „prosperitatea” pot fi atinse pentru toate cele opt miliarde de oameni ai planetei. De mult timp, un secol sau două, linia urmată a fost în direcția atingerii acestui obiectiv de „prosperitate pentru toți”; deși acum există inegalitate, dacă toată lumea s-ar fi limitat doar la program și nu ar fi legănat barca, în cele din urmă valul ascendent i-ar fi adus pe linia de plutire chiar și pe cei mai dezavantajați dintre ei. Dar, la începutul secolului al XXI-lea, a devenit limpede că planeta este incapabilă să-i susțină pe toți cei în viață la nivel occidental și, în acel moment, cei mai bogați s-au închis în fortărețele lor, au cumpărat guvernele sau le-au făcut incapabile să acționeze, și-au închis porțile, așteptând timpuri mai bune, deși mai slab teoretizate, care ar acoperi într-adevăr restul vieții lor și poate viața copiilor lor, pentru a fi optimiști – dincolo de asta, *apres moi le deluge*[10]*.*

Un răspuns rațional la o problemă aparent de nerezolvat. Dar nu era chiar așa. Existau dovezi științifice care să arate că, dacă resursele disponibile ale Pământului ar fi împărțite în mod egal între cele opt miliarde de oameni, toată lumea ar duce-o bine. Toți s-ar afla atunci la un nivel adecvat, iar dovezile științifice susțineau foarte puternic afirmația că oamenii care trăiesc la un nivel adecvat și sunt încrezători că vor rămâne acolo (un punct crucial), sunt mai sănătoși și, prin urmare, mai fericiți decât oamenii bogați. Deci rezultatul acestei diviziuni egale ar însemna o îmbunătățire pentru toți.

Nu este ceva neobișnuit ca bogății să pufnească atunci

[10] „După mine, potopul" - expresie atribuită regelui Ludovic al XV-lea (în 1b. franceză, în original).

când aud despre aceste cercetări și atunci nu mai pot să doarmă, îngrijorați de securitatea lor, de avocații fiscali, de riscul urmăririi penale. Copiii lor sunt obsedați de vanitate; nici măcar nu miroase a dragoste aici. De regulă, bogății suferă din cauza alimentației excesive și a tot felul de excese care ducând la probleme de sănătate, plictiseală și melancolie existențială – pe scurt, un pacient insomniac își dă seama că știința are din nou dreptate, că sănătatea, dragostea sau fericirea nu se cumpără cu bani. Totuși, trebuie adăugat că o prosperitate monetară stabilă este cu adevărat necesară ca suport pentru toate lucrurile menționate anterior. Conform analizei sociologice, media de aur, adică zona de confort, este un venit personal de 100.000 de dolari pe an, sau aproximativ aceeași sumă de bani pe care o primesc majoritatea cercetătorilor – ceea ce pare suspect din multe motive, dar acestea sunt calculele lor.

Și se poate aplica matematica. „Societatea 2.000 de Wați“, înființată în 1998 în Elveția, a calculat că, dacă toată energia consumată de gospodării ar fi împărțită la numărul total de oameni în viață, fiecare ar putea utiliza aproximativ 2.000 de wați energie, adică aproximativ 48 de kilowați-oră pe zi. Membrii societății au încercat apoi să se descurce doar cu această cantitate de electricitate pentru a vedea cum este și au ajuns la concluzia că este bine. A fost nevoie să acorde atenție modului de folosire a energiei, dar viața rezultată nu a fost în niciun caz o formă de suferință; s-a raportat că a fost chiar mai elegantă și mai semnificativă pentru cei care au întreprins experimentul.

Așadar, există suficientă energie pentru toți? Da. Există mâncare suficientă pentru toți? Da. Există locuințe suficiente pentru toți? Ar putea exista, nu apare nicio problemă reală acolo. La fel și pentru îmbrăcăminte. Există asistență medicală suficientă pentru toți? Nu încă, dar ar putea exista; este o chestiune de instruire a oamenilor și de realizare a unor obiecte tehnologice mărunte, nu există nicio constrângere planetară în această direcție. La fel și cu educația. Deci toate cele necesare pentru un trai decent

sunt suficient de abundente încât toți cei în viață să poată beneficia de ele. Hrană, apă, adăpost, îmbrăcăminte, îngrijire a sănătății, educație.

Există suficientă securitate pentru toți? Securitatea este sentimentul care rezultă din încrederea că veți avea toate lucrurile enumerate mai sus, iar copiii voștri le vor avea și ei. Așadar, este un efect derivat. Poate exista suficientă securitate pentru toți; dar numai dacă toți beneficiază de securitate.

Dacă doar 1% din oameni ar controla munca tuturor și ar lua mult mai mult decât partea cuvenită din beneficiile respectivei munci, blocând totodată proiectul egalității și al durabilității, cât ar putea de mult, proiectul ar deveni mai dificil. Acest lucru ar fi de la sine înțeles, doar că trebuie spus.

Pentru a fi clar, concluzionând pe scurt: este suficient pentru toți. Deci nu ar trebui să mai existe oameni care să trăiască în sărăcie. Și nu ar trebui să mai existe miliardari. „Destul” ar trebui să fie un drept al omului, un nivel sub care nimeni să nu poată cădea; de asemenea, un plafon deasupra căruia să nu se poată ridica nimeni. „Destul” este un bun ca o sărbătoare – sau chiar mai bine.

Rezolvarea acestei situații este lăsată ca un exercițiu pentru cititor.

17

Suntem astăzi aici pentru a afla cine pune în mișcare economia mondială – cine sunt aceia care o fac să funcționeze, ca să spun așa. Este posibil ca acești oameni să constituie o minoritate, deoarece adesea se spune că majoritatea oamenilor care trăiesc azi ar saluta activ o schimbare sistemică.[11]

Numai un prost ar spune așa ceva.

[11] Aici și în restul cărții am respectat modul de paginare al originalului, în care anumite replici nu sunt marcate.

Bine, dar totuși eu tocmai am spus-o.

Așa este.

Dar să revenim la problema pusă în discuție: cine credem noi că face să funcționeze piața în felul acesta? Vreau să spun, cine o teoretizează, cine o implementează, cine o administrează și cine o apără?

Poliția. Aceasta reprezentând legea.

Așa, vasăzică, dar putem atunci presupune că oamenii care fac legile sunt profund implicați?

Da.

Dar legiuitorii sunt adesea ei înșiși avocați a căror sărăcie de idei este notorie. Putem deci presupune că ei își împrumută ideile despre drept de la alții?

Da.

Numește câțiva dintre acești alții.

Grupurile de reflecție. Universitarii.

Te referi la profesorii cu masterat în administrarea afacerilor.

La tot felul de universitari. Și foarte repede urmați de studenții lor.

Vrei să spui, catedrele de economie.

Organizația Mondială a Comerțului. Bursele de valori. Toate legile și politicienii și birocrații care administrează legile. Și poliția și armata care le impun.

Iar eu presupun că și directorii executivi ai tuturor companiilor.

Asociații de acționari, fonduri de pensii, acționari individuali, fonduri speculative, firme financiare.

Ar putea oare băncile centrale să ocupe o poziție cu adevărat centrală în toată treaba asta?

Da.

Altcineva?

Firmele de asigurări, firmele de reasigurări. Marii investitori.

Și algoritmii lor, corect? Așadar, matematicienii?

Matematica este primitivă.

Totuși, până și matematica primitivă are nevoie de matematicieni, noi ceilalți fiind atât de lipsiți de idei.

Da.

De asemenea, presupun că mai contribuie și prețurile în sine, ratele dobânzii și altele asemenea. Ceea ce înseamnă pur și simplu sistemul în sine.

Parcă întrebai despre oamenii care fac toate astea.

Da, însă există o rețea a actorilor. Iar unii dintre actorii dintr-o rețea de actori nu sunt umani.

Baliverne.

Cum, nu crezi în rețelele de actori?

Există rețele de actori, dar numai actorii cu influență pot alege să facă lucrurile altfel. Despre asta încercai să vorbești.

Bine, dar ce părere ai despre bani?

Ce e cu banii?

După opinia mea, banii se comportă de parcă ar acționa așa cum o face gravitația – cu cât aduni mai mulți, cu atât exercită o putere mai mare de adunare, așa cum se întâmplă și cu masa și atracția gravitațională.

Drăguț.

Până la urmă, este un sistem foarte mare și bine articulat.

Profund.

Bine, atunci să revenim la aceia care administrează sistemul nostru economic ca atare și îi învață pe alții cum să lucreze cu el și, printr-o coincidență nu tocmai accidentală, să beneficieze cel mai mult de pe urma sistemului. Mă întreb cam câți oameni ar fi?

Aproximativ opt milioane.

Ești sigur?

Nu.

Deci ar fi în jur de unu la fiecare o mie de oameni în viață în acest moment.

Bună treabă.

Mulțumesc. Și programele pe care le-au scris.

Să ne referim doar la oameni.

Dar dacă elementele non-umane ale sistemului ar ceda?

Să ne referim doar la oameni. Începuseși să devii interesant.

Cine contează cel mai mult din grupul acela de opt milioane?

Legiuitorii guvernamentali.

E un gând malefic.

Nu, nu e. De ce ai spune asta?

Corupția, prostia…

Stăpânirea legii.

Dar…

Nu mă lua pe mine cu dar… Stăpânirea legii.

Pe ce trestie firavă stăm!

Așa este.

Ce putem face în legătură cu asta?

Să ne ținem bine.

18

Modelul PTSD folosește termenul „declanșator” sau „a declanșa”, pentru a sugera viteza unei reacții PTSD și modul în care aceasta poate fi inițiată de un anumit incident care ar putea fi echivalentul unei bucăți mici și rotunjite de metal, inofensive, în afara cazului în care este introdusă într-un pistol. Trebuie să înveți să nu te joci cu astfel de lucruri.

Terapia cognitiv-comportamentală este un lucru greu de stăpânit. Una din principalele strategii implicate îți cere să faci distincție între gândurile care îți trec prin minte, să le identifici drept contraproductive sau traumatice și apoi să schimbi abordarea într-o direcție de gândire pozitivă. Adesea această strategie eșuează. Știi ce se întâmplă, știi că este ceva nepotrivit, dar nu poți opri procesul. Palmele îți transpiră, inima se repede în piept ca un copil încercând să scape dintr-o capcană, iar dincolo de această realitate animală palpitantă, poți să-ți spui în gând: „Oprește-te, nu există pericol, nu este nimic de care să-ți fie frică, ești într-o cafenea la o masă, acum este ora prânzului, se simte o briză ușoară, norii sunt joși, totul este bine, te rog, nu face

asta, nu începe să strigi, nu sări în sus și nu fugi, calmează-ți mâinile tremurânde, ia-ți ceașca de cafea și…”

Dar piedica este trasă, iar tu te uiți chiar în țeava pistolului.

Și tot așa de mai multe ori, iar atunci când privești în țeava adevărată a unui pistol adevărat, cu degetul tău cel mare pe trăgaci – nu arătătorul, deoarece ții pistolul îndreptat către tine, proptit chiar în pieptul tău, și este mai convenabil să tragi (în cazul de față, să apeși pe trăgaci) cu degetul mare – ei bine, asta poate fi o mare ușurare, ca o promisiune că până la urmă frica va dispărea. Asta se întâmplă tot timpul. Se întâmplă atât de des încât o formă de terapie pentru PTSD este în felul următor: nu trebuie să te îngrijorezi prea mult, dacă lucrurile continuă să fie atât de rele, te poți sinucide oricând. Pentru unii suferinzi, acest gând este o adevărată alinare, uneori chiar un punct de ancorare pe calea de întoarcere la sănătatea psihică. Poți oricând să pui capăt suferinței prin sinucidere, așa că de ce să nu mai trăiești încă o zi și să vezi dacă se schimbă ceva?

Este greu să nu-ți fie frică. Nu merge întotdeauna. Indiferent cât de mult ai încerca, oricât de mult ai dori, lucrurile scapă de sub control, chiar și când se întâmplă în mintea ta, sau tocmai pentru că se întâmplă în mintea ta. Mintea este o creatură ciudată. Dacă ar fi doar gândurile conștiente, sau dacă am fi capabili să controlăm gândurile conștiente, sau dacă gândurile inconștiente ar fi conștiente, sau dacă dispozițiile noastre ar fi compatibile cu dorințele noastre… atunci terapia s-ar putea să aibă efect. Doar fă-o să se întâmple!

Dar nu. Tu înoți într-un râu. Poți fi oricând dus în mare de contracurenți pe care nu i-ai produs tu, sau cel puțin pe care nu-i poți controla. Te poți trezi înotând împotriva unui curent mult mai puternic decât tine. Poți să te îneci.

Iar Frank se îneca. Simțea aceeași lipsă de aer. Terapia aproape că îi demonstrase clar că nu se va vindeca niciodată.

Într-un anumit sens, poate că asta înseamnă progres.

„Lăsați orice speranță, voi ce intrați aici.“ Ce înseamnă asta? Ai putea trăi fără speranță? Citise într-o carte un proverb japonez: „Trăiește de parcă ai fi deja mort.“ Dar ce înseamnă asta, de ce ar fi încurajator? Este încurajator? În cel mai bun caz, este ceva enigmatic, un fel de dublă legătură – mai întâi porunca de a trăi; dar apoi, „de parcă ai fi deja mort“. Cum poți face așa ceva? Era oare ceva inclus în codul samurailor, adică să fii nepăsător cu propria ta viață pentru a-l apăra pe cel care ai fost însărcinat să-l protejezi? Adică, un fel de stoicism al servitorului? Să te lași folosit ca un scut, să devii o unealtă umană? Probabil că da. În acest caz, este vorba de a-ți canaliza speranțele cu forța în direcția potrivită.

Prin urmare, în cazul lui, nu exista nicio speranță că va deveni din nou un om normal. Că tot ceea ce s-a întâmplat nu s-ar fi întâmplat de fapt. Să uite de toate astea. Terapia îl învăța să renunțe la astfel de speranțe. Speranța ar trebui să existe în ceva de genul „speră să faci bine, indiferent cât de inutil te simți”.

Merita să scrie aceste gânduri pe o bucată de hârtie, cu majuscule tremurânde, și apoi să lipească hârtia pe oglinda băii, alături de felurite alte încurajări sub forma unor propoziții și imagini: arăta probabil ca oglinda unui nebun, dar Frank voia să pună diverse chestii acolo:

SPERĂ SĂ FACI BINE,
INDIFERENT CÂT DE INUTIL TE SIMȚI!

Ori de câte ori își amintea să se spele pe dinți sau să se bărbierească, ceea ce se întâmpla din ce în ce mai rar, privirea îi cădea pe acel memento și începea să se gândească la ce ar putea face. Asta îl aducea într-o stare de confuzie. Dar se părea că impulsul de a găsi o ieșire în acțiune era acolo, în adâncul ființei lui, uneori atât de puternic încât semăna cu o criză neplăcută de arsuri la stomac. Când era epuizat de insomnie sau amețit de prea mult somn, încă avea senzația aceea de arsură, radiind spre exterior din mijlocul lui. *’Trebuia* să facă ceva. Poate că nu avea să fie chiar un „Copil al lui Kali”, evident că nu,

dar cam așa ceva. Un însoțitor de drum. Un luptător pentru o cauză justă. Un războinic singuratic.

La micul dejun, liniștindu-și stomacul cu iaurtul dintr-un mic pahar de plastic, se întreba ce ar putea face. Un om are o optime de miliardime din energia totală pe care o are omenirea. Aceasta presupune că toți dispun de o cantitate egală de energie, ceea ce nu este adevărat, dar estimarea era utilă pentru acest mod de a vedea lucrurile. O opt-miliardime nu este o fracțiune foarte mare, dar, din nou, au existat otrăvuri care au funcționat în limita unor părți pe miliard, deci nu era deloc fără precedent ca un agent atât de nesemnificativ să schimbe lucrurile.

Rătăcea pe străzile din Glasgow, pierdut în gânduri. Urca și cobora dealurile spre est și spre nord, bucurându-se de cărările uneori atât de abrupte încât unele aveau săpate trepte. Putea elimina în mare măsură stresul plimbându-se pe străzile din Glasgow, iar priveliștile își schimbau mereu perspectivele în funcție de schimbările vremii, reflectând furtunile din sufletul lui, frica, izbucnirile bruște de încântare, durerea ca adâncurile întunecate ale oceanului. Sau vise frumoase cu o lume în care binele a câștigat. Cum să împărtășească toate astea? Cum să dăruiască și altora? Ca Sfântul Francisc de Assisi: Sacrifică-te, tăgăduiește-te pe tine și tot ce ai crezut că îți aparține. Hrănește păsările, ajută oamenii. Latura pozitivă a unor astfel de acțiuni era atât de evidentă. Comportă-te la fel ca Sfântul Francisc. Ajută oamenii.

Pentru Frank, toate astea nu erau de ajuns. Simțea cum îl arde din interior dorința de a ucide. Ei bine, voia să-i pedepsească pe cei care provocaseră valul de căldură, dar nu pe toți – națiunile prospere, desigur, vechile imperii, cu siguranță; toți meritau să fie pedepsiți. Dar, de asemenea, existau anumiți oameni – mulți încă trăiau – care își petrecuseră întreaga viață negând schimbările climatice, continuând să ardă carbon, să devasteze biomurile, să împingă alte specii spre dispariție. Pentru aceștia, răul a reprezentat proiectul vieții lor și, în urmărirea acestui proiect, au prosperat și au trăit în lux. Au distrus lumea cu

bucurie, crezându-se supraoameni, râzând de cei slabi, strivindu-i sub călcâie.

Frank voia să-i ucidă pe toți. Sau dacă nu pe toți, măcar pe câțiva. Setea de răzbunare îl ardea pe dinăuntru. Nu putea rezista prea mult cu nivelul acesta de stres interior, îl simțea la fel cum își simțea inima ca un ciocan pompându-i sângele la înaltă presiune prin carotide. Da» suferea și de hipertensiune. O simțea încercând să-l facă să explodeze. Ceva, acolo înăuntru, se va rupe. Dar mai întâi, un pic de acțiune. Răzbunare, da; dar și preempțiune. O lovitură preventivă. Acest lucru ar putea împiedica să se întâmple un rău și mai mare.

De două ori pe săptămână își vizita terapeutul. O femeie plăcută, de vârstă mijlocie, inteligentă și experimentată, calmă și atentă. Miloasă. Își dădea seama că o preocupa cazul lui. Probabil că o interesau toți pacienții ei. Dar cu siguranță Frank nu-i era indiferent.

Îl întrebă ce mai face, cum se simte. Frank nu-i spuse nimic despre visele lui de răzbunare, dar ceea ce îi spuse, totuși, era destul de onest. Îi povesti că, la începutul săptămânii, îl speriase un jet de abur fierbinte de la o mașină gigantică de cafea espresso dintr-un magazin. Atac de panică: fusese nevoit să se așeze și să încerce să-și calmeze bătăile inimii.

Ea dădu din cap.

— Ai încercat mișcările din ochi despre care am vorbit?

— Nu.

Frank era destul de sigur că era o terapie de tot rahatul, dar adevărul era că, sub presiunea momentului, ca să spunem așa, uitase de asta.

— Am uitat. Voi încerca data viitoare.

— Te-ar putea ajuta, spuse ea. Sau poate că nu. Dar nu pierzi nimic dacă încerci.

Frank dădu din cap.

— Vrei să încerci acum?

— Doar să-mi mișc ochii?

— Ei bine, nu. Trebuie să o faci atunci când te preocupă ce s-a întâmplat. Nu vreau să retrăiești nimic într-un mod

care să-ți provoace rău, dar știi că am tot încercat să te determin să-mi spui ce s-a întâmplat din diferite perspective și poate, dacă ești pregătit, am putea încerca din nou și, în timp ce-mi povestești, ai putea încerca mișcările din ochi. Ar ajuta la construirea asocierii.

— Dacă tu crezi că mă va ajuta, spuse el, ridicând din umeri.

— Nu știu ce te va ajuta, dar nu strică să încerci. Dacă este prea supărător, oprește-te. Oricând vrei să te oprești, oprește-te.

— În regulă.

Așa că începu să-i spună povestea, cum ajunsese el pentru prima oară în orașul său și cum valul de căldură semăna la început cu toate celelalte episoade de vreme caldă cu care se confruntaseră. În timp ce vorbea, își mișca ochii, în tandem, desigur, deoarece acesta era singurul mod în care putea să o facă, înainte și înapoi, uitându-se cât mai departe în stânga, descoperind o imagine vagă a rafturilor ei de cărți, apoi, cu o mișcare rapidă, cât mai spre dreapta, surprinzând o imagine vagă a unor flori într-o vază, în fața unei ferestre care dădea spre o curte. Era un efort voluntar care înceta în momentul în care el înceta să se mai gândească să îl facă, așa că era nevoit să-i dedice o parte din atenție, continuând totodată cu povestea lui care, drept rezultat, devenea ezitantă și dezarticulată, neexersată și diferită de ceea ce i-ar fi spus dacă i-ar fi povestit încă o dată același lucru, la fel ca mai înainte. Acesta, presupuse el, era un beneficiu al exercițiului.

— Am ajuns acolo iarna, așa că la început nu a fost atât de cald, dar nici frig nu era, nu. În Himalaya era frig, chiar se vedeau crestele înzăpezite spre nord, în zilele senine, dar cele mai multe zile… majoritatea zilelor nu erau senine. Aerul era mai tot timpul murdar. Nu se deosebea prea mult de alte locuri. Așa că m-am instalat și mergeam la cursuri de limba hindi și lucram… lucram la clinică. Apoi a venit valul de căldură. S-a făcut mult mai cald decât până atunci, dar toată lumea… toți spuneau că este normal, că perioada dinaintea musonului era cea mai caldă dintre toate. Dar a

continuat să se încălzească. Apoi totul s-a întâmplat rapid, într-o zi a fost atât de cald încât și oamenii s-au speriat… și în noaptea aceea au murit unii dintre bătrâni și copiii cei mai mici. Asta i-a șocat pe toți, dar cred că se gândeau doar că este cât se poate de rău. Apoi situația s-a înrăutățit și mai mult, iar curentul s-a întrerupt, după aceea nu a mai fost aer condiționat… și nici prea multă apă. Oamenii s-au speriat și pe bună dreptate. Căldura era mai presus de ceea ce poate suporta corpul uman. Hipertermie nu este decât un cuvânt. Realitatea este alta. Nu poți respira. Transpirația nu funcționează. Pur și simplu te coci, ca friptura într-un cuptor, și simți asta. În cele din urmă, mulți dintre ei s-au dus la lacul din localitate, dar temperatura apei era la fel ca în baie și nici nu… nu era bună de băut. Deci acolo au murit foarte mulți oameni.

Frank încetă să mai vorbească și-și lăsă ochii să se odihnească. Simțea mușchii din spatele ochilor pulsând în urma efortului neobișnuit. La fel ca oricare alți mușchi, se bucurau de odihnă. I se părea ciudat.

— Am observat că, de data aceasta, nu te-ai inclus cu adevărat în poveste, spuse ea.

— Nu? Eu am avut impresia că da.

— Ai vorbit mereu despre ei. Ei au făcut tot felul de lucruri, lor li s-au întâmplat lucruri.

— Bine, dar chiar eram unul dintre ei.

— La vremea respectivă, te considerai ca fiind unul dintre ei?

— … Nu. Adică, ei erau ei, eu eram eu. Mă uitam la ei, chiar vorbeam cu unii dintre ei. Lucrurile obișnuite.

— Desigur. Deci ai putea să-mi spui partea ta din poveste, mișcându-ți ochii?

— Nu știu.

— Vrei să încerci?

— Nu.

— În regulă. Poate cu altă ocazie. Și poate data viitoare vom încerca să creăm acțiunea bilaterală, când o să ții în mâini soneriile acelea mici. Îți amintești că ți le-am arătat? Ele vor pulsa stânga-dreapta-stânga-dreapta pe măsură ce

vorbești. Este mai ușor decât să miști ochii.

— Nu vreau să fac asta acum.

— Data viitoare, poate.

— Nu știu când.

— Nu vrei?

— Nu. De ce aș face-o?

— Ei bine, teoria este că, dacă spui povestea, îți modelezi amintirea într-o oarecare măsură, punând-o în cuvinte. Și dacă o faci în timp ce execuți mișcările din ochi sau simți soneriile din mâini, pare să se creeze un fel de distanțare în interiorul tău între amintirea poveștii așa cum ai spus-o și ceea ce s-ar numi retrăirea ei, retrăirea spontană prin intermediul unui declanșator. Așa că, dacă ar fi să se întâmple și ai vrea o ușurare, ai putea să-ți miști ochii și să începi eventual să te gândești la versiunea ta vorbită despre cele petrecute, iar asta te-ar scuti de retrăirea lor. Sper că înțelegi la ce mă refer.

— Da, spuse Frank. Înțeleg. Nu sunt sigur că și cred în asta, dar înțeleg.

— Are sens. Dar poate merită să încerci.

— Poate.

Într-o toamnă, a acceptat oferta unei prietene din Scoția de a lucra la un proiect în Antarctica. Ea era cercetătorul principal al unei mici echipe științifice care se îndrepta spre Dry Valleys, pentru a studia râul Onyx, cursul de apă care se forma acolo pentru scurtă vreme în fiecare vară. Avea loc în echipă pentru un asistent de teren și voia să-l ajute. Întrucât el avea probleme cu căldura, i-a spus ea, Antarctica ar trebui să fie un loc minunat pentru el.

Sună bine, a spus el. Banii dintr-o mică moștenire pe care i-o lăsase bunica erau pe sfârșite și încă nu voia să-și contacteze părinții sau organizația, așa că l-ar ajuta și în privința asta. Și în toamna aceea a zburat la Denver și a trecut prin interviuri, și-a modificat CV-ul pentru a omite timpul petrecut în India, apoi l-au angajat și a plecat la Auckland, de acolo, la Christchurch și de la Christchurch, în sud, până la Stația Memurdo de pe insula Ross, chiar vizavi

de strâmtoarea Memurdo de la Dry Valleys, care se întinde între șirul muntos Royal Society și marea înghețată. Chiar și în timpul zborului până la Memurdo a fost frig, interiorul avionului fiind ca o sală deschisă lungă, ca un etaj de magazie, la fel de frig ca în toate clădirile mai vechi și mai noi din Memurdo – depozite, clădiri instituționale – niciodată încălzite prea mult peste 15,5°C. Chiar și așteptarea la linia de autoservire din sala de mese era o experiență rece. Totul era foarte convenabil.

Apoi, în Dry Valleys, casa în care stăteau la masă era încălzită, dar nu excepțional; într-adevăr, înăuntru era cald doar în comparație cu exteriorul. În cabinele în care dormeau era puțin mai cald și înăbușitor, dar puteai să dormi afară, într-un cort separat. Era într-adevăr frig, atât de frig încât sacul de dormit pe care îl folosea cântărea vreo cinci kilograme; de atâta puf de gâscă era nevoie pentru a păstra suficient din căldura lui proprie ca să nu simtă frigul. Își scotea nasul din sacul de dormit ca să respire și acea injecție repetată de aer rece îi amintea că afară e într-adevăr ger, chiar dacă e soare permanent. Lumina continuă era ciudată, dar în curând s-a obișnuit cu ea.

Problema era că frigul aprig le amintea constant de temperatura ca atare; pentru a-și dezmorți mâinile înghețate după o ieșire pe teren, încălzeau sala de mese până la o temperatură destul de ridicată, rezultatul fiind o atmosferă înăbușitoare, aproape aburindă în cameră, făcându-l pe Frank să simtă că alunecă necontrolat pe o pantă. Fiind complet izolat de orice sursă de ajutor, o recidivă s-ar dovedi în cel mai bun caz un inconvenient și, în cel mai rău, un dezastru. Îi auzise spunând că evacuările din motive medicale cu elicopterul sunt rare și costisitoare. Prin urmare, Frank trebuia să evite căldura. Și totuși, uneori nu mai era nimic de făcut decât să ascundă o criză și să spere că nu se va mai repeta. Uneori, își mișca ochii de parcă ar fi urmărit un meci de ping-pong.

Aveau chiar și o saună acolo. Frank, desigur, se ținea departe de ea, dar într-o seară, când se întorcea la cortul

lui în lumina orbitoare a zilei, a trecut prin dreptul saunei chiar în momentul în care niște cercetători pe jumătate goi, în costume de baie, s-au năpustit afară țipând de plăcere la schimbarea bruscă și extremă a temperaturii, aburul care se evapora explodând din trupurile lor de parcă acestea ar fi fost mari petarde roz. Scena, care ar fi trebuit să fie frumoasă, și strigătele lor care sunau a țipete de durere, deși erau de extaz, i-au declanșat imediat criza. Fără niciun fel de avertisment, doar la vederea oamenilor ca niște petarde roz, inima a început să-i bată nebunește, apoi s-a pomenit întins pe zăpada rece și înghețată. Leșinase chiar în fața lor. Bărbații ieșiți din saună s-au repezit, bineînțeles, să-l ajute, iar unul dintre ei i-a luat pulsul pe când îl ridicau și a strigat panicat: „Doamne, are tahicardie! Priviți!” Spuneau că are pulsul de 240 de bătăi pe minut. Două ore mai târziu, un elicopter medical cobora pentru a-l evacua de urgență pe Frank. După evacuare în Memurdo, când autoritățile Fundației Științifice de Stat au primit informații complete despre boală și experiențele sale din trecut, Frank a fost acuzat că minți se atunci când completase formularul de candidatură și a fost trimis acasă.

19

Mă aflam pe mare de vreo opt ani. Ziceau că o să ne plătească atunci când vom trage la chei, dar toți știau că nu vor face așa ceva. Nu ne vor plăti, nu ne vor debarca. Eram sclavi. Dacă refuzam să muncim, eram închiși în cabine și nu primeam de mâncare. Așa că ne întorceam la muncă.

Mâncarea era formată din resturi, incluzând capete și intestine de pește din captura zilei, iar regula era clară: mănâncă sau mori de foame, și noi mâncam. Și munceam – eram obligați. Întindeam frânghiile, învârteam tamburii, încercând să nu ne prindem degetele sau tot brațul. Nu mergea întotdeauna. Atlanticul de Sud este agitat, iar Oceanul Antarctic este și mai rău. Accidente se întâmplau

tot timpul. Uneori, băieții pur și simplu păşeau peste bord, în apă. Unul chiar ne-a făcut semne de rămas-bun înainte ca un val să-l tragă dedesubt. Știam de ce făcuse gestul acela. Era probabil cea mai bună opțiune, dar îți trebuie curaj. Îți puteai imagina oricând că se va întâmpla ceva care să schimbe totul.

Și într-o zi s-a întâmplat. A apărut o navă la orizont – nimic neobișnuit, asta se întâmpla mai tot timpul. Nu erau doar vase de pescuit, ca al nostru, cu sau fără sclavi, nu aveam de unde să știm, ci și nave de transport care transferau captura de la noi în magaziile lor și ne aprovizionau, astfel încât noi să nu fim nevoiți să intrăm în port. Așa procedau. Nici măcar nu știam din ce țări erau aceste nave.

Așadar, arăta ca o navă de transport și se apropia de noi, și, evident, căpitanul și oamenii lui credeau la fel. Se pare că oamenii de pe nava aceea știau câteva semnale convenționale și îi păcăliseră. Când nava respectivă a ajuns paralel cu noi și i-am aruncat odgoanele pentru amarare, niște indivizi au sărit peste bord și au îndreptat armele spre noi. Am ridicat mâinile în sus ca în filme, dar poate că filmul era o comedie, deoarece aproape toți zâmbeam cu gura până la urechi și eu doar atât am putut face ca să nu țip de bucurie.

Am fost mânați în cabine și închiși acolo. Când străinii au revenit la noi în cabină și au început să pună întrebări, am răspuns fără reținere. Poate că erau pirați care urmau să ne ceară să lucrăm pentru altcineva sau chiar să ne omoare, dar și așa le-am spus poveștile noastre și cine era căpitanul și fiecare din oamenii lui. Ne-au lăsat acolo și s-au întors mai târziu. Treceți pe nava noastră, au zis ei. I-am ascultat, fără să știm ce înseamnă asta. Toți sclavii au urcat pe o scară de frânghie, pe nava mai mare. Eram opt cu toții. Căpitanul și oamenii lui, adică cinci oameni, au rămas pe nava noastră. Au spus ei ceva, dar oamenii înarmați i-au tratat cu indiferență.

Când ne-am îndepărtat cam vreo sută de metri, am observat că niște oameni de la bordul navei străine

filmează vechea noastră navă. Dintr-odată, prova goeletei a sărit în aer, chiar deasupra liniei de plutire. Explozia nu a fost foarte puternică, dar întreaga provă s-a făcut țăndări. S-a ridicat și o flacără nu prea mare, dar apa a pătruns și a stins-o. În aproximativ cincisprezece minute, nava s-a înclinat și a început să se scufunde. A doua explozie la pupa a terminat treaba. Nava se scufunda rapid. Căpitanul și oamenii lui s-au urcat pe acoperișul cabinei și au strigat ceva de acolo. Nimeni de la bordul navei salvatorilor noștri nu a rostit un cuvânt. Toată lumea doar privea în tăcere.

— Vreți să-i omorâți? am întrebat un marinar care stătea lângă noi.

— Doar au plute de salvare pe navă, nu? a răspuns el.

— Nu știm. Gonflabile, sau ce?

— Ei bine, da.

— Poate că există.

— Deci fie le vor umfla și le vor lansa la apă, fie nu le vor umfla. Dacă nu o fac, merită ce urmează să se întâmple. Vom posta filmul pe site-uri ca să-l vadă și alți pescari. Dacă scapă pe o plută de salvare, pot să încerce să ajungă pe uscat. Dacă vor izbuti înseamnă că vor povesti ce-au pățit tuturor celor care vor să asculte. Într-un fel sau altul, oamenii vor afla cum stă treaba.

Ceea ce însemna că oamenii ăștia probabil nu erau de la poliție. Nu suna prea bine, de parcă am fi putut alege cine să ne salveze.

— Care treabă? am întrebat.

— Că s-a terminat cu pescuitul.

— Bine, am spus noi.

20

Coeficientul Gini, dezvoltat de sociologul italian Corrado Gini în 1912, este utilizat pentru a măsura diferența de venit sau bogăție în rândul populației dintr-o anumită țară. De regulă, este exprimat ca o fracție zecimală în intervalul

dintre 0 și 1 și este ușor de înțeles, deoarece 0 corespunde situației în care toată lumea deține aceeași cotă a proprietății, iar 1 corespunde stării când totul aparține unei singure persoane și ceilalți nu dețin nimic. În lumea reală a secolului al XXI-lea, țările cu un coeficient Gini mic, cum ar fi social-democrațiile, se situează în general cu puțin sub 0,3, în timp ce țările cu inegalități pronunțate ajung cu puțin peste 0,6. În era neoliberală, Statele Unite, China și multe alte țări au văzut coeficientul Gini sărind de la 0,3-0,4 la 0,5-0,6, iar cei care au pierdut cel mai mult în urma acestei creșteri a inegalității nici măcar nu au deschis gura, ba mai mult, mulți dintre cei afectați continuă să-i voteze pe politicienii care făceau să tot sporească relativa lor sărăcire. Iată puterea hegemoniei: suntem noi săraci, dar cel puțin suntem patrioți! Dar suntem autonomi și ne putem îngriji de noi înșine! Și așa mai departe până la o intrare timpurie în mormânt, deoarece speranța medie de viață a cetățenilor mai săraci din aceste țări este mult mai redusă decât a celor bogați. Prin urmare, speranța medie de viață generală a început să scadă pentru prima dată din secolul al XVUI-lea.

Cu toate acestea, nu vă închipuiți că situația poate fi descrisă folosind un singur coeficient Gini. Un astfel de punct de vedere ar însemna să cădeți în *monocauzotaxofilie,* preferința pentru idei unice care explică totul printr-un singur motiv, una dintre cele mai frecvente erori cognitive ale omenirii. Coeficientul Gini pentru Bangladesh și Olanda este aproximativ același, 0,31, dar venitul mediu anual în Bangladesh este de aproximativ 2.000 de dolari, iar în Olanda este de 50.000. Decalajul dintre cei mai bogați și cei mai săraci este un indicator important, dar, dacă toți cei cuprinși în acest decalaj sunt relativ bogați, atunci situația este fundamental diferită de aceea în care toți cei din clasa de mijloc sunt săraci.

Prin urmare, în analiza inegalității au fost incluse noi elemente evaluative. Unul dintre cele mai bune este „indicele de dezvoltare umană ajustat pentru inegalitate”, ceea ce nu este surprinzător, deoarece „indicele dezvoltării

umane” este deja un instrument puternic în sine. Dar, luat separat, acesta nu dezvăluie stratificarea internă în bine și rău în țara studiată; în consecință, a fost necesară o ajustare pentru inegalitate, care ar face posibilă întocmirea unei imagini mult mai nuanțate a situației în care se află populația țării.

Când discutați despre inegalitate, rețineți că valoarea coeficientului Gini pentru întreaga populație a lumii este mai mare decât pentru populația din orice țară, deoarece în lume există mai mulți săraci decât bogați, astfel încât, în ansamblu, indicatorul global crește la aproximativ 0,7.

În plus, există diverse modalități de indexare a inegalității mult mai anecdotic, în funcție de date neoficiale (cu alte cuvinte, în termeni mai umani). Cele mai bogate trei persoane din lume dețin mai multe active financiare decât populația celor mai sărace patruzeci și opt de țări la un loc. Într-un clasament al bogăției, primul procent din populația lumii deține mai mult decât cele șaptezeci de procente de la baza piramidei. Și așa mai departe.

În plus, decalajul de proprietate a crescut constant din 1980 până în prezent, ceea ce este una dintre caracteristicile definitorii ale neoliberalismului. Inegalitatea a atins acum un nivel care nu s-a mai înregistrat de la așa-numita „Epocă Aurită” din anii 1890 și 1900[12]. Există dovezi că trăim momentul cu cel mai mare decalaj al bogăției din istorie, chiar mai mare decât în feudalism sau în perioada primelor state, în care populația era divizată în războinici, preoți și țărani. Cele mai sărace două miliarde de oameni din lume nu au încă acces la necesitățile de bază – toalete, locuințe, alimente, îngrijire a sănătății, educație și așa mai departe. Adică, un sfert din populația de astăzi a lumii, suficient pentru a fi considerată egală cu întreaga populație a lumii din anul 1960, este adusă la un nivel de sărăcie cum nici cei mai săraci oameni din epoca feudală sau din paleoliticul superior nu au cunoscut.

[12] In original, The Gilded Age - perioada de după Reconstrucție, ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, cunoscută sub numele de „Epoca Aurită", termen inventat de Mark Twain în 1873.

Așa stau lucrurile cu inegalitatea din timpul nostru. Ce a cauzat-o? Instabilitatea politică? Nu, cu excepția cazurilor de „controlocrație”, susținută de regimurile militare. Moralitatea? Dar moralitatea este o chestiune de ideologie, relația imaginară cu situația reală și multora le este ușor să-și imagineze că primim ce merităm și așa mai departe. Deci moralitatea este o pantă alunecoasă, nu putem da vina pe ea.

Prin urmare, inegalitatea este adesea privită ca o problemă pur economică. Nivelurile pretinse de inegalitate încetinesc creșterea și inovarea. La atâta s-a redus gândirea noastră – la o analiză și o judecată neoliberală a situației neoliberale. Acesta este sentimentul predominant al timpului nostru: am uitat cum să gândim altfel decât în categorii economice, etica noastră ar trebui exprimată în cifre și evaluată prin gradul de impact al acțiunilor noastre asupra PIB-ului. Suntem convinși că acesta este singurul domeniu în care toată lumea poate găsi un limbaj comun. Deși, de regulă, cei care susțin asta sunt economiști.

Aceasta este lumea noastră de astăzi. Prin urmare, oamenii, încercând să înțeleagă esența problemei, inventează noi indici. De fapt, s-a constatat o reală proliferare a acestora.

Reamintim că PIB-ul sau produsul intern brut, principala măsură a economiei de la începutul secolului trecut, combină consumul, investițiile private, cheltuielile guvernamentale plus exporturile minus importurile. PIB-ul este adesea criticat deoarece acoperă atât indicatori economici pozitivi, cât și acțiuni distructive și nu ia în considerare multe fenomene negative externe, precum și probleme de sănătate, reproducere socială, satisfacție a cetățenilor și multe altele.

Măsurile alternative care compensează aceste deficiențe includ:

- indicatorul de progres real, care folosește douăzeci și șase de variabile diferite pentru a determina numărul său unic de index;
- indicele dezvoltării umane al ONU, elaborat de

economistul pakistanez Mahbub ul Haq în 1990, care combină speranța de viață, nivelurile de educație și venitul național brut pe cap de locuitor (ulterior ONU a introdus IDU ajustat pentru inegalitate);
• raportul de bogăție inclusivă al ONU, care combină capitalul fabricat, capitalul uman, capitalul natural, ajustat de factori, inclusiv emisiile de carbon;
• indicele Happy Planet, creat de New Economic Forum, care combină bunăstarea raportată de cetățeni, speranța de viață și inegalitatea rezultatelor, raportate la amprenta ecologică (în conformitate cu acest indicator, Statele Unite ale Americii înregistrează 20,1 puncte din 100, clasându-se pe locul 108 din cele 140 de țări de pe listă);
• indicele de durabilitate alimentară și nutrițională, formulat de Barilla Center for Food and Nutrition, care folosește cincizeci și opt de indicatori pentru a măsura securitatea alimentară, bunăstarea și sustenabilitatea ecologică;
• amprenta ecologică, așa cum a fost dezvoltată de rețeaua globală de amprentă, care estimează de cât teren ar fi nevoie pentru a susține în mod durabil stilul de viață al unui oraș sau al unei țări, o sumă întotdeauna mai mare cu marje considerabile decât entitățile politice evaluate, cu excepția Cubei și a altor câtorva țări;
• celebrul indice național brut de fericire din Bhutan, care folosește treizeci și trei de valori pentru a măsura calitatea titulară în termeni cantitativi.

Toți acești indici sunt o încercare de a creiona un portret al civilizației timpului nostru, folosind terminologia discursului predominant, cu alte cuvinte – economie, adesea în încercarea de a aplica o tehnică de judo științei economice în sine pentru a o schimba și pentru a o face mai umană, mai în acord cu biosfera și așa mai departe, în același spirit. Nu este un început rău!

Totuși, uneori este important să readucem problema din domeniul calculelor înapoi în sfera vieții umane și sociale;

să ne întrebăm ce înseamnă toate astea, ce rost au. Să luăm în considerare axiomele conform cărora suntem de acord să trăim. Să recunoaștem realitatea altor oameni și a planetei în sine. Să vedem și chipurile altora. Să ieșim afară și să privim în jur.

21

Ne aflam în Brissago, pe malul lacului, pe partea elvețiană a lacului Maggiore, la o petrecere pe peluza proprietății doamnei Cinzia, chiar deasupra parcului îngust dintre proprietatea ei și lac. Avea un bucătar celebru, care gătea cu o lampă de sudură pe care obișnuia s-o aprindă sub fundul tigăilor mari pe care le ținea în aer, și o trupă de jazz cu alămuri, spectacol de lumini și toate cele. Intru totul, era o petrecere corectă și vedeai acolo o mulțime de oameni fericiți și de tineri rupându-se în figuri, pentru că așa îi place Cinziei.

Dar fâșia îngustă de iarbă dintre peluza ei și lac era parc public și, în timp ce ne distram, am observat un tip jos, pe mal, care doar stătea și se uita la noi. Ținea în mână o bucată de lemn plutitor. Ni s-a spus că oamenii de pază angajați de Cinzia nu au ce să-i facă. De fapt, ar fi avut, dar nu voiau. Poliția locală ar putea avea probleme dacă cineva ar fi pus sub acuzare doar pentru că stă pe o plajă publică. Așa ne-a spus unul dintre ei când i-am zis să-l determine pe tip să plece. Tipul era slab și neîngrijit și pur și simplu continua să se uite, era o atitudine ofensatoare. Ca un fel de personaj biblic care își impunea moralitatea asupra noastră.

În cele din urmă, câțiva dintre noi am coborât acolo pentru a face ceea ce ar fi trebuit să facă echipa de securitate, să-l trimită pe tip la plimbare. Edmund mergea în frunte, ca de obicei, el era cel mai enervat și noi l-am urmat pentru că, atunci când se enerva, Edmund putea fi cu adevărat amuzant.

Tipul ne-a privit cum ne apropiem de el și nu s-a mișcat nici măcar un centimetru, nu a scos o vorbă. Era puțin ciudat, nu mi-a plăcut.

Edmund s-a oprit în fața lui și i-a spus să plece.

Tipul i-a zis lui Edmund ceva de genul: „Nenorociților, distrugeți lumea cu petrecerile voastre stupide/

Edmund a râs și a replicat: „Crezi că, fiindcă tu ești virtuos, nu vor mai exista petreceri?”

Am râs, dar apoi tipul acesta l-a lovit pe Edmund cu bucata de lemn pe care o ținea în mână, atât de repede încât Edmund nici nu a avut timp să reacționeze. A căzut ca un copac, nu a ridicat mâinile sau altceva, ci doar s-a prăbușit. Bum! Îl făcuse knockout.

Tipul a îndreptat bucata de lemn spre noi și am înghețat. Apoi a aruncat-o în direcția noastră și a plecat chiar prin lac, înotând direct în noapte. Nu știam ce să facem – nimeni nu a vrut să înoate după un astfel de nebun, în orice caz, nu în întuneric și, în afară de asta, ne îngrijora Edmund. Arăta rău, așa cum căzuse. Ca un copac. Într-un târziu au venit și oamenii de pază, dar nu au făcut decât să marcheze perimetrul, nici măcar nu l-au urmărit pe tip. S-au apropiat de Edmund ca să verifice în ce stare e și, după ce-au făcut-o, s-au repezit la telefoane. În aproximativ cinci minute a apărut o ambulanță și l-a luat. Au trecut câteva ore până să avem vești. Nu ne-a venit să credem. Edmund murise.

22

Adele Élia și Bob Wharton participau la o reuniune a Comitetului Științific pentru Cercetarea Antarctică, o organizație științifică internațională formată pentru a coordona cercetarea antarctică după Anul Geofizic Internațional din 1956 și semnarea, în 1959, a Tratatului asupra Antarcticii. De-a lungul anilor, SCAR[13] devenise unul

[13] SCAR - Scientific Committee for Antarctic Research - Comitetul

dintre principalele guverne de facto ale Antarcticii, împreună cu Fundația Națională pentru Științe din SUA și programele britanice și alte programe naționale de cercetare din Antarctica, în special cele din Argentina și din Chile. Anul acesta, reuniunea SCAR avea loc la Geneva, așa că pentru Adèle și Bob care, de când lucrau la minister se împrieteniseră, nu însemnase decât o plimbare cu trenul de dimineață.

Acum stăteau cu privirea spre lac, într-un bar la al doilea etaj al hotelului unde avea loc întâlnirea. De la fereastra de lângă masa lor, se vedea faimoasa fântână lansându-și în aer coloana de apă. La sud, un grup uimitor de nori de furtună, la fel de solizi ca hiaturile de marmură din barul lor, se înălța deasupra masivului Mont Blanc. Savurau priveliștea și băuturile când se apropie de ei un glaciolog american pe care îl cunoșteau, pe nume Pete Griffen. Acesta trăgea de braț un alt bărbat pe care nu-l știau, pe care Pete îl prezentă drept Slawek, un alt glaciolog. Adèle și Slawek citiseră unele dintre lucrările științifice ale celuilalt și chiar participaseră la câteva dintre reuniunile Uniunii Geofizice Americane, dar până acum nu se cunoscuseră.

Apăru un chelner cu o tavă cu băuturi comandate de Griffen: patru pahare de Drambuie, o carafă cu apă și pahare pentru apă.

— Ah, Drambers! exclamă Adèle, cu un mic zâmbet galic.

Asta le plăcea întotdeauna neozeelandezilor să bea în Dry Valleys, îl informară ei pe Bob în timp ce sorbeau prima înghițitură. Când Bob se strâmbă, Griffen le povesti că, mai demult, o navă plină cu lăzi cu chestii neobișnuite și dulci fusese blocată în Lyttelton când compania sa de transport maritim a dat faliment, iar lăzile au fost depozitate acolo și, de-a lungul anilor, au fost trimise spre sud, la un preț modic, an după an. Așa că rostiră un toast pentru Dry Valleys și luară loc.

Întrebat, Slawek le spuse că a petrecut cinci ani bătuți pe muchie în Dry Valleys, iar Adèle îl contră susținând că ea

---

Științific pentru Cercetarea Antarctică.

a petrecut opt ani pe gheţari; Pete râse şi-i învinse pe amândoi cu un total de doisprezece ani petrecuţi pe gheaţă. Cei doi îi demonstrară rapid că el, fiind mai în vârstă, avea un avantaj, ceea ce Pete acceptă imediat. Slawek le mai spuse că el devenise glaciolog pentru a-şi răsfăţa personalitatea introvertită, în timp ce încă avea un loc de muncă, iar Adèle râse şi dădu din cap.

— Mulţi suntem aşa, zise ea.

— Dar nu şi eu! declară Pete. Îmi place să petrec, dar într-adevăr cele mai bune petreceri sunt pe gheaţă, continuă el, arătând cu mâna spre Slawek de parcă l-ar fi invitat să vorbească. Haide, Slawek, spune-le tipilor ăstora ideea ta. Cred că trebuie să o audă.

Slawek se încruntă, stânjenit, dar spuse:

— Azi, la şedinţă, aţi auzit cu toţii noile date.

Toţi încuviinţară din cap.

— Nivelul oceanului va creşte atât de repede, încât lumea va da de dracu'.

Aşa ceva nu putea fi negat, toţi căzură de acord. Datele erau clare.

— Aşadar, îl îndemnă Pete pe Slawek, i-am auzit pe unii sugerând să pompăm toată gheaţa topită înapoi pe platoul polar, nu?

Bob clătină din cap.

— Este o idee mai veche, explică el, studiată la un moment dat de Institutul Potsdam, dar concluziile studiului au fost sumbre; cantitatea de energie electrică necesară pentru a pompa atâta apă pe calota de gheaţă din estul Antarcticii se ridică la aproximativ 7% din toată energia electrică generată de întreaga civilizaţie globală. Este mult prea costisitor, conchise Bob.

Slawek pufni.

— Energia este cea mai mică dintre probleme. Deoarece 1% din toată energia electrică creată este consumată pentru a produce bitcoini, 7% pentru păstrarea nivelului mării ar putea fi considerată o afacere. Dar adevăratele obstacole sunt problemele fizice. Aţi văzut cifrele?

— Nu.

— Să zicem că nivelul mării crește cu un centimetru. Este vorba de trei mii șase sute de kilometri cubi de apă.

Adèle și Bob se uitară unul la celălalt, surprinși. Griffen doar zâmbea. Slawek le văzu privirea și dădu din cap.

— Corect. Este de șase sute de ori mai mult decât tot petrolul extras în fiecare an. Construirea infrastructurii pentru această operațiune nu ar fi fezabilă. Și ar trebui să existe o energie curată care să o pompeze, altfel vei emite și mai mult carbon. Atâta energie curată ar necesita zece milioane de mori de vânt, au afirmat cei de la Potsdam. Apa ar trebui transportată prin țevi, dar ar fi nevoie de mai multe țevi decât au fost produse vreodată. Și, în cele din urmă – iar asta e mai rău decât toate –, apa trebuie să înghețe când ajunge acolo. Să zicem, un metru în adâncime pe an, nu cred că ați putea merge mai adânc fără probleme – asta înseamnă aproximativ jumătate din estul Antarcticii.

— Deci este prea mult din toate punctele de vedere, remarcă Adèle.

Mai băură câteva Drambers în timp ce meditau la asta. Griffen zise:

— Haide, Slawek, treci la ideea ta! Spune-le!

Slawek aprobă cu o mișcare din cap.

— Realitatea problemei este că ghețarii alunecă în mare de zece ori mai repede decât înainte.

— Da

— Motivul este că există multă apă topită pe suprafața gheții în fiecare vară din cauza încălzirii globale. Apa respectivă curge prin muline până ajunge în partea inferioară a ghețarilor și nu mai are unde să se ducă. Așa că împinge puțin gheața în sus. Lubrifiază fluxul de gheață peste paturile de stâncă. De obicei, gheața este în contact cu patul de stâncă, cel puțin în unele locuri și, în mod obișnuit, în majoritatea locurilor. Gheața este atât de grea încât zdrobește totul sub ea. Ajunge la fund. Cu o grosime de un kilometru, asta înseamnă o greutate imensă. Așadar, ghețarul și-a zgâriat patul direct pe rocă, a ajuns la fund, gheață pe rocă. Uneori a înghețat împreună cu roca. S-a blocat. O bună parte din mișcarea glaciară în acel moment

era reprezentat de deformarea vâscoasă a gheții în aval, fără alunecare.

Ascultându-l, Adèle și Pete dădură din cap. Adèle începea să arate îngândurată, iar Griffen zâmbea fără nicio reținere.

— Așadar? întrebă Bob.

Slawek ezită, dar Griffen îl încurajă:

— Haide!

— Bine. Pompați toată apă aceea de sub ghețari. Forați puțuri prin topirea gheții, așa cum procedăm deja când verificăm lacurile subglaciare sau pentru a străpunge straturile de gheață. Tehnologia este bine cunoscută și destul de ușoară. Pompați apa de sub ghețari și, de fapt, greutatea gheții va face apa să urce prin puț până la 90% din înălțime, doar prin presiunea greutății. Apoi o pompați tot restul traseului și o îndepărtați de ghețar prin conducte, până pe o gheață stabilă din apropiere.

— Câtă apă ar însemna asta? întrebă Bob.

— Toți ghețarii împreună, poate șaizeci de kilometri cubi. Este încă multă, dar nu trei mii șase sute.

— Sau trei sute șaizeci de mii! adăugă Adèle. Atât ar însemna o creștere a nivelului mării cu un singur metru.

— Corect. De asemenea, apa topită de la fundul ghețarilor provine într-adevăr din trei surse. Apa de suprafață care se scurge prin muline este cea mai nouă. Apoi, energia geotermală topește puțin din fundul ghețarului, începând de jos, ca întotdeauna. Nu se topea niciodată prea mult înainte, cu excepția anumitor puncte fierbinți, însă doar puțin. A treia sursă este pur și simplu căldura creată de gheața care se mișcă în aval, de fricțiunea mișcării. Bun. Energia geotermală, în cele mai multe locuri, ridică temperatura de la fundul ghețarului până la aproximativ zero grade, pe când la suprafață poate fi de patruzeci de grade sub zero. Deci, în mod normal, căldura produsă de energia geotermală se ridică în cea mai mare parte prin gheață disipându-se și astfel stratul de dedesubt rămâne înghețat. Nu chiar atât de mult, dar în mod normal așa se întâmplă. Acum, apa provenită din

muline se scurge acolo și acționează ca un lubrifiant, apoi, pe măsură ce mișcarea descendentă a ghețarului este accelerată, se generează mai multă căldură de forfecare, ceea ce determină topirea și accelerarea mișcării. Dar, dacă extrageți apa de dedesubt și încetiniți ghețarul, nu va mai forfeca atât de mult și nu se va mai produce topirea prin fricțiune. Modelul meu sugerează că, dacă pompezi aproximativ o treime până la jumătate din apa de sub ghețari, îi obligi să încetinească suficient pentru a reduce și căldura de forfecare, iar apa nu va mai apărea, în primul rând. Ghețarii se răcesc, ajung la cel mai de jos nivel, îngheață la loc pe stâncă, revin la vechea lor viteză. Deci trebuie doar să pompezi aproximativ treizeci de kilometri cubi de sub cei mai mari ghețari din Antarctica și din Groenlanda.

— Câți ghețari? întrebă Pete.

— Să zicem, o sută dintre cei mai mari. Nu este atât de rău.

— De câte pompe pe ghețar ai avea nevoie? întrebă Bob.

— Cine știe? Ar fi diferit de la ghețar la ghețar, sunt sigur. Ar fi un experiment pe care ar trebui să îl tot repeți.

— Costisitor, observă Bob.

— Comparativ cu ce? întrebă Pete.

Adèle râse.

— Jurgen a spus un cvadrilion de dolari.

Slawek dădu din cap solemn, cu gura strânsă.

— Lucrul ăsta ar costa mai puțin.

Râseră cu toții, iar Adèle întrebă:

— Slawek, de ce nu ai ridicat problema asta la sesiunea de astăzi? Era vorba chiar despre accelerarea ghețarilor.

Slawek clătină repede din cap.

— Nu-i punctul meu forte. Când un om de știință se apucă de geoinginerie, el nu mai este un om de știință, ci un om politic, începe să primească e-mailuri pline de ură, pietre prin fereastră, nimeni nu-i ia în serios munca reală, chestii de-astea. Nu sunt pregătit pentru o asemenea schimbare de carieră. Vreau doar să mă întorc pe gheață,

atâta vreme cât mai pot să trec testul.

— Dar soarta civilizației? sugeră Bob.

Slawek ridică din umeri.

— Asta e treaba ta, nu? Așa că m-am gândit să o menționez. Sau, într-adevăr, Pete a crezut că o voi menționa.

— Mulțumesc, Slawek, zise Pete. Ești un adevărat glaciolog.

— Sunt.

— Cred că ar trebui să mai bem încă un rând de Drambers pentru a sărbători asta.

— De acord.

23

Adurat ceva timp până să găsească o armă. Era destul de complicat. A reușit până la urmă, furând o pușcă și muniția respectivă din dulapul unui elvețian, genul de dulap în care bărbații elvețieni își țin adesea armele de serviciu. S-a dovedit a fi absurd de ușor; țara este atât de sigură, încât destul de mulți oameni nu-și încuie niciodată ușile. Bineînțeles că bărbaților elvețieni li se ordonase să-și țină puștile de serviciu sub cheie și toți procedau așa, dar unii erau mai neglijenți cu armele lor de vânătoare, iar el l-a găsit chiar pe unul dintre aceștia.

Era gata să acționeze.

Trecu în revistă subiectele care prezentau interes. Unul dintre ei ar urma să participe la o conferință în Diibendorf, peste o lună.

Așa că transportă într-un rucsac pușca furată până pe celălalt versant al dealului Zürichberg, într-o parcare lângă centrul de conferințe din Dubendorf. Porni pe scări până la ultimul etaj, apoi urcă pe acoperiș. Când ajunse sus, se uită în jos spre intrarea principală a centrului de conferințe. Asamblă pușca și o așeză pe un suport de lemn pe care îl meșterise și privi prin cătare spre zona respectivă.

Ținta lui urcă treptele largi până la intrare și se întoarse să-i spună ceva unui asistent. Costum albastru, cămașă albă, cravată roșie. Părea că face o glumă.

Frank îl privi pe om prin cărarea pușții. Înghiți în sec, apoi ținti din nou. Își simțea fața încălzindu-se, de asemenea, mâinile și picioarele. În cele din urmă, bărbatul intră în clădire.

Frank puse arma la loc în rucsac și coborî scările. Sus, în pădure, pe dealul care separă orașul de zona suburbană, aruncă pușca pe pământ, sub un copac. Apoi coborî dealul, înapoi la adăpostul lui.

Acolo, în cătarea pușții avusese un criminal, ceva de genul unui criminal de război. Un criminal climatic. Puțini criminali de război ar ucide atât de mulți oameni cât ar putea să ucidă omul acela. Și totuși, Frank nu apăsase pe trăgaci. Nu fusese în stare. O țintă a cărei muncă de o viață ar conduce la dispariția a mii de specii și ar provoca moartea a milioane de oameni. Și totuși nu o făcuse.

Poate că nu era atât de nebun pe cât își închipuia. Sau poate se pierduse complet. Sau pur și simplu își pierduse curajul. Nu mai era sigur. Se simțea rău, tremura. De parcă ar fi fost cât pe-aci să fie lovit de un autobuz. Asta îl înfurie mai mult decât oricând. Încă dorea să-l ucidă pe unul dintre oamenii aceia care ucid lumea. Un „Copil al lui Kali“, aici, în Occident. Un coleg de călătorie.

Văzuse oameni murind, fusese distrus chiar de priveliștea aceea. Așadar, să provoace mai multă moarte poate că nu e răspunsul corect. Oamenii răniți îi rănesc pe alți oameni, îi spusese unul dintre terapeuții săi. Fără îndoială, acest lucru era adevărat. Dar era prea simplu, prea ușor. Nu trebuia să se întâmple la fel de fiecare dată, cu toate că el chiar a vrut să omoare pe cineva. Oameni ca acel magnat al petrolului sau acel cretin pe care-l lovise și îl doborâse, tâmpiți necugetați sau oameni minunați, sau și una, și alta, fără îndoială. S-ar putea să fie uciși cândva pentru crimele lor și chiar ar merita. Dar nu de el. Nu-i păsa de tipul pe care îl lovise, dar fusese un accident. A împușca pe cineva nu era ca și cum i-ai trage un pumn unui tâmpit.

Va trebui să găsească o altă cale. Deși încă voia să omoare pe cineva. Era greu să se gândească la altceva.

24

Așa cum suntem toți supuși unor erori de percepție cauzate de natura simțurilor noastre și a realității fizice, tot așa suntem supuși și unor erori cognitive, încorporate în creierul nostru în perioada evoluției umane și inevitabile chiar și atunci când ne sunt cunoscute.

Iluziile senzoriale sunt ușor de demonstrat. Există anumite desene în alb și negru care, atunci când sunt imprimate pe un disc de hârtie și rotite apoi pe un ax, sunt percepute de ochiul uman în culori. Este suficient să încetiniți rotirea discului și modelul se va dovedi alb-negru. Măriți viteza și culorile reapar în ochii noștri. Așa stau lucrurile.

Reducerea unghiului este o altă distorsiune a percepției pe care suntem incapabili să o corectăm. Când stai lângă un perete abrupt în munți și privești în sus, stânca pare să aibă întotdeauna aproximativ aceeași înălțime – să zicem vreo trei sute de metri sau cam așa ceva. Chiar dacă suntem sub peretele de nord al masivului Eiger și știm că are o înălțime de aproape 1.800 de metri, tot nu pare să aibă o înălțime mai mare de aproximativ trei sute de metri. Numai când te îndepărtezi câțiva kilometri, ca pe malul lacului din Thun, spre sud, poți vedea de fapt imensa înălțime a versantului nordic, Nordwand, al masivului Eiger. Chiar de sub el, este imposibil de estimat.

Oricine poate accepta aceste iluzii optice atunci când sunt demonstrate; fără îndoială că ele există. Dar pentru a identifica erorile cognitive sunt necesare teste. Oamenii de știință cogni- tiviști, logicienii și economiștii comportamentali au început recent să sorteze și să denumească aceste erori cognitive, iar controversele în legătură cu ele au devenit obișnuite. Totuși, test după test

relevă erori inevitabile, dând naștere la termeni noi, precum „efectul de ancorare” (preferi să aderi la evaluarea primară sau la ceea ce ai auzit la început) sau „efectul simplității reprezentării” (consideri că o explicație pe care o înțelegi are mai multe șanse să fie adevărată decât una pe care nu o înțelegi). Și mulți alții. Pe internet apare o diagramă circulară excelentă a erorilor cognitive – o roată a erorilor care le listează și le organizează pe categorii, printre care legea numărului mic, eroarea procentuală de bază, euristica disponibilității, iluzia de perspectivă asimetrică, iluzia de probabilitate, efectul de încadrare, segregarea contextuală și câștigurile și pierderile asimetrice, eroarea de conjuncție, legea tipicității, eroarea de atribuire ocazională, asimetria cauzelor și efectelor, efectul certitudinii, sindromul prudenței iraționale, dictatul costurilor nerecuperabile, corelații iluzorii, încredere în sine nejustificată – diagrama însăși fiind un amuzant exemplu al acestui din urmă fenomen, întrucât pretinde că știe cum gândim și care ar trebui să fie norma.

Ca și în cazul iluziilor senzoriale, faptul că știm că există prejudecăți cognitive nu ne ajută să le evităm atunci când ne confruntăm cu o nouă problemă. Dimpotrivă. Aceste distorsiuni sunt foarte persistente, dat fiind că sunt comise de toți subiecții testați, tind să se îndrepte în aceeași direcție de eroare, nu depind de factorii personali ai celor care efectuează testele și nu pot fi corectate, deoarece cunoașterea lor nu ne ajută să le evităm sau să ne îndoim de raționamentele noastre în alte situații. Suntem întotdeauna mai încrezători în raționamentul nostru decât ar trebui. Într-adevăr, excesul de încredere, nu doar al experților, ci și excesul general de încredere, este una dintre cele mai frecvente iluzii pe care le trăim. Fără îndoială, această analiză este încă un alt exemplu: cunoaștem cu adevărat ceva din toate astea?

O, Doamne! Ce înseamnă atunci aceste recente descoperiri ale științei cognitive? Unii spun că nu sunt altceva decât o demonstrație a analfabetismului statistic al oamenilor obișnuiți. Alții afirmă că reprezintă o descoperire

la fel de importantă ca descoperirea subconștientului.

Să revenim la natura ideologiei, element necesar care ne permite să organizăm fluxul uriaș de informații revărsat asupra noastră. Poate ideologia să fie o altă iluzie cognitivă, un fel de ficțiune utilă?

Da. Desigur. Pentru a putea funcționa, trebuie să creăm și să aplicăm o ideologie și facem asta printr-un mod de gândire predispus la orice număr de erori sistemice, dacă nu chiar factuale. Oamenii nu au fost niciodată raționali. Poate că știința însăși este o încercare de a găsi raționalitatea. Poate și filosofia. Desigur, filosofia dovedește adesea că suntem privați de capacitatea de a gândi totul până la capăt, de a face logica să funcționeze sub forma unui sistem închis și așa mai departe.

Și nu uitați că în toată această discuție de până acum ne-am referit la mintea normală, mintea sănătoasă. Lăsăm pentru o altă discuție ce se întâmplă atunci când, pornind (așa cum se și întâmplă) de la o poziție originală nesigură, se constată alterarea stării de sănătate. Deocamdată este suficient să spunem că poate fi foarte rău.

25

Iarna, Zürich este adesea învăluit în ceață și acoperit de nori joși, luni întregi. Vânturile predominante din nord împing norii formați peste Atlantic în zidul Alpilor și de acolo nu mai au încotro să plece. O zi cenușie după o altă zi cenușie, într-un oraș cenușiu, lângă un lac cenușiu, împărțit în două de un râu cenușiu. Deseori în astfel de zile, o călătorie cu trenul la o distanță mai mică de o sută de kilometri te poate scoate din ceață direct în soarele alpin. Pe de altă parte, nu există o perioadă mai bună a anului pentru muncă.

Așa că Mary lucra. Citea rapoarte, organiza întruniri, vorbea cu oameni din întreaga lume despre diverse proiecte, scria propuneri legislative pentru legi naționale

mai puternice, care să reglementeze statutul juridic pentru acei oameni ai viitorului și pentru alte vietăți și lucruri fără statut. Fiecare zi era o zi plină. Deseori petrecea serile cu Badim și cu restul echipei. De obicei mergeau până la Niederdorf și fie traversau podul spre cealaltă parte a orașului, până la restaurantul Zeughauskeller, fie rămâneau pe malul lor, pe o alee întunecată lângă catedrala Grossmiinster și stăteau la o masă lungă, în spate la Casa Bar.

În acea zi, soarele privea printre nori, așa că se urcară într-un tramvai până în Piața Biirkliplatz, apoi în altul până la stația Tiefenbrunnen, ca să ia cina la Tres Kilos, unde în general erau sărbătorite doar zilele de naștere și alte evenimente importante. Dar aceea era o zi de sărbătorit. Prima zi cu soare a anului,

19 februarie; în niciun caz un record pentru Zürich, așa cum remarcă Jurgen, posomorât. Elveților le place să țină evidența unor astfel de evenimente meteo.

Ziua era scurtă; atunci când ajunseră la restaurant, se întunecase de mult. Becurile în formă de ardei iuți, atârnate în ghirlandă deasupra intrării, străluceau ca niște pete de foc. Înăuntru, cineva sărbătorea deja ceva, lumina se stinse brusc, iar o chelneriță intră în sală pe fondul melodiei „Happy Birthday”, cântată de Stevie Wonder, aducând un tort din care țâșneau scântei. Ovaționară și cântară și ei împreună cu ceilalți, după care se așezară mai în spate, lângă bucătărie, unde stăteau mereu dacă nimeni altcineva nu le ocupase locul înainte. Mary se așează alături de Estevan și de Imeni și îi ascultă flirtând pe un ton de ceartă. Devenise deja o rutină, dar păreau prinși în ea.

— Noi suntem Ministerul pentru Viitor, insista Estevan, nu ministerul pentru rezolvarea tuturor problemelor actuale. Trebuie să ne alegem bătăliile cu atenție, altfel devine totul un câmp de luptă.

— Dar totul va fi o problemă în viitor, replică Imeni. Nu văd cum poți nega asta. Dacă voi culegeți și alegeți, alegeți doar șansa noastră. Ceea ce, de altfel, garantează un viitor de rahat.

— Totuși, trebuie să stabilim unele priorități. Nu dispunem de chiar atât de mult timp.

— Asta este o prioritate! Pe lângă faptul că suntem un grup, avem suficient timp.

— Poate că da.

Imeni îl împinse cu cotul, apoi le turnă încă o margarita din carafa ce tocmai fusese adusă. Conversația se îndreptă către știrile zilei de la Mauna Kea, care înregistrase un nivel de dioxid de carbon de 447 de părți pe milion – cel mai ridicat nivel înregistrat vreodată iarna. Iar asta, în pofida tuturor rapoartelor din anumite țări care arătau scăderi semnificative ale emisiilor, chiar și SUA, China, India. Până și Brazilia și Rusia. Nu! Toți marii emițători de dioxid de carbon raportau reduceri, dar rezultatul net era în continuare o creștere cumulată. Fie că nu fuseseră identificate toate sursele, fie că rapoartele erau mincinoase. În jurul mesei, opiniile erau împărțite. Poate că era câte puțin din fiecare.

— Când oamenii mint, ei știu că greșesc. Dar dacă există unele emisii secundare despre care nimeni nu știe, stimulate poate de căldura deja acumulată, atunci situația este și mai gravă. Să sperăm că oamenii doar mint.

— E ușor să speri asta, câștigi întotdeauna!

— Haide, nu fi cinic!

— Doar realist. Când au spus oamenii vreodată adevărul despre această chestiune deosebită?

— Oamenii? Te referi la oamenii de știință sau la politicieni?

— La politicieni, bineînțeles! Oamenii de știință nu sunt *oameni.*

— Iar eu credeam că este invers!

— Nici oamenii de știință, nici politicienii nu sunt oameni.

— Aveți grijă! Mary, aici de față, este politician și eu sunt om de știință.

— Nu. Voi doi sunteți tehnocrați.

— Asta înseamnă că suntem politicieni științifici?

— Sau politologi. Adică oamenii de știință politizați.

Având în vedere că știința politică este cu totul altceva.

— Știința politică este un fals, dacă mă întrebi pe mine. Sau cel puțin are un nume fals. Unde este știința?

— În statistici, poate?

— Nu. Vor doar să pară solidă. Istorie în cel mai bun caz, economie în cel mai rău.

— Simt aici un politician major, care încă trăiește trauma.

— E adevărat!

Râsete în jurul mesei. Un alt rând de margarita. Nota de plată avea să fie exorbitantă. Tres Kilos, ca toate restaurantele din Zürich, poate ca toate restaurantele în general, câștiga cel mai mult din prețurile scandaloase la băuturi. Dar probabil echipa ei credea că ministerul va plăti nota în seara asta. Ceea ce era adevărat. Mary suspină și îi lăsă să-i umple din nou paharul.

Se uită în jur, ascultându-i pe Estevan și pe Imeni cum flirtau. Se tatonau, dar subtil, deoarece se aflau cu grupul. Relațiile la serviciu nu erau niciodată o idee bună și totuși se întâmplau mereu. Nimeni nu avea să rămână într-o slujbă pe viață; și asta era adevărat pentru toate locurile de muncă. De ce nu? Unde să mai întâlnești oameni? Așa că se întâmpla. I se întâmplase și ei mai demult. Își amintea chiar de taclalele de acest gen dintre ea și Martin, cu mult timp în urmă la Londra. Mary și Marty! Doi irlandezi la Londra, o protestantă și un catolic, încercând să găsească o modalitate de a-și înfige ghearele în sistem. Martin murise de peste douăzeci de ani.

Mary își îndreptă rapid și decisiv atenția asupra momentului prezent. Estevan și Imeni erau extrem de însuflețiți. Mary vedea bine ce îi unea, în ciuda deosebirilor. Dar cine știe… Conversația lor era puțin fragilă, puțin forțată. Motivul pentru care oamenii sunt atrași unii de alții este, în principiu, necunoscut. Din câte știa ea, ei formaseră deja un cuplu, apoi se despărțiseră și acum negociau o soluție. Este dificil să judeci din exterior, mai ales dacă ești șeful lor.

La sfârșitul lungului ospăț, Mary se ridică în picioare,

evaluându-și nivelul de ebrietate. Doamna ministru se purta prudent, ca de obicei, dându-și seama că era înconjurată de colegi, de subordonați, și nu se cuvenea să fie văzută într-o postură indecentă. În plus, în tinerețea ei învățase câteva lecții dure și, în același timp, dezvoltase o rezistență destul de mare la alcool. Totul era în regulă, așa că porni împreună cu ceilalți până la cea mai apropiată stație, unde se urcă într-unul din tramvaiele albastre, apoi coborî la Burkliplatz ca să prindă unul care urca dealul. După ce-și luă la revedere de la Bob și de la Badim, își continuă călătoria împreună cu Estevan și cu Imeni. În sfârșit, coborî la Kirche Fluntern, făcându-le semne de rămas-bun celor doi tineri însoțitori, punându-și întrebări despre starea relației lor pe măsură ce ei se îndepărtau. De fapt, se gândea la ceva complet diferit: o ceașcă de ceai, patul, dacă va putea să doarmă sau nu.

Mergea pe Hochstrasse când un bărbat care venea din sens opus se întoarse brusc și își continuă drumul alături de ea. Mary îl privi, uimită. La rândul lui, bărbatul se uită la ea cu ochi sălbatici.

— Nu te opri, îi porunci el cu voce înăbușită. Te iau prizonieră.

— Ce? exclamă ea și înlemni.

Bărbatul întinse mâna și îi prinse un fel de clemă în jurul încheieturii. Cu cealaltă mână îi arătă un pistol cu țeava scurtă. Clema fixată acum la încheietura ei părea să fie jumătate dintr-un fel de cătușe din plastic transparent, cu cealaltă jumătate strânsă pe încheietura mâinii lui.

— Haide, o îndemnă el, pornind și trăgând-o după el. Vreau să vorbesc cu tine. Vino cu mine și nu te voi răni. Dacă nu vii cu mine acum, te împușc.

— Nu o vei face, rosti ea cu voce slabă, dar se trezi mergând, trasă de încheietură.

— O voi face, replică el, cu o privire din care țâșneau flăcări. Nu-mi pasă de nimic.

Ea inspiră adânc și nu mai scoase o vorbă. Inima îi bătea nebunește. Băutura, despre care credea că nu o afectase, îi gonea prin corp, ca un foc, încât aproape că se clătină.

Spre surprinderea ei, bărbatul o conduse până la ușa clădirii unde locuia ea.

— Intrăm, spuse el. Haide!

Ea formă codul de acces și deschise ușa exterioară. Urcară scările către apartamentul ei. Mary descuie și deschise ușa. Intrară. Apartamentul i se părea ciudat acum, când era prizonieră în el.

— Telefonul, spuse el. Inchide-l și pune-l aici.

Bărbatul indică masa de lângă ușă, unde ea într-adevăr își lăsa deseori lucrurile. Mary scoase telefonul din poșetă, îl închise și îl puse pe masă.

— Mai ai și alt GPS asupra ta? întrebă el.

— Ce?

— Microcipuri? Mai ai vreun alt GPS asupra ta?

— Nu, răspunse ea. Nu cred.

El îi aruncă o privire mirată, neîncrezător și dezaprobator. Din același buzunar în care ținea arma, scoase o cutie mică, neagră, răsuci un buton de pe cutie și o plimbă în jurul ei. Îi verifică ecranul și dădu din cap.

— OK, să mergem.

— Dar eu nu…

— Să mergem! Am un loc potrivit chiar după colț.

— Parcă ai spus că vrei doar să vorbești cu mine!

— Corect.

— Atunci fă-o aici! Dă-mi drumul și vorbim. Dacă mă iei de aici, mă trântesc pe jos când se uită cineva la noi și strig după ajutor. Dacă vrei doar să vorbești, e mai bine aici. Mă voi simți mai în siguranță. Voi asculta mai atentă.

Bărbatul o privi pentru o vreme.

— Bine, spuse el în cele din urmă. De ce nu?

Bărbatul clătină din cap, părând nedumerit și confuz. Ea observă și își spuse în sinea ei că omul este nebun. Lucru și mai înspăimântător. Bărbatul întinse mâna liberă și îi desfăcu clema. Ea își masă încheietura cu cealaltă mână și se uită la el, gândindu-se furioasă.

— Trebuie să merg la baie.

El îi aruncă o privire urâtă.

— Vreau să verific mai întâi.

Se duseră la baie, iar el se uită în dulap și apoi în dosul paravanului de la duș. Ea își spunea că s-ar fi putut afla un fel de sistem de salvare acolo sau un alt telefon ori poate un sistem de alarmă. Nu avea ea norocul ăsta. Satisfăcut în urma controlului, bărbatul ieși, lăsând ușa deschisă. Mary intră și se opri acolo o secundă. Apoi ușa se mișcă și aproape se închise – el o împinsese. Bune maniere. Un nebun politicos. Ei bine, asta însemna ceva. Se așeză pe toaletă și făcu pipi, încercând să analizeze situația. Nu-i veni nicio idee. Se ridică în picioare, trase apa și se întoarse la el.

— Vrei ceai? îl întrebă.

— Nu.

— Ei bine, eu îmi fac unul.

— Bine. Vom începe acolo.

Mary fierse apă în ceainic și își prepară o ceașcă de ceai. Ceva care să o facă să se simtă mai liniștită. El refuză din nou ceaiul, urmărindu-i mișcările. Acum stăteau de-o parte și de alta a măsuței de bucătărie.

Era tânăr. Aproximativ treizeci de ani, plus sau minus câțiva ani; greu de spus la acea vârstă. Față slabă, cearcăne întunecate. O înfățișare de prădător flămând, da. Părea puțin înspăimântat de propria insolență, își spuse ea. Asta ar avea sens, dar acea sălbăticie, un fel de neglijență sau de disperare pe care o văzuse din momentul în care o abordase, nu dispăruse. Ca să facă așa ceva, indiferent ce urmărea, trebuie să aibă probleme psihice. Ceva îl condusese la asta.

— Ce vrei? îl întrebă.

— Vreau să vorbesc cu tine.

— De ce în felul ăsta?

— Vreau să mă asculți, răspunse el, zâmbind ironic.

— Eu ascult mereu ce spun oamenii.

Bărbatul dădu din cap, hotărât.

— Nu oameni ca mine.

— Ce vrei să spui, de ce nu?

— Eu sunt un nimeni. Sunt mort. Am fost ucis.

Mary simți un fior. În cele din urmă, neștiind dacă este inteligent, îl întrebă:

— Cum așa?

Bărbatul nu părea să o audă.

— Acum ar fi trebuit să mă întorc, dar nu am făcut-o. Într-adevăr sunt mort. Tu ești aici, ești șefa unei mari agenții ONU, ai întâlniri importante în toată lumea, la fiecare oră din fiecare zi. Nu ai timp pentru un mort.

— Ce vrei să spui? întrebă ea din nou, încercând să nu devină mai alarmată decât era deja. Cum ai murit?

— Am fost prins în valul de căldură.

— Ah!

Mary se uită fix la ceașca ei de ceai. O ridică și sorbi; ochii lui rămâneau ațintiți spre masă. Se îmbujora – chiar sub privirea ei, pielea palidă a obrajilor și a frunții bărbatului devenea de un roșu-aprins. Broboane de sudoare îi apăreau pe frunte și pe dosul mâinilor încordate pe masă, în fața lui. Mary înghiți cu greu când văzu toate acestea.

— Îmi pare rău, îi spuse. Trebuie să fi fost groaznic.

El dădu din cap și se ridică brusc. Începu să se plimbe prin bucătărie, cu spatele la ea. Pe fereastră, noaptea era neagră, luminile de pe Zürichberg strălucind toate neclare în zâmbetul nopții. Bărbatul respira greu, parcă și-ar fi revenit dintr-un sprint sau ar fi încercat să nu plângă.

Ea îi asculta respirația profundă și rapidă. Ar putea încerca să-i facă ceva.

După un timp, bărbatul se așeză din nou în fața ei.

— Da, a fost cumplit. Toată lumea a murit. Și eu am murit. Apoi m-au readus la viață.

— Acum ești bine? întrebă ea.

— Nu! strigă el, enervat. Nu sunt bine!

— Fizic, voiam să spun.

— Nu! Nu *fizic.* În niciun caz! spuse el clătinând din cap, de parcă ar fi alungat anumite gânduri.

— Îmi pare rău, repetă ea și sorbi din ceai. Așadar, vrei să vorbești cu mine. Despre asta, presupun.

Bărbatul scutură din cap.

— Nu. Acesta a fost doar începutul. Poate că m-a făcut să vreau să vorbesc cu tine, dar ceea ce vreau să spun nu este despre asta. Ceea ce vreau eu să-ți spun este că – și o privi în ochi – se va întâmpla din nou.

Mary înghiți involuntar.

— De ce crezi asta?

— Pentru că nimic nu s-a schimbat! exclamă el. De ce mă întrebi?

Se ridică din nou, agitat. Acum fața lui roșie devenise de un roșu și mai închis. Sprâncenele i se apropiaseră. Se aplecă asupra ei și vorbi cu înverșunare, cu voce înăbușită.

— De ce te prefaci că nu știi?

Ea inspiră.

— Nu mă prefac. Chiar nu știu.

Bărbatul clătină din cap, uitându-se în jos, la ea.

— De aceea fac asta, spuse el, cu voce joasă și plină de furie. Tu știi de fapt. Doar te prefaci că nu știi. Toți vă prefaceți. Ești șefa Ministerului Națiunilor Unite pentru Viitor și totuși te prefaci că nu știi ce ne pregătește viitorul.

— Nimeni nu poate ști, replică ea, întâlnindu-i privirea. Și trebuie să precizez că ministerul este organizat în temeiul Acordului de la Paris. ONU nu este direct implicată.

— Tu reprezinți Ministerul pentru Viitor.

— Da, eu îl conduc.

O privi mult timp în tăcere. La un moment dat în timpul acestei inspecții, fără s-o scape din ochi, se așeză din nou și se aplecă peste masă spre ea.

— Așadar, zise el, ce știți, tu și ministerul tău, despre viitor?

— Nu putem decât să simulăm diverse scenarii, răspunse ea. Monitorizăm ceea ce s-a întâmplat și încă se întâmplă, întocmim grafice ale dezvoltării evenimentelor măsurabile, din care tragem concluzii dacă lucrurile vor rămâne la fel, vor crește sau vor scădea.

— Lucruri precum temperaturile, natalitatea sau așa ceva.

— Da.

— Deci știi! Adică, în simulările tale, există vreun

scenariu în care să nu fie mai multe valuri de căldură care să omoare milioane de oameni?

— Da, răspunse ea.

Dar Mary era tulburată. Probabilitatea de care pomenise el o ținea trează noaptea. Scenariile viitoare favorabile, fără noi incidente care să ducă la numeroase pierderi de vieți, erau extrem de rare. Oamenii ar trebui să facă lucruri pe care nu le făceau. Prezența lui în bucătăria ei îi amintea dureros de propriile temeri – de parcă, încă trează, ar fi rătăcit accidental într-unul dintre coșmaruri și acum nu mai putea ieși din el.

— Aha! făcu el, citindu-i totul pe chip.

Mary făcu o grimasă, încercând să-și schimbe expresia.

— Haide, spuse el. Tu știi. *Tu cunoști viitorul.*

Vocea lui părea pe punctul de a se sparge, cu greu se abținea să nu înceapă să strige. Tuși, clătină din cap.

— Și totuși, nu faci nimic în acest sens. Nici la locul de muncă.

Bărbatul se ridică din nou, se duse la chiuvetă, luă un pahar, îl umplu de la robinet, bău o înghițitură. Îl luă cu el înapoi la masă, se așeză la loc.

— Facem ce putem, spuse ea.

— Nu, nu faci. Nu faci tot ce poți și ceea ce faci nu este suficient.

Se aplecă iar spre ea și-i prinse privirea, ochii injectați îi ieșeau din orbite, ochi de un albastru-pal, chinuiți, abia ținuți la locul lor de fața roșie, transpirată, ochi care o sfredeleau.

— Recunoaște! exclamă el, controlându-și vocea să nu devină strigăt.

Mary oftă, încercând să găsească ceva să-i spună. Privirea lui o speria; poate se gândea că, dacă o ucide acum, cineva mai eficient o va înlocui. Se părea că la asta se gândește. Și iată-i aici, până la urmă. Fusese răpită și dusă în propriul apartament. Când femeilor li se întâmplă așa ceva, mor de cele mai multe ori.

Într-un târziu, ea ridică din umeri; inima îi bătea rapid.

— Noi încercăm.

Rămaseră multă vreme așa, privindu-se. Avea impresia că o lăsa să reflecteze la propria afirmație. O lăsa să fiarbă în sucurile propriei inutilități.

După un timp, bărbatul spuse:

— Dar nu funcționează. Încercați, dar nu este suficient. Eșuați. Tu și organizația ta ați eșuat în sarcina încredințată, astfel încât milioane de oameni vor muri. Îi dezamăgiți. În fiecare zi, îi dezamăgiți. Îi pregătiți pentru moarte.

Mary oftă.

— Facem tot ce putem cu ce avem.

— Nu, nu faceți.

Fața i se înroși, se ridică din nou. Dădea ocol bucătăriei ca un animal captiv. Respira greu. Acum e momentul, se gândi ea fără să vrea. Inima îi bătea nebunește.

În cele din urmă se opri în dreptul ei. Se aplecă din nou spre ea. Îi vorbi din nou cu vocea joasă și înăbușită, mai bine nu putea.

— De aceea sunt aici. Trebuie să încetezi să mai gândești că faci tot ce poți. Pentru că nu faci. Ai putea face mai multe.

— Precum ce?

Se uită fix la ea. Își prinse fața în mâini. După o vreme, coborî mâinile și se așeză pe scaun. O privi în ochi. Acolo, Mary văzu ceva: o persoană reală. O persoană reală foarte tulburată, un tânăr, bolnav și speriat.

— M-am întors în India, spuse el. Am încercat să mă alătur unui grup de oameni despre care auzisem. „Copiii lui Kali“, ai auzit de ei?

— Da. Dar sunt un grup terorist.

El clătină din cap, privind-o tot timpul.

— Nu. Trebuie să încetați să mai gândiți cu vechile voastre valori burgheze. Au trecut timpurile acelea. Miza este prea mare pentru ca tu să te mai ascunzi în spatele lor. Omoară lumea. Oameni, animale, orice. Suntem într-un moment de extincție în masă și există oameni care încearcă să facă ceva în acest sens. Voi îi numiți teroriști, dar oamenii pentru care lucrezi tu sunt adevărații teroriști. Cum de nu vezi asta?

— Încerc să evit violența, zise Mary. Cu asta mă ocup.

— Credeam că ai spus că treaba ta este să eviți extincția în masă!

— Am spus asta?

— Nu știu, ce ai spus? Ce spui acum? Nu încerca să despici firul în patru cu mine, nu pentru asta sunt aici! Ucizi lumea și vrei să-mi amintesc ce cuvinte ai folosit pentru a-ți acoperi fundul? Spune-mi acum! Care este treaba ta de șef al ministerului pentru nenorocitul de viitor?

Mary înghiți cu greu. Mai luă o înghițitură de ceai. Se răcise, încercat să se gândească la ce să-i spună. Era înțelept să încerce să discute lucrurile cu acest tânăr tulburat, care se înfurie într-o clipă? Avea vreo alternativă?

— Ministerul a fost înființat după reuniunea de la Paris din 2024, începu ea. Au considerat că ar fi o idee bună să creeze o agenție însărcinată cu reprezentarea intereselor generațiilor viitoare. Și a intereselor acelor entități care nu pot vorbi niciodată pentru ele, cum ar fi animalele și bazinele acvifere.

Tânărul făcu un gest de respingere. Erau niște banalități, le cunoștea deja.

— Și? Cum faceți asta, cum apărați aceste interese?

— Avem departamente care se ocupă de diferite aspecte ale problemei – juridice, financiare, fizice și așa mai departe. Stabilim priorități în funcție de care alocăm bugetul acordat nouă și facem ce putem.

Se uită fix la ea.

— Ce se întâmplă dacă este insuficient?

— Cum adică insuficient?

— Adică *nu este suficient.* Eforturile voastre nici măcar nu încetinesc pagubele suficient de repede. Nu creează remedii suficient de repede. Vedeți asta, pentru că toată lumea vede. Lucrurile nu se schimbă, suntem încă pe drumul spre un moment de extincție în masă, suntem deja pe cale de dispariție. Asta înțeleg eu prin insuficient. Voi de ce nu faceți mai mult?

— Facem tot ce se poate imagina.

— Deci imaginația ta fie nu depășește anumite lucruri,

fie te-ai gândit la ele, dar ai decis că nu sunt pentru tine.

— De exemplu?

— De exemplu, identificarea celor mai răi infractori vinovați de dispariția în masă și urmărirea lor.

— Facem deja acest lucru.

— Cu procese?

— Da, cu procese, sancțiuni și campanii de presă și…

— Dar asasinate țintite?

— Desigur că nu.

— De ce desigur? Unii dintre acești oameni comit infracțiuni care vor sfârși prin a ucide milioane! își petrec întreaga viață muncind din greu pentru a perpetua un sistem care va duce la uciderea în masă.

— Violența generează violență, spuse Mary. Ciclul violenței este interminabil. Asta este atitudinea noastră.

— După ce ați pierdut bătălia. Dar uite, violența sub formă de hidrocarburi arse va ucide mai mulți oameni decât toate condamnările la moarte din istoria lumii. Așadar, moralitatea ta este în esență doar un fel de capitulare.

— Eu cred în statul de drept, zise Mary, ridicând din umeri.

— Ceea ce ar fi minunat, dacă legile ar fi corecte. Dar, de fapt, permit chiar violența căreia voi vă opuneți atât de mult!

— Atunci trebuie să schimbăm legile.

— Dar violența împotriva arderii carbonului? Bombardarea unei centrale de cărbune ar fi prea violentă pentru tine?

— Operăm în cadrul legii. Acest lucru face mai realistă realizarea schimbării.

— *Dar nu funcționează suficient de repede,* spuse bărbatul, încercând să se adune. Dacă ți-ai lua meseria în serios, ai căuta modalități de a accelera schimbarea. Unele lucruri ar putea fi împotriva legii, dar în acest caz *legea în sine nu este corectă.* Cred că principiul a fost consacrat la Nürnberg – aplicarea legilor nepotrivite este în sine ilegală.

Mary oftă.

— Lucrăm din greu pentru a identifica problemele

ridicate de actualul regim juridic și pentru a propune modificări.

— Dar nu funcționează.

Mary ridică din umeri nefericită, privind în altă parte.

— Este un proces în desfășurare.

— Dacă ați fi serioși, ați crea un departament de operațiuni clandestine, care ar face lucruri în afara legii pentru a accelera schimbările.

— Dacă am avea un astfel de departament, nu ți-aș spune ție. Tânărul o privi nedumerit. În cele din urmă, scutură din cap. – Nu cred că aveți. Și chiar dacă ați avea, nu face față sarcinilor. Există aproximativ o sută de oameni care umblă pe acest Pământ, care, judecând din perspectiva viitorului, așa cum ar trebui să faci tu, sunt ucigași în masă. Dacă încep să moară, dacă unii dintre ei sunt eliminați, restul pot deveni nervoși și se pot schimba.

— Crima creează crimă, spuse Mary, dând din cap.

— Exilul, atunci. Închisori pe care le construiești prin propriul tău angajament. Cum ar fi să te trezești într-o bună zi și să descoperi că toate activele tale nu mai există? Capacitatea lor de exterminare a generațiilor viitoare ar fi mult diminuată.

— Mă îndoiesc.

— Dacă nu o faci tu, atunci altcineva o va face.

— Poate ar trebui. Ei își fac treaba lor, noi ne-o facem pe a noastră.

— Dar la tine nu funcționează. Iar dacă ei o fac, vor fi uciși pentru asta, în timp ce în cazul tău îți vei îndeplini pur și simplu îndatoririle.

— Asta nu ar justifica astfel de acțiuni.

— Așa că o păstrezi în zona întunecată! O mare parte din istoria lumii se întâmplă acum în umbră. Trebuie să știi asta. Dacă nu te duci tu însăți acolo, nu ai nicio șansă.

— Nu știu, spuse Mary și sorbi din ceai.

— Dar tu nici nu *încerci* să știi! Te străduiești *să nu ții*

Mary luă încă o înghițitură de ceai.

Brusc, bărbatul se ridică iar. Cu greu se putea controla. Zvâcni, se întoarse, făcu un pas și se opri. Se uită în jur de

parcă ar fi uitat unde se află.

— Care-i povestea aici? întrebă el, arătând spre bucătăria ei mică. Ești căsătorită?

— Nu.

— Divorțată?

— Nu. Soțul meu a murit.

— De ce a murit?

— Nu-ți povestesc despre viața mea personală, răspunse ea, brusc dezgustată. Lasă-mă în pace.

O privi cu amărăciune.

— Inviolabilitatea spațiului personal.

Ea dădu din cap, concentrându-se pe ceașca de ceai.

— Ascultă, spuse bărbatul. Dacă ai fi cu adevărat *din* viitor, astfel încât să știi cu siguranță că există oameni care umblă pe Pământ astăzi împotrivindu-se schimbării, astfel încât să-ți omoare copiii și pe toți copiii lor, atunci ți-ai apăra oamenii. În apărarea casei tale, a vieții tale, a oamenilor tăi, ai ucide un intrus.

— Un intrus ca tine.

— Exact. Deci, dacă organizația voastră reprezintă oamenii care se vor naște după noi, ei bine, asta este o povară grea! Este o adevărată responsabilitate! Trebuie să gândești ca ei! Trebuie să faci ce ar face ei dacă ar fi aici.

— Nu cred că ar tolera crima.

— Bineînțeles că ar tolera-o! strigă el, făcând-o să tresară.

Tremura, își strângea capul în mâini, de parcă se temea să nu explodeze. Ochii păreau că-i ies din orbite. Îi întoarse spatele, dădu cu piciorul în frigider, se clătină, apoi se duse la fereastră și aruncă o privire afară, șuierând, spumegând.

— Deja sunt un nenorocit de mort, mormăi ca pentru sine.

Puse mâinile pe pervaz, își sprijini fruntea de geam. După o vreme, respirația îi deveni regulată. Se întoarse și o înfruntă din nou, așezându-se vizavi de ea.

— Uite, zise el, adunându-se vizibil. Oamenii ucid *mereu,* alți oameni în autoapărare. A face altfel este asemănător cu sinuciderea. Prin urmare, oamenii sunt de acord să omoare.

În momentul actual, oamenii tăi sunt sub asalt. Acești presupuși oameni ai viitorului!

Mary oftă adânc. Continuă să fixeze ceașca de ceai.

— Vrei doar ca altcineva să o facă pentru tine, continuă necunoscutul. Cineva care nu are aceeași acoperire ca tine, cineva care va suferi mai mult decât tine pentru că o face. În felul acesta poți continua să duci o viață confortabilă, să ai o bucătărie drăguță și poți lăsa oameni disperați să primească lovitura pentru că au încercat. Chiar oamenii pe care ai obligația să îi protejezi.

— Nu știu, spuse ea.

— Dar *eu* știu. M-am întâlnit cu unii dintre ei în India. Am vrut să mă alătur lor, dar nu m-au dorit. Vor face ceea ce ar trebui tu să faci. Vor ucide și vor fi uciși, vor comite niște acte de sabotaj meschine și vor fi aruncați în închisoare pentru tot restul vieții lor și totul, pentru că au făcut treaba pe care ar trebui să o faci tu.

— Nu te-ai alăturat lor?

— Nu am fost acceptat.

Un spasm îi contorsionă chipul. Se lupta cu amintirea.

— Din punctul lor de vedere, nu eram decât un alt *firangi.* Un administrator imperial, ca pe vremuri. Un străin care le spune ce să facă. Probabil aveau dreptate. Am crezut că fac tot ce pot eu mai bine. Exact ca tine. Și puteam să mor. Doar ajutând o clinică neimportantă. Eu *chiar am murit,* dar din anumite motive corpul meu a continuat să trăiască după moartea mea. Și iată-mă, încercând încă să mai fac niște lucruri. Sunt un prost. Dar nu au avut nevoie de ajutorul meu. Probabil că au avut dreptate, nu știu. Vor face ceea ce trebuie să facă fără mine, nu au nevoie de mine. Ei fac ceea ce ar trebui să facă agenția voastră. Va fi mai greu odată ce vor ieși din India. Vor fi uciși pentru asta. Așa că am încercat să fac ceea ce cred că ar dori ei, aici, unde mă pot mișca mai bine decât o pot face ei.

— Ai ucis oameni?

— Da, răspunse el înghițind cu greutate, gândindu-se. În cele din urmă voi fi prins.

— De ce o faci?

— Vreau dreptate!

— Dreptatea justițiarilor e de obicei doar o răzbunare.

Bărbatul făcu un gest de respingere cu mâna.

— Răzbunarea ar fi în regulă. Dar, mai important, vreau să ajut să nu se mai întâmple. Valul de căldură și lucruri de genul acesta.

— Toți vrem asta.

Fața i se înroși din nou. Vocea îi suna din nou înăbușit:

— Atunci *trebuie* să faci *mai mult.*

Se auzi soneria de la intrare.

Era trecut mult de miezul nopții. Nu avea cine să o caute acum.

El îi citi asta pe față și se repezi spre ea. Amândoi se ridicaseră instinctiv.

— M-ai turnat!

Chipul lui îngrozit era doar la câțiva centimetri de al ei.

— Nu am făcut-o!

Și pentru că nu o făcuse, putea să-i înfrunte ochii sălbatici. O secundă au rămas închiși într-o privire dincolo de cuvinte, amândoi panicați.

— Există camere peste tot, spuse ea. Probabil că am fost vă- zuți pe stradă.

— Spune-le că ești bine, zise el și băgă mâna în buzunarul cu pistolul.

— În regulă.

Cu inima bătându-i mai tare decât oricând, Mary ieși pe palier și coborî pe scara interioară până la ușa de intrare a clădirii de la parter. O deschise, lăsând lanțul pus.

Erau doi ofițeri de poliție sau poate de la securitatea privată.

— Doamna ministru Murphy?

— Da. Ce este?

— Am primit un raport conform căruia ați fost văzută intrând în apartamentul dumneavoastră cu un bărbat.

— Da, spuse ea, gândindu-se bine. Este un prieten, nu există nicio problemă.

— El nu figurează printre prietenii dumneavoastră

cunoscuți.

— Nu-mi plac aluziile, replică ea cu asprime în glas. Deocamdată, aflați doar că este fiul unui vechi coleg de școală de-al meu din Irlanda. Vă spun că este în regulă. Mulțumesc că m-ați verificat.

Le închise ușa în față și se întoarse la etaj. Apartamentul era gol.

Îl căută prin toate camerele. Nimeni. În cele din urmă, verifică ușa care dădea spre balconașul de unde se vedea terenul din spatele clădirii. Fusese lăsată întredeschisă. Totul era întunecat. Deasupra capului, ramurile dezgolite ale teiului uriaș care acopereau curtea blocau stelele cu un model negru. Se aplecă peste balustrada metalică, privi în jos. Probabil că se putea coborî pe unul dintre stâlpii mari, pătrați, de la colțurile exterioare ale balconului. Nu ar fi vrut să încerce singură, dar tânărul arăta ca o persoană care, la nevoie, nu ar fi ezitat să coboare un etaj.

— Le-am spus că ești prieten, spuse ea supărată, adresându-se parcă întunericului.

Era supărată pe el și pe ea însăși. Mintea i-o lua razna. I se făcu rău. Îi luă aproximativ un minut să-și cântărească opțiunile și să-și dea seama ce trebuie să facă. Coborî în fugă scările către ușa exterioară și alergă pe stradă stricând:

— Poliția! Poliția! Veniți înapoi! Intoarceți-vă!

Polițiștii se întoarseră în grabă și o priviră curioși. Le spuse că fusese nevoită să-i mintă pentru a nu fi împușcați toți trei de bărbatul care era cu ea. O oprise pe stradă, o amenințase cu arma; iar acum plecase, cât discutase ea cu ei. Toate adevărate, deși atât de incomplete. Își dădea seama în timp ce le vorbea că nu va putea niciodată să spună nimănui ce s-a întâmplat cu adevărat. Există lucruri despre care nu se vorbește cu voce tare.

Polițiștii își alertară colegii prin radio. O conduseră sus, cu armele scoase. Mary se așeză din nou pe scaunul din bucătărie și inspiră adânc. Mâinile îi tremurau. Avea să fie o noapte lungă.

26

Te poți ascunde, dar nu poți fugi.

Desigur, erau camere de luat vederi peste tot. În sistemele de transport public, în magazine, pe străzi. Dacă ieșea să-și cumpere mâncare, trecea de mai multe ori pe lângă camerele de supraveghere, indiferent unde se ducea. Dacă ar încerca să părăsească țara, i-ar controla pașaportul. Nu atât în Europa, deși s-ar putea întâmpla; dacă ar călători, în cele din urmă ar fi verificat. Deținea un pașaport fals, dar nu avea încredere că va funcționa în astfel de situații. Era blocat aici, într-una dintre cele mai supravegheate țări de pe Pământ.

Dar învățase deja unde și cum să se ascundă. Avea unde să locuiască; sus, pe Ziiriberg, cu vedere la oraș, erau mai multe parcele de grădini comunitare. Terasate și bine îngrijite, acestea erau presărate cu mici magazii din lemn în care erau depozitate unelte, îngrășăminte, pesticide și multe altele. Demontase un panou din peretele lateral al uneia dintre ele astfel încât să-l poată pună cu ușurință la loc. Odată intrat, se întindea pe podea în sacul de dormit și pleca înainte de ivirea zorilor, fără să lase niciun semn al intruziunii sale. Această magazie o putea folosi ca bază. Se putea ascunde chiar și în Zürich.

Pașaportul lui fals aparținuse unui bărbat din Statele Unite care murise și pentru care nu se completase niciodată un certificat de deces. În pașaport fusese introdusă fotografia lui Frank și, în felul acesta, el devenise celălalt bărbat, Jacob Salzman.

Pașaportul era valabil încă trei ani. Își făcuse un card de credit pe acest nume, cu niște bani în cont, și își schimbase majoritatea banilor rămași în bancnote de cincizeci de euro. Pe cârdul de identitate fals avea o viză care îi permitea să rămână în Elveția cea mai mare parte a anului următor: mai avea și o presupusă slujbă acasă, în America, și un apartament închiriat pe acest nume în oraș. Totul mergea foarte bine, de peste un an. Bineînțeles, existau camere de supraveghere la intrarea în clădirea respectivă, dar la ușa

din spate care ducea la compactorul de gunoi nu erau, așa că putea să circule pe ușa respectivă și să folosească baia din apartament. Salzman era membru al unuia dintre cluburile de înot din jurul lacului și putea să utilizeze astfel și serviciile clubului.

Putea să rătăcească toată ziua fără să-și dezvăluie prezența într-un mod evident. Mânca pe stradă la standuri care nu aveau camere de luat vederi, cumpăra produse alimentare de la Migros și își petrecea zilele în parcuri unde erau puține camere. Astfel, ducea o existență care nu se încadra prea mult în sistem, dar nici nu era în mod flagrant în afara rețelei. Doar profil redus. Fără îndoială, după ce o răpise pe șefa unui minister al ONU, intrând cu forța în apartamentul ei, unde petrecuse o noapte întreagă hărțuind-o, Frank făcea acum obiectul unei mari acțiuni de căutare din partea poliției. Ca să nu mai vorbim de incidentul de la lacul Maggiore. Era posibil să-l abandoneze pe Salzman. Dar măcar pentru o bună bucată de vreme, se putea ascunde la doar un kilometru sau doi de apartamentul ministrului. Și deocamdată chiar asta făcea.

27

Acum, Mary avea o nouă problemă: protecția poliției timp de douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru. Desigur, existau probleme mult mai grave, dar era ea însăși uimită că supravegherea o poate înfuria atât de mult, până când și-a dat seama de ce: îi fusese confiscată viața personală. Sau măcar obiceiurile și intimitatea. O întrista gândul că viața ei se rezumă la atât.

După ce poliția a terminat cu întrebările și investigațiile din acea noapte, Mary s-a băgat în pat și a încercat să doarmă puțin, dar nu a reușit. Polițiștii erau încă în bucătărie și jos, în fața ușii de la intrare. Probabil că situația nu se va schimba în viitorul apropiat. Își înjurase răpitorul de un milion de ori; îl ura din ce în ce mai mult, cu cât se

gândea mai mult la incident.

Chiar dacă ceea ce îi spusese el o copleșea. Chiar dacă amintirea feței lui o tulbura. Convingerea lui dementă că are dreptate. De obicei, nu-i plăcea genul ăsta de oameni și nu avea încredere în ei, dar el era altfel, trebuia să recunoască. Îl stăpânea o convingere teribilă. Întâlnirea cu moartea îl înnebunise. Cu toate că, în realitate, doar țipase la ea. O răpise ca să o certe. Și ușa trântită de la baie... în anumite privințe, răpitorul se luptase din greu pentru a-și păstra cumpătul, pentru a nu face altceva mai mult decât să o convingă. Cuvinte ca niște pumni în față. Cuvinte ca gloanțele de hârtie ale minții. Suficient pentru ca inima să-i bată din nou cu putere. Amintirile făceau să-i ardă obrajii.

Așa că, în dimineața aceea, intră în birou într-o dispoziție foarte proastă. Polițiștii îi promiseseră că o vor ține la curent cu progresele lor, dar se îndoia că va afla ceva important sau în timp util. Tânărul păruse prea încrezător în capacitatea lui de a se ascunde. Și asta era ciudat. Nimeni nu ar trebui să aibă această încredere, mai ales în Elveția. Se întreba dacă are vreo ascunzătoare în Zürich sau în apropiere, astfel încât să poată ajunge repede acolo și să stea la adăpost, să nu fie nevoit să fugă.

Mai devreme sau mai târziu, totul va fi clarificat. Sau poate că nu. Între timp, doamna ministru era însoțită la fiecare pas de gărzi de corp – o elvețiancă sau un elvețian, politicoși, uneori chiar și trei deodată, stăteau permanent în apartamentul ei. La naiba, la naiba, la naiba! Nebun nenorocit... ar fi putut să-l omoare.

La birou, oamenii se înghesuiră în jurul ei, compătimitori. Le ordonă să se întoarcă la muncă și-l contactă pe Badim. Secretarul se întorcea cu trenul de la Geneva și îi trimise un mesaj de compasiune prin telefon; tocmai auzise, o să vină la ea imediat ce va ajunge la minister. Secretarul spera că vor putea lua prânzul împreună. De fapt, sugestia era bună; să plece de la birou și să vorbească deschis într-un loc unde nimeni nu-i auzea. Iar gărzilor de corp li se putea spune să păstreze o distanță

decentă.

Așadar, chiar după prânz, Badim intră în biroul ei, se apropie de ea, îi cuprinse mâinile într-ale sale pentru scurtă vreme, o privi cu atenție, făcu gestul unei îmbrățișări pe care nu o duse până la capăt. Plecară de la birou și se îndreptară spre stația de tramvai, cumpărară sendvișuri, o ciocolată și cafele și merseră înapoi spre sediu până când ajunseră în părculețul cu vedere la acoperișurile verzi rotunjite ale ETH și la orașul de dincolo de râu, spre vest. Se așezară pe una dintre băncile din parc. Gărzile ei de corp se aflau la câteva bănci distanță și nici măcar nu încercau să-și ascundă prezența.

Mary se gândi bine la ce să-i spună lui Badim și, în această chestiune, ca în toate celelalte lucruri petrecute în dimineața aceea, epuizarea îi provoca o mulțime de gânduri contradictorii care îi ricoșau prin minte. Ceva în sufletul ei se opunea ideii de a-i spune povestea completă a acelei nopți. Nici nu se punea problema să o evite în totalitate.

— Ieri am avut o noapte nebună, începu ea.

— Îmi pare rău, zise el. Te simți bine?

— Sunt bine. Oare am fost supravegheată? M-au văzut intrând în apartamentul meu cu tipul ăsta și au venit să mă verifice. O oră mai târziu, trebuie să spun. Aparent, camerele erau în funcțiune, au urmărit înregistrarea și abia apoi au sosit. El s-a strecurat afară în timp ce ei îmi puneau întrebări.

— Așa am auzit și eu. Sunt bucuros că nu ți s-a întâmplat nimic. Te simți bine?

— Nu!

— Îmi pare rău.

Mâncară o vreme în tăcere. Orașul se vedea ca un bloc de stâncă cenușie din care se înălța o pădure de macarale. Râul Limmat nu era vizibil de unde stăteau ei; doar spre sud, se zărea un arc îngust al lacului, și dealul alungit care se întindea în sud până la Uetliberg, parcă susținându-L

— M-am gândit la situația noastră, spuse ea când își mai potoli foamea. La dilema noastră.

— Care este?

— Că avem sarcina să reprezentăm oamenii și animalele viitorului, de fapt să salvăm biosfera în numele lor, și că nu reușim să o facem. Eșuăm, deoarece instrumentele de care dispunem sunt prea slabe. Chiar tu ai spus-o în timpul plimbării noastre pe malul lacului. Lumea se rostogolește în prăpastie și nu avem timp să-i deturnăm mișcarea, astfel încât să nu se prăbușească.

Badim continuă să muște din sendviș o vreme.

— De acord, spuse el. Așadar, ce facem în legătură cu asta?

— Nu știu.

Mary se uită la colegul ei. Un bărbat scund, cu pielea închisă la culoare, foarte inteligent și calm. Văzuse multe. Lucrase pentru guvernul indian și pentru guvernul Nepalului, creat pe baza organizației revoluționare maoiste. Lucrase pentru Interpol.

— Cred că avem nevoie de un departament de operațiuni sub acoperire, spuse ea, încercând terenul.

Luat prin surprindere, Badim o privi o vreme, clipind des.

— Ce vrei să spui?

— Cred că ar trebui să înființăm un departament secret al ministerului, care să lucreze în secret pentru promovarea cauzei.

Badim se gândi puțin.

— Și ce să facă, mai exact?

— Nu știu.

Mary continuă să mănânce cu gândul la privirea arzătoare a răpitorului ei. La teama pe care o simțise.

— Nu sunt o susținătoare a violenței, spuse ea după un timp. Adică, nu chiar. Sunt irlandeză. Am văzut pagubele produse. Știu că și tu le-ai văzut. Războaiele secrete sau civile lasă o amprentă de neșters. Deci nu mă refer la uciderea oamenilor. Sau la daune fizice. Aici noi nu suntem CIA. Dar de ce să nu acționăm ocolind legea sau regulile? Nediplomatic. Totuși, am promova cauza. Am putea lua în considerare în secret anumite acțiuni, de la caz la caz, să

vedem dacă vreuna dintre ele merită urmărită. Mă refer la acțiuni pe care să le putem justifica dacă suntem prinși.

Badim își suprimă un zâmbet, apoi clătină din cap aproape imperceptibil.

— Pentru mine, nu-i niciun secret. Una dintre caracteristicile unei agenții secrete este caracterul evaziv. Fără înregistrări, nimic piratat, nimeni nu discută cu persoane din afară. Șefii nu ar trebui să-i cunoască pe acești oameni din vedere. În cazul unei scurgeri de informații secrete, tu, în calitate de șef al agenției, ar trebui să poți nega nu doar implicarea ta în operațiuni sub acoperire, ci chiar cunoașterea lor, fără să recurgi la explicații sau la scuze.

— Vorbești de parcă ai fi făcut deja astfel de lucruri.

— Da.

Badim își îndreptă privirea spre oraș.

— Când a fost asta?

Privea orașul cenușiu, gândindu-se bine. Scoase un mic oftat, mai luă o îmbucătură din sendviș și o înghiți cu ajutorul unei guri mari de cafea.

— Acum…, zise el, ca și când ar fi început o propoziție, dar nu continuă.

— Acum ce? întrebă ea, după ce el tăcu o vreme.

— Acum înseamnă acum, repetă el mai ferm, privind-o în ochi. Cu alte cuvinte, întotdeauna.

— Ce vrei să spui?

— Îmi pare rău. Nu pot vorbi despre asta.

Fără să-și dea seama, Mary sări în picioare și se aplecă spre el. Paharul ei de cafea din hârtie cerată îi tremura în mână, pe jumătate strivit. Privind-o, Badim tresări. Se uită fix la pahar, de parcă s-ar fi așteptat ca Mary să-i arunce cafeaua în față.

— Spune-mi la ce te referi, îi ceru ea cu o voce aspră. Acum. Badim oftă din nou.

— Imaginează-ți că ar exista deja un departament de operațiuni sub acoperire în Ministerul pentru Viitor. Că ar fi fost fondat de cineva sau de mine, după ce m-ați numit în funcția de șef de cabinet.

— Tu ai început?

— Nu, te rog, nu-mi distorsiona cuvintele. Sunt la fel ca toți ceilalți. Am niște prieteni la minister. Nu trebuie să știi nimic despre serviciile lor prietenoase. Dacă iese ceva la iveală și ți se pun tot felul de întrebări, poți răspunde sincer că nu știi nimic.

— Negare plauzibilă?

— Ei bine, nu. Acest lucru ar însemna că ai pregătite scuze false în prealabil. Abordarea mea este mai asemănătoare cu activitatea normală a agenției, totul rămâne așa cum a fost. Dacă ar apărea vreodată întrebări, ceea ce, sperăm, nu se va întâmpla, dar, dacă s-ar întâmpla, ai putea spune: „Nu știu nimic.“ Apoi, în cazul unor fapte inacceptabile, vor cădea alte capete, iar tu și ministerul nu veți avea de suferit.

— De parcă s-ar întâmpla așa!

— Ei bine, s-a mai întâmplat. Destul de des, în realitate. Această formă de organizare este bine cunoscută. Majoritatea operațiunilor neconvenționale au loc fără știrea conducerii politice. Chiar dacă are o idee generală despre astfel de lucruri, conducerea nu cunoaște detaliile. Și cred că nici tu nu ar trebui să le cunoști.

Evenimentele din ultima noapte se prăbușiră brusc asupra ei cu toată greutatea, doborând-o la pământ.

— Nu voi fi mințită! strigă ea.

Paznicii de la celălalt capăt al părculețului îi priviră îngrijorați.

— Știu, spuse Badim, arătând stânjenit și nefericit. Îmi pare rău. Nu m-am simțit prea bine făcând asta. Îmi dau demisia după-amiază, dacă vrei. Fericit să cad răpus de propria sabie chiar aici și acum. Totuși, permite-mi să-ți aduc aminte că ai fost prima care a început să vorbească despre necesitatea unui departament secret.

— La dracu’, am fost! exclamă ea.

Mary așteptă ca inima să i se liniștească, reflectând. Prea multe gânduri i se înghesuiau în cap în același timp, scoțând parcă un vuiet.

— Nu am vrut să spun exact asta. Și chiar dacă aș face-

o, aș fi blestemată în veci dacă aș accepta să existe secrete față de mine în propria mea nenorocită de agenție!

— Știu, spuse el, privind în jos, apoi trase adânc aer în piept, înfierbântându-se. Spune-mi, nu ți s-a întâmplat asta când erai ministru în guvernul Irlandei?

— Ce vrei să spui? strigă ea.

— Adică erai șeful afacerilor externe, nu? Crezi că știai tot ce face agenția ta?

— Da, știam.

— Sigur nu știai, replică Badim, scuturând din cap. Bineînțeles, nu am certitudinea. Insă Irlanda se află de multă vreme în stare de război civil, iar războiul are întotdeauna o componentă externă. Corect? Deci, în mod evident, forțele tale de securitate nu ți-au spus totul și probabil au presupus că ești conștientă de asta, dar preferi să respecți ordinea stabilită.

Badim ridică din umeri și apoi continuă:

— Cu siguranță a fost adevărat în Nepal și în India și, de asemenea, la Interpol.

Interpol era agenția de unde îl angajase ea.

Mary se așează brusc lângă el. Paharul de cafea era aproape turtit, iar ea sorbi cu grijă cafeaua printr-o îndoitură de pe margine și îl puse pe pământ.

— Deci sunt o naivă, nu? O femeie de stat nevinovată, într-o lume dominată de pragmatismul politic, de Realpolitik? Fără îndoială, este și motivul pentru care mi s-a încredințat acest post, nu?

— Nu spun asta. Cred că au presupus că știi ce faci.

— Cea reușit să realizeze până acum acest departament secret al tău? Și din cine constă?

— Ei bine, exact asta nu ar trebui să întrebi. Nu, nu, te rog, spuse el, ridicând o mână de parcă ar fi vrut să pareze lovitura pe care ea se pregătea să i-o dea. Oamenii ar putea să-și dea demisia dacă ar ști că acțiunile lor sunt cunoscute la nivel înalt. Oricum e posibil să nu-i cunoști, nu sunt sigur cât ești tu de familiarizată cu întregul nostru personal.

Badim o privi cum se calmează. Mary își ridică paharul

de cafea zdrobit și sorbi din nou din el.

— Eu sunt capul a tot ce se întâmplă din punct de vedere operațional, continuă el cu voce joasă, parcă împărtășindu-i un secret pentru a o împăca. Asta face un șef de cabinet. Oamenii care mă ajută atunci când lucrurile necesare pe care le fac eu se complică, provin, normal, din diferite departamente. De la Securitatea cibernetică, desigur, fiindcă este în natura muncii lor să anticipeze. Băieții de la Departamentul dezastrelor naturale ajută și ei de multe ori, sunt obișnuiți să facă lucruri murdare – fizic murdare, vreau să spun, adică să umble cu mecanisme și toate astea. Ei sunt în prima linie, văd daunele și sunt nerăbdători să facă ceva.

Cuvintele lui Badim îi atinseseră un nerv, gândurile unei nopți nedormite se năpustiră din nou, de parcă nu ar fi părăsit-o nicio clipă. Stomacul ei era un nod în care sendvișul nu se prea potrivea.

— Aseară am întâlnit un astfel de om, mărturisi ea, întinzându-se și punându-și palma peste mâna lui Badim. Un om de genul ăsta m-a răpit aseară! Se săturase să nu facă nimic, să nu se întâmple nimic.

— Îmi pare rău, spuse el din nou și ridică mâna în așa fel încât să o țină pe a ei. Spune-mi ce s-a întâmplat.

Ea își retrase mâna și-i povesti pe scurt, emițând unele detalii.

— Probabil că ar fi trebuit să te păzim mai atent, comentă el după ce Mary termină.

— Era cât pe-aci s-o pățesc, după cum s-a dovedit. În plus, îmi amintesc că mi-ai oferit protecție, dar am refuzat. Urăsc genul acesta de lucruri.

— Chiar și așa. Ar putea să dureze doar o vreme. Probabil că îl vor sălta în curând pe tipul ăsta.

— Nu sunt atât de sigură.

— Este greu să stai ascuns mult timp.

— Dar nu imposibil.

— Nu, recunoscu el. Nu este imposibil.

Mary se trase înapoi pe bancă, tremurând. Chiar că lucrurile o luaseră razna. Simțea nevoia să doarmă. Dar iată

unde se ajunsese.

— Uite, spuse ea, gândindu-se bine. Ai crescut în Nepal, nu? Și eu am crescut în Irlanda. În ambele locuri a existat multă violență politică. Ceea ce înseamnă cu adevărat crimă, nu? Omucideri și tot ce urmează după crime: frică, durere, furie, răzbunare, toate astea. Răul făcut nu dispare niciodată, te asigur, și tu însuți o știi. În cele din urmă, cel mai iscusit dintre asasini preia controlul. Nu este deloc evident că a făcut vreodată vreun bine în lume. Este complet de neînțeles ce beneficii poate avea lumea.

Badim întoarse capul dintr-o parte în alta, exprimându-și astfel dezacordul.

— Ce? strigă ea. Doar știi că este adevărat! Pagubele au fost imense!

— Și totuși, spuse el, suspinând, cum se compară răul actual cu cel anterior? Și cât a scăzut ca urmare a măsurilor luate? Iată ce nu este niciodată clar.

— Ce a reușit să facă departamentul tău secret? exclamă ea, speriată brusc.

— Chiar că nu pot spune, zise Badim, dar, remarcând expresia de pe chipul ei, cedă. Este posibil ca unele centrale electrice pe cărbune să fi avut probleme. Trebuiau să iasă din rețea, o mulțime de investitori au observat și au conchis: aici nu miroase a investiții rentabile. Într-un sens, poți spune că am reușit.

— Cum adică, ați reușit?

— Centralele au rămas închise, iar energia solară a primit o nouă injecție de capital. Când asemenea lucruri au început să se întâmple, construcția centralelor pe cărbune din întreaga lume a scăzut cu 80%.

— Asta ar putea fi și din cauză că indienii au trecut la energia solară.

— Da.

— A fost cineva rănit sau ucis?

— Nu intenționat.

— A fost cineva terorizat?

— Adică prea speriat ca să mai ardă hidrocarburi?

— Da.

— Nu crezi că ar fi bine dacă s-ar fi întâmplat asta?

— Dar cum?

— Păi, știi și tu: cele mai mari temeri ale oamenilor sunt cele financiare.

— Ceea ce-i sperie cu adevărat pe oameni este să fie dracului răpiți!

— Bineînțeles. Amenințarea cu violența. Totuși, accesul la proprii bani… dacă oamenilor li se interzice accesul la bani, cu siguranță se sperie.

— La dracu'! Deci vă jucați de-a divinitatea.

— Cum adică?

— Vă jucați de-a Dumnezeu. Aranjați evenimente pe care oamenii le consideră reale și urmăriți ce iese de acolo.

— Poate. Dar nu pentru a vedea cum se descurcă, ci pentru a-i face să-și schimbe atitudinea.

— Deci îi terorizați!

— Bine, dar terorismul înseamnă uciderea unor inocenți pentru a-i intimida pe alți inocenți, astfel încât să se conformeze cerințelor teroriștilor. Asta înseamnă terorismul astăzi, nu? Nu este doar o sperietură în întuneric.

— Nu, presupun că nu. Dar îi sperie pe oameni. Recurgeți la intimidare.

— Dacă ar fi așa, ar fi un lucru bun. Ar însemna că facem ceea ce este necesar. Așa cum cred că spuneai chiar tu.

Mary dădu din cap. Își aminti de tânărul din noaptea precedentă. O speriase, fără îndoială. Dinadins. Pentru a-i atrage atenția. De fapt, chiar trebuise să o calmeze puțin, poate, doar ca să înceapă, astfel încât ea să accepte mai ușor ceea ce el dorea cu atâta disperare să-i transmită. Voia ca ea să acorde maximă atenție spuselor lui, să nu le uite. Un mamifer nu uită niciodată o sperietură; iar ei erau mamifere. Și într-adevăr, n-o să uite.

— Tocmai mi s-a făcut asta, zise ea. Omul acela a vrut să mă sperie.

— Așa se pare.

— Și a funcționat, adăugă ea, privindu-l.

Badim își mută privirea, lăsând-o să se gândească.

Iar ea analiză totul. Își simțea stomacul gata să facă implozie.

— Bine, spuse Mary. Uite cum stă treaba. Vreau să știu ce se întâmplă. Mint, dacă se ajunge la asta, sau încasez lovitura, dacă va fi nevoie. Dar vreau să știu.

— Chiar așa?

— Da. Trebuie să-mi promiți că-mi vei spune. Promiți?

Multă vreme Badim nu scoase o vorbă. Privea spre oraș, apoi în pământ.

— Bine, rosti el într-un târziu. Îți spun ce trebuie să știi.

— Tot!

— Nu!

— Ba da!

— Nu! insistă el și o privi în ochi. Nu pot să-ți spun totul. Pentru că ar putea exista oameni care merită să fie uciși.

Ea îl privi fix. Simțea cum sendvișul din interiorul ei devine tot mai compactat; ar fi fost de preferat să-l vomite.

— Te-aș putea ajuta să concentrezi acest program mai bine decât este în prezent, spuse ea în cele din urmă. Acum știu câteva lucruri pe care nu le știam ieri.

— Îmi pare foarte rău.

— Nu. Sunt lucruri pe care ar fi trebuit să le știu de mult.

— Poate.

Mary se gândi mai bine.

— La dracu'!

— Știu.

— Dar… În fine, trebuie să facem ceva. Ceva mai mult decât am făcut până acum.

— Cred că da. Poate.

— Pentru că acum suntem în pierdere.

— Este o luptă. Nu încape îndoială.

28

Tradiția ebraică vorbește despre acei oameni buni neștiuți, care împiedică lumea să se destrame, *Tzadikim*

Nistarim, „cei drepți ascunși”. În unele versiuni, sunt în număr de treizeci și șase și prin urmare sunt numiți *Lamed-Vav Tzadikim,* „cei treizeci și șase de oameni drepți”. Legenda este asociată cu istoria Sodomei și a Gomorei și cu promisiunea lui Dumnezeu de a le cruța de la distrugere dacă îi va arăta cineva cel puțin cincizeci de oameni drepți în aceste orașe (apoi zece, apoi doar unul). Alte legende asociază ideea cu Talmudul și cu mențiunile sale frecvente despre persoane necunoscute care fac binele în liniște. Calitatea ascunsă a acestor *Nistarim* este deosebit de importantă; ei sunt oameni obișnuiți, care își fac apariția și acționează atunci când este nevoie de ei pentru a-și salva semenii, apoi se retrag în anonimat de îndată ce sarcina lor este îndeplinită. Când legendele subliniază că ei sunt treizeci și șase cu toții, se face întotdeauna precizarea că au fost împrăștiați pe întregul pământ de diaspora evreiască și că nu se cunosc între ei. Nici măcar ei înșiși nu știu că se numără printre cei treizeci și șase de aleși, pentru că servesc întotdeauna ca un model de smerenie, *anavah.* Prin urmare, dacă cineva ar susține că este unul dintre *Lamed- Vav,* aceasta ar fi dovada faptului că, în realitate, nu este. Un *Lamed-Vav* este, în general, prea modest pentru a crede că ar putea fi unul dintre acești actori speciali. Ceea ce nu-i împiedică să acționeze atunci când situația o cere. Își trăiesc viața ca toți ceilalți, dar, când vine momentul critic, acționează.

Dacă pe lângă ei există și alte personaje secrete care influențează istoria omenirii, cum probabil că există, nu știm nimic despre acestea. Rareori atrag atenția. Dacă ele chiar există. Poate că sunt doar o legendă pe care oamenii și-o spun unul altuia în speranța de a găsi un sens, o explicație și așa mai departe. Dar nu, evenimentele nu pot fi explicate astfel. Relatările despre acești actori secreți reprezintă acțiunea secretă.

Am stabilit tabăra pe gheţarul Thwaites, la aproximativ o sută de kilometri de coasta Antarcticii, spre interior. Thwaites a fost ales pentru că era unul dintre gheţarii aceia masivi care se mişcă cel mai rapid; în plus, beneficiază de o ieşire destul de îngustă spre mare în comparaţie cu alţi gheţari din clasa lui. În Antarctica şi în Groenlanda erau aproximativ cincizeci de gheţari care urmau să arunce în mare 90% din gheaţa ce avea să ajungă acolo în următoarele câteva decenii, iar din acest grup, gheţarul Thwaites părea unul dintre cele mai potrivite subiecte pentru experimentul nostru. Aşa că ne-am instalat pe el.

Tabăra noastră nu se deosebea prea mult de o tabără de teren tipică din Antarctica. A fost amenajată o pistă de aterizare suficient de lungă pentru avioane C-130. Asta a însemnat să aterizăm mai întâi în Twin Otters, apoi să verificăm o fâşie de gheaţă lungă de două mile, pentru a fi siguri că nu există crevase ascunse, apoi să aruncăm în aer şi să nivelăm cu buldozerul orice crevasă întâlnită. Rezultatul a fost o pistă de aterizare completă. Iar atunci când avioanele C-130 au reuşit să aterizeze, au adus mai multe containere marca Jamesway, pe care le-am asamblat pentru a servi drept bucătărie şi zone comune. Containerele Jamesway sunt, practic, acelaşi module Quonset din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, doar cu izolaţie termică – jumătăţi de cilindri cu podea, un design foarte simplu, uşor de asamblat şi destul de eficiente energetic. Cele asamblate de noi erau alimentate şi încălzite mai ales de panouri solare, fiindcă era o tabără de vară, iar soarele rămânea mai tot timpul pe cer. Mai erau şi câteva corturi pentru cei cărora nu le place să doarmă în case – ca mine – şi câteva iurte, aşa cum au ruşii. Când am terminat, aveam un mic sat nomad în culori vesele pe fundalul alb: galben, portocaliu, kaki şi roşu.

Echipamentul de foraj era unul dintre sistemele acelea de prelevare a gheţii folosite de mult timp în Antarctica pentru a obţine carote de gheaţă, pentru a fora până în lacurile subglaci- are ori pentru a ajunge printr-un prag de gheaţă până la oceanul de dedesubt. Instalaţia aruncă un

jet de apă fierbinte peste gheață, printr-un dispozitiv ca un cap de duș uriaș, și o topește. Pe măsură ce gheața se topește, capul burghiului coboară din ce în ce mai jos. Apa topită este pompată afară și puțul poate fi protejat cu un manșon încălzit, dacă dorești să îl menții deschis, ceea ce noi am și făcut. O parte din apa topită este reciclată în rezervorul de alimentare al capului de foraj pentru a fi reîncălzită. Restul este drenat prin niște conducte și deversat acolo unde poate să curgă și să înghețe din nou fără a deranja ceva. După unele standarde, viteza de înaintare este lentă, după altele, este rapidă. O viteză tipică pentru un puț de doi metri diametru este de aproximativ zece metri pe oră. Repede, nu? Este mult mai ușor decât să forezi în pământ sau în oricare altă rocă dură, deși este nevoie de multă energie pentru a încălzi apa. Asta presupune arderea unei mari cantități de motorină, dar și energia solară ajută dacă este suficientă.

De data aceasta, când am forat până la baza ghețarului Thwaites, la aproximativ nouă sute de metri adâncime, apa s-a ridicat în puț, dar nu până sus. Era supusă presiunii imense exercitate de greutatea gheții, dar oricât de groasă ar fi gheața, apa nu se va ridica niciodată până la mai mult de 90% din înălțimea totală. Așa dictează fizica hidrologiei, cu toate că am organizat chiar și o loterie să vedem cine ghicește cât mai exact nivelul creșterii apei, deoarece intră întotdeauna în joc mai multe variante care înseamnă că nivelul real din puțul forat fluctuează cu câțiva metri, într-o direcție sau alta. În orice caz, apa se ridică la aproximativ 90% din înălțimea totală până la suprafață, astfel încât poate fi împinsă mai departe în sus cu o pompă, fără un consum prea mare de energie. Asta am și făcut, dar, indiferent câtă apă pompam noi, puțul se umplea la loc cu apă venită de jos. Aceasta era întrebarea crucială: cum să golim apa de acolo de jos? Am fi capabili să pompăm afară atât de multă încât să nu mai rămână nimic de pompat?

S-a dovedit a fi multă apă sub Thwaites, așa cum era de așteptat. Bazinele estivale din ce în ce mai mari de apă topită de la suprafață se scurseseră prin muline, un fel de

râuri verticale care curg prin fisuri în gheață. Apa se acumulează pe patul de rocă, acționând ca un lubrifiant, permițând ghețarului să alunece pe suprafața sa ca pe un tobogan de apă. Prin urmare, ghețarii ajung să semene adesea mai mult cu niște râuri decât cu niște câmpuri de gheață și „curg“ aproape cu aceeași viteză ca unele râuri de câmpie, doar că volumul de apă din ele este de o sută de ori mai mare decât al Amazonului. Iar apa din Amazon fusese ploaie cu o săptămână înainte, dar gheața din Antarctica zace acolo de cel puțin cinci milioane de ani. Așa că vom constata o creștere serioasă a nivelului oceanului planetar.

În consecință, dacă am putea pompa această apă subglaciară de sub ghețar, masa de gheață ar cădea înapoi pe roca de bază și și-ar încetini deplasarea până la viteza de măcinare care era cea normală. După aceea, am putea continua să scoatem cu pompele apa subglaciară, iar gheața va rămâne stabilizată pe roca de bază și va reveni la viteza sa inițială, deformându-se vâscos, se va sfărâma formând câmpuri întregi de crevase, pe scurt, comportându-se din nou în modul său obișnuit și la vitezele anterioare. Acesta era planul.

Ne aflam aici pentru a testa metoda. Unii spuneau că apa de la fund se va amesteca, fără îndoială, cu sedimentul glaciar până la consistența pastei de dinți și va fi imposibil sau foarte dificil de extras. Alții erau de părere că sedimentele au dispărut de mult, că fundul era curat ca sticla după milioane de ani de răzuire și că apa cea nouă de acolo va fi apă pură și, prin urmare, va țâșni spre cer în momentul în care vom înțepa gheața, distrugând totul în jur și poate înecându-ne ori înghețându-ne și pe noi, sau și una, și alta. Cei care se pricepeau la hidrologie ridiculizau această ultimă predicție, dar trebuia să încerci ca să fii sigur. Și nu puteam fi siguri decât încercând.

Am topit primul puț, apa s-a ridicat 87% și am câștigat pariul.

— Haide, Pete, au spus ei, nu poți câștiga singur la loteria pe care chiar tu ai inventat-o!

— Bineînțeles că pot! le-am răspuns.

Și am pompat apă din partea de sus a coloanei care a continuat să se umple la același nivel. Și tot așa timp de patru zile. Până acum, toate bune!

Apoi, brusc, apa a încetat să mai curgă. Pesemne că o oarecare modificare în gheața de jos obturase puțul. Ca și cum ai astupa un puț petrolier, a comentat cineva, dar nu era chiar așa. După părerea mea, era mai degrabă o deviere în stratul de gheață. În partea superioară a ghețarului, la aproximativ treizeci de kilometri în amonte de noi, exista un câmp întreg de crevase, care mă făcea să mă întreb cât de departe în aval era întreruptă gheața.

Oricum, bine nu era. Evident, dacă metoda avea să funcționeze, vom fi nevoiți să menținem puțurile deschise. Așadar, era necesar să se stabilească dacă prăbușirea puțului a fost un eveniment tipic sau un accident neobișnuit. De asemenea, trebuia să aflăm dacă îl putem remedia. Cu alte cuvinte, să îl deschidem și apoi să împiedicăm să se mai repete tot ce s-a întâmplat. În caz contrar, urma să îl abandonăm și probabil să începem să forăm unul nou. Dar, dacă nu puteam identifica problema și dacă accidente de felul acesta aveau să se repete mereu pe acești ghețari care curgeau tot mai repede, atunci, probabil, ideea va trebui abandonată în totalitate.

Ne-au trimis o echipă care să efectueze niște teste seismice. De asemenea, au adus mai multe camere și alte monitoare pe care să le coboare în puț pentru a vedea tot ce se putea vedea.

A trebuit să așteptăm să treacă o furtună pentru ca avionul să poată zbura, așa că timp de câteva zile nu am mai avut nimic de făcut. Am crezut că vom reuși să ne dăm singuri seama, dar starea de spirit din sala de mese devenea din ce în ce mai apropiată de ceea ce s-ar numi îngrijorătoare.

— Pete, asta s-ar putea dovedi doar o altă soluție fantezistă, mi-a spus unul dintre studenții mei de la studii postdoctorale. Unul dintre visurile acelea de ispășire ale geoingineriei. Ceva de genul rezolvării cu un glonț de argint

tras în cap.

— Sper că nu, am răspuns. Îmi place plaja.

— Hei, a intervenit altcineva, geoingineria nu este întotdeauna doar o fantezie. Indienii au făcut chestia aia cu dioxidul de sulf în atmosferă și a funcționat. Temperaturile nu au mai crescut ani întregi după aceea.

— Mare ispravă! a comentat altcineva.

— Chiar a fost o mare realizare!

— Dar nu a contribuit cu nimic la rezolvarea problemei mai mari.

— Desigur că nu, dar nu acesta a fost scopul urmărit! A fost o măsură temporară!

— De aceea suntem aici, am subliniat. Aceasta este o altă soluție.

— Corect. Dar vedeți, dr. G., chiar dacă vom reuși, ghețarul va continua să coboare, așa că mai devreme sau mai târziu întregul sistem de pompare va fi aruncat în mare. Va trebui reconstruit din nou aici, sus.

— Evident! am spus. Este ca și cum ai vopsi podul Golden Gate. Multe lucruri se fac în acest fel. Lucrări de întreținere.

— În plus, care este alternativa? a subliniat cineva.

— Va costa o grămadă de bani!

— Ce înseamnă *costuri* am întrebat.

Postdoctoranzii pot fi atât de limitați, ar fi amuzant dacă situația nu ar fi atât de alarmantă. Le-am explicat care este realitatea.

— Uite, dacă trebuie să faci ceva, trebuie să o faci. Încetați să mai vorbiți despre costuri ca și cum ar fi un lucru real. Banii nu sunt reali. Munca este reală.

— Banii sunt reali, dr. G. Veți vedea.

— Această metodă este singura modalitate care va funcționa.

— Dar nu a funcționat! S-a blocat!

— Da, dar acesta a fost doar începutul. Dacă nu reușești de la început…

— … nu vei mai primi finanțare niciodată.

30

Gândindu-se la anii dinaintea Marii întoarceri, ceea ce unii au numit Deceniile Tremurânde, istoricii au studiat dacă această perioadă face parte într-adevăr din Marea întoarcere sau reprezintă doar ultimele momente epuizate ale perioadei moderne ori chiar un fel de interregn prost teoretizat între cele două etape. S-au făcut comparații cu perioada 1900-1914, când secolul al XX-lea încă nu începuse bine și oamenii nu erau conștienți de catastrofa uimitoare care se apropia. Liniștea dinaintea furtunii. Dar aici nu există nimic de genul unui consens.

Desigur, se fac întotdeauna încercări de a periodiza trecutul. Acesta este întotdeauna un act de imaginație care se fixează pe chestiuni geologice (epocile glaciare, dispariția speciilor etc.), tehnologice (epoca pietrei, epoca bronzului, revoluția agrară, revoluția industrială), dinastice (succesiuni imperiale în China și în India, diverși conducători în Europa și în alte regiuni), hegemonice (Imperiul Roman, expansiunea arabă, colonialismul european, postcolonialismul, neocolonialismul), economice (feudalism, capitalism), ideatice (Renaștere, Iluminism, modernism) și așa mai departe. Acestea sunt doar câteva din schemele de periodizare aplicate fluxului evenimentelor înregistrate. Poate că aceste sisteme sunt îndoielnic de edificatoare, dar, așa cum a scris cineva odată, „nu putem să nu periodizăm“ și cum acesta pare să fie adevărul, vânătoarea continuă pentru a descoperi modalitatea în care să folosim mai bine această pornire. Poate că periodizarea ne ajută să ne amintim cu mai mare ușurință că, oricât de înrădăcinată în timpul tău poate părea ordinea lucrurilor, nu există nicio șansă să rămână la fel după trecerea unui secol sau doar a unui deceniu. Și dacă, pe de altă parte, lucrurile par haotice și pe punctul de a se dezintegra complet, este imposibil ca până la urmă să nu apară o nouă ordine, și chiar mai devreme decât mai târziu.

„Dacă lucrurile se simt“ așa sau altfel, atunci și aceste simțăminte sunt legate de periodizare, deoarece

sentimentele noastre nu sunt doar biologice, ci și sociale și culturale și, prin urmare, istorice. Raymond Williams a numit această modelare culturală o „structură a sentimentului”, un concept foarte util pentru a încerca o înțelegere a diferențelor dintre culturi de-a lungul timpului. Desigur, ca mamifere, simțim emoții care sunt de bază și constante: frică, furie, speranță, dragoste. Dar noi înțelegem emoțiile biologice prin intermediul limbajului, organizându-le astfel în sisteme de emoții care sunt diferite în culturi diferite și în decursul timpului. Iată un exemplu celebru. Dragostea romantică înseamnă lucruri diferite în culturi diferite și în momente diferite; gândiți-vă la Grecia antică, China, Europa medievală, oriunde.

Prin urmare, felul în care tu percepi timpul tău este parțial sau chiar într-o mare măsură rezultatul structurii senzațiilor timpului respectiv. Cu trecerea timpului, structura se schimbă și, odată cu ea, se va schimba și felul în care simți – atât în interiorul corpului tău, cât și în modul în care o percepi la nivel senzorial. Să spunem că ordinea socială a timpului tău poate fi percepută ca nedreaptă și nesustenabilă, dar totuși ferm înrădăcinată și, în același timp, este în proces de destrămare chiar în fața ochilor tăi. Contradicțiile evidente din această listă sunt totuși capabile, dacă nu ne înșelăm, să reflecte cu exactitate sentimentul timpului tău. Cu alte cuvinte, așa percepem noi timpul nostru. Insă este suficient să aruncăm o privire asupra istoriei și devine clar că nici acest sentiment nu va dura mult. Cu excepția cazului în care sentimentul destrămării în sine este atât de adânc înrădăcinat încât a devenit reacția individuală eternă și veșnic repetabilă a ființei umane față de istorie. Ceea ce poate însemna doar reînscrierea biologicului asupra istoricului, deoarece noi cu siguranță ne destrămăm mereu și nu suntem înrădăcinați masiv în nimic.

În multe sectoare, India este acum înaintea restului lumii! Continuăm să fim îngroziți de amintirea valului de căldură, mobilizați și dacă nu uniți, măcar strânși într-o coaliție largă, hotărâtă să reexamineze totul, pentru a schimba ceea ce era necesar să se schimbe. O vezi în jurul tău!

Să admitem că această situație este parțial un accident al istoriei prin faptul că partidul BJP era la putere când a lovit valul de căldură și a fost asociat cu acesta, pe bună dreptate sau nu, și totuși, ca urmare, a fost alungat de la putere și discreditat pentru totdeauna, astfel încât sperăm că nu se va mai întoarce niciodată. De asemenea, călătorie sprâncenată triumfalismului etnico-naționalist hinduist tradițional al RSS. Asta nu era adevărata cale indiană, așa cum toți își dau seama acum, sau, dacă nu toți, atunci majoritatea. Valul de căldură a făcut să crească brusc dezgustul pentru acest nonsens. Adevărata cale indiană a fost întotdeauna sincretică, încă de la începutul civilizației noastre.

Între timp, și partidul Congresul Național Indian a fost desființat, a dispărut în uitare, cu trecutul său glorios îngropat de decenii de corupție. Poate că într-o bună zi va avea loc o purificare a acestui partid care a făcut atât de mult pentru India, dar este o chestiune pentru viitorul îndepărtat, o lucrare în curs; în orice caz, consecința imediată a valului de căldură a fost o totală pierdere de încredere atât în Congres, cât și în BJP, astfel încât cea mai mare democrație din lume a rămas fără un partid dominant la nivel național. Acesta a fost un prilej deosebit, așa cum mulți și-au dat seama, iar ceea ce se întâmplă acum s-a realizat prin crearea unei coaliții largi de forțe, multe dintre ele reprezentând largi categorii de populație din India care anterior nu avuseseră prea multă putere politică și nici măcar o reprezentare politică rezonabilă. Energia emanată de noua coaliție se simte peste tot. Lucrurile se schimbă.

Și există modele bune de studiat și de utilizat, modele indiene. De aproape un secol, statul Kerala este deosebit de important în această privință, dovedindu-și eficiența ca

un stat bine organizat, delegând puterea administrațiilor locale, iar guvernarea statului alternând conform unui program stabilit între Congres și forțele de stânga. Multe dintre inovațiile din Kerala au fost implementate la nivel național. Apoi, de asemenea, în Sikkim și în Bengal s-a dezvoltat o agricultură regenerativă organică; în același timp, furnizează mai multă hrană decât înainte și captează și mai mult carbon în sol, o inițiativă care de asemenea a fost preluată în toată țara. Agricultura indiană care se îndreaptă spre revoluția sa post-verde reprezintă, de asemenea, un salt uriaș către producția independentă bazată pe înțelegerea culturilor subtropicale, realizată în colaborare cu specialiști în permacultură din Indonezia, Africa și America de Sud, iar importanța sa pentru viitor nu poate fi exagerată.

Reforma funciară face parte din proces, deoarece cu reforma funciară vine și reîntoarcerea la experiența locală și revenirea la proprietatea funciară locală și, împreună cu aceasta, la puterea politică. Noua agricultură necesită foarte multă forță de muncă, întrucât, într-o anumită măsură, oamenii trebuie să înlocuiască puterea combustibililor fosili și să fie mai atenți la biomurile mici și, desigur, nu ducem lipsă nici de forță de muncă, nici de atitudinea necesară, mai ales că sistemul de castă a fost din nou recunoscut ca o relicvă negativă a trecutului, strâns asociată cu BJP care, prin vânzarea țării către prădători financiari mondiali, a demonizat atât de multe grupuri etnice, spunând atâtor indieni că în realitate nu sunt cu adevărat indieni. Este timpul să pornim de la zero și veți vedea cum toate castele, inclusiv dalițiii se vor încadra pe deplin în societate, și toate limbile, grupurile etnice și religiile din țară vor fi puse pe o bază juridică egală. Acum suntem cu toții indieni, împreună. Este cu adevărat o coaliție. Ceea ce reflectă în mod clar numele noului partid. Fie ca Partidul Coaliției să reziste!

Cu siguranță, realizările de până acum au fost admirabile. După o victorie totală în alegeri, guvernul Coaliției Naționale a finalizat naționalizarea tuturor

companiile energetice ale țării și a demarat acțiunea de închidere a tuturor centralelor pe cărbune. Finalizarea electrificării curate a țării se realizează prin construirea unor complexe uriașe de panouri solare și instalații de stocare a energiei, precum și realizarea unui sistem național modernizat. De asemenea, este nevoie de multă forță de muncă, dar India are foarte mulți oameni. Există, de asemenea, multă lumină solară. Și mari suprafețe de teren.

Coaliția a fost dispusă să adopte idei din alte părți, chiar de la chinezi, de la care avem multe de învățat în privința naționalizării. Acum predomină un sentiment foarte puternic, acela că India aparține indienilor, că indienii nu vor mai fi vânduți de alți indieni ca forță de muncă ieftină pentru a satisface nevoile economice ale capitalului global, că zilele colonialismului și ale postcolonialismului s-au încheiat. Acum este India Nouă și totul trebuie supus revizuirii. De multe ori ne spunem unul altuia, atunci când disputele se aprind, așa cum se întâmplă întotdeauna: „Ascultă, prietene, niciodată! Niciodată!” Asta ne amintește de valul de căldură și de miza foarte mare, dar este și o respingere a părților rele din trecut. „Ajunge!”, ne reamintim reciproc și apoi continuăm, întrebându-ne: „Așadar, ce mai trebuie se facem noi aici pentru a ajunge la un acord și a începe să acționăm?”

Și, astfel, India își revine. Noi suntem noua forță. În întreaga lume, oamenii au început să observe. Și acesta este un lucru nou – nimeni nicăieri nu obișnuia să considere India ca fiind altceva decât un loc al sărăciei, o victimă a istoriei și a geografiei.

Dar acum ne privesc toți cu oarecare uimire și surprindere. Ce se întâmplă? O șesime din omenire pe o mare bucată de pământ triunghiulară, arsă de soare, străbătută de un lanț de munți semeți: cine sunt acești oameni? O democrație, o coaliție poliglotă… Stai puțin, cum se poate așa ceva? Și ce altceva poate fi? Îi facem pe chinezi, care au pășit atât de decisiv pe scena mondială la începutul acestui secol, să pară dictatoriali, monolitici,

fragili, temători? Este India acum noul lider îndrăzneț al lumii?

Credem că da, poate.

32

Mary: Dick, ce faceți tu și departamentul tău pentru ca economia actuală să fie mai utilă pentru oamenii viitorului?

Dick: Ne-am uitat la ratele de reducere. Studiem ce face India cu privire la rata lor de actualizare, este foarte interesant.

Mary: Ce legătură are asta cu oamenii viitorului?

Dick: Este o legătură foarte importantă. Reducem generațiile viitoare. Funcționează prin analogie cu modul în care tratăm banii. Dacă vorbim despre bani, un euro pe care îl ai acum valorează ceva mai mult decât promisiunea unui euro pe care îl vei primi peste un an.

Mary: Cum adică?

Dick: Dacă îl ai acum, îl poți cheltui acum. Sau poți să-l depui la bancă și să câștigi dobândă pentru el. Și tot așa.

Mary: Cât de mare este reducerea? Și cum funcționează?

Dick: Rata dobânzii este fluctuantă. Principiul este următorul: dacă accepți nouăzeci de euro acum în loc de suta promisă peste un an, atunci rata anuală de actualizare va fi de 0,9%. Aplicând această rată, obținem că o sută de euro pe care o vei primi în douăzeci de ani este egală cu doisprezece euro de astăzi. Dacă perioada se prelungește la cincizeci de ani, suta de euro pe care o vei primi atunci va valora o jumătate de euro de astăzi.

Mary: Pare o rată abruptă!

Dick: Este, eu doar dau un exemplu pentru a vă lămuri. Dar ratele abrupte sunt destul de frecvente. Cineva a câștigat odată pseudo-Nobelul în economie pentru că a sugerat o rată de reducere de 4% în viitor. Asta este încă destul de mult. Desigur, toate ratele și intervale de timp

sunt tranzacționale. Oamenii pariază cu cât crește sau scade pariul în raport cu cel prevăzut. Are și un nume: valoarea în timp a banilor.

Mary: Dar metoda este aplicabilă și altor lucruri?

Dick: O, da. Aceasta este economia. Deoarece totul poate fi convertit în valoare monetară, atunci când trebuie să estimați valoarea viitoare a unei acțiuni și să decideți dacă plătiți acum sau mai târziu, această valoare poate fi luată în considerare pe baza ratei de actualizare.

Mary: Dar oamenii viitorului nu sunt mai puțin reali decât noi doi. De ce să-i tratăm ca pe bani?

Dick: În parte, pentru a ne ajuta la luarea unei decizii. Vedeți, dacă presupunem că toți oamenii viitorului au aceeași valoare precum cei care trăiesc în prezent, aceștia par să devină un fel de infinitate, în timp ce noi suntem o categorie finită. Dacă umanitatea nu se stinge, se vor mai naște încă oameni – am văzut cifrele: opt sute de miliarde și chiar câteva cvadrilioane –, totul depinde de cât timp va exista populația Pământului până când se va transforma în altceva. Dacă vom supraviețui morții Soarelui și așa mai departe. Chiar dacă luați în considerare o prognoză pe o perioadă mai redusă, vor fi atât de mulți oameni viitori, încât noi nu mai contăm. Dacă am lucra atât pentru ei, cât și pentru noi, atunci ar trebui, de fapt, să facem totul numai pentru ei. Orice proiect bun va trebui considerat infinit de bun și recunoscut ca egal cu toate celelalte proiecte bune. Orice lucru rău pe care îl putem face va fi infinit de rău și, prin urmare, inacceptabil. Dar, din moment ce trăim în prezent și în condiții de resurse limitate și încercăm să determinăm ce proiecte să finanțăm și ce nu, atunci este necesar un instrument mai fin decât infinitul pentru a calcula costurile și beneficiile. Având în vedere că opțiunile noastre sunt limitate, trebuie să decidem care alegere va aduce cele mai multe beneficii la cel mai mic cost.

Mary: Pentru asta există economia ca disciplină.

Dick: Exact. Distribuția optimă a resurselor rare și așa mai departe.

Mary: Să zicem că așa este, cum alegeți o rată de

reducere?

Dick: Din pălărie.

Mary: Ce?

Dick: Nu există nimic științific. Trebuie doar să alegi. Rata dobânzii actuale ar putea juca un astfel de rol, dar fluctuează constant. Deci doar alegi.

Mary: În concluzie, cu cât rata de reducere este mai mare, cu atât cheltuim mai puțin pentru oamenii viitorului?

Dick: Exact.

Mary: Și în acest moment, toată lumea alege o rată ridicată?

Dick: Da.

Mary: Cum se justifică asta?

Dick: Se presupune că oamenii viitorului vor fi mai bogați și mai puternici decât noi și se vor ocupa de problemele pe care le-am creat noi pentru ei.

Mary: Dar nu este adevărat.

Dick: Nici măcar aproape de adevăr. Dar, dacă nu ignorăm viitorul, nu putem să cuantificăm costurile și beneficiile.

Mary: Dar dacă cifrele mint?

Dick: Este adevărat că cifrele mint. Ceea ce ne permite să ignorăm orice costuri sau beneficii care vor apărea în orizontul a câteva decenii. Să presupunem că un individ solicită zece milioane pentru a promulga o politică ce va salva un miliard de oameni în două sute de ani. Având în vedere estimarea medie a vieții umane de către companiile de asigurări, un miliard de vieți umane reprezintă o sumă imensă. Cu toate acestea, dacă aplicați un coeficient de 0,9, suma imensă respectivă ar putea fi echivalentă cu doar cinci milioane de dolari astăzi. Deci cheltuim zece milioane acum pentru a economisi ceea ce se calculează ca fiind în valoare de cinci milioane după aplicarea ratei de actualizare? Nu, desigur că nu.

Mary: Din cauza ratei de reducere!

Dick: Corect. Se întâmplă tot timpul. Autoritățile de reglementare prezintă un plan de atenuare pentru aprobare de la buget. Biroul bugetar aplică rata de reducere și spune

categoric nu. Nu calculează.

Mary: Toate din cauza ratei de reducere.

Dick: Da. Nu este altceva decât un număr atribuit pe baza unei alegeri etice.

Mary: Un număr care în sine nu este justificat de nimic.

Dick: Corect. Acest lucru este adesea admis. Nimeni nu neagă că oamenii viitorului sunt la fel de reali ca noi. Reducerea nu are nicio justificare morală, ci servește doar propriului nostru confort. O mulțime de economiști au recunoscut acest lucru. Robert Solow a spus că ar trebui să acționăm ca și cum rata de actualizare ar fi zero. Roy Harrod a spus că rata de actualizare a fost o expresie politicoasă pentru rapacitate. Frank Ramsey a numit-o nedemonstrabilă din punct de vedere etic. El a spus că s-a născut din cauza unei slăbiciuni a imaginației.

Mary: Dar noi încă o folosim.

Dick: Le tragem un șut în fund.

Mary: Ușor de făcut, când nu sunt aici pentru a se apăra!

Dick: Adevărat. Imaginați-vă un meci de rugby între All Blacks din Noua Zeelandă și o echipă de copii de trei ani care reprezintă oamenii viitorului. Firește, le vom da cu piciorul în fund copiilor. Acesta este unul dintre puținele jocuri pe care suntem capabili să le câștigăm.

Mary: Nu pot să cred.

Dick: Ba da, poți.

Mary: Dar ce putem face?

Dick: Noi suntem Ministerul pentru Viitor. Așa că intervenim și jucăm pentru copiii de trei ani. Îi înlocuim.

Mary: Jucăm rugby împotriva celor de la All Blacks!

Dick: Da. Sunt destul de buni.

Mary: Deci și ei ne vor da cu șutul în fund.

Dick: Dacă nu ajungem la fel de buni ca ei.

Mary: Dar putem face asta?

Dick: Analogia este cam uzată, dar să presupunem că jucăm doar pentru distracție. Îmi amintesc un film despre echipa sud-africană la Cupa Mondială de Rugby care a avut loc în Africa de Sud. Erau o echipă de începători, dar au

ajuns să câștige totul.

Mary: Cum au reușit?

Dick: Ar trebui să vedeți filmul. Practic, ei au jucat mai mult decât un joc. Celelalte echipe au jucat pentru că asta știau să facă. Era profesia lor. Dar sud-africanii au jucat pentru Mandela. Au jucat pentru viața lor.

Mary: Adică... există o modalitate prin care putem face calculele mai bune?

Dick: Este momentul să ne amintim de India. După marele val de căldură, ei sunt cei mai în măsură din lume să efectueze un audit complet al tuturor domeniilor. În ceea ce privește această problemă, ați putea stabili o rată de reducere redusă, desigur. Dar Badim îmi spune că în India există tradiția să vorbești despre șapte generații anterioare ție și alte șapte viitoare ca fiind egale cu tine. Lucrezi pentru șapte generații. Acum ei folosesc această idee pentru a-și modifica economia. Ideea lor este să modeleze rata de actualizare ca o curbă sub formă de clopot, cu prezentul întotdeauna în partea de sus a clopotului. Din această poziție, rata de actualizare pentru următoarele șapte generații nu înseamnă aproape nimic, apoi crește brusc. Insă mai au un alt model, în care rata de actualizare este stabilită doar pentru câteva generații, după care scade la zero. În ambele cazuri, infinitul este eliminat din calcul și o valoare mai mare este dată generațiilor viitoare.

Mary: Bună idee.

Dick: Am derulat diferite modele pentru a afla care diagrame oferă cea mai bună ecuație cost-beneficiu. Este destul de interesant.

Mary: Vreau să le văd. Cât mai repede.

Dick: Atenție, All Blacks vor încerca să obțină mingea. S-ar putea să doară. Vor încerca să ne distrugă încrederea în capacitățile noastre.

Mary: Când vei fi lovit, pasează-mi mingea. Voi fi în interior pentru a prelua.

Dick: Voi fi cu tine, prietene.

33

Ei ne-au omorât pe noi, așa că și noi i-am omorât pe ei.

Toți membrii micii noastre celule au ajutat la eliminarea efectelor valului de căldură. Așa ceva nu se uită. Eu însumi nu am vorbit timp de trei ani. Când am vorbit din nou, nu puteam rosti decât câteva cuvinte. Parcă aveam doi ani. Am fost ucis în săptămâna aceea și a trebuit să o iau de la capăt. Mulți dintre „Copiii lui Kali“ au trecut prin experiențe similare. Sau mai rău. Nu toți camarazii mei au rămas umani.

Problema care se punea era să-i identifici pe vinovați, apoi să-i găsești și să ajungi la ei. Cercetarea și munca de detectiv erau făcute de o altă aripă. O mulțime dintre cei vinovați stăteau ascunși sau se aflau pe insule fortificate ori erau protejați în alt mod. Chiar și după ce-i identificai, nu era ușor să te apropii de ei. Cunoșteau pericolul.

Metodele au fost dezvoltate treptat, după multe repetiții. La început, am suferit pierderi mari. Desigur, atentatul sinucigaș cu bombă se dovedește adesea eficient, dar este o metodă grosolană, urâtă și nesigură. Cei mai mulți dintre noi nu au vrut să facă așa ceva. Nu suntem chiar atât de fanatici și am vrut să fim mult mai eficienți decât atât. Mult mai înțelept este să ucizi și să dispari. Apoi o poți face din nou.

Dronele sunt cele mai potrivite în acest scop. Cea mai mare parte a acțiunii devine un exercițiu de inteligență – să găsești vinovatul, să identifici momentele în care este cel mai expus.

Nu este ușor, dar odată realizat, bum! Dronele devin din ce în ce mai rapide. Vinovății au adesea protecție împotriva lor, dar acest lucru poate fi depășit prin număr. Un roi de drone de mărimea vrăbiilor, care se deplasează cu sute sau chiar mii de metri pe secundă – acestea sunt greu de oprit. În acei ani, vinovății au murit cu zecile.

Până la urmă rămâneau ascunși în cea mai mare parte a timpului. În acel moment, la un deceniu de campanie, știau că au probleme. Securitatea s-a dublat. Se punea o

întrebare sau chiar mai multe întrebări. Mai rămăseseră oameni atât de vinovați încât să merite să moară? Da, la întrebarea asta. Am putea ajunge la ei? Mai greu.

Uneori ne infiltram printre membrii personalului casnic sau ai echipelor de amenajare a teritoriului și lucram acolo ani întregi. Alteori era vorba de pătrundere prin efracție. Uneori puteau fi prinși în timpul tranzitului, când erau mai puțin protejați. Alteori și paznicii trebuiau să fie uciși. Nu ar fi trebuit să accepte o asemenea slujbă. Protejarea criminalilor în masă te face complice la crimele în masă. Deci nu ne-am făcut griji pentru ei.

Singurul lucru care ne preocupa era ceea ce vinovății numesc întotdeauna „daune colaterale”. Cu alte cuvinte, uciderea accidentală a unor oameni nevinovați în procesul de lovire a țintei. Cei vinovați o fac tot timpul, este un semn al vinovăției lor, dar noi nu facem așa ceva. Este un principiu. „Copiii lui Kali“ sunt foarte corecți și foarte meticuloși. Dacă pentru a ucide o sută de vinovați trebuia să ucizi un singur nevinovat, nu. Este împotriva legii.

Așa că era adesea foarte complicat. Odată, a trebuit să mă târăsc de-a lungul conductelor de ventilație. O singură gură de aer fusese lăsată nesupravegheată – o mare greșeală. Totul pe întuneric, dar planul clădirii îmi era clar în minte. Am ajuns la gura de aer nemonitorizată. Am pătruns în ea și m-am târât, și m-am târât. La stânga, la dreapta, în sus, în jos. Aveam la mine un cuțit din plastic, un clește și o șurubelniță. Așa deci. Am slăbit șuruburile de la grătarul de ventilație de pe tavanul dormitorului principal, de sus, folosind cleștele, în tăcere și mișcându-mă foarte încet. A durat două ore. Apoi, m-am ridicat în picioare, asigurându-mă că picioarele nu mi-au amorțit, l-am localizat pe vinovat cu ochelarii de vedere nocturnă și cu microperiscopul, privind prin fantele de aerisire. Respectivul era producător de arme. Sunt foarte mulți, dar cei de sus, care dețin acțiuni majoritare, nu sunt atât de mulți. Câteva sute identificați în acest moment. Toți traficanți de moarte. Criminali în masă plătiți. S-ar putea că-i cunoașteți pe unii dintre ei.

Sar, cobor prin gura de aerisire, îmi dau drumul în cameră chiar peste pat, urmând scara de frânghie. Îl înjunghii rapid pe vinovat, de patru ori în piept, apoi în gât, de mai multe ori. Ochelarii de vedere nocturnă fac sângele să pară negru. Vinovatul este sigur mort.

Urc pe scara de frânghie, ignorând cealaltă persoană aflată, de asemenea, în pat, acum pe podea, nemișcată din cauza șocului sau, probabil, încercând să nu atragă atenția. Bună idee. Înapoi prin conductele de aer, târându-mă rapid. Afară pe peretele clădirii, apoi pe acoperiș, unde o dronă așteaptă să mă ia pe sus și să mă ducă departe ca pe niște bunuri ambalate.

Iar acum, urmează să pun în circulație fotografiile făcute cu camera de pe cască, să fac publică povestea. Cei vinovați trebuie să știe: chiar și pe proprietățile voastre păzite, în paturile în care dormiți noaptea, „Copiii lui Kali“ vor coborî asupra voastră și vă vor ucide. Nu există ascunzătoare, nu există scăpare.

Unul este eliminat, mai sunt câteva sute în așteptare. Cu toate că lista s-ar putea extinde. Deoarece Kali vede totul. Și „Copiii lui Kali“ nu vor pleca până nu vor dispărea toți vinovății. Aveți grijă!

34

Din nou note pentru Badim, în călătorie cu B și cu Mary în India.

Sosire la Delhi, întâlnire cu Chandra, ea nu mai este în guvern, dar B i-a cerut să se vedem, să ne prezinte noul ministru și personalul. C ne conduce la sediul guvernului și ni-i prezintă pe înlocuitorul ei și pe ceilalți membri ai cabinetului. Prezentări, salutări, apoi ultimele știri. Discuție despre gestionarea radiației solare aplicată după valul de căldură. Ei spun că au scăzut temperaturile în India cu două grade și în întreaga lume cu un grad, de trei ani încoace, dar efectul dispare, după șase ani se revine la nivelul

preoperator. Nu s-a observat niciun impact aparent asupra musonilor în acea perioadă.

M pune la îndoială această ultimă afirmație și C se enervează. Natura musonilor a fluctuat din ce în ce mai mult în ultimii treizeci de ani. La fel ca vremea din California, aceasta coincide rareori cu valorile medii, de obicei citirile sunt fie peste, fie sub medie, care depinde numai de oameni și nu de natură. M obiectează, ea crede că musonii sunt obișnuiți, ca ploaia în Irlanda, foarte importanți pentru culturi și oameni în general, din iulie până în septembrie plouă în fiecare zi, ce variabilitate există? Este foarte mare, răspunde C. Nu-mi place că nu o cred. Precipitațiile zilnice sunt un mit. În august nu plouă săptămâni întregi și așa mai departe. M se îndoiește, de asemenea, B.

B intervine. Ce arată graficele? Precipitații totale de la an la an, în timpul masonului. Cum nu există grafic?

Personalul se agită puțin și aduce graficul. Ploaia musonică într-adevăr fluctuează mai mult în ultimele două decenii, iar după geoinginerie poate chiar mai mult. În al doilea an după pulverizare, nivelul precipitațiilor este deosebit de scăzut, aproape secetă, de exemplu, în vest. O altă problemă, subliniază C. Musonul nu este același de la est la vest, întotdeauna este așa.

M întreabă ce plan urmează. Repetarea operației? Pentru că temperaturile medii globale cresc din nou. Câteva valori de 34°C bulb umed în ultimii ani, multe decese. Este foarte probabil ca 35°C bulb umed să se repete undeva și chiar în curând.

Exact, spune C. Și 35°C bulb umed este mortal pentru toți, dar chiar și 33°C bulb umed este, de asemenea, suficient de grav pentru a ucide mulți oameni.

Desigur, spune M. Deci asta înseamnă că o veți face?

C se adresează noului ministru, Vikram. V spune: Suntem cu siguranță gata să o facem. De data aceasta va fi o procedură mai ordonată (nu se uită la C când spune asta), care implică procese democratice și consultarea experților. Dar suntem pregătiți.

B întreabă: De data asta, un Pinatubo dublu, nu?

V: Probabil că da. Prima intervenție, așa cum am înțeles-o, este așa cum ar trebui să fie.

M și B nu se uită unul la celălalt. În cele din urmă, M spune: Sunt conștientă că acest lucru ridică probleme de suveranitate. Totuși, India a semnat Acordul de la Paris împreună cu toate celelalte țări; acordul include protocoale pentru acest caz, la care toate părțile au convenit să adere.

S-ar putea să încălcăm tratatul, spune V. Din nou. Asta trebuie să decidem.

B subliniază că penalizările pot fi mari. Nu va fi ca după valul de căldură.

V: Suntem conștienți. Asta face parte, de asemenea, din procesul deliberativ. Beneficiile merită costul?

C adaugă brusc: Nu vom permite existența unui al doilea mare val de căldură doar pentru a fi în conformitate cu un tratat elaborat de țările dezvoltate situate departe de zone tropicale și periculoase.

Mary: Am înțeles.

Întâlnirea se încheie. Nimeni nu pare fericit.

Mary întreabă dacă poate să vadă locul valului de căldură.

C spune că nu. Nu-i nimic de văzut acolo. Nu este un obiectiv turistic.

Și mai puțin fericire.

B: Unde, atunci? Ai de gând să ne arăți ceva?

V și C schimbă o privire. Da, spune V. El trebuie să rămână în Delhi, dar C îi poate duce pe M și pe B să vadă fermele din Karnataka.

Ferme?

Noul model pentru ferme. Vino să vezi.

Cu plăcere, confirmă M și B, fără convingere. Nu se pricep la agricultură.

A doua zi, în Karnataka, după zbor scurt. Verde. Dealuri spre est, de asemenea verzi. Pante terasate, dar mult teren plat. Verde în mai multe nuanțe, dar și dreptunghiuri de galben, portocaliu, roșu, violet, maro-închis, chiar albastru-

pal. Flori de culturi de condimente, aparent. Totul crește aici, spune o gazdă locală, numită Indrapramit. Cel mai bun sol și cea mai bună climă de pe Pământ. Acum înregistrează șapte părți la mie carbon pe an, o reducere imensă. De asemenea, hrană pentru milioane. Drepturi de proprietate pentru fermierii locali, nu mai există proprietari absenți, cu excepția Indiei înseși, a poporului indian, reprezentat de statul Karnataka, de asemenea districtul și satul. Administratori ai pământului. Au lăsat loc pentru animalele sălbatice în gardurile vii și pe coridoarele habitatului. Tigrii au revenit, periculoși, dar frumoși. Zei printre noi. Și toate organice. Fără pesticide deloc. Modelul Sikkim se aplică acum în agricultură în toată India. Modelul Kerala pentru guvernare, la fel.

Fermieri ecologiști comuniști, comentează B. El crede că este amuzant, M nu crede că ar trebui să glumească. Localnicii, de acord cu caracterizarea sa. De asemenea, aceste schimbări înseamnă sfârșitul celor mai grave efecte ale sistemului castelor, susțin ei. Dalițiii sunt, de asemenea, intrați în afaceri, femeile reprezintă aproape jumătate din fiecare *panchayat*| legea indiană antică și-a recăpătat forța de odinioară. Acum există drepturi de proprietate agricolă, oamenii sunt proprietarii muncii și ai plusvalorii. Femeile și diferite caste sunt egale, hindușii și musulmanii, sikhii, jainiștii, creștinii – în India Nouă, toți împreună. Fermele organice comuniste reprezintă doar vârful aisbergului.

Revoltele despre care am auzit? întreabă B. M se supără din nou pe el.

Dar din nou gazde sunt bucuroase să explice. Indra: Unii proprietari de terenuri absenți cărora li s-au luat proprietățile au angajat huligani ai BJP din oraș să vină să-i bată pe localnici. A fost unu la unu, deci *satyagraha*[14] nu a fost atât de eficientă. Nu are mare efect să te întinzi pe jos în fața unui huligan. E o tactică mai bună împotriva armatelor, ironic. Așa că a trebuit să luptăm, să ne apărăm. I-au înconjurat pe invadatori, i-au bătut destul de bine. Raportată ca revoltă, a fost, de fapt, o respingere a

[14] „Consiliu local", în 1b. sanscrită, în original.

invadatorilor. Un fel de agricultură organică; managementul integrat al dăunătorilor.

B: Managementul integrat al dăunătorilor presupune și asasinate țintite? Comunitatea mondială este nemulțumită de uciderea unor cetățeni. O tactică teroristă, spune el, ca bandiții de odinioară sunt acești „Copii ai lui Kali“.

M se holbează din nou la el de parcă ar crede că el încearcă în mod deliberat să jignească.

C, de asemenea, nu este mulțumită. Spune aspru, când săracii sunt uciși de teroriști angajați de bogați, nu-i pasă nimănui de numărul morților. Răspunsul poate să nu fie conform regulilor, totuși, după cum știu distinșii oaspeți, nu tot ceea ce se întâmplă este sancționat de guvern. O mulțime de forțe s-au dezlănțuit Kali este doar unul dintre zeii în acțiune acum, nu uitați asta. Așadar, gestionarea integrată a dăunătorilor? Da.

M profită de asta pentru a schimba subiectul. Cum funcționează dacă aveți o infestare a culturilor? Insecte pe care nu le doriți, nu utilizați insecticide, ce faceți?

Indra: Există insecticide, dar nu și pesticide. Mai ales alte insecte. Războiul biologic.

Funcționează?

Nu, nu întotdeauna. Dar dacă invazia distruge culturile și nu suntem în stare să o oprim, atunci curățăm câmpul și trimitem toate deșeurile vegetale spre procesare. Deșeurile fac, de asemenea, parte din sistemul nostru, includ insecte ce țin cu noi, ca să le spunem așa, care mănâncă fără probleme plantele alterate împreună cu dăunătorii. Toate sunt puse în cuve. Amibele din cuve devorează totul fără discriminare. De la acestea obținem un produs care arată ca făina și, de asemenea, alcool etilic pentru mașinile rămase care utilizează combustibil lichid. Apoi, pentru unele tipuri de infestări, ardem pământul, îl lăsăm necultivat un sezon sau două, apoi îl punem din nou la treabă. Încercăm să plantăm de fiecare dată ceva diferit. Învățăm pe parcurs, lucrarea nu este încă terminată.

B glumește: Deci aveți „Copii ai lui Kali“ microbacterieni. Din nou M se enervează.

Totul sub soare are propriul ciclu, spune Indra.

Le amintește tuturor că ne prăjim în soarele de la amiază. Câini turbați și englezi și femei irlandeze.[15] Chiar și B pare supraîncălzit.

Localnicii își păstrează entuziasmul arătând în sus. Atât de mult soare! Asta înseamnă energie, nu? Energia soarelui poate fi utilizată pentru a extrage apă direct din aer și hidrogen din apă, pentru a crește plante și a obține bioplastice și biocombus- tibili pentru mașinile care încă au nevoie de combustibil lichid și hidrogen pentru a alimenta turbine. Soarele ajută la creșterea pădurilor care atrag carbonul, furnizând biochar pentru arzătoare și cherestea pentru construcții. India este o centrală solară care reciclează complet. O putere verde. Alte țări nu au la fel de mult soare, minerale și oameni, în special oameni. Și, de asemenea, idei utile.

M și B încuviințează din cap cât se poate de politicos. Am mai auzit-o. Nu e nevoie să bați la o ușă deschisă. Aici e mai cald decât în iad.

Noua India: toți sunt de acord. Gazdele noastre indiene sunt foarte încântate de modul în care merg lucrurile aici. Cu toate acestea, un anumit grad de nervozitate este vizibil. M și B îl văd cu siguranță, mai ales la C și la localnici. Mândrie agresivă. Nu ne atinge. Niciun străin nu-i mai spune Indiei ce să facă, gata. Niciodată. Resentiment postcolonial? Reacție de apărare post-geoinginerie? V-ați săturat ca lumea occidentală să fie condescendentă cu India? Sau toate cele de mai sus?

35

Am ajuns în Elveția cu trenul, venind din Austria. Austria trimitea trenuri închise din Italia până în Elveția, iar în St. Gallen elvețienii le opreau și le cereau pasagerilor să

[15] Aluzie la piesa *Mad Dogs and Englishmen* („Câini turbați și englezi”), de Noel Coward (1899-1973), dramaturg, compozitor, regizor, actor și cântăreț britanic.

coboare și să treacă printr-un proces de înregistrare. Asta ni s-a întâmplat. Cei mai mulți oameni din trenul nostru erau din Algeria sau din Tunisia, sosiți cu ambarcațiuni, și debarcaseră în Italia în speranța că vor ajunge în Franța sau în Elveția francofonă, unde înțelegeau limba. A intra în Elveția însemna un pas uriaș.

Ne-au mânat ca pe o turmă prin mai multe camere dintr-o clădire gigantică, asemănătoare clădirilor pentru controlul imigrației din aeroporturi, dar mai veche. Am fost interogați în franceză, apoi bărbații și femeile au fost separați, ceea ce a provocat multă supărare și chiar furie. Nimeni nu a înțeles măsura până când nu am fost conduși în săli mai mici, unde ni s-a făcut o examinare medicală superficială care a inclus dezbrăcarea până la brâu și supunerea la o radiografie toracică. Căutau, se pare, semne de tuberculoză. A fost destul de ofensator și deranjant deoarece, după ce ne-am îmbrăcat și ne-am reunit cu femeile, am aflat că și ele fuseseră forțate să treacă prin aceeași procedură, aplicată de femei atunci când se folosiseră razele X, dar condusă de bărbați în celelalte etape, și ne-am enervat. Abordarea în sine era dezumanizantă, umilitoare și, desigur, nu era prima dată când se întâmpla așa ceva. Refugiații sunt, prin definiție, mai puțin decât niște oameni, și-au pierdut casele, dar acest incident a vărsat paharul răbdării. Faptul că ne aflam în Elveția, care avea reputația de a fi țara curățeniei și a ordinii, dar eram tratați ca niște vite, ne-a scos din minți. Unii au remarcat ironia: consideram un astfel de tratament ofensator doar pentru că ne aflam în Elveția și ne așteptam la un tratament decent; în Egipt sau în Italia umilința este norma și acolo nu am fi scos o vorbă. Ni se întâmplaseră deja lucruri mai rele. Oricum, ne-am enervat, iar când gardienii ne-au dus înapoi la trenuri și am fost conduși către cele din partea de sud a gării, care păreau că se întorc în Austria, mulți au început să protesteze cu voce tare și niciun îndemn din partea gardienilor nu a ajutat. Am refuzat să urcăm în trenurile acelea, fiindcă nu avea sens pentru noi; văzuserăm alte trenuri care plecau de la peroanele

sudice pentru a se îndrepta spre est și eram siguri că și trenul nostru va fi trimis în aceeași direcție. Când ești împins cu forța în vagoane, senzația, vă spun eu, nu este prea plăcută.

Au apărut întăriri care să-i ajute pe gardieni, iar soldații aveau puști lungi aruncate peste umeri. Am țipat la soldați, iar când ei au început să-și așeze puștile în poziție de tragere, câțiva tineri s-au repezit la ei, iar noi i-am urmat. Trecuseră șapte luni de când plecaserăm din Tunisia și n-am mai putut suporta.

Niciunul dintre soldații elvețieni nu a deschis focul, dar în timp ce ne îndepărtam de șinele de tren și alergam spre clădire într-un grup compact, au apărut și mai mulți soldați și brusc am simțit gaze lacrimogene. Unii dintre noi au fugit, alții au atacat rândurile poliției, iar în fața clădirii luptele s-au intensificat. Părea clar că polițiștii primiseră ordin să nu tragă în noi, așa că am devenit mai îndrăzneți și, cumva, niște tineri au doborât un polițist și i-au luat pușca, iar unul dintre ei a tras în poliție și apoi totul s-a schimbat dramatic. A fost un adevărat război, doar că partea noastră avea doar o pușcă. Oamenii din jurul meu au început să cadă la pământ țipând. Apoi cineva a strigat: „Sunt gloanțe de cauciuc, sunt doar de cauciuc!” Am pornit din nou la atac și, în toată confuzia, un grup de-al nostru a intrat în clădire. Era cel mai sigur loc pentru a fi informat despre ce se întâmpla afară. Dar până atunci ne pierduserăm mințile, ne vă- zuserăm oamenii doborâți la pământ, fie și cu gloanțe de cauciuc, așa că i-am bătut pe toți pe care i-am prins în clădire. Cineva a găsit un lichid inflamabil și a dat foc marii săli de primire și, deși era o flacără mică, nici vorbă să se fi aprins toată clădirea, se degaja totuși mult fum, nu la fel de supărător ca gazele lacrimogene, dar probabil mai dăunător pentru sănătate pe termen lung. Nu știam nimic, habar n-aveam, doar ne învârteam derutați, încercând să ținem poliția afară și în același timp să incendiem clădirea, chiar și cu noi înăuntru. Presupun că acel moment poate fi comparat cu un fel de misiune sinucigașă. În clipa aceea, niciunuia dintre noi nu-i

păsa de nimic. Nu voi uita niciodată sentimentul de rebeliune nesăbuită, de indiferență față de propria viață, dorința de a provoca neîntârziat cât mai multe daune de orice fel. Nu conta dacă eram ucis, câtă vreme provocasem pagube. Voiam ca lumea să sufere la fel ca noi.

În cele din urmă nu ne-a mai rămas nimic de făcut decât să ne întindem pe pardoseala de beton și să încercăm să stăm sub norul de fum. Asta a funcționat pentru majoritatea dintre noi, dar le-a dat lor posibilitatea să între și să ne adune de pe jos, să ne scoată din clădire și să ne ducă de acolo ca pe niște oi la tăiere.

Mai târziu, după anchetă, am fost trimiși în Franța. Ne-am reunit cu familiile noastre și, în cele din urmă, am aflat că doar șase oameni muriseră în acea revoltă, niciunul dintre ei elvețian. Chiar și daunele produse instituției au fost minime. Mai rămăsese doar senzația aceea. O, nu o voi uita niciodată. Când îți pierzi toate speranțele și toată frica, atunci devii ceva nu chiar uman. Nu pot spune dacă mai bun sau mai rău decât omul. Dar timp de o oră eu nu am fost o ființă umană.

36

În anul 2032, la sfârșitul verii, învelișul de gheață al Oceanului Arctic s-a topit complet. Banchiza formată în iarna următoare nu depășea un metru grosime și era spartă de vânturi și de curenți în insule amestecate de gheață lenticulară, ca niște clătite, separate prin suprafețe de gheață superficială sau sloiuri de gheață sau chiar fisuri deschise și mări interne mărginite de gheață, late de mulți kilometri. În aceste condiții, atunci când venea primăvara și ieșea soarele, gheața subțire formată în timpul iernii se topea rapid, iar lumina constantă a soarelui de vară pătrundea până la mare adâncime în apele arctice pe care le încălzea semnificativ, ceea ce făcea ca învelișul de gheață să fie și mai subțire în iarna următoare.

Aceasta era o buclă de feedback cu dinți. Calota glaciară arctică, care la prima măsurătoare din anii 1950 avea o grosime de peste zece metri, formase o mare parte din albedoul Pământului; în timpul verilor nordice, ea reflecta înapoi în spațiu până la două sau trei procente din radiația primită de la soare. Acum, lumina aceea pătrundea ca o suliță în ocean și îl încălzea. Din motive care nu sunt pe deplin înțelese, Arctica și Antarctica erau deja locurile cu cea mai rapidă încălzire de pe planetă. Asta însemna că permafrostul care înconjoară Arctica în Siberia, Alaska, Canada, Groenlanda și Scandinavia se topea din ce în ce mai repede, rezultatul fiind eliberarea din permafrost a unei mari cantități de carbon, precum și metan, un gaz cu efect de seră de douăzeci de ori mai puternic decât CO2, prin capacitatea sa de a reține căldura în atmosferă. Permafrostul arctic conține atât de mult metan stocat cât ar produce și emite toate vitele de pe Pământ în peste șase secole, iar această uriașă râgâială, dacă s-ar produce, ar împinge cu siguranță Pământul peste un punct critic ireversibil, spre regimul de junglă planetară, lipsită complet de gheață. În punctul respectiv, nivelul mării ar fi cu 110 metri mai ridicat decât în prezent, iar temperaturi globale cu cel puțin 5-6°C mai ridicate, dacă nu și mai mult, făcând zone imense de pe Pământ nelocuibile pentru ființele umane. În acel moment, civilizația ar înceta să mai existe. Unele resturi ale umanității s-ar putea adapta la noua biosferă, dar nu ar fi decât resturi post-traumatice, într-o lume ulterioară extincției în masă.

Aceasta fiind situația, s-au depus eforturi pentru a face să crească grosimea gheții marine arctice iarna, ceea ce i-ar permite să reziste mai mult în timpul verii.

Eforturile erau, în cel mai bun caz, jenante. Iernile arctice continuau să fie întunecate și reci și un strat subțire de gheață acoperea cea mai mare parte a suprafeței marine. Și nu exista o metodă eficientă și la îndemână pentru a îngroșa această gheață. Prin urmare, pentru început, am încercat și am analizat mai multe abordări. Una presupunea trimiterea unor vehicule am- fibii autonome pe

marginea exterioară a gheții marine imediat ce aceasta se acumula iarna, fiecare vehicul pompând apa de mare din partea încă necongelată a oceanului din apropiere, apoi pulverizând-o în aer în particule fine, care să înghețe înainte să coboare și să îngroașe ulterior marginea exterioară a stratului de gheață și, speram, să-i încetinească ruperea când soarele își va face din nou apariția, primăvara.

Metoda a funcționat la o scară limitată, dar ar fi fost nevoie de mii de astfel de dispozitive pentru a îngroșa stratul de gheață și fiecare vehicul se construia doar cu prețul unei anumite cantități de carbon arse în atmosferă. Însă exista opinia că merită încercat, în ciuda costurilor în bani și în materiale și a arderii de carbon asociate cu producerea amfibiilor. Iar când s-a dovedit că mult mai importante sunt consecințele pierderii gheții marine decât cheltuielile financiare ale acțiunilor de prevenire a acestei pierderi, costul financiar nu a mai fost o piedică în implementarea proiectului.

Apoi, pe măsură ce fabricile de dirijabile au proliferat în întreaga lume, a fost posibil să se producă unele care să zboare peste Oceanul Arctic în fiecare iarnă, alimentate cu baterii, să pompeze apa din găurile forate în cel mai subțire strat de gheață marină, să-și umple rezervoarele și apoi să o pulverizeze pe suprafețele de gheață de dedesubt, unde îngheța și cădea ca o ninsoare, făcând să crească astfel grosimea stratului de gheață. La fel ca și în cazul eforturilor de pompare din Antarctica, procesul poate fi comparat cu încercarea de a aspira oceanul printr-un pai de băut: eforturi minuscule! Efecte nesemnificative! O glumiță nereușită! Dar fiecare lucru bun trebuie să înceapă undeva. Și într-adevăr, dacă aceste proiecte ar da greș, consecințele probabile ar fi atât de grave, încât s-a ajuns la concluzia că eforturile, minuscule sau nu, sunt justificate.

A treia metodă a constat în împrăștierea deasupra gheții de iarnă a unor nori de mici mecanisme din plastic, fiecare echipat cu un panou solar, un burghiu, o pompă și un pulverizator minuscul, astfel încât să poată străpunge

gheața, să extragă puțină apă și să o disperseze în aer ca să înghețe. În cele din urmă, aceste mașini s-ar îngropa în zăpadă prin propriile eforturi și apoi s-ar opri din funcțiune, așteptând primăvara și vara. Dacă s-ar topi suficientă zăpadă, ar reapărea la suprafață și ar aștepta să se recongeleze în partea superioară a gheții în toamna următoare, unde ar putea să o ia de la capăt. Ar putea fi împrăștiate mii și chiar milioane de astfel de dispozitive. Iar dacă vor funcționa suficient de bine, în cele din urmă ar rămâne prinse în gheața de mare îngroșată timp de secole – devenind chiar mici unități de captare a carbonului, așa cum au subliniat unii încercând să glumească.

Însă totul s-a dovedit jenant, extrem de jenant. Jenant ca naiba. Nimic din ce au încercat în acest efort nu a dat rezultate foarte bune. Ceea ce însemna…

37

Îmi vine greu să scriu despre toate astea. M-am născut în Libia, așa mi-au spus, și după ce tata a dispărut, nimeni nu știe cum și de ce, mama ne-a dus pe mine și pe sora mea în Europa, pe un vapor care transporta mai ales tunisieni. Au reușit să ajungă la Trieste și au fost transferați cu trenul la St. Gallen, în Elveția, unde am fost prinse în centrul revoltei de acolo. Aceasta este prima mea amintire – mulțimea de oameni intrând în fugă într-o clădire, toți țipând. Și cum îmi simțeam ochii arzând de la gazul lacrimogen. Mama a încercat să ne ascundă sub puloverul ei, așa că nu am văzut mare lucru, dar ochii tot mă ardeau. O femeie și cele două fetițe ale ei, toate trei plângând.

Nu-mi amintesc mare lucru despre zilele care au urmat. Elvețienii au avut grijă de noi mai bine decât marinarii de pe vapor. Ne-au hrănit, ne-au repartizat paturi într-un cămin mare, cu dușuri și toalete într-o altă clădire, alături. Este plăcut să te simți curat, uscat și sătul. Mama a încetat în cele din urmă să mai plângă.

Apoi am fost duse într-o cameră și prezentate unui grup de oameni care vorbeau cu noi în franceză. În cele din urmă, mama a fost invitată să meargă la un adăpost pentru refugiați chiar în apropiere de Winterthur și ea a acceptat cu nerăbdare și recunoștință să plece acolo. Sora mea și cu mine ne-am speriat că ne mutăm din nou, dar mama ne-a asigurat că este spre binele nostru, așa că ne-am urcat din nou într-un tren și ne-am luat rămas-bun de la adăpostul din St. Gallen, care, de fapt, fusese cel mai frumos loc în care locuiserăm vreodată. Dar am plecat.

Adăpostul de lângă Winterthur era într-o grădină frumoasă. În anumite zile vedeam Alpii în depărtare, înspre Glarus. Nu știam că lumea este atât de mare și la început asta mă speria. Cum să ne descurcăm noi într-o lume atât de mare?

Jake era unul dintre vizitatorii obișnuiți ai adăpostului nostru. Jake vorbea franceză încet, dar curat; după expresia de pe fața lui, mi-am dat seama imediat că nu era ca restul. De parcă ar fi suferit chiar mai mult decât noi. Aș fi vrut să-i spun că suntem bine.

Jake preda engleza atât copiilor, cât și adulților, în grupuri separate. Dimineața făcea lecții cu copiii, după-amiaza și seara, cu adulții. Își petrecea cea mai mare parte a zilei împreună cu noi, inclusiv duminica. La prânz venea și mânca la noi. Uneori, la masă, doar stătea acolo uitându-se la noi și își mișca ochii dintr-o parte în alta, ca și când ar fi urmărit o pasăre sau un gând. Părea să țină la noi și, ca toți sponsorii, ajunsese să-și petreacă mai mult timp cu anumiți refugiați, salutându-i pe nume și întrebându-i ce mai fac, atât în franceză, cât și în engleză, mai târziu.

Asta a durat foarte mult timp, am aflat mai târziu că aproape un an întreg, după care mama ne-a spus că se va căsători cu Jake și că o să ne mutăm împreună cu el într-un sat vecin. Sora mea și cu mine nu bănuiserăm că s-ar putea întâmpla așa ceva și la început am fost surprinse și am avut un sentiment de nesiguranță; adăpostul era din nou cel mai frumos loc pe care-l cunoscuserăm vreodată și plecarea cu unul dintre asistenții sociali spre necunoscut ni se părea o

idee proastă. Habar n-aveam ce se întâmplă între mama și omul acela cu ochi neliniștiți și presupuneam ce e mai rău.

De fapt, ne-am mutat în apropiere, într-o casă albă cu două etaje, lângă un parc împrejmuit; ne-am obișnuit repede și mergeam să ne vizităm prietenii la adăpost. Mama și Jake se comportau întotdeauna cu multă căldură și sinceritate unul față de celălalt, deși nu-și manifestau niciodată tandrețea în fața noastră. Dar vedeam că mama îl place și îi era recunoscătoare, iar el era întotdeauna foarte amabil cu noi și ne vorbea mereu într-un amestec de engleză și franceză, astfel încât ni se părea că cele două limbi au fuzionat în una singură, iar mai târziu a trebuit să facem un efort pentru a le separa din nou în mintea noastră. În acest efort, aproape că am uitat limba arabă.

Prin urmare, am fost o mică familie timp de câțiva ani, de când aveam șapte ani până când am împlinit unsprezece. Mergeam la școală în Winterthur, ne jucam cu prietenii la școală și la adăpost și totul era bine. În anii aceia mama a fost fericită.

Apoi, când am început să merg la gimnaziu, am început să văd unele semne că între mama și Jake lucrurile nu mergeau prea bine. După cină, stăteau în bucătărie, uitându-se fiecare pe tableta lui sau pe fereastră. Privindu-i, am înțeles ceva care m-a șocat profund: chiar și când stăteau acolo împreună fără să facă nimic, erau foarte diferiți unul de celălalt. Mama este o persoană calmă. Se așază confortabil pe un scaun și se relaxează acolo ca o pisică. Își mișcă ochii, lucrează ceva cu mâinile, coase sau tricotează, dar restul corpului ei rămâne totuși cât se poate de liniștit. Face parte din natura ei. Suntem norocoase că este mama noastră.

Jake, pe de altă parte, stătea acolo, dar nu era nici pe departe imobil. Nu se agita, nu bătea din picior, nimic de genul ăsta, dar se vedea că în interiorul lui ceva se învârtește. Parcă îi vedeai toți atomii învârtindu-se, așa cum se spune că se întâmplă de obicei. Dacă oamenii ar fi evaluați după viteza de rotație, ca atomii sau motoarele de mașină, atunci mama ar fi practic nemișcată, iar Jake ar fi

întotdeauna în mișcare, rotind-se cu o frecvență de mii, dacă nu chiar de milioane de rotații pe minut. Zece milioane de RPM, a precizat el cândva; această imagine generală pe care v-o prezint provine dintr-unul din propriile sale moduri de a evalua oamenii. Ne spunea că suntem cu toții ca niște quarkuri, care sunt cele mai mici particule elementare, așa spunea, chiar mai mici decât atomii, astfel atomii sunt toți alcătuiți din quarkuri ținuți împreună de gluoni. Ne făcea să râdem cu poveștile astea. Și, ca și quarkurile, toți oamenii au un anumit grad de ciudățenie, rotație și farmec. I-ai putea evalua pe toți după aceste trei constante, iar mama noastră era cea mai fermecătoare persoană de pe Pământ, dar nu era foarte ciudată și avea o rotație aproape nulă. Jake mărturisea că el are o rată de centrifugare ridicată, de asemenea o ciudățenie, iar noi două îl găseam și pe el fermecător. Dar el nu era de acord cu asta.

Uneori, la sfârșitul zilei, Jake stătea pe scaunul lui din adăpost, evident obosit, iar ochii lui continuau să se miște în sus și în jos, la stânga și la dreapta, ceea ce cred că necesita mult efort, și oricum era clar că se învârtește. Ascundea ceva întunecat. Mama spunea că în tinerețe lucrase în proiecte de dezvoltare și că văzuse unele lucruri cumplite. Am crezut-o. Uneori se uita fix la noi și se lăsa să cadă pe podea și ne îmbrățișa. Cât vă iubesc, spunea el, sunteți două fete minunate. Alteori, ne privea cu corpul rigid și cu fața schimonosită, strângând cu mâinile marginile scaunului, ca și când s-ar fi pregătit să sară în picioare și să se năpustească afară pe ușă. Era înspăimântător să vezi așa ceva.

Apoi a venit o vreme când a început să strige la mama și chiar la noi. Sărea în picioare, se repezea afară; însă uneori striga la ea, în engleză parcă, dar nu înțelegeam și, pe lângă faptul că eram prea speriate pentru a asculta, în acele momente fugeam din cameră. A fost atât de șocant la început, apoi a devenit ceva care se putea întâmpla oricând, ceva la care să fim atente, așa că, atunci când era prietenos sau spășit și plin de regrete, îl priveam cu un pic

de reținere, neștiind dacă o să se întoarcă împotriva noastră în secunda următoare sau nu. Oameni instabili, nu poți avea încredere în ei, asta este; iar ei știu asta. Așa că, și dacă simt remușcări, nu este bine, iar ei știu și asta. Devin singuratici. Și poate că au remușcări din ce în ce mai rar. Renunță. În orice caz, a plecat. Într-o zi, mama ne-a trezit. Plângea în timp ce ne spunea că el n-o să se mai întoarcă, că va trebui să ne mutăm din nou. Ne-am așezat toate trei pe scară și am plâns.

38

Ne aflăm astăzi aici pentru a analiza alternative potențiale la ordinea neoliberală globală, care pare a fi în pericol iminent de colaps. Există deja alternative pe care să le putem lua în considerare?

China. Evident.

Dar China pare foarte profund implicată în economia globală.

Au o economie planificată care sfidează piața liberă pentru a consolida interesele Chinei.

Este atât de interesant! Și care este numele acestui misterios nou amalgam?

Socialism.

Vai de mine! Câtă culpabilitate din partea voastră, ca să nu spun nostalgie! Dar parcă-mi amintesc că în China sunt întotdeauna atenți să adauge sintagma „cu caracteristici chineze” ori de câte ori utilizează cuvântul socialism și multora li se pare că respectivele caracteristici reprezintă un lucru complet nou.

Da, și nu.

Nu ești de acord?

Nu. Este socialism cu caracteristici chineze.

Și aceste caracteristici par să includă o doză solidă de capitalism.

Da.

Deci am putea învăța unele lucruri de la ei?

Nu.

Din ce cauză?

Pentru că nu ne plac.

Nu înseamnă asta că dăm dovadă de prejudecăți?

Nici ei nu ne plac pe noi.

Așadar, nicio speranță de schimbare dinspre sectorul acela. Dar săracii? Cei mai săraci patru miliarde de oameni în viață dețin mai puțină bogăție decât cei mai bogați zece oameni de pe planetă, deci nu sunt foarte puternici, dar nimeni nu poate nega că sunt mulți. Vor fi capabili să împingă schimbările începând de jos?

Se află sub amenințarea armelor.

Dar așa-numitul precariat? Miliardele alea de mijloc care abia o scot la capăt, oameni pe care americanii încă îi numesc clasa de mijloc, că tot vorbeam despre nostalgie? Vor fi ei capabili să se răzvrătească și să schimbe sistemul printr-un fel de acțiune colectivă?

Și ei sunt amenințați cu armele.

Și totuși, asistăm la demonstrații, uneori chiar de foarte mare amploare.

Demonstrațiile sunt petreceri. Oamenii petrec și apoi merg acasă. Nimic nu se schimbă.

Ei bine, atunci ce ziceți despre acțiunile de masă coordonate? Astea mi se par mai mult decât o petrecere. Așa-numitele greve fiscale, despre care se vorbește atât de mult și care, de exemplu, ar putea să provoace colapsul financiar și naționalizarea băncilor. Guvernele naționale ar recâștiga controlul, coordonând o preluare completă a finanțelor globale. Ar putea rescrie regulile OMC și ar implementa un fel de relaxare cantitativă, acordând bani fiduciari proiectelor de tip „New Green Deal”.

Asta este ceea ce noi numim legislație.

Așadar, din nou ajungem la legislaturi! De obicei, astfel de lucruri sunt considerate atribute ale democrațiilor reprezentative. În măsura în care astfel de democrații mai există, dacă au existat vreodată, legislaturile lor ar trebui să fie votate de majoritatea, prin definiție. 51% cel puțin,

sau mai mult dacă este posibil, în toate țările mari unde se aplică un astfel de sistem. Toți ar trebui să se alăture planului.

Da.

Deci asta pare o soluție destul de practică! Ce ne împiedică să facem asta?

Oamenii sunt stupizi. De asemenea, bogății se vor opune.

Din nou prezumția că bogății au mai multă putere decât cei săraci!

Da.

Dar ar putea fi și cazul în care să existe un fel de rezistență sis- temică la schimbare, în sensul că toate aceste legi care trebuie schimbate sunt împletite și, prin urmare, nu pot fi ușor dezlegate?

Așa este.

Putem spune că banii înșiși vor rezista la această schimbare. Într-adevăr, se pare că există pur și simplu un fel de rezistență inerentă, încorporată, la schimbare!

Constipația este mizerabilă. Constipația este un lucru crud. Uneori trebuie să stai mult timp pe oală și să împingi.

Bine spus! Cred că ai putea numi asta povestea deceniului nostru. Sau a întregului secol.

De ce să ne oprim aici?

E o imagine atât de tranșantă a istoriei, trebuie să recunosc!

Dar când rahatul părăsește în cele din urmă corpul, se produce o ușurare extraordinară.

Fără îndoială! Ei bine, cu asta încheiem discuția din această săptămână. E timpul să ne dăm jos pantalonii și să ocupăm un loc. Îi invit pe toți cei care ne ascultă să fie alături de noi săptămâna viitoare la aceeași oră.

S-ar putea să dureze mai mult.

39

Davos este una din petrecerile mele preferate: Forul Economic Mondial, care se ține în fiecare an la sfârșitul lui ianuarie. Este prezentat ca o adunare internațională a agenților de putere, acele „elite apatride” care vin să se felicite și să vorbească despre modul în care planurile lor pentru viitor vor face ca totul să fie bine, în special pentru elitele însele, care uneori sunt incluse într-o nouă subspecie emergentă de *Homo sapiens,* numită „omul din Davos”, formată din 80% masculi, situându-se – printre alte atribute – în top 10% din top 1% când vine vorba de averea personală. Și totul este adevărat! Și asta face ca întâlnirea să fie desigur grandioasă. Deși unii oameni cred că petrecerea în sine este cam ștearsă, în ciuda băuturii grozave. Acum câțiva ani, Mick Jagger a fost zărit într-un colț, dansând singur pe muzica unui tonomat; se plictisise. Dar majoritatea celor prezenți sunt fericiți doar pentru că se află aici și pentru oportunitatea de a fi văzuți de ceilalți.

Întrunirea de la Davos durează o săptămână, deși nu toată lumea vine pentru o săptămână întreagă. Aproximativ 2.500 de oameni de afaceri și lideri politici, cu câțiva animatori adăugați în scopuri de divertisment, de unde și prezența lui Mick Jagger. Zilele conferinței sunt dedicate discuțiilor de grup și prânzurilor lungi, sunt analizate toate problemele urgente, în principal va- riațiuni pe tema gestionării efectivelor într-o lume din ce în ce mai turbulentă și a ajutorării celor mai nevoiași. Charity Inc.! „Pomană SRL“! Cu un efort grandios, prezența femeilor, spun ei, a crescut de la 6% până la 24%, iar organizatorii s-au felicitat pentru acest progres și au promis că vor continua să lucreze la această problemă care nu este atât de ușor de rezolvat, deoarece majoritatea oamenilor bogați și a liderilor politici sunt, doar printr-o simplă coincidență, bărbați. Acesta poate să fi fost unul dintre motivele pentru care Mick Jagger se plictisise.

Costurile de securitate pentru conferință sunt împărțite între organizatori, cantonul elvețian Graubiinden și guvernul federal elvețian. Au fost unii în Elveția care au criticat costul acestui eveniment, dar, pe de altă parte,

dacă se dorește ca întrunirea anuală a stăpânilor lumii să aibă loc în Elveția, acest lucru ajută probabil Elveția să-și mențină reputația sa ciudată de cea mai bogată țară de pe planetă, în ciuda faptului că această reputație nu se bazează pe nimic. Poate frumusețea Alpilor și inteligența locuitorilor săi, dar mă îndoiesc în legătură cu amândouă. Puteți să-mi spuneți „Scepticul din Davos“.

Se mai organizau proteste la Davos, dar nu acum. În primul rând, în oraș se ajunge greu și este ușor de apărat. Pe de altă parte, conferința este din ce în ce mai des considerată ca irelevantă, doar un grup de băieți bogați care se distrează, ceea ce este adevărat, cum am zis. Prin urmare, protestele aproape că au încetat. Acest lucru, după cum s-a spus mai târziu, s-a dovedit o oportunitate convenabilă.

Abia ne adunaserăm la întâlnirea noastră specială și trecuse- răm la lucruri serioase – mâncare, băutură și taclale – când s-a stins lumina și am rămas pe întuneric. „Generatoarele”, am strigat, amuzați. „Porniți nenorocitele alea de generatoare!”

Dar nu, nu a fost așa. Și am constatat dintr-odată că oamenii de pază nu mai erau aceiași oameni de pază, cei noi erau mascați și ne păzeau altfel decât fuseserăm păziți înainte. Ce dracu’, am zis toți, dar ei ne-au ignorat. Am încercat să ieșim afară și să vedem ce se întâmplă; n-am avut noroc. Ușile erau toate încuiate. Întregul oraș era închis. După vreo două ceasuri, s-a răspândit vestea că barajele rutiere elvețiene, instalate cu un secol înainte pentru a împiedica invazia tancurilor naziste sau sovietice, s-au ridicat din trotuare ca niște dinți uriași de rechin, peste tot în vale și în cele câteva trecători rutiere alpine prin care se intra sau se ieșea din vale. Iar aeroportul și heliporturile din zonă erau toate în întuneric și împânzite în mod similar cu dinții de rechin. Se spunea că până și cărările montane alpine din vale erau inundate cu un fel de beton spumant care se solidifică instantaneu, ceea ce le făcea temporar impracticabile. Și forțele de pază era acolo pentru a ne păzi în acest mod nou. Nu ne răspundeau la întrebări. Spațiul

aerian de deasupra orașului zumzăia de drone care se roteau, iar oamenii spuneau că dronele se strânseseră în jurul câtorva elicoptere care se apropiau, obligându-le să plece, și că s-ar fi produs chiar și câteva prăbușiri.

„În sfârșit, chestia asta devine interesantă”, a remarcat cineva. Dar cei mai mulți dintre noi credeam că devine prea interesantă.

Ne-au transmis prin difuzoare că n-o să ne facă niciun rău, că o să ne elibereze și o să ne redea lumii la sfârșitul săptămânii. Doar programul evenimentelor era controlat, așa ni s-a spus, nu noi înșine, deși, evident, acest lucru nu era adevărat, după cum ne-am grăbit cu toții să subliniem. Dar nu prea aveam cui spune, deoarece toți gardienii prezenți purtau căști cu vizierele lăsate și nu ne răspundeau în niciun fel, cu excepția momentului când cineva l-a agresat pe unul dintre ei, caz în care răspunsul a fost decisiv și neplăcut, așa cum vedem de obicei la știri: bastoane, spray cu piper, protestatari târâți în camere mici pentru a se calma. Oamenii au renunțat să mai încerce, iar difuzoarele nu răspundeau la obiecțiile noastre.

Apoi, utilitățile au început să cedeze. Sistemul de canalizare a fost primul care a încetat să funcționeze și a trebuit să improvizăm un sistem ca să ne ușurăm. Rahat! Sărmanul Davos! Nu exista altă posibilitate decât să ieșim în pădure și să ne facem nevoile. În consecință, o cantitate destul de mare de rahat s-a risipit prin tot orașul, dar noi am amenajat rapid un sistem de latrine improvizate și ne-am descurcat cum am putut mai bine.

Apoi, apa a încetat să curgă din robinete, ceea ce, trebuie să recunosc, era destul de înfricoșător. Poți oricând să te ușurezi în pădure, dar nu poți trăi doar cu whisky, oricât de mult încearcă unii. Alții au fost încântați să se hidrateze numai cu sticle de vin de patru mii de dolari bucata, din care erau multe la îndemână. Dar s-a dovedit că existau și două izvoare alpine care se năpusteau în oraș traversându-l prin canale cu pereți de piatră, uneori prin tuneluri pe sub străzi, dar cel mai adesea erau doar canale adânci cu pereți de piatră, așa că am folosit câteva găleți

pe care le-a găsit cineva și am băut din aceste izvoare, uneori fierbând apa, alteori nu. Mie mi se părea curată. Cu doar câteva ceasuri în urmă fusese zăpadă.

Mâncarea era adusă în caserole și ni s-a permis să intrăm în diferite bucătării din oraș și să gătim pentru noi. Am făcut față situației, eram foarte mândri. Era mai grozav decât să stăm fără să facem nimic. Unii dintre noi s-au dovedit bucătari excelenți.

În a treia zi am găsit piața orașului plină de paleți cu toalete chimice, pe care le-am asamblat și instalat în băi, redeschise acum pentru utilizare, chiar dacă încă nu aveam apă curentă. A fost o ușurare, ca să spun așa, întrucât ne puteam duce să ne facem nevoile ca de obicei, mai mult sau mai puțin, deși era scârbos. Parcă ai fi fost închis la Woodstock, dar fără muzică.

Apa a revenit în a patra zi, iar caserolele cu alimente nu au lipsit niciodată. Când nu găteam și nici nu făceam curat pentru noi, eram invitați să participăm la ceea ce noi am numit „tabăra de reeducare”. Ne-am gândit că trebuie să fi fost răpiți de mă- oiști, pentru că numai maoiștii cred cu naivitate în puterea prelegerilor propagandistice. Acestea nu ne impresionau în niciun fel și, de fapt, erau o sursă considerabilă de veselie, deoarece eram deja educați și știam cum stau lucrurile. Totuși, aveai de ales între a participa sau a sta închis într-o încăpere în care nu se întâmpla nimic. În consecință, cei mai mulți dintre noi eram dispuși să ascultăm propaganda răpitorilor noștri decât să ne petrecem ziua închiși într-o cameră goală.

Materialele educaționale care ne-au fost arătate au stârnit în totalitate comentarii negative. Atât de multe clișee! Mai întâi, au prezentat filme cu oameni înfometați din țări sărace. Nu era chiar ca și cum ai privi filmări din lagăre de concentrare, dar existau asemănări, iar acestea erau imagini ale unor oameni vii, adesea copii. Parcă am fi privit cea mai lungă reclamă pentru acțiuni de caritate făcută vreodată. Am huiduit și am făcut comentarii sarcastice, dar într-adevăr cei mai buni două mii și jumătate de oameni cu cel mai mare succes de pe planetă

nu-și câștigaseră statutul printr-o atitudine ofensatoare stupidă. Uneori, erau necesare anumite abilități diplomatice care trebuiau dobândite. De asemenea, eram siguri că suntem filmați în secret pentru a fi mai târziu prezentați într-un fel de reality-show de reeducare. Așadar, cei mai mulți dintre noi doar stăteam și urmăream spectacolul și șopteam între noi, cum faceți și voi în sălile de cinema.

Și totuși, era o privelițte care te punea pe gânduri când vedeai cum trăiesc cei mai săraci oameni de pe planetă. Era ca o călătorie în timp în secolul al XU-lea, cu siguranță. Faptul că noi înșine eram lipsiți de toalete cu apă curentă și ne era puțin cam foame accentua fără îndoială efectul imaginilor prezentate, deși era absolut evident că de aceea ne făceau ce ne făceau, că acesta era sensul intenționat al exercițiului lor fără sens, un fel de terapie prin aversiune.

Din când în când, pe ecran apăreau statistici; da, prezentări PowerPoint, o adevărată pedeapsă. Că o zecime dintr-un singur procent din populația umană deține jumătate din bogăția omenirii – ăștia eram noi, așa e! Că jumătate din populația umană care trăiește astăzi nu deține alte active decât propria forță de muncă potențială, mult slăbită de sănătatea și educația precare, ceea ce era cu siguranță destul rău. Dar să pui asta pe seama capitalismului reprezenta o greșeală, le spuneam noi acelor oameni plictisitori, care nu ne ascultau; ar fi existat acum *opt miliarde* de oameni săraci dacă nu ar fi fost capitalismul! În fine. Cifrele continuau să apară, diagramă după diagramă, repetate în moduri nici măcar cât de cât convingătoare. Plictisiți, somnoroși, hipnotizați, încercam să ne dăm seama care grup ideologic sau etnic alcătuise un astfel de ghiveci. Și coloana sonoră! Muzică tristă, muzică antrenantă; niște viermi oribili și imposibil de uitat vâ- râți în urechi și meniți să-ți rămână în minte pentru totdeauna; muzică deprimantă la modul tragic, o succesiune de bocete ascultate la o treime din viteza normală și așa mai departe.

Stresul cumulat de a trăi în condiții neplăcute și de a viziona prezentări PowerPoint începea să se vadă la mulți dintre noi și eram pe punctul de a face tranziția la stilul de

viață *împăratul mușteloi*[16] I-am încurajat pe oameni să îndure și să se descurce, să se bucure de asta ca de un fel de vacanță, distracția nu s-a terminat, le-am spus, cui îi pasă de acest rahat? Dar se pare că multora chiar le păsa.

— Ăștia sunt comuniști! declarau ei cu voce tare.

— Și ce dacă? le-am spus. Ne aflăm într-o nenorocită de tabără unde facem glamping și reeducare comunistă și va fi o poveste pe care o vom istorisi prin baruri mulți ani de-acum încolo.

Marele final al întregului program de propagandă a fost o prelegere lungă în care ni s-a spus că actuala ordine mondială funcționează doar pentru elite și că nici pentru noi nu va mai funcționa mult timp. Noi pur și simplu *exploatam lumea vieții,* așa cum se exprimase o voce cu accent german de pe ecran, care ne-a amintit multora dintre noi de Werner Herzog, și nu am nicio îndoială că Werner ar putea fi implicat și că în limba germană există cu adevărat cuvinte care să însemne „lumea vieții”[17]. Aceia dintre noi care aveau unele cunoștințe de limba germană s-au distrat compunând mai multe exemple în această engleză herzogiană, traducând înapoi din engleză în germană, ca să spunem așa: *Ich bin zu herzgerschrocken! Ich bin zu rechtsmiide! Ich habe grossen Flughafenverspâtungsschmerz!* Apoi, pentru cei ne-germanici dintre noi, au explicat că ar însemna „sunt prea speriat de la inimă! Sunt prea obosit de lege! Sunt cuprins de *tristețea-marilor-întârzieri-la-aeroport^,* ultimul cuvânt fiind unul pe care orice limbă modernă ar trebui să îl aibă cu siguranță.[18]

---

[16] Roman publicat în 1954 de scriitorul britanic William Golding, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură.

[17] „Lumea vieții" *(Lehenswelt,* în 1b. germană) este conceptul central al filosofici „târzii" a lui Edmund Husserl, prezentat în monografia *Logische Untersuchungen* („Cercetări logice", 1900-1901). Pentru Husserl, „lumea vieții" însemna lumea vieții de zi cu zi, care ar trebui să fie cunoscută și care constituie baza oricărei cunoștințe, inclusiv a cunoștințelor științifice.

[18] O parodie a capacității funcționale a limbii germane de a exprima concepte complexe prin combinarea mai multor cuvinte într-unul

O oră de film a fost dedicată tinerilor cu părinți bogați. Sincer apologetici sau de o aroganță obraznică, aceștia formau un grup trist, dezgustător. Trebuie să fi fost un eșantion distorsionat, fără îndoială că îi selectaseră anume ca să îngrozească, iar mulțimea din jurul meu murmura obiectând: „Copiii mei nu sunt așa, în niciun caz.“ Totuși, pe măsură ce filmul continua, apăreau din ce în ce mai multe portrete ale acestor copii jalnici, furioși și aroganți. În sală s-a făcut mai liniște și a devenit limpede că unele dintre chipurile plângărețe de pe ecran aveau un părinte real chiar acolo, în sală. Și diagramele statistice care-i prezentau pe acești copii bogați erau, de asemenea, descurajante. Dacă diferitele tipuri de antidepresive folosite de ei ar fi reunite, s-ar crea impresia că peste sută la sută dintre ei sunt pe antidepresive. Ceea ce, deși clar artificial, era într-adevăr deprimant.

O altă diagramă reprezenta grafic fericirea individuală în funcție de bogăția personală și, așa cum văzusem de atâtea ori în acea săptămână și în viață, în general, era o altă nenorocită de curbă în formă de clopot. Aceasta arăta că sărăcia creează nefericirea, hm! După ce ajung la un nivel corespunzător, oamenii devin rapid mai fericiți, apoi, la un venit de nivelul păturii superioare a clasei mijlocii, același pe care toți oamenii de știință vor să-l primească – „poate după ce și-au studiat propriile diagrame”, a murmurat posomorât tipul de lângă mine, sugerând că fie cercetarea, fie sistemul de recompense sau poate ambele sunt falsificate se ajunge la nivelul cel mai de sus al fericirii. După care, pe măsură ce bogăția crește, fericirea scade – nu la nivelul celor mai săraci oameni, dar cu mult sub fericirea vârfului de mijloc. Venitul mediu era reprezentat de zona Goldilocks, zona de confort maxim, mijlocul fericit, ha, ha, sau cel puțin așa susțineau cei din prezentarea PowerPoint, dar noi am clătinat din cap cu bună știință. Statisticile pot „dovedi” orice, dar nu vor reuși niciodată să bată adevărul evident că „mai mult” înseamnă „mai bine”. Aici, coloana sonoră alterna între „All You Need Is Love” și

---

singur.

„Can’t Buy Me Love”, pentru a adăuga acestei părți a spectacolului înțelepciunea ridicolă a formației Beatles.

De fapt, totul începea să devină destul de enervant. Cum poate să dureze atât de mult? Unde sunt nenorociții ăia de polițiști elvețieni? Sunt și ei amestecați? Este un complot elvețian, gen Crucea Roșie sau cam așa ceva?

La sfârșitul unui film despre inegalitatea veniturilor, o voce în fundal a anunțat:

— Ești unul dintre ostaticii de la Davos. Vei fi fost un participant la „Operațiunea Davos sub asediu”. Ce vei face mai departe? *Pe noi ne interesează să vă urmărim cum trăiți tot restul vieții voastre.*

Și astfel, încarcerarea noastră s-a terminat. Dronele din spațiul aerian de deasupra s-au îndepărtat și dintr-odată gardienii cu cască au dispărut.

Am ovaționat când ne-am dat seama de acest lucru și ne-am spus unul altuia că îndoctrinarea noastră a fost un eșec complet și un exemplu trist de noțiuni de stânga falimentare care nu au avut putere de cumpărare pe marea piață a ideilor. Parcă am fi călătorit într-o mașină a timpului înapoi în 1917 sau în 1848 ori în 1793, deși puțini dintre noi știau de ce acești ani sunt menționați de către cei cu diplome în istorie. 1848?

Adevărata poliție elvețiană a apărut în sfârșit, în huiduieli puternice. Interpolului i s-a ordonat să găsească făptașii, iar guvernul elvețian a primit puzderie de critici, ca să nu mai vorbim de procese pentru vătămare corporală și suferință morală. Ei s-au apărat cu toată puterea, susținând că era vorba de o nouă formă de luare de ostatici, care nu avea niciun precedent și, prin urmare, era imposibil să o prevadă și să construiască o apărare. O formă nouă! Și niciunul dintre noi nu murise, nici măcar nu fusese rănit cu adevărat, decât în termeni morali. Atât de multe critici la adresa modului nostru de viață! Insă, de mult timp învățaserăm să ignorăm astfel de strigăte – câinii latră, caravana trece, iar noi într-adevăr am părăsit locul cât mai repede posibil. Întorși acasă, am dobândit instantaneu statutul de celebrități minore, iar ocaziile de a ne spune

povestea nu se vor termina niciodată. Unii au mers pe acest drum, alții s-au retras într-un anonimat confortabil. Eu însumi am decis să mă relaxez în Tahiti.

Așadar, efectul acestui eveniment asupra lumii reale? Zero! Așa că duceți-vă la dracu'!

40

Conform Paradoxului Jevons, creșterile în eficiența utilizării unei resurse conduc la o creștere generală a utilizării resursei respective, nu la o scădere. Scriind în 1865, William Stanley Jevons se referea la istoria utilizării cărbunelui: odată cu introducerea motorului Watt, care a făcut să crească foarte mult eficiența arderii cărbunelui pentru producerea de energie, utilizarea cărbunelui a crescut cu mult peste reducerea inițială a cantității necesare activității care exista înainte de momentul îmbunătățirii.

Efectul de revenire al acestui paradox poate fi atenuat doar prin adăugarea altor factori la adoptarea metodei mai eficiente, cum ar fi cerințele de reinvestiții, taxe și reglementări. Așa scrie în manualele de economie.

Paradoxul Jevons este vizibil în istoria îmbunătățirilor tehnologice de tot felul. Consum mai mic la suta de kilometri, mai mulți kilometri parcurși. Viteze mai mari de calcul, mai mult timp petrecut în fața computerelor. Și așa mai departe, *ad infinitum.* În acest stadiu, este naiv să ne așteptăm ca inovațiile tehnologice în sine să încetinească impactul creșterii și să reducă povara asupra biosferei. Insă mulți dau încă dovadă de o asemenea naivitate.

Asociată cu această lacună în gândirea actuală, poate o generalizare a orientării sale speciale, apare presupunerea că eficiența este întotdeauna benefică. Desigur, eficiența ca măsură a fost construită pentru a descrie rezultate considerate în prealabil a fi bune, deci este aproape o tautologie, dar cele două pot fi încă îndepărtate, deoarece

nu sunt tocmai identice. Examinarea dovezilor istorice și experimentele simple de *reducția ad absurdum* cum ar fi „propunerea modestă” a lui Jonathan Swift demonstrează că eficiența poate fi dăunătoare oamenilor. Și aici se aplică paradoxul lui Jevons, dar, în mod normal, economia nu a fost suficient de flexibilă pentru a recunoaște acest adevăr evident și se întâmplă frecvent să vezi scrieri economice referindu-se la eficiență ca la un lucru bun prin definiție, termenul „ineficient” devenind pur și simplu un sinonim pentru „rău” sau „prost făcut”. Dar evidența arată că există eficiență bună și eficiență proastă, ineficiență bună și ineficiență proastă. Pot fi găsite cu ușurință exemple pentru fiecare din cele patru categorii, deși aici îl lăsăm pe cititor să facă un exercițiu, oferindu-i doar acești indicatori de probă pentru a stimula reflecția: medicina preventivă economisește sume enorme pentru cheltuieli medicale viitoare și reprezintă o eficiență utilă. Să-ți mănânci copiii în plus (aceasta este „propunerea modestă” a personajului lui Swift) ar fi o eficiență proastă. Orice rău făcut altor oameni în scopul obținerii unui profit este un prejudiciu, indiferent de gradul de eficiență. Folosirea unui vehicul supradimensionat pentru a ajunge de la punctul A la punctul B este un exemplu de ineficiență proastă și există multe altele asemenea. Dar meandrele unui râu care definesc o câmpie inundabilă sunt un exemplu de ineficiență utilă. Și tot așa, exemplele nu se mai termină, iar toate cele patru categorii necesită o examinare aprofundată, dacă o analiză mai amplă a situației ajută la ceva.

În același timp, principiul orientativ care ar putea ghida toate aceste reflecții este adesea trecut cu vederea, deși cu siguranță ar trebui să fie inclus și explicat: ar trebui să facem tot ceea ce este necesar pentru a preveni o extincție în masă. Aceasta sugerează un principiu general de operare similar cu etica utilizării terenurilor a lui Aldo Léopold: „Bun este tot ce este bun pentru pământ.” În situația noastră actuală, principiul poate fi reformulat ca: „Bun este tot ce este bun pentru biosferă.” În lumina lui, multe eficiențe se

vor dezvălui rapid ca fiind profund distructive, iar multe ineficiențe pot fi acum înțelese ca neintenționat salvatoare. Robustețea și rezistența sunt în general ineficiente. Avem nevoie de această abordare prin definiție.

Întregul domeniu și întreaga disciplină a economiei, prin care planificăm și justificăm ceea ce facem noi ca societate, sunt pur și simplu pline de lipsuri, contradicții, defecte logice și, cel mai important, axiome și obiective false. Este necesar să rezolvăm situația asta dacă putem. Ar fi nevoie de o aprofundare și o restructurare a întregului domeniu de gândire. Dacă economia este o metodă de optimizare a diferitelor funcții obiective supuse constrângerilor, atunci punctul central al schimbării ar trebui să vizeze din nou aceste „funcții obiective”. Nu profitul, ci sănătatea biosferei ar trebui să fie funcția rezolvată; ceea ce ar schimba multe lucruri. Înseamnă mutarea cercetării de la economie la economia politică, acesta ar fi pasul necesar pentru ca economia să fie corectă. De ce facem anumite lucruri? Ce rezultat dorim să obținem? Ce ar fi corect și ce nu? Care este cel mai bun mod de a ne organiza viața împreună pe planetă?

Economia noastră modernă nu a răspuns încă la niciuna dintre aceste întrebări. Dar de ce ar face-o? Îți întrebi calculatorul ce să faci cu viața ta? Nu. Trebuie să-ți dai seama singur.

41

În al doisprezecelea an de secetă continuă, orașul nostru a rămas fără apă. Desigur, am fost avertizați că așa se va întâmpla, dar chiar și în perioade de secetă se întâmplă să mai cadă câțiva stropi de ploaie, însă prin strategia de conservare și asolament în agricultură, prin construirea de noi rezervoare și conducte către bazine hidrografice îndepărtate și prin săparea unor fântâni și mai adânci, și toate celelalte eforturi, am reușit întotdeauna să

ne descurcăm cumva. Și toată treaba asta ne-a făcut să credem că va merge tot așa. Dar în septembrie a avut loc un cutremur, nu foarte puternic, dar aparent suficient încât să miște ceva în stratul acvifer de sub noi și foarte repede toate fântânile au secat, iar rezervoarele erau deja goale; bazinele hidrografice învecinate conectate la sistemele noastre printr-o conductă au secat și ele. În ziua de 11 septembrie 2034 nu a mai curs nicio picătură de apă din robinete.

Orașul nostru adăpostește aproape un milion de locuitori. Aproximativ o treime dintre aceștia s-au mutat în oraș în ultimul deceniu și au locuit în colibe de carton, în cartierele deluroase din partea de vest; acesta a fost un alt rezultat parțial al secetei. Trăiau deja fără apă curentă, cumpărând-o în butoaie de sute de litri sau doar în bidoane și ulcioare. Noi ceilalți locuiam în case și eram obișnuiți ca apa să curgă de la robinet, bineînțeles. Așadar, în această zi, nu a existat nicio îndoială că locuitorii din case erau cei mai afectați de schimbare; pentru cei săraci de pe dealuri nu s-a schimbat nimic, decât în sensul că nu mai era apă de cumpărat.

În partea noastră de lume, poți rezista cel mult două zile fără apă. Presupun că așa este peste tot. Iar întreruperea alimentării cu apă, în ciuda tuturor avertismentelor și a pregătirilor, a venit pe neașteptate. Robinetele curgeau, poate slab, dar curgeau; apoi, pe 11 septembrie, nu au mai curs.

Firește că s-a instalat panica. Bineînțeles, toată lumea a început să facă provizii, dacă este posibil așa ceva. Mulți dintre noi deja ne umpluserăm căzile din baie, dar asta nu avea să dureze mult. Ne-am repezit cu toții la râul orașului, dar acesta era tot secat, de fapt, secat ca niciodată. Apoi, n-am mai avut nicio opțiune, absolut niciuna: ne-am repezit spre clădirile publice: stadionul de fotbal, clădirea guvernului și altele la fel. Aveam nevoie de o soluție.

De pe litoral au venit autocisterne pline cu apă de la uzinele de desalinizare. Un alt convoi a apărut din interiorul țării; printre vehicule se aflau autocisterne, dar și instalații

mobile care puteau să aspire apa direct din aer, chiar din aerul uscat ca al nostru. La zece procente de umiditate, pielea percepe aerul ca nisipul, dar chiar și într-un astfel de aer există încă umiditate. Din fericire pentru noi.

Trebuia făcut totul într-un mod ordonat. Asta era clar pentru toată lumea. Puteai să ajungi în fruntea cozii dând cu pumnii, dar la ce-ți folosea? Nu era nimic de apucat acolo, puțina apă care mai rămăsese în oraș era păzită de militari. Armata și poliția ieșiseră în stradă în forță. Îndrumau oameni spre stadioane și puncte de adunare închise, cum ar fi săli de sport, biblioteci și tot felul de săli de adunare și ne ordonau să formăm rânduri, iar apa era livrată în aceste locuri în camioane-cisternă, sub pază severă, și nu îți mai rămânea nimic de făcut după aceea decât să-ți aștepți rândul cu vasele tale, să primești cantitatea repartizată, apoi să începi să o economisești.

Totul depindea de buna funcționare a întregului sistem. Dacă nu funcționa, muream, într-un fel sau altul, ori de sete, ori luptându-ne între noi. Un lucru foarte clar pentru toată lumea, cu excepția nebunilor dintre noi. Vor exista întotdeauna astfel de oameni, dar în cazul acesta erau depășiți în proporție de cel puțin o sută la unu și erau potoliți de poliție dacă făceau probleme. Pentru ceilalți, lucrurile se rezumau astfel: trebuie să avem încredere că societatea noastră va funcționa suficient de bine pentru a ne salva. Întrucât nu funcționase niciodată foarte bine înainte, acesta era cu siguranță un mare salt de încredere. Nimeni nu era încrezător. Dar aveam de ales: sistemul sau moartea. Așa că ne adunam în locurile anunțate prin radio și internet și chiar pe străzi și așteptam să ne vină rândul.

Apa continua să ajungă în oraș cu camioanele sau era extrasă din aer de instalații. Rațiile inițiale erau ridicol de mici. Aveam destulă apă de băut, dar nu suficientă ca să gătim. Am învățat repede să bem orice apă pe care o foloseam la gătit, tratând-o ca pe o supă. Conservarea era dusă la niveluri ridicole; mulți au cumpărat filtre despre care se spunea că limpezesc urina, transformând-o înapoi în apă potabilă. Sigur, de ce nu; am cumpărat și noi câteva.

Dar alte metode de conservare erau ceva mai practice. Filtrele acelea nu durează foarte mult.

În toate acestea a fost îngrijorător să constatăm cât de mulți eram. Adunați întreaga populație în doar câteva locuri și o să vedeți câți sunteți. Și toți sunt străini. Într-un oraș cu un milion de locuitori, cunoști cam, cât să zic, o sută de oameni? Și poate cinci sute de fețe, cel mult o mie. Deci cunoști cel mult o persoană dintr-o mie. Mergeți pe un stadion de fotbal plin, unde ați venit cu toții să stați la rând cu bidoanele pentru apă în mână sau pe cărucioare, apa fiind atât de uimitor de grea – și veți constata că fiecare din cei de acolo este un străin. Ești singur într-un oraș de străini. Și așa se întâmplă în fiecare zi din viața ta! Am văzut asta fără nicio îndoială, chiar acolo, cu ochii noștri. Singur în oraș. Doar câțiva prieteni cu care formezi un fel de familie, dar sunt atât de puțini și toți pierduți în mulțimea mai mare, văzându-și de treabă în altă parte. Ei bine, oamenii țineau aproape de cei pe care îi cunoșteau, sigur, să meargă să ia apă.

Poate ca să se protejeze reciproc de nebuni, dacă cineva pierdea rândul sau orice altceva. Dar asta se întâmpla rar. Atât de mare era frica, încât ne comportam bine, atât de rău era. De cele mai multe ori mergeam cu prietenii doar pentru a fi împreună. Pentru că e foarte ciudat să vezi cu ochii tăi că trăiești printre străini. Chiar dacă în fiecare seară a vieții tale, când mergi la un restaurant și nu vezi pe nimeni cunoscut, e același lucru – toți aceia sunt străini.

Dar sunt concetățenii tăi! Asta face situația mai puțin decât dezolantă – concetățenii tăi sunt un lucru real, un sentiment real.

Văzând acest lucru, prietena mea Charlotte mi-a spus ceva într-o zi, când stăteam la coadă și așteptam o reumplere, simțindu-ne nespălați, uscați și îngrijorați. Era atitudinea sardonică și cinică obișnuită a lui Charlotte, acum aproape ne- păsătoare, aproape amuzată. A făcut semn către rândul din față și ne-a spus: Vă amintiți ce zicea Margaret Thatcher? Nu există așa ceva ca societatea![19]

[19] Vezi interviul acordat de către Margaret Thatcher revistei *Woman's*

Am râs în hohote. O vreme nu ne-am putut opri din râs. La naiba cu Margaret Thatcher, i-am spus când mi-am revenit. Și o spun din nou acum: dracu' s-o ia pe Margaret Thatcher și la dracu' cu orice idiot care gândește așa. Îi pot duce pe toți într-un loc unde vor mânca aceste cuvinte sau vor muri de sete. Pentru că atunci când robinetele se usucă, societatea devine foarte reală. O masă urât mirositoare de cetățeni nespălați și îngrijorați, fără nicio îndoială. Dar o societate cu siguranță. Este o chestiune de viață sau de moarte, societatea, și cred că oamenii recunosc în mare parte acest lucru, iar cei care neagă sunt proști și tâmpiți, spun asta fără nicio reținere. Proști ignoranți! Genul ăsta de prostie ar trebui băgat la închisoare.

Apoi, în a douăzeci și treia zi a crizei noastre, pe 4 octombrie, a plouat. Nu a fost doar ceața marină ambivalență care apare adesea toamna, ci o adevărată furtună, din senin. Cum mai adunam apa aia de ploaie! Individual și colectiv, ploaia ne cădea pe cap și în containere și nu cred că o singură picătură a ajuns în aval în râulețul nostru, în afara limitelor orașului. Am captat-o pe toată. Și am dansat, da, bineînțeles, un adevărat carnaval, cu siguranță. Chiar dacă știam că nu este soluția completă, nici măcar pe aproape, deoarece seceta era prognozată să continue și încă nu aveam un plan ca lumea – cu toate acestea, am dansat în ploaie.

42

I-am solicitat lui Mary o întâlnire cu ea și cu Dick Bosworth, pentru a trece în revistă unele dintre planurile economice dezvoltate de echipa de software. Și-a făcut o oră liberă la sfârșitul zilei de vineri și întâlnirea a avut loc în

Own, în 1987, unde afirmă: „[...] cine este societatea? Nu există așa ceva! Există bărbați și femei individuali și există familii și niciun guvern nu poate face nimic decât prin oameni și oamenii se uită mai întâi la ei înșiși. “

sala pentru seminarii.

— Ce se întâmplă, Janus Athena? m-a întrebat ea, cam abrupt, ca întotdeauna vizibil sceptică la posibilitatea ca sectorul AI să contribuie cu orice element de fond la proiectul ei.

M-am dus la tablă și am încercat să-i arăt cum ar putea ajuta inteligența artificială. Întotdeauna mi s-a părut incomod să explic astfel de lucruri analfabeților în domeniul ciberneticii: e o problemă de traducere, ești silit să folosești metafore și să faci generalizări grosolane care nu sunt prea grosolane.

De data aceasta, am început prin reiterarea argumentelor lui Hayek conform cărora prețurile dezvăluie în mod spontan valoarea unui produs, fiind prin urmare cel mai bun instrument pentru calcularea și alocarea valorii, deoarece planificarea centrală nu poate colecta și procesa toate informațiile importante suficient de repede. Așadar, planificarea greșește întotdeauna și nu există un calculator mai bun decât piața. Școala austriacă și cea de la Chicago au avansat această idee și, prin urmare, neoliberalismul: piața guvernează, deoarece este cel mai bun calculator. Dar acum, cu computere din ce în ce mai puternice, și argumentul Red Plenty a devenit tot mai puternic, afirmând că oamenii au în prezent atât de multă putere de calcul, încât planificarea centrală ar putea funcționa mai bine decât piața. Tranzacționarea de înaltă frecvență a fost prezentată ca exemplu de computere care au depășit piața propriu-zisă, dar, în loc să îmbunătățească sistemul, a fost folosită doar pentru a scoate profit la fiecare schimb. Acesta este un semn al puterii de calcul efective, dar este folosit de oameni încă blocați în terminologia anilor 1930, de piață versus planificare, capitalism versus comunism, și de oameni care nu încearcă să îmbunătățească sistemul, ci doar să câștige mai mulți bani în sistemul actual. Aceștia sunt economiștii timpului nostru.

De fapt, odată cu puterea AI, își fac apariția noi posibilități organizaționale complementare. Datele de amploare sunt analizate pentru a obține cele mai bune

rezultate, toți banii sunt urmăriți permanent în mișcarea lor, sunt făcute alocări înainte ca procesul de concurență a prețurilor să distorsioneze costurile reale în minciuni și să genereze o schemă universală multigenerațională Ponzi și așa mai departe. Detaliile de aici au devenit în același timp destul de tehnice, dar și destul de teoretice, însă este important să facem tot posibilul pentru a schița unele lucruri pe care Mary ar putea să le înțeleagă și să considere că merită să le comande echipei. Dick este deja la curent cu majoritatea acestor lucruri.

Mary a oftat, încercând să se concentreze asupra unei discuții despre calculatoare fără să se plictisească.

— Spune-mi cum, a zis ea.

Adesea ei nici nu înțeleg natura necesității. I-am reamintit că modelul lui Raftery încă arăta că marea majoritate a secolului al XXI-lea, cel mai probabil, se confruntă cu o creștere medie a temperaturii de 3,2°C. Șansele de a menține temperatura medie sub nivelul de 2°C sunt de 5%. Șansa de a o menține sub nivelul de 1,5°C este de 1%.

Mary doar se uita fix.

— Știm că este rău, a spus ea cu asprime. Prezintă-ne propunerile tale pentru a te putea ajuta!

I-am vorbit despre studiul lui Chen, util prin claritatea sa, și care acum era discutat în mai multe comunități cu abordări diferite, acesta fiind una dintre primele propuneri de a crea un fel de carbon-monedă – o monedă digitală, plătită pe baza unei dovezi de sechestrare a carbonului, pentru a oferi atât morcovul, cât și bățul, atrăgând astfel capitalul global liber în acțiuni virtuoase de reducere a arderii carbonului. Realizarea unei astfel de momeli eficiente ar funcționa cel mai bine dacă ar fi sprijinită sau creată de băncile centrale. Ar însemna un nou aflux de bani fiduciari, plătiți în lume pentru a recompensa acțiunile care susțin biosfera. A convinge băncile centrale să facă acest lucru ar fi o exagerare, dar dacă ar face-o ar fi de departe cea mai puternică versiune.

Mary a dat din cap, posomorâtă.

— O exagerare, a repetat ea.

Am insistat cu argumente în favoarea carbon-monedei. Am observat că unii economiști de mediu discută acum planul lui Chen și ramificațiile sale, ca un aspect al teoriei resurselor comune și al teoriei sustenabilității. După ce au discreditat tragedia resurselor comune, ei încearcă acum să ne atragă atenția asupra a ceea ce ei numesc tragedia orizontului prognozat. Cu alte cuvinte, nu ne putem imagina suferința oamenilor viitorului, așa că nu se face nimic în numele lor. Ceea ce facem noi acum creează daune care vor lovi peste decenii, ca urmăre, nu ne învinovățim pe noi înșine pentru asta, iar abordarea standard este că generațiile viitoare vor fi mai bogate și mai puternice decât noi și vor găsi soluții pentru problemele lor. Dar când le va veni rândul, problemele vor fi devenit prea mari și de nerezolvat. Aceasta este tragedia orizontului de prognoză: nu privim mai departe de câțiva ani și, în multe cazuri, la fel ca în cazul tranzacțiilor de înaltă frecvență, nici mai departe de câteva microsecunde. Tragedia orizontului prognozat este o adevărată tragedie, deoarece multe din cele mai rele schimbări climatice sunt ireversibile. Dispariția speciilor și încălzirea oceanelor lumii nu pot fi corectate, oricâți bani ar avea oamenii viitorului, astfel încât economiei, așa cum este practicată astăzi, îi lipsește un aspect fundamental al realității.

Mary i-a aruncat o privire lui Dick, iar el a dat din cap.

— Este un alt mod de a descrie daunele cauzate de o rată ridicată de actualizare, i-a explicat el. O rată de actualizare ridicată este un indice al acestei indiferențe față de viitor, despre care vorbește J-A.

Am fost de acord.

— Iar linia de gândire Chen rezolvă problema? a întrebat Mary. Va împinge înapoi orizontul de prognoză?

— Da, asta încearcă să facă.

Am explicat cum propunerea pentru carbon-monedă este dependentă de timp, ca un buget, cu termene fixe prevăzute în contracte, la fel ca în cazul obligațiunilor. Noi

monede bazate pe carbon, acoperite de obligațiuni pe o sută de ani, cu o rată de rentabilitate garantată de toate băncile centrale care acționează într-un front unit. Astfel de investiții vor fi mai fiabile decât oricare altele și vor furniza o modalitate de a merge mai departe în biosferă, ca să spunem așa.

— De ce le-ar păsa oamenilor de un profit care va fi obținut peste o sută de ani? a întrebat Mary, clătinând din cap.

Am încercat să explic funcționalitatea multiplă a banilor. Schimbul de mărfuri este o chestiune firească, dar și acumularea de valoare. Dacă obligațiunile sunt emise de bănci centrale, acestea sunt un lucru sigur și, dacă rata rentabilității este suficient de mare, vor câștiga concurența cu alte tipuri de investiții. Pot fi vândute înainte de termen, și așa mai departe. Există o piață a obligațiunilor. Apoi, de asemenea, deoarece acesta este un caz în care băncile centrale emit bani noi, ca în relaxarea cantitativă, investitorii vor crede în el, deoarece este susținut de obligațiuni pe termen lung. Și acești bani ar putea fi creați și dați oamenilor doar pentru că au făcut lucruri bune.

— Precum ce? a întrebat Mary. Pentru ce să fie creați?

— Pentru a nu arde carbon.

Am început să scriu pe tablă, simțind că Mary este suficient de captivată pentru a înțelege niște cifre. Nu ecuații – aș putea la fel de bine să scriu în sanscrită, ci doar câteva cifre.

Pentru fiecare tonă de hidrocarburi nearse sau sechestrate într-un mod care ar fi certificat ca fiind real pentru o perioadă convenită, un secol fiind un interval tipic în discuțiile de până acum, vi se oferă o carbon-monedă. O puteți tranzacționa imediat, cu orice altă monedă la schimbul valutar, astfel încât o carbon-monedă ar valora o anumită cantitate de alte monede fiduciare. Băncile centrale ar garanta-o la un anumit preț minim, ar susține un plafon, astfel încât să nu se poată prăbuși. Dar, de asemenea, ar putea crește deasupra acelui plafon, pe măsură ce oamenii își vor da seama de valoarea ei, în

același fel cu alte monede de pe piețele de schimb valutar.

— Deci este doar o formă de relaxare cantitativă, a spus Mary.

— Da. Însă dirijată, vizată. Însemnând că realizarea și prima cheltuire a noilor monede ar viza în special reducerea emisiilor de carbon. Această reducere face ca banii noi să existe, în primul rând. Studiile lui Chen o numesc uneori REC, relaxarea cantitativă a carbonului.

— Oricine ar putea primi una dintre aceste monede după sechestrarea unei tone de carbon? întrebă Mary.

— Da. Sau chiar și o fracțiune de monedă. Ar trebui să apară o întreagă industrie de monitorizare și certificare, care poate fi de natură public-privată, așa cum sunt acum agențiile de rating. Probabil că vor exista încercări de a înșela și de a eluda sistemul, dar acestea pot fi controlate prin măsuri normale de supraveghere. În plus, toate carbon-monedele vor fi înregistrate, astfel încât oricine să poată controla câte sunt în circulație, iar băncile vor emite doar atâtea monede cât carbon a fost sechestrat, an de an, astfel încât vor exista mai puține griji pentru devalorizarea monedei prin inundarea ofertei. Dacă ar fi emis un număr mare de carbon-monede, asta ar însemna că a fost sechestrat foarte mult carbon, ceea ce ar fi un indicator al sănătății biosferei, care ar face să sporească încrederea în sistem. Astfel, relaxarea cantitativă va servi mai întâi o cauză bună și abia apoi va fi liberă să participe la economie.

— Dacă voi combinați chestia asta cu taxele pe carbon înseamnă că vei fi taxat dacă arzi hidrocarburi și plătit dacă sechestrezi carbonul? a intervenit Mary.

Am fost de acord și am adăugat că orice taxă pe carbon ar trebui stabilită progresiv, ceea ce înseamnă o utilizare mai mare și o mai bună remunerație, pentru a nu fi o taxă regresivă. Atunci taxa devine un lucru bun și se pot adăuga taxe care returnează o parte din acest venit fiscal cetățenilor, pentru a le face și mai bune. Combinația dintre o taxă pe carbon și o monedă pe bază de carbon este un element-cheie al planului lui Chen. Când atât taxa, cât și

carbon-moneda sunt aplicate simultan, modelele și experimentele sociale prezic rezultate mult mai bune decât atunci când fiecare strategie este utilizată separat. Nu doar de două ori mai bune, ci de zece ori mai bune.

— De ce? a întrebat Mary.

Am mărturisit că nu știu. Asocierea morcovului și bățului, psihologie umană – mâini fluturate. De ce fac oamenii ceea ce fac – ăsta era domeniul ei.

Dick a subliniat că, pentru economiști, morcovii și bețele sunt doar stimulente și, prin urmare, identice, deși ei sunt tentați să presupună că bețele sunt mai eficiente decât morcovii.

— Pe dracu'! a intervenit Mary, clătinând viguros din cap. Suntem animale, nu economiști. Pentru animale, negativul și pozitivul sunt, în general, lucruri distincte. O palmă versus un sărut. Lisuse Hristoase! a adăugat ea privindu-ne. Se pune întrebarea care dintre voi doi e mai inuman, expertul în calculatoare sau economistul.

Ambii referenți au dat din cap. Motiv de mândrie, de fapt. Fiecare încearcă să-l depășească pe celălalt, să atingă obiectivitatea științifică în spiritul lui Spock din *Star Trek,* un scop demn, și așa mai departe. Dick este destul de hilar în legătură cu această chestiune.

Mary a văzut și a oftat din nou.

— În regulă, când incluzi atât condiționările negative, cât și încurajările pentru a ne împinge către un anumit comportament, atunci ne comportăm chiar în felul acela. Este doar Pavlov, nu? Stimul și răspuns. Deci cum am putea începe?

— Dacă o duzină din cele mai mari bănci centrale ar fi de acord să o facă împreună, ar merge, am zis.

— Dar asta este adevărat pentru aproape orice! a exclamat Mary. Care este minimul de care crezi că ar avea nevoie pentru a reuși?

— Orice bancă centrală ar putea experimenta. Cele mai bune ar fi băncile din SUA, China și UE. India ar putea fi cea mai motivată să meargă singură, sunt încă foarte nerăbdători să elimine rapid carbonul din aer. Dar cu cât

mai mulți, cu atât mai bine, ca întotdeauna.

Mary a cerut să fie condusă din nou prin elementul timp.

I-am explicat că băncile centrale ar putea pur și simplu să anunțe rata de rentabilitate la care intenționează să efectueze plăți în viitor, indiferent care ar fi. Prin urmare, investitorii ar avea un lucru sigur, care le-ar face plăcere. Ar fi o modalitate de a ajunge departe și de a securiza pariurile lor mai speculative. Bățul, taxa pe carbon, trebuia, de asemenea, să devină mai puternic în timp. Cu cota de impozitare și unghiul său de creștere anunțate în avans și cu o rată de rentabilitate pe termen lung garantată pentru investiția în monede de carbon, se poate calcula apoi costul arderii carbonului și beneficiile sechestrării acestuia. Monedele normale plutesc una față de cealaltă pe piețele de schimb, dar, dacă o monedă este garantată să crească în valoare în timp, indiferent de ce, atunci ea devine mai valoroasă pentru investitori. Va rămâne mereu puternică pe piața valutară, deoarece are o garanție în timp a creșterii valorii. Carbon-moneda concepută în acest fel ar înlocui probabil, în cele din urmă, dolarul SUA ca monedă de referință a lumii, ceea ce ar consolida-o și mai mult.

— Este din nou ca o dobândă compusă, i-a atras Dick atenția lui Mary.

— Da, dar de data aceasta este garantată prin deconectarea de la ratele dobânzilor actuale, care adesea ajung la zero sau chiar devin negative. Cu această monedă, este bine să mergi indiferent de ce se întâmplă.

— Asta ar crea o capcană de lichiditate, a completat Dick, deoarece investitorii ar depune bani acolo pentru siguranță, mai degrabă decât să-i folosească.

— Fixați dobânda suficient de jos încât să fie văzută mai mult ca o rezervă, a comentat Mary, clătinând din cap.

— Dacă băncile centrale ar anunța că vor crește cantitatea de carbon necesară pentru a câștiga o monedă, ar putea apoi să o echilibreze cu alte clase de active sigure, cum ar fi obligațiunile de trezorerie și obligațiunile de infrastructură. Acest lucru ar adăuga lichiditate și ar oferi comercianților ceva pe care ar putea să-l scurteze, ceea ce

le place să facă.

— De acord că acest lucru ar putea fi ceva bun.

— Am putea emite noi singuri aceste carbon-monede de la minister? întrebă Mary.

— Trebuie să le puteți cumpăra pe toate la o anumită rată, pentru a-i determina pe oameni să creadă în ele, a răspuns Dick, dând din cap. Este posibil să nu avem rezervele necesare.

— Noi abia ne putem plăti personalul, a replicat Mary.

— Am observat, a glumit Dick.

M-am bucurat să văd că i-a plăcut acest plan.

Mary a pus capăt întâlnirii.

— Adunați toate astea într-o propunere completă. Una pe care să o pot prezenta băncilor centrale și să o pot susține. Am deja programate întâlniri cu ei. Vom vedea unde ajungem.

43

Sunt un secret, dar unul astfel ascuns, încât toată lumea să mă poată afla. Mai întâi, trebuie să numeri fiecare parte din mine, apoi să traduci acele părți în semne care nu mă descriu. Împreună suntem încătușați, iar cu semnul care nu mă descrie poți să mă deschizi și să mă citești așa cum sunt. Oamenii îți vor da promisiunile lor pentru mine, iar dacă cei nelegiuiți încearcă să mă ia de lângă tine, mă poți găsi și poți spune lumii unde sunt ascuns. Am început ca o vorbire tăcută, o cheie pentru a deschide fiecare ușă; acum, că am deschis toate ușile din față, eu sunt cheia care încuie ușile din spate, prin care nelegiuiții încearcă să scape de la locul crimei. Eu sunt nimicul care face ca totul să se întâmple. Nu mă cunoști, nu mă înțelegi; și totuși, dacă vrei dreptate, te voi ajuta să o găsești. Eu sunt blockchain. Eu securizez stocarea criptomonedelor. Eu sunt criptare. Eu sunt un cod. Acum profită de mine.

44

Partea Antarcticii care își păstrează gheața cel mai mult este aproape de mijloc, între Munții Transantarctici și un lanț muntos scufundat în gheață numit munții Gamburtsev. Aceștia din urmă sunt aproape la fel de înalți ca Alpii, dar complet acoperiți de gheață, și au fost observați doar prin survolări folosind radarul care pătrunde prin gheață. Între acest lanț nou-descoperit și Transantarctici există o câmpie plată, înconjurată de munți în așa fel încât oamenii de știință estimează că gheața așezată pe ea nu va ajunge pe coastă timp de cel puțin cinci mii de ani. În alte zone ale continentului, gheața va ajunge în mare în următoarele două decenii. Deci, este un alt caz de amplasare, amplasare, amplasare.

În mod firesc, acest punct de sechestrare maximă a gheții este departe de mare, iar calota polară de acolo are o grosime de trei mii de metri, însemnând cam aceeași înălțime peste nivelul mării, deoarece roca de bază de sub toată acea gheață se află puțin sub nivelul mării. Deci, dacă v-ați gândi să pompați apă de mare pe această parte a calotei de gheață pentru a împiedica creșterea nivelului mării, va fi nevoie de multă energie. Și o mulțime de conducte. Faceți calculele și o să vedeți: așa ceva nu se va întâmpla.

Însă au existat oameni dispuși să-și asume riscul. Oameni non-cantitativi, s-ar părea, și totuși bogați în ciuda acestui fapt. Cel mai important dintre acești oameni curioși a fost un miliardar rus din Silicon Valley, care a văzut în Antarctica un loc pentru drenarea apei de mare care trebuia doar testată, așa că a fost dispus să finanțeze testul. Și accepți banii din subvenții, indiferent de unde vin, atunci când e vorba să ajungi în Antarctica. Cel puțin asta a fost metoda mea de lucru.

Și uite așa, primăvara australă abia începuse când o întreagă escadrilă de avioane private a decolat în direcția sud din Cape Town, Africa de Sud, unde există o poartă permanentă pe aeroport cu indicația ANTARCTICA (îmi

place asta) și am aterizat pe raftul de gheață Ronne, cu vedere la marea Weddell, înghețată. Acolo am descărcat și am înființat un sat din iurte, cabine Jamesway și corturi care păreau minuscule pe nesfârșita întindere de gheață, pentru că așa și erau. Chiar și satele turistice de la Pioneer Hills și de la poalele lanțului Astrid Range erau mai mari. Cu toate acestea, tabăra noastră servea ca punct de livrare pentru o gamă tot mai mare de echipamente specializate, unele dintre acestea fiind împrumutate operațiunii de către Transneft, corporația de stat a conductelor de petrol din Rusia. Cel mai mare utilaj, o pompă gigantică, a fost livrată pe marginea raftului de gheață Ronne de către un masiv spărgător de gheață rusesc, fiind descărcat printr-o operațiune dificilă. Conductele pentru admisia apei au fost înfiletate prin gheața marină și o magistrală a fost conectată la pompă și întinsă de-a lungul raftului de gheață Ronne până la calota polară, trecând dincolo de Polul Sud, până la Dome Argus, cel mai înalt punct de pe stratul de gheață din estul Antarcticii. Fiind mai înalt, era considerat echivalentul energetic al munților Gamburtsev, aflați mult mai departe.

Energia pentru pompare, precum și încălzirea magistralei, necesară pentru a menține apa în stare lichidă în țevi, era furnizată de un reactor nuclear scos dintr-un submarin, donat pentru această ocazie de marina rusă. Dacă se va dovedi fezabilă, le explicase miliardarul oamenilor din Rusia, operațiunea s-ar putea transforma într-una dintre cele mai mari întreprinderi de pe planetă și va salva orașul Sankt Petersburg de la scufundare. Aparent, faptul că această presupusă industrie ar necesita puterea a aproximativ zece mii de submarine nucleare nu intra în discuție. Dar bine, era doar o experimentare a metodei, desigur. De ce nu?

Toată gheața care se topea acum pe toate continentele ridica nivelul oceanului cu 5 milimetri pe an, ceea ce nu părea atât de înfricoșător, până când cineva și-a amintit că, în urmă cu doar douăzeci de ani, creșterea fusese de 3 milimetri pe an, iar această rată rapidă de creștere era tot

mai accelerată. Dacă viteza actuală s-ar dubla anual, nivelul mării va începe să crească într-un ritm atât de rapid încât va inunda zonele de coastă din întreaga lume, iar o asemenea catastrofă va complica și mai mult o situație ecologică deja precară.

Mulți au arătat că, dacă viteza creșterii nivelului mării se intensifică semnificativ, orice încercare de a pompa toată apa aceea înapoi în Antarctica sau oriunde altundeva va fi zadarnică. Dacă va fi atât de rău încât să crească chiar și cu un centimetru pe an – ceea ce se poate întâmpla cu ușurință dacă procesul se extinde spre sud, ha ha –, atunci volumul de apă în exces va fi egal cu un cub cu o suprafață de bază de dimensiunea districtului Columbia, deci de două ori mai înalt decât Everestul. Și pentru a pompa o cantitate atât de mare de apă, va fi nevoie de mai multă țeavă decât s-a produs vreodată în întreaga istorie a omenirii.

Dar, întrucât nu se cunoștea rata viitoare de creștere a nivelului mării, mulți erau de părere că propunerea merită o analiză atentă, printre aceștia numărându-se și miliardarul menționat. Analiza ar pune în balanță costurile reale în comparație cu simulările și ar arăta, de asemenea, cum se comportă apa eliberată pe calota polară, cât de departe s-ar răspândi, cum ar afecta gheața deja existentă și așa mai departe.

Când primul tronson a fost conectat la pompă și au început să-l extindă spre sud, ne-am urcat în elicoptere și ne-am îndreptat spre interior pentru a ajunge la linia din față a operațiunii. În fiecare săptămână, un zbor tot mai lung. Privind în jos, vedeam conducta de sub noi, ca un fir negru întins pe o pânză albă.

— E ca și cum ai suge oceanul printr-un pai de băut și ai scuipa apa pe țărm, am spus.

— Adevărat, a răspuns cineva. Dar dacă ai avea zece milioane de paie…

— Nu, am zis. Este o comparație stupidă. Dar până aici am ajuns anul acesta și am putea trage câteva concluzii utile.

— Așa că nu mai vorbi despre cât de proastă e ideea!

— Nu mai vorbesc. Buzele îmi sunt pecetluite. Nu am spus niciodată nimic. Și dacă am făcut-o, atunci nu vorbeam serios.

— Griffen, ești atât de inteligent.

— Hei! încă o zi grozavă în Antarctica! am replicat.

45

Mary a luat avionul spre San Francisco, unde Fed-ul (US Federal Reserve, Rezerva Federală a SUA) găzduia o întrunire a câtorva dintre celelalte mari bănci centrale. Avusese loc o întâlnire anuală la Basel a tuturor băncilor centrale, sub auspiciile BIS (Bank for International Settlements, Banca Reglementelor Internaționale), dar acelea erau doar întâlniri formale; discuțiile reale aveau loc de obicei în altă parte, așa că, atunci când Rezerva Federală SUA invita la o consultare, toate băncile centrale își trimiteau de obicei reprezentanții. Acum se desfășura una dintre aceste întâlniri, iar șeful Rezervei Federale a acceptat-o pe Mary și i-a oferit un loc în programul întâlnirii. Venise momentul să discute cu bancherii în direct și să pledeze pentru carbon-monedă.

Înainte de întâlnire, Mary participa la conferința anuală a organizației „California, Forward”, la invitația unei tinere care făcuse cândva un stagiu împreună cu ea. Așadar, într-o dimineață, Mary a pornit pe jos împreună cu Esther peste dealurile urbane din San Francisco, până la Moscone Convention Center. Era o dimineață revigorantă, aerul era aproape la fel de rece ca la Zürich, doar că era oceanic și se simțea briza. Asta și încă un element nedefinit, poate dealurile sau lumina, îi dădeau orașului o notă de sălbăticie și deschidere, făcându-l complet diferit de bătrânul Zürich. Mary ținea foarte mult la Zürich, dar acest oraș cu vedere la golf o impresiona într-un mod diferit; i se părea mai degrabă superb, întinzându-se sub soare în adierea vântului dinspre Pacific și oferindu-i, la fiecare intersecție, noi

privelişti, în toate direcţiile.

Întâlnirea de la „California, Forward” era un summit anual la nivel înalt pentru mai multe organizaţii. Dacă nu ar fi doar un stat american, ci o ţară, California ar reprezenta acum cea de-a cincea economie ca mărime din lume; totuşi, datorită reglementărilor stricte stabilite anterior, se preocupase şi de neutralitatea în privinţa emisiilor de carbon. Erau hotărâţi să continue procesul şi, evident, participanţii la conferinţă aveau convingerea că tot ce făceau californienii era un model din care puteau învăţa şi alţii. Mary era fericită că poate să înveţe.

Esther a prezentat-o specialiştilor de la Consiliul de Stat pentru Resurse de Apă, Societatea pentru Vegetaţie Indigenă din California, Grupul pentru Energie Curată al Universităţii din California, precum şi grupului pentru apărarea resurselor de apă de la aceeaşi universitate; de asemenea, şefului departamentului pentru peşti şi animale sălbatice, liderului mişcării pentru biodiversitatea statului şi aşa mai departe. Împreună, câţiva dintre ei au condus-o până la terminalul telecabinei, unde s-au urcat cu toţii într-o cabină deschisă pe laturi şi au mers spre nord, până la debarcaderul Fisherman’s Wharf. Mary era surprinsă, gândindu-se că aceste maşini pitoreşti, urcând şi coborând dealurile abrupte ca telecabinele elveţiene, dar ataşate de cablu deasupra străzilor, erau destinate doar turiştilor, însă gazdele au asigurat-o că sunt la fel de rapide ca orice alt mijloc de transport prin oraş, dar mai ecologice. Purtată în sus şi în jos, în sus şi în jos, scârţâind şi zăngănind în aer liber, Mary a avut din nou senzaţia că se află într-un loc mândru de propria unicitate. În anumite privinţe, era opusul topologic al Zürichului. Participanţii de la „California Forward”, deja destul de entuziaşti, aveau acum cu toţi ochii strălucitori şi obrajii roşii, ca în vacanţă.

De la Fisherman’s Wharf, au luat un mic taxi pe apă până la Sausalito, de unde un microbuz i-a dus până la un depozit mare. În interiorul clădirii, Corpul de Ingineri al Armatei SUA realizase o machetă gigantică a zonei golfului şi a deltei California, o hartă 3D a căilor navigabile actuale.

Puteau trece peste machetă pe pasarele joase pentru a vedea mai bine caracteristicile și, în timp ce făceau asta, californienii îi explicau și îi arătau lui Mary cum funcționează acum jumătatea de nord a statului.

Clima mediteraneeană din California, i-au spus ei, este caracterizată de veri calde și uscate și de ierni umede și reci, care susțin fertilitatea unor terenuri agricole vaste atât pe câmpia de coastă, cât și în marea vale din centrul statului. Această vale centrală este cu adevărat gigantică, suprafața sa depășind teritoriul Irlandei sau al Olandei. Unul dintre principalele grânare ale lumii, dar uscat, întotdeauna a suferit din cauza penuriei de apă, dar acum schimbările climatice au agravat situația. Întregul stat este acoperit în prezent de o rețea de conducte de apă, mutată dintr-un loc în altul după nevoi; dar, când începe seceta, nu prea mai au ce să mute. Iar perioadele de secetă sunt din ce în ce mai frecvente. Din când în când se mai produc și inundații. Când secetă, când prea multă apă – acesta era noul tipar –, alternând fără nicio avertizare, însă predomină secetele. Rezultatul ar fi mai multe incendii de pădure, apoi mai multe inundații fulgerătoare și o veșnică amenințare că întregul stat o să se usuce ca deșertul Mojave.

Hidrologii i-au explicat pe machetă situația aprovizionării cu apă. De obicei, depozitul de zăpadă de pe Sierra Nevada acumula aproximativ optsprezece milioane de litri de apă în fiecare primăvară, eliberând-o în rezervoare printr-o topire lentă pe parcursul verilor lungi și uscate. Rezervoarele, închise prin diguri la poalele dealurilor, atunci când sunt complet pline, ar putea conține până la cincizeci de kilometri cubi de apă. Apoi, bazinul de apă subterană de sub valea centrală ar putea conține aproximativ 1.233 de milioane de litri; și această capacitate imensă s-ar putea dovedi salvarea lor. În timpul secetei, puteau să pompeze apa din straturile subterane și s-o folosească unde aveau nevoie, iar în anii cu inundații, trebuiau să reumple rezervorul subteran prin captarea apei de la suprafață, împiedicând-o astfel să curgă în golf, dincolo de Golden Gate.

Pentru a ajuta la atingerea acestui obiectiv, adoptaseră o lege, Actul cu privire la gestionarea durabilă a resurselor de apă subterană sau, pe scurt, „Programul Sigma“. De fapt, legea recunoștea apa drept o nouă resursă comună, deținută de toată lumea simultan și administrată de întreaga societate. Se țineau evidențe, se stabileau prețuri, se distribuiau parcele; părți ale statului fuseseră scoase din producția agricolă. În anii de secetă pompau apele subterane, ținând o evidență atentă, conservând tot ce se putea; în anii cu inundații, captau apa în vale și o ajutau să ajungă în bazinul subteran.

Modalitatea de realizare a ultimei părți a proiectului reprezenta un motiv special de mândrie pentru ei, deoarece descoperiseră că albia văii centrale avea o permeabilitate inegală. Cea mai mare parte era la fel de dură ca o pardoseală din parchet, așa cum spunea unul dintre ei, însă localizaseră mai multe „canioane incizate”, formate atunci când, la sfârșitul ultimelor două sau trei epoci glaciare, șuvoaie de zăpadă topită s-au revărsat din calota glaciară a masivului Sierra Nevada. Aceste canioane s-au umplut ulterior cu bolovani de pe Sierra și au fost acoperite încet de pământ, astfel încât acum arătau exact ca restul suprafeței văii. De fapt, dacă apa ar fi silită să staționeze deasupra lor, acestea ar servi drept „gigantice drenaje franceze”, permițând apei să se infiltreze în și prin ele, reîncărcând bazinul freatic mult mai repede decât ar permite alte zone. Așadar, guvernul statului California a cumpărat sau a recuperat terenul de deasupra „zonelor de drenaj franceze” și a construit diguri, baraje, terasamente, regulatoare de debit și canale, în ambele sensuri, până când întreaga vale a fost acoperită de o rețea de conducte pentru a direcționa inundațiile produse în urma unor precipitații abundente peste aceste vechi canioane incizate, menținând apa acolo suficient de mult pentru ca o mare parte din ea să coboare mai degrabă în rezervor decât să se scurgă în mare. Desigur, au existat limite în privința capacității de reținere, dar acum un control destul de bun al inundațiilor era combinat cu o capacitate robustă de

reîncărcare, astfel încât să facă posibilă stocarea apei în anii umezi și utilizarea ei în anii de secetă care cu siguranță că aveau să urmeze.

Bun, în sine; minunat, de fapt. Și nu numai atât, nevoia de a reîncărca marea vale îi forțase să readucă un procent semnificativ din întreaga suprafață la starea în care se afla înainte de sosirea europenilor. Agricultura industrială de altădată transformase valea într-o gigantică platformă industrială, lipsită de orice cu excepția produselor cultivate pentru vânzare, nesustenabilă, urâtă, devastată, improprie vieții umane, și asta într-un loc denumit cândva „Serengeti al Americii de Nord”, unde trăiseră milioane de animale, inclusiv animale mari precum cerbul-canadian și grizzly, puma și lupul. Într-o cursă frenetică pentru a transforma valea exclusiv într-o zonă de producție alimentară, toate aceste creaturi împreună cu habitatele lor au fost exterminate de primul val de coloniști – un fel de „goană după aur” secundară. Acum, necesitatea de a combate inundațiile și seceta a dus la refacerea unor secțiuni mari ale văii și la întoarcerea faunei sălbatice printr-un sistem de rezervații și coridoare naturale care înconjoară valea. Dealurile fuseseră întotdeauna mai sălbatice decât fundul plat al văii, iar acum reapăreau pădurile indigene de stejari care asigurau adăpost pentru creaturile sălbatice. Au fost refăcute traseele pentru ca somonii să urce în amonte, au fost amenajate mlaștini acoperite de stuf în vechile lacuri secate, au fost amenajate livezi capabile să reziste inundațiilor puternice, au fost realizate, de asemenea, terase pentru plantații de orez care să rețină apa din inundații, soiurile de orez fiind modificate genetic să suporte inundația un timp mai îndelungat decât soiurile obișnuite.

Toate aceste schimbări făceau parte dintr-un sistem integrat, incluzând modernizări majore urbane și suburbane. Prima infrastructură din California fusese foarte urâtă și stupidă, i-au spus ei lui Mary; mașini și suburbii, placaje și profit – o altă goană după aur care nu făcuse decât să repete urâțenia celei anterioare. Recuperarea

după acea goană nebună, reproiectarea, restaurarea, reconstruirea aveau să dureze cel puțin încă un secol. Totuși, ei deveniseră deja o societate de patruzeci de milioane de oameni neutră din punct de vedere al emisiilor de carbon și se îndreptau spre emisii negative; aceasta era o lucrare în desfășurare, desigur, și încă se confruntau cu probleme de echitate, fiind legați de restul lumii. Dar și aici se lucra pentru ca statul să poată fi numit pe bună dreptate, „Statul de Aur“.

Toate acestea i le-au spus lui Mary în timp ce priveau în jos, ca dintr-un mic avion sau satelit, spre macheta frumoasă a peisajului care umplea hala uriașă. Ei i se părea că seamănă cu o plapumă tridimensională; fundul văii liliputane era o țesătură de petece verzi, mărginit și străbătut de ceea ce semăna cu niște garduri vii, dar care erau de fapt coridoare de habitate naturale de mai mulți kilometri lățime, rezervate animalelor sălbatice. Pantele dealurilor din jur erau de un galben-pal, presărat cu pâlcuri dense de pădure de un verde-închis.

— Arată grozav, spuse Mary. Sper să putem face asta peste tot.

— Modelele arată întotdeauna bine, zise Esther veselă, dar era mândră, nu doar de model, ci și de statul California.

Revenind la San Francisco, Mary se întâlni cu președinta Rezervei Federale SUA la ultimul etaj al clădirii Big Tower, care continua să fie cel mai înalt zgârie-nori din oraș. Sala de ședințe oferea o asemenea priveliște de parcă s-ar fi aflat aproape la fel de sus ca vârful muntelui Tamalpais, la nord de Sosalito. Îi amintea de ziua precedentă, când privea în jos la modelul California, dar de data aceasta totul era real și de mare amploare. Închisoarea Alcatraz se vedea ca un buton gri pe platoul albastru al golfului, iar țărmurile îndepărtate ale golfului erau verzi și deluroase. Spre vest, vârfurile ascuțite ale insulelor Farallon ieșeau din ocean ca spatele negru al unui șarpe de mare. Poduri mici traversau golful ici și colo. Orașul în sine arăta dezordonat și urban, cu clădirile sale albe și cu rețeaua de străzi întrerupte de

câteva parcuri. Priveliștea era magnifică, iar Mary nici nu observă când începu întâlnirea. Însă ceea ce se întâmpla în sală îi atrase repede atenția.

Președinta Rezervei federale, Jane Yablonski, ocupa această funcție de nouă ani și mai avea încă trei ani de mandat. Avea înfățișarea răbdătoare a cuiva care auzise o mulțime de propuneri incitante în viața ei și ajunsese să se îndoiască de toate; un pic prea răbdătoare pentru Mary. Cam de aceeași vârstă cu Mary, cu părul negru, atrăgătoare într-un costum gri-argintiu. Era înconjurată de asistenți și de alți membri ai consiliului de administrație al Rezervei Federale. Jane fusese propusă de președintele anterior și se spunea că actualul așteaptă cu nerăbdare să o înlocuiască.

Alături de americani erau prezenți mai mulți reprezentanți ai băncilor centrale, inclusiv China, Uniunea Europeană, Banca Angliei și Bundesbank din Germania. Exact oamenii cu care Mary voia să vorbească.

Toate băncile centrale erau hibrizi interesanți, iar Rezerva Federală SUA nu făcea excepție. Era o agenție federală, adică bancă publică, dar era finanțată de bănci private în același timp în care le supraveghea. Rezerva Federală putea emite bani, îndeplinind, în parteneriat cu Trezoreria, funcția de senioraj a Statelor Unite, iar această funcție și dreptul de a determina rata dobânzii o făceau responsabilă de starea dolarului american, cea mai puternică monedă din lume, de care erau legate toate celelalte monede, cea la care apelau toți de îndată ce se apărea o sperietură legată de moneda locală. Moneda de ultimă instanță, ca să spunem așa. În acest sens, un sens extrem de important, imperiul american era viu și nevătămat.

După câteva formalități preliminare, veni rândul lui Mary să ia cuvântul. Le explică ideea unei carbon-monede, așa cum o formulase Janus Athena, dorindu-și ca L-A sau Dick să fi fost cu ea și să o ajute cu explicații. Dar era nevoită să expună totul ea însăși, dacă voia să obțină ceva. Iar ideile generale îi erau clare.

Se dovedi că Yablonski și ceilalți auziseră deja de relaxarea cantitativă a carbonului și chiar erau familiarizați cu studiul lui

Chen și cu discuțiile asociate cu acesta. Yablonski nu părea impresionată.

— Nu văd cum ne-am putea angaja în afacerea de a susține o monedă care nu este dolarul SUA, spuse ea când Mary își termină prezentarea. Rezerva Federală a fost creată și există pentru a proteja și a stabiliza dolarul, nimic altceva. Asta înseamnă stabilizarea prețurilor la un nivel mai general, ceea ce ne impune să monitorizăm nivelurile de ocupare a forței de muncă și să ajutăm și acolo pe cât posibil. Deci ideea se află în afara ariei noastre de responsabilitate, iar dacă am încerca o nouă monedă alternativă și aceasta ar destabiliza cumva sau ar perturba statutul dolarului, am fi mai rău decât niște infractori în îndeplinirea responsabilităților noastre.

— Înțeleg, spuse Mary, dând din cap. Insă nu vă puteți ușura doar cantitativ drumul către o tranziție rapidă din economia carbonului. Costă prea mult și nu este prea profitabil, iar dacă ați încerca pur și simplu să faceți din relaxarea cantitativă modul vostru de plată, asta ar submina dolarul mai chiar mult decât planul nostru. Și totuși, ceva trebuie făcut. Este lucrarea vitală a timpului nostru. Dacă nu finanțăm o reducere rapidă a carbonului, dacă nu luăm cantitatea imensă de capital care circulă în întreaga lume în căutarea celei mai mari rate de rentabilitate și nu o redirecționăm către munca de decarbonizare, civilizația s-ar putea prăbuși. Și apoi dolarul va slăbi cu siguranță.

Yablonski dădu din cap amuzată, dar cu un aer sinistru.

— Dacă lumea se termină, dolarul are probleme. Dar lăsând la o parte această eventualitate, ne aflăm aici să-l protejăm cu mijloacele de care dispunem. Cu asta am fost însărcinați. Politică monetară, nu politică fiscală. În plus, ni se pare că propunerile de introducere a unei taxe pe carbon capătă deja amploare.

— Pe lângă băț, ai nevoie și de morcov, replică Mary.

Acest lucru este dovedit de model, ca să nu mai vorbim de bunul-simț.

— Nu este de competența noastră, zise Yablonski, la care europenii aprobară din cap, iar oficialul chinez, un bărbat în vârstă, o privi pe Mary mult mai binevoitor.

— Dar poate că ar trebui să fie, spuse Mary.

Acum Yablonski părea nemulțumită. La urma urmei, era întrunirea ei. Mary fusese invitată acolo doar ca să susțină o propunere. Chiar dacă situația generală necesita o acțiune urgentă, iar noul instrument părea promițător, Jablonski nu avea de gând să se supună atacului – ea și instituția sa – fără să primească dispoziție din partea Congresului. I se citea asta foarte clar pe chip.

La fel și cu europenii. Chinezii ar putea fi diferiți, dar Mary nu credea că ei vor lua conducerea în această problemă. Era nevoie de implicarea tuturor pentru ca ideea să funcționeze; toate băncile centrale ar trebui să fie de acord atât cu problema, cât și cu soluția. Dacă ar decide să nu susțină planul, nimeni nu le-ar putea constrânge să se răzgândească; au fost disociate de puterile legislative din țările lor tocmai pentru a evita presiunile politice de orice fel.

Mary se uită la ei, cântărind încă o dată totul în minte. Deoarece banii guvernează lumea, acești oameni guvernează lumea. Ei sunt conducătorii lumii, într-un sens foarte real. Bancherii. Complet nedemocratici, nu dau socoteală nimănui. Elita elitei tehnocratice: finanțatorii. Mary își aminti de grupul ei din Zürich. Era compus din experți din diferitele domenii implicate în această chestiune, oameni cu tot felul de competențe, mulți dintre ei oameni de știință, toți cu o vastă experiență într-un domeniu sau altul. Iar aici se uita în jur și vedea un bancher, alt bancher și încă un bancher. Chiar și dacă înțeleg o idee, chiar dacă le place o idee, nu se vor grăbi să o pună în aplicare. Principiul călăuzitor al oricărui bancher în vremuri dificile era să evite să facă orice se dovedea prea radical și netestat. Așa, toți aveau să cadă în prăpastie.

Aruncând o privire spre San Francisco și golful său, spre muntele Tamalpais și întinderile largi ale Oceanului Pacific, Mary oftă adânc. Aici se întâlniseră nu doar două femei și trei bărbați, ci cinci echipe diferite, cinci instituții, cinci țări care formează nucleul sistemului global al statelor naționale. Ministerul pentru Viitorul înființat în urma Acordului de la Paris era mic și sărăcit, aceste bănci centrale erau mari și bogate. Chiar dacă situația necesita acțiuni urgente, chiar dacă ideea ei era bună, asta nu însemna că se va schimba ceva. Nu poți schimba lucrurile doar cu o idee, oricât de bună ar fi. Avea dreptate? I se părea că are. Puterea era apărată de tranșee – dar expresia oferea doar o idee asupra situației –, de fapt tranșeele erau fundații care ajungeau chiar în centrul pământului. Nu puteau fi schimbate.

Întâlnirea se apropia de sfârșit. Venise timpul să bea ceva. Nu se întâmplase nimic.

46

M-am născut mică, așa cum se nasc atâtea lucruri. De exemplu, un marsupial. Oamenii au venit la mine și au cotrobăit în mine pentru a-și da lucruri unul altuia. I-am ajutat s-o facă. Când eram tânără, nu aveam sânge, iar oamenii care căutau lucruri în interiorul meu trebuiau să o facă pe pipăite. Să decidă doar pipăind care lucruri le erau la fel de utile. Și atât de puține lucruri sunt la fel de utile. De fapt, doar două lucruri identice sunt la fel de utile – două inimi, doi ficați, două picături de sânge. Prin urmare, încercările oamenilor de a schimba diferite lucruri au generat fricțiune. Conflictele au fost consumatoare de timp și nesatisfăcătoare. Oamenii spun câteodată, „toate celelalte lucruri fiind la fel“, dar nu a fost niciodată cazul, așa că am fost considerată ca având un corp dificil și neconfortabil până când sângele și sucul gastric au început să circule în interiorul meu. Toate fluidele metamorfozei,

ale vieții înseși. Din acel moment, lucrurile aruncate în mine au putut fi digerate și mutate în altă parte în corpul meu pentru a face altceva.

Stomacul meu a egalizat lucrurile disparate, digerându-le și transformându-le în sânge. Tot ce a intrat în mine s-a transformat în mâncare. Am început să cresc rapid, am devenit omnivoră. Cu cât am crescut mai mult, cu atât am mâncat mai mult.

Tot ce mi-a fost administrat ca hrană a căpătat o formă nouă. Am digerat lucruri și le-am transformat în sânge, care s-a mișcat în mine și a ajutat la reconstituirea altor părți utile ale corpului – oase, mușchi, organe vitale. În acest proces mi-au fost de ajutor gura, esofagul, intestinele, arterele, venele; toate acestea au crescut odată cu mine, transformându-se într-un organism, din care au crescut și alte lucruri de care oamenii aveau nevoie. Și am continuat să cresc și să cresc.

În acest proces, ca și în cazul oricărui organism, au existat reziduuri inutile care au ieșit din mine în mod obișnuit – prin transpirație, urină, fecale și lacrimi.

Corpul meu a funcționat atât de bine încât, în cele din urmă, toate lucrurile de pretutindeni au fost înghițite și digerate de mine. Am crescut atât de mare încât am mâncat lumea și tot sângele din lume este al meu. Ce sunt eu? Știi, chiar dacă ești ca orice altceva și mă vezi din interior. Eu sunt piața.

47

Frank își petrecea zilele în jurul Zürichului – pe malurile lacului Zürich, mai ales pe malul estic. Uneori îl cuprindea o dorință arzătoare – inutilă și fără speranță – de a privi corpul unei femei, dar, din moment ce orașul îi permitea să și-o împlinească, mergea în parcul Tiefenbrunnen de pe malul lacului, plătea la poartă, intra, se așeza aproape de apă și încerca să nu iasă prea mult în evidență în timp ce

femei cu sânii goi treceau pe lângă el, intrând și ieșind din lac, femei elvețiene atât de imperturbabil elvețiene în modul lor de vorbire și atât de superbe cu pielea lor palidă și umedă sub razele soarelui. Era puțin cam mult, cam prea limpede cu ce se ocupa el și-i vedea și pe ceilalți bărbați singuri, care se aflau acolo „doar printr-o coincidență”, care nu se uitau la nimeni și totuși veneau acolo pentru a se bucura de imaginea atâtor corpuri feminine. Nu, era prea evident, prea mult în mai multe feluri diferite și, după un timp, pleca și rătăcea pe străzile din cartierul din spatele lacului. Era acolo o casă care fusese transformată într-un mic muzeu de ană, aparent colecția personală a proprietarului casei, acum deschisă publicului. Unele dintre cele mai mari picturi pe care Frank le văzuse vreodată erau pur și simplu agățate pe pereții unei căsuțe obișnuite. Uneori mergea de-a lungul țărmului, până la podul aruncat peste canalul de scurgere din lac, acolo unde râul Limmat părăsea lacul – era întotdeauna interesant de urmărit mișcarea și căderea apei de pe suprafața neagră a lacului. Pe lângă peretele de piatră, chiar la est de acest pod, pluteau lebede, zidul cobora direct de la peluza parcului până la suprafața lacului, iar lebedele sperau că vor veni copiii să le arunce pesmet. Păsări albe, incandescente, nepământene alunecând peste apa neagră. Sau o lua spre părculețul în care statuia lui Ganimede își ridica mâna spre Alpii îndepărtați.

În alte zile, rătăcea pe cărările care urcau pe culmea dealului Zürichberg, până la cimitirul unde era înmormântat James Joyce – o statuie din bronz în mărime naturală a scriitorului, mereu gata pentru o conversație tăcută, șezând și citind o carte de bronz prin ochelari rotunzi de bronz, care îi subliniau subtil miopia aproape absolută, și cu o țigară de bronz sprijinită pe genunchiul său îndoit, de bronz. Copacii înalți de pe Zürichberg erau în mare parte lipsiți de lăstari și puteai să lași potecile prăfuite care străbăteau pădurea și să te plimbi printre ei, fără să cauți nimic. Privea imaginile îndepărtate ale Alpilor, mai frumoase de aici de sus decât de jos, din oraș. Vârfurile

cele mai îndepărtate spre sud erau acoperite de zăpadă și păreau complet verticale, ca niște munți tăiați din carton pe fundalul unui decor scenic. Apoi, mergea printre copaci, până la cărarea care înconjoară vârful dealului și pe una dintre străzile abrupte care coboară spre centrul orașului. Și dincolo de adăpostul lui tainic din grădină, printre case și curțile lor mici, adesea cu colecții de figuri din stuc; o femeie mare și nudă, turnată din beton, care ținea peste brațul întins un furtun verde care făcea o buclă, îi amintea oarecum de femeile relaxate de la Tiefenbrunnen.

Sau îi amintea de Syrine. De Syrine și de fetițele ei, Emne și Hibu. O, cât regreta despărțirea, incapacitatea lui de a ține totul împreună, de a fi acolo pentru ele! Nici nu se putea gândi la asta. Se simțea groaznic atunci când își aducea aminte. Dar tot nu putea evita gândurile obsesive în legătură cu ce îl făcea să sufere. Ceva se stricase în capul lui. Dorea să-i fie mai bine, dar nu se întâmpla. Dorea să revină la munca lui cu refugiații, dar și asta ar trebui să fie într-un alt centru, nu în cel în care le întâlnise. Asta nu ar fi o problemă, existau multe centre în zonă, dar la prima încercare de reluare a muncii, și-a dat seama că pur și simplu îi aminteau cum o dăduse în bară cu Syrine și cu fetițele. Doar un alt element declanșator. Nu avea nicio importanță că nu e același loc, pentru că, în realitate, ei toți erau în același loc. Mereu același loc, mereu aceeași zi.

Așadar, cobori la Utoquai Schwimmbad, unde poți să închiriezi o cabină și un costum de baie și să intri în lac, unde poți înota până când îți este prea frig ca să mai gândești, prea rece ca să mai simți. Apoi ieși din apă, faci duș și iei un *kafi fertig,* o băutură care chiar te va termina, dar într-un mod bun.

Și totuși, se ascundea mereu. Întotdeauna se simțea bolnav și epuizat. Camerele de supraveghere montate aproape peste tot erau imposibil de ignorat. Nu că Jacob Salzman ar fi fost căutat. Odată cineva publicase o listă a tuturor camerelor instalate în oraș, așa zicea, dar existau acum camere mai noi, mult mai mici decât cele precedente. Acelea voluminoase erau acolo ca să nu uiți că

ești sub supraveghere, dar cele mai mici efectuau supravegherea propriu-zisă. Așadar, nu prea avea sens să le evite pe cele mari, pentru că, sigur, toată lumea era în permanență sub observație. Era posibil ca fiecare om în viață să fie urmărit de un roi de drone miniaturale. Într-un fel, nu exista decât o singură speranță când se punea problema să stai ascuns: că erau prea mulți oameni de urmărit, prea multe date de înregistrat. Și un motiv întemeiat până acum să creadă că nu era înregistrat ca prezentând vreun interes. Frank avea actul lui de identitate și legenda lui și, dacă nu cumva ceea ce i se întâmplase în tinerețe făcea ca autoritățile să-l caute din nou dintr-un motiv oarecare, ar trebui să fie bine. Și de mulți ani încetase să mai fie el acea persoană. Șase sau șapte ani. Ba nu, nouă.

Așa că purta pălării și ochelari de soare și-și lăsase barbă; uneori își punea o protecție dentară când ieșea și purta diferite modele de îmbrăcăminte. Încerca să apară în fața camerelor în patru deghizări diferite, cea care îl reprezenta pe el cu adevărat era în general mult mai rară. Să vadă dacă algoritmii pot rezolva asta; și având în vedere cele opt miliarde de oameni pe care îi urmăreau, i se părea că s-ar putea strecura pe sub radar. În orice caz, trebuia să se plimbe, trebuia să iasă în oraș. Nu se putea ascunde într-o cameră de dimineața până seara, zi de zi; încercase asta o vreme și nu funcționase. Aproape că îl omorâse.

Într-o zi, a văzut o notă pe un panou cu mesaje anunțând o întâlnire a „Societății 2.000 de Wați”. A căutat pe internet și a decis să meargă acolo. Întâlnirea avea loc în camera din spate a unui mic restaurant italian, Mamma Mia, la vest de gara centrală, Hauptbahnhof. Până la ora începerii, în cameră se îngrămădiseră aproximativ cincizeci de persoane. Arătau ca oricare alți elvețieni tipici, poate un pic mai boemi ca stil, dar nu prea mult. Elvețienii erau extrem de obișnuiți ca înfățișare, dar apoi, gândindu-se bine, Frank și-a dat seama că același lucru se poate spune despre aproape orice țară.

Întâlnirea a început la timp, în mod firesc, iar ordinea de zi a fost parcursă repede. Cunoștințele de germană ale lui Frank nu erau la înălțimea sarcinii, iar discuțiile se purtau în *Schwyzerduutsch*[20] așa că el se simțea complet pierdut și nu putea decât să dea impresia că înțelege, dar nimeni nu părea să observe. Frazele lor guturale erau calme și râdeau destul de des. Când și-au dat seama că el se află acolo și că mai sunt și alți *Auslândei*[21] prezenți, și-au reluat lucrările într-o engleză rapidă, stricată. Îi plăcea spiritul întâlnirii, nimic dogmatic sau arogant, doar oameni care urmăresc un proiect; era ceva între o ședință de comitet și un exercițiu de planificare a partidului. La fel ca la filiala locală a clubului alpin elvețian, fără îndoială; de fapt, când a întrebat despre asta, a constatat că mulți erau înscriși în ambele cluburi. Planificare de partid, *party* – partid politic –, se întreba dacă și în limba germană există același cuvânt pentru „partid“ și „petrecere”. *Partei,* da. Dar petrecerea de ziua de naștere? Probabil. Regreta că nu are căști de traducere.

Întors acasă, s-a uitat din nou pe internet la informațiile despre societate. Începuse la Basel și la Zürich cu vreo patruzeci de ani înainte. Se baza pe ideea că, dacă energia globală totală generată de oameni era împărțită la numărul de oameni de pe Pământ, se ajungea la aproximativ 2.000 de wați de persoană. Așa că membrii societății au decis să trăiască doar cu atâta energie și să vadă ce se întâmplă.

Cei 2.000 de wați urmau să acopere hrana, transportul, încălzirea locuinței și utilitățile casnice. Când Frank a văzut de- falcarea, și-a dat seama că stilul său de viață era deja cu mult mai modest decât cel prevăzut de societate. Asta l-a făcut să râdă.

În general, cetățenii elvețieni foloseau în medie 5.000 de wați. Locuitorii din restul Europei de Vest – 6.000. Cetățenii chinezi – aproximativ 1.500, India – 1.000 și SUA – 12.000. Țara sa natală, balena cea mare și aici ca în toate celelalte, sorbea întreaga lume.

---

[20] Dialect elvețian al limbii germane.

[21] Străin, în lb. germană, în original

În Elveția, utilizarea lor actuală pe cap de locuitor înseamnă aproximativ 1.500 de wați pentru spațiul propriu de locuit, inclusiv căldură și apă caldă.

1.100 de wați pentru alimente și „consum discreționar”.

600 de wați pentru electricitate, care include energia pentru un frigider.

500 de wați pentru călătoriile cu automobilul.

250 de wați pentru călătorii aeriene.

150 de wați pentru transportul public (tren, tramvai, metrou).

900 de wați pentru infrastructura publică (Frank nu era sigur ce înseamnă asta, dar probabil, în cazul său, costul bibliotecii, Bahnhof[22], sistemele de canalizare și așa mai departe).

A analizat lista pentru o vreme. Elvețienii sperau să realizeze reducerea de la 5.000 de wați pe cetățean la 2.000, în principal prin schimbarea întregii infrastructuri construite, pentru a o face mai eficientă din punct de vedere energetic. Mai sperau că economia lor va crește cu 65%, în același timp în care vor face să scadă consumul energetic pe persoană și mai voiau ca oamenii lor să trăiască tot așa cum trăiseră până atunci. Fără cămăși de păr de cămilă, fără suferință sfântă. Fără mentalitate sau comportament gen Francisc de Assisi: aceasta era Elveția, nu o mănăstire. Orășeni bine așezați, fabricanți de ceasuri, producători de brânzeturi, de care restul lumii râdea, sau îi invidia, sau chiar amândouă. De fapt, este puțin misterios cum ajunseseră elvețienii atât de prosperi. Unii încă arătau spre trecutul lor îndepărtat, incluzând aici soldații și gardienii lor mercenari, băncile care păstrează banii infractorilor și așa mai departe. Dar este puțin probabil ca problema să se limiteze la asta. Produse chimice, produse farmaceutice, sisteme de inginerie, toate detaliile vieții de zi cu zi pentru care restul lumii nu s-ar fi deranjat – precum ceasurile elvețiene la vremea lor, dar acum nimeni nu mai pună ceasuri, așa că au trecut la altceva. Fiindcă aproape

[22] „Gară“, în 1b. germană, în original; în Elveția, denumirea unuia dintre cei mai mari furnizori de servicii de internet.

orice era mai ieftin se fabrica în China și în India, s-au îndreptat către altceva sau către categorii de produse care necesită un control al calității excepțional de riguros. Și tot așa fără oprire, deoarece doar 35% din teritoriul țării este potrivit pentru agricultură sau locuire. Era ciudat.

Și apoi mai erau cele patru grupuri lingvistice, vorbitorii de limbă germană fiind cei mai numeroși, apoi francezii, italienii și vorbitorii de romanșă, care numărau doar cincizeci de mii sau cam așa ceva, și totuși au înflorit în micul lor colț de țară. Elvețienii afirmau cu mândrie că au acordat limbii romanșe statutul de limbă de stat, în ciuda lui Hitler și a tiradelor sale cu privire la superioritatea ariană și, atât cât a putut să descopere Frank, exista un sâmbure de adevăr aici, chiar dacă sfidarea fusese destul de indirectă și simbolică, întrucât la acea vreme elvețienii permiseseră și militarilor germani și celor italieni trecerea liberă prin Elveția. Totuși, era un gest frumos față de diversitatea lingvistică, exact atunci când guvernele naționale din Franța și din alte țări înăbușeau dialectele locale. Elvețienii au mers întotdeauna împotriva curentului, au rezistat întotdeauna înțelepciunii convenționale care avea tendința să cuprindă Europa în valuri de modă intelectuală, de la modă la participarea la războaie mondiale.

Bine, elvețienii sunt misterioși. Cu toate acestea, proiectul „2.000 de wați” nu era o idee rea. Frank îndeplinea cu ușurință cota, consumul lui anual de energie nu depășea de fapt nivelul Bangladesh-ului. Locuia fie într-un apartament, fie într-o magazie, nu avea mașină și niciodată nu închiria una, încetase să mai zboare cu avionul și mânca mai ales mâncare vegetariană. Existau site-uri pe care o persoană își putea calcula consumul personal de energie destul de precis, folosind factura la electricitate, estimările kilometrilor parcurși cu diferite mijloace de transport și listele de cumpărături de la băcănie. Aceste formule de calcul existau deja la începutul secolului sau chiar mai înainte, dar, din câte își dădea seama Frank, nimeni nu le folosea. Era ca și cum ai evita cântarul când

ești supraponderal. Cine dorește o veste atât de proastă?

Căutând pe net în timp ce analiza problema, Frank a dat peste un eseu care spunea că oamenii lumii ar putea fi încă îm- părțiți în aproximativ trei grupuri după avere și consum, măsurate prin metodele lor de transport. O treime din lume călătorea cu mașina și cu avionul, o treime cu trenul și cu bicicleta; ultima treime mergea încă pe jos.

Frank s-a gândit o vreme la cele citite. El mergea mult pe jos, ceea ce nu era greu la Zürich, unde mersul pe jos era o formă de divertisment. Un lucru adevărat în multe orașe, din câte știa. Existau câteva unde nu se putea merge pe jos, cum ar fi Los Angeles, pentru care planificatorii s-au străduit să inventeze nume noi, cum ar fi conurbație, sau aglomerare urbană, sau megacity; dar în majoritatea orașelor mersul pe jos se practica încă, cel puțin în cartierele centrale și în diferitele noduri principale. Oricum nu era o privațiune prea mare să te întorci la mersul pe jos dacă locuiai într-un oraș precum Zürich.

Firește că e bine să ieși uneori din oraș, să mai vezi și altceva. Asta însemna trenuri și tramvaie, dar și acolo puteau fi calculați wații folosiți; „Societatea 2000 de Wați” le furniza membrilor săi numeroase diagrame pentru a estima utilizarea individuală. Chiar și watt pe kilometru. Se pare că, în comparație cu majoritatea oamenilor, el nu călătorea prea mult. Asta era bine. Dacă ești bolnav mintal, consumul tău de energie scade inevitabil, nu ești capabil să trăiești o viață normală. Intrase în pământ, trăia într-o vizuină ca un bursuc. Poate că hiberna, așteptând să vină un fel de primăvară.

Oricum ar fi, în privința nivelului de trai raportat la consumul de energie, Frank se descurca bine. Pentru un bursuc, trăia confortabil. Era interesant să se gândească la viață în termeni de cheltuieli energetice, acesta devenise proiectul său personal, automedicația sa. Într-o zi, un psihoterapeut a pus-o la îndoială, considerând-o drept o posibilă formă de autoflagelare, dar Frank nu credea. El nu simțea diferitele lui forme de automedicație ca fiind mai mult sau mai puțin virtuoase. Autosuficiența a fost

întotdeauna o amăgire, și el se baza pe alți oameni la fel de mult ca oricine, știa. Dar era interesant să încerce să realizeze mai mult cu mai puțin. Măcar, cu noua ocupație, timpul trecea mai ușor. Și îl ajuta să stea departe de unele camere de supraveghere.

Frank începu să coboare dealul până la un centru pentru refugiați din nordul Zürichului, pentru a ajuta la pregătirea cinelor gratuite oferite acolo două seri pe săptămână. Gata cu fraternizarea cu refugiații, aceasta fusese evident o greșeală, ceva mai presus de capacitățile lui. Dar putea măcar să lucreze, să pună umărul, să ajute la transformarea lumii. Organizatorii acestor mese speciale de seară erau în principal femei elvețiene, iar lucrătorii care se adunau ca să le ajute proveneau din diferite organizații caritabile sau umanitare, grupuri școlare, comunități bisericești sau oameni care lucrau datorită unor probleme la școală sau cu legea și care prestau muncă în folosul comunității. Organizatorii nu cereau numele de familie – doar prenume – și nu puneau întrebări inutile. Frank ajuta la așezarea meselor, a scaunelor și a fețelor de masă, aranja tacâmurile și tăia în porții prăjiturile și plăcintele donate și făcea curățenie în bucătărie și în sala de mese. Era simplu și liniștitor și în anumite momente se așeza sau îngenunchea lângă unii oaspeți și îi întreba cum le merge, fără a se implica în viața lor mai mult decât atât. Unii dintre invitați nu doreau să vorbească, mai ales în limba engleză; alții apreciau șansa; era ușor de spus care erau unii și care ceilalți.

Din câte își dădea seama, spațiul pentru aceste mese era un fel de centru comunitar, situat lângă primul pod peste Limmat, în aval de podul de la Hauptbahnhof. La ambele capete ale podului existau părculețe pentru a le oferi locuitorilor spectacolul fără îndoială satisfăcător al râului îmblânzit care curge pe sub ele, prin poarta creată de unul dintre podurile supradimensionate. Era într-adevăr destul de fascinant. Frank se uita îndelung la apa care se prelingea murmurând peste un prag mai jos de pod, ca un

fel de aluat de prăjituri curgând într-un mixer uriaș. Unul dintre membrii echipei de pregătire a cinei numise această zonă „Parcul Seringilor”, sau așa i s-a părut lui Frank, pentru că vorbeau în germana elvețiană și nu știa dacă a înțeles bine cuvintele. Se pare că în trecut fusese zona preferată a traficanților de droguri, sau poate că încă era, dacă Frank înțelesese corect. Oricum, în apropiere se afla un dispensar de unde se puteau procura seringi.

În acele zile, era și locul unde se adunau diferiți refugiați ieșiți din tabere pentru o zi, înainte și după mesele gratuite. Poate că în cele două parcuri încă se întâmpla ceva ilegal, Frank nu știa. Din când în când polițiștii, câte doi, apăreau pe pod, chiar se opreau uneori și vorbeau cu oamenii, dar nu existau semne că se confruntau cu acte criminale, făcându-i pe vinovați să o ia la fugă și să se dea astfel de gol. În general, percepția asupra ofițerilor de poliție elvețieni ieșiți în patrulare era complet diferită de ceea ce Frank își amintea din copilărie. Acasă, prezența poliției însemna necazuri; ceva nu era în regulă, puteau fi implicate arme, iar bărbații solizi, în uniformă, erau ușor amenințători. Aici, în Zürich și în alte părți ale Elveției, poliția avea aceeași atitudine precum controlorii din tramvaie și purtau adesea cutii de scanare similare. Rareori erau înarmați și întâlneai deopotrivă femei și bărbați. Se părea că lucrau de obicei în perechi, o femeie și un bărbat, patrulând împreună și făcând ceva de genul consiliere matrimonială în aer liber. Chiar se apropiau de oameni și chiar puneau întrebări, dar și aici semănau cu controlorii din tramvaie, deoarece tramvaiele în Zürich funcționau pe principiul onoarei și toată lumea cumpăra bilete la chioșcuri sau avea abonamente anuale, dar controlorii care le cereau oamenilor să-și arate abonamentele apăreau la aproximativ o călătorie din cincizeci. Mergeau prin vagoane și, pe măsură ce oamenii îi vedeau, arătau biletele sau abonamentele, iar controlorii treceau mai departe cu o înclinare din cap. Foarte rar existau călători fără bilet, iar mulți dintre aceștia erau turiști care înțeleseseră greșit sistemul.

La fel și în parcuri, sau cel puțin așa se părea. Polițiștii care trec pe alei par să pună întrebări doar prin simpla lor prezență: este totul conform legii? Da, conform legii. *Genau,* spun oamenii când conversează cu polițiștii, adică *exact,* un cuvânt pe care elvețienii îl iubesc și îl folosesc tot timpul, ca *bine,* sau *sigur,* sau *da. Exact!* Iar polițiștii trec mai departe cu o încuviințare din cap, și oamenii la fel.

Dar, pe măsură ce Frank petrecea mai mult timp în cele două părculețe ale seringilor, începea să vadă că aici ar putea exista oameni ce funcționează ca noduri într-un fel de cale ferată subterană a refugiaților. Grupuri de zece-doisprezece oameni, care arătau ca două sau trei familii, stăteau pe bănci sau pe iarbă, dacă era suficient de uscat, și vorbeau între ei, privind cu îngrijorare în jur. După cum arătau, ar fi putut fi de oriunde; nu erau elvețieni. Ar fi putut fi din Orientul Mijlociu, sau din Asia de Sud, sau din Africa, ori din America de Sud. Apoi, cineva, care arăta de obicei ca un elvețian *echt*[23] se apropia de ei și le vorbea în limba lor – în general, Frank nu auzea suficient de bine pentru a spune altceva decât că nu era nici germană și nici engleză iar grupul se ridica și pornea după străin. Având în vedere că erau montate camere de supraveghere pe stâlpii de iluminat stradal, trebuia să fie evident pentru autoritățile care urmăreau sau pentru algoritmii lor că se întâmplă ceva aici. Cu toate acestea, activitatea secretă continua zi de zi.

Nu-și dădea seama ce se întâmplă. Nu vorbea limbile lor. Engleza era *lingua franca* a lumii, fără îndoială, și auzea de multe ori conversații în engleză; dar nu se putea alătura proiectului de a găsi modalități pentru a-i ajuta pe acești oameni să ajungă într-un loc mai sigur, așa că păstra distanța. Orice fel de ajutor oferit într-o astfel de situație ar genera inevitabil suspiciuni. Cel mai bine este să nu te implici, să participi la servirea meselor gratuite și să te rezumi la atât.

Totuși, a început să meargă la aceste activități purtând o pălărie cu stema albastră și albă a cantonului Zürich. Apoi pornea la plimbare prin cele două parcuri de lângă pod, cu

[23] „Veritabil, adevărat, neaoș”, în lb. germană, în original.

jachete de puf pentru copii îndesate în saci mici sau cu umbrele mici, pliate în tuburi scurte și late, și dacă vedea copii străini tremurând de frig, se apropia de grupuri și se adresa adulților cu un „Fiir die Kinder, sehr warm”[24] și se îndepărta repede, aruncând peste umăr un „Danke miile fois“[25], acesta fiind dulcele amestec de germană și franceză, propriu locuitorilor din Zürich, atât de specific orașului lor. Frank le lăsa micile pachete și deseori, în serile reci, femeile adulte din grup încuviințau recunoscătoare când primeau cadoul. Iar Frank pleca. La Jelmoli aceste jachete și umbrele se vindeau cu zece franci bucata, iar Frank găsise o modalitate convenabilă de a ajuta puțin. Elveția era rece și aspră în după-amiezile de iarnă, când vântul mătura lacul și orașul, iar când traversa câte un pod, de multe ori lui Frank i se părea că este mai frig decât simțise în Antarctica. În privința asta, era ca la Glasgow. Un vânt umed, tăios și rece dădea o senzație mai acută de frig decât aerul nemișcat și uscat asociat cu o temperatură mult mai scăzută. Iar unii dintre acești oameni nu erau pregătiți pentru așa ceva.

Odată, unuia dintre refugiații din parcul din partea de est a podului i s-a făcut rău și a căzut, probabil leșinase. O mică mulțime l-a înconjurat rapid, Frank s-a apropiat și el, cu inima bătându-i frenetic, sperând să ajute într-un fel. A văzut că niciunul dintre cei prezenți nu părea să aibă telefon mobil, sau poate că se temea să-l folosească, așa că s-a dus la cabina telefonică de la capătul podului, a apăsat pe butonul pentru apelarea serviciului local 911, apoi a cerut ajutor în limba germană, explicând situația și dându-le adresa, pe care el presupunea că o aveau deja. A avut un scurt sentiment de împlinire spunând toate acestea în limba germană, apoi a rămas în picioare la marginea grupului, privind și simțindu-se atât de rău încât se temea că o să cadă și el. Când ambulanța a sosit cu sirena ei ciudată, europeană, majoritatea oamenilor din jurul

[24] „Pentru copii, foarte călduros", în 1b. germană în original.

[25] „Mulțumesc de o mie de ori", în 1b. germană și 1b. franceză în original.

bărbatului căzut s-a risipit instantaneu. Medicii de la ambulanță s-au apropiat de cel prăbușit, urmați de doi ofițeri de poliție, două femei. Și mai mulți refugiați au dispărut, doar victima și Frank au rămas pe loc. Frank a făcut un semn cu mâna către polițiste. Una a îndreptat un scaner spre fața bărbatului, a făcut o fotografie și a privit rezultatul. Poate că un senzor RFID fusese introdus anterior sub pielea refugiatului, pentru a fi citit de un scaner.

Apoi, polițista cu scanerul i-a aruncat o privire lui Frank și s-a ridicat în picioare, îndreptând scanerul spre el și făcându-i semn cu cealaltă mână.

Cealaltă polițistă a spus „Nei“, elvețianul pentru *Nein*[26], iar cea cu scanerul a revenit la persoana afectată. Frank a dat din cap în semn de mulțumire către femeia care-și oprise colega și, când echipajul de urgență l-a întins pe tânăr pe o targă, Frank s-a întors și s-a îndepărtat, tremurând în vântul cenușiu și rece.

În timpul verii era altfel. Unele organizații, poate Crucea Roșie, poate Semiluna Roșie, instalau deseori un cort mare deschis în parcul podului vestic, găteau mâncare și ofereau mese gratuite. Nu-i interesa să afle cui serveau masa. Toți cei aflați pe ambele laturi ale mesei erau anonimi. În unele zile se făcea cald și umed, ceea ce aproape că îi declanșa criza, dar Frank ignora semnele și făcea tot ce putea pentru a ajuta. Punea masa, făcea curat. Nu servea mâncare și încerca să nu se uite la oamenii care mănâncă. Imaginea îi era prea familiară, mirosea a căldură. Nu avea nici cea mai mică dorință de a-și identifica senzațiile. Se uita în jur pe sub marginea cortului la frumusețile Zürichului – piatra, copacii, albastrul și albul. Simțea mirosul de *bratwurst* și de bere. Se Vedea mușcatele roșii. Colțul impasibil medieval al primăriei, acolo sus pe malul râului, se zărea printre tei, unde privirea lui abia ajungea. Țară rece din nord, oameni cu sânge-rece, sobri, reci pentru ochi și minte.

Dar nu și oamenii care se refugiau aici. Conform estimărilor celor de la Fremdenkontrolle, departamentul de înregistrare a străinilor, existau cinci milioane de locuitori

[26] Nu, în lb. germană, în original

născuți în Elveția și trei milioane *deauslânder* în interiorul granițelor. Raportul, unul dintre cele mai mari din lume, a determinat creșterea înscrierilor în diferitele partide de dreapta din Elveția care se opuneau imigrării, iar acum acestea dețineau o duzină sau mai multe locuri în Adunarea Federală Elvețiană, condusă de PPE, Partidul Popular Elvețian. Existau aproximativ treizeci de partide politice în Elveția, și toate coalițiile din guvernul federal erau formate prin crearea unei majorități în detrimentul alianțelor dintre partidele de centru; partidele de centni-dreapta, de centru-stânga, precum și cele mai radicale partide din ambele părți câștigând locuri cu mare greutate. PPE deținuse chiar și majoritatea pentru o vreme, apoi, în urma valului de căldură, își pierduse popularitatea. Acum se descurcau mai bine în guvernele cantonale, dar puterile lor fuseseră transferate de-a lungul anilor către guvernul federal din Berna – nu în totalitate, dar în chestiuni naționale precum aceasta, guvernul federal putea interveni. Drept urmare, o mulțime de nemulțumiri latente se acumulau printre oponenții imigrației, care considerau că țara lor a fost „copleșită” și nu se putea face nimic în acest sens, cel puțin la nivelul politicienilor.

Poate că așa era peste tot. Acum, ori de câte ori Frank vedea grupuri mici de oameni care erau evident *Auslănder,* imigranții din sudul global sau chiar din Balcani, plimbându-se prin zone ale orașului unde puteau fi acostați, începea o conversație cu ei în engleză și se plimba împreună cu ei. Strategia a funcționat de vreo două ori. Rasiștii erau derutați de situațiile rasiale mixte, așa că prezența unui bărbat alb alături de niște oameni cu pielea închisă la culoare îi punea în încurcătură. Un bărbat tuciuriu cu o elve- țiancă, asta ar putea să-i enerveze, chiar dacă era o imagine obișnuită; dar un bărbat alb cu oameni de culoare era cu totul altceva și oricum era nevoie de o evaluare înainte ca orice rasist să decidă să se enerveze, iar asta lua ceva timp. Iar dacă mergeai repede, pe străzi luminate, ceea ce în Zürich însemna orice stradă care nu era o alee din Niederdorf, îndeplineai o condiție suficientă pentru a nu

fi agresat, auzeai doar niște comentarii guturale aruncate în calea ta, comentarii formulate astfel încât să nu fie înțelese. Așa că mergea cu ei de fiecare dată când se ivea prilejul.

Dar apoi a venit o zi când a văzut un grup de tineri elvețieni care stăteau pe pod și se uitau la cortul cel mare unde se servea masa. Deși era cald, se întunecase; pe cer se strângeau norii și furtuna era iminentă. Va fi o ușurare când va veni. Deocamdată, se făcea tot mai cald.

Picături mari și grele de ploaie au început să stropească pavelele din afara cortului. Când s-a pornit aversa, tinerii elvețieni au atacat cortul aruncând cu pavele și strigând. Îi atacau pe cei care serveau, precum și pe oaspeți, iar oamenii țipau și cădeau, sângele țâșnea de nicăieri și, văzând asta, mulți dintre refugiați s-au repezit la agresorii lor urlând înfuriați. Când au terminat pavelele, huliganii elvețieni n-au mai avut altceva la dispoziție decât pumnii, dar erau prea furioși, iar la o margine a cortului a izbucnit un scandal cu pumni, îmbrânceli și strigăte. Elvețienii care fugeau au fost doborâți sau loviți cu picioarele în spate, cu mișcări familiare și practicate pe terenurile de fotbal în cele mai rele momente. În timp ce-i înfruntau pe luptătorii din rândul refugiaților, huliganii și-au dat seama că trebuie să se retragă, cel puțin cât mai aveau cale liberă. Unii dintre ei au fugit pe partea cealaltă a străzii chiar prin fața unui tramvai care, scrâșnind din frâne, s-a strecurat pe lângă ei și le-a oferit o oarecare acoperire pentru retragere.

În urma lor, oameni uzi de ploaie, țipete, plânsete, sânge pe pământ și pe hiaturile meselor, folosite acum pentru a întinde răniții pe altceva decât pe pământul rece și ud. Când au sosit polițiștii, grupuri de oameni care strigau și tremurau i-au înconjurat pentru a spune povestea ultrajului. În ora următoare, echipele de polițiști au trecut pe la fiecare în parte, dar Frank a rămas pe loc, prea indignat de cele văzute ca să plece. Trebuia să depună mărturie. Dar toți cei pe care îi interogau polițiștii erau și scanați, iar când au terminat de vorbit cu Frank și au aplicat aceeași procedură, polițiștii s-au uitat unul la

celălalt. Unul dintre ei le-a arătat scanerul colegilor. Aceștia s-au apropiat de Frank și l-au înconjurat.

— Ne pare rău, i-a spus unul dintre ei în engleză. Există un mandat de arestare. Vă rugăm să veniți cu noi.

48

Bebelușii plâng în zori. Este deja foarte cald. Oamenii sunt flămânzi. Soarele strălucește deasupra dealurilor ca explozia unei bombe. Căldura excesivă se simte pe piele. Nu te uita într-acolo sau n-o să mai vezi toată dimineața. Umbrele se întind dincolo de marginea de vest a lumii. Așa va fi până când acoperișul cortului se va interpune în calea luminii orbitoare, pe la ora nouă. Până atunci va fi prea cald pentru a mă mișca. Mai bine să transpiri decât să nu. Praful aderă la transpirație și se văd mici urme de noroi pe piele. Până sâmbătă nu avem acces la duș. Este rândul meu luna aceasta. Am nevoie de dușul ăla.

Cortul de mese se deschide la opt, când soarele încă stă agățat deasupra orizontului. Un rând lung la intrare. Bărbații lasă femeile cu copii mici să treacă în față. Oricum, pe majoritatea. Sunt înghesuiți lângă intrare, rândul se destramă, toată lumea este nervoasă. Dacă nu mori de foame, cel mai bine este să te ții deoparte. Ca să nu mai vorbim de ceea ce trebuie făcut. După un timp devine doar un obicei. Te duci unde-ai mai fost. Femeile din grupul cu care aștept de obicei încearcă să rămână normale, să converseze.

Cortul miroase a ouă jumări, a ceapă și a boia. Boluri mari de iaurt simplu, mâncarea mea preferată. Fă-ți plinul cu astea și speră să reziști până la căderea nopții. Sari peste agitația mesei de la amiază. E mult prea trist să treci prin sala de mese de trei ori pe zi. Oamenii sunt expuși acolo, neliniștiți și agitați, epuizați de căldură și de subnutriție.

De asemenea, sunt plictisiți. Aceeași mâncare, aceleași

chipuri. Nimic altceva de făcut decât să mănânci.

Asistenții umanitari sunt recrutați dintr-o țară nordică. Vorbesc între ei. Unii sunt liniștiți și serioși, alții râd și sunt plini de viață. Sunt curați. Și ei transpiră, dar sunt curați. Nu știu din ce țară sunt. Uneori recunosc unele chipuri, nu doar bărbații frumoși, ci o privire, ceva din aspectul lor îmi atrage atenția suficient de mult timp pentru ca acel chip să-mi rămână întipărit în memorie. După aceea, nu mai pot să-mi iau ochii de la ei. Dar ei nu mă văd. Când lucrează la linia de servire, punând mâncarea în farfurii, stabilesc un contact vizual cu noi și ne întreabă dacă vrem felul de mâncare respectiv, dar foarte puțini ne văd astfel încât să facem o impresie asupra lor. Este un mod de a-și face treaba fără a cădea în melancolie. Chiar și așa se răcesc destul de repede. Sau poate că misiunea lor este pe termen scurt. Oricum ar fi, ei vin, ei pleacă. Sunt aici și totodată nu sunt, și nici nu sunt chiar atât de reali.

Dar e important să nu te enervezi pe ei. Oamenii își îndreaptă emoțiile către ceea ce văd în fața ochilor, așa este natura umană. Deci există acolo o lume întreagă de oameni care ne-au adus în această tabără. Nu toți au participat personal, dar toți au făcut-o. Acești oameni trăiesc într-o lume în care există această tabără și continuă. Oricine ar face la fel.

Dar asta se adaugă la faptul că suntem întemnițați aici, deși n-am făcut nimic în afară de a vrea să trăim. Aceasta este ordinea. Oamenii știu că suntem aici, dar nu pot face nimic. Sau cel puțin așa își spun. Și este adevărat: eliberarea tuturor prizonierilor din captivitate din întreaga lume ar necesita eforturi enorme. Așa că ei nu fac nimic. Își concentrează gândurile în altă parte și uită de noi. Și eu aș fi făcut la fel. De fapt, chiar am făcut asta eu însămi. Numai când lucrurile se destramă, îți dai seama că ți se poate întâmpla și ție. Nu crezi niciodată că ți se poate întâmpla, până când nu ți se întâmplă.

Așadar, unii dintre acești oameni se oferă să vină voluntar în tabăra noastră să ne ajute să ne hrănim și să facă toată munca necesară când ai optsprezece mii de

oameni blocați în spatele unui gard, de unde nu pot pleca. Curățarea toaletelor, spălarea cearșafurilor, toate astea. Și bineînțeles că ne hrănesc. Trei mese pe zi. E multă muncă. Și totuși, ei nu renunță. Majoritatea sunt tineri, nu toți, dar este nevoie de un anumit idealism, iar acesta este în principal un sentiment de om tânăr. Sunt aproape toți mai tineri decât mine acum, dar nu cu mult timp în urmă, când am venit prima dată aici, erau de vârsta mea. Învață lucruri, văd lumea, întâlnesc alți oameni ca ei și așa mai departe. Trebuie să se țină la distanță de noi, jiu au de ales, altfel ar deveni la fel de nefericiți ca și noi. În cel mai bun caz, sunt indignați de situația noastră, le provoacă stres. Așa că trebuie să păstreze distanța. Știu asta.

Și totuși, îi urăsc pentru că nu m-au văzut. Pentru că mă priveau în ochi în timp ce îmi puneau mâncare pe farfuria întinsă și totuși nu mă vedeau niciodată. Încerc să nu fac asta, dar îi urăsc. Așa cum urăsc orice altceva în această viață.

Nimănui nu-i place să se simtă recunoscător. Recunoștința este recomandată de preoți, dar eu spun că nimănui nu-i place, nimănui. Nici măcar preoților. Ei aleg meseria asta pentru a nu fi niciodată în situația de a trebui să o simtă. Ei acceptă recunoștința noastră așa cum acceptă durerea noastră, dar niciodată nu trebuie să exprimă ei înșiși recunoștință. Sau numai în calitatea lor profesională de receptori ai sentimentelor și ai senzațiilor noastre, reprezentanții noștri în fața lui Dumnezeu sau oricine altceva. Nu, nici mie nu-mi plac preoții.

Când soarele este destul de departe spre apus încât să pot face asta fără să fiu arsă, mă duc până la perimetrul nordic al taberei să mă uit la dealuri. Ar trebui să fiu înapoi în cort unde facem lecții cu copiii și o să ajung acolo până la urmă, dar mai întâi vin aici. Dealurile îmi amintesc încă de dealurile de la mine de acasă, acolo unde am crescut, chiar dacă acestea sunt la fel de verzi ca limetele. Există o culme care arată exact ca aceea pe care o priveam din orașul

nostru când eram mică. Spre sfârșitul primăverii, și dealurile noastre deveneau verzi, nu la fel ca verdele acesta umed, dar destul de verzi: măsliniu și verde de pădure, pe un fond galben. Mă uit prin ochiurile unui gard care arată ca toate gardurile din lume, doar că acesta este acoperit cu suluri de sârmă ghimpată prevăzută cu lamele ascuțite. Da, suntem prizonieri aici. Iar ei nu vor ca nouă să ne treacă prin minte că nu suntem, uitându-ne la un gard care ar putea fi escaladat. Cât despre plasa de sârmă propriu-zisă, aceasta pare slabă, de parcă ai putea să o tai cu ușurință, poate nu cu o foarfecă obișnuită, dar cu o foarfecă de tăiat tablă, sigur. Nicio problemă. Dar nu avem foarfeci de tablă în această tabără.

Așa că mă sprijin de plasa de sârmă și simt cum se lasă sub greutatea mea. Marginea de jos a gardului este înfiptă adânc în pământ, o văd bine. Probabil că mai demult era posibil să sapi sub ea cu o lingură sau cu mâinile goale și să te târăști pe dedesubt. Dar acum pământul s-a strâns acolo și s-a întărit. Este greu de săpat și, cel mai important, durează mult. M-ar vedea. Și totuși, de fiecare dată când stau lângă gard, mă gândesc la asta involuntar. Eu, la apus, privind cum ultimele raze ale soarelui colorează culmile dealurilor în roz, scormonesc în pământ. În niciun caz. Poate. În niciun caz. Poate.

Soarele apune, cerul strălucește în albastrul amurgului. Apoi devine indigo. Este a 1859-a zi petrecută de mine în această tabără.

49

În iulie 1944, guvernul Statelor Unite a convocat un grup de șapte sute de delegați din toate țările aliate la o conferință privind crearea unei ordini financiare postbelice. Întâlnirea a avut loc la hotelul Mount Washington din Bretton Woods, New Hampshire, și acolo, după trei săptămâni de întâlniri, au fost făcute publice unele

recomandări care, după ratificarea lor de către guvernele țărilor participante, au condus la crearea Băncii Internaționale pentru Reconstrucție și Dezvoltare și a Fondului Monetar Internațional. Rezultatele scontate ale acestor noi entități includ stabilirea de piețe deschise și stabilitatea monedelor națiunilor membre.

De asemenea, a fost propusă și o organizație internațională de comerț, dar cum Senatul SUA nu a ratificat această parte a propunerii, organizația nu a fost fondată. Ulterior a fost înființat GATT (General Agreement on Tariffs and Trade, Acordul General pentru Tarife și Comerț), care a preluat funcțiile pe care le-ar fi îndeplinit ITO (International Trade Organization, Organizația Internațională a Comerțului), a cărei cartă nu fusese ratificată de Senatul SUA. Ulterior, GATT a fost înlocuit de Organizația Mondială a Comerțului.

John Maynard Keynes, principalul negociator britanic, a sugerat, de asemenea, la Bretton Woods, crearea unei Uniuni Internaționale de Compensare care să folosească o nouă unitate monetară numită „bancor”. Scopul bancorului ar fi fost să permită națiunilor care se confruntau cu deficit comercial să scape de datorii folosind un descoperit de cont la ICU (International Clearing Union, Uniunea Internațională de Clearing), care le-ar permite să cheltuie bani pentru creșterea gradului de ocupare a forței de muncă și, prin urmare, pentru creșterea exporturilor. Națiunilor care ar fi folosit descoperirea de cont urma să li se perceapă o dobândă de 10% la aceste împrumuturi în bancor, care nu puteau fi tranzacționale în monede obișnuite sau de către persoane fizice. Națiunilor cu excedente comerciale mari li s-ar fi perceput, de asemenea, o dobândă de 10% pentru aceste excedente și, în cazul în care creditul lor ar fi depășit un maxim admis la sfârșitul anului, excedentul ar fi confiscat de ICU. Keynes spera astfel să creeze un echilibru internațional al creditului comercial care să împiedice țările să devină fie prea sărace, fie prea bogate.

Harry Dexter White, subsecretarul Trezoreriei SUA și negociatorul-șef american, a afirmat, referindu-se la acest

plan: „Am luat poziția de categoric nu.“ Fiind cel mai mare creditor și proprietar de rezerve de aur din lume, Statele Unite au fost în măsură să între în perioada postbelică drept singur proprietar al monedei globale – dolarul american –, care urma să fie susținut de rezervele sale de aur. White a propus în schimb crearea unui fond internațional de stabilizare, care să impună ferm povara datoriei asupra națiunilor cu deficit; acesta a devenit ulterior parte a Băncii Mondiale.

Așadar, la Bretton Woods, planul lui White s-a impus în fața celui al lui Keynes și, în absența ICU și a bancorului său, reconstrucția postbelică și dezvoltarea economică ulterioară au fost finanțate de dolarul american, care a devenit moneda globală *de facto.* Moneda imperială, ca să zic așa.

50

Mary a revenit în Europa, iar de la baza ei din Zürich a început să viziteze diferite bănci centrale europene, încercând să amelioreze rezultatele întâlnirii nereușite de la San Francisco. La Londra, s-a întâlnit cu secretarul Trezoreriei Regatului Unit și cu mai mulți membri ai consiliului de administrație al Băncii Angliei.

În zilele dinaintea acelei întâlniri, a citit istoria Băncii Angliei și a văzut că aceasta era o instituție importantă în istoria financiară a lumii. 1694 – Carol al II-lea și William al III-lea împrumutaseră bani de la bănci private și nu îi rambursaseră sau percepeau impozite pe tot felul de activități pentru a le permite să își plătească datoriile, făcând astfel viața mai scumpă pentru toți, cu excepția membrilor familiilor regale implicate, care erau din ce în ce mai puțin răspunzători pentru cheltuielile lor extravagante. Așadar, un comerciant scoțian, William Patterson, a propus ca 1.268 de creditori să-i împrumute regelui englez 1,2 milioane de lire sterline pentru o rată garantată a dobânzii

de 8% și, odată ce William al III-lea a semnat decretul, a pus piatra de temelie a sistemului financiar actual. Valorificarea puterii de stat își avea acum rădăcinile în bogăția privată; astfel bogății și statul au devenit codependenți, două aspecte ale aceleiași structuri de putere.

După aceea, Banca Angliei a devenit mecanismul prin care finanțarea aparatului de stat a fost monopolizată de un mic grup de comercianți bogați, realizându-se astfel trecerea completă de la puterea feudală asupra pământului la puterea monetară burgheză. De atunci, statul a rămas invariabil îndatorat capitalului privat și a fost nevoit să se bazeze pe bunăvoința anumitor indivizi particulari care nu sunt aleși de nimeni și nu reprezintă pe nimeni în afară de clasa lor, dar în același timp sunt infiltrați chiar în inima puterii statale. De asemenea, Banca Angliei a fost fondată în timpul stării de urgență, în timpul unui război. Este adevărat, va exista întotdeauna o stare de urgență care va fi folosită pentru găsirea de motive pentru construirea și consolidarea puterii de stat. Deci, indiferent de prevederile legale, combinația bancă-stat a acționat în orice moment așa cum s-a considerat potrivit.

În mod firesc, un lucru atât de nou era și controversat. Conservatorii vremii credeau că banca va facilita sporirea puterii parlamentare, subminând bazele monarhiei și conducând la triumful gloatei; liberalii au văzut în ea un mecanism prin care monarhul se va putea sustrage întotdeauna de la plata datoriilor. În orice caz, banca devenea un rival al bazelor politice deja existente și de la bun început a fost percepută astfel: o enclavă izolată de putere în interiorul guvernului, formată din bancheri bogați, care nu erau aleși.

Toate acestea nu prevesteau nimic prea bun, dar Mary nu putea scăpa de gândul că puterea autonomă a acestor oameni i-ar putea pune acum într-adevăr în poziția de a ajuta la implementarea unei soluții rapide în problema carbonului, dacă ar alege să se alăture acestui efort. Chiar dacă ar salva lumea pentru a-și proteja privilegiile, asta nu

ar mai avea nicio importanță. Deoarece la momentul respectiv justiția nu mai reprezenta prima ei prioritate, Mary a plecat la Londra.

Liderii Băncii Angliei s-au arătat extrem de sceptici cu privire la plan: ar putea provoca inflație, ar transforma băncile centrale în ținte pentru pirații valutari, ar crește vulnerabilitatea la presiunile pieței; modul de evitare a tuturor acestor inconveniente nu era foarte clar. Când Mary le-a reamintit că facilitaseră relaxarea cantitativă, aruncând pe piața de capital trilioane de lire sterline, sume necesare pentru salvarea băncilor, ei au dat din cap; treaba lor era să salveze băncile. Dar să faciliteze relaxarea cantitativă permițând accesul la trilioane de lire sterline pentru a salva lumea, asta nu era treaba lor. Pentru asta ar fi fost nevoie de legislație.

În săptămâna următoare, Mary a plecat la Bruxelles. Banca Centrală Europeană, o instituție mult mai tânără decât Banca Angliei, înființată la sfârșitul secolului al XX-lea ca instrument financiar al Uniunii Europene, i-a facilitat întâlnirea cu reprezentanți care s-au comportat chiar mai neceremonios decât britanicii. Grupul cu care s-a întâlnit Mary era format în principal din bărbați din Germania și din Franța, foarte sofisticați, inteli- genți, politicoși și aroganți. Atitudinea lor față de Mary a fost de dispreț dus la extrem. În primul rând, ea conducea o agenție fără putere financiară și cu puțină influență juridică; pentru ei, crearea ministerului era un fel de gest idealist menit să-i facă pe oameni să creadă că se fac eforturi extraordinare, când în realitate acestea nu se făceau. Iar Mary, ca femeie și irlandeză totodată, era de două ori stigmatizată, mai mult pentru că era irlandeză decât pentru că era femeie. După Thatcher, Merkel și Lagarde, puține femei își croiseră drum în primele eșaloane ale puterii europene și financiare. Mary le admira pe toate aceste femei ca indivizi, cu toată ura pe care o nutrea față de politica dusă de Margaret Thatcher; mai mult, niciuna dintre ele, desigur, nu ajunsese în vârful piramidei datorită vederilor ei progresiste. Dar faptul că era irlandeză… în niciun caz! Irlanda era o colonie, o țară mică,

una dintre țările PIIGS[27], una dintre numeroasele țărișoare din Europa, „purcelușii“ nevoiți să culeagă firimiturile de la masa țărilor mari și neavând nicio șansă să obțină luciul strălucitor al vreuneia dintre țările mari, cu alte cuvinte, Germania și Franța. Acești doi vechi antagoniști luptau încă pentru controlul asupra Europei, dar era o bătălie în doi, celelalte țări ale lumii fiind irelevante sau, cel mult, instrumente utile. Și din anumite motive, țările mici nu reușeau să-și depășească diferențele și să se grupeze pentru a deveni un front unit de sine stătător. Genul acesta de cooperare ar necesita să se sacrifice prea mult din naționalism și suveranitate. Așadar, cei doi mari inamici stăteau în vârf și priveau la restul cu o condescendență îngăduitoare în cel mai bun caz, cu ordine bruște în mod normal și cu o constrângere brutală, în cel mai rău caz. Ceea ce, desigur, era mai bine decât asalturile militare feroce din trecut, dar nu chiar atât de satisfăcător atunci când te aflai în aceeași încăpere cu ei. Costume de mii de euro! Mary nu a întârziat să-și manifeste disprețul irlandez pentru un astfel de spectacol al împăunării. Ea putea transmite acest dispreț printr-o privire ostentativ politicoasă, dar, desigur, asta nu o ajuta când venea vorba să obțină ce își dorea. Și-a dat seama repede că Banca Centrală Europeană era preocupată exclusiv de stabilizarea prețurilor și de consolidarea puterii sale în lume pentru a fi dispusă să o ajute să-și realizeze propriul obiectiv. Dacă li s-ar cere să ajusteze rata dobânzii cu jumătate de punct pentru a salva lumea, ar refuza. Salvarea lumii era în afara domeniului lor de competență.

Banca Populară a Chinei, pe de altă parte, era o instituție guvernamentală care acumulase cea mai mare bază de active dintre băncile centrale ale lumii – aproape patru trilioane de dolari. Deși se bucura de independență în comparație cu alte agenții guvernamentale chineze, banca

[27] PIIGS - acronim ofensator (din cauza omofonici cu substantivul englez pigs, „porci"), utilizat în domeniul economic ți financiar, pentru țările din sudul Europei: Portugalia, Italia, Irlanda, Grecia, Spania. Varianta inițială, PIGS, nu includea Irlanda.

era încă administrată de Consiliul de Stat. Nu avea sens să înceapă negocieri cu liderii Băncii Chinei; ar trebui să vorbească direct cu ministrul finanțelor și chiar mai bine ar fi cu premierul și președintele, desigur. Pentru a fi sinceră, Mary își punea cele mai mari speranțe în chinezi. Nu sunt doctrinari, nu sunt obsedați de ideile neoliberalismului sau de orice altă versiune a economiei politice; chinezii consideră că practica este singura măsură a adevărului. Treceți râul pipăind pietrele, spuneau. Dacă ar putea să-i convingă de valoarea ideii, chinezii n-ar da nici doi bani pe ce credeau celelalte bănci.

Cu toate acestea, fără aprobarea majorității băncilor centrale, planul nu ar funcționa.

De fapt, gândindu-se la asta, a pus-o pe Janus Athena să studieze problema. Dacă ideea este susținută de Banca Chinei, va fi eficientă? Nu, J-A a revenit și i-a spus: nicio bancă nu s-ar putea expune astfel pieței. Nici China, nici SUA; aceștia erau doar cei mai mari dintre liliputani, dacă ne referim la orice entitate dată care încearcă să lege de mâini și de picioare economia globală. Ar fi nevoie de mai mulți ca ei.

Înseamnă că nu va ieși nimic din asta. Nu avea rost să piardă vremea cu bancherii. Se vor privi unii pe alții, vor vedea lipsa de entuziasm pe fețele colegilor și vor folosi acest lucru pentru a se ascunde în spatele său. Iar dacă lumea s-ar face praf și civilizația s-ar destrăma, nu ar fi vina lor, chiar dacă ei finanțau dezastrul, pas cu pas.

Trebuia să se întâmple ceva care să-i facă să acționeze.

SAP-urile (Structural Adjustment Programs, „programele de ajustare structurală” 1 impuse de Banca Mondială țărilor în curs de dezvoltare în plină criză a datoriilor la sfârșitul secolului al XX-lea au creat condițiile pentru ceea ce a devenit ordinea mondială în secolul al XXI-lea. Aceste SAP-uri au fost instrumente ale imperiului economic american postbelic, care se deosebea de imperiile din trecut prin faptul că nu insista asupra proprietății coloniilor sale economice; deținea doar datoriile și profiturile lor, nu mai

mult decât atât. Cel mai bun imperiu de până acum, în privința eficienței, iar ordinea neoliberală a acordat întotdeauna prioritate eficienței în cele mai pure condiții economice: viteza și ușurința deplasării banilor de la cei săraci la cei bogați.

Așadar, a existat un motiv pentru care tot acest aranjament a fost numit Consensul de la Washington. Exigențele sale în materie de SAP, adresate oricărei țări care dorea să se salveze cu ajutorul unor împrumuturi suplimentare, presupuneau respectarea următoarelor cerințe: reducerea cheltuielilor publice; instituirea unor reforme fiscale, inclusiv reduceri ale impozitului pe profit; privatizarea întreprinderilor publice; menținerea ratelor de dobândă și de schimb bazate pe cerințele pieții, fără control guvernamental asupra acestora; un set puternic de drepturi pentru investitori, astfel încât investitorii să nu mai poată beneficia de așa-numitele *haircuts*[28]*-,* și dereglementarea masivă a orice, de la activitățile de piață, practicile de afaceri, până la protecția forței de muncă și a mediului.

Chiar dacă aceste programe de ajustare structurală au fost criticate pe scară largă și considerate un eșec de către unii analiști la sfârșitul secolului al XX-lea, ele au reprezentat modelul pentru a face față crizelor UE din micile țări din sud și au fost aplicate în totalitate Greciei pentru a speria Portugalia, Irlanda, Spania și Italia, ca să nu mai vorbim de noile țări UE din Europa de Est, în perspectiva a ceea ce UE (adică, în acest caz, Franța și Germania) le-ar face dacă ar încerca să creeze și să traseze o linie pe cont propriu. Aderați la UE, supuneți-vă Băncii Centrale Europene; ceea ce însemna să vă supuneți Germaniei și Franței, întrucât economia Germaniei era de aproximativ două ori mai mare decât a Franței, ceea ce popoarele europene au înțeles din toate astea a fost că

[28] „Tunsori”, în 1b. engleză, diferența dintre valoarea de piață a unui activ deținut de o companie și valoarea atribuită acelui activ atunci când se calculează deținerile unei companii. Cu cât diferența (haircut-ul) este mai mare, cu atât este mai mare riscul ca valoarea activului să scadă în cazul lichidării sale.

Germania le-a cucerit în sfârșit pe toate, indiferent care fusese situația la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial. Așa cum SUA cucerise lumea mai degrabă prin finanțare decât prin arme, Germania cucerise Europa folosind aceleași metode – în unele cazuri, folosind chiar și același capital. Pentru că Germania reușise foarte bine să joace rolul de stat client al Americii în timpul Războiului Rece. Acum, că Războiul Rece se încheiase și Germania era, în termeni economici, mai puternică decât Rusia, se putea desprinde puțin de SUA, prefăcându-se în mod inteligent că încă îi este client atunci când era profitabil pentru ea, în același timp urmărindu-și propriul curs. Acest lucru era evident pentru toată lumea din Europa, dar miopia narcisistă a Americii cu privire la restul lumii nu-i permitea să vadă asta foarte bine.

Așadar, o vizită la Berlin era pentru Mary întotdeauna o aventură plină de imprevizibil. Bancherii locali și miniștrii de finanțe nu erau la fel de șlefuiți și de aroganți ca în Franța și la Bruxelles, dar erau și mai amenințători în certitudinea lor burgheză că nimic nu s-ar putea schimba vreodată. Bundesbank, banca națională a Germaniei, fusese formată în perioada postbelică tocmai pentru a stabiliza statutul Germaniei de Vest de aliat fidel și eficient al superputerii americane și, având în vedere traumele incredibile ale celor două războaie și perioada dintre ele, nu a fost o surpriză pentru Mary să afle că în documentele asociate formării Bundesbank, „păstrarea stabilității monedei” era considerată o „necesitate morală și legală”. Independența băncii de stat a dobândit un statut constituțional care integra sugestia ca stabilitatea valutară să fie inclusă în catalogul drepturilor fundamentale ale omului. Dreptul la viață, dreptul la libertate și dreptul la o rată a inflației scăzută! Ei bine, aceasta a fost țara care și-a văzut moneda călcată în picioare. Pierdeți războiul pe care voi l-ați început și condițiile impuse predării voastre ar putea include reparații pe care nu ați fi în măsură să le refuzați și care v-ar împovăra poporul până la a șaptea generație. Nu este de mirare că germanii care au supraviețuit acestui iad au jurat

că nu vor permite ca acest lucru să se întâmple din nou. „Economia creează dreptul public”, scrie în documentele fondatoare ale Bundesbank. Faptul că Mary vedea acest lucru exact invers era suficient pentru a o face să se mai gândească; era oare un fel de acceptare ascunsă de către germani a lui Marx mai presus de Hegel când spuneau că mai întâi există practica și apoi teoria? Habar n-avea. Nu era nici filosof și nici istoric, doar un simplu diplomat muncitor. Cu toate acestea, diplomații muncitori tind să se bazeze pe cauzalitate, planuri și execuția lor. Aceasta este esența guvernării, a birocrației, chiar și a economiei în sine. Legile definesc cadrul comportamentului juridic. Este posibil să fie ca în problema cu găina și oul, dar niciodată efectul nu a produs cauza – asta ar amesteca sensurile cuvintelor dincolo de orice înțelegere.

Oricum, se afla la Berlin, simțindu-se umilită de acești germani care câștigaseră pierzând și apoi adaptându-se la acea pierdere și încercând din nou să obțină victoria prin diferite mijloace. Poate că acum nu doreau să conducă lumea; doreau doar să apere Germania printr-o diplomație activă, influențând Europa și lumea cât se poate de mult, având în vedere populația și economia lor restrânse, și făceau o treabă bună. Așa că ea, la fel ca ei, încerca să ignore istoria lor spectaculos de îngrozitoare și să se concentreze asupra momentului de față. Băncile centrale, a explicat ea, ar putea scăpa lumea de emisiile de dioxid de carbon prin relaxare cantitativă! Exercitarea suveranității statului asupra pieței globale, prin cooperarea internațională a statelor naționale suficient de mari ca să facă față pieței și chiar să o schimbe. *Să cumpere dracului piața! A* spus asta politicos, dar pe un ton imperios.

Nemții o priveau fix. Unul dintre ei s-a încruntat, o cută adâncă apărându-i între sprâncene, și a început să vorbească. Banca centrală a Chinei, cea mai bogată dintre toate, avea patru trilioane de dolari SUA în active. Toate activele băncilor centrale reunite ajungeau la aproximativ cincisprezece trilioane. Nivelul de afaceri anual mondial, GWP, se ridica la optzeci de trilioane pe an, iar în adâncurile

bazinelor întunecate de înaltă frecvență, zilnic erau tranzacționale cam trei trilioane de dolari. Chiar și admițând că aceștia din urmă erau, în anumite privințe, dolari fictivi, era foarte clar: piața era mai mare decât toate statele-națiune la un loc.

Mary clătină din cap.

— Chiar dacă admitem că piața și statul sunt două părți ale aceluiași sistem, acest sistem unificat este guvernat de lege. Legile sunt create de statele-națiuni; prin urmare, statele pot schimba aceste legi, asta înseamnă suveranitate, în asta rezidă sehiorajul și legitimitatea și, în cele din urmă, încrederea publică și valorile. Piața a fost construită și parazitată de această structură juridică.

— Piața poate cumpăra legile, sugeră unul dintre ei.

— Piața este impermeabilă în fața legii, adăugă un altul. Este propria sa lege, este natura umană, așa trăiește întreaga lume.

— Piața este doar un sistem juridic, spuse Mary. Schimbăm legile în fiecare zi.

— Băncile centrale există doar pentru a stabiliza monedele și prețurile, pentru a menține inflația sub control. Cel mai util instrument pentru atingerea acestui obiectiv este reglementarea ratei dobânzii.

— Împreună, băncile centrale sfătuiesc adesea puterile legislative să modifice nivelul de impozitare după cum este necesar pentru a stabiliza cursul de schimb, insistă Mary. Asta înseamnă schimbarea legilor.

— Puterile legislative fac doar ce poftesc.

— Dar ele adoptă legile financiare pe care băncile centrale le spun să le adopte, insistă Mary. Se tem de finanțe, își lasă analiștii să scrie legile în acest domeniu. Dacă le recomandați voi, o vor face. Mai ales dacă le recomandați să consolideze controlul asupra propriilor finanțe!

Germanii erau oameni practici, se citea pe chipul lor. Era o idee demnă de luat în seamă, trebuia văzut dacă ar fi ajutat Germania.

Acesta nu era cel mai nefavorabil răspuns pe care Mary

îl primise până atunci, așa că a plecat de la întâlnire simțindu-se epuizată și având mare nevoie de o băutură, după o ședință în sala de gimnastică unde a lovit cu pumnii în diferite lucruri. Dar nu se simțea la fel de deprimată ca după unele dintre celelalte întâlniri. Germanii pricepuseră ce era mai rău. Știau cât de rău ar putea să fie. Chiar dacă germanii de astăzi sunt doar strănepoți ai celor care au supraviețuit ororilor războiului sau chiar stră-strănepoți, nu vor putea să-și depășească memoria culturală nici măcar în sute de ani. A existat represiune, desigur, dar oriunde există represiune, există și revenirea celui reprimat, adesea distorsionat și comprimat de represiune în ceva și mai periculos pentru sine. Acesta era, poate, indiciul că germanii erau acum preocupați de cum să rămână în siguranță într-o măsură atât de mare încât devenise periculoasă. Nu ar fi primii.

Apoi, mai departe, în Rusia. Banca centrală a Rusiei era aproape la fel de mult o operațiune de stat ca și a Chinei. Jumătate din profiturile sale mergeau către statul rus, prin proiect constituțional. Deținea 60% din Sberbank, cea mai mare bancă comercială a țării, și 100% din compania națională de reasigurări a țării. Bancherii lor centrali erau foarte hotărâți să protejeze, mai presus de orice altceva, interesele Rusiei. Pentru Mary, toate astea aveau un sens; iar bărbații care au întâmpinat-o erau prietenoși. Orice țară capabilă să nască o persoană ca Tatiana avea probabil ceva bun în ea. Și rușii văzuseră tot ce se putea întâmpla mai rău. Încă își mai aduceau aminte cum se prăbușise imperiul lor, distrugându-i, și înainte de asta suferiseră trauma extremă a războiului mondial. Aveau motive să-i urască pe-germani, de asemenea să-i urască și pe americani, într-o măsură mai mică; chiar să urască pe toată lumea, s-ar putea spune. Rusia împotriva lumii: asta făcuse parte din psihicul lor colectiv câtă vreme fuseseră conștienți de lume. Dar propriile lor probleme le absorbeau cea mai mare parte a atenției mai tot timpul; într-o oarecare măsură, erau o lume aparte. Au existat atât de multe locuri de felul acesta în istoria omenirii și încă există – toată lumea trăiește într-o

anumită măsură în captivitatea psihologiei dictate de geografie, pentru că toți trăiesc prin intermediul limbilor materne și, dacă limba ta maternă este alta decât engleza, atunci tu, orice ai spune, te înstrăinezi într-o măsură sau alta de satul global. Globalizarea însemna o mulțime de lucruri – inclusiv o realitate, în sensul că toți trăiau pe o planetă comună în care granițele erau fantezii istorice –, dar era și o formă de americanizare, de imperialism *soft power,* nu foarte dur, combinat cu dominanța economică, în sensul că SUA încă dețineau 70% din activele de capital ale lumii, securizate în băncile și companiile sale, chiar dacă aveau doar 5% din populația lumii. Așadar, globalizarea dictată de realitatea fizică era inevitabilă, ea va crește doar pe măsură ce problemele biosferei se vor agrava, dar globalizarea imperialismului american nu va avea cum să reziste, deoarece acesta reprezenta una dintre principalele cauze ale problemelor biosferei. Și totuși, *lingua franca* a lumii era o putere *soft* permanentă.

Așadar, exista un război între cele două globalizări și trebuia ca ambele să se schimbe; trebuia să fie detașate una de alta și luate în considerare separat, dar în același timp înțelese și analizate în ansamblu.

Copleșită de asemenea gânduri, simțindu-le învolburarea inutilă, ca într-un vis urât, Mary a primit un telefon de la Badim.

— Ce mai e nou?

— Știi, omul acela care te-a răpit…

— Da?

— L-au prins.

— Ah! Unde?

— La Zürich.

— Adevărat?

— Da. Lângă râu, în Needle Park. Dădea o mână de ajutor la organizarea unei cine pentru refugiați, iar aceștia au fost atacați de o grupare fascistă și el a participat la bătaie.

— De unde au știut că este el?

— ADN. Și l-au înregistrat cu niște camere, ca de obicei.

De asemenea, ADN-ul îl leagă de un deces pe o plajă de pe lacul Maggiore, în partea elvețiană. Cineva a fost lovit cu o bucată de lemn în față și a murit. Se pare că omul tău a fost cel care l-a lovit.

— La naiba! spuse ea, șocată. Bine, voi fi în trenul de dimineață în drum spre Zürich. Vreau un raport complet.

Mary și-a petrecut lunga călătorie de întoarcere acasă fierbând. Nu știa ce crede sau ce simte. Un fior de frică; o curiozitate puternică; un sentiment de triumf; o mare senzație de ușurare. Acum cel puțin se simțea în siguranță. Nu avea să se mai trezească într-o noapte, strangulată de acel tânăr deranjat mintal. Era bine; dar pentru ea, chiar și gândul că el e încarcerat, devenea ciudat de supărător. Ar trebui oare ca oamenii care suferă de boli mintale să fie într-adevăr încarcerați? Ei bine, uneori nu se putea altfel. Deci trăia un amestec destul de confuz de sentimente.

Dar nu putea nega că oricare ar fi fost aceste sentimente, cazul o interesa. Era destul de interesată ca să-și dorească să-l vadă din nou pe acel bărbat. Și cu el în închisoare, ar fi în siguranță. Dar de ce să vrea să-l vadă? Nici ea nu știa. Ceva din noaptea aceea o captivase. Bineînțeles.

În timp ce trenul traversa Germania, și-a dat seama că avea să o facă. Avea să meargă să-l vadă, indiferent dacă-și înțelegea sau nu impulsul. Asta sugera unei părți din ea că ar putea fi o idee proastă. Ei bine, nu ar fi prima dată când ar face ceva despre care știa că nu este un lucru inteligent. Întotdeauna fusese predispusă la acte nechibzuite. Era ceva ce ținea de spiritul irlandez. I se părea că poporul ei reușise să se perpetueze tocmai datorită femeilor irlandeze care luau decizii pripite.

Îi trecu prin minte o sintagmă: sindromul Stockholm. Asta să fi fost? Căută într-un dicționar online: ostaticii ajungeau la o stare de simpatie pentru răpitorii lor. Considerată, în general, ca o eroare din partea ostaticilor sau ca o slăbiciune psihologică, rezultat al fricii, al transferului și al speranței de a supraviețui întorcându-te cu

burta în sus și expunându-ți gâtul (sau alte părți vulnerabile), mai degrabă decât să lupți împotriva răpitorului și să fii ucis.

Dar dacă nu a fost o greșeală? Ce s-ar întâmpla dacă ai fi forțat, fiind luat ostatic, să te concentrezi o dată pe realitatea celuilalt – pe disperarea lui, care trebuia să fi fost extremă pentru a-l împinge la un act imprudent? Ce s-ar întâmplă dacă ai constata că ai face același lucru în locul celuilalt? Dacă ți-ar apărea această perspectivă, în imensa extindere a timpului petrecută când ai fost luat ostatic, atunci ai vedea situația dintr-un alt unghi și ai face unele schimbări cumva, chiar dacă mult mai târziu. Probabil că acea schimbare a fost, cel puțin uneori, reacția corectă la cele întâmplate.

Fără îndoială, ca întotdeauna, depindea de circumstanțe. În situația inițială de la Stockholm, citi ea, doi jefuitori de bănci ținuseră patru ostatici, trei femei și un bărbat, într-un seif de bancă în care și ei erau prinși și, în decursul unei săptămâni, multe gesturi mărunte de amabilitate se produseseră în ambele sensuri. Când s-a terminat totul și, desigur, s-a încheiat pașnic, cu răpitorii predându-se, se născuse un pic de simpatie. Ostaticii au refuzat să depună mărturie la proces împotriva răpitorilor. Se spunea că sindromul numit după ei afectează aproximativ 10% din victimele răpirilor, iar cu cât este mai amabil comportamentul răpitorilor, în cadrul actului fundamental ostil de a reține o persoană împotriva voinței sale, cu atât este mai probabil efectul.

Există și un sindrom Lima, mai citi ea, în care răpitorii dezvoltă o simpatie atât de puternică pentru ostaticii lor, încât îi lasă să plece.

Ce se întâmplă dacă ambele sindroame apar simultan? Cu siguranță așa se întâmplă uneori, într-un fel de simetrie: doi oameni, ambii suferind de diferite tipuri și grade de traume, recunosc într-un moment de stres ridicat un coleg de suferință. Nu-i așa?

Este atât de greu de vorbit despre asemenea lucruri. Încercarea de a atribui un nume unei confuzii de

sentimente. Un sentiment greșit pe care totuși l-ai simțit. Mulți psihologi s-au îndoit de realitatea sindromului Stockholm. Nu intrase niciodată în manualele DSM. Era psihologie pop, un termen jurnalistic, o ficțiune.

Ei bine, până la urmă, s-a întâmplat orice lucru posibil. În momentele de mare stres s-au întâmplat lucruri ciudate. Probabil că era o prostie să încerci să găsești orice fel de etichetă pentru aceste evenimente, orice fel de explicație. Sindroame, psihologie în general: rahat! A fost doar o dată, de fiecare dată. În acest caz, doar Mary și acel tânăr, într-o bucătărie, timp de câteva ore foarte intense. Nu ceva atât de diferit de o întâlnire nereușită la care te-ai simțit obligat să faci față. Ei bine, nu. Pistolul acela, momentul acela de frică – o împunsătură violentă de teamă pentru viața ei – nu uitase asta și nici nu-l iertase. Ea nu ar face-o niciodată. Nimic nu era chiar așa. Dar nimic nu semăna cu nimic.

Ajunsă la Zürich, Mary ieși din Hauptbahnhof, traversă râul până la stația de tramvai de unde luă tramvaiul 6 și urcă dealul până la Kirche Fluntern. Obosită, continuă drumul pe jos, pe Hochstrasse, până la clădirea unde locuia, și intră. Gărzile de corp erau încă afară, se bucurau să o vadă. Urcă scările, simțindu-se istovită. Își turnă un pahar de vin alb cu gheață și îl bău dintr-o suflare. Nu-i plăcea să trăiască singură, dar nici nu-i plăcea să trăiască cu bodyguarzi. Probabil că ar fi trebuit să-i invite înăuntru; era frig afară. Dar în momente ca aceasta nu voia să vorbească cu nimeni. Ar fi fost imposibil, era prea confuză. Ar fi fost arțăgoasă, chiar dacă ar fi încercat să fie politicoasă. Așa stând lucrurile, făcu un duș rapid și se trânti pe pat, încă fierbând pe dinăuntru. Din fericire, o birui somnul.

Dimineața, merse mai întâi la birou și rezolvă lucrurile necesare. Apoi se uită la raportul pregătit de Badim cu privire la tânărul bărbat. Frank May. Într-adevăr, supraviețuise marelui val de căldură din India; fusese chiar în zona cea mai grav afectată, în timp ce lucra acolo ca asistent umanitar. Pe atunci avea douăzeci și doi de ani. Și ADN-ul său fusese găsit la locul crimei de pe lacul

Maggiore, pe o bucată de lemn folosită ca armă. Probabil că va fi acuzat de omucidere din culpă. Dar îl surprinseseră asupra faptei, așa se părea. Mary a oftat. Celelalte chestii erau banale prin comparație, dar problema era că alcătuiau un model, care se adună la dosarul unui recidivist. Adică mai mult timp petrecut în închisoare.

Mary căută locul unde se afla bărbatul – Gefängnis Zürich, închisoarea Zürich. După un telefon pentru a se asigura de orele de vizită și de disponibilitatea acestuia, merse pe jos până la stația de tramvai. În timp ce aștepta tramvaiul, se uită atentă la lucrurile de vânzare dintr-un chioșc. Ce-i duci unui deținut? Apoi își aminti că își vizita răpitorul. Nu cumpără nimic.

Închisoarea era situată pe Rotwandstrasse, „Strada Pereților Roșii”. Cea mai apropiată stație de tramvai era Paradeplatz.

Coborî și făcu câțiva pași până la strada respectivă; nu se vedea nici urmă de pereți roșii. Poate că fuseseră revopsiți sau demolați acum opt sute de ani. Închisoarea era impunătoare; o clădire din beton cu trei etaje, care se întindea pe cea mai mare parte a unui sector de stradă. Stil instituțional; ferestre înalte în ambrazuri adânci care, evident, nu erau menite să fie deschise.

Intră și spuse cine este. Transmiseră solicitarea; prizonierul era dispus să o întâlnească. Exista o sală mare pentru vizite. Mai întâi își lăsă telefonul și alte lucruri într-un dulap, apoi trecu printr-o instalație cu raze X, ca la controlul de securitate dintr-un aeroport. După aceea, se văzu escortată de un gardian pe un hol și prin două uși care se descuiară și se deschiseră automat. Ca o ecluză în stațiile spațiale, se gândi ea. În interiorul clădirii, atmosfera era alta.

Și era adevărat. Arăta altfel, mirosea altfel. Elvețienii afișau aproape întotdeauna un pic de eleganță chiar și în cele mai oficiale instituții ale lor, și asta era adevărat și aici – o linie albastră de lambriuri, o cameră mare cu o mulțime de mese separate cu scaune, plante în ghivece în colțuri și câteva imitații după Giacometti, cu personaje arătând spre

tavan, în alungirile lor obișnuite. Dar mirosea a ozon și a putere. Panopticum. Doi gardieni stăteau în spatele unui birou pe un podium mic lângă ușă pentru vizitatori. Un alt paznic intră pe ușa din partea prizonierilor, escortând un bărbat slab, care se mișca de parcă ar fi fost rănit.

El era. Frank ridică privirea spre ea. Văzând-o, zâmbi scurt, nesigur, un rânjet de teamă, și lăsă privirea iar spre podea. Îi făcu semn către una dintre mese și porni într-acolo. Mary îl urmă și se așeză pe scaun, de cealaltă parte a mesei. Ceruse în mod clar masa aceea. După ce se așezară, gardianul care o escortase înăuntru se duse să stea de vorbă cu ceilalți gardieni.

O vreme, Mary se uită la el în tăcere. După o singură privire surprinsă, ca și când ar fi vrut să se asigure că este ea, Frank își coborî ochii spre masă. Părea necomunicativ. Slăbise în timpul scurs de la acea noapte din apartamentul ei, cu toate că și atunci era slab.

— De ce ești aici? întrebă el într-un târziu.

— Nu știu, spuse ea. Cred că am vrut să te văd în închisoare.

— Ah.

Urmă o tăcere lungă. *Acum am redobândit ceva care-mi aparținea* – ea nu rosti cuvintele, abia dacă le gândi. *Acum sunt mai sigură decât înainte. Nu voi fi împușcată pe stradă. Acum rolurile sunt inversate, tu ești reținut împotriva voinței tale, eu sunt liberă să plec.* Și așa mai departe. Nu simțea că o aduseseră aici motive întemeiate.

— Ce mai faci? îl întrebă ea.

— Sunt aici, răspunse el, ridicând din umeri.

— Ce s-a întâmplat?

— Am fost arestat.

— Am auzit că ai fost la o cină pentru refugiați, spuse ea, iar el confirmă dând din cap.

— Ce ai mai auzit?

— Am auzit că au fost atacați de niște huligani, iar tu ai intervenit în apărarea lor și erai încă acolo când a venit poliția. Te căutau pentru ceva care s-a întâmplat lângă lacul Maggiore.

— Așa au spus.
— Ce s-a întâmplat lângă lacul Maggiore?
— M-am enervat pe un tip și l-am lovit.
— L-ai lovit și a murit?
El dădu din cap aprobator.
— Așa spun ei.
— Ești un fel de…?
El ridică din umeri.
— Probabil că am fost norocos.
— Norocos? repetă ea aspru.
El se răsuci pe scaun.
— A fost un accident.
— Bine, dar nu glumi pe tema asta. De acum înainte, ceea ce spui poate avea consecințe asupra statutului tău juridic.
— Vorbeam doar cu tine.
— Exersează cu toată lumea.
— Fără glume? Pe bune?
— Ar fi chiar așa de greu pentru tine? Nu-mi amintesc să fi făcut multe glume când mi-ai vizitat apartamentul.
— Încercam să fiu serios atunci.
— Faci asta și acum. Ar putea conta.
— La ce?
— La cât de lungă va fi sentința ta.
Își făcu gura pungă și înghiți în sec. Nu mai era o glumă.
— Bărbatul ăsta care a murit, l-ai lovit cu ceva?
— Da. Țineam în mână o bucată de lemn uscat pe care am găsit-o pe malul lacului.
— Și asta a fost suficient pentru a-l ucide?
— Nu știu. Poate că s-a lovit cu capul de ceva când a căzut.
— De ce l-ai lovit?
— Nu-mi plăcea.
— De ce nu-ți plăcea?
— Era un tâmpit.
— Pentru tine sau pentru alții?
— Și una, și alta.
— Erau elvețieni sau *Auslânder?*

— Și una, și alta, într-adevăr.

Mary îl privi mult timp. Se pare că genul de conversație ca a lor includea multe tăceri lungi.

— Ei bine, este foarte rău, rosti ea în cele din urmă. Înseamnă că te-au arestat pentru mai multe lucruri. Deci… Ei bine, voi pune o vorbă pentru tine, dacă vrei.

— Că am fost un bun răpitor?

— Da. Acest lucru a fost deja consemnat. Vreau să spun că am raportat ce s-a întâmplat drept răpire, așa că acum nu pot spune că te-am invitat să bem un pahar. În Elveția, nu au legea celor trei infracțiuni, ca în SUA, după câte înțeleg eu, dar în cazul tău mai este și această ultimă bătaie în care ai fost implicat, care se adaugă la ucidere și la ce ai mai făcut. Asta va avea un efect asupra sentinței. Dacă nu aș fi fost deja înregistrată spunând altceva, m-aș fi gândit să le spun că doar petreceam seara împreună.

— De ce? întrebă el, uimit.

— Poate pentru a te ajuta să primești o sentință redusă.

Frank continua să pară surprins. Și ea era surprinsă. Cine e acest bărbat, de ce să-i pese? Ei bine, din cauza acelei nopți. Era evident tulburat. Ceva era în neregulă în el.

— Bine, spuse el ridicând din umeri, apoi brusc privirea i se întunecă. Știi cât poate dura? Sentința mea?

— Nu, răspunse Mary și se opri să se gândească la asta. În Irlanda, cred că ceea ce ai făcut ți-ar aduce o pedeapsă de la câțiva până la mai mulți ani, în funcție de circumstanțe. Apoi, ți se fac reduceri pentru bună purtare și așa mai departe. Dar Elveția este diferită. Pot să mă documentez.

Frank privea prin masă, prin abisul necunoscut al anilor.

— Nu știu cât timp voi rezista, spuse el încet. Deja nu mai suport.

Mary se gândi la ce i-ar putea spune. Nu-i luă mult.

— Îți vor da de lucru, se aventură ea. Vei fi lăsat să ieși la muncă. Te vor pune sub tratament. S-ar putea să nu fie atât de diferit de modul în care trăiai înainte.

Spunând acestea, se alese cu o privire întunecată și

aprigă. Apoi Frank se uită din nou la masă, de parcă ar fi fost nefericit că ea se afla acolo.

Mary oftă. Într-adevăr, nu prea avea cum să-l încurajeze într-o situație ca a lui. Bine, fusese alegerea lui, iar acum iată-l unde a ajuns. Dacă ar fi avut de ales… Din nou, își aminti de problema sănătății. Toate crimele violente oribile din lume, incomparabil mai grave decât orice făcuse acest om, nu erau, până la proba contrară, dovezi ale nebuniei? Astfel încât orice pedeapsă însemna efectiv pedepsirea cuiva pentru că e bolnav?

Sau pentru a menține comunitatea în siguranță.

Nu voia să se gândească la aceste lucruri. Avea probleme mai mari de rezolvat, avea o zi plină. Dar uită-te la el. Blocat, încarcerat, nenorocit. Posibil nebun. Nu doar afectat de stres posttraumatic, ci deteriorat de traumatismul în sine într-un fel și mai debilitant decât în cazul PTSD. Un fel de leziuni ale creierului, cauzate de supraîncălzire sau de deshidratare sau de ambele, leziuni care nu s-au vindecat niciodată. Părea destul de posibil; toți ceilalți aflați acolo muriseră.

Ei bine, cine știe? El nu pleca nicăieri. Ea avea treabă de făcut și i-ar fi destul de ușor să se întoarcă.

— O să plec, spuse ea. Mă voi întoarce. O să văd ce pot să aflu și o să discut cu avocatul tău. Ai unul?

— Mi-au dat unul, răspunse el, clătinând din cap.

Părea complet deznădăjduit.

Mary oftă și se ridică. Unul dintre gardieni se apropie.

— Plecați? întrebă gardianul.

— Da. A

Acum ea era stăpână pe situație. Îl atinse scurt pe umăr, aproape așa cum îl atinsese prima oară în apartamentul ei de pe Hochstrasse. Se afla acolo parțial să se răzbune, asta simțea acum. Frank era cald prin cămașă, fierbinte, febril parcă. Cu o mișcare din umăr, ca un cal ce alungă o muscă enervantă, Frank îi îndepărtă mâna.

51

Anii ’30 au fost ani de coșmar, ani-zombi. Civilizația fusese distrusă, dar continua să rătăcească pe Pământ, clătinându-se, spre o soartă chiar mai rea decât moartea.

Toată lumea o simțea. Cultura vremii era plină de frică și de furie, de negare și de vinovăție, de rușine și de pocăință, de represiune și de revenirea celor oprimați. Se mișcau ca niște automate, mereu într-o stare de groază, mereu conștienți de statutul lor de ființe rănite, întrebându-se ce altă lovitură zdrobitoare se va abate în continuare asupra lor și cum vor reuși să o ignore și pe aceasta, când făceau deja un efort atât de mare să le ignore pe cele care se întâmplaseră până acum, o parte din ele ajungând până în 2020. Cu siguranță că valul de căldură indian își pusese într-o mare măsură amprenta. Nu puteau să-i facă față, nici nu-l puteau uita, deși nu se puteau gândi la asta, dar nici nu puteau să nu se gândească, oricum, nu fără un efort subconștient enorm. Imaginile. Cifrele brute. Acestea le reaminteau de Holocaust, care lăsase un gol imens în percepția civilizației despre sine, când au murit șase milioane de oameni, dar asta se întâmplase cu mult timp în urmă, când evreii au fost uciși de germani, era o chestie germană. Nakba palestinienilor, împărțirea Indiei și tot așa, povești urâte care nu se mai terminau, cifre întotdeauna de neimaginat; dar mereu, înainte, existaseră anumite grupuri de oameni răspunzători pentru respectivele crime, oameni dintr-o perioadă anterioară, mult mai barbară, sau cel puțin așa își spuneau ei. Întotdeauna aceste gânduri își făceau loc într-o încercare de a opri valul de căldură, despre care acum se spunea că a ucis douăzeci de milioane. Cu alte cuvinte, la fel de mulți oameni câți soldați muriseră în Primul Război Mondial, un număr de morți care necesitase patru ani de masacru intens, intenționat, în timp ce valul de căldură durase doar două săptămâni. Alții susțineau că valul de căldură a fost oarecum similar cu gripa spaniolă din 1918-1920, dar nu este așa. Catastrofa nu a fost cauzată de un agent patogen, nici de un genocid, nici de

război – a fost pur și simplu doar acțiunea sau lipsa de acțiune umană, care i-a ucis pe cei mai vulnerabili. Și vor urma și alții, cu siguranță, pentru că în cele din urmă toți erau lipsiți de apărare.

Și totuși, oamenii planetei continuau să ardă hidrocarburi, să circule cu mașinile, să mănânce carne, să zboare cu avionul, să facă toate acele lucruri care provocaseră valul de căldură și îl vor provoca și pe următorul.

Toți cei în viață știau că nu se face suficient și toți continuau să facă prea puțin. A urmat, desigur, represiunea, a fost prea freudiană, dar modelul lui Freud pentru minte era motorul cu abur, adică izolarea, presiunea și eliberarea. Represiunea a construit astfel presiune internă, apoi revenirea reprimatului a fost o eliberare a acelei presiuni. Puteai face aerisirea sau pur și simplu puteai arunca în aer motorul. Ce făceau oamenii în anii ’30? Un șuierat sau o bubuitură? Șuieratul presiunii eliminate care face o muncă utilă, ca la un motor care funcționează? Sau un bubuit? Nimeni nu putea prezice nimic, oamenii trăiau cumva de la o zi la alta și între timp presiunea creștea.

Așa că nu a fost chiar o surpriză când a venit o zi în care șaizeci de avioane de pasageri s-au prăbușit în decurs de câteva ore. Peste tot în lume, zboruri de tot felul, deși, când s-au făcut analizele, a devenit clar că un număr disproporționat din aceste zboruri îl reprezentau avioanele private sau de afaceri, iar avioanele comerciale prăbușite erau ocupate în mare parte de oameni de afaceri. Dar oameni, oameni nevinovați, care zburau din tot felul de motive, erau morți. Aproximativ șapte mii au murit în acea zi, civili obișnuiți care își vedeau de viața lor.

Mai târziu s-a stabilit că nori de drone mici fuseseră direcționați pe rutele de zbor ale avioanelor, dezactivându-le motoarele. Dronele au fost în mare parte distruse, iar producătorii și operatorii lor nu au fost niciodată urmăriți până la capăt. Mai multe grupări teroriste au revendicat acțiunile în perioada imediat următoare și au venit cu

diferite solicitări, dar nu a fost niciodată foarte clar dacă vreuna dintre ele avusese într-adevăr legătură cu cele întâmplate. Faptul că mai multe grupuri și-ar asuma responsabilitatea pentru o astfel de crimă nu a făcut decât să adauge o notă în plus la groaza resimțită la acea vreme. În ce fel de lume trăiau?

Totuși, un mesaj era destul de evident: încetați să mai zburați. Și într-adevăr mulți oameni au încetat să mai zboare. Înainte de acea zi, în orice moment se aflau în aer jumătate de milion de oameni. După aceea, numărul a scăzut vertiginos. Mai ales după ce a avut loc o a doua serie de prăbușiri, o lună mai târziu, când au căzut douăzeci de avioane. După aceea, avioanele de linie au început să zboare deseori goale, apoi au fost anulate. Și avioanele private au încetat să mai zboare. Fuseseră, de asemenea, atacate avioane și elicoptere militare, așa că și acestea și-au restrâns activitatea și au zburat doar la nevoie, ca într-un război. Așa cum și erau, de fapt.

Cineva a observat că niciunul dintre avioanele experimentale alimentate cu baterii nu fusese doborât, nici măcar un avion cu biocombustibil și nici măcar un singur dirijabil, aerostat sau balon cu aer cald; nicio aeronavă de acest fel. Dar în perioada respectivă, acestea erau atât de puține, încât era greu de spus dacă au fost cruțate sau nu. Poate că da, părea să aibă sens, iar creșterea producției de dirijabile, care începuse deja timid, nu a încetat niciodată până în ziua de azi.

Se spune adesea că Războiul pentru Pământ a început de Crash Day, ziua în care s-au prăbușit avioanele. Și mai târziu în același an, navele portcontainer au început să se scufunde, aproape întotdeauna aproape de uscat. Torpile venite de nicăieri: un alt tip de dronă subacvatică. S-a observat la începutul acestei campanii că navele se scufundau adesea acolo unde puteau forma bazele pentru noi recife de corali. În orice caz, se duceau la fund. Bineînțeles, toate funcționau pe motorină. Pierderile de vieți omenești în urma acestor accidente au fost minime, dar comerțul mondial a primit o lovitură severă. Bursele au

scăzut chiar mai mult decât după Crash Day. O recesiune la nivel mondial, sentimentul de pierdere a controlului, creșteri ale prețurilor la bunurile de larg consum, perspectiva clară a recesiunii totale care chiar s-a produs după câțiva ani… a fost o perioadă de groază.

La două luni după Crash Day, un grup numit „Kali“, sau „Copiii lui Kali“, a lansat un manifest pe internet. Gata cu transportul pe bază de arderi de combustibili fosili. Acestea reprezintă aproximativ 20-25% din arderile totale de carbon ale civilizației în acest moment și toate sunt vulnerabile la perturbări, așa susținea manifestul.

În continuare, „Copiii lui Kali“ (sau cineva care se ascundea în spatele acestui nume) au spus lumii un singur cuvânt: vaci. Mai târziu, în același an, grupul a anunțat că virusul bolii vacii nebune, encefalopatia spongiformă bovină, a fost cultivat și inoculat prin săgeți trase de drone în milioane de bovine din întreaga lume. Peste tot, cu excepția Indiei, dar mai ales în Statele Unite și în Brazilia, în Anglia și în Canada. Nimic nu ar putea împiedica aceste vite să se îmbolnăvească și să moară în câțiva ani și, dacă ar fi mâncate, boala lor ar putea migra în creierul uman, unde se manifestă ca o variantă a bolii Creutzfeldt-Jakob, ducând invariabil la un rezultat fatal. Deci, pentru propria siguranță, oamenii au început să renunțe la carnea de vită.

Și într-adevăr, în anii ’40 și după aceea, oamenii au consumat mai puțină carne de vită, au băut mai puțin lapte și s-au efectuat mai puține zboruri cu avionul. Desigur, mulți oameni s-au grăbit să sublinieze că acești „Copii ai lui Kali“ erau ipo- criți și monștri, că indienii nu mănâncă niciodată carne de vită și, prin urmare, nu au simțit pierderea, că în India centralele pe cărbune arseseră o cantitate semnificativă de hidrocarburi în ultimul deceniu și așa mai departe. Apoi, aceleași centrale electrice indiene pe cărbune au început să fie atacate în mod regulat, așa că nu era clar cine făcea ce făcea și cui. Zeci de centrale electrice au fost distruse în întreaga lume, adesea prin atacuri cu drone. Penele de curent în acei ani se produceau cel mai frecvent în India, dar întreruperi s-au înregistrat și

în alte țări. Războiul pentru Pământ era real, dar agresorii erau de negăsit. S-a afirmat adesea că ei nu se află în India și că nici nu erau o organizație indiană, ci mai degrabă o mișcare internațională. Kali nu era nicăieri, Kali era pretutindeni.

52

Sikkim-ul nostru a devenit un stat cu agricultură complet organică între 2003 și 2016, ajutat de Vandana Shiva, savantă, filosoafă, feministă și specialistă în permacultură, o figură importantă pentru mulți dintre noi în India. Bineînțeles, Sikkim este cel mai slab populat stat indian, cu mai puțin de un milion de locuitori și al treilea dintre cele mai mici state din punct de vedere economic. Dar crește mai mult cardamom decât orice alt loc în afară de Guatemala, iar unul dintre numele sale este Beyul Demazong, „Valea Ascunsă a Orezului”, *beyul* desemnând văi ascunse, sacre în tradiția budistă, inclusiv Shambala și Khembalung. Sikkim este tocmai acest tip de loc magic, iar versiunea sa de agricultură organică, un aspect al permaculturii în general, a devenit de interes în India la mijlocul secolului, ca parte a mișcării Reînnoire și Noua India și a creării unei lumi mai bune. Aici, din nou, Vandana Shiva a fost un intelectual public important, combinând apărarea drepturilor locale asupra pământului, cunoștințele indigene, feminismul, hinduismul post-castă și alte programe progresive caracteristice Noii Indii și Reînnoirii.

Important a fost și exemplul statului Kerala, situat la capătul opus al Indiei, pentru inovațiile sale fundamentale în autoguvernare. Un stat binecuvântat de poziția sa pe coasta de sud-vest a Indiei, cu o lungă istorie de interacțiuni cu Africa și cu Europa, locul unde se află legendarul oraș Trivandrum, Kerala a fost guvernat mult timp de un acord de împărțire a puterii între LDF (Left Democratic Front, Frontul Democrat de Stânga), care

fusese în mare măsură influențat de Partidul Comunist Indian, și vechiul Partid al Congresului care, deși puțin apreciat la nivel național, a menținut întotdeauna un nivel destul de substanțial de sprijin în Kerala, fiindcă reprezenta partidul pro independență și *satyagraha* lui Gandhi, adică *forța de pace.* LDF a fost partidul dominant în Kerala încă de la independența Indiei în urmă cu un secol, iar unul dintre proiectele sale principale a fost întotdeauna delegarea puterii către guvernarea locală, apropiindu-se de obiectivul a ceea ce s-ar putea numi democrație directă. În Kerala există acum *un Pancha. Yat* pentru fiecare sat, apoi guverne de district care coordonează aceste *panchayat,* supraveghează disputele și se interesează de orice activitate necesară la nivel de district; cel mai înalt eșalon al guvernului este guvernul de stat din Tirawananthapuram, care se ocupă de chestiuni importante pentru întregul stat. Accentul pe administrația locală a fost atât de intens și de minuțios încât acum există un total de 1.200 de organisme guvernamentale în Kerala, toate ocupându-se de problemele din zona lor, oricare ar fi aceasta.

În mod ciudat, poate – sau poate nu chiar atât de ciudat –, se spune adesea atât despre Sikkim, cât și despre Kerala că sunt locuri excepțional de frumoase și că ambele atrag mai mulți turiști decât majoritatea statelor indiene. Dar adevărul este că aproape fiecare stat indian este frumos, dacă vă propuneți să vizitați țara și să vă convingeți. Este o țară foarte frumoasă. Deci succesul acestor două state nu poate fi pus în întregime pe seama frumuseții peisajelor.

Deși a fost tratată foarte prost pentru o lungă perioadă de către diverse interese invadatoare, inclusiv de către moguli, rajahi și britanici, de globalizare și de guvernele naționale corupte din fiecare partid, dar mai ales de către Partidul Congresului în zilele sale de scădere a puterii și apoi de partidul hindus trium- falist BJP, ambele căzute acum în dizgrație pentru legăturile lor cu canicula, India continuă să se ridice deasupra tuturor și să facă tot ce-i stă în putință. Așadar, în Noua Indie, în perioada de după valul de căldură, a avut loc o reînnoire completă a priorităților și,

în măsura în care a fost posibil, s-au introdus soluții la problemele care ne afectează, bazate pe realitățile din India. Sikkim și Kerala sunt două exemple diferite de ceea ce se poate realiza printr-o bună guvernare, prioritizând valorile și practicile indiene. Desigur, soluțiile la bolile noastre nu pot veni în întregime din interiorul granițelor Indiei, deși este o țară mare în comparație cu multe altele, atât din punct de vedere geografic, cât și din punct de vedere al populației. Indiferent cât de mari, toate țările au nevoie acum ca întreaga lume să se comporte bine. Totuși, India este mare, suficient de mare pentru a oferi resurse umane, agricole și minerale pentru o creștere rapidă a nivelului de modernizare.

Este interesant de văzut dacă progresele inițiate în diferitele state indiene ar putea fi extinse rapid la întreaga țară. Nu doar Kerala și Sikkim, desigur, ci și state precum Bangalore, așa-numita Silicon Valley din India, care a deschis drumul în această privință prin înființarea unui număr mare de colegii de inginerie. Acum, Bangalore, Garden City, al treilea ca mărime din India, prosperă ca un hub global pentru IT, iar inovațiile de acolo în crearea așa-numitului Internet al Pământului și al Animalelor ar putea ajuta foarte mult în procesul de modernizare completă a zonei rurale indiene. Și apoi, bineînțeles, există studiourile Bollywood în Mumbai și resursele minerale enorme, în sus și în jos pe coloana vertebrală a țării. Chiar și scoțând din circulație cărbunele, așa cum am făcut noi, bogăția fizică absolută a Indiei este de neegalat și într-o lume alimentată de energie solară, India este într-adevăr binecuvântată. Mai multă energie solară cade asupra Indiei decât asupra oricărei alte națiuni de pe Pământ.

Așadar, important acum este să conectăm trecutul cu viitorul și să combinăm, de asemenea, toată diversitatea umană și peisagistică a Indiei într-un singur proiect integrat. Cea mai mare democrație de pe Pământ continuă să aibă probleme uriașe, dar și un potențial imens pentru găsirea de soluții. Trebuie să învățăm agricultura din Sikkim, guvernarea din Kerala, IT din Bangalore și așa mai

departe; fiecare stat își aduce propria contribuție și trebuie să le punem pe toate laolaltă pentru a lucra pentru toți cei din țara noastră. Când vom fi făcut asta, atunci vom oferi un exemplu de care lumea are atât de multă nevoie și, de asemenea, după rezolvarea problemelor contemporane ale vieții într-o manieră democratică pentru a șaptea parte din întreaga umanitate, numărul oamenilor pentru care lumea trebuie să se îngrijoreze va scădea vizibil.

53

Zumzăi, pocnesc, mă grăbesc, strălucesc. Eliberat de mine însumi în inima soarelui, m-am izbit de toți pereții timp de un milion de ani înainte de a țâșni la suprafață și de a o lua din loc. Apoi, opt minute de zbor până pe Pământ. În vid mă mișc cu viteza luminii, chiar definesc viteza luminii prin dansul meu.

În atmosfera terestră, prezentând atât proprietăți de undă, cât și de particulă, sunt un spațiu în patru dimensiuni, concep- tualizat sub forma unei clepsidre în spațiul tridimensional, unde spațiul și timpul se intersectează în mintea umană. Mă lovesc din nou de ceva din mers, încetinesc, îmi eliberez frații și surorile blocați în lucruri, toți sunt la fel, toți lipsiți de masă, toți se rotesc de parcă ar fi doar unul, și tot așa bosonii, nu și fermionii; o întoarcere de 360° și revin la punctul de plecare, în timp ce, în cazul fermionilor, este nevoie de 720° pentru a reveni la poziția lor de plecare; fermionii sunt ciudați!

Nu sunt o ciudățenie, sunt simplu. Mă izbesc de atomi și, mișcându-mă, îi forțez să se miște – bang! bang! bang! —, totul este conform legilor lui Newton, atomii atmosferei se mișcă mai mult decât s-ar fi mișcat fără să le trag eu un șut în fund. Asta este căldura. Până când lovesc ceva care să mă captureze și încetez eu însumi să mă mai mișc pe cont propriu. Ori asta, ori s-ar putea să ricoșez din ceva de care m-am lovit și să mă întorc în spațiu, devenind lumina din

ochiul unui observator nebun care se uită la marea minge albastră și vede ceva cum îi lovește retina. Un pixel albastru de cea mai mare finețe granulară, atât de fin încât unda pe care o produc este mai ușor de detectat, poate chiar mai ușor de imaginat. Dualitatea undă/particulă este reală și este extrem de dificil să ne imaginăm și să reperăm simultaneitatea lor. Modelele cu patru dimensiuni chiar că nu funcționează într-o minte tridimensională ca a ta. Sunt ceva enigmatic, fără masă, dar puternic. Suntem mai mulți decât orice altceva. Ei bine, poate nu chiar așa. Nu știm nimic despre materia neagră, care ar trebui numită materie invizibilă, nu o cunoaștem sau nu știm ce se întâmplă acolo. Se presupune că elementele sale constitutive individuale sunt ceva ca mine, dar poate că nu; nimeni nu știe. Toate chestiile astea zboară în jur ca într-un univers paralel ușor suprapus peste al nostru, poate sunt doar unde, în orice caz gravitația le afectează cu siguranță, deoarece însăși existența ei ne-a fost dezvăluită prin efectele sale gravitaționale. Dacă suntem similari cu aceste particule întunecate este doar în același mod în care lumina și întunericul sunt similare. Poate două părți ale unui întreg. Sunt vizibil, întruchipez lumina însăși; de fapt, materia neagră nu este neagră, este invizibilă și nu știm cum sau ce este. Sinele nostru absent, umbra noastră, geamănul nostru. Deși, probabil, sunt mult mai mulți decât noi. Un mister printre toate celelalte mistere, zburăm unul prin celălalt ca niște fantome.

Dar eu, eu, eu, eu, lovind Pământul, ricoșând în ochiul unui observator de pe Lună, apoi din nou, nemuritor, imuabil, lovesc albastru, fără încetare, și în acest proces, trecând doar de data asta într-un nor împreună cu frații și surorile mele, lovim Pământul și îl aprindem, iar gazul care învelește hidrosfera și litosfera planetei devine mai cald de la atingerea noastră. Frații și surorile mele mă urmăresc și continuă încălzirea.

Ce sunt eu? Trebuie să fi ghicit deja. Sunt un foton.

54

În lumina slabă a iernii de la Zürich, Mary muncea din greu; ținea întâlniri zilnice cu echipa pentru a-și planifica următoarele mutări. Întreaga duzină a brutarului[29] – cum îi plăcea ei să spună – se aduna dimineața pentru a comenta ultimele știri și pentru a planifica ziua, săptămâna, deceniul. Parcă se aflau într-o cameră de comandă, pe timp de război, da, iar munca lor chiar semăna cu o activitate pe timp de război. Cu toate acestea, nu erau în război; nu existau adversari sau, dacă existau, aceștia erau concetățeni cu mulți bani și/sau pasiune. Dacă ar fi război, ar fi depășiți logistic și în defensivă; dar, în realitate, lupta lor era în cea mai mare parte doar o luptă discursivă, un război al cuvintelor, al ideilor și al legilor, care avea consecințe brutale doar asupra morții, ca efect derivat care putea fi negat de agresorii de ambele părți. Era un război civil, poate, politicieni luptându-se neîncetat cu ei înșiși. În orice caz, război sau nu, trezea același sentiment îngrozitor de asediat, de pericol existențial, de urgență cruntă care nu a dispărut niciodată. Numărul mare de oameni care trăiesc pe stradă în Zürich, pe care îi preocupă schimbarea, care caută de lucru sau, mai rău, nu caută de lucru; asta nu a devenit niciodată ceva obișnuit. Pentru Zürich, nu era ceva obișnuit.

Cu toate acestea, în viața lui Mary se instalase o rutină care, trebuia să recunoască, era aproape plăcută. Sau, cel puțin, nu plictisitoare; interesantă și chiar productivă. Existau alte lucruri mai rele decât să ai un proiect pe mână pe care să-l simți că este crucial. Locuia în Zürich. Când întunericul iernii ajungea să fie prea mult pentru ea, lua un tren de duminică până la unul dintre orașele alpine din apropiere, ce răsăreau prin stratul de nori mici care se

[29] în original, *baker's dozen,* grup format din 13 persoane, adică o duzină plus unu. Expresia amintește de vechea practică a brutarilor și a altor comercianți de a oferi clienților 13 articole în loc de o duzină, ca o măsură de prevedere împotriva unor reclamații pentru lipsă la cântar, de exemplu.

învârtea pe partea de nord a Alpilor și făcea viața de iarnă în Zürich atât de lipsită de soare și posomorâtă. Avuseseră opt ore de soare în primele cincizeci de zile ale anului, spuneau ei, risipite pe parcursul câtorva zile; era felul lor de a cuantifica un astfel de lucru. Prin urmare, duminica, Mary făcea o pauză și suia cu trenul până la strălucirea orbitoare a zăpezii. Stațiunile de schi erau prea aglomerate, iar ea nu știa să schieze. Multe orașe din Alpi nu aveau pârtii de schi și erau înconjurate de stânci goale – Engelberg, Adelboden și altele. În aceste orașe, se plimba pe trasee de zăpadă curățate sau le parcurgea punându-și rachetele de zăpadă ori pur și simplu stătea pe o terasă, bucurându-se de lumina strălucitoare și rece, de micul soare cristalin pe cerul său alb și mare. Apoi, revenea în umbră.

La Zürich se întâlnea cu echipa ei și cu colaboratori și opozanți externi. Avocații industriei combustibililor fosili erau din ce în ce mai interesați de ceea ce ar putea stoarce din sistem dacă ar fi de acord să-și sechestreze activele. Nu era în niciun caz un subiect trivial, era chiar o chestiune crucială, iar Mary o aborda cu mare interes. Într-o anumită măsură, avea senzația că negociază să-i cumpere pe teroriștii care purtau veste explozive și îi spuneau ei și lumii, în general, *plătește-ne sau aruncăm lumea în aer.* Dar nu era chiar așa. În primul rând, dacă nimeni nu le-ar cumpăra produsul, explozibilii lor nu ar fi detonați și nu ar putea arunca în aer lumea. Așadar, amenințarea lor se diminua cu fiecare zi, ceea ce explica de ce mai vorbeau totuși cu ea; influența lor ca teroriști, care luaseră biosfera drept ostatic, slăbea văzând cu ochii. Și întrucât Ministerul pentru Viitor era un loc în care se puteau dovedi capabili să negocieze o soluționare, veneau la Zürich pentru a negocia.

Pe de altă parte, aceștia nu erau teroriști. Era o analogie, poate una nepotrivită, sau cel puțin parțială. Civilizația avea nevoie de energie electrică și cetățenii erau aceia care își obținuseră energia din combustibilii fosili în ultimele două secole. Proprietarii acestor combustibili erau uneori persoane private care se îmbogățiseră fantastic, dar de multe ori erau state naționale care au revendicat dreptul

la proprietate asupra combustibililor aflați în limitele frontierelor statale ca active ale statului și ale cetățenilor acestuia. Aceste petro-state controlau aproximativ trei sferturi din combustibilii fosili care trebuiau să rămână în pământ și, de asemenea, tot ei solicitau despăgubiri pentru pierderile pe care le-ar suporta, nevânzând și nearzând combustibilii.

În această privință, lucrurile erau cam amestecate. Da, Exxon Mobil este un gigant și are mai multe active în mâinile sale decât unele țări. Totuși, China, Rusia, Australia, statele arabe, Venezuela, Canada, Mexic și Statele Unite dețin mai multe rezerve de carbon decât Exxon Mobil și alte companii private. Toți cer despăgubiri, deși, în același timp, prin semnarea Acordului de la Paris, se angajaseră să treacă la decarbonizare. *Plătește-ne pentru a nu distruge planeta!* Era o extorcare, o escrocherie pentru a oferi protecție prin care își sugrumau victimele; dar victimele erau populațiile naționale, așa că, de fapt, se sugrumau pe ei înșiși. Sau chiar politicienii lor aleși puneau presiune pe ei. Așadar, era o situație bizară, dificil de definit și totodată în continuă schimbare.

Așa că întâlnirile au continuat să aibă loc, iar Mary a continuat să promoveze ideea de a crea bani pentru a plăti decarbo- nizarea și toate lucrările de atenuare necesare. Pe măsură ce săptămânile au trecut și economia globală a avansat de la recesiune la depresiune, Dick aproape a convins-o că impozitarea ar putea fi un instrument suficient de bun pentru a face treaba singură. Ceea ce contează, spunea el, sunt diferențele dintre costuri și beneficii. Referindu-se la totalul general din bilanțurile contabile, impozitele erau atât bățul, cât și morcovul. La acest nivel, indiferent dacă era vorba de o persoană, de o companie sau de un stat, nu exista nicio diferență între băț și morcov. Ambele erau stimulente. Și dacă națiunile au perceput taxe, atunci chiar ele au primit banii în loc să-și pună băncile centrale să tipărească bani noi; au primit mai degrabă decât au scos. Așa că, dacă ai făcut ceva care a fost taxat în mod rigid și impozitat progresiv pe măsură ce ai

continuat să faci acel lucru, respectiva taxă a fost un băț care să te îndepărteze de activitatea respectivă; apoi, dacă nu ai făcut acel lucru, ai evitat impozitarea și nu a trebuit să plătești, iar rezultatul tău a arătat că lipsa plății este un plus în registru. Așa că evitarea acțiunii care a fost impozitată a creat un morcov.

Mary înțelegea încotro bate Dick, dar la sfârșitul fiecărei dispute, opiniile lor continuau să fie diferite. Poate că era mai mult o chestiune de psihologie decât de economie, dar oamenilor le place să fie plătiți pentru că fac lucruri mai mult decât le place să evite să plătească pentru ceva. Există o diferență ideatică între morcov și băț, indiferent dacă valorile dintr-un registru contabil rămân aceleași. Te-au hrănit cu morcovul sau te-au lovit cu bățul. Pur și simplu nu este același lucru. Mary îi tot repeta chestiile astea lui Dick, iar el îi răspundea cu zâmbetul său de economist trăsnit, ca o recunoaștere a naturii fundamental străine a economiei, ca și cum ar fi o opinie a marțienilor sau o inteligență artificială utilă, dar lipsită de idei, ceea ce era mai mult sau mai puțin adevărat.

De asemenea, în privința obținerii unui morcov: industria petrolieră avea echipamente și cunoștințe care puteau fi adaptate de la pomparea petrolului la pomparea apei. Iar pomparea apei era mult mai simplă. Era bine, pentru că, dacă vor încerca să pompeze o parte din apa oceanului în Antarctica, efortul de pompare va fi remarcabil. Chiar dacă și-ar limita eforturile la drenarea apei de sub ghețarii mari, tot ar fi nevoie de multe pompe.

Așadar, industria petrolieră, în cea mai mare parte, trebuia să înceteze să mai extragă petrol, dar petroliștii puteau fi angajați pentru a pompa apă. Sau pentru a pompa dioxidul de carbon captat în puțurile lor de petrol golite. Captarea de CO_2 atmosferic direct din aer părea să fie din ce în ce mai mult un segment important al soluției generale, dar, luând în considerare dimensiunea problemei, urma să producă o cantitate enormă de gheață uscată care trebuia să ajungă undeva, iar pomparea în subteran reprezenta soluția evidentă pentru depozitare. În anumite

privințe, aceste acțiuni de pompare inversă erau mai ușoare și mai ieftine decât extragerea petrolului; în alte privințe, erau ceva mai dificile și mult mai scumpe. În orice caz, foloseau o tehnologie deja existentă, foarte răspândită și eficientă. Dacă industria putea fi plătită să facă ceva cu tehnologia sa pentru a ajuta în situația actuală, cu atât mai bine.

Avocații și directorii companiilor de combustibili fosili s-au arătat interesați când li s-a propus acest lucru. Companiile private au văzut o șansă de a scăpa cu o afacere viabilă post-petrol. Companiile deținute de stat s-au arătat interesate de ideea de compensare a activelor blocate, pentru care se împrumutaseră deja, în modul obișnuit al financializării agresive și nesăbuite, care era semnul distinctiv al timpului lor.

— Vom fi plătiți pentru a pompa apa din ocean până într-un bazin hidrografic? Vom fi plătiți pentru a pompa CO2 în pământ? Cât vom fi plătiți? Și cine va suporta cheltuielilor de pornire?

— Voi, le-a răspuns Mary.

— Și de ce? Când nu avem cu ce?

— Pentru că, dacă refuzați, vă dăm în judecată. Și voi chiar aveți cu ce. Puteți plăti costurile inițiale ale tranziției și, dacă investiți în asta, vă vom plăti într-o monedă garantată, susținută de toate băncile centrale ale lumii și a cărei valoare va crește în timp. Ca aspect înscris în moneda însăși. Un pariu sigur, indiferent de ce se întâmplă.

— Cu excepția cazului în care se prăbușește civilizația.

— Da. Puteți scurtcircuita civilizația, dacă vreți. Nu este un pariu rău. Dar nimeni nu o să vă plătească în cazul în care câștigați. În timp ce, dacă mizați pe civilizație pe termen lung, iar civilizația (în consecință) supraviețuiește, câștigați mult. Prin urmare, este mai inteligent să joci pe termen lung.

„Să joci pe termen lung“, s-a trezit Mary repetând. Bob Wharton o numea „pasa Ave Maria“, adică o acțiune care nu putea reuși fără un miracol. Era puțin ciudat să le spui „joacă pe termen lung“ unor bărbați de vârstă mijlocie, atât

de eleganți și de siguri de bogăția lor, satisfăcuți sexual – asta transmitea aura lor –, astfel încât să le spună „joacă pe termen lung“ putea fi suficient pentru a declanșa ceea ce auzise cândva descris ca o erecție în inimă. Ei bine, dacă îi ademenea să se extindă cu încredere în lume, să facă o intervenție în corpul Marii Mame Gaia, atât de imensă, de vie și de periculoasă, atunci fie! Și ce dacă! Mary nu-și făcea iluzii că ea însăși, o funcționară de vârstă mijlocie într-o organizație internațională știrbă, șchioapă, ar reprezenta pentru acești bărbați orice fel de înlocuitoare pentru Mama Pământ; dar ea era femeie, poate chiar rămășițele frumoase ale unei femei, așa cum spuneau pirații de pe Penzance despre Ruth cea surdă[30]. Ar putea forța puțin nota și chiar asta a și făcut. Mici lovituri sadice date de ceea ce în realitate era doar disprețul irlandez față de orice formă de pretenție, de care nu ducea lipsă la astfel de întâlniri. Cu alte cuvinte, oamenii aceștia erau adesea destul de dezgustători, dar scopul urmărit era mult mai înalt.

Apoi, într-o zi, Janus Athena a intrat în biroul ei. J-A era opusul oricărei acțiuni erotice bancare masculine; proiectul ei era conceput în așa fel încât să netezească diferențele de gen, pentru a crea o personalitate care să poată rezista în spațiul acela intermediar extrem de strâmt, zona de incognoscibilitate reală a genului. Care în sine era un nou gen, probabil. Mary nici nu ar fi crezut că acea zonă există dacă nu ar fi văzut-o pe Janus Athena în fața ei în fiecare zi, complet de nerecunoscut în acel aspect al sinelui sau, mai exact, complet lipsită de dominația principiului masculin sau feminin. Acest lucru nu putea fi decât rezultatul unui efort îndelungat și ingenios.

Mary își privi misterioasa expertă în IA cu obișnuita ei curiozitate. Ar fi vrut să o întrebe: „J-A, ce sex ți-a fost atribuit la naștere, dacă există vreunul?”

---

[30] Aluzie la Ruth, personajul secundar negativ cu deficiențe de auz din opera comică *The Pirates of Penzance; or, The Slave of Duty* („Pirații de pe Penzance, sau Sclavul datoriei"), din 1879, pe libretul lui W.S. Gilbert și muzica lui Arthur Sullivan.

Dar o asemenea întrebare ar fi însemnat încălcarea regulilor sociale pe care i le impuseseră J-A, sau ea însăși, sau societatea în general. Ar fi însemnat o intruziune sau chiar o interferență cu proiectul lui J-A. Probabil că J-A a fost întrebată destul de des, într-un fel sau altul, dar Mary nu avea de gând să o facă. Elementul crucial era acceptarea celuilalt și a proiectului său.

— Ce ai pentru mine, Janus Athena?

— Grupul IA pregătește instrumente *open source* care imită funcțiile tuturor rețelelor de socializare majore.

— Astfel încât oamenii să se poată muta pe noua rețea?

— Da. Le va proteja datele personale folosind criptarea cuantică.

— Atunci China probabil că nu le va permite cetățenilor săi să o folosească.

— Poate că nu. China este supusă unei presiuni uriașe pentru a face schimbarea, așa că nu este clar cum va funcționa asta. Pentru toți ceilalți, utilizarea acestor site-uri înseamnă că își vor controla datele, mai degrabă decât să fie folosite și exploatate. Apoi, acea confidențialitate poate reprezenta pentru ei o resursă, își pot vinde datele personale dacă doresc. Asta, plus securitatea criptării și proprietatea publică asupra acestor site-uri ca bunuri comune, ar trebui să fie suficient pentru a atrage fiecare utilizator de pe planetă. Faceți publicitate, faceți procedura cât mai simplă, stabiliți o dată, fiți gata să faceți față afluxului, bum!

— Câți utilizatori, după părerea ta, vor alerga către noua rețea?

— Poate jumătate. După câțiva ani, toată lumea.

— Deci, va însemna decapitarea Facebookului.

— Și a tuturor celorlalți.

— Și vor fi înlocuite de un sistem deținut de utilizatorii lor, în esență.

— Da. Sursa deschisă. Blockchain. Uniunea Cooperativă Globală Internet. UCGI.

— Este un nume bun?

— Facebook este un nume bun?

— Mai bun decât UCGI.

— Bine, gândește-te la unul și mai bun. Atunci, dacă funcționează, va servi drept platformă de operare pentru UCI.

— Însemnând ce?

— Uniunea de Credit Internațională. O bancă a poporului. Echipa mea a dezvoltat deja și acest proiect. Băncile paralele și tot felul de cooperative de credit există deja. Aceasta nu va fi chiar ca o cooperativă de credit, pentru că ar fi o rețea deschisă de oameni care fac o emisiune distribuită de credit, emițându-și fracții de monede de carbon unul altuia pe baza unor acțiuni reușite de captare a carbonului. Oamenii își depun economiile și creează o valoare nouă într-un registru distribuit deținut de clienți și de angajați. Banca lor este ca o funcție a contului personal Yourlock. Investește în mod conștient ca spirit de grup, un fel de spirit planetar care trebuie să finanțeze întotdeauna activități prietenoase cu biosfera. De asemenea, reprezintă un loc unde să meargă dacă toată lumea își retrage depozitele de la băncile private actuale în același timp. Aceste bănci au efectuat atât de multe împrumuturi, încât se vor prăbuși imediat. Atunci clienții trebuie să aibă un port sigur. Băncile cu scop de profit vor merge la băncile centrale pentru a cere salvare, iar legiuitorii vor intra în panică și vor fi de acord să lase băncile centrale să creeze oricât de multe trilioane recomandă băncile centrale. Acesta a fost șablonul până acum. Deci, pentru orice atac planificat asupra băncilor private, cel mai bine este să aveți un port sigur pregătit. Apoi, le puteți spune legiuitorilor să aprobe relaxare cantitativă pentru salvarea băncilor centrale, dar numai cu condiția de a cumpăra acțiuni proprii din acestea.

— Cu alte cuvinte, naționalizarea sectorului bancar.

— Da, dar aceasta este o reprezentare simplificată. Băncile centrale vor prelua băncile private salvându-le de la faliment și de la ruină. Acest lucru nu este atât de rău, dar puterile legislative trebuie să preia proprietatea băncilor centrale din propriile țări și să sporească controlul politic

asupra lor. Doi pași într-unu. Este necesar să-i faci pe amândoi.

— Și va funcționa?

— Acum funcționează?

Mary oftă.

— Argumentul este acceptat. Poți introduce, cumva, „viitorul” în nume? Din moment ce suntem Ministerul pentru Viitor?

— Numele interfeței de internet ar putea fi… nu știu… Copii, dețineți datele voastre. CDDV?

— Sună oribil.

— Nu toată lumea se pricepe la nume.

— Am observat.

De exemplu, numele Janus și Athena nu aveau nimic de-a face unul cu celălalt. Dar asta nu se aplica nici aici, nici acolo.

— Să facem un joc și să alegem numele. Adună întreaga bandă la o cină la Tres Kilos și vezi cu ce propuneri vin.

— Dacă achiți tu nota de plată. Băuturile de acolo sunt ridicol de scumpe.

— Așa este.

— Prin urmare, ce zici de aceste proiecte?

— Bine, spuse Mary. Hai să încercăm. Ceva trebuie făcut, încă pierdem teren.

În seara aceea, la Tres Kilos, la cină și după câteva carafe, participanții la joc au venit cu câteva idei de nume pentru înlocuitorul Facebookului, propuneri pe care Mary le-a consemnat pe șervețelul ei: „Datafort”, „EPluribusunum”, „Wedontchat”, „Onlyconnect”, „A Secure and Lucrative One-Stop Replacement for Your Many Stupid Social Media Pages”, „Totalencryption”, „Fortressfamily”, „Familyfortress”, „Householdersunion”, „Skynet”, „Spacehook”, „Wearetheworidwearethepeople”, „Pourquoipas”, „Get Paid to Waste Time!”

— Poate mai căutăm, încheie Mary după ce termină de citit lista de pe șervețel. Cu toate că îmi cam place „WeDontChat”.

55

La Vie Vite! A fost o vreme.

Vestele galbene, *les gilets jaunes,* au schimbat modelul în care procedam, îndepărtându-se de Mai ’68 sau de orice impresii mai estompate ale Comunei sau ale evenimentelor din 1848, ca să nu mai vorbim de 1793, care, trebuie să admitem, este acum ca o viziune din istoria antică, în ciuda satisfacțiilor evidente oferite de ghilotină pentru a face față tuturor criminalilor climatici care se furișează în conacele lor ca niște fortărețe din insule. Nu, trăiam în vremurile moderne: trebuia să ieșim în stradă zi de zi, săptămână după săptămână și să vorbim cu oameni obișnuiți care așteaptă în mașinile lor blocate în trafic sau trec pe lângă noi pe trotuare și pe peroanele de metrou. Trebuia să facem toate astea ca pe orice alt fel de muncă. Nu era o petrecere, nici măcar o revoluție. Cel puțin când am început noi.

Dar curând ne-am dat seama că oamenii chiar voiau să stea de vorbă cu noi. Toți știau că sunt folosiți, că acum nu sunt decât niște unelte. Eu însumi eram un copil, și principalul motiv care m-a scos în stradă era cât de mult uram școala, unde întotdeauna mă făceau să mă simt prostul clasei. Am fost înscris devreme în clasele primare și viața mi-a fost pecetluită în acel moment, pornisem pe o cale care ducea la sclavie, deși știam că am gânduri reale, sentimente reale. Deci principalul lucru pentru mine la acea ieșire inițială a fost să îmi iau tălpășița de la școală. Deși, ca o paranteză, trebuie să recunosc, mai târziu am devenit profesor.

Ceva ne-a făcut atunci să ne îndreptăm cu toții spre Paris. Dacă ești în Franța, acolo te duci. Nimeni nu trebuia să ne îndrume. Troțki a spus că partidul încearcă mereu să țină pasul cu masele. Strategia vine de jos și tactica de sus, nu invers, și cred că asta s-a întâmplat atunci, un

declanșator sau o combinație de factori declanșatori, dispariția vreunui delfin-de-râu sau o altă barcă de refugiați scufundată în larg, cine știe, poate doar își pierduseră locurile de muncă, dar deodată ne îndreptam cu toții spre Paris împreună, mergând adesea pe jos când autostrăzile se blocau. Bineînțeles că, odată ajunși acolo, nu ne puteam lupta cu poliția sau armata, asta ar fi fost o sinucidere, ar fi trebuit să-i copleșim numeric. Și în cele din urmă ne-am strâns atât de mulți încât nu am putut fi adunați într-un singur loc, și totul s-a blocat. În acel moment, a fost ca și cum problemele ar fi sărit imediat la noi de pe trotuar și ne-ar fi lovit în ochi. Unele probleme erau pur și simplu de ordin logistic, cum ar fi mâncarea și toaletele. Altele erau de natură ideologică. Cu cât eram mai tineri, cu atât ne doream mai mult. Oamenii în vârstă sperau doar să îmbunătățească puțin lucrurile. Așa că au început tradiționalele lupte în interiorul mișcării, dar trebuie să spun că aceasta a fost în mare parte o bătălie discursivă, nu eram ca în Spania pe vremea lui Franco, să ne ucidem unul pe altul sau să ne uităm cum ne omoară rușii. Era Franța pe cont propriu și într-adevăr eram în țara revoluției. Acum trebuia să arătăm ce se putea întâmpla în vremurile noastre. Așa că am preluat orașul, Parisul era al nostru chiar dacă ținem cont doar de imensa masă de oameni care blocau străzile. Și, desigur, unii dintre noi citiseră despre Comună și și-au dat seama că, dacă nu câștigăm decisiv, o să fim vânați și uciși sau, în cel mai bun caz, întemnițați pe viață. Așadar, în acel moment, nu aveam altă alternativă decât să câștigăm sau să murim și ne-am forțat să facem din asta un sistem alternativ de viață, un fel de comunitate postcapitalistă, post-monetară chiar, doar oamenii erau aceia care făceau tot ce era necesar pentru a hrăni pe toată lumea. Și trebuie să spun, atât de mulți parizieni au ieșit și ne-au ajutat, au pregătit mâncare, ne-au oferit camere, au ocupat baricadele în toate privințele, încât din nou a trebuit să ne dăm seama că nu eram doar noi, cei de pe străzi, ci toată Franța, poate chiar întreaga omenire, e greu de spus. Dar cu siguranță ceea ce s-a întâmplat atunci

a fost cel mai intens și mai important sentiment pe care l-am trăit vreodată în această existență. Iată ce a fost: solidaritate. Am văzut că atâția alții erau alături de noi, fiecare sprijinindu-l pe celălalt. Parisul era o comună, Franța era o comună. Așa se simțea. Acest lucru s-a dovedit mai târziu a fi ca un tablou impresionist pentru vremea respectivă, dar, atâta timp cât a durat, a fost uimitor.

Dar și epuizant. Să trăiești fără obișnuințe, să te inventezi zi de zi, să încerci să faci un duș, să mănânci din când în când, să găsești modalitatea potrivită de a te implica – toate acestea necesitau un efort mult mai mare decât dacă ai fi fost doar un sclav salariat. Mult mai mult. Dar oamenii considerau că este important și peste tot renunțau la ceea ce făcuseră până atunci, se alăturau conflictului și dădeau tot ce aveau și se simțeau bine. Inventam noi modalități de a ne dărui. Simțeam că aceasta este mai presus de toate o trăsătură pur franceză, un fel de improvizație politică pentru care toată istoria și chiar limba noastră ne pregătiseră, dacă am putea să o înțelegem și să izbutim.

Ajutorul a venit din cele mai neașteptate locuri. Când s-a întrerupt internetul, membrii Sindicatului Corectorilor, o organizație anarhistă din punct de vedere istoric, ceea ce este desigur foarte amuzant, au ieșit la iveală din nișele lor minuscule din industria editorială și au tencuit orașul cu afișe – au lipit postere pe pereți, ca și cum lumea ar fi fost încă reală! Și ne-am dat seama că rețelele sociale înseamnă de fapt multe lucruri pe care le uitasem și asupra cărora ne puteam din nou exercita controlul – cel puțin uneori. Pur și simplu, vorbirea era cea mai puternică rețea socială dintre toate, desigur, era evident odată ce am redescoperit-o, dar acele postere au făcut din oraș însuși textul nostru, așa cum fusese nu doar o dată înainte.

Cu toate acestea, dreapta își aduna forțele. În realitate, noi nu aveam logistica necesară pentru a menține starea actuală pentru totdeauna. Nu aveam un plan bine conturat de schimbare a guvernului și ne certam între noi când era vorba despre ce cale să urmăm. O mișcare fără lideri este o

idee bună în teorie, dar la un moment dat trebuie să ai un plan. Nu era prea clar cum să faci un astfel de plan. Puterea de stat este un amestec format, în primul rând, din guvernul propriu-zis cu toate părțile sale componente, dar și din armată, finanțe și sprijinul popular, și aveți nevoie de toate aceste elemente care să conlucreze pentru a face ca progresul să fie de durată. În cazul nostru, susținători din rândul populației au început să se plângă că nu puteau ajunge la brutăria lor obișnuită, că nu era deschisă când ajungeau acolo și așa mai departe. Și dacă nu există un plan, dacă nu există nimic care să urmeze după momentul ocupației, sau momentul Comunei, atunci ne trezim blocați în neputință și împinși în derivă, înapoi spre centru. Și, așa cum a spus cineva, în Franța, centrul nu are nici stânga, nici stânga. Deci aveam probleme.

Așa că într-o noapte poliția a așteptat până după miezul nopții și ne-a atacat. Spray cu piper și bărbați cu scuturi uriașe, ca soldații romani într-un coșmar. Aveam în mână o piatră din pavaj pe care să o arunc asupra lor, dar în ultimul moment nu am putut, pentru că mi-a venit în minte imaginea unui bărbat rănit, cum m-aș simți eu dacă piatra aceea grea din mâna mea m-ar fi lovit. Așa că am dat cu ea de pământ, plângând de furie că nu pot lupta corect, apoi m-am alăturat tuturor celorlalți care erau întinși pe caldarâm și i-am forțat pe polițiști să ne târască în dubele lor. Ne-au bătut cu bastoanele și ne-au dat cu spray direct în față, iar spray-ul era incredibil de dureros, mi s-a umflat toată fața și îmi curgeau lacrimile din ochi, nas și gură, chiar și din creștetul capului, așa mi se părea. Dar, în tot acest timp îmi tot spuneam că nu-mi pasă, că refuz să-mi pese, dacă mă omoară aici și acum, cel puțin voi muri pentru ceva în care cred. Și până la urmă ne-au legat mâinile la spate și ne-au târât de acolo. Erau atât de multe dube.

După aceea, totul s-a încheiat, cu excepția strigătelor, care, desigur, nu s-au potolit niciodată. Nimeni nu este de acord cu ce s-a întâmplat sau cu ce au însemnat toate astea. Dar știu că o mare parte din ceea ce am făcut a

contat și am fost susținuți la vremea respectivă de parizienii obișnuiți, în special de femeile orașului, parizienii au fost adevărații organizatori când s-a ajuns la asta, nu oamenii de la microfoane. Și acum, bineînțeles, mulți dintre noi ne-am întors, îmbrăcați în veste galbene, și stăm de vorbă cu oamenii care circulă prin sensurile giratorii și există mult sprijin pentru ceea ce spunem. Când s-a oprit traficul, un șofer a scos capul pe fereastra mașinii și mi-a zis: „Uite, totul depinde de modul în care ne ocupăm de pământ, acolo va avea loc revoluția“ Un alt bărbat a spus: „Din moment ce nu sunt proprietarul profesorului copiilor mei, nici al medicului meu, atunci nu are rost să-mi păstrez casa. Vreau să plătesc doar comunității pentru asta, nu unui proprietar."

Așadar, poate că într-o bună zi solidaritatea va triumfa asupra sciziunii. Așa sper. În timpul ocupării Parisului nu am vrut reformă, am vrut ceva cu totul nou. Acum îmi spun că, dacă am putea face să funcționeze principiile de bază, ar fi bine. Un start către ceva mai bun. Nu-mi place să cred că am renunțat, am devenit doar realist. Trebuie să trăim, trebuie să oferim acest loc copiilor, cu animalele încă în viață și șansa de a-și câștiga existența. Nu cerem prea mult.

Bineînțeles că va exista întotdeauna o anumită rezistență, o direcționare a mișcării spre obiective mai interesante. Mâna moartă a trecutului ne constrânge cu ajutorul celor care trăiesc astăzi și care sunt mult prea înspăimântați pentru a accepta schimbarea. Așa că noi nu ne schimbăm și un lucru greu acum este să trecem printr-un timp ca acesta, ca al nostru în timpul ocupării Parisului, două sute de zile dintr-o viață diferită, o lume diferită, și apoi să continuăm să trăim dincolo de acel timp în statul încă îmburghezit, în ordinea firească a lucrurilor, fără să ne simțim învinși. Pentru o vreme totul părea posibil, ne simțeam liberi. Simți lucrurile atât de intens când ești tânăr și într-adevăr a fost prima dată când am vorbit cu lumea, prima dată când nu mai eram doar copilul prost din școală, ci o persoană reală cu o viață reală. Acele șapte luni mi-au

determinat destinul, nu le voi uita niciodată și nu voi fi niciodată la fel. Vreau doar să sper că voi trăi suficient pentru a vedea ceva la fel întâmplându-se din nou. Atunci voi fi fericit.

56

Curtea Penală Internațională era separată de ONU, fiind înființată prin propriul tratat internațional pentru a urmări penal crimele care se aflau cumva în afara jurisdicției sistemelor judecătorești ale statelor naționale. Era orientată spre infracțiuni individuale și putea fi eficientă numai atunci când o combinație de factori intra într-o conjuncție puțin probabilă. SUA și alte câteva țări mari s-au retras de sub jurisdicția curții după hotărâri negative împotriva cetățenilor lor.

Curtea Mondială, denumită mai corect Curtea Internațională de Justiție, era un organism sponsorizat de ONU, astfel încât toate statele membre ale ONU erau obligate teoretic să-i urmeze deciziile, dar fusese creată pentru arbitrajul disputelor interstatale și niciunui organism ONU nu i s-a permis să inițieze cereri în această instanță. Ministerul pentru Viitor era o agenție creată în cadrul reuniunilor de implementare a Acordului de la Paris, dar Acordul de la Paris fusese intermediat sub umbrela ONU astfel încât nici Ministerul nu avea dreptul să inițieze reclamații la Curtea Mondială.

În esență, pentru a urmări în justiție un alt stat, trebuia să fii neapărat tot un stat, nu ONU sau o persoană particulară. Mai mult, statul pârât trebuia să fi acceptat în prealabil competența Curții Internaționale de Justiție. Pentru a urmări penal o persoană în afara unui sistem judecătoresc național, trebuia să convingi una dintre instanțele internaționale să preia cazul tău și, din punct de vedere istoric, acest lucru era greu de făcut. Pe scurt, cele două instanțe internaționale, ambele funcționând la Haga,

nu fuseseră concepute într-un mod adecvat pentru a judeca spețe legate de justiția climatică.

Tatiana se simțea tot mai frustrată de această situație. Dacă ministerul fusese înființat pentru a asigura legitimitate și, prin urmare, acțiuni legale în numele oamenilor viitorului și al biosferei în sine e bine, spunea ea, bine, bine, dar în fața cărei instanțe?

Tatiana a încheiat raportul pentru Mary astfel:

• Dacă trebuie introduse acțiuni în justiție în diferite instanțe naționale, chiar dacă infracțiunea este globală și săvârșită de aceleași state ale căror instanțe ar fi solicitate să judece împotriva lor, acțiunile nu vor prevala.
• Dacă noi convingem o națiune semnatară să meargă la Organizația Mondială a Comerțului și să depună o plângere în sensul că distrugerea biosferei contravine regulilor OMC împotriva dumpingului agresiv și altele asemenea, această acțiune este atât de precară și de lentă încât devine inutilă.
• Între timp, companiile de combustibili fosili continuă să investească sume uriașe pentru a cumpăra alegeri, politicieni, mass-media și opinia publică. Chiar și atunci când se așază la masă pentru a negocia cu noi, nu renunță niciun moment la aceste alte acțiuni agresive. Pentru că cea mai bună apărare este un atac bine pus la punct.
• Afirmația anterioară este valabilă atât pentru noi, cât și pentru ei.

Mary citi toate astea și scrâșni din dinți. Tatiana era unul dintre cei mai înverșunați războinici. Iar nivelul de dioxid de carbon din atmosferă, între timp, ajunsese deja la 463 de părți pe milion.

Scăderea dramatică a numărului de insecte pune fiecare sistem ecologic din zona de uscat a Pământului în pericol de colaps. Colaps – adică majoritatea speciilor aflate în prezent pe Pământ vor muri sau vor dispărea. Speciile

supraviețuitoare ar fi libere să se răspândească în toate nișele ecologice rămase goale, să se răspândească, să evolueze și să se ramifice, astfel încât, în douăzeci de milioane de ani, poate mai puțin, poate doar în două milioane de ani, o serie diferită de specii ar reocupa în totalitate biosfera.

Mary răspunse la nota Tatianei cu o instrucțiune: alegeți zece cazuri naționale, cele mai avantajoase din punctul nostru de vedere. Faceți totul pentru a-i sprijini.

Conștientă de disproporția și inutilitatea eforturilor sale, se cutremură. Sperând să contracareze acest sentiment disperat, își convocă grupul pentru catastrofe naturale. Catastrofe naturale: poate că exista o contradicție în termeni, poate că grupul ar trebui numit „grupul pentru catastrofe antropice”, dar oricum, catastrofe. De asemenea, grupurile de infrastructură și ecologie. Era necesar să distragă atenția de la abstracțiile juridice.

Vorbiră cu entuziasm despre agricultură carbon-negativă, energie curată, flote de nave cu vele, escadrile de dirijabile, producția de materiale pe bază de carbon create din CO_2 aspirat din aer și înlocuirea betonului; astfel, captarea directă din aer a CO_2, o componentă necesară a efortului de reducere, ar furniza majoritatea materialelor de construcție în viitor. Desalinizare curată ieftină, apă curată, case realizate de imprimante 3D, tot la fel toalete și canalizare, educație universală, școli medicale și facilități medicale extinse. Restaurarea peisajului, coridoarele habitatului, combinații între agricultură și habitat…

— Bine! spuse Mary, tăindu-le scurt șuvoiul de sugestii.

Își dădea seama că oamenii din aceste departamente se simțeau puțin neglijați. Iar ea fusese prea mult timp preocupată doar de aspecte financiare. Și, după cum tocmai spusese Bob Wharton, s-ar putea umple literalmente o enciclopedie de dimensiuni medii cu noile proiecte bune deja inventate și care așteaptă să fie puse în practică.

— Sunt de acord: nu încetează să apară proiectele bune pe care le-am putea finanța dacă am avea fonduri. Dar ce

sfaturi ar trebui să le oferim guvernelor naționale chiar acum?

— Stabiliți standarde din ce în ce mai stricte pentru emisiile de carbon în cele șase sectoare cu cele mai mari emisii și destul de curând vă veți afla pe un teritoriu cu emisii de carbon negative, îndreptându-vă spre 350 ppm, răspunse Bob.

— Cei mai mari șase emițători fiind?

— Industria, transportul, utilizarea terenurilor, clădirile, transporturile de pasageri și transsectorialele.

— Transsectoriale?

— Tot ce nu este cuprins în celelalte cinci. Marele „diverse”.

— Așadar, cei șase ar fi îndeajuns.

— Da. Reduceți cei șase eipițători din cele mai mari zece economii și atingeți 85% din totalul emisiilor. Convingeți-i pe cei din G20 să facă acest lucru și, în esență, problema poate fi considerată rezolvată.

— Și cum obțineți reduceri în aceste șase sectoare?

Unsprezece strategii ar fi suficiente, spuseră toți la unison. Prețul carbonului, standardele de eficiență a industriei, politicile de utilizare a terenurilor, reglementările privind emisiile din procesele industriale, politici complementare din sectorul energetic, standarde de portofoliu de surse regenerabile, coduri de construcție și standarde pentru aparatură, standarde de economie de combustibil, transport urban mai bun, electrificare a vehiculelor și taxe, adică taxele pentru carbon transferate înapoi către consumatori. În esență: legi. Legile de reglementare, deja scrise și gata pentru adoptare.

— Sună ca o litanie, observă Mary.

Da, îi spuseră ei, a fost o analiză standard efectuată de Departamentul de Energie al SUA la origine, destul de veche acum, dar încă rezistând ca rubrică analitică. Grupul operativ al UE în domeniul energiei făcuse ceva similar. Într-adevăr, nu existau mistere aici, nici în natura problemei, nici în soluții.

— Și totuși nu se întâmplă, remarcă Mary.

— Există o rezistență ca toate acestea să se întâmple, i-au amintit ei, privind-o.

— Într-adevăr, spuse ea.

Erau prinși într-un labirint. Erau prinși într-o avalanșă, ducându-i în jos, trecând printr-un punct din care nu ar mai exista nicio posibilitate de întoarcere. Pierdeau. Pierdeau în fața altor oameni, oameni care se pare că nu înțelegeau miza.

Mary se îndreptă spre parcul din fața lacului. Se așeză pe banca ei și se uită fix la statuia lui Ganimede, care-și întindea mâna spre pasărea cea mare. Apoi privi lebedele albe de lângă micul port de agrement, plutind în cercuri și sperând să capete pesmet. Creaturi frumoase. Corpuri atât de albe pe fondul apei negre, încât păreau intruziuni dintr-o altă realitate. Asta ar explica modul în care apa se îndepărta de ele, felul în care lumina izbucnea din trupurile lor sau poate chiar ieșea din ele. Nu păreau creaturi ale acestei lumi.

Nimic nu avea să se întâmple de sus în jos. Parlamentarii erau corupți. Deci, dacă nu de sus în jos, atunci de jos în sus. Ca o tornadă, cum se spune. Tornadele se ridică de la sol – deși doar condițiile de acolo de sus le permit să o facă. Oamenii, mulțimea. Tinerii? Cei care se adunau nu doar pentru a demonstra, ci și pentru a-și schimba întregul comportament? Cei care trăiesc împreună în case minuscule, lucrează la locuri de muncă ecologice în întreprinderi cooperatiste, fără a avea niciodată șansa ca o mare pleașcă financiară să cadă cumva asupra lor, ca un câștig la loterie? Niciun unicorn care să-i ducă într-un paradis de înaltă fantezie? Ori să ocupe funcțiile politicienilor care au câștigat alegerile cu bani de carbon și au votat pentru a-și limita emisiile la 1%? Revoltă, grevă, revoltă?

Nu își dădea seama dacă eșecul de a-și imagina că planul de jos în sus funcționează era din cauza propriei sale incompetențe sau fiindcă aceasta era situația.

Apoi se pomeni cu Badim.

— Te deranjez?

— Nu. Ia loc, spuse Mary, bătând ușor cu palma în bancă, lângă ea.

Probabil că îi întrebase pe bodyguarzi unde să o găsească. Era destul de deranjant, dar se bucura să-l vadă.

Badim se așează lângă ea și admiră priveliștea.

— Cine spuneai că a fost Ganimede? întrebă el, arătând spre statuie.

— Se pare că a fost unul dintre iubiții lui-Zeus.

— Un iubit gay?

— Grecii antici gândeau în alte categorii.

— Cred că nu. Oare nu i-a violat Zeus pe cei mai mulți dintre iubiții lui?

— Pe unii. Nu pe toți. Dacă îmi amintesc bine. Nu prea știu. În Irlanda nu era un subiect școlar. Dar în India?

— Eu am crescut în Nepal, dar nu. Mitologia greacă nu era studiată.

— Dar mitologia hindusă? Nu au și ei zei care se comportă urât?

— O, da. Nu știu, nu le-am acordat niciodată prea multă atenție, dar zeii și zeițele păreau ca o familie, nu știu. Strămoși îndepărtați. Foarte eroici și nobili, foarte mândri și stupizi. Mă făcea să mă întreb cum erau oamenii care își spuneau unul altuia asemenea povești, de parcă ar fi fost povești interesante. La fel ca musicalurile de la Bollywood. Atât de melodramatice. Nu m-au interesat niciodată.

— Dar ce te-a interesat?

— Mașinile. Am vrut ca orașul meu să fie ca orașele din vest, să știi. Curat. Confortabil. Plin de clădiri strălucitoare și tramvaie. Și telecabine, cu siguranță. În fiecare zi, în drum spre școală, trebuia să urc mai întâi un munte de patru sute de metri, apoi să cobor. Prin urmare, am vrut să locuiesc într-un loc asemănător cu Zürich. Am vrut să mă mut în prezent. Mă simțeam blocat într-o fundătură temporală, în Evul Mediu. Lumea modernă era prezentată la televizor, dar a noastră nu era așa. Fără toalete și fără antibiotice, oamenii mureau constant de diaree. Se îmbolnăveau adesea, cedau repede și mureau de tineri. Am

vrut să depășesc toate acestea.

— Ai avut norocul să vrei ceva.

— Nu știu. Dorința de schimbare te poate face nefericit. Eram nefericit. M-am răzvrătit.

— Fericirea este supraevaluată. Este cineva vreodată cu adevărat fericit?

— O, cred că da. Oricum, cel puțin la prima vedere, spuse el, arătând în jurul lor.

Zürich este un oraș solid și frumos. Dar sunt locuitorii săi fericiți? Greu de spus. Fericirea elvețiană este exprimată prin ușoara ridicare a colțurilor gurii, prin trântitul unei halbe de bere pe masă după o înghițitură lungă. Uau! *Genau*| Sau o privire dezaprobatoare pe sub sprâncenele ușor împreunate la întâlnirea rară cu imperfecțiuni minore. Lui Mary îi plăceau elvețienii, latura lor practică, oricum. Oameni reținuți, stăpâni pe ei, care nu se lasă pradă fanteziilor. Acestea erau stereotipuri, cu siguranță, și în acele părți ascunse ale vieții lor, cunoscute doar de ei, elvețienii erau, fără îndoială, la fel de melodramatici ca vedetele unei telenovele. Vedete de telenovelă italiană, un alt stereotip, desigur, asta era tot ce aveau odată ce începeau să se gândească la grupuri, simplificând totul într-o imagine, apoi acea imagine putea fi oricând transformată în ceva rău.

— Nu sunt atât de sigură, spuse Mary. Oamenii care au de toate, care nu-și doresc nimic, sunt condamnați. Fericirea este atunci când vrei ceva și munca ta te apropie de obiectiv.

— Căutarea fericirii, spuse el.

— Da. Căutarea fericirii este adevărata fericire.

— Atunci ar trebui să fim fericiți!

— Da, spuse ea nefericită. Dar numai dacă ajungem undeva. Dacă urmărești ceva și ești blocat, chiar blocat, atunci asta nu mai e căutarea fericirii. E doar blocaj.

Badim dădu din cap, privind curios la statuia înaltă.

Mary era sigură că venise să-i spună ceva important, dar Badim tăcea. Îl privi o vreme. În Nepal, maoiștii se răzvrătiseră, ucigând treisprezece mii de oameni în zece

ani. Mulți, ar spune unii; nu chiar atât de mulți, ar spune alții.

— Constat că se întâmplă tot felul de lucruri, spuse ea. Davos a fost capturat, iar oamenii bogați și fericiți, duși într-o tabără de reeducare. În spiritul lui Che Guevara. Apoi toate acele avioane prăbușite într-o singură zi.

— Nu am făcut noi asta! spuse el repede. Nu am fost noi.

— Nu? Accidentele au distrus transportul aerian, mai mult sau mai puțin. Asta a însemnat 10% din emisiile de carbon reduse într-o singură zi.

Badim clătină din cap, surprins că ea putea gândi astfel.

— Eu nu aș face asta, Mary. Dacă aș avea în vedere o astfel de acțiune violentă, m-aș consulta cu tine. Dar, într-adevăr, nu suntem implicați în acest gen de afaceri.

— Și ce spui despre așa-numitele accidente de care au parte magnații petrolului?

— E o lume mare, replică el.

Aha, își spuse Mary, *încearcă să nu țară neliniștit.*

— Așadar, spuse ea, despre ce vrei să discutăm? De ce m-ai căutat și ai venit aici?

El o privi.

— Am o idee. Am vrut să-ți spun.

— Spune-mi.

Se uită o vreme la oraș. Zürichul cenușiu.

— Cred că avem nevoie de o nouă religie.

— Chiar așa? întrebă May, surprinsă și uitându-se fix la el.

Badim întoarse privirea spre ea.

— Ei bine, poate că nu este o religie nouă. O religie veche. Poate cea mai veche religie. Dar acum este timpul să ne întoarcem la ea. Pentru că eu cred că avem nevoie de ea. Oamenii trebuie să creadă în ceva mai mult decât în ei înșiși. Toate aceste planuri economice privesc viața prin prisma banilor și a câștigului personal, dar oamenii nu sunt chiar așa. Ei sunt conduși întotdeauna de alte motive. De alți oameni, practic. De motive religioase, spirituale.

Mary clătină din cap, nesigură. Trecuse prin destule

lucruri de genul acesta în copilăria ei. Irlanda nu părea să fi beneficiat de religia sa.

Badim îi observă reacția și își agită degetul.

— Credința ocupă o mare parte din creier, știi. Când simți aceste emoții, lobul temporal al creierului pulsează ca o lampă stroboscopică. Admirație pentru măreție, epilepsie, grafomanie…

— Nu sună prea încurajator, sublinie Mary.

— Știu, poate merge prost, dar este crucial. Spiritul este nucleul personalității care determină luarea deciziilor.

— Deci vei inventa o nouă religie.

— Una veche. Cea mai veche. O vom aduce înapoi. Avem nevoie de ea.

— Și cum o să faci asta?

— Ei bine, permite-mi să-ți împărtășesc câteva idei.

57

În anul următor m-am întors din nou acolo pentru a ajuta la efectuarea unui experiment de pompare a apei de mare, chiar dacă pentru noi toți era, evident, o idee nebunească.

Zece milioane de turbine eoliene? Mii de conducte? Așa ceva nu se va întâmpla. Era o rezolvare fantastică.

Dar cineva trebuia să încerce, iar proiectul a mai beneficiat de încă un sezon de finanțare. Așa că am introdus duza pompei în apă prin stratul de gheață de pe mare. Apoi am urmat traseul conductei în sus, pe dealul mare și alb. Era întinsă chiar pe pământ, deoarece zăpada sau gheața izolau mai bine decât aerul și erau mai calde. Cu toate acestea, o mare parte din bugetul total de energie era alocat încălzirii conductelor pentru a menține apa în stare lichidă pe tot drumul spre destinație. Restul energiei era folosit pur și simplu pentru a împinge apa în sus, pe deal. Și apa este grea, iar dealurile din Antarctica sunt înalte. Deci orice era posibil. Un experiment sau un

exercițiu de inutilitate, în funcție de punctul de vedere.

Unii experți au sugerat generarea de electricitate din curenții oceanici. Curentul Antarctic circulă în jurul continentului ca o centură – privit de sus, în sensul acelor de ceasornic – și, desigur, este canalizat prin Pasajul Drake. Dacă s-ar putea genera electricitate în zone ale strâmtorii în care curenții sunt puternici ar fi grozav. Dar niciunul dintre noi nu credea că va funcționa. Marea înghite tot ce introduci în ea, iar dimensiunea și numărul de turbine capabile să producă suficientă energie electrică pentru a face treaba nu erau prevăzute în grafice.

Au existat și excentrici care visau serios la centralele electrice spațiale. Mai ales rușii, care de multă vreme foloseau orbita Molnia pentru sateliții de comunicații – aceasta fiind o orbită aproape polară, de o formă eliptică și care trece în apropierea Pământului de două ori pe zi. Așadar, rușii lansau sateliți cu panouri solare și emițătoare cu microunde pentru a trimite energie pe Pământ. Stațiile de colectare a energiei cu microunde urmau să fie amplasate lângă pompele și elementele de încălzire din Antarctica, iar electricitatea ar fi transmisă astfel din spațiu pentru a ajuta la pomparea apei de mare încălzite în amonte și în interior, chiar și în timpul îndelungatei nopți de iarnă antarctice.

Orice este posibil, am spus noi. Da, atâta doar că energia solară din spațiu este greu de obținut. Captarea, transmisia, recepția, toate sunt probleme care nu se mai termină.

Chiar dacă s-ar găsi o sursă de energie fiabilă, tot ar trebui să fie oameni de serviciu la celălalt capăt al conductelor să supravegheze apa deversată acolo sus. Așa că în același sezon am efectuat și probele astea, iar priveliștea era foarte ciudată: scenă tipică de podiș polar, ca în serialul *Ice Planet Zero,* o câmpie albă, presărată de sastrugi de la un orizont la altul, sub o cupolă foarte joasă de cer albastru de o frumusețe uimitoare. Te simțeai ca micul prinț, trebuia chiar să te ciupești din când în când și

să îți miști degetele repede ca Pete Townshend[31], pentru a le încălzi, e afurisit de frig acolo, să știți – și mai este și conducta aia ca un vis urât din Alaska, mă refer la conducta lor de petrol, adică la un coșmar. Un coșmar și nimic mai mult.

Când apa izbucnește din capătul acestei țevi, aburul se ridică nebunește în aerul uscat polar, apoi apa se împrăștie pe gheață și curge, așa cum era de așteptat, după ce îndreptasem în mod deliberat gura de scurgere spre panta ușoară a dealului. Dar înclinarea acestui așa-numit deal era de aproximativ doi metri la fiecare kilometru, nu exista încă un punct mai bun în această zonă. Așa că am fost uimiți de cât de repede îngheța apa. Poate că nu ar fi trebuit să fim, cei mai mulți dintre noi încercaseră vechiul truc antarctic de a scoate o oală cu apă clocotită afară și de a o arunca în aer pentru a privi aburul cum trosnește și se transformă în bucăți de gheață înainte de a atinge pământul – este un experiment care nu încetează niciodată să uimească, întotdeauna bun pentru farse. Dar turnând-o în cantitate mai mare, ca dintr-un furtun de incendiu sau dintr-o priză de canalizare, ne-am gândit că va dura mai mult până să înghețe.

Dar nu era așa. De fapt, gheața proaspăt formată se acumula la doar câțiva metri de capătul țevii noastre, creând un baraj nu prea înalt în calea cursului de apă, făcând ca panta să nu mai fie pantă, astfel încât apa începea să curgă înapoi către ieșirea din conductă și apoi pornea în direcție opusă. O, nu!

Ne-am grăbit până la micul baraj de gheață și am încercat să-l spargem, ceea ce a mers la fel de bine cum ne așteptam. În mijlocul agitației, în timp ce strigam instrucțiuni unul către celălalt, nu disperați, dar poate un pic panicați, l-am auzit pe Jordi țipând:

— Hei, sunt blocat! Ajutor!

Stătea lângă gura de evacuare în ceea ce fusese apă adâncă până la glezne și care acum se transformase în

[31] Aluzie la romanul *Micul prinț,* de Antoine de Saint-Exupery, și la Pete Townshend - chitarist englez, cofondator al formației The Who.

gheață care îl țintuia, cu tot mai multă apă revărsându-i-se tot timpul peste cizme.

— Ajutor!

Am râs, am înjurat, am încercat să tăiem gheața de jur împrejurul lui, dar nimic nu a funcționat. Nu era în pericol iminent, dar pe de altă parte nici nu-l puteam elibera. Și în cursa dintre gheața în creștere și apa nou apărută, care aluneca ușor peste ea, gheața câștiga. De fapt, este nevoie de puțină energie termică pentru ca apa să se transforme în gheață, procesul încălzește lucrurile puțin, deși pare ciudat, dar la 30° sub zero încălzirea este greu de detectat sau, mai degrabă, aproape că nu are niciun efect. Chiciura care se ridica asemenea aburului din toată mizeria aceea cădea peste noi ca fulgii pe bradul de Crăciun și începea să pară că nu-l vom putea scoate pe Jordi fără să-i tăiem picioarele, ceea ce mi-a dat o idee.

— Scoateți-l din nenorocitele alea de cizme, le-am spus. Lăsați-i cizmele acolo.

Mai ușor de zis decât de făcut, dar, din fericire, purta cizme albe de cauciuc de la NSF[32], în loc de cizme de alpinism mai bine strânse cum purtam cei mai mulți dintre noi, așa că ne-am adunat în jurul lui, i-am dat ceva de care să se țină și l-am tras cu toții în sus și afară din cizme, Jordi înjurând în timp ce își ridica picioarele în aerul ridicol de rece, după care a trebuit să-l cărăm până la cabana încălzită în care luam masa. Cineva închisese apa ceva mai înainte, nu știu cine, trebuie să recunosc că nici măcar nu am observat, deoarece făceam un experiment și nu-mi place să întrerup brusc experimentele. Oricum ar fi, cizmele lui Jordi sunt blocate în gheață, cei de la NSF nu vor fi fericiți și ne vor certa pentru asta.

Așadar, l-am salvat pe Jordi, dar problema a persistat – apa îngheța prea repede, neavând timp să se răspândească pe suprafața gheții. Racordul conductei ar trebui să se poată mișca înainte și înapoi ca un furtun pe o alee când presiunea e prea mare – care poate fi aranjat, dar vai, cum să controlezi așa ceva, este oarecum neliniar. O pantă mai

[32] National Science Foundation - Fundația Națională pentru Știință.

abruptă ar fi, de asemenea, utilă, dar unde să o găsești pe platoul polar?

Am oprit operațiunea timp de o săptămână, am reproiectat ieșirea conductei pentru a se mișca dintr-o parte într-alta ca ștergătoarele de parbriz, împrăștiind apa sub presiune. Când pompele au fost pornite din nou, apa a început să curgă din țeavă, să se prelingă în pantă și să înghețe de-a lungul drumului, acumulându-se destul de departe de orificiul de ieșire și formând movile de gheață, în timp ce apa care continua să vină curgea în jurul lor și se deplasa mai departe de-a lungul pantei. Și am fost din ce în ce mai buni la cartografierea locului unde apa putea să se adune în cele din urmă și să rămânem în afara acestor bazine în timpul acestui proces.

Conform estimărilor noastre, am putea să depunem aproximativ un metru de apă pe an pe orice parte a platoului polar și să o facem să înghețe. Mai mult decât atât, depășirea acestui indicator ar însemna depășirea capacității aerului și a gheții de a răci apa. Deci am avea nevoie de o zonă mult mai întinsă; la un metru grosime, aceasta ar însemna aproximativ o treime din întregul teritoriu al Antarcticii.

Dar așa ceva nu avea cum să se întâmple. Am definit clar triada imposibilităților: lipsa energiei, lipsa conductelor, lipsa teritoriului.

În concluzie, soluția de pompare directă a apei de mare nu avea cum să funcționeze. A fost o soluție fantezistă. Plajele lumii erau distruse.

Mulți dintre noi nu am vrut ca plajele lumii să fie distruse. Stând în habitatele noastre mici, cum ar fi casele mobile pe jumătate umplute cu izolație, ne adunam în jurul mesei ca să ne uităm pe hărți și să discutăm. Hărți ale lumii, adică.

Există o mulțime de bazine endoreice în lume, adică bazine închise, de unde apa nu curge în mări și în oceane. Și multe dintre ele sunt situate în emisfera nordică, lacuri uscate de tip *playa,* unde apa a existat la sfârșitul ultimei

ere glaciare, dar a secat de atunci, parțial sau total. Nivelul Mării Caspice a scăzut până la cotele actuale fiind ajutată de oameni, ca să nu mai vorbim de Marea Arai. Bazinul Tarim s-a uscat complet singur, Marele Lac Sărat din Utah este rămășița unui lac mult mai mare din trecut – și așa mai departe, mai ales în Asia, în America de Nord și în Sahara. Desigur, au existat oameni care locuiau în unele dintre aceste locuri, dar nu mulți, având în vedere problemele deșertificării sau retragerea plajelor, în cazul Mării Caspice și a Mării Arai. Dacă adăugați suprafețele teritoriilor goale, veți obține o cifră impresionantă. În teorie, acolo ar putea fi pompată o masă uriașă de apă de mare. Am făcut calcule: creșterea nivelului mării ar putea fi limitată cu un metru sau doi. După aceea, toate bazinele goale vor fi umplute și din nou ne vom îngropa în problematica insolubilă a Antarcticii.

Nu. Trebuia să ne întoarcem la planul de pompare a apei de sub ghețarii mari, ca să-i reașezăm pe paturile de stâncă pentru a-i încetini. Slawek avusese dreptate tot timpul. Era singurul lucru care avea să funcționeze. Urmărisem banii, îi luasem de acolo de unde a fost posibil să-i luăm și am făcut tot ceea ce ne-au cerut sponsorii să facem cu ei. Miliardarii și companiile petroliere, și Rusia, chiar și NSF spuseseră: „Pomparea apei de mare înapoi în Antarctica este o idee grozavă! Dați-i drumul! “ Dar noi eram glaciologi, așa că noi vom fi nevoiți să gestionăm procesul pentru a avea o șansă de reușită. Să oferim consultanță de specialitate, să dirijăm banii acolo unde trebuie să ajungă.

Prin urmare, odată cu debutul următorului sezon antarctic, ne-am întors. Am mers, desigur, în fiecare an, dar de data aceasta motivul era foarte bun. Iubim prea mult Antarctica și, de obicei, căutăm noi înșine o scuză pentru a ne întoarce. Mai multă știință! Este gheața din Antarctica veche de cinci milioane de ani sau cincizeci de milioane de ani? Un argument uriaș! Genul acesta de probleme. Știință pură. Noua sarcină era din domeniul practicii. Era bine.

De data aceasta ne-am dus la ghețarul Pine Island, mai

sus de WAIS[33], Foaia de Gheață din Antarctica de Vest. Râul glaciar era aici îngust și rapid, curgând în ocean lângă Pine Island. De mulți ani se efectuau cercetări aici, astfel încât NSF nu a avut probleme cu logistica și cu stabilirea taberei.

În realitate, ei nu aveau suficientă experiență și nu am obținut tot ce ne trebuia. Aveam nevoie de aproape la fel de multe ca și cei de la stația Memurdo – ei, nu chiar, glumeam –, doar că NSF hotărâse că, dacă vom experimenta această idee încă o dată, ar fi bine să fie un test bun, altfel nu am ști care sunt rezultatele.

Informațiile obținute în timpul primei încercări și-au pierdut valoarea, deoarece nimeni nu s-a deranjat să afle ce anume a cauzat prăbușirea acelei gropi cu apă și de ce a secat.

Așa că am împrumutat navele care aprovizionau Memurdo la sfârșitul fiecărei veri și câteva spărgătoare de gheață rusești, noi fiind atât de proști încât să neglijăm spărgătoarele de gheață zeci de ani pentru ca apoi să construim doar câteva spărgătoare slabe, într-adevăr potrivite doar pentru Arctica, unde practic nu mai există gheață. Dar rușii adoră spărgătoarele de gheață și au trimis câteva fiare monstruoase spre sud pentru a ne ajuta să deschidem un canal către Pine Island, unde am putut debarca materiale pe care le-am târât peste ghețar, folosind aceleași tractoare de zăpadă care de mulți ani cărau combustibili și echipamente de la Memurdo la Polul Sud. Ne-am stabilit tabăra pe ghețarul Pine Island, la aproximativ o lună după ce Winfly[34] a deschis Memurdo pentru sezonul respectiv. Un efort logistic de-a dreptul impresionant.

A fost cea de-a douăzeci și cincea vizită a mea pe gheață și, cu timpul petrecut pe Pine Island, aveam de

[33] WAIS - West Antarctic Ice Sheet, „Foaia de Gheață din Antarctica de Vest".

[34] Winfly - termen care, din 1967, desemnează perioada de tranziție între iarnă și vară în Antarctica, atunci când o succesiune rapidă de avioane aduce cercetători noi, la începutul lunii august. Urmează o perioadă de aproximativ două luni în care nu mai este efectuat niciun alt zbor suplimentar.

gând să depășesc cei șase ani de viață petrecuți pe ghețari, care, chiar dacă nu reprezentau cel mai trăsnit dintre recordurile pe gheață, reprezentau cel puțin unul respectabil. Soția mea nu a fost niciodată încântată de asta, dar mie îmi plac ghețarii. Și iată-mă din nou pe Pine Island, care este într-adevăr doar o umflătură în gheață, complet scufundată de greutatea acesteia, cu sastrugi albi până la orizont, în toate direcțiile. Trebuie să recunoaștem că toți ghețarii din Antarctica arată la fel. Văile uscate sunt fantastice, dar 98% din continent nu este așa. Antarctica este gheață peste gheață, cât vezi cu ochii.

Așadar, am instalat echipamentul la locul primului nostru puț de foraj și ne-am apucat de treabă. Era ca și cum ai târî un sat deasupra gheții, ca într-o poveste cu Baba Yaga, tractoarele monstruoase trăgând după ele trenuri de patru sau cinci barăci, dintr-un loc în altul. Am început între munții Hudson și Pine Island; era un punct perfect pe râul glaciar, un loc în care, dacă am putea să stabilizăm din nou ghețarul pe roca sa, mișcarea gheții va încetini cu siguranță. Așa că am pus mașinile în cerc și ne-am apucat de treabă.

E frig în Antarctica, da. Uiți de asta în cabinetul tău de la universitatea din Louisiana, sau Pennsylvania, sau California, sau Ohio, sau oriunde îți petreci iarna. Chiar și atunci când ți se pare că în casa ta din lumea largă este mult mai frig decât în Antarctica, așa, ca la Boston, tot uiți că frigul din Antarctica este cu adevărat un frig autentic, profund, atât de rece încât te arde. Apoi, după câteva zile în casă, uiți din nou. Bineînțeles că vântul îți va aminti și nu vrei să ieși prost îmbrăcat, să nu îngheți sau chiar să degeri ori să ajungi în punctul în care, dacă îți dai un bobârnac peste urechea rece, aceasta se rupe și cade la pământ, dar în cea mai mare parte, este așa cum este. Frig. Ții la îndemână câteva perechi de mănuși bune și folosiți-le după caz. Oamenii au evoluat în epoca de gheață și, îmbrăcați corespunzător, rezistă la frig. Asta este.

Așadar, burghiul de gheață nu este mai complicat decât un cap de duș. Lent, dar eficient. Pe vremuri, ardeam mult

combustibil pentru a încălzi apa de la duș. Acum panourile solare ajută la alimentarea elementelor de încălzire. Apa topită de sub capul dușului este aspirată și pompată din puț, reîncălzită și refolosită, cu excesul eliminat prin conducte la distanță pentru a îngheța în altă parte. Pe ambele părți ale ghețarului Pine Island sunt porțiuni de gheață care se mișcă încet, astfel încât apa ar putea fi aruncată acolo. Într-adevăr, era un volum atât de mic, încât nu mai conta unde o aruncam. Am fi putut să o lăsăm să se scurgă în ocean, nici măcar nu s-ar fi simțit acolo. Aproape am fi putut să o bem ca apă potabilă.

De asemenea, după apusul soarelui, am început să folosim energia UHF transmisă de sateliții ruși de pe orbitele lor aproape polare, pentru a alimenta pompele și capetele de duș. Experimentam ca să vedem dacă merge, astfel încât să putem menține sistemul pe tot parcursul anului.

Primul experiment ne-a învățat măcar că e de preferat să găsești un bloc omogen de gheață în fluxul ghețarului, astfel încât mișcarea ghețarului să nu deformeze puțul pe măsură ce forăm. Ne-am ales locul parțial din acest motiv – era un singur bloc, cu o lungime de patruzeci de kilometri, care se întindea pe toată lungimea ghețarului. La o sută treizeci de kilometri în amonte de raftul de gheață și la câteva sute de metri deasupra nivelului mării. O poziție ideală.

Calculele au arătat câte puțuri sunt necesare, la ce distanță ar trebui să fie unul de altul și așa mai departe. A fost o idee destul de îndrăzneață; să aspiri suficientă apă de sub partea inferioară a ghețarului astfel încât tot blocul de gheață la care lucram să-și piardă perna de apă și să se prăbușească din nou pe substratul stâncos, cu un țipăt puternic, speram noi, și poate cu un sunet care să indice prăbușirea, ca frânarea pneurilor pe asfalt, urmată de bubuitura produsă de mașina care lovește peretele. Chiar dacă asta se întâmpla doar în mintea noastră, părea că va fi ceva palpabil atunci când se va întâmpla.

Valorile lui Slawek erau confirmate. Aproximativ șaizeci

de kilometri cubi de apă joacă rolul de lubrifiant pentru ghețarii din Antarctica. Deloc neînsemnat, un cub transparent de gheață cu latura de aproximativ patru kilometri pe o parte și aceeași înălțime, prin urmare, jumătate din înălțimea Everestului – da, o cantitate imensă de apă pentru a fi pompată de oameni. Dar nu mai mult decât ce pompăm deja în fiecare an.

Și totuși, aceasta este o cantitate imensă de apă, chiar dacă este calculată pentru întreaga Antarctică. În jurul circumferinței continentului, majoritatea gheții este aruncată în mare de aproximativ cincizeci de ghețari, câțiva dintre ei având cea mai importantă contribuție. Pornind de la Memurdo și mergând în sensul acelor de ceasornic, trebuie să lipiți Skelton, Mulock, Beardmore, Carlyon, Byrd, Nimrod, Lennox, Ramsey, Shackleton, Liv, Axel-Heiberg, Amundsen, Scott, Leverett, Reedy, apoi fluxurile de gheață Horlick, Van der Veen, Whillans, Kamb, Bindschadler, Macayeal, Echelmeyer, ghețarul Hammond, Boyd, Țara, Hull, devicq, Murphy, Haynes, Thwaites și Pine Island a noastră, apoi, în jurul peninsulei, până la cursurile de gheață Drewry, Evans, Rutford, Institute, Moller și Foundation, apoi ghețarul Support Force, fluxul de gheață Blackwall, ghețarii Recovery și Slessor, fluxul de gheață Bailey, ghețarii Stancomb-Wills, Vestraumen, Jutulstraumen, Entuziasty, Borchgrivinkesen, Shirase, Rayner, Beaver, Wilma, Robert, Philippi, Helen, Roscoe, Denman, celălalt ghețar Scott, Underwood, Adams, Vanderford, Totten (cel mai mare dintre toți), Dibble, François, Mertz, Ninnis, Rennick, Tucker, Mariner, Priestly, Reeves, David, Mawson și Mackay.

Asta înseamnă, de fapt, șaptezeci și patru. Așadar, șaizeci de kilometri cubi de aspirat de sub șaptezeci și patru de ghețari. Bine, nu e rău deloc!

Mai ales în comparație cu 3.600 de kilometri cubi, nu?

Așa că planificăm să forăm și să căptușim douăzeci de puțuri în ghețarul Pine Island. După aceea, vom pompa cât mai multă apă posibil. Ideea nu era atât de rea! Așa cum țâșnesc izvoarele din restul lumii, drenajul apelor fosile

pentru fermele din Ogdalilla și din alte părți se bazează pe resurse de apă freatică de neînlocuit. Noi putem să facem asta! Toate problemele vor fi rezolvate!

Ei bine, nu rezolvă toate problemele. Dar să nu devenim pretenționși. Dacă nivelul mării crește chiar și cu un metru, toate plajele lumii vor dispărea și, odată cu ele, porturile maritime, infrastructura de coastă, mlaștinile saline și multe altele. Și, așa cum au subliniat Hansen și echipa sa în studiul din 2016, dacă rata de creștere se dublează la fiecare zece ani, lovitura va veni rapid, toate orașele de coastă ale lumii vor fi devastate, cu daune la nivel de cvadrilioane, dacă vă închipuiți că puteți stabili un preț pentru toate astea. Care este valoarea monetară a civilizației umane? însăși încercarea de a răspunde la această întrebare dovedește că ești un idiot – atât din punct de vedere moral, cât și practic. Ei bine, economiștii fac astfel de calcule tot timpul, dar asta e treaba lor și ei cred că are sens. În acest caz, este mai ușor să ridici din umeri și să spui: civilizația este o infinitate fiscală de neînțeles pentru mintea umană.

Desigur, creșterea ghețarilor din Antarctica nu va opri complet creșterea nivelului mării. Dar dacă i-am putea readuce pe cei mari la o zecime din viteza lor actuală, ca în vremurile bune, asta ar ajuta mult. Cel mai bine este să o facem și în Groenlanda – gheața de acolo merge și mai repede și, cu toate că reprezintă doar o zecime din gheața din Antarctica, va însemna totuși o creștere a nivelului mării de șapte metri, dacă totul se lichefiază. Bine, fă-le și tu. Relieful Groenlandei este mai simplu; este practic o cadă de baie din piatră cu crăpături înguste. Inchideți-le, astfel încât apa să nu treacă, iar nivelul mării se va stabiliza vizibil, va crește cu aproximativ un milimetru pe an, o creștere de un metru va dura o mie de ani. Timp suficient pentru a extrage suficient CO_2 pentru a reduce conținutul său atmosferic la 350 de părți pe milion. La naiba, este timpul suficient pentru a începe o altă eră glaciară!

Principalul lucru este că, în esență, problema creșterii nivelului mării va fi rezolvată, plajele nu vor dispărea.

În seara asta în cort cineva a întrebat: asta facem noi aici? Geoinginerie? Cine naiba știe! Ce este într-un cuvânt? Spuneți-i operațiune de elevare glaciară, bazată pe estimări ale uimitoarei bunătăți evlavioase a națiunilor interesate: GEO-CERȘETORIE. Numiți-o cum doriți, dar nu vă arătați chiar atât de șocați și nu declarați că nu puteți prezice consecințele neintenționate, suntem siguri că vor exista repercusiuni atât de nefaste încât vor anula binele pe care l-am intenționat etc. Există presupuse lucruri pe care nu ar trebui să le știm. La dracu'! Noi ar trebui să știm tot ce putem afla. Așa că treceți peste această linie slabă de obiecție. Și vă voi spune care vor fi efectele secundare neintenționate ale încetinirii ghețarilor din Antarctica: nimic. *Nada.*

Fără efecte secundare, iar plajele și orașele de coastă ale lumii vor rămâne afară.

Dacă asta funcționează, și se pare că va funcționa, cred că o vom face. Echipa noastră este relativ mică. Proiectul este scump, dar nu foarte scump. Ca și forarea câtorva puțuri oriunde altundeva, pomparea apei oriunde altundeva, plus asigurarea încălzirii. Și, în primul rând, aduceți aici oameni și materiale. Da, este riscant și costisitor, dar, dacă stai să calculezi costul operațiunii și îl înmulțești cu o sută, chiar cu o mie, vei ajunge la aproximativ zece miliarde de dolari. Ei bine, poate costurile vor depăși acest nivel atunci când lucrarea se va desfășura cu adevărat. Dar oricum – să zicem, cincizeci de miliarde de dolari. Un adevărat chilipir!

În fiecare dimineață mă trezeam cu dorința de a mă apuca de treabă cât mai curând posibil. De fapt, așa mi se întâmplă întotdeauna în Antarctica. Containere Jamesway, case mobile, corturi, Mactown; mă trezesc și încerc să nu îngheț în timpul micului dejun și mă pregătesc, mă echipez, ies pe ușă și bang! — îngheț în aerul rece și însorit, ca o gură de vodcă și o palmă peste față. Lacrimile îmi curg de la dubla lovitură. Scot un strigăt și mă îndrept către linia de snowmobile. Pornesc unul dintre ele, ies pe pista care duce la oricare dintre găurile de foraj la care lucrez. Traseele

pentru snowmobile sunt marcate, iar steagurile îmi spun cum bate vântul în ziua respectivă. Când bate vântul, atunci se face și mai frig, asta e legea în Antarctica. De aceea spun mereu că nu-i vorba de frig, ci doar de vânt! Cu toate că, și când nu bate vântul, continuă să fie frig. Dar vântul face să îți înghețe fundul. Vântul te cotrobăiește peste tot, nicio îmbrăcăminte nu este suficientă. Trebuie să fii într-un costum spațial pentru a-l opri și chiar și atunci ți-ar fi frig.

Astăzi am făcut turul și am constatat că fiecare puț lucrează corect. Pompele pompează, elementele de încălzire nu permit înghețarea apei. Conductele care pleacă de la fiecare pompă sunt așezate direct pe gheață și conectate la conducta principală, care amintește de Alaska: încălzitoare la fiecare kilometru și, de asemenea, noduri prin care poți răsuci o racletă pentru a îndepărta gheața acumulată. Apa urcă panta ușoară prin conductă – o soluție interesantă, ar putea fi lăsată să curgă în josul pantei direct în ocean, iar creșterea nivelului mării ar fi atât de nesemnificativă încât aproape că ar fi neobservabilă. Dar oamenii preferă lucrurile puse la punct.

Antarctica este un loc ciudat, greu de redat în cuvinte. Nu le poți transmite oamenilor cum arată și cum o simți. Cred că aerul curat și uscat sporește iluzia vizuală și aduce în plus un sentiment de irealitate. Adesea nu vezi nimic altceva decât zăpadă și cer. Acest lucru este foarte obișnuit. Un cer curat fără un singur nor. Norii se strecoară uneori de-a lungul coastei – mult mai des decât pe platoul polar. Și așa aproape întotdeauna cerul e albastru și, sub el, zăpada albă. Uneori zăpadă netedă, alteori sastrugi. Sastrugii și chiar zăpada complet plată arată altfel dacă stai cu fața la soare sau cu spatele. Când te uiți la ea, zăpada înghețată strălucește, zăpada arde. Atunci când te uiți în altă parte, albul se întunecă – ceea ce este ciudat, poate din cauza polarizării ochelarilor de soare, dar foarte vizibil atunci când te întorci și te uiți din nou la soare. Contrastele sunt mai mult decât poate suporta ochiul. Dacă există nori, ca niște flotele de pufi marini mici ce plutesc deasupra

gheții de lângă coastă, atunci umbrele lor pe zăpadă par negre; o întindere plană de zăpadă poate părea brusc deluroasă sau presărată cu protuberanțe plate negre. Sunt contraste mai mari decât poate să înțeleagă mintea; atunci de ce sunt considerate locurile acestea frumoase? Nu știu. Poate că nu toți oamenii cred asta. Dar mie îmi place Antarctica.

Se pare că mâine vom putea efectua testele finale și vom declara treaba terminată. Apoi, peste aproximativ un an, ar trebui să putem spune cum funcționează în privința încetinirii acestei fiare. Sau poate peste cinci ani, pentru a fi siguri. Oamenii, firește, se vor grăbi să trâmbițeze fie succesul, fie eșecul. Însă, dacă deja pompăm miliarde de dolari în această întreprindere și formăm tot mai multe grupuri noi, este mai bine să nu ne grăbim în declarații. De fapt, oamenii reprezintă, pur și simplu, unul dintre punctele de gâtuire din lanțul de aprovizionare, în ceea ce privește realizarea acestui lucru, dacă decid să o facă. Este nevoie de o anumită expertiză. Pe de altă parte, dacă închidem toate operațiunile petroliere, așa cum ar trebui cu adevărat să facem, atunci mulți oameni vor rămâne fără locuri de muncă. Lucrările în sine nu sunt mult diferite de industria petrolieră. Unii dintre ei ar putea chiar să considere această slujbă ca fiind mai ușoară. Simplă, deși mai rece. Dar, dacă lucrezi în Arabia Saudită, poate îți place ideea de frig. Și dacă lucrezi în Alaska, poate că nu există nicio deosebire. Da, această parte va funcționa probabil. Acum avem doar cincizeci de oameni aici și am putea face asta cu treizeci – aproape jumătate dintre noi suntem aici pentru a studia cu ce se ocupă cealaltă jumătate sau suntem angajați în mod obișnuit în experimente științifice câtă vreme avem tabăra aici. Din nou, amplificați toată chestia asta și numărul de oameni va continua să rămână banal.

Mâine dăm o petrecere, pentru a sărbători.

Îmi pare rău să raportez că aceasta este ultima intrare din jurnalul de pe laptopul doctorului Griffen. A făcut o ultimă inspecție în 6 februarie, iar la întoarcere spre tabără

a luat-o pe o scurtătură, ieșind de pe drumul pentru snowmobile, care este clar semnalizat cu steaguri. Vizibilitatea era bună, așa că nimeni nu știe sigur de ce a făcut așa ceva. De obicei, urma drumul marcat, la fel ca noi toți. Este o practică normală pe ghețari, unde crevasele pot fi acoperite cu zăpadă veche, ceea ce le face complet invizibile. Și oricum, scurtătura nu-l ajuta să câștige timp. Deci suntem cu toții derutați.

Eram cu toții în baraca unde se servea masa și, după ce a trecut aproximativ o oră, alpiniștii noștri s-au îngrijorat și au ieșit să verifice. O altă măsură pe care o luăm este să ne deplasăm, de obicei, în doi. Dar doctorul G. Nu a fost întotdeauna prea meticulos în legătură cu asta și, întrucât întregul spațiu de lucru al proiectului se vedea din tabără, niciunul dintre noi nu respecta regula. Adică mergeai să verifici singur o pompă sau orice altceva ori te duceai singur la cortul tău, la baie și așa mai departe. Asta era la ordinea zilei.

Alpiniștii au făcut un tur rapid al puțurilor, dar nu l-au găsit, așa că am trimis o echipă de-a lungul conductei pentru a vedea dacă nu s-a dus cumva să verifice deversorul și avea o problemă cu snowmobilul. Noi ceilalți am pornit în căutarea urmelor de snowmobil care ieșeau din sistemul nostru de drumuri. Asta ne-a trecut prin minte să facem, deoarece vedeam literalmente întreaga suprafață a ghețarului, dar dr. G. Dispăruse fără urmă. Faptul în sine ne-a provocat o îngrijorare profundă.

Jeff, unul dintre alpiniștii noștri, a fost acela care a pornit pe o urmă de snowmobil până la o crevasă discretă în zăpadă. Apoi s-a întors cu un aer sumbru și l-a luat pe Lance, celălalt alpinist al echipei. Cei doi s-au apropiat de crevasă, și-au pus echipamentul, au legat coarda și s-au dus chiar la margine pentru a privi în jos. Noi îi urmăream în tăcere din baraca de luat masa. Lance l-a asigurat pe Jeff, care a coborât în crevasă. A dispărut și nu l-am mai văzut, nu știu, preț de douăzeci de minute. Nouă ni s-a părut mai mult. În cele din urmă, a reapărut, a ieșit și s-a oprit acolo, pe marginea crevasei, apoi s-a întors la Lance.

Au discutat; Lance a întins un braț și l-a ținut de umăr pe Jeff. S-au îmbrățișat. Au privit în direcția noastră, ne-au văzut. Jeff a clătinat din cap. Am înțeles la fel de clar ca și când ar fi vorbit: dr. G. Murise.

A fost o noapte urâtă. Ne-am așezat în jurul pereților sălii de mese, stupefiați. Jeff stătea lângă sobă, îmbufnat și distant. Desigur, când s-a întors la noi, l-am întrebat ce s-a întâmplat, dar el nu ne-a putut spune decât ceea ce era evident. Dr. G. Se abătuse de la traseu, snowmobilul căzuse într-o crevasă ascunsă. A adăugat că snowmobilul era blocat la vreo șase-șapte metri mai jos, iar corpul lui se afla dedesubt. Jeff nu ne-a spus în ce stare se află. Probabil că nu a vrut să ne sperie cu detalii, cred, sau nu a vrut să compromită intimitatea victimei. Nu știu. Sophie și Karen plângeau și plângeam cu toții din când în când. Dr. G. Ne angajase pe majoritatea dintre noi și pe mai mulți ne ajutase în timpul studiilor și ca să ne facem o carieră. El fusese unul dintre veteranii gheții, unul dintre cei care se întorc mereu, un adevărat explorator polar. Jeff nu plângea și nici Lance. Lance era mai îngrijorat de starea lui Jeff și trata cu calm moartea doctorului G. Tocilarii ăștia făceau întotdeauna prostii și erau omorâți, de aceea fiecare echipă din Antarctica este obligată să aibă alpiniști ca membri ai grupului, pentru siguranța lor. Dar nu îi poți duce în lesă și, dacă încalcă protocolul, nu îi poți opri, chiar dacă insiști asupra protocolului la începutul fiecărei desfășurări, treci prin exercițiu cu cea mai mare seriozitate, la care, sincer, nu mulți alpiniști se pricep. Deci Jeff și Lance erau posomorâți, dar nu pentru că se simțeau responsabili. În ziua următoare trebuiau să coboare în crevasă, să introducă trupul doctorului G. Într-un sac și să-l aducă la suprafață, să-l tragă apoi pe o sanie până în tabără. Un avion din Mactown avea să sosească a doua zi, dacă vremea va permite. Acolo aflaseră deja despre accident; vocile lor păreau șocate, înțelegătoare, nimic neobișnuit.

Stăteam în jurul paharelor cu băutură. La naiba! am spus. De ce? am spus. Unii dintre noi au vorbit despre „curba căzii de baie“. Oamenii fac lucruri riscante fie la

început, când sunt lipsiți de experiență, fie la sfârșit, când totul le este familiar de multă vreme. Acestea sunt cele două perioade cu ratele cele mai ridicate de accidente; în perioada intermediară, numărul de accidente este mai scăzut. Deci curba arăta ca o cadă de baie. Piloții de avioane se încadrează foarte bine pe această curbă. La fel și exploratorii polari.

Așa vorbesc oamenii de știință în astfel de momente. Poate nu doar oamenii de știință. Confruntată cu moartea, cu plecarea bruscă a unui prieten din această lume, mintea se retrage, nu vrea să creadă. De ce? Nu putem da timpul înapoi? Chiar și pentru câteva ore?

Nu.

Așa că stăteam acolo și beam.

Ei bine, a spus Sophie, cel puțin a murit salvând lumea. Nu! a zis Jeff. Nu! A fost o greșeală!

Nici atunci nu a plâns, deși fața i s-a înroșit și părea furios, tulburat. Ne-am strâns cu toții în jurul lui, unii plângând, iar alții nu. Aceste emoții te copleșesc sau nu, este greu de ghicit cum vei reacționa. O mulțime de oameni se disociază în astfel de momente și primesc lovitura doar mai târziu. Uneori, mult mai târziu, nu-ți vine să crezi, știu bine asta – pentru mine, odată, au trecut literalmente douăzeci și unu de ani între decesul respectiv și momentul în care am simțit ceva. Douăzeci și unu de ani, jur. Dar în acea noapte majoritatea dintre noi au plâns, cu excepția lui Jeff. Eram tulburați.

După aceea ne-am adunat, am pus lucrurile în ordine și am discutat calm ce să facem în continuare. Nimeni nu a sugerat nimic util. În cele din urmă, am renunțat și ne-am culcat, fără tragere de inimă, deoarece părea prea normal să dormim, și am pus capăt dorinței de a întoarce timpul înapoi, de a schimba evenimentele. Trebuia doar să renunți și să te culci; nu mai exista nicio altă ieșire, a doua zi avem o grămadă de lucruri neplăcute de făcut. Și nici nu mai avea rost să bem. Nu ne ajuta cu nimic. Liderul nostru făcuse o greșeală simplă, dar mortală. Lumea mergea înainte, dar pentru noi nu avea să mai fie niciodată la fel.

58

Părerea obișnuită asupra teologiei eliberării o situează în America de Sud în ultima parte a secolului al XX-lea. Expresia a fost inventată pentru a descrie acest fenomen din America Latină, așa că este suficient de corect să credem că la asta se referă.

Dar în Spania credem că a existat mult mai devreme exemplul unui tânăr preot catolic idealist care și-a ajutat poporul sfidând ierarhia bisericii. Fără îndoială că s-a întâmplat de multe ori fără să observe cineva acest lucru în afara comunității afectate. Desigur, în privința preoților tineri, lucrurile au mers prost de atâtea ori. Dar poate că, de mai multe ori, e vorba de un tânăr idealist, care încearcă să facă bine în lume, intens, evlavios, izolat, trimis într-o comunitate de oameni săraci, oameni care suferă în atâtea feluri, încercând doar să o scoată la capăt, să țină totul împreună, iar biserica lor ar trebui să facă parte din acel efort. Când unii dintre acești tineri se confruntă cu o astfel de situație, în toată credința și dorința lor de a ajuta, cu toată încrederea în biserică, mulți dintre ei probabil se îndrăgostesc de enoriașii lor și muncesc cu furie toată viața pentru a face tot ce le stă în putință ca să-i slujească.

În acest caz particular din Spania, tânărul preot se numea José Maria Arizmendiarrieta. Născut și crescut în regiunea bască a Spaniei, el a pus mâna pe arme în războiul civil spaniol de partea republicană, apoi a fost capturat de soldații lui Franco.

Se spune că a avut atunci un fel de moment Dostoievsky a fost condamnat la moarte și programat să fie împușcat, dar, în cazul lui, a fost cruțat ca urmare a unei neglijențe birocratice, deoarece nu au reușit să vină la timp și să-l ducă la execuție în ziua respectivă, nimeni nu știe de ce. Să spunem că Dumnezeu avea un plan pentru el.

După aceea a intrat în rândurile preoțimii, poate simțind

că viața lui era menită pentru altceva, și a fost trimis la Mondragon în 1941, când avea douăzeci și șase de ani, ca parte a unei încercări a regimului franchist de a pacifica poporul basc, care continua să fie rebel după înfrângerea Republicii.

La început, congregația nu a fost impresionată de noul preot, își pierduse un ochi în război, citea Scripturile pe un ton monoton, părea distant și timid. Ne putem întreba dacă nu cumva era traumatizat sau suferea puțin de o tulburare de spectru autist, așa cum am spune acum. I-au trebuit câțiva ani de ascultare liniștită a enoriașilor săi pentru a lua o decizie cu privire la modul în care îi putea ajuta cel mai bine. Înainte de război, exista o industrie ușoară în regiune, care nu și-a revenit niciodată. Părintele José Maria s-a întrebat dacă nu ar putea începe ceva din nou și i-a ajutat să organizeze o școală politehnică, cunoscută acum sub numele de Universitatea Mondragon. La scurt timp după deschidere, școala a oferit suficient sprijin tehnic pentru a dobândi cunoștințele necesare în vederea reconstruirii unor unități de producție, începând cu arzătoarele de parafină. Și la propunerea și cu sprijinul preotului, întreprinderile au fost create de la bun început sub formă de cooperative deținute de angajații lor. Această formă de organizare era în tradiția bască a solidarității regionale, o manifestare a acelei economii precapitaliste, chiar prefeudale, a darului din Țara Bascilor de demult, care, din câte se poate aprecia, a existat chiar înainte de apariția scrisului.

Oricare ar fi explicația, aceste cooperative au prosperat în Mondragon și din ce în ce mai mulți membri s-au alăturat corporației lor. De-a lungul timpului, corporația a inclus băncile orașului și uniunile de credit, de asemenea, universitatea și compania de asigurări. Întreprinderile deținute de muncitori au devenit un fel de cooperativă a cooperativelor, care reprezintă acum a zecea corporație ca mărime din Spania, cu active de miliarde de euro și profituri anuale de milioane. Profiturile nu sunt transferate ca acțiuni către acționari, ci sunt împărțite mai degrabă în trei, cu o treime distribuită între angajații-proprietari, o treime

dedicată reînnoirii mijloacelor fixe și o treime acordată organizațiilor caritabile alese de angajați. Raportul dintre cel mai mare salariu al conducerii și nivelul minim de plată este stabilit la trei la unu sau uneori la cinci la unu, cel mult nouă la unu. Toate companiile și întreprinderile au aderat la principiul cooperării, adoptat ulterior oficial de mișcarea cooperatistă mondială, în care Mondragon este oarecum bijuteria coroanei: admiterea fără restricții de noi membri, organizarea democratică, primatul muncii, natura instrumentală și subordonată a capitalului, managementul participativ, solidaritate financiară, cooperare internă, transformare socială, universalitate și educație.

Această listă merită studiată în detaliu, dar nu aici. Luate împreună, dacă aceste principii ar fi aplicate serios pretutindeni, ele ar forma o economie politică diferită complet de cea capitalistă așa cum este practicată ea în general. Principiile enumerate reprezintă un set armonios de axiome care ar putea conduce la un nou set de legi, practici, obiective și rezultate.

Modul în care au funcționat în Mondragon este deschis interpretării. Sistemul a făcut parte tot timpul din economia mondială și a trebuit să facă ajustări atunci când s-a format Uniunea Europeană, precum și adaptări continue la piețele și țările în care a funcționat. Sunt unii care susțin că sistemul nu ar avea succes în afara contextului basc, că doar cultura bască îl face posibil; acest lucru pare puțin probabil, dar sunt mulți care nu vor să considere că o alternativă la capitalism, mai umană, ceea ce ați putea numi chiar o economie politică catolică, nu numai că este posibilă, dar a existat și a prosperat un secol și încă rezistă.

Au mai fost și momente de criză, ca atunci când recesiunile au lovit chiar în momentul în care anumite cooperative critice se extinseseră sau când un manager a fugit cu o sumă imensă de bani, provocând grave probleme de lichidități. Totuși, locul asigură un trai bun pentru oamenii săi și creează o cultură care este în mare parte iubită de cei care o generează. Există solidaritate și spirit de grup și, chiar și într-o lume a concurenței intense, se

obține profit în majoritatea anilor, suficient pentru ca peste o sută de mii de oameni să trăiască din asta și să dea ceva înapoi culturii generale.

Există și alte astfel de enclave în întreaga lume și sisteme care, deși nu sunt la fel de distinctive și unitare, sunt totuși oarecum asemănătoare. Ele supraviețuiesc, uneori chiar prosperă, întrebarea este, ca să ne exprimăm cu vocabularul dominant al timpului nostru, s-ar putea ele extinde la scară mare? Sunt ele o cale de ieșire, o cale înainte, un pas pe această cale?

Noi credem că da. Pentru noi, proiectul este să răspândim sistemul în toată Spania. Pentru toți ceilalți, poate pentru toată lumea. Dar aceasta este contribuția noastră. Vă oferim Mondragon.

59

Eram în apartamentul meu din Sierra Madre, care este un orășel mărginit de palmieri înalți, blocat între Pasadena și Azusa, așezat chiar la poalele munților San Gabriel, care se înalță deasupra acelei părți a Los Angelesului (LA) ca un zid maro ondulat, destul de urât, dacă mă întrebați pe mine. A fost un fel de binecuvântare când smogul a devenit atât de gros încât nu puteai să-l vezi, ceea ce se putea întâmpla chiar și de la doar cinci kilometri distanță. Niciunul dintre lanțurile de munți care sprijină orașul nu este arătos, dar formează un zid protector destul de bun, așa cum am aflat în acea zi.

Din fericire, eram o caiacistă activă înainte de a-mi fractura brațul și încă aveam caiacul. Apartamentul meu era de fapt o garsonieră deasupra unui garaj, intrarea separată fiind un detaliu pe care îl prețuiam foarte mult, pentru că nu trebuia să-mi deranjez proprietarul când intram sau ieșeam și, de obicei, nu mă vedea niciodată, prin urmare, nu avea ocazia să îmi joace vreo farsă. Fusese un fel de închiriere din milă din partea lui, sau cel puțin așa

credeam eu înainte ca intențiile lui să devină clare, deoarece nu-mi mai permiteam Hollywoodul, evident, atunci când i-am spus clișeul meu de tot rahatul de tânără-actriță-aspirantă-în-prezent-chelneriță. Și m-a lăsat să-mi depozitez lucrurile mari în garajul de sub garsonieră, care era într-adevăr doar o magazie cu o baie în ea, înghesuită sub acoperișul plat al garajului său. Așa că, atunci când s-a revărsat râul atmosferic, eram unul dintre puținii locuitori ai orașului cu o ambarcațiune la îndemână.

A început cu o ploaie zdravănă care a ținut toată noaptea – momentul făcea parte din problemă până când s-a trezit toată lumea, situația devenise deja serioasă și din clipa aceea lucrurile au luat-o razna. Apa s-a rostogolit în jos, literalmente, și, împreună cu ea, orice altceva. Nu părea a fi o inundație obișnuită sau poate că era, nu știu, dar în cazul nostru, un torent s-a năpustit urlând de pe versanții muntelui San Gabriel. A fost îngrozitor să văd ce ne-au dezvăluit zorii acelei zile. Munții care se înalță până la o mie de metri peste Sierra Madre colectau toată ploaia aceea, care cădea la fel de tare ca într-un uragan sau cam așa ceva ceva, și de acolo apa se revărsa de-a lungul ravenelor verticale pe străzile adiacente, transformate acum în șuvoaie de apă înspumată, maronie de atâta noroi și plină de bolovani, tufișuri și resturi adunate din toate casele care se dezmembrau în susul străzii.

M-am uitat pe ușa din față și am văzut mașini plutind pe stradă, pe un val maro de aproximativ un metru înălțime, care acoperea totul. Am văzut că apa inundase deja casa proprietarului meu și se năpustea spre Autostrada 210. Oriunde mă uitam, era o întindere mare de apă maro! L-am strigat pe proprietar, dar el plecase deja fără să mă informeze, foarte tipic. De fapt, nu se vedea nimeni nicăieri, cu excepția membrilor unei familii urcați pe SUV-ul lor, târâți lateral și părând disperați.

Am coborât scările exterioare și m-am strecurat prin apa maro până la ușa laterală a garajului. În interior am descoperit că alimentarea cu electricitate se întrerupsese, desigur, așa că m-am luptat din greu să deschid ușa mare a

garajului. Am reușit să o ridic din interior și o masă de apă s-a revărsat în garaj, ca un val mic de aproximativ treizeci de centimetri înălțime. Dar acolo era și caiacul meu și l-am tras spre mine, am desprins padela de pe perete, m-am strecurat în caiac pe sub husa protectoare, și am ieșit în stradă.

A fost un moment nebunesc, când mi-am dat seama că străzile erau inundate, iar caiacul meu era singura modalitate de a mă deplasa. Atâta apă! Semănând la culoare cu ciocolata fierbinte. Și continua să plouă torențial, așa că era greu să vezi foarte departe și cu greu îți venea să crezi ceea ce vedeai. Mai târziu am auzit că întregul bazin din LA era inundat, de la Hollywood Hills până la San Clemente, dincolo de Irvine, unde am crescut. Comitatul Orange arăta la fel de rău ca LA, ceea ce avea sens, având în vedere că se află pe aceeași câmpie de coastă, cu aceiași munți în fundal. Desigur, în unele locuri de pe câmpie, după cum s-a dovedit în ziua aceea, existau și puncte mai înalte: aproape de Long Beach, unde se află ferma Palos Verdes, câteva cartiere interioare pe șirul de dealuri nu prea înalte, cum ar fi Puente Hills și Rose Hills; mai era și un loc lângă San Dimas, unde converg autostrăzile. Dar în cea mai mare parte, LA este doar o vastă câmpie de coastă și, în acea zi, un mare lac maro. În multe locuri, singurele suprafețe plane care se ridicau deasupra apei maronii erau autostrăzile, așa că, neavând unde să se refugieze, oamenii se adunau doar în aceste locuri. Mai erau și câteva mașini acolo sus, dar niciuna nu se mișca și, pe măsură ce nevoia de spațiu pentru a primi oameni creștea, o mulțime de mașini au fost pur și simplu împinse dincolo de parapet, în apă.

Așa că am făcut canotaj pe sub Autostrada 210, printr-un pasaj subteran înfricoșător, am recuperat oamenii de pe acoperișuri și i-am dus pe autostradă, folosind rampele de acces ca debarcader. O mulțime de oameni se deplasau cu bărcile cu motor pe care le ținuseră pe aleile din fața casei, dar și cu câteva caiace ca al meu. Făceam tot posibilul pentru a-i ajuta, unii oameni erau cu adevărat disperați,

mai ales dacă aveau copii, și era greu să-i împiedic să-mi răstoarne caiacul în panica lor. A început să mă doară brațul acolo unde fusese fracturat și aveam o senzație de ireal, nu-mi venea să cred că toate acestea se puteau întâmpla cu adevărat, semăna prea mult cu un film prost despre un dezastru, în care fusesem în cele din urmă distribuită și, în plus, frica de pe fețele oamenilor și din vocile lor îmi tot amintea că nu e film, aceasta este realitatea, oricât de nefirească părea. Și mă durea brațul, deplasarea cu caiacul presupune un efort în ambele laturi, nu se poate face cu un singur braț, dar am continuat să spun „la dracu!“ și am continuat să vâslesc.

Un avantaj al faptului că bazinul LA este atât de întins a fost că, deși acoperit în totalitate de apă, aceasta nu era niciodată foarte adâncă. O mulțime de acoperișuri mai înalte rămăseseră deasupra nivelului inundației, deși multe alte clădiri se prăbușiseră în unde. Majoritatea palmierilor fuseseră doborâți, o priveliște șocantă și un pericol pentru navigație. Era doar unul dintre multele pericole! Uneori aveam oameni agățați cu mâinile de partea din spate a caiacului și curentul ne ducea spre un copac plutitor sau o mașină și trebuia să vâslesc nebunește pentru a mă îndepărta de ele, brațul mă durea și oamenii aceia agățați nu dădeau întotdeauna din picioare în modul cel mai util. Și toate vechile albii de râu care traversau câmpia se dezvăluiau acum a fi porțiuni rapide în flux și era înfricoșător să vezi curenții aceia, la fel de periculoși, și nu era niciodată clar în ce direcție se va deplasa apa pe oricare din străzi, deoarece depindea de unde se afla cea mai apropiată albie, apa era aspirată spre acestea, iar străzile erau aproape plate. O întreagă rețea fluvială era dezvăluită în întregime sau doar pe jumătate de curenții de pe străzi, nord-sud-est-vest, care puteau curge în orice direcție. Orange Grove Avenue era suficient de înclinată pentru a forma un tobogan pe care apa curgea spre sud, apoi, pe vechea parte scufundată a autostrăzii Pasadena, chiar la vest de ea, se îndrepta în cealaltă direcție, era o nebunie. Bulevardul Sepulveda era înspăimântător de

rapid, mi s-a spus, toți ceilalți caiaciști spuneau: „Nu te apropia de Sepulveda, este ca la al optulea nivel de dificultate!” Și ploaia continua să ne biciuiască. Ploaie puternică, în LA, oră după oră? Era la fel ca potopul lui Noé! Și părea să poată continua chiar și patruzeci de zile și patruzeci de nopți, de ce nu?

Așadar, erau zece milioane de oameni blocați pe toate punctele înalte rămase deasupra apei și care nu aveau practic nimic de mâncare. Ploua fără încetare, ceas de ceas. O mulțime de bărci mici, dar nicio ambarcațiune mai mare și nimic organizat. Toate autostrăzile erau pline de oameni uzi până la piele. Temperatura nu a scăzut niciodată sub 20°C, deși chiar și atât ți se pare rece atunci când ești ud și te bate vântul, dar nu frigul era problema. Nici inundația nu era ca o situație de urgență de genul „ori faci asta chiar acum, ori mori”, când trăiești o oră de pericol total, urmată de ajutor. Acest lucru devenea tot mai clar pe măsură ce situația continua. Deci nu era ca într-un film, în niciun caz. Ceea ce mă impresiona din ce în ce mai mult. Aici îi ajutam pe oameni, toți eram uzi și speriați, bicepsul meu drept țipa de durere, iar eu continuam să îmi spun că totul este real, te simți bine, de ce mai încerci să fii o nenorocită de actriță? O, desigur, unii oameni au fost prinși cumva de șuvoaie și s-au înecat, era inevitabil, având în vedere numărul mare de oameni și puterea apei. Apa este o forță a naturii, nu poți să-i reziști dacă te prinde, dar, în majoritatea lor, oamenii erau pe acoperișuri sau pe autostrăzi și, mai mult decât orice altceva, urgența era evacuarea tuturor înainte de a muri de foame. Dacă nu te-ai înecat imediat, nu ai altceva de făcut decât să reziști și să aștepți ajutoare.

După-amiaza, m-am alăturat mulțimii de pe acoperișul unui restaurant, unde ne-au dat să mâncăm spaghete. Tăiaseră o deschizătură în acoperiș și foloseau alimentele și vasele mari din bucătăria restaurantului și găteau la foc deschis. Un grup de bărbați întreținea focul aprins pe o foaie mare de tablă ondulată pe care o smulseseră de undeva, iar dintr-o altă tablă făcuseră un acoperiș deasupra

focului pentru a-l feri de ploaie. Exista riscul să dea foc restaurantului, dar, pe de altă parte, era suficient să îndepărteze tabla folosită drept acoperiș, iar ploaia – așa cum continua să se reverse din cer – ar fi înăbușit orice foc, dacă nu era cumva de origine nucleară.

După o vreme petrecută pe acoperiș, brațul nu m-a mai durut și m-am întors pe apă, hrănită și dornică să mai ajut și alți oameni. Până la sfârșitul zilei, a scăzut în mod semnificativ numărul oamenilor care aveau nevoie de ajutor, fie că mai muriseră dintre ei, fie că ajunseseră deja pe zone mai înalte. Așa că m-am alăturat celorlalți navigatori și am luat la pieptănat câteva străzi. Trebuie să recunosc, era cu adevărat distractiv să cobor pe Orange Grove Avenue, plutind pe râul maro aproape la fel de repede ca o mașină, dar trebuia să te uiți în ambele sensuri deoarece uneori un pârâu putea să se strecoare pe sub un pod de autostradă sau altele asemenea și să devină extrem de rapid la ieșirea din curentul principal înainte de a fi aspirat și distrus. Oamenii își împărtășeau cunoștințele despre aceste zone periculoase și așa am aflat despre Sepulveda. Nimănui nu-i funcționa telefonul, dar unii aveau dispozitive GPS cu hărți salvate și erau bucuroși să ne ajute să ne orientăm. De asemenea, localnicii cunoșteau bine cartierele orașului, așa că vâsleam, iar bărcile cu motor țâșneau peste tot, de cele mai multe ori irosind benzina, uitând că în curând nu vor mai putea să realimenteze. Însă, în scurt timp, proprietarii bărcilor cu motor și-au revenit, iar unii au rămas pur și simplu fără benzină, așa că, până la apusul soarelui, pe apă nu erau decât caiace, bărci cu vâsle și altele asemenea, chiar și câteva iahturi cu velele coborâte, oamenii din ele vâslind stingheri. Mici flotile ca niște insecte umane pe marele lac din LA.

Și ceea ce îmi trecea prin minte mereu, pe măsură ce se întâmplau toate acestea, era: „Hei, urăsc Los Angelesul! M-am născut aici, îl cunosc bine, am citit și am învățat ceva din istoria orașului la școală, dar îl urăsc din toată inima.“ Adevărul este că, după cel de-Al Doilea Război Mondial, acest loc s-a dezvoltat de la o mână de sate adormite

risipite în câmpie, la cele zece milioane de oameni de acum și, în acea perioadă, dezvoltatorii s-au îmbogățit construind cartiere suburbane mizere și întinzând autostrăzi care taie câmpia într-o sută de pătrate uriașe și toate sunt o porcărie. Totul la întâmplare, nimic bun, fără parcuri, fără o organizare a teritoriului, fără niciun fel de plan. Cumpărați niște livezi de portocali și par- celați-le, smulgeți copacii din rădăcini și construiți o grămadă de case din placaj, apoi faceți-o din nou, iar și iar. S-a întâmplat pe neașteptate, nimeni nu a avut nici măcar timp să-și vină în fire, ideea a fost o prostie de la bun început. Și de atunci locuim în acest loc! Și nu puțini dintre noi încearcă să trăiască un remake al filmului *La La Land.* Dublă prostie.

Așa că, în timp ce vâsleam de jur împrejur în caiace, oamenii își spuneau unul altuia: „Tot acest loc nenorocit a dispărut! Totul trebuie demolat! *întregul oraș Los Angeles va trebui înlocuit**

Ceea ce era grozav. Poate va ieși mai bine de data asta. Iar eu îmi voi găsi un alt loc de muncă.

60

A venit primăvara și Mary a început să înoate din nou la baza sportivă Utoquai, mai întâi o dată sau de două ori pe săptămână, apoi în fiecare zi. După aceea se întorcea la birou cu tramvaiul. Își dăduse acordul final pentru Yourlock, platforma propusă de Janus Athena, iar J-A a postat adresa site-ului pe internet și împreună i-au urmărit nașterea discretă, o săptămână lentă, după cum s-a dovedit, deoarece era doar un început printre interminabilele modele de interferență ale discursului. Apoi oamenii au început să împrăștie vestea că poți transfera tot ce se întâmplă în restul vieții tale pe internet într-un singur cont pe Yourlock, care era organizat ca o cooperativă deținută de utilizatorii săi, după care îți securizai datele într-o cușcă criptată cuantic și puteai să o folosești ca un activ

negociabil în economia globală a datelor, acceptând sau nu să-ți vinzi datele către companiile de *data mining,* de exploatare a datelor, care au văzut rapid noua configurație a terenului și au început să ofere oamenilor microplăți pentru datele lor, în principal, informații despre sănătate, modele de consum și finanțe. Redevențele pentru a fi tu însuți în motorul de căutare mondial nu erau nesemnificative, un fel de anuitate pe viață, mică, dar utilă. Și astfel oamenii au început să facă trecerea la noul site și, într-o bună zi, s-a ajuns la acel moment de cotitură radical când a avut loc o forfecare neliniară, ca un cutremur. Dintr-odată, toată lumea beneficia de un cont Yourlock și, de acum înainte, avea să-și conducă viața pe internet prin intermediul acestuia. A apărut o ecologie complet nouă a internetului – mult trâmbițatul Internet 3.0.

Desigur, vestea cea mare a atras atenția întregii lumi. Dar, pe de altă parte, când Mary s-a dus la lac să înoate dimineața, totul părea neschimbat și așa era peste tot. „Noile revoluții globale sunt un lucru ciudat”, își spuse Mary. „Sunt la fel de virtuale ca orice altceva.” Și, bineînțeles, în lumea virtuală inovația provocase într-adevăr furori. Ce înseamnă asta? Cine deține acest nou sistem? Unii spuneau că este *open source,* că nu este proprietatea nimănui. Sistemul a fost creat de oameni implicați în economia darului, ceea ce însemna poate că doar așa se distrează ei. Atunci cine profită? Alții spuneau că utilizatorii săi sunt proprietarii și astfel toate câștigurile le revin mai ales lor, ca întotdeauna, prin intermediul taxelor publicitare. Era oarecum ca un parteneriat de credit, poate, inserându-se în spațiul discursului social media. Prin analogie cu trecerea de la o bancă la un parteneriat de credit, nu compania folosește consumatorul, consumatorul folosește compania și chiar o deține. Și care este beneficiul companiei în sine? Niciunul, pentru că o companie în sine nu este nimic. Este o organizație dedicată să ajute utilizatorii și proprietarii, nimic mai mult. Ceea ce, în esență, ar trebui să fie orice companie. Dacă asta vrei să spui.

Lucrurile mergeau foarte prost în China, unde poziția oficială fusese întotdeauna că Partidul Comunist Chinez este tocmai o astfel de companie, deținută de consumatorii săi, iar motivul existenței sale era consolidarea bunăstării acestora din urmă. Așa că au păstrat noul site Yourlock în afara Marelui Firewall chinezesc, cum făcuseră cu atâtea companii de internet occidentale anterioare. Dar Marele Firewall era plin de găuri și, cu toate că unii au susținut că majoritatea internauților chinezi erau complet absorbiți și fericiți în spațiul lor chinezesc, părea să fie adevărat că mulți dintre ei mențineau legături cu mai multe conturi pe care le aveau în toată lumea. Migranții interni din toate orașele mari ale Chinei, numiți uneori „miliardul”, continuau să reprezinte o forță de muncă exploatată până la punctul de a-și dori o influență externă asupra sistemului *hukou* care îi făcuse ilegali pentru mutarea în orașe; iar prospera clasă de mijloc fusese întotdeauna interesată să transfere unele active în străinătate. Așadar, anumite grupuri ale populației chineze s-au abonat la site în număr mare.

Zilele treceau și, din câte își dădea seama Mary de la Zürich, impactul asupra vieții de zi cu zi al tuturor acestor frământări pe internet era minim. Poate că revoluția globală solicitată de apărătorii internetului încă de la înființare se întâmplase cu adevărat, dar până acum, cu excepția valului de privatizări de la sfârșitul anilor ’90, această revoluție puțin studiată nu s-a manifestat în niciun fel și nimeni nu-și dădea seama cum va arăta atunci când se va întâmpla. Într-adevăr, colonizarea și capitalizarea rapidă a vieții mentale a unei uriașe mase de oameni de pe internet au avut loc într-un mod la fel de invizibil, așa că Mary nu era sigură că oamenii chiar știu ce își doresc atunci când postulează o revoluție pe internet.

Dar echipa ei știa – sau așa își imaginau. Acum toți cei care s-au înscris la Yourlock și au început să-l utilizeze contribuiau, de asemenea, la susținerea acestuia, găzduind partea lor dintr-o stocare blockchain a istoriei sale de la început. Registrul distribuit ar putea funcționa ca o nouă organizație la nivelul necesar de computerizare numai prin

munca voluntară neplătită (care includea și electricitatea) a milioane de oameni. Chiar dacă funcționa, Mary nu era sigură că va reprezenta un câștig net pentru o civilizație durabilă. Evident, multe depindeau de modul în care noua rețea va fi folosită sau de modul în care oamenii se vor comporta în lumea fizică. Așa cum se întâmplă întotdeauna, evenimente decisive nu au avut loc încă. Cine știe, poate că ele au loc mai întâi în domeniul discursului și abia apoi în domeniul existenței materiale.

Mary încerca să se concentreze asupra acestor ultime aspecte ale vieții. Dimineața înota în Zürichsee, temperatura crescând pe măsură ce primăvara se transforma în vară. Tramvai și mers fără niciun pic de tragere de inimă la serviciu, întors acasă fără niciun chef. Plimbarea săptămânală cu tramvaiul până în centrul orașului și apoi la Gefängnis, pentru a-l vizita pe Frank May. Devenise un fel de datorie.

Frank părea că se descurcă. Sistemul penitenciar era tipic elvețian – practic, benign, un fel de cămin studențesc din care nu puteai ieși. Frank își petrecea zilele prin oraș, făcând fel de fel de lucrări de interes comunitar, de la curățitor de căi publice la ajutor de infirmier, în funcție de nevoi și de programul lunii respective. Era ori mai liniștit și mai fericit decât în noaptea în care se întâlniseră, ori supus și deprimat – Mary nu-l cunoștea suficient de bine pentru a-și da seama. Posibil un pic din ambele, dacă așa ceva era posibil. Există astfel de oameni: dacă nu vor să-și arate sentimentele, nu ai cum să știi. Când îl vizita, el o privea curios, nu mai era surprins de apariția ei, poate doar un pic stânjenit sau confuz. Dar nu suficient pentru a o întreba de ce a venit. Dacă ar fi întrebat-o, ea nu ar fi putut să-i răspundă clar. În mintea ei, purta conversații cu el, care erau complet diferite de ceea ce se întâmpla în realitate când erau împreună. În timp ce urca din nou pe Zürichberg, Mary se uita la celelalte vagoane albastre ale tramvaiului, aplecându-se înainte și înapoi la curbele în S pe care le făceau șinele pentru a urca panta, spunându-i lui Frank în gând: „Dacă m-ai întreba, ți-aș răspunde: te vizitez pentru

că vreau să mă odihnesc mai bine, să te ajut pe tine să te odihnești mai bine. În concepția mea, o lume care merge bine este o lume pe care chiar și tu să o poți privi și să simți că este posibil să te odihnești mai bine. O lume în care ți-ai luat o pauză și ne-ai iertat tuturor păcatele și te-ai iertat și pe tine însuți.” Și în aceste conversații imaginare, el dădea adesea din cap și spunea: „Da, Mary, mă simt mai bine în toate privințele. Ministerul tău stupid a pus umărul și a ajutat la scoaterea căruței din șanț. Deși nu a ieșit încă, nu dintr-odată. Pentru că șanțul se lărgește rapid și drumul se îngustează.”

Dar nimic din toate acestea nu s-a petrecut vreodată la întâlnirile reale dintre ei.

Mary urmărea operațiunile informale ale lui Badim în cadrul întâlnirilor private, departe de birou, după modelul stabilit. Nu se întâlneau frecvent și nici nu exista vreo modalitate de a comunica la birou care să nu fie supusă supravegherii, așa că destul de des era vorba doar de note scrise de mână lăsate pe biroul ei, niciodată de mesaje directe, ci mai degrabă de versuri atribuite lui Rumi, lui Kabir, lui Krishnamurti sau lui Tagore; nu cunoștea opera acestor poeți și nu era sigură dacă citatele erau reale sau inventate. „Zeii sunt în dezordine... Teoria decide ce se poate observa... O mare cometă va apărea mâine pe cer... Uită-te la vânt...” Aceste fraze, la fel de misterioase ca și catrenele lui Nostradamus, erau menite doar să-i spună că se întâmplă unele lucruri și că era timpul să se întâlnească din nou. Sau cel puțin așa presupunea ea. Dacă Badim cripta unele informații speciale în notele sale, Mary nu știa cum să te extragă.

Așa că ea continua să citească știrile. La două zile după ce a apărut pe biroul ei o notă care spunea doar „revoltă grevă revoltă”, a citit că la Berlin, Londra, New York, Tokio, Beijing și Moscova au avut loc simultan, indiferent de ora locală, greve ale profesorilor și ale lucrătorilor din transporturi, ceea ce a provocat haos pe străzi și în piețe. Deja haosul de anul trecut fusese suficient pentru a provoca o cădere masivă pe majoritatea piețelor bursiere

care niciodată nu și-au revenit cu adevărat după Crash Day, deci a fost într-adevăr o cădere masivă. Ursul ursilor. Bineînțeles, slăbiciunea a fost suficient de repede preluată de căutătorii de riscuri care doreau să cumpere ieftin și să vândă scump mai târziu, dar sentimentul de panică nu a dispărut, nici senzația că bulele erau pe punctul de a exploda peste tot. Muncitorii în grevă din marile orașe s-au întors la muncă, dar, înainte ca situația să se stabilizeze, seceta aparent nesfârșită care afecta Orientul Mijlociu, Iranul și Pakistanul s-a intensificat brusc într-un alt val de căldură ucigaș, deși încă era doar luna mai. Dar presiunea ridicată care stătea pe zonă a dus temperaturile în zona 35°C bulb umed, de data aceasta nu din cauza umidității, ci din cauza căldurii în sine; în același timp, unele orașe au rămas fără apă. Refugiații din zonă se revărsau prin Turcia în Balcani, de asemenea, spre nord, în Armenia și Georgia, Ucraina și Rusia, precum și spre est, în India. India devenise un refugiu împotriva valurilor de căldură! Dar și Punjabul a fost cuprins de secetă, așa că India și-a închis granița cu Pakistanul, graniță deja militarizată și ușor de închis. Dezastru peste tot. Pakistanul amenința cu războiul, Iranul amenința cu războiul. Circa zece milioane de oameni erau în mișcare și se aflau în pericol iminent de a muri. Programele de ajutor umanitar erau copleșite, la fel ca și forțele militare locale.

Esmery Zayed, șeful Biroului pentru Refugiați, a afirmat că, dacă actualii refugiați ar fi o țară, aceasta ar fi la fel de populată ca Franța sau ca Germania. O sută de milioane de oameni rătăceau prin lume, stăteau în tabere sau erau forțați să-și părăsească locuințele.

În mijlocul acestei situații, un râu atmosferic a lovit sudul Californiei și, cu toate că vânturile sale nu erau la fel de puternice ca vânturile cicloanelor sau ale uraganelor, precipitațiile au fost cel puțin la fel de intense și de mai lungă durată. Se părea că ar putea fi ceva de genul unei repetări a iernii catastrofale care lovise California în 1861-1862, sosind cu câteva sute de ani mai devreme decât s-ar fi așteptat Corpul de Geniști al Armatei SUA, care

etichetaseră furtuna anterioară ca una care putea să apară doar o dată la o mie de ani, dar, desigur, toate acele probabilități erau inutile acum. Munții înalți care mărginesc bazinul Los Angeles au captat cu adevărat ploaia torențială și au revărsat-o pe suprafața în cea mai mare parte asfaltată a bazinului, iar devastarea a fost universală. Estimările inițiale au fixat numărul de decese la un nivel remarcabil de scăzut, șapte mii sau cam așa ceva, dar daunele aduse infrastructurii au depășit orice ar fi putut face cutremurul mult temut de locuitorii zonei. De fapt, au existat oameni de știință care avertizau că greutatea unei cantități atât de mari de apă ar putea chiar declanșa cutremurul. Marele cutremur din Los Angeles, chiar în mijlocul unei megafurtuni! Numai în Los Angeles, au spus oamenii, simțind fiori de *schadenfreude*[35], cu o notă de regret: fabrica de visuri a lumii era distrusă chiar sub ochii lor. Nu vor mai exista chipuri de la Hollywood care să bântuie inconștientul global; epoca lor trecuse. Costurile de reconstrucție după daunele pe care le vedeau pe imaginile stropite de ploaie s-ar ridica la peste treizeci de miliarde de dolari, a estimat Jurgen.

Acum ne-am putea imagina că poporul american ar sprijini acțiunea pe frontul schimbărilor climatice. Mai bine mai târziu decât niciodată!

Dar nu. Deja devenea tot mai limpede că Los Angeles nu era popular în Texas sau pe Coasta de Est, nici chiar în San Francisco. De fapt, niciunui loc, în afară de Los Angeles, nu-i păsa. Fabrica de visuri pentru lume, universal nepopulară! Poate că oamenilor nu le plăcuseră acele visuri. Sau poate că pur și simplu nu le-a plăcut să-și colonizeze propria lume a iluziei. Sau poate că pur și simplu nu le-a plăcut să fie blocați în trafic.

În orice caz, guvernul californian, unul dintre cele mai progresiste din lume, și guvernul federal american, unul dintre cele mai reacționare din lume, depuneau eforturi pentru a ajuta. Indiferent dacă-l iubeau sau îl urau, Los Angelesul, pentru ei, era important. Și într-adevăr, se gândi

[35] „Bucurie malițioasă”, în 1b. germană în original.

Mary, menținerea numărului de morți la nivelul scăzut de șapte mii a fost o realizare uimitoare a ingineriei civile și a acțiunii cetățenești, la care se adaugă, de asemenea, intervenția rapidă a Marinei SUA și a restului armatei și acțiunile rapide ale cetățenilor înșiși. Revărsarea inițială a șuvoaielor de apă fusese cea mai devastatoare parte a inundației, după aceea, a fost doar o acumulare de mici accidente. Deci a fost o reacție admirabilă la starea de urgență. Într-adevăr, SUA au fost în multe privințe standardul de aur pentru infrastructură, o casă de cărămidă într-o lume de paie; acele stupide autostrăzi ridicate, construite suficient de rezistente pentru a face față marelui cutremur, serviseră ca refugiu pentru întreaga populație a orașului și evacuarea ulterioară se desfășurase cu succes. O improvizație foarte impresionantă.

În ciuda popularității inegale a Los Angelesului în întreaga lume, orașul era cu siguranță extrem de renumit. Măcar asta realizase fabrica de visuri. Mulți oameni din întreaga lume se simțeau familiarizați cu orașul și erau îngroziți de imaginile cu el inundat pe neașteptate. Dacă un oraș ca LA, cât era el de bogat și de minunat, putea să treacă prin așa ceva, atunci se putea întâmpla oriunde. Corect? Poate că nu, dar așa părea. O scufundare în adâncurile inconștientului global îi făcea pe oameni să se simtă rău.

În ciuda sentimentului că lumea se destramă – sau poate că tocmai datorită acestui sentiment –, demonstrațiile din capitalele lumii s-au intensificat. De fapt, păreau a fi mai degrabă ocupații decât demonstrații, deoarece nu se încheiau, ci persistau mai degrabă ca întreruperi ale activității obișnuite a capitalelor. În spațiile ocupate, oamenii pregăteau și desfășurau moduri de viață alternative, primind hrană gratuit și amenajându-și adăposturi improvizate și toalete, toate furnizate și construite chiar de participant, ca și cum ar fi fost antrenați într-un fel de joc sau de producție teatrală, concepute în principal pentru a facilita discursuri neîncetate prin care să solicite guvernelor oficiale să răspundă mai degrabă

nevoilor oamenilor decât nevoilor capitalului global; iar guvernele implicate au fost nevoite să se confrunte cu o alegere: fie să ridice poliția și armata împotriva propriului popor, fie să aștepte – uneori luni întregi – până la încetarea protestului, fie să facă efectiv modificări. „E timpul să demitem poporul și să alegem altul!“ după cum se exprimase Bertolt Brecht atât de tranșant[36].

Între timp, numărul curselor aeriene comerciale continua încă să fie substanțial redus, cu excepția unei creșteri a numărului de zboruri pe distanțe scurte, alimentate de baterii, și a unei creșteri imense în construcția de dirijabile. Comerțul transoceanic fusese perturbat; milioane de oameni nu aveau de muncă; milioane erau pe străzi. Online, oamenii se alăturau rețelei Yourlock și abandonau celelalte site-uri de social media, numite acum social media prădătoare. Atât de mulți deponenți își retrăgeau economiile de la băncile private și le transferau către par- teneriate de credit și alte cooperative financiare alternative, încât un alt crah financiar nu numai că era în curs de desfășurare, dar era și cel mai profund din ultimul secol. Băncile fuseseră îndatorate excesiv de atât de mult timp, încât ceea ce însemna asta de fapt se pierduse; așa că acum, în mijlocul unei crize la fel de serioase, cele mai multe dintre ele erau îngenuncheate și se târau spre băncile centrale din propriile țări pentru a striga după ajutor. De data aceasta, trezoreriile guvernelor, deși aflate încă în mâinile veteranilor din industria financiară, au descoperit că nu pot face nimic asemănător cu ceea ce făcuseră în salvarea din 2008; prăbușirea anterioară părea un fleac în comparație cu cea nouă și, după recesiunea din 2020, conștientizarea a ceea ce se întâmpla și de ce a devenit mult mai mare. Era o perioadă diferită, o nouă structură a sentimentului, o nouă

[36] Referire la „Die Losung" („Soluția", în 1b. germană), poem satiric scris de Bertolt Brecht după revolta din 1963 din Germania de Est. Brecht scrie: *Ware es da/Nicht doch einfacher, die Regierung/Loste das Volk auf und/ Wählte ein anderes?* („Nu ar fi în acest caz mai simplu/ Pentru guvern/ Să demită poporul/ Și să aleagă altul?").

situație materială. Deja oamenii spuneau că această criză era mai mare decât cea din 2020, mai mare decât Marea Depresiune, poate cel mai mare accident economic petrecut vreodată – pentru că nu era doar economic. Afurisitul de carusel își pierduse volanta și se dezintegra în timp ce cădea.

Așa că Mary i-a sunat pe șefii diferitelor bănci centrale din întreaga lume și i-a convins să se întâlnească pentru a discuta din nou lucrurile. Mulți dintre ei doreau ca ea să vină la ei și Mary aproape că a fost de acord să organizeze întâlnirea la Beijing: chinezii vor fi cheia oricărei soluții. Dar chinezii erau hotărâți să participe la întâlnirile internaționale și aveau să meargă oriunde ar fi avut loc întâlnirea, a judecat ea; nu le păsa atât de mult de prestigiul național încât să refuze să se alăture unei înțelegeri elaborate în altă parte. Națiunea cea mai țâfnoasă în această privință ar fi fost Statele Unite, dar Mary era destul de sigură că Jane Yablonski va veni și ea la întâlnire oriunde ar fi organizată aceasta. Și oricum reuniunea anuală a Băncii Reglementelor Internaționale de la Basel urma să se țină în curând. Așa că le-a spus să vină și la Zürich, imediat după întâlnirea BRI. Călătoria aeriană fiind acum atât de riscantă, zboruri militare cu avioane stealth special organizate i-ar aduce pe toți în Elveția; deși de acum, destul de mulți ar fi preferat dirijabilele.

Organizarea unei întruniri cu o duzină sau douăzeci dintre cei mai puternici oameni de pe Pământ, ceea ce însemna și cazarea numărului mare de participant din fiecare delegație, era o treabă importantă, dar pe care elvețienii erau obișnuiți să o îndeplinească. De data aceasta, erau prea mulți invitați pentru ca întrunirea să poată avea loc în birourile ministerului, așa că au ținut-o în Kongresshall, pe malul lacului.

În dimineața întâlnirii, ferestrele largi, care se întindeau pe tot peretele de sud al sălii mari, le ofereau imaginea unui antropomorfism total: o furtună de primăvară se abătuse peste Zürichsee, cu nori cenușii deplasându-se la

joasă înălțime, aruncând perdele negre de ploaie pe suprafața lacului argintiu; pe ferestre se desfășurau nestăvilite delte de apă de ploaie, multiplicând, ca printr-un caleidoscop, priveliștea. Nu era nimic extraordinar în asta și nicio apocalipsă climatică asemănătoare celei de la Los Angeles nu se petrecea aici, era doar vremea obișnuită de primăvară din Zürich, dar în același timp foarte potrivită, având în vedere starea de spirit de sumbră virtute care se simțea în sală. Vor rezista acestei furtuni, își spuneau unul altuia în timp ce priveau pe fereastră, și toată emoția austeră din încăpere era sporită de perfecțiunea metalică și întunecată a crestelor albe ale valurilor de pe lac, biciuite de ploaie, a vântului șuierând printre arborii care se legănau.

Mary i-a readus la realitate. Le-a amintit de întâlnirile avute în ultimii ani, în care îi îndemnase să creeze o nouă monedă ca rezultat al colaborării dintre ei, bazată pe sechestrarea carbonului și care să circule pe piețele valutare; bani ca alți bani, dar susținuți de băncile centrale care lucrează împreună și securizați prin crearea de obligațiuni cu scadențe pe termen lung, până la o sută de ani, cu o rată de rentabilitate garantată suficient de mare pentru a tenta pe oricine este interesat de stabilitatea fiscală. În esență, după cum spunea ea, aceasta era o nouă modalitate de a investi în supraviețuire, un pariu îndelungat pe civilizație, spre deosebire de numeroasele moduri ingenioase găsite de finanțatori ca să să facă *short selling,* „să vândă în lipsă“, să parieze pe prăbușirea civilizației. În acest proces, cea mai mare parte a plusvalorii create în ultimele patru decenii a migrat în buzunarele celor mai bogate două procente ale populației. Acești câțiva oameni erau atât de bogați încât și-au putut imagina că vor supraviețui prăbușirii civilizației, că ei și descendenții lor vor trăi într-o comunitate postapocaliptică imaginară închisă, cu gardieni și servitori, unde vor avea suficientă hrană, combustibil și divertisment. În niciun caz, le-a spus ea bancherilor; nu există nicio șansă ca să se întâmple așa ceva. Pariurile pe declinul civilizației și fanteziile despre

viața într-o cetate de pe o insulă imaginară nu sunt altceva decât o iluzie a evadării celor bogați din realitate, ca o evacuare ridicolă pe Marte. Banii nu valorează nimic dacă nu există o civilizație care să-i susțină, o civilizație care să producă lucruri de cumpărat – cum ar fi mâncarea. Așadar, chiar dacă șefii băncilor centrale își consideră sarcina în termeni foarte restrânși, ca stabilizarea prețurilor, sprijinirea ratei ocupării forței de muncă și, mai mult decât orice altceva, păstrarea valorii percepute a banilor în sine – pentru a face acest lucru acum, ar trebui să-și părăsească obișnuitele lor silozuri monetariste și să se vadă pe sine așa cum sunt în realitate, guvernul nu chiar atât de secret al lumii. În această calitate, se cerea acum ceva mai mult decât simpla ajustare a dobânzii lor nenorocite.

Da, erau șocați de sinceritatea ei, de dezgustul ei față de propria lor timiditate. Irlandezii ăștia! își spuneau ei, iar ea își dădea seama de asta. Dar erau și foarte atenți la ce le spunea ea; erau tulburați, furtuna de afară era uitată. Acum furtuna era în sala de ședință, sub înfățișarea unei femei furioase, înfocate, de vârstă mijlocie.

Ei bine, Mary trebuia să nu uite că, atunci când o întâlnire devine tensionată, de obicei merge prost. Era un risc calculat să le atragă atenția, biciuindu-i puțin cu vorbele; acum trebuia să-i calmeze, iar Mary exact așa a făcut. Le-a reamintit că ultima dată când le ceruse să facă acest lucru, ei o refuzaseră. Acum, le spunea ea, lucrurile se schimbaseră. Situația era mult mai gravă decât se putea crede. În calitate de reprezentantă actuală a tuturor generațiilor viitoare, se vedea nevoită să insiste ca ei să acționeze. Ea (amintindu-și de ceea ce îi spusese Dick, să-i lase pe ei să inventeze instrumentele) era deschisă tuturor sugestiilor cu privire la cel mai bun mod de acțiune. Eventual, poate că Banca Reglementelor Internaționale ar trebui să depășească orizontul de timp al secolului al XX-lea și să profite de oportunitățile sale. Dar trebuie acționat. Pentru că civilizația tremura pe marginea prăpastiei. Erau în cădere liberă.

Aici, antropomorfismul unei furtuni obișnuite de

primăvară la Zürich o ajuta să-și susțină punctul de vedere. Vântul urla cu adevărat acum și se întunecase, deși era chiar înainte de prânz, întregul lac se izbea în ferestre și estompa vederea, apoi vântul le curăța cu câte o rafală și tot așa. Ploua aproape la fel ca în Irlanda, în comitatul Galway.

A luat cuvântul ministrul finanțelor din China, în același timp șefa băncii centrale și membră a comitetului central, unul dintre cei mai influenți șapte oameni din China. Femeia, care părea că învățase limba engleză la Oxford, avea o atitudine veselă și relaxată, de parcă ei ar fi discutat acolo despre trecut, nu despre viitor, ceea ce era și impresia lui Mary. Ea a subliniat că Mary nu vizitase China cu ocazia turneului său pe la băncile centrale și nici ea nu era ministru de finanțe la acel moment, așa că nu împărtășise reacția anterioară lipsită de entuziasm pe care Mary tocmai o descrisese. De fapt, în China, băncile naționale au încercat întotdeauna să-și exercite influența cât de mult posibil pentru a ajuta economia Chinei și s-ar bucura să se alăture oricărui efort internațional prin care ei considerau că ar putea ajuta într-un mod care să fie benefic și pentru China, și pentru întreaga lume. Într-adevăr, avea impresia că tot ce solicită Mary este exact genul de lucruri pe care guvernul chinez le face tot timpul.

— Suficient de adevărat pentru a deveni un subiect de discuție, i-a răspuns Mary.

Dar, indiferent de modelul național sau supranațional (a înclinat capul în direcția șefului băncii centrale a Uniunii Europene și a șefului BRI) la care s-au raportat sau pe care l-au preferat, acum ea îi îndemna din nou să ia în considerare ceva nou și pe deplin internațional: o monedă de carbon, o monedă digitală susținută de un consorțiu al tuturor marilor bănci centrale, cu acces deschis pentru ca tot mai multe bănci centrale să adere; aceste monede să fie susținute de obligațiuni pe termen lung create de consorțiu și protejate împotriva atacurilor financiare ale speculatorilor, care cu siguranță o vor ataca. Apărate de toate băncile centrale care lucrează împreună, acestea vor

fi capabile să respingă cu succes orice entitate care ar încerca să debiliteze noul lor sistem. Într-adevăr, dacă băncile centrale ar fi capabile să transfere nu numai noua monedă de carbon către blockchain, ci și toate monedele fiduciare existente, acestea ar zdrobi în cele din urmă speculatorii și paraziții. Cea mai bună apărare este o ofensivă bună.

Principalele bănci, își spunea Mary, sunt Rezerva Federală a SUA, Banca Comunității Europene și Banca Centrală a Chinei. Germania și Marea Britanie sunt, de asemenea, importante, la fel și Elveția. Cu cât mai multe, cu atât mai bine, desigur, ca întotdeauna; dar cele trei mari erau cruciale. Chiar dacă ar fi de acord doar cele trei, ar putea derula singure proiectul; deși, dacă ele se implicau, Mary era sigură că și alții li se vor alătura.

Acum, deși noul ministru chinez de finanțe credea că ea are o atitudine pozitivă comparând cu entuziasm propunerea cu practica obișnuită chineză, acest lucru nu ajuta prea mult în relația cu ceilalți; păreau sceptici că răspunsul momentului este să devină cât mai asemănători cu China, o țară încărcată de datorii, opacă, oligarhică, autoritară. Chiar și luând ca atare caracteristicile chineze modificatoare la care se făcea întotdeauna referire, acestea erau declarate socialiste, chiar marxiste. Ceea ce însemna cu adevărat că nimeni nu știa, nici măcar chinezii, dar practicile lor financiare ofensau în mod constant normele și sensibilitățile occidentale obișnuite, așa că nu fusese o mișcare foarte diplomatică din partea ministrului chinez de finanțe să le sugereze că, ținând seama de necesitate, ar trebui acum să devină mai chinezi. Aruncând o privire spre ministru, Mary și-a dat seama că femeia nu regretă ce spusese. Privirea ei era amuzată, dar așa cum ar fi amuzant un șoim, ceva greu de imaginat. Avea o latură feroce.

Pe de altă parte, toate băncile centrale sunt tehnocrații nedemocratice, nu foarte diferite de sistemul centralizat, de sus în jos, al Chinei. Băncile sunt conduse de elite financiare care își desfășoară activitatea în conformitate cu propriile interese, fără a se consulta măcar cu legiuitorii din

țările lor, darămite cu cetățenii obișnuiți. În calitate de instituții, ele erau de fapt concepute special pentru a funcționa în afara oricărui capriciu legislativ sau democratic, pentru a ajuta tot mai mult ca nava financiară a lumii să navigheze constant spre marele vest al prosperității universale – pentru elite mai întâi și apoi pentru toți ceilalți, dacă ar putea fi serviți fără a pune în pericol elitele pe puntea de la clasa întâi. Deci o invitație de a deveni mai nedemocratică, dacă este formulată suficient de diplomatic, nu ar fi în întregime neplăcută acestei mulțimi. N-ar depinde decât de modul în care este formulată invitația.

Modul de exprimare era, de asemenea, important atunci când le arătai bățul. Mai întâi morcovul, pe care ea îl simțea a fi cel mai bun mod de a conduce discuția: faceți așa, le spunea, și veți fi salvatorii lumii, evitând haosul și permițând ca resursele uriașe ale umanității și ale Pământului să fie dirijate pentru a depăși cea mai mare criză din istorie. Timp de secole de acum înainte, oamenii vor scrie despre voi, vă vor analiza și vă vor copia, chiar sărbătorindu-vă. Aici și acum, poate fi stabilit un model care ar fi util în eliminarea oricărei crize de o anvergură similară în viitor. Adică morcovul.

Iar acum, bățul: dacă nu o fac, Mary și echipa ei ar putea aranja ca totul să se întâmple prin conturile Yourlock ca o monedă de registru distribuit, creată și dată de oameni unii altora. S-ar putea spune că această manevră ar reduce drastic influența băncilor centrale. În plus, Ministerul pentru Viitor are aliați în toate parlamentele din principalele țări, iar echipa juridică a ministerului a pregătit deja recomandări detaliate pentru ca guvernele să adopte noi legi, extinzând controlul parlamentar asupra băncilor centrale și responsabilizându-le pentru atenuarea proactivă a efectelor schimbărilor climatice, spre deosebire de răspunsul la riscurile financiare. Noile mandate ar impune băncilor centrale să creeze o monedă digitală și să gestioneze cursul de schimb al acesteia, utilizând toate mecanismele de care dispun. Pe scurt, Mary era pregătită

să lanseze o mișcare la nivel mondial în care guvernele să-și pună băncile centrale în lesă și să le forțeze să acționeze după voia guvernelor. Marele exemplu despre cât de eficace ar putea fi această naționalizare sau internaționalizare a băncilor naționale era preluarea Băncii Angliei de către Trezoreria britanică în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. Marea Britanie a ordonat Băncii Angliei să canalizeze capitalul acolo unde era necesar pentru a câștiga războiul. Același lucru poate fi repetat în legătură cu schimbările climatice, dacă legiuitorii relevanți consideră că este necesar. În fiecare țară, politicieni influenți erau gata să depună proiecte de legi pregătite în prealabil, luând în considerare specificul local.

— Dacă trebuie, o vom face, conchise Mary.

Era din nou directă, ca la început; adopta acel mod retoric tipic irlandez care se dovedea adesea util, cel care spunea „nu mai pierde vremea, nenorocitule, te-a lovit realitatea!”, rostit pe un ton saturat de dispreț surd pentru naivitatea sau lașitatea oamenilor care nu vor să admită faptele evidente. Era un mod care îi făcea plăcere.

— Dar, bineînțeles, continuă ea pe un ton mieros, nu cred că va fi necesară preluarea totală a băncilor centrale de către guverne sau înlocuirea cu o nouă monedă populară.

Mary și ministrul chinez, care ascultase cu plăcere discursul ei, schimbară priviri de bazilisc. La urma urmei, *renminin* înseamnă literalmente „banii poporului”.

— Situația cu care ne confruntăm este fără precedent, spuse Mary, iar cauzele sale sunt clare, acum trebuie să acționăm și așa vom face.

— Oare cauzele sunt chiar atât de clare? întrebă aspru Jane Yablonski. Nu sunt foarte sigură!

Mary îi lăsă pe Badim și restul echipei sale să susțină cazul. Le ceruse să pregătească un fel de prezentare de grup care să se desfășoare în jurul mesei în maniera cauză/efect, caracterizând pe rând fiecare aspect al problemei. Desigur, lanțurile cauzale se desfășurau în toate direcțiile, era ca în jocul acela cu sfoara, „leagănul pisicii”,

dar ea putea să sublinieze acest punct la final; deocamdată, aveau fiecare câte trei minute pentru a descrie problema: schimbările climatice cauzate de dioxidul de carbon și metanul eliberat în atmosferă; efecte care vor fi provocate în curând de eliberarea unor cantități mult mai mari de CO2 și metan, acum stocate în permafrostul arctic și pe platourile continentale ale oceanului; oceane incapabile să preia mai mult CO2 și căldură; rata extincțiilor deja la fel de mare ca în orice alt moment din istoria Pământului, calculată după viteza reală a extincțiilor pe secol, astfel stabilită acum pentru a se potrivi cu Permianul în privința proporției totale de specii dispărute de pe Pământ, care era de 90%; ulterior viitoarei dispariții, foametei inevitabile, dislocării și războiului – posibil război nuclear –, care ar duce la distrugerea civilizației; imposibilitatea de a se asigura împotriva unei astfel de eventualități sau de a se îndepărta de aceasta. Catastrofă ireversibilă și ireparabilă.

În cele din urmă, ca urmare a suprapunerii tuturor acestor factori, trase concluzia Mary la sfârșitul prezentărilor echipei sale, se confruntau cu imposibilitatea de a stabiliza ratele inflației și ratele ocupării forței de muncă pe măsură ce climatul se încălzea. Principalele scopuri specifice urmărite de băncile centrale nu mai pot fi atinse dacă situația climatică de urgență ar scăpa de sub control. Cu alte cuvinte, băncile centrale ar eșua în sarcinile lor principale dacă nu ar salva civilizația care le-a stabilit aceste sarcini. Și, deși este adevărat că ocuparea deplină a forței de muncă va rămâne întotdeauna un obiectiv-cheie pentru ei, nu ar fi o victorie chiar așa de mare dacă rămășițele omenirii care au supraviețuit prăbușirii ajung să lucreze ca gunoieri și țărani. Nu acesta era genul de ocupare deplină a forței de muncă pe care lumea l-a avut în vedere atunci când au fost create băncile centrale.

Mary văzu că Yablonski și europenii se simțeau jigniți de acest sarcasm final și medită o clipă dacă să le strige pur și simplu în față sau să-și scoată pantoful și să bată cu el în masă, în stilul lui Hrușciov. Sau să arunce un scaun prin

fereastră și să lase furtuna să se reverse peste ei. Să-și arate furia bruscă împotriva încăpățânării lor. „La dracu' cu indicii inflației!" ar fi vrut să strige. „Faceți-vă treaba pe care numai voi o puteți face!"

Și, judecând după chipurile oaspeților, toate aceste emoții, acțiuni imaginare și blesteme i se citeau pe față, în ochi. Puterea ochilor. Nu Meduza, care să-i transforme în stane de piatră sau să-i ucidă cu o lovitură a unuia din șerpii de pe cap – în schimb, spera cu fervoare într-un fel de impuls electric, emis de cabluri jumper conectate la pupilele ei ca mânerele de contact, sărind peste prăpastia dintre o minte și alta. Da, era foarte aproape de a pierde lupta.

Apoi văzu că ministrul chinez al finanțelor zâmbește cu gura până la urechi și nici măcar nu încearcă să se ascundă. Își verifică notițele: cine e femeia asta? *Madame* Chan. Fiica unui ministru de finanțe din generația anterioară. Un copil al ierarhiei partidului, la fel ca Xi și ca atâția alții. Lui Mary îi plăcea cum arată.

În zilele următoare, reprezentanții băncilor centrale au continuat să se întâlnească în aceeași sală și, în timp ce Zürichsee oferea îndrumări emoționale printr-o succesiune de zile însorite strălucitoare, marcate de o flotilă de nori înalți plutind ca galioanele încărcate cu comori de neprețuit, bancherii au venit în cele din urmă cu o propunere asupra căreia puteau cădea de acord cu toții. Era la fel de îndrăzneață pe cât își putea dori oricine și Mary simțea că niciunul dintre ei nu s-ar fi implicat sub nicio formă într-un astfel de plan, dacă nu ar fi fost toți împreună acolo pentru a suporta căldura care sigur avea să urmeze. Aveau să emită împreună o singură monedă nouă, coordonată prin intermediul BRI: echivalentul unei tone de dioxid de carbon sechestrat fie prin eliminarea arderii de rutină a combustibililor fosili, fie prin captarea gazului din aer. Au promis că vor stabili un nivel minim în valoarea acestei carbon-monede, ceea ce îi expunea unui mare pericol din cauza speculanților care încearcă să-i sperie pe deținătorii de bani din plan, și au prezis o creștere a valorii

noii monede în deceniile următoare. Făcând aceste lucruri, asigurau fiabilitatea investițiilor în carbon-monede, presupunând că civilizația însăși va supraviețui. O astfel de măsură în sine ar garanta un flux de capital din diferite surse în căutarea unor opțiuni similare pentru investirea banilor: fonduri de pensii, mici rezerve naționale, active ale marilor corporații, oricine suficient de responsabil ar dori ca garanția să fie implicată, mai ales acum, că nu exista securitate nicăieri altundeva. În esență, era ca și cum ai arunca un colac de salvare oamenilor pe punctul de a se îneca. Ar putea copleși sistemul, de fapt, dacă toată lumea l-ar apuca deodată; dar carbonul trebuia sechestrat pentru a crea monedele în primul rând, deci, dacă ar fi o goană nebună după asta, nu ar fi un lucru rău. Și băncile centrale ar putea ajusta întotdeauna ascendent cantitatea de carbon economisită care ar fi necesară pentru a câștiga o monedă, creând noi pârghii de control sub forma unor titluri secundare. Crearea echipelor de certificare a sechestrării avea să fie un efort nebunesc. Spre sfârșitul zilei, băncile au fost chiar de acord să doneze bani fiduciari de tip obișnuit într-un fond aflat sub egida BRI, care a fost de acord să plătească o nouă structură birocratică responsabilă de verificarea și certificarea reducerilor de emisii. Noua birocrație era atât de numeroasă încât nicio bancă nu și-o putea permite și nu s-a pus problema unui minister. Era un plan aproape complet de ocupare a forței de muncă.

Deci a rezultat un program total. Echipa lui Mary l-a scris în detaliu, după consultări cu bancherii prezenți și cu personalul lor, preluând toate sugestiile și incluzându-le în program, apoi, la final, după ce fiecare bancă s-a consultat cu guvernul său de acasă, au făcut anunțul și au oferit prima tranșă de carbon-monede pentru cumpărare. Tranzacționarea a început, cotațiile de acțiuni s-au menținut, chiar au crescut puțin.

Apoi nu s-a mai întâmplat nimic.

Pe măsură ce zilele și săptămânile treceau, Mary își spunea că asta începe să devină un model. Făceau cu

adevărat unele lucruri doar pentru a încerca să amelioreze situația în care se aflau, *după* ce era prea târziu pentru ca aceste lucruri să aibă succes. Continuau să închidă ușa hambarului după ce caii au ieșit sau după ce hambarul a ars. Și atunci, acțiunile lor, care cu câțiva ani sau decenii mai devreme ar fi putut fi destul de eficiente, nu mai erau îndeajuns. Poate erau chiar aproape inutile. De nenumărate ori, era un caz de „prea puțin, prea târziu”, cu nimic mai puternic decât orice te-ai fi gândit să aplici într-o situație în curs de agravare.

Dacă acest lucru se adeverea pentru ceva fizic, cum ar fi dezghețarea permafrostului arctic, acidificarea oceanelor până la distrugerea bazelor lanțului trofic al organismelor marine sau declinul rapid al stratului de gheață din Antarctica, atunci erau terminați, nu se putea nega.

Și totuși, erau încă oameni care se luptau cu ghearele și cu dinții. Poate că ministerul a rămas cu adevărat în urmă doar în sfera publică. În orice caz, oamenii se luptau.

Din păcate, o luptă disperată era purtată nu numai în numele, ci și împotriva binelui – pentru a le împiedica eforturile, pentru a le încetini. Astfel, existau efectiv oameni care încercau să omoare orice ființă vie de pe Pământ, într-un genocid îngrozitor, o adevărată sinucidere. Și iată-i pe ei mergând pe o frânghie întinsă deasupra prăpastiei, iar ticăloșii aceștia săreau pe bara de echilibru de care ei se țineau, făcând tot posibilul să-i arunce pe toți către dezastru și moarte.

— Vor exista întotdeauna idioți, spunea Badim în timp ce Mary blestema o altă manifestare a respectivilor oameni.

Dar era mai rău decât atât.

— Vor exista întotdeauna nenorociți, replică ea, cu răutate.

— Să ne concentrăm asupra oamenilor care încă luptă pentru bine, spuse Badim. Sunt mult mai mulți decât ceilalți.

Apoi, la o lună după anunțarea carbon-monedei, a explodat o bombă în birourile lor de pe Hochstrasse.

S-a întâmplat noaptea, când nu se afla nimeni în clădire; poate că asta fusese intenția atentatorilor, dar nu exista nicio modalitate de a afla. Polițiștii elvețieni care au însoțit-o pe Mary să vadă locul exploziei erau crispați de îngrijorare și deloc înțelegători în timp ce o păzeau, dezaprobând cu fermitate. Să dea vina pe victimă se număra printre erorile la care erau atât de frecvent predispuși oamenii ce aplicau legea.

Au sfătuit-o să accepte o protecție sporită din partea poliției. De fapt, au insistat. Și, într-adevăr, imaginea birourilor, în clădirile elvețiene din piatră solidă, construite pentru a rezista o mie de ani, acum deschise, spulberate, cu interiorul vizibil din stradă, o mizerie neagră care i-ar fi ucis pe toți dacă ar fi fost înăuntru, era ceva de-a dreptul șocant pentru ea. Așa că a acceptat.

S-a dovedit că polițiștii nu aveau în minte ceva de genul „arestată și lăsată să iasă ziua sub protecție”. Nu, cei care se ocupau de securitatea ei îi sugerau și chiar îi cereau să se ascundă. Dispuneau de mijloace în acest scop, case sigure nu prea departe, o fortăreață în Alpi. Sau oriunde în lume îi plăcea ei, dar trebuia să se ascundă o vreme. Amenințările asupra vieții ei erau foarte reale. Insistau. Trebuia să aleagă unde – avea cât de cât această posibilitate –, dar nu și cum.

Dacă ar fi plecat din Elveția, și-ar fi părăsit echipa. Și Zürichul.

Așa că a ales Alpii.

61

Reacțiile negative la distrugerea biosferei nu sunt ceva neobișnuit. Durerea, tristețea, furia, panica, rușinea, vinovăția, disocierea și depresia sunt frecvent considerate reacții la știrile despre catastrofa climatică globală. Aceste reacții negative pot deveni uneori suficient de grave pentru a fi etichetate ca patologice.

O reacție patologică, o formă de sustragere a fost denumită „sindromul Masca Morții Roșii“, după povestirea lui Edgar Allan Poe. În povestire, un grup de aristocrați privilegiați, izolați într-un castel pe o înălțime deasupra unei zone rurale devastate de ciumă, organizează un bal mascat pentru a-și distrage atenția sau pentru a afișa indiferență sau sfidare în fața sorții lor posibile. Ei amenajează camerele castelului în așa fel încât fiecare cameră să fie iluminată într-o culoare diferită. Apoi, costumați și mascați, defilează prin castel, dansează pe muzică, stau la mese extravagante și așa mai departe. Își face apariția un străin mascat, tăcut, care se plimbă arogant printre petrecăreți și puțini cititori sunt surprinși atunci când se dovedește că străinul este însăși moartea.

Sindromul este astfel o afirmare a ideii că, sfârșitul fiind iminent și inevitabil, nu mai ai nimic altceva de făcut decât să te distrezi cât timp mai poți. „Dansul morții” din Evul Mediu târziu – *danse macabre* în franceză, *Totentanz* în germană – este un exemplu timpuriu al unei astfel de reacții, în cazul acesta asociată cu „Moartea Neagră”, marea epidemie de ciumă. Este probabil ca aceasta să fi fost una din sursele de inspirație ale lui Poe.

Sunt posibile și chiar au fost constatate reacții patologice mult mai excesive la distrugerea biosferei. Unii, care simt că se apropie sfârșitul, fac tot posibilul să-l grăbească sau să-l facă mai rău. Punctul lor de vedere pare să fie că, dacă ei tot urmează să moară, atunci și restul lumii trebuie să piară împreună cu ei. Este o manifestare evidentă de narcisism și a fost numită „sindromul Gotterdämmerung”. În ultimele zile ale celui de-Al Doilea Război Mondial, Hitler a devenit exemplul recunoscut pentru acest tip de reacție.

Denumirea sindromului provine de la opera *Götterdämmerung,* de Wagner, care se termină cu vechii zei ai mitologiei norvegiene precreștine distrugând lumea atunci când mor, într-un autodafe criminal și suicidal. O traducere populară a acestui cuvânt în limba engleză are sensul „blestemul lumii de către Dumnezeu”, deși varianta

aceasta recurge la un fals echivalent, iar cuvântul german înseamnă, de fapt, „amurgul zeilor”, și este neologismul german folosit de Wagner pentru cuvântul norvegian *Ragnarok.*

Sindromul Götterdämmerung, ca și alte patologii violente, este observat mai frecvent la bărbați decât la femei. Este deseori interpretat ca un exemplu de furie narcisistă. Cei care suferă de acest sindrom se bucură de obicei de anumite privilegii, au sentimentul propriei exclusivități și devin extrem de furioși atunci când sunt privați de privilegii și li se refuză ceea ce pretind a fi al lor de drept. Atunci, dacă alegerea lor se reduce la recunoașterea greșelii sau a faptului că distrug lumea, o reducere pe care adesea o consideră ca reală, alegerea evidentă pentru ei este distrugerea lumii, deoarece ei nu pot accepta că au greșit vreodată.

Narcisismul este, în general, considerat rezultatul unei imaginații întârziate și a unei forme de teamă. Pentru narcisist, celălalt este prea înspăimântător pentru a fi înregistrat și astfel moartea individuală a narcisistului reprezintă sfârșitul întregii realități; ca urmare, pentru narcisist moartea devine și mai înfricoșătoare și dezastruoasă decât pentru oamenii care acceptă realitatea celuilalt și continuarea lumii dincolo de sfârșitul lor individual.

Chiar și cerul nopții îl înspăimântă pe narcisist, prezentând dovezi imposibil de negat ale unei lumi exterioare sinelui. Prin urmare, narcisiștii tind să stea în casă, să trăiască în lumea ideilor și să pretindă respect și aprobare de la toți cei cu care intră în contact, care sunt priviți ca niște servitori sau fantome. Și pe măsură ce moartea se apropie, ei fac tot posibilul să distrugă cât mai mult din lume.

Se întâlnește și sintagma „capitalism Götterdämmerung“. Aceasta marchează o trecere, posibil inadecvată, de la psihologie la sociologie și, prin urmare, este în afara domeniului acestui articol; și în orice caz se explică de la sine.

62

Sibilla Schmidt, ofițer responsabil. Am pus subiectul Mary Murphy sub protecție la 7 a.m. 27 iunie. Echipa mea pentru această misiune: Thomas, Jurg, Priska, eu. Priska a făcut tot posibilul ca M. Să se simtă confortabil. În mod clar, M. Nu era fericită.

Ministerul ei a fost considerat de unii din divizia de informații ca fiind implicat în luarea de ostatici de la Davos, așa că Jurg i-a sugerat lui Thomas că M. Nu ar trebui să fie atât de pretențioasă acum. Bineînțeles că a fost politicos din punct de vedere profesional și nu a afirmat asta în prezența ei. I-am spus să păstreze astfel de gânduri pentru el de acum înainte. Suntem o echipă bună, cea mai bine cotată în evaluările interne ale serviciului federal de informații elvețian. Bineînțeles că filiala noastră a primit critici grele după incidentul de la Davos și mulți oameni au considerat că trebuia să ne implicăm într-un fel, că am fost complici sau că le-am permis să continue mai mult decât ar fi trebuit. Întotdeauna există o plăcere evidentă în a ne critica, mai ales atunci când critica provine de la figurile politice pe care le protejăm. Ne numesc *Spasspolizei,* distrugători de voie bună, dar de obicei nu ne resping serviciile atunci când este necesar. Elveția este o țară foarte liberă și sigură în comparație cu majoritatea.

O veche anecdotă europeană susține că în rai, bucătarii sunt francezi, polițiștii britanici, inginerii germani, amanții italieni, în timp ce în iad, bucătarii sunt britanici, poliția germană, inginerii italieni. Și elvețienii apar oarecum în anecdotă, dar nu-mi aduc aminte cum. Poate având aceeași slujbă atât în rai, cât și în iad? Programatori? Bancheri? Forță de securitate? Nu-mi amintesc. Poate că este o glumă elvețiană.

Am mutat-o pe M. Într-o autoutilitară antiglonț, rezistentă la bombe rutiere. Ferestre întunecate,

comunicări sigure. Priska și Thomas au făcut complimente de formă cu privire la modul în care călătorește M., aproape fără bagaje. Am pus-o în spate cu Priska, restul ne-am așezat pe scaunul din mijloc și în față. Jurg a condus. Autostrada spre Berna, fără incidente. Berna până la Thun, apoi pe malul vestic al lacului Thunersee. Viraje și serpentine în Heidi Land, case mari din lemn împodobite cu mușcate roșii, vegetație alpină care se ridică spre stâncile întunecate ale munților Berner Oberland. Prefer Graubiinden.

În Kandersteg am părăsit autostrada și am continuat până la Oeschinensee, folosind drumul lor de serviciu privat dincolo de terminalul superior al telecabinei. Pe drum, Priska i-a explicat lui M. De ce Kandersteg e un loc nefrecventat, arătând în jurul nostru: practic nu există loc unde să schiezi, pur și simplu pentru că toate pantele din jurul orașului sunt stâncoase. Singura ieșire din canionul cu pereți abrupți este tunelul feroviar către Rhone, unul dintre cele mai vechi tuneluri. Deci, este liniștit, ca toate canioanele alpine prea abrupte pentru schi. Există chiar și mai puțini parapantiști decât schiori.

Am trecut cu mașina pe lângă oile de pe o pajiște alpină și M. A spus că arată ca Irlanda, dacă nu te uiți în sus. Creasta sudică este foarte înaltă.

Ajunși la Oeschinensee, 10:40 a.m. Un lac rotund de dimensiuni decente sub o stâncă înaltă, un zid înclinat de granit gri de aproximativ o mie de metri înălțime. Este uluitor. Lacul este albastru opac, semn al ghețarilor undeva deasupra.

Priska i-a vorbit lui M. Despre Oeschinensee, i-a explicat că rar se întâmplă să ai un lac atât de mare situat atât de sus, pentru că toate văile alpine au fost atât de netezite de ghețarii gigantici ai erei glaciare încât nu au mai rămas versanți de piatră care să rețină apa. Deci, nici iazuri sau lacuri până nu ajungi la uriașii din Mitteland. Dar aici, o alunecare de teren s-a prăbușit de pe stâncă deasupra văii, creând un blocaj și, în cele din urmă, a apărut un rezervor natural de zăpadă topită. Priska a spus că lacul nu are un

flux de ieșire, deoarece apa lui se scurge prin alunecarea de teren și iese într-un pârâu mare, înainte de Kandersteg. Nici eu nu știam asta și mi s-a părut interesant, dar M. A dat din cap, prea distrasă pentru a fi interesată.

Am mers cu mașina pe lângă hotelul montan de pe malul lacului, până la a doua clădire rezervată pentru noi. Proprietarii – o familie – sunt conștienți de situația noastră, ajutând ca și înainte.

Într-una dintre cabanele de deasupra lacului aparținând SAC[37] se făcea curat pentru sosirea noastră, fără vâlvă, astfel încât o să dureze câteva zile. Așa că am stat în a doua clădire a hotelului de pe malul lacului. Am petrecut două zile plimbându-ne în jurul lacului cu M. Ea a refuzat să rămână în clădire și am simțit că plimbările sunt suficient de sigure, am primit confirmare de la Berna. Potecile din jurul lacului sunt parțial împădurite, ridicându-se deasupra liniei arborilor. M. Se oprea mereu să studieze statuile de lemn din pădure, cioplite din trunchiuri de copaci care nu sunt tăiate. Figuri primordiale, fețele fiarei, folclorul local, Böögen etc., toate pândesc în umbră, printre copaci. Mai sus, traseul trece printr-o zonă de *krummholz,* copaci mici și noduroși. Tipic Berner Oberland, a spus Priska. În timp ce mergeam, Priska i-a vorbit lui M. Despre Alpi, mai ales lucruri pe care le știm cu toții, dar Priska știe mai multe.

Stânca din spatele lacului este într-adevăr impresionantă. În fiecare zi, pâlcuri de nori zdrențuiți coborau până la jumătatea ei, arătând cât de înaltă este. M. A spus că stânca în sine este mai înaltă decât cel mai înalt munte din Irlanda. Înălțimea sa și ciudata nuanță de cobalt a lacului oferă zonei aspectul de imagine nereușită realizată pe computer sau de ilustrație de pe coperta unui volum ieftin, prea improbabilă și prea fantastică pentru a fi reală. Clar prefer Graubünden.

Într-o seară, M. A stat de vorbă cu proprietarii hotelului. Acum sunt de vârstă mijlocie; i-am întâlnit odată când erau mai tineri, când părinții m-au adus aici. Acum copiii lor sunt suficient de mari pentru a conduce hotelul. I-au spus lui M.

[37] SAC - Swiss Alpine Club, Clubul Alpin Elvețian.

Că fiul lor va fi a cincea generație care va deține și va conduce hotelul. Ea a comentat că i se pare neobișnuit acest lucru și ei au dat din cap. Se simțeau norocoși, spuneau ei. Le place aici.

Arătând spre stânci, M. A întrebat dacă se pot face drumeții în jurul lacului. Priska a clătinat din cap.

— Există un punct dificil, a răspuns fiul, îndreptând degetul spre lac. Se pot face, dar există o cornișă, a continuat el, indicând o linie verde care traversează peretele de stâncă aproximativ pe la mijloc. Eu am făcut-o o singură dată și atunci eram tânăr. Nu aș mai face-o. Există un loc în care poteca este prea îngustă pentru a fi în siguranță.

— Ca întotdeauna în viață, a replicat M.

Fiul a încuviințat din cap, spunând că există întotdeauna un punct dificil.

A doua zi am urcat la Friindenhutte, refugiul SAC amenajat acum pentru noi. Plecare la 5:20 a.m. O ascensiune de o mie de metri, grea pe alocuri. M. Era obosită de la început și părea frustrată că nu am rămas pe malul lacului. Ordine de la Berna, i-am spus. Procedură standard. Adevărata casă sigură de aici este cabana SAC.

Urcare abruptă în șase ore, întotdeauna pe traseu. Cablu de prindere de-a lungul unei porțiuni abrupte. Poate că M. Are rău de înălțime. A mers încet, tăcută.

Refugiul Friindenhutte este impunător, o cutie mare de piatră, fațade cu obloane decorate cu dungi roșii și albe dispuse în V la ferestre. Ciudat să vezi așa ceva într-un loc atât de înalt și de îndepărtat, cum e cazul mereu cu cabanele SAC. Fiecare pare mai puțin probabilă decât următoarea, este un joc pe care îl joacă pentru a-și amuza colegii alpiniști și cabanieri. Aceasta este construită pe o ridicătură în patul unui ghețar dispărut acum, resturi de gheață atârnând încă în partea superioară a bazinului. O veche morenă terminală șerpuiește în zigzaguri lenește de fiecare parte a cabanei. În fotografiile de pe peretele sufrageriei se vede ghețarul Friindengletscher așa cum arăta în 1902, o limbă mare de gheață care aproape că

ajunge la cabană, profilându-se peste ea. Apoi, încă patru fotografii făcute de-a lungul anilor, două aeriene, care arată retragerea gheții. Acum nu a mai rămas decât o bucată de alb-cenușiu, încastrată acolo, sub stâncă, în punctul de jos al crestei.

După-amiază M. S-a odihnit. Mi s-a părut că suferă din cauza înălțimii și i-am dat tablete de Diamox. Mai târziu a dat câteva telefoane pe o linie criptată pe care am stabilit-o pentru ea. După aceea a tras un pui de somn, s-a trezit chiar la apus. Vârfuri roz strălucitoare pe fundalul unui cer senin, norii de mare altitudine din est sunt, de asemenea, roz. M. A zis că poate lucra telefonic și că e mulțumită că se poate ascunde aici pentru o vreme. Semn bun.

Un alt semn bun a fost apetitul ei în acea seară. Bucătarii au pregătit *raclette* și *rosti,* salată și pâine. Îngrijitorii erau un cuplu de vârstă mijlocie, ajutați de o pereche de tineri asistenți. Au condus-o pe M. Într-o cameră ca de cămin, altceva nu aveau, ceea ce însemna că avea la dispoziție o întreagă *matratzenlager*[38] doar pentru ea. Ea a râs când a văzut camera. Salteaua unică se întindea pe toată lungimea camerei, cu numere pe tăblia lungă, marcate pentru douăzeci de persoane, cu o plapumă și cu o pernă pentru fiecare. A luat două perne și a spus noapte bună. 9:10 p.m.

A doua zi, cabana era goală, cu excepția noastră și a cabanierilor. M. A luat micul dejun în sala de mese, a trimis e-mailuri și a sunat pe liniile criptate care i-au fost puse la dispoziție. Apoi a băut cafeaua pe terasa cu vedere la lac, situat cu 1.200 de metri mai jos. Alpii sunt mari, a remarcat ea către Priska.

Mai târziu, în acea zi, a cerut să meargă la plimbare, iar noi am condus-o până la poalele ghețarului, la vreo șase kilometri altitudine. O ascensiune mai puțin abruptă decât fusese ascensiunea până la cabană cu o zi înainte. După ce Mary a remarcat acest lucru, Priska i-a explicat: în loc să urcăm pe versantul unei mari văi glaciare în formă de U,

[38] Cameră de dormit într-o cabană, prevăzută cu priciuri, în 1b. germană, în original.

așa cum am făcut ieri, mergeam acum de-a lungul fundului unei văi în U mai mici, dar mai înalte. Fundul presărat cu stânci al unei văi suspendate, mult mai puțin abruptă decât acolo unde se prăbușește în valea mai mare de dedesubt. La fel ca întotdeauna. Mai puțini mușchi, licheni și flori alpine cu cât urcam mai sus, până la stânca goală, probabil aflată sub gheață până acum doar câțiva ani. Până la jumătatea după-amiezii am ajuns la poalele ghețarului, care era în mare parte acoperit cu pietriș negru căzut de pe creastă, dar și brăzdat de incizii verticale albe de topire, făcând gheața glaciară vizibilă și, în cele mai adânci părți ale fisurilor, destul de albastră.

— Trebuie să fie deprimant, a remarcat M. Vedeți cu adevărat cum se topesc ghețarii.

— Este rău, a spus Priska. Poate nu la fel de rău ca în Himalaya, unde topirea reprezintă alimentarea lor cu apă. Totuși, se schimbă lucrurile și aici. Pierdem apă, hidroenergie. Și e rău. Ca o boală. Un fel de febră, care ne ucide ghețarii.

Chiar și așa, peretele rămas din piciorul ghețarului se ridica la aproximativ cincisprezece metri deasupra capului. Pentru a urca pe ghețarul propriu-zis, ar trebui să urmezi morena laterală și să treci peste deschizătura dintre morenă și gheață. Posibil o treabă pentru crampoane, cu care să urci pe gheața propriu-zisă, exceptând cazul în care ar exista un pod solid din piatră sau din gheață. Nu în programul de astăzi.

Am coborât cu M. Înapoi la capătul bazinului, abia atunci ne-am dat seama cât de abruptă fusese ascensiunea. Seara plăcută la cabană.

Un vuiet și o bubuitură foarte puternică ne-au trezit pe toții la ora 2:46 a.m. Ne-am repezit la M., pregătiți pentru probleme, Jurg cu pistolul scos. Am alergat la ferestre pentru a privi afară, dar era o noapte fără lună, nu se vedea nimic. Zgomotul încetase, nu se mai auzea și nu se mai vedea nimic. Avalanșă, a sugerat Priska. Nu, cădere de pietre, a spus unul dintre cabanieri; nu zăpadă, ci pietre. O stâncă, sigur, a adăugat el, zgomotul fusese foarte

puternic. Durase poate treizeci de secunde. Cabana era construită pe o mică ridicătură, departe de stâncile înconjurătoare, iar cabanierul a spus că nu ar trebui să ne facem probleme cu căderile de pietre sau cu șuvoaiele care se iscau uneori.

Majoritatea s-au întors la culcare. Jurg, Priska și cu mine am rămas o vreme în afara camerei lui M., așezați pe podea, fără somn. Thomas și unul dintre cabanieri au ieșit să se uite în jur și s-au întors raportând că o nouă masă de stâncă se afla acum la vest de cabană. I-am alertat pe cei de la Berna, ne-am întrebat ce se întâmplă, dacă am fost atacați. Am așteptat să primim răspunsuri de la Berna despre incident, să știm părerea lor despre posibilitatea ca elemente ostile s-o fi localizat pe M. Și să-i fi pregătit ceva.

În zori am ieșit și am văzut; da, o nouă alunecare de pietre. Se desprinseseră de pe creasta abruptă din vestul cabanei. Materialele căzute ajungeau până aproape de cabană. Mormane de bolovani uriași de șist cristalin, gneis și granit se înălțau pe fundul bazinului. Priska a explicat că punctul de contact dintre diferite tipuri de roci e întotdeauna un punct slab. Cele mai mari bucăți se rostogoliseră cel mai departe, ca de obicei. Un bolovan aproape la fel de mare cât cabana se oprise la doar vreo douăzeci de metri de ea. Arăta ca o statuie nefinisată a cabanei propriu-zise. Ar fi zdrobit-o dacă ar fi lovit-o cu oarecare elan. Cu alte cuvinte, încă o rostogolire a acestui zar uriaș și – bum! — am fi fost zdrobiți.

Am discutat cu echipa mea în *Schwyzerduiitsch,* astfel încât M. Să nu ne poată înțelege.

— Coincidența este prea mare, le-am spus. Am o bănuială urâtă. Suntem pe cod roșu acum. Trecem la acest protocol.

Berna a fost de acord.

— Cod roșu, desigur. Pregătiți-vă de plecare, au spus ei. Vom reveni cu un plan de evacuare de îndată ce îl vom avea. Evident că am rămas fără acoperire.

Am cântărit opțiunile. Dacă am rămas fără acoperire, ar fi periculos să ne evacueze cu elicopterul. Atacurile cu

drone erau mai mult decât posibile. Desigur că și cabana însăși era vulnerabilă. Berna a promis că planul va fi gata într-o oră.

Cu mult înainte de asta, Priska a venit cu un plan propriu. Am sunat la Berna și le-am expus planul. Au recepționat, ne-au spus să așteptăm, au revenit repede. „Dați-i drumul”, ne-au spus.

— Trebuie să plecăm, i-am zis lui M.

— Din nou? s-a plâns ea.

— Din nou. Berna crede că locația dumneavoastră poate fi cunoscută cumva de elemente ostile.

— Chiar crezi că cineva ar putea declanșa o alunecare de pietre atât de mare?

— Posibil. Cabanierii spun că stânca de acolo avea o proeminență. Ar fi putut să cadă în mod natural, dar, dacă partea aceea ar fi fost lovită de o rachetă, poate nici măcar o rachetă explozivă, doar o masă inertă lovind cu o oarecare viteză, stânca ar fi fost doborâtă. Asta ar fi îngropat toate semnele unei rachete și ar fi arătat ca un accident. Alunecarea de roci putea foarte bine să facă praf cabana. Doar că a ratat-o. Nu puteau fi siguri până nu încercau.

— N-o fi doar o coincidență?

— Adică, stânca asta, după atâtea secolele de când stă agățată acolo, cade tocmai acum, chiar când sunteți dumneavoastră aici? Se prăbușește fix acum?

— Ar putea fi totuși o coincidență, a insistat ea. Așa sunt coincidențele.

— Au mirosit ei ceva la Berna. Ei nu cred că este o coincidență, i-a explicat Thomas, clătinând din cap.

— Bine, a zis M., arătând din ce în ce mai îngrijorată. Și-acum, încotro?

I-am spus planul nostru.

63

Au venit s-o ia chiar după miezul nopții, bătând în ușă de parcă voiau să o trezească, dar ea nu închisese un ochi. Întreaga cabană era întunecată și rece, gardienii ei erau tăcuți și nervoși.

— Alpiniștii pornesc întotdeauna la ora asta, i-a spus Priska pe un ton liniștitor, pentru a ajunge cât mai sus înainte ca lumina soarelui să declanșeze căderea stâncilor.

Priska și Sibilla au dus-o într-una dintre toalete și i-au trecut o baghetă peste corp în timp ce ea stătea tremurând în lenjeria intimă. Apoi au plimbat bagheta peste toate hainele pe care urma să le îmbrace, tot ce avea de gând să ia cu ea, adică mai nimic. I-au cerut să-și lase telefonul la cabană; îi va fi trimis mai târziu. La fel și cu restul de haine. Credeau că nu are instalate dispozitive de urmărire, au spus ei, dar cel mai bine este să se asigure și să lase în urmă tot ce nu este necesar pentru această zi.

Cabanierii i-au dat haine călduroase, bocanci de alpinist cu colțari și un costum exterior ca un fel de salopetă, dar căptușit cu puf. Semăna cu un costum spațial, i se părea ei. De asemenea, i-au dat o cască de alpinist și un ham de purtat în jurul taliei și al coapselor.

— Nu cred că îmi place planul ăsta, a spus Mary.

— Va fi bine, a încurajat-o Priska. Friindenjoch nu este atât de greu.

— Nu-mi place cum sună, a zis Mary.

Știa că „nu atât de greu“, atunci când venea vorba despre Alpi, era modul elvețian de a spune „al dracului de greu”. Și mai știa că *joch* înseamnă „pas, trecătoare”. Probabil punctul de jos de la capătul bazinului lor, acolo sus, deasupra ghețarului pe care îl vizitaseră cu o zi înainte. În peretele stâncos, care face parte din creasta marelui lanț muntos Bernland Oberland, exista o crestătură chiar deasupra ghețarului. Dacă știai unde să o cauți, crestătura era vizibilă chiar și din cabană. Dar cu o zi înainte, observase că stânca neagră de sub crestătură părea complet verticală. Nu atât de greu… vezi să nu!

La ora două dimineața au ieșit în noaptea rece. Nu era lună, dar, la lumina stelelor, pereții bazinului străluceau ca

și cum ar fi emis propria lumină interioară neagră. Fasciculele lanternelor montate pe căștile lor străpungeau noaptea și descriau pe solul pietros cercuri și elipse variabile. Mary înainta prinsă în coardă între Thomas și Priska, cu Sibilla și cu Jurg pe o altă coardă lângă ei. Toți aveau lanterne pe căști, așa că nimeni nu se uita la celălalt în timp ce vorbeau.

După câteva ore de mers pe pantă pietroasă, Mary, care gâfâia nemulțumită, s-a încălzit – cu excepția nasului, a urechilor, a degetelor de la picioare și a vârfurilor degetelor de la mâini. Așa au ajuns la poalele a ceea ce mai rămăsese din ghețar. De acolo, s-au cățărat cu greu pe morena laterală, care consta din bolovani împrăștiați, fixați precar în nisipul acoperit cu o crustă de gheață. Apoi, Mary a trebuit să se concentreze asupra urcușului pe partea alunecoasă a ghețarului propriu-zis. Panta de gheață albă pe care își propuneau să o escaladeze era înclinată la aproximativ 45°, poate mai mult; a fost deci nevoie de colțari, o urcare scurtă, dar dificilă. Nu făcuse niciodată așa ceva. Au așezat-o și au ajutat-o să-și prindă colțarii de bocanci, i-au întins un piolet și, după aceea, când a lovit gheața cu bocancul, vârfurile colțarilor ei s-au înfipt foarte frumos. Dacă lovea bine, era ca și cum ar fi stat pe treapta unei scări, o treaptă care nu era altceva decât bocancul ei cu talpa rigidă, fixat pe poziție. Destul de uimitor. Urca pe versantul ghețarului, poc, poc, poc.

Ajutându-se de coarda întinsă de la ea la Thomas, care ajunsese deja pe vârful mai plat al ghețarului, era aproape simplu.

Apoi, a mers pe vârful ghețarului împreună cu ceilalți și a simțit cum vârfurile îndreptate în jos ale colțarilor se fixează pe suprafața gheții la fiecare pas. Uneori se scufunda puțin și apoi se oprea, când dădea de un strat de zăpadă tare.

— Ăsta este firn, i-a spus Priska. E bun de mers pe el.

De fapt, era destul de ciudat. Mary a descoperit că preferă gheața goală, unde se lipea instantaneu la fiecare pas, rămânând deasupra ei aproape la înălțimea unui cui de

colțar. Trebuia să-și elibereze picioarele cu mici smucituri la fiecare pas, apoi să ridice piciorul puțin mai sus când înainta, altfel putea să se prindă într-un vârf și să se împiedice. După ce făcea pasul și se fixa, nu avea cum să alunece, chiar dacă ar fi vrut. Asta era liniștitor. Bocancii cu care o echipaseră erau puțin prea mari pentru picioarele ei, s-a gândit ea; alunecarea în interiorul bocancilor era singurul inconvenient al întregului proces.

Nimic din toate astea nu-i făcea plăcere, nu era genul ei de lucruri. Mary se îndoia că întreaga aventură chiar era necesară, dar nu voia să-i întrebe, deoarece ar fi sunat ca o critică. Și dacă ea era în pericol, atunci și ei erau în pericol și totuși, desigur, rămâneau cu ea, asta era treaba lor. Așa că făcea tot ce-i spuneau ei fără niciun fel de comentarii. Faptul că ei credeau că toate astea sunt necesare era destul de înspăimântător, de fapt, dacă își permitea să se gândească la asta. Ceea ce nu făcea. Se concentra asupra gheții de sub picioare, asupra respirației.

Și-au croit drum prin ghețarul înalt într-un ritm constant. Singurele sunete erau scârțâitul și scrâșnetul curelelor și al colțarilor. Odată au auzit zgomotul unei stânci căzând. În afară de asta, liniște fără vânt. Cer negru, plin de stele. Calea-Lactee, ca un nor argintiu, aproape că apunea spre vest. Thomas urmărea o serie de steaguri care fluturau pe bețe de lemn, înfipte în cutii umplute până sus cu ciment. Mary s-a cutremurat la gândul transportării cutiilor până aici, cântăreau probabil cel puțin douăzeci de kilograme fiecare, dar acum toate erau la locul lor, marcând drumul până la trecătoare. Priska i-a spus că traseul marcat de steaguri continuă de-a lungul câmpurilor de crevase. Vor muta steagurile atunci când gheața se va deplasa, a adăugat ea, deși nu exista o astfel de problemă cu gheața care se topise până când ajunsese un fel de rămășiță minimă, un câmp de gheață aproape staționar. Priska și Sibilla au încercat să-i arate câteva crevase pe lângă care tocmai treceau, dar Mary nu a reușit să le vadă. Ușoare depresiuni în zăpadă acoperind gheața; poate mai degrabă firn decât gheață; ar fi mers chiar deasupra lor. O idee

proastă. Trecând pe lângă un steag, a văzut la lumina lanternei că atât cutiile, cât și steagurile erau vopsite în portocaliu. La lumina stelelor păreau gri.

După două ore de ascensiune, au ajuns în vârful ghețarului și s-au confruntat cu stânca neagră a trecătorii. O adâncitură îngustă, cu pereți verticali, separa stânca neagră de marginea gheții. Se numea *bergschrund*[39], i-au spus ei. Faimos pentru că putea fi un obstacol serios la trecerea de pe gheață pe peretele de stâncă, uneori insurmontabil. Din fericire, acest *bergschrund* avea un fel de scară săpată în gheața de sub picioarele lor, treptele sale neuniforme, adânc perforate de vârfuri de colțari, ducând în jos spre stânca neagră și blocurile de gheață risipite pe fundul micii râpe întunecate. Dificilă treabă, odată ajunși acolo; Priska și Thomas au prins-o de mâini, pășind împreună cu ea, iar ea le era recunoscătoare pentru sprijin. Am cincizeci și opt de ani, ar fi vrut să le spună, astfel de călătorii nu sunt pentru mine, sunt un copil al orașului. Sunt fată de oraș. De pe fundul crevasei era înfiorător să ridici privirea și să vezi doar o bandă îngustă de stele deasupra capului.

Au urcat pe fața stâncoasă a *bergschrund-xaxii,* introducându-și vârfurile colțarilor în crăpăturile stâncii. La început i s-a părut o idee proastă, dar, de fapt, bocancii i se lipeau pe stâncă chiar mai ferm decât o făcuseră pe gheață. Și peretele de piatră s-a dovedit a avea adâncituri în el, aproape suficient de regulate încât să fi fost tăiate de și pentru oameni, deși Priska spunea că nu.

Apoi au depășit peretele și au mers pe jos scârțâind, ca pe niște picioroange mici, peste dale aproape plate de piatră neagră, conducându-i pe nesimțite în sus printre pereții negri verticali, de fiecare parte. Arăta ca un hol fără acoperiș, sculptat de titani. Priska, în modul de ghid turistic complet, în ciuda sau din cauza ciudățeniei suprarealiste a

[39] „Crăpătură în munte”, în 1b. germană, în original - o crevasă sau o serie de crevase întâlnite adesea în apropierea capătului unui ghețar de munte. Eroziunea stâncii sub un *bergschrund* contribuie la formarea unui circ glaciar sau a unui amfiteatru natural.

situației, i-a spus că falii comune ale stâncilor au permis ghețarului, când acesta era atât de înalt încât acoperea întreaga suprafață a crestei, să smulgă și să deplaseze bolovanii liberi din pasaj, împingându-i cel mai probabil spre sud, așa cum o să vadă în scurt timp. Bolovanul acum lipsă a produs o spărtură în creastă, spărtura pe care o văzuseră de jos, la fel de pătrată ca și cum ar fi fost trasată folosind firul cu plumb și nivela unui dulgher. Foarte suprarealist. Ca să nu mai vorbim de gândul la o mare de gheață atât de înaltă încât acoperise această parte a lanțului muntos și probabil tot restul Alpilor, totul cu excepția crestelor și a vârfurilor și mai înalte. Doar o altă trecătoare alpină elvețiană, păreau să sugereze, prin atitudinile lor, Thomas și ceilalți, dar Priska era evident mândră de asta. Fiecare trecătoare din Alpi are propriul caracter, spunea ea. Majoritatea erau bine cunoscute încă din Evul Mediu sau poate cu mult înainte, pe vremea când oamenii s-au așezat pentru prima oară pe acești munți în urmă cu mii de ani. La fel ca Omul Ghețurilor, a cărui mumie a fost găsită în trecătoare după retragerea ghețarului la est de aici. Își croise drum prin trecătoare acum cinci mii de ani. Sau nu a reușit să-și croiască drum, s-a gândit Mary, dar nu a spus-o cu voce tare.

Așa că și-au continuat drumul prin trecătoarea Friinden. Parcă ar fi trecut printr-un coridor dintr-o lume în alta. A durat doar vreo cinci minute. Erau doar cu treisprezece metri mai jos de altitudinea de trei mii de metri, a spus Priska. Oamenii săreau de multe ori pentru a se preface că ating acea înălțime de trei mii de metri deasupra oceanelor. Elvețieni, și-a zis Mary. Ea nu ar fi putut sări nici măcar un centimetru de la sol.

Când au ajuns la capătul îndepărtat al trecătorii, zorii inundau Alpii spre sud. Galbenul crud al dimineții. O lume nouă într-adevăr. Efectul Alpenglow colora în roz vârfurile orientate spre est; cele orientate spre celelalte puncte ale busolei erau colorate în mov sau purpuriu și negru. Gheața de sub ei era de un albastru intens, cremos, cerul deasupra lor era gri-deschis, nuanțat de lumina galbenă din aer.

Vârfurile se întindeau până la orizont în toate direcțiile, iar spre sud, un alt lanț muntos de mari dimensiuni era paralel cu cel pe care îl traversau. Mai jos, un ghețar sinuos lung era flancat de morene laterale negre. Kanderfirn, i-a spus Priska. Nu gheață goală, ci firn, care-i dădea un aspect catifelat. O catifea turcoaz-închis, foarte ciudată la vedere.

Chiar sub ei se deschidea un hău, apoi mai jos, o masă ușor înclinată de gheață goală, care servea ca un fel de terasă, coborând în pantă până la o zonă acoperită cu firn, mult mai departe. Ultima crevasă dintre capătul terasei de gheață și firn era invizibilă pentru ei din punctul unde se aflau, indicând ceva evident abrupt: o stâncă. Uitându-se în direcția ei, Mary strânse din dinți: urma o coborâre lungă și ea era deja obosită, o dureau picioarele și tendoanele lui Ahile și avea o senzație de epuizare în toți mușchii.

A,…

Dar nu scotea o vorbă. Îi urma, pas cu pas. Jos, apoi mai jos, apoi din nou tot mai jos. Pe alocuri o ajutau. Mersul în bocancii cu colțari era incomod, dar și sigur, în măsura în care bocancii rămâneau ancorați; nu era cea mai neplăcută senzație, dacă se gândea la consecințele pe care le-ar fi avut o alunecare. Priska a confirmat ceea ce simțea Mary cu tălpile: introduci intenționat cuiele de la colțari într-o crăpătură și ai stabilitate într-un mod pe care bocancii simpli nu ți-ar oferi-o. Asta însemna că presiunea asupra gleznelor era extraordinară și, deseori, se trezea chiar la limita efortului, chiar în pragul unei căderi, cu picioarele înclinate în moduri pe care nu le-ar fi ales niciodată. Uneori singura ei soluție era să cedeze și să coboare încă un pas, prea rapid, negândit, disperat. De fiecare dată când se întâmpla, picioarele îi erau blocate într-o nouă crăpătură, o salvare neașteptată. La dracu’! își spunea ea, din când în când. La naiba! Asta nu putea să mai dureze. Un pas trebuia să greșească. Inima îi bătea cu putere, transpira, nu exista altceva decât această scară abruptă ruptă din stânca neagră crăpată.

După o coborâre nesfârșită, au ajuns pe terasa de gheață pe care o observase de pe trecătoarea de deasupra,

care acum se înclina în jos cât vedeai cu ochii, apoi se termina brusc, în aer. Evident, un fel de faleză care nu se vedea de acolo, gheață sau piatră, nu conta, avea să fie rău, îngrozitor de rău.

— Așteptăm aici, i-a spus Priska.

— Așteptăm? a repetat Mary. Pentru ce?

— Vin aici după noi. Vom face o plimbare.

— Slavă Domnului! a exclamat Mary.

Departe, mult mai jos, unde se vedea o suprafață diferită a ghețarului, pe partea îndepărtată a firnului, Mary a zărit o linie de steaguri. Acum era suficientă lumină pentru a vedea că sunt portocalii. După cincisprezece sau douăzeci de minute, au auzit un zgomot din vale. Un elicopter, cu crucea albă elvețiană pe fond roșu pictată pe lateral, se ridica spre ei. A durat ceva timp; chiar era drum lung până jos. Și aerul era rarefiat, Mary o simțea chiar în oase, o slăbiciune pe care nu-i plăcea că o simtă.

Elicopterul a aterizat dislocând zgomotos aerul, la vreo cincizeci de metri distanță, pe o întindere aproape plată de gheață. Cu elicele încă rotindu-se deasupra cu mare vuiet, un bărbat cu cască și costum pentru zbor a deschis o ușă laterală, a coborât și le-a făcut semn să se apropie. Ferindu-și capul, s-au îmbulzit către elicopter, s-au așezat pe gheață, și-au scos colțarii (pe Mary au ajutat-o ceilalți), apoi au urcat treptele metalice. Înăuntru zgomotul era la fel de tare ca și afară, dar, după ce s-au așezat în cabina centrală și au fost legați în scaunele cu chingi de un membru al echipajului, și-au scos căștile de cățărat și au primit anti-foane. Când și le-au pus, lumea a devenit brusc mult mai liniștită. Mary auzea voci în urechi.

Discuția din căști era în germana elvețiană, așa că Mary doar se relaxa și își flexa gambele și picioarele. Erau la un pas de crampe, în mai multe locuri diferite. Până și în coapse. Se simțea zdrobită și nu putea nega asta.

O așezaseră lângă o fereastruică și, în timp ce elicopterul se ridica, privea afară: munți negri abrupți, întinderi vaste de zăpadă albă. Apoi o vale și mai adâncă, imensă, cu pereți verzi în cea mai mare parte, străbătută

de un râu și de autostrăzi, șine de tren, cu sate miniaturale, turle de biserică și turnuri pătrate, acoperișuri și podgorii urcând în rânduri până la marginile văii, mai ales pe partea dreaptă, pe versanții orientați spre sud. Fluviul Ron, presupunea Mary. Dacă avea dreptate, aceasta era valea cea mare din cantonul Valais, una dintre cele mai mari văi din Elveția.

Zburau prin acest imens canion, mai jos decât munții de pe laturile sale. Apoi au virat la stânga, spre sud, și au zburat peste o vale îngustă. Mary știa că masivul Matterhorn se află la capătul uneia dintre aceste văi sudice, dar nu-și imagina că vor merge la Zermatt să se ascundă și i se părea că oricum zburaseră mult mai spre vest. În lumina strălucitoare orizontală a dimineții, aceste văi laterale erau încă ascunse în umbră. Își pierduse oricum simțul orientării.

În cele din urmă, canionul îngust pe care urcau s-a închis asupra lor, iar elicopterul a coborât pe o platformă de beton, sub un baraj tot de beton, un baraj foarte înalt și foarte îngust, curbat cum sunt de cele mai multe ori barajele. O vedere suprarealistă, un baraj de benzi desenate care părea exagerat de caricaturizat.

Au coborât din elicopter și de pe platforma de aterizare au intrat într-o clădire. Aici s-au așezat și au mâncat rapid ceva, s-au dus la baie, și-au schimbat bocancii de zăpadă cu încălțări de drumeție mult mai convenționale.

— Tot nu am terminat de mers, i-a explicat Priska. Încă o scurtă plimbare.

— Cât de scurtă? a întrebat Mary, enervată și înfricoșată; era epuizată, o simțea în picioare.

— Șase kilometri, a răspuns Priska. Nu-i foarte departe.

— Și două sute de metri mai sus, a adăugat Thomas, parcă ar fi corectat-o pe Priska. Dacă dați informații, divulgați-le complet.

Mary și-a mușcat limba și n-a spus nimic. Era istovită. Avea să fie și mai rău.

Grupul a părăsit clădirea cu puțin înainte de prânz. Soarele strălucea chiar deasupra barajului care se înălța

deasupra lor. Era cel mai înalt baraj din Elveția, i-au spus ei, al cincilea ca înălțime din lume, măsura aproape trei sute de metri.

Slavă Domnului, o telecabină aștepta pe versantul de vest de lângă baraj. S-au urcat în că și au suit rapid, obținând o vedere magnifică asupra barajului concav din beton. Erau atât de sus, încât le pocneau urechile. Este greu de imaginat cine s-ar fi putut gândi să construiască un baraj într-un astfel de loc, blocând, cu un zid de beton înalt de trei sute de metri, un defileu îngust și adânc.

Ajunși în stația de sus a telecabinei, au coborât și au trecut printr-un tunel lung, un tunel cu porțiuni de galerie deschise pe partea stângă, cu vedere în jos, spre rezervorul din spatele barajului. Apa avea culoarea antigelului dintr-un radiator.

Apoi au ieșit din tunel și s-au îndreptat spre vest, într-o depresiune nu prea adâncă. Un alt canion sculptat de un ghețar, pe un traseu care se întindea pe fundul canionului, pe lângă un pârâu care murmura. Mary abia își mai simțea picioarele. Trebuia să recunoască: era mult mai ușor decât drumețiile în bocancii de zăpadă și cu colțari, dar nu mai avea putere. Se simțea zdrobită. Era un pic jenant că gardienii ei nici măcar nu păreau să-și dea seama de efort. Elvețienii dracului și munții lor nenorociți! Era depășită de mici schiori de numai trei ani, care nici măcar nu foloseau bețele de schi, treceau pe lângă ea fără ca măcar să o vadă; de ce să se mire, ei erau ca niște ibecși aici, pe teren propriu. Traseu prăfuit, stâncos. Pante acoperite cu iarbă verde mărginind pârâul, pereți stâncoși deasupra ierbii, sus în stânga, jos în dreapta. Din ce în ce mai sus. Scrâșnind din dinți. Se simțea slăbită până în măduva oaselor.

Apoi a observat că pârâul din dreapta avea o culoare maro-închis. Apa limpede curgea repede peste o albie de un maro-roșcat. Se uită mai de aproape; albia era acoperită aproape în întregime de cuie ruginite. Cuie, șuruburi, șaibe, piulițe, coluri, alte bucăți mici de feronerie, toate de un maro-închis, ruginiu, intens, mochetând fundul pârâului într-o țesătură densă, de parcă ar fi fost midii sau arici-de-

mare. Era ca o viziune dintr-un vis suprarealist, îi era greu să-și creadă ochilor. De fapt, se întreba dacă nu cumva, în epuizarea ei, are vedenii.

— Ce naiba e asta? și-a întrebat ea paznicii, arătând cu mâna.

Ei au ridicat din umeri.

— Din vremurile de demult, a răspuns Priska.

— Ce vremuri de demult?

— Veți vedea.

Au urcat dealul și s-au trezit într-o adâncitură rotundă și adâncă, cu o stâncă în stânga și o pajiște verde alpină în dreapta. Iarba acoperea fundul bazinului, presărat cu pietre de toate dimensiunile, de la cele mai mici, la unele mari cât o casă, semănând cu dolmenele din Irlanda – și apoi a văzut că unele dintre acestea erau într-adevăr clădiri, cuburi de beton cu pereți goi, fără uși și fără alte caracteristici.

Uitându-se din nou în jur, Mary a observat că faleza care mărginea bazinul spre sud includea trei uși masive din beton, ovale uriașe înalte de cincisprezece sau poate douăzeci de metri și aproape la fel de late. Aidoma caselor ca niște cuburi de pe fundul bazinului, acești pereți din stâncă erau la fel de inexpresivi pe cât putea fi betonul.

— Ce este asta? a întrebat Mary.

— Armata, i-a răspuns scurt Sibilla.

— Forțele aeriene, a adăugat Priska, arătând spre ușile uriașe din stâncă, de parcă asta ar fi explicat ce voia să spună.

— Civilii nu au voie să pătrundă în acest bazin. Nimeni nu vine aici.

— Dar noi am făcut-o, a zis Mary.

Și apoi o ușiță de beton, sub cele uriașe, atât de mică încât Mary nu o observase, s-a deschis din interior. Paznicii i-au arătat drumul.

Mary îi urmă chiar în interiorul muntelui. Ajunse la concluzia că se află într-una dintre bazele secrete ale forțelor aeriene elvețiene. Priska tăcuse, ceea ce era neobișnuit pentru ea. Zvonurile despre astfel de locuri

ajunseseră anterior la Mary și toată lumea le auzise. Moștenire a Războiului Rece, o instalație pentru avioane-lansatoare de rachete, concepute pentru a contracara o posibilă agresiune sovietică. Dacă tancurile sovietice ar fi atacat, aceste uși mari de pe versantul muntelui s-ar fi deschis și avioanele elvețiene ar fi țâșnit ca niște săgeți din arbaleta lui Wilhelm Tell. Obsesia elvețiană în privința autoapărării: nu ar fi prima dată.

Și, de fapt, avioanele erau încă acolo, instalate pe rampele lor de lansare. Niște chestii mici, ca niște rachete de croazieră cu aripi scurte și carlinga cu tavanul ca un balon. Evident, învechite și demodate, ca armele de pe platoul unui film cu James Bond. Pe lângă noile rachete de croazieră, păreau bărci cu vâsle într-un port de agrement. Ca niște bastoane *shillelagh*[40] într-un muzeu.

Era un nou tip de război, se gândi ea obosită, care făcuse să fie invitată în această cetate ascunsă. Acum nu o protejau doar pe ea și nici ministerul pe care îl conducea; Elveția însăși era atacată. Asta înțelegea de la oamenii adunați acolo pentru a o întâmpina. Atacul asupra ministerului făcea parte dintr-un atac de mai mare amploare, îi confirmă unul dintre ei. Sabotaseră prin virusare nu doar computerele ministerului, ci și ale altor agenții ONU cu sediul în Elveția și, mai important, ale băncilor elvețiene. Deci era o urgență; acum se aflau pe picior de război, dar pentru acest nou tip de război, în cea mai mare parte invizibil și purtat online, dar existând și posibilitatea recurgerii la drone și la rachete țintite rapid.

Așadar, apărarea ministerului ei făcea parte din apărarea Elveției. Și după cum arăta această cetate-muzeu, elvețienii erau foarte hotărâți să se apere.

— O țară mică dintr-o lume mare, îi explică un militar elvețian în timp ce o însoțea de-a lungul unui tunel mare, până la o sală de conferințe situată mai adânc în interiorul muntelui. Lucrurile neobișnuite devin necesare, sublinie el,

[40] Artefact tipic al culturii irlandeze, folosit atât ca baston, cât și ca buzdugan pentru apărarea personală. Este confecționat, tradițional, din lemn noduros de porumbar.

prezentându-se: ministrul elvețian al apărării.

Se așează la o masă lungă, înăbușindu-și cu greu un geamăt de ușurare, și i se alăturară un grup de oficiali. Era o mare ușurare să stea jos, simțea cum îi zvâcnesc picioarele. Aruncă o privire în jurul camerei; era largă și cu tavanul jos, iar peretele lung din spate era făcut din gneisul verde-negru al muntelui în sine, tăiat și lustruit ca o fațetă imensă de piatră semiprețioasă. Deasupra, un tavan care părea a fi din ceramică albă strălucea peste tot cu o puternică luminozitate difuză.

Mary își simțea fața arzând, senzație care îi spunea că e arsă de soare și acoperită de praf. Își șterse fața. *Alpenverbraucht,* îi șopti Priska. „Stupoare alpină”. Se uită în jur și constată că toți cei de la masă își dădeau seama cum se simte ea și cunoșteau senzația. Îi înțelegeau starea.

Unul dintre ei scotoci prin hârtiile din fața lui și se uită la telefon, așteptând ceva. Apoi, șapte persoane intrară împreună în sală. Consiliul executiv, înțelese Mary brusc. Toți cei șapte președinți!

Președintele cu șapte capete al Elveției se așeză de partea cealaltă a mesei, în fața ei. Cinci femei, doi bărbați. Nu le știa numele.

Vorbeau în engleză. Bineînțeles că o făceau de dragul ei, dar o întrebare îi distrase atenția în timp ce încerca să participe. În ce limbă ar vorbi dacă ar fi doar între ei? se întrebă Mary. Respinse gândul și încercă să se concentreze asupra a ceea ce spuneau. Era prea epuizată pentru a răspunde, aproape prea epuizată ca să înțeleagă. Unii erau vorbitori de franceză și alții de germană, credea ea, deși elvețienii nu erau la fel de ușor de deosebit, cum ar fi francezii și germanii. Și mai ales nu acum. Avea impresia că se învârtește scaunul cu ea.

Una dintre femei îi spuse că au venit aici să o întâlnească pentru că acum se confruntau cu o criză care părea să aibă o legătură anume cu ea. Recentul atac asupra ministerului ei făcea parte dintr-un atac mai mare; asaltul vizase, de asemenea, clădirile ONU din țară, Interpolul, oficiile Băncii Mondiale din Geneva și Elveția

însăși. De fapt, acum era atacată ordinea internațională.

— Atacată de către cine? întrebă Mary.

Urmă o pauză lungă, cei șapte președinți se uitau de la unul la altul.

— Nu știm, recunoscu una dintre femei.

Provenea din partea francofonă a Elveției, o chema Marie Langoise, își aminti Mary. Un veteran al Băncii Credit Suisse.

— A existat un atac asupra autorităților noastre de reglementare bancară care pare să fi venit din aceeași sursă ca și atacul asupra Ministerului pentru Viitor, continuă ea.

— Înțeleg, zise Mary, cu toate că nu înțelegea.

— Ministerul tău a planificat luarea de ostatici de la Davos? întrebă Langoise.

— Nu știu, răspunse Mary pe un ton tăios. Apoi adăugă: Dar poate că oamenii aceia și-au făcut-o cu mâna lor, nu? Chiar a regretat cineva?

— Noi am regretat, spuse unul dintre ceilalți.

Urmă o tăcere neprietenoasă, pe care Mary nu o întrerupse. Era mișcarea lor, o simțise, deși niciunul dintre ei nu părea să fie de acord.

— Ce le-au făcut băncilor? întrebă ea în cele din urmă.

Se uitară unul la altul.

— Nu suntem bancheri, răspunse Langoise (deși ea era), așa că nu putem intra în detalii. Dar aparent atacul a compromis multe conturi bancare elvețiene secrete.

— A fost dezvăluită identitatea proprietarilor? întrebă Mary.

— Nu. Conturile private sunt criptate în mai multe moduri și nu au putut fi dezvăluite. Dar acum băncile în sine au probleme cu accesarea fișierelor care decodează ID-ul proprietarilor, pentru a-i contacta și așa mai departe. Deci pericolul nu este atât expunerea clienților, cât pierderea informațiilor fundamentale.

— Adică băncile voastre nu își dau seama cine deține ce?

— Oarecum, recunoscu unul dintre ceilalți.

Un alt bancher, se gândi Mary. Din șapte președinți elvețieni, câți provin din mediul bancar? Patru? Cinci?

— Bineînțeles că, până la urmă, vom restabili ordinea, o asigură unul dintre președinți. Toate informațiile sunt disponibile atât pe hârtie, cât și în cloud, așa cum era de așteptat, desigur. Sunt salvate într-o mașină a timpului, adăugă el.

Mary avu nevoie de o clipă să înțeleagă că se referă la o copie de rezervă a computerului.

— Totuși, imediat după atac, deponenții au manifestat teamă. Chiar panică. Nu este bine pentru stabilitate.

Mary dădu din cap. Toți o priveau în tăcere. Se aflau acolo ca să o asculte.

Începu să le vorbească, aproape ca și când ar fi gândit cu voce tare. De ce nu? Era prea obosită pentru a-și găsi și aplica filtrele obișnuite.

— Este vorba despre misterul banilor, începu ea. Cifre în care oamenii au încredere; deși nu chiar de la început. Dar apoi, de îndată ce încrederea dispare, bum!, încetează și misterul. Între timp, banii au devenit o parte a sistemului financiar global, care a ajuns să fie atât de complicat încât chiar și cei care sunt chemați să-l gestioneze au încetat să-l înțeleagă.

Mary se uită în jur când spuse asta: da, chiar la ei se referea.

— O megastructură accidentală, continuă ea, bucurându-se de sunetul frazei lui J-A, chiar în centrul societății. Chiar în această fortăreață secretă din munții Elveției, care în cele din urmă vă protejează nu doar peisajul rural și societatea, ci și băncile. Ceea ce înseamnă și încrederea oamenilor în civilizație. Credința lor într-un sistem pe care nimeni nu îl înțelege cu adevărat.

Cele șapte părți ale președinției o priveau.

Mary simți că o învăluie un fel de ceață, apoi se dezmetici și deveni din nou conștientă de prezența lor.

— Ce sperați în această situație? întrebă ea curioasă.

Au vrut ca Ministerul pentru Viitor să fie protejat, îi explicară ei. Chiar consolidat. Ca o componentă a apărării

Elveției. Au dorit modalități mai bune de a face un viitor mai bun, ca parte a unei Elveții mai sigure. Opt milioane de cetățeni nu pot trăi doar din ceea ce este produs sau cultivat numai în Elveția. Pentru comparație, țara lor are jumătate din dimensiunea Irlandei, în timp ce 65% din teritoriu este ocupat de munți inutili pentru oameni. Restul de 35% este o aglomerare care satisface nevoile cât mai mult posibil. Elvețienii se străduiesc din răsputeri, dar și ei fac pane din lumea mai largă. Nu sunt auto- suficienți. Autosuficiența este un vis, o fantezie, care este uneori susținută de naționaliști și de xenofobi, iar în alte cazuri nu este altceva decât o dorință modestă de fiabilitate. Elvețienii sunt în mare parte realiști și nu își fac iluzii în legătură cu ceea ce pot face singuri, fără a se lega de restul lumii.

Așa că au vrut ca ministerul ei să aibă succes, pentru că doreau ca Elveția să aibă succes, ceea ce însemna că lumea trebuia să aibă succes. Viitorul trebuia să reușească, dar pentru asta ar fi nevoie de planificare, de proiectare.

— Toate acestea sunt destul de bune, le spuse Mary. Este și proiectul nostru. Dar puteți face mai mult decât atât. În acest moment nu faceți destul.

Aproape că râse când se auzi rostind o versiune a ceea ce îi spusese Frank în noaptea aceea. Dar nu era o idee bună să râdă de ei fără niciun motiv evident și se abținu, amintindu-și brusc de acea noapte intensă, de felul în care o încremenise disprețul lui Frank. Ce elemente făcuseră acuzațiile lui atât de convingătoare? Pentru că aici nu sunt atât de convinși, își dădea seama de asta. Credeau că fac tot posibilul. La fel gândise și ea, înainte ca Frank să o ia ostatică pe stradă.

Îi întrebă dacă băncile lor știu cu adevărat cine sunt deponen- ții, chiar și atunci când evidența lor era intactă.

Păreau nedumeriți în privința asta.

— Vă întreb, insistă Mary, iritată (Frank fusese mai mult decât iritat), deoarece băncile voastre sunt adesea privite ca paradisuri fiscale, din cauza conturilor secrete. Alte țări pierd bani din impozite, care sunt depuși în conturi secrete

aici. Așadar, ești bogat parțial pentru că ești omul criminalilor din întreaga lume. Un fel de furt organizat. Oamenii ar trebui să aibă încredere în bani, dar o mare parte din aceștia sunt furați chiar de structura în sine a banilor.

Urmă un moment de liniște aproape ostilă.

Mary înțelese și apăsă și mai tare pedala de accelerație. Ar fi putut chiar să se ridice în picioare, dacă și-ar fi putut aduna toată energia. Ar fi putut chiar să și strige la ei.

— Pentru Elveția a venit vremea scadenței, le spuse ea categoric, menținându-se foarte aproape de limita decenței sau poate la marginea ei. Toate lucrurile pe care voi vreți să le uitați ca și când nu s-ar fi întâmplat niciodată, aurul nazist, aurul evreiesc, paradisurile fiscale pentru oligarhi și cleptocrați, conturile bancare secrete pentru infractori de tot felul. Este timpul să se termine cu toate astea. Renunțați la secretul băncilor voastre. Introduceți-vă toți banii în sistemul blockchain și folosiți toate câștigurile murdare pentru scopuri umanitare. Utilizați-i fără reziduuri. Formați o alianță cu toate celelalte țări mici și prospere care nu pot salva lumea doar ele singure. Voi, toate țările mici și bogate, uniți-vă și apoi alăturați-vă Indiei, urmați exemplul Indiei. Creați mai multe carbon-monede prin investiții în reducerea emisiilor de carbon. Aceasta este cea mai sigură monedă existentă acum. De exemplu, mult mai sigură decât francul elvețian. *Stabler.* „Mai stabilă.” Cea mai bună alegere în acest moment.

Auzind-o, unii dintre ei clătinau din cap.

— Trebuie să intrați în rândul lumii! insistă Mary. Voi ați fost întotdeauna Elveția singură, Elveția neutră.

— Ne-am alăturat Acordului de la Paris, obiectă unul dintre ei.

— Și Interpolului, adăugă altul.

— Și Națiunilor Unite, spuse un al treilea.

— Am fost mereu angajați, clarifică un altul.

— Bine, recunoscu Mary. Dar acum, sprijiniți carbon-moneda. Creați un grup de lucru din țările mici și bogate. Ajutați-ne să stabilim un nou sistem global, cu noi

indicatori, noi modalități de a crea valoare. Să stabilim următoarea economie politică. Inventați postcapitalismul! Lumea are nevoie de el, chiar trebuie să se întâmple. În plus, pentru a vă recupera după atacul asupra băncilor, trebuie totuși să le reformați. Deci transformați-le definitiv. Faceți-le mai bune.

Tăcere.

Mary îi privi. Stupoare alpină, da, într-adevăr. Un sentiment pe care îl simțiseră toți cei prezenți în încăpere: să cobori în lume după urcarea în cel mai înalt punct al Alpilor, să întâlnești o măreție impasibilă, o frumusețe nepământeană, puterea previziunii, apoi să cobori – epuizat, ars de soare, purificat. Transparent în fața lumii, înălțat pe tărâmurile superioare. Mary știa că avea o privire pătrunzătoare pe care o putea îndrepta asupra oamenilor – laserul ei, îi spusese Martin. Își cunoștea această trăsătură încă din copilărie, când doar din priviri îi făcea pe oameni, chiar și pe mama ei, să înghețe pe loc. Acum îndreptă laserul către acești oameni cu care se confrunta și ei rămaseră nemișcați. Ceva îl declanșase – biroul ei aruncat în aer, picioarele care o dureau. Alpii. Îi lovi cu laserul.

Președinții elvețieni tresăriră ca unul singur, scuturându-se de vrajă. Schimbară priviri în jurul mesei. Fără bucurie. Fără răutate. Fără alarmă. Fără desconsiderare.

Se gândeau.

64

Într-una din lucrările sale, economistul britanic John Maynard Keynes a scris despre „eutanasierea clasei rentierilor”. Aceasta este o formulare extrem de provocatoare, dacă nu chiar de rău augur. „Eutanasierea” a fost un eufemism din anii 1930, una dintre multele expresii utilizate în acea perioadă pentru a desemna execuția sancționată de stat a rivalilor politici percepuți ca atare. Un secol mai târziu, cuvântul încă miroase a moarte.

Dar se pare că John M. Keynes a folosit cuvântul doar pentru a desemna ceva de genul scoaterii unei creaturi nefericite din mizeria sa printr-o procedură relativ nedureroasă. Acest lucru este valabil pentru originalul din limba greacă: în traducere literală, eutanasiere înseamnă ceva de genul „o moarte bună”. Dicționar: „Uciderea nedureroasă a unui pacient care suferă de o boală incurabilă și dureroasă sau care se află într-o comă ireversibilă. Practica este ilegală în majoritatea țărilor.” Uciderea din milă este un sinonim.

Prima utilizare în limba scrisă apare la Suetonius, care descrie „moartea fericită” a împăratului Augustus. Prima utilizare în descrierea unei practici medicale este făcută de Francis Bacon. Scutirea de suferință a fost crucială pentru conotația timpurie a cuvântului.

Acum, s-ar putea argumenta că rentierii nu suferă deloc, dimpotrivă – ei devorează bucuroși tot ce apucă. Un parazit care își ucide gazda prin exces de îngăduință nu suferă. În acest caz, într-adevăr, clasa rentierilor trebuie executată.

Dar poate că afirmația de mai sus este o supraevaluare a cazului pentru a compara modificarea anumitor legi privind impozitarea și moștenirea cu executare. În același timp, este puțin probabil ca modificările legilor privind impozitele și moștenirea să fie suficiente pentru a elimina clasa rentierilor, care este adesea numită „clasa conducătoare”. Totuși, conceptele se estompează în mod regulat: o schimbare a structurilor sociale este adesea privită ca un fel de moarte violentă. Pe de altă parte, termenul pentru un anumit tip de strangulare fiscală este *haicut,* „tunsoare”, ceea ce demonstrează cât de nesemnificative și chiar banale sunt cele mai multe dintre limitările financiare ale bogăției care sunt luate în considerare în hegemonia neoliberală.

Eutanasierea: „Pentru binele celui ucis.”

Și acest lucru este deja interesant, deoarece capitalismul nu este un individ, iar clasa rentierilor ca atare, deși formată din oameni vii, nu este nici ea. Se poate argumenta că, în calitate de clasă, rentierii suferă de un

sentiment de vinovăție, frică, depresie, rușine, tot felul de excese, un sentiment de responsabilitate inexorabilă pentru infracțiuni și așa mai departe. Deci a scoate această clasă din nenorocirea ei înseamnă a-i elibera de această povară spirituală teribilă pe indivizii care alcătuiesc clasa și a-i lăsa să trăiască întreaga viață a oamenilor fără păcat de pe o planetă locuită de oameni fără păcat, egali cu ei.

Capitalismul: după o viață lungă și agitată, suferă acum de o boală incurabilă, trăind în durere. În comă; devenit un zombi; fără un plan de viitor; fără nicio speranță de a-și redobândi sănătatea. Așa că pui capăt suferinței sale.

Dar ce se întâmplă în caz de alungare? De exil? Sau în cazul unui *haircut* scurt-scurt?

Infractorii din vremurile anterioare puteau fi pur și simplu alungați și nu aveau voie să se întoarcă pe teritoriul natal. O pedeapsă care nu răspundea la o crimă înfiorătoare cu o altă crimă înfiorătoare. Uneori, condamnarea și pedeapsa erau dure, dar în același timp îți ofereau șansa de a o lua de la capăt, în altă parte, rămânând același de mai înainte. Totul depindea de circumstanțe.

„Clasa rentierilor”. Keynes i-a desemnat pur și simplu pe oamenii care câștigă bani din simpla posesie a ceea ce le este necesar celorlalți și percep o taxă pentru utilizarea respectivei proprietăți – aceasta este esența economică a chiriei. Chiria este o plată destinată oamenilor care nu sunt creatori de valoare, ci prădători care parazitează valoarea adăugată și schimbul de valori.

Deci „eutanasierea clasei rentierilor” a fost modul prin care Keynes a încercat să descrie o revoluție fără revoluție, o reformă a capitalismului în timpul său, transformarea sa în orice sistem postcapitalist care ar putea urma. Aceasta a fost evaluarea făcută de el asupra părților sistemului deja existent, pentru posibila lor valoare de utilizare într-o civilizație viitoare. El nu sugerează încetarea capitalismului, ci doar a închirierii și a rentierilor. Deși până la urmă s-ar fi putut termina la fel. Cine știe dacă nu a ascuns cumva esența șocantă a propunerii sale în spatele unui eufemism.

O civilizație justă de opt miliarde, în echilibru cu producția de către biosferă a lucrurilor de care avem nevoie; cum ar arăta asta? Ce legi ar crea-o? Și cum am putea ajunge acolo suficient de repede pentru a evita un eveniment de extincție în masă?

Clasa rentierilor nu va ajuta în acest proiect. Nu îi interesează proiectul nostru. Mai mult, acest proiect va trebui implementat înfruntând rezistența lor acerbă. Unii dintre ei vor spune: „Numai peste cadavrele noastre.” Pentru astfel de cazuri, eutanasierea ar putea fi doar metoda cea mai potrivită.

65

În mina aceea eram sclavi. Bineînțeles, ne-au spus că putem pleca dacă vrem, dar eram în zona de deșert a Namibiei și nu aveam cum să scăpăm, nu puteam pleca nicăieri. Ar fi trebuit să mergem sute de kilometri pe jos fără mâncare sau chiar fără pălării pentru a ne acoperi capul. Pe de altă parte, dacă rămâneam, primeam mâncare. Două mese pe zi, zi de muncă de zece ore, duminicile libere. Dacă te rănești destul de rău, poți merge la clinică, iar asistenta se uită la tine, poate chiar și un medic, dacă e destul de grav. Au fost puse la loc oase rupte. Dizenteria era vindecată cu pastile și cu picături.

Eram aproximativ cinci sute de oameni. Toți bărbați, cu excepția unor asistente și bucătărese din sala de mese. Majoritatea erau din Namibia, unii din Angola și Mozambic, Africa de Sud și Zimbabwe. Cei mai mulți dintre noi acționau utilajele sau lucrau la întreținerea lor, dar au fost și câteva zile când am fost nevoiți să săpăm. Să scoatem mașini după prăbușiri. Uneori chiar și cadavre.

Era o mină în aer liber. O groapă săpată în pământ, în formă ovală, care lărgea o vale care s-ar fi putut afla acolo dinainte. Drumuri în spirală spre iad. Stâncă roșie de minereu de fier și mai erau niște pete galbene și verzui pe

care trebuia să le căutăm și să le încărcăm în camioane separate. Habar n-aveam ce conțineau acele roci colorate. Aur? Uraniu? Pământ rar, îl numeau unii. Nu atât de rar acolo, dar exista mai ales piatră roșie.

Minereu de fier, obișnuit ca noroiul, și totuși era nevoie de sclavi pentru a-l extrage.

Apoi a început o perioadă proastă în bucătării. Mai puțină mâncare în fiecare săptămână, iar apa avea gust de fier și îi îmbolnăvea pe oameni. În cele din urmă, oamenii dintr-un cămin s-au sculat într-o dimineață și s-au așezat pe jos în fața bucătăriilor. „Hrăniți-ne bine sau nu mai muncim”, au scandat împreună, într-un cântec. Privindu-i cum stăteau acolo, se vedea că erau disperați. Erau niște oameni speriați. Am văzut asta cu toții și, unul câte unul, ne-am dus și ne-am așezat lângă ei, până când fiecare miner din acea mină a ajuns să stea acolo în soarele dimineții, așteptând să fie ucis. Drone bâzâiau deasupra capului ca muștele. Ne-ar fi putut ucide la fel de ușor muștele acelea ca orice altceva. Paznicii cu mitraliere doar ne priveau, de parcă am fi așteptat cu toții ceva. Și noi chiar așteptam, fie moartea, fie orice altceva. Indiferent ce ar fi fost, nu putea fi mai rău decât ceea ce trăiam. Așa că era o senzație plăcută să stăm acolo în dimineața aceea, la soare, speriați și transpirați. Eram frați în acel moment într-un mod pe care nu-l mai trăiserăm niciodată în timp ce munceam.

În cele din urmă, a ieșit un bărbat cu un megafon. Știam că el este doar vocea unei puteri superioare. Proprietarii minei erau buri din Africa de Sud, sau din China sau de undeva departe, auzeam tot felul de lucruri. Această voce vorbea pentru ei, oricine ar fi aceștia. Spunea: „Intoarceți-vă la muncă și vă dăm să mâncați.”

Am rămas pe loc. Cineva a strigat: „Dați-ne să mâncăm și ne întoarcem la muncă!”

Am rămas pe loc. Nu aveam de gând să ne clintim decât dacă ne dădeau de mâncare. Iar ei n-aveau de gând să ne dea să mâncăm decât dacă ne ridicam. Am discutat cu cei de lângă noi. Toată lumea era de acord; puteam la fel de

bine să murim acum și să se termine. Ne-am încurajat reciproc să rămânem acolo. Atât de rău era. Eram speriați.

Între timp, norul de drone de deasupra capului creștea, ca niște vulturi care se strângeau peste un cadavru de pe veld.

Erau mai multe drone pe cer decât oameni așezați pe pământ. Zburau mai degrabă ca niște țânțari decât ca vulturii, cu același fel de țiuit ca al țânțarilor, dar mai puternic. Majoritatea erau mari cât farfuriile, unele chiar mai mari. Țiuitul lor îți pătrundea în creier și îți provoca mâncărime în burtă.

Apoi, toate dronele sau aproape toate au coborât repede ca șoimii și noi ne-am ridicat în picioare, strigându-ne consternarea, ne-am ridicat brațele deasupra capului, ne-am lăsat în jos și altele asemenea. Dar dronele s-au repezit toate la paznici. Îi înconjurau, zeci de drone la un singur om, strânse în jurul lor ca niște sicrie făcute din farfurii negre puse una peste alta. Un gardian a tras cu arma și norul său de drone s-a prăbușit peste el, l-a doborât la pământ cumva, nu vedeam ce-i făceau, dar el nu s-a mai mișcat, iar ceilalți gardieni au văzut și au renunțat să mai tragă.

Apoi, dronele au vorbit toate, mai întâi în limba oshiwambo, apoi în afrikaans, în swahili, în engleză, în chineză și în alte limbi pe care nu le-aș putea numi.

— Suntem din partea Consiliului de Pace și Securitate al Uniunii Africane. Această mină a fost naționalizată de noul guvern namibian și va fi protejată de acum înainte de forțele de securitate AFRIPOL. Toate țările Uniunii Africane sunt acum unite în sprijinul programului „Africa pentru Africani”. Reprezentanții guvernului namibian și ai Uniunii Africane vor sosi în curând pentru a vă ajuta în această tranziție. Vă rugăm să rămâneți așezați sau, dacă vreți, puteți să vă mutați în sălile de mese sau în cămine, în timp ce personalul înarmat de aici va fi escortat în afara spațiilor.

Ceea ce am făcut bucuroși. Paznicii au plecat pe jos. Ne-am înveselit, ne-am îmbrățișat frații, am plâns de bucurie.

Bucătarii au dat iama în cămări și în congelatoare și ne-au gătit o masă ca lumea, încrezători că vor veni mai multe alimente la timp pentru a compensa golul produs. Ceea ce s-a și întâmplat în cele din urmă. Chiar în acea noapte au sosit militarii Uniunii Africane și ne-au declarat eliberați. Naționalizați, au spus ei. Ne-au spus că acum suntem muncitori-proprietari ai minei, dacă vrem să rămânem. Dacă nu, suntem liberi să urcăm în autobuze și să plecăm.

Unii dintre noi au plecat imediat ce-au apărut autobuzele. Cei mai mulți dintre noi am rămas. Ne-am gândit că putem pleca mai târziu, dacă vrem. Dar a fi proprietarul minei părea interesant. Am vrut să știm ce înseamnă asta. „Acțiuni obținute prin sudoare”, a spus cineva. Obținute prin sudoare! La naiba, acțiunile noastre au fost extrase cu sânge din mina aceea.

66

Crezi că mama ta a avut o naștere dificilă? Mama mea a făcut explozie! Da, la propriu, atunci când s-a transformat într-o supernovă, energia termică a exploziei a depășit o sută de milioane de grade Kelvin; această presiune extraordinară a comprimat trei nuclee de heliu, smulgându-le câțiva electroni și, ca urmare, m-am născut, un copil elegant al universului, carbonul, regele elementelor chimice, cu șase protoni drăguți, tetravalent, capabil să formez legături în diferite moduri cu atomi de tipul meu și în nenumărate moduri cu alți atomi. Deci bum! și iată-mă, zburând peste univers. Cartierul meu special era Calea-Lactee și am zburat direct în norul de praf care se învârtea spre Sol, unde aș fi putut foarte ușor să fiu prăjit sau zdrobit în altceva, dar din fericire pentru mine am căzut într-un vârtej de praf care se aduna la aproximativ 144 de milioane de kilometri de puternicul Sol și nu peste mult timp am făcut parte dintr-un planetezimal stâncos.

Probabil ați crezut că este Pământul, pentru că suntem

amândoi pe el acum, dar de fapt m-am lipit mai întâi de o stâncă de dimensiunea planetei Marte care se forma în Lagrange Point 5 și care acum se numește Theia. Așa că am fost prezent la marea coliziune, când Theia s-a prăbușit cu viteză în Gaia și au fuzionat, aruncând o fântână de resturi care au devenit Luna. O explozie mare! Deși nu se compară cu adevăratul Big Bang, desigur. După aceea, m-am trezit în interiorul unei noi planete incandescente,

Pământ, dar nu departe de suprafață, în manta, altfel nu am sta de vorbă acum. Aceasta este întreaga poveste a copilăriei și adolescenței mele catastrofice, după care totul de atunci a decurs destul de măsurat, s-ar putea spune, potrivit unui adult.

Ei bine, dar am uitat de evadarea la suprafață. Și asta a fost destul de dramatică. Am fost aruncat în sus de o erupție vulcanică pe creasta dintre Pangea și un alt continent – i-am uitat numele, toate dispar atât de repede. Lava incandescentă a zburat spre cer și s-a răcit aproape instantaneu. Câteva milioane de ani de bombardament cu fotoni m-au înmuiat, puteți spune că am fost ars la soare, transformat în piele moartă, gata să mă dezlipesc. Bine, eram gata, un milion de ani înseamnă mult timp, ca să nu mai vorbim de cincizeci de milioane de ani; dar întrebarea era la ce atomi m-aș fi putut alătura pentru a-mi duce la capăt evadarea? Am vrut să fiu înghițit de un dinozaur, în jurasic, la acea vreme nu era greu de aranjat – fotonii mă biciuiau, electronii mei de legătură fluturau în anticiparea tetravalentă a unei noi cunoștințe și, așa cum se întâmplă adesea, am atras atenția a doi candidați în același timp și – bang! — iată-mă alipit simultan la doi atomi de oxigen, eram într-o căsătorie într-adevăr foarte convenabilă, ca dioxid de carbon.

Am făcut echipă bună. Aveam multe de lucru. Zburând jos, am continuat să fim captați de plante. Ne aspirau și deodată hap! și gogâlț!, făceam parte dintr-o frunză, o crenguță, un trunchi de copac. M-am alăturat unui proto-sequoia, care a fost o întâlnire îndelungată, apoi unei ferigi, am fost mâncat de un alozaur și eliminat sub formă de

balegă de același alozaur, da, atunci eram un rahat și am fost de multe ori de atunci, dar bacteriilor le place să mănânce rahat și, destul de repede, am dat peste o altă pereche de atomi de oxigen și am plecat din nou. Dar apoi, dezastru: am fost prins sub apă într-o combinație noroioasă a atomilor mei de carbon și ne-am întors din nou în pământ, aplatizați în grafit, mai precis într-un filon de cărbune, unde am petrecut multe milioane de ani. Am fi putut fi chiar aspirați tectonic și zdrobiți în diamante și astfel blocați pentru totdeauna într-un oraș mic în care toți sunt la fel, zăbrelit într-o adevărată închisoare pentru restul timpului, ceea ce înseamnă cu adevărat până la arderea Pământului când Soarele se mărește, ar fi eliberarea meu bine-venită de această soartă, dar am avut noroc; filonul meu a fost exploatat de oameni și ars într-un cuptor, în jurul anului 1634. Libertate! înapoi în cer, cât mi-a plăcut asta! îmi place varietatea. Așadar, înapoi în cer! Ura pentru chimia organică! Am fost și una, și alta, pangolin și tulpină de orez, țânțar și broască, caca de broască și bacterii, apoi, înapoi în cer încă o dată, ura!

Vine un moment în care moleculele de apă care plutesc în aer formează o constelație în jurul unui mic fir de praf, transformându-se într-o picătură de ploaie și își încep călătoria către Pământ, iar tu poți să te agăți de asta, când te lovește picătura de ploaie și să te alături acestei lumi fericite, colegii tăi de oxigen cântând atomii de oxigen din căsătoriile lor cu gemeni de hidrogen, triourile sunt cele mai bune, toată lumea petrecând pe timpul scufundării. Pierzi senzația gravitației care te atrage când cazi la viteza terminală pentru picătura ta, de fapt, uneori te agăți într-un nor, o pâclă sau o ceață și este încântător, o delicioasă senzație de gravitație zero, aș presupune că ar fi precum ceea ce numiți orgasm. Legătura, sigur, poate fi bună sau rea, dar plutind pe cer într-un nor orgasmic. Uau!

Dar, în cele din urmă, picăturile sunt susceptibile să se îmbine până când cobori din nou. Zăpada este distractivă, lapovița, chiar mai mult. Și apoi te lovești de Pământ și lucrurile o iau de la început. Cui să mă alătur de data

aceasta?

Ei bine, rahat – nu de data asta! Se pare că în Canada oamenii au început să se ocupe de sterilul minelor de azbest prin introducerea resturilor toxice în bazinele de decantare care se formează în și lângă gropile de mină, adăugând apoi cianobacterii locale. Aceste cianobacterii m-au apucat și apoi s-au legat de praful de azbest și, împreună, ne-am adunat în hidromagnezită, o formă de carbonat de magneziu. Acești răpitori locali au fost cu toții fericiți că m-au închis din nou pe mine și pe mulți dintre colegii mei, precum și azbestul, dar după ce ai plutit în ceață și ai navigat prin corp printr-un tract alimentar, statul într-o stâncă este plictisitor ca naiba. Singura mea speranță este că mă vor măcina în pulbere și o vor folosi ca pudră de mâini pentru un alpinist, cam la atâta este bun carbonatul de magneziu. Poate voi ajunge în punga cu pulbere a unui cățărător pe stânci minunat, ar fi interesant, dar deocamdată sunt blocat. Ei bine, e timpul să trag un pui de somn.

67

Impozitele sunt interesante. Reprezintă unul dintre modurile în care guvernul gestionează societatea și finanțează activitățile statului, mai mult societatea și mai puțin statul. Impozitele au apărut împreună cu civilizația umană ca o manifestare străveche a puterii statului. Este posibil ca și creditul și banii să fi fost inventate în primele orașe în primul rând pentru a impune și a reglementa impozitarea. Atât creditul, cât și banii sunt un fel de IOU[41].

Impozitarea progresivă se face după principiul: cu cât un cetățean are mai multe proprietăți, cu atât este mai mare

[41] Acronim provenit din cuvintele I OWE YOU (engl. „îți datorez"). Un IOU este un document care recunoaște existența unei datorii, fiind adesea privit ca un acord scris informai, mai degrabă decât un angajament obligatoriu din punct de vedere juridic. Toți banii fiduciari, sunt, de fapt niște IOU.

rata de impozitare. Un impozit regresiv ia mai mult, proporțional cu averea individuală, de la cei mai săraci.

Impozitul pe venit se percepe persoanelor fizice sau veniturilor anuale ale corporațiilor, astfel că acest venit este adesea denaturat de către beneficiari pentru a-l face să pară mai mic decât este în realitate. Întârzierile, reinvestițiile și alte trucuri împing banii prin lacune fiscale, iar paradisurile fiscale sunt locuri în care banii, dacă sunt transferați acolo înainte de depunerea raportului anual, nu sunt impozitați de țara care găzduiește paradisul fiscal sau sunt impozitați la o rată mult diminuată.

Prin urmare, o scală de impozitare progresivă nu este întotdeauna eficientă. Aplicarea sa necesită vigilență.

În anumite momente din istorie, bogăția personală excesivă a fost privită cu ochi răi, iar scara impozitării progresive a devenit destul de abruptă. La începutul anilor 1950, o perioadă în care mulți oameni au simțit că indivizii bogați au contribuit la provocarea celui de-Al Doilea Război Mondial și apoi au profitat de pe urma acestuia, cea mai mare categorie de impozite din Statele Unite o aveau salariații care plăteau impozit pe venit 91% din totalul veniturilor de peste 400.000 de dolari (valoarea actuală, 4.000.000 de dolari). Această rată a fost aprobată de un Congres republican și de un președinte republican, Dwight D. Eisenhower, un om care comandase forțele aliate în război și care văzuse moartea și distrugerea în mod direct, inclusiv lagărele de concentrare. Mai târziu, aceste rate maxime au fost reduse, în mod repetat, până când în perioada neoliberală ratele maxime au scăzut la 20 sau 30%. În acele decenii, lacunele fiscale, evaziunile, amânările și paradisurile au crescut, de asemenea, enorm, astfel încât aceste procente deja mici sunt de fapt umflate în comparație cu sumele reale colectate. Drept urmare, impozitele progresive au devenit mult mai puțin progresive – aceasta fiind o trăsătură caracteristică a perioadei neoliberale, cu preponderența intereselor private asupra intereselor publice și a celor bogați asupra celor săraci.

Impozitele pe proprietate, numite uneori impozite

Piketty, sunt percepute pe valoarea evaluată a activelor unei persoane sau ale unei companii. De obicei, acestea au fost aplicate corporațiilor, dar același tip de impozit poate fi aplicat și persoanelor fizice. Franța și-a impozitat corporațiile cu 1% din valoarea estimată anuală și, dacă se aplică la nivel global, efectele unei astfel de taxe ar putea fi semnificative. Impozitele pe proprietate pot fi, de asemenea, făcute progresive: cu cât este mai mare corporația sau valoarea de evaluare a unui activ, cum ar fi imobilul, cu atât este mai mare rata anuală de impozitare. Dacă este stabilit suficient de abrupt, un astfel de impozit progresiv ar determina rapid marile corporații să se despartă în companii mai mici, pentru a-și reduce rata de impozitare.

Impozitul pe teren, numit uneori impozitul „George“, după economistul Henry George, este un impozit pe bunuri imobiliare, în acest caz particular, pe terenuri ca activ imobiliar. Din nou, astfel de impozite funciare pot fi aplicate progresiv prin perceperea unei cote mai mari de impozitare pe parcele mai mari, proprietăți situate favorabil sau parcele pe care proprietarul nu le folosește în niciun fel. O mare parte a profiturilor și a activelor lichide se transformă, în general, în proprietăți imobiliare cât mai curând posibil, de obicei pentru a deține ceva tangibil, a cărui valoare este probabil să crească în timp sau cel puțin să nu dispară în întregime în cazul exploziei unei bule. În acest context, un impozit funciar bine conceput poate declanșa din nou extinderea rapidă și redistribuirea proprietății funciare, care va canaliza fondurile suplimentare necesare pentru plata lucrărilor publice în trezorerie și va contribui la reducerea inegalităților economice.

Impozitul pe arderea hidrocarburilor fosile, care nu ar trebui numit impozit, ci *plata adevăratelor costurilor,* poate fi aplicat și la scară progresivă cu penalități și reduceri pentru a nu dăuna celor mai săraci, cei care ard mai puține hidrocarburi, dar sunt obligați să o facă pentru a supraviețui. Un impozit pe carbonul fosil stabilit suficient de mare ar crea un stimulent puternic pentru a renunța la

arderea acestuia. Acesta ar putea fi stabilit la un nivel destul de ridicat și într-un program care să meargă și mai mult în timp, ceea ce ar crește stimulentul pentru a nu mai arde. Cotele de impozitare pentru cele mai intense consumuri ar putea fi făcute prohibitive, în sensul de a bloca toate șansele de a obține profituri din efectele derivate ale acestor arderi de hidrocarburi fosile.

Dacă toți banii fiduciari de pretutindeni ar deveni digitali și ar fi înregistrați în blockchain, astfel încât locația și istoricul tranzacțiilor să poată fi urmărite și văzute de toți, atunci evaziunile fiscale ilegale ar putea fi în cele din urmă suprimate prin sancțiuni, embargouri, confiscări și ștergerea înregistrărilor.

Astfel, se va vedea că un regim fiscal ponderat și robust, care utilizează valute trasabile, instituit de toate țările de pe Pământ printr-un tratat internațional sponsorizat de ONU, Banca Mondială sau altă organizație internațională, ar stimula rapid schimbări imediate în comportamentul și distribuția bogăției. Unii ar putea chiar să o numească schimbare revoluționară. Și, desigur, taxele sunt un instrument de influență juridică și cu o genealogie la fel de lungă cât civilizația însăși, ratele sale sunt stabilite de legislativ și susținute de întreaga putere a statului, adică în cele din urmă de sistemul judiciar, poliție și armată. Cu alte cuvinte, impozitele sunt legale, recunoscute în principiu și utilizate de toate societățile moderne. Așadar, modificările specifice ale legislației fiscale ar fi cu adevărat o revoluție, dacă s-ar întâmpla?

Ar fi interesant de încercat și de văzut.

68

Mary a fost transportată înapoi la Zürich cu un elicopter militar. Au aterizat la Kloten și au dus-o în oraș cu o dubă neagră, la fel ca aceea în care plecase din Zürich. Mary stătea lângă Priska, atentă la șoferul care urma traseul

obișnuit până în oraș. Și apoi, încotro?

La ea acasă, după cum s-a dovedit, chiar în Hochstrasse, mașina oprind pe trotuar, în fața blocului de apartamente.

— Aici? întrebă ea.

— Doar pentru a vă lua câteva lucruri personale, îi răspunse Priska. Ei nu cred că este o idee bună să mai locuiți aici, îmi pare rău.

— Atunci unde?

— Avem o nouă casă sigură sus pe deal, spuse Priska. Am vrea să rămâneți acolo. Odată ce situația devine puțin mai clară, vă veți putea întoarce aici. Dacă nu aveți nimic împotrivă.

Mary nu răspunse. Voia să fie la ea acasă, dar și ideea asta îi producea o stare de nervozitate. Cine ar putea s-o urmărească, dacă într-adevăr exista cineva? Și de ce?

Intră în apartament și umplu câteva valize mari pe care i le oferiseră. În timp ce-și strângea lucrurile, aruncă o privire în jur. Locuise aici paisprezece ani. Gravuri de Bonnard pe pereți, bucătăria albă; păreau o reconstituire muzeală. Acea etapă din viața ei se încheia, era ca și cum ar fi umblat într-un vis. Picioarele încă îi zvâcneau. Simțea nevoia să doarmă. Un duș și un pat, vă rog. Dar nu aici.

I-au cărat valizele pe scări și în stradă, în spatele dubei. Apoi au pornit spre est, pe lângă mica *trattoria* în care stătuse în atâtea seri, citind în timp ce mânca. Mai departe, pe Zürichberg, în cartierul rezidențial solid de pe marginea dealului. Aceste case urbane mari și vechi, valorând milioane de franci fiecare, străluceau cu finisajul tuturor acelor bani, deși erau doar niște cutii banale. Duba viră pe aleea închisă cu o poartă a uneia dintre ele; aleea era doar o placă de beton de mărimea unui vehicul, în mijlocul unei grădini din spatele unui perete înalt tencuit alb, acoperit cu cioburi de sticlă verde sparte, o notă neașteptată de rău augur în toată această conformitate burgheză. O poartă bloca accesul pe alee, transformând totul într-un spațiu închis. Noua ei casă. Își înăbuși un geamăt, cu mare greutate își controlă privirea. Încă ar putea merge pe jos la locul de muncă, dacă i s-ar permite.

Ceea ce i s-a permis. Putea să sune și, în câteva minute, un mic grup avea să fie la poarta de intrare pentru a o însoți pe deal până la Hochstrasse și la birourile ministerului, clădirea aruncată în aer fiind în curs de reconstruire, restul fiind deja reocupate. Era surprinsă de faptul că oamenii de securitate elvețieni considerau că este în regulă ca ea să revină la birou, dar au asigurat-o că zona era acum supravegheată în moduri care o făceau mai protejată decât orice alt loc. Nu puteau funcționa ascunzându-se și era important să arate lumii că Elveția și ONU considerau ministerul o agenție crucială. De asemenea, că terorismul nu putea opri elanul istoriei. Urmau să apere acest principiu și ea era unul dintre avatarurile în viață ale istoriei timpului lor.

Sau doar momeala, se gândi Mary. Momeală în capcana lor, poate. Dar, din nou, echipa ei a fost reconstituită și s-au întors în birourile lor sau stăteau înghesuiți în birouri provizorii, făcându-și munca obișnuită. Este posibil ca elvețienii să-i fi prins pe oamenii care îi atacaseră și astfel să fi eliminat pericolul. Se spunea că băncile lor își reiau activitatea online și funcționează ca înainte; încă nu era clar dacă existau modificări structurale incluse în procesul de repornire. Deci, dacă agresorii au fost prinși sau anihilați într-un fel, probabil că acum sunt în siguranță. Nu puteau să existe prea mulți oameni care să considere că o agenție ONU fără dinți merită atacată. Cu toate că Acordul de la Paris avea dușmani, desigur. S-ar putea ca întregul aparat militar al unui petro-stat corupt să fie acum îndreptat chiar împotriva ei, ca simbol al tuturor lucrurilor care mergeau prost. Ar fi minunat să scăpăm cumva de unele dintre aceste petro-state. Să-i arestăm pe liderii lor sau altele asemenea.

Dar gândul la închisoare i-a adus aminte de Frank. Voia să-l vadă? Din păcate, voia. Probabil că ceva din ea ținea să se convingă că el e încă închis; poate că încă se temea de ideea că ar putea fi liber. Dar, de asemenea, având în vedere că el era cu siguranță încă în închisoare, mai era ceva în spatele dorinței de a se reîntâlni. O simțea ca pe un

fel de obligație morală, sentiment care avea și o anumită doză de interes. Frank chiar îi stârnise interesul, nu putea nega.

Ajungea în centrul orașului cu tramvaiul ca orice persoană obișnuită. Păzitorii ei nu aveau nimic împotrivă, atâta timp cât unul sau mai mulți dintre ei o însoțeau. Mary încercă să-i identifice, căutându-i cu privirea printre oamenii din vagonul de tramvai. Niciunul dintre aceștia nu i se părea că s-ar potrivi. Își aminti o replică dintr-o carte pentru copii pe care o iubise, ceva de genul: „Dacă vrei să pretinzi că ești regina noastră, atâta timp cât rămâi întotdeauna invizibilă și necunoscută pentru noi, ești binevenită să îndeplinești această sarcină”. Acum era la fel; dacă aveți de gând să mă păziți, iar eu nu vă văd, bine, dați-i drumul!

Coborî din tramvai la Hauptbahnhof și porni pe străzile pietonale înguste din centrul orașului, până la Gefängnis. Era atât de caracteristic elvețienilor să păstreze vechea închisoare în centrul orașului. De ce să proclami o parte a orașului ca fiind mai valoroasă decât oricare alta? Scopul unui oraș era acela de a coagula societatea într-un întreg și de a o urmări funcționând oricum, viața de zi cu zi fiind un fel de bricolaj al unui hoinar. O aglomerare, așa cum au numit-o designerii lor urbani, nederanjați de urâțenia cuvântului în engleză.

Mary intră fără probleme în închisoare și merse până la clădirea în care era ținut Frank. El se afla în zona unde deținuții își puteau petrece ziua. Citea o carte. Se uită în sus la ea și ridică din sprâncene.

— Am crezut că te-au scos în mare grabă din oraș.

— Așa s-a întâmplat. Dar mi-au permis să mă întorc.

Mary se așează pe o canapea vizavi de el.

— Ce citești?

Îi arătă coperta; un volum din seria cu inspectorul Maigret. Într-o lume întunecată, își spuse ea, un loc sigur. Identificați răul. Toată lumea ar trebui să aibă propriul Maigret.

— Cum merge treaba? zise ea, întrebându-se ca întotdeauna de ce venise, ce să spună.

— Este în regulă, răspunse el. Mi-au permis să ies în timpul zilei. Lucrez în același loc în care lucram înainte.

— Centrul pentru refugiați?

— Da. Se extind din nou. Am fost acolo atât de mult timp, încât am devenit o sursă de înțelepciune instituțională.

— Mă îndoiesc.

— Cum se poate? întrebă el și râse, surprins.

— Suntem în Elveția. Aici înțelepciunea instituțională se scrie pe hârtie.

— Așa ai crede. Oricum mă duc acolo.

— Hrănești oamenii?

— De cele mai multe ori, fac muncă de birou.

— Ce înseamnă asta?

— Oamenii continuă să vină și încercăm să ne dăm seama unde au fost luați în evidență, dacă este cazul.

— Trebuie să fi fost înregistrați undeva, nu? Nu există zonă litorală în această Boemie[42].

— Contrabandiști, spuse Frank, scuturând din cap. Ajung în Grecia sau în Balcani și nu vor să se înregistreze acolo. Elveția are o reputație de calitate, atât în acest domeniu, cât și în toate celelalte.

— În ciuda tipului de atac care a dus la arestarea ta.

— Dar este mai rău peste tot. Așa că vor să vină aici și apoi să se înregistreze. Mulți dintre ei și-au modificat amprentele, astfel încât să nu-i poți identifica în acest fel.

— Ceea ce înseamnă că, probabil, s-au înregistrat în altă parte.

— Sigur.

— Și ce faceți?

— Dacă aflăm că au fost înregistrați în altă parte, trebuie să-i trimitem înapoi acolo. Așa că nu exagerăm. Pe cei mai mulți dintre ei îi putem înregistra aici, cu amprente digitale sau nu. Aici se folosesc scanări ale retinei. Apoi

[42] Aluzie la piesa *Poveste de iarnă,* de William Shakespeare, în care Boemia este prezentată ca un ținut cu ieșire la mare și zone deșertice.

încercăm să le găsim loc în tabere în care se află deja imigranți din țara lor.

— Ei de unde sunt?

— De pretutindeni.

— Sunt emigrați din motive climatice, politice, economice?

— Nu mai poți face deosebirea. Dacă am putut vreodată.

— Deci crezi că primești refugiați adevărați.

— Nimeni nu ar pleca de acasă dacă nu ar fi nevoit, răspunse Frank, privind-o.

— Bine, așadar îi înregistrezi aici, apoi îi trimiți într-o tabără unde vor găsi compatrioți?

— Noi ne străduim.

— Dar nu vizitați taberele?

— Nu. Trebuie să mă întorc aici înainte de ora opt în fiecare seară.

— Bine, dar poți să ajungi aproape oriunde în Elveția și să fii înapoi până la opt.

— Este adevărat. Dar nu am voie să părăsesc cantonul.

— Zürich nu are tabere?

— Ba da, și am trecut pe la ele. Există una mare dincolo de Winterthur, într-un aeroport vechi sau așa ceva. Sunt douăzeci de mii de oameni acolo. Văd cum le merge. Ajut în bucătărie. Asta îmi place. Deși pot ajuta și aici în bucătărie.

— Asta îți oferă timp liber?

— Cred. Problema asta nu mă mai îngrijorează atât de mult. Nu am unde să mă duc.

Mary îl privi o vreme.

— Ai fost vreodată în Alpi? întrebă ea în cele din urmă.

— Puțin.

— Sunt uimitori.

— Par abrupți, zise el, dând din cap.

— Cu siguranță că sunt abrupți.

Îi povesti despre trecerea prin Friindenjoch. Părea să-l intereseze povestea ei, care pentru ea era despre Alpi, dar, când termină, Frank întrebă:

— Cine crezi că te-a urmărit?

— Nu știu.

— Cine pierde cel mai mult atunci când ministerul tău merge bine?

— Companiile petroliere? Miliardarii? Petro-statele? răspunse ea, ridicând din umeri.

— Nu-i o listă gigantică de suspecți.

— Nu știu. Cred că ar putea fi oricine. Poate că a fost un singur individ sau un grup mic și au fost arestați. Ar avea sens dacă ar fi doar vreun nebun care crede că noi suntem cei importanți. Când, de fapt, suntem doar o roată dințată într-o mașină gigantică.

— Dar s-ar putea să fi crezut că tu ești ambreiajul.

— Ce face un ambreiaj?

Frank aproape că zâmbi, așa zâmbea el.

— Cuplează. Acolo se conectează motorul la roți.

— Ah. Ei bine, nu știu.

— Nu ți-ar spune gardienii tăi dacă i-ai întreba?

— Nu sunt sigură. Nu suntem atât de apropiați. Treaba lor este să mă protejeze. Ar putea să considere că sunt mai în siguranță dacă nu știu.

— De ce?

— Nu știu. Au fost atacate și băncile elvețiene. Așa că sunt destul de tăcuți cu privire la contraatacurile lor.

Frank zâmbi iar pe jumătate. Făcu un semn spre cartea lui.

— Ai nevoie de un inspector Maigret. Îi plăcea să le explice lucrurile oamenilor pe care îi salva.

— Sau dacă se gândea că îi face să se trădeze ca fiind criminalii propriu-ziși.

— Adevărat. Le-ai citit?.

— Câteva. Sunt cam întunecate pentru mine. Crimele sunt prea reale.

— Oamenii sunt strâmbi.

— Sunt.

— Deci ai nevoie de inspectorul Maigret.

— Și tu ai nevoie de Alpi.

O femeie și o fată intrară în cameră, iar Frank se arătă

surprins.

— O, bună! spuse el, apoi se uită la Mary și la cele două care tocmai intraseră.

Mary își dădu seama că nu știe ce să spună. Era derutat, confuz.

— Ea este Mary Murphy, le explică el celor două, ridicându-se. Apoi i se adresă ei: Ele sunt familia mea.

Mary miji ochii. Femeia strânse din buze. Fata – avea vreo zece sau unsprezece ani – se repezi la Frank, risipind tensiunea.

— Jake!

— Bună, Hiba! Ce mai faci?

— Bine.

Fata îl îmbrățișă. El răspunse stângaci, aruncând o privire peste umărul fetei către femeie.

— Cum ați ajuns aici?

— Am luat trenul.

— Unde locuiți? o întrebă Mary.

— Stăm în tabăra de refugiați din afara Bernei.

— Ah. Cum vine asta?

Ea ridică din umeri. Se uită la Frank.

— Ascultă, vă las să povestiți, spuse Mary, ridicându-se în picioare și întinzând o mână pentru a-l opri pe Frank să obiecteze. Este în regulă, oricum trebuie să plec. Și mă întorc curând.

— Bine, zise el, absent. Mulțumesc pentru vizită.

69

În Arabia Saudită, în timpul apogeului pelerinajului la Mecca, ceea ce părea a fi o lovitură de stat a armatei a dus la moartea unui număr necunoscut de prinți saudiți.

Numărul din rapoarte varia între douăzeci și cincizeci, dar nimeni nu știa cu siguranță. Regele se afla la New York în zilele acelea și se spunea că se ascunde și nu are nicio intenție să se întoarcă acasă. A cerut lumii să-i susțină

guvernul legitim, iar câteva guverne chiar au făcut-o, dar niciunul dintre ele nu a oferit ajutor activ. Statele Unite i-au oferit azil. Din câte se vedea, noul guvern saudit avea sprijinul majorității oamenilor din țară; cu pelerinajul în dezordine și cu două milioane de musulmani care încercau fie să-și finalizeze pelerinajul, fie să ajungă acasă, confuzia din Peninsula Arabică era generală. Singurul lucru evident în acea primă lună a fost că nimeni din afara Peninsulei Arabice nu știa foarte multe despre ceea ce se întâmplase cu adevărat în Arabia Saudită, care de acum avea să se numească pur și simplu Arabia. Așa a comunicat noul guvern lumii. S-a terminat cu dinastia saudită.

Celelalte guverne naționale sunnite au aprobat sau au dezaprobat cu precauție această înlăturare, rezervându-și cele mai acerbe critici pentru întreruperea pelerinajului. Aparent, nimănui nu-i plăcuse familia Saud, dar ramificațiile acesteia erau necunoscute și potențial volatile în toată regiunea. Națiunile șiite au aplaudat deschis lovitura de stat. Alte guverne din întreaga lume au rămas reticente. Păreau că încearcă să calculeze ce înseamnă schimbarea și ce va face noul guvern, mai ales cu rezervele sale imense de petrol. Ceea ce înainte era implicit acum era inconfortabil de evident; nu-i păsa nimănui de acești oameni, ci doar de petrolul lor.

Apoi s-a aflat de la Riyadh că arabii au respectat nevoia urgentă de decarbonizare a economiei mondiale și intenționează să-și folosească petrolul numai pentru fabricarea materialelor plastice și alte utilizări necombustibile. Prin urmare, noul guvern arab a făcut o cerere imediată către CCBC, Coaliția Climatică a Băncilor Centrale, înființată recent pentru a administra carbon-moneda, anunțând începerea imediată a conversiei lor totale la energia solară și refuzul de a-și vinde rezervele de petrol pentru ardere și solicitând despăgubiri sub forma monedelor de carbon CCBC nou create, uneori numite *carboni.* La rata actuală de o monedă plătită pentru o tonă de carbon securizat, cererea arabă a fost estimată la aproximativ un trilion de carboni; la cursurile de schimb

curente, acest lucru ajungea la câteva trilioane de dolari SUA, ceea ce făcea din Arabia una dintre cele mai bogate țări de pe Pământ, cel puțin în privința activelor băncii naționale. Dacă s-ar menține actualele cursuri de schimb valutar, aceștia ar fi mai bogați decât dacă și-ar fi vândut petrolul pentru ardere.

Ușor ezitând, CCBC a aprobat acordul, dar, în același timp, a stabilit condiția ca plățile să fie efectuate conform unui program care să reflecte producția și arderea petrolului arab în realitatea sa alternativă învechită, crescându-le și accelerându-le în perioada inițială, recompensând astfel Arabia pentru o acțiune utilă în interesul planetei și al umanității. În același timp, băncile centrale ar putea beneficia de un flux stabil de venituri asigurate, ceea ce au făcut imediat. Așa că au aprobat afacerea și s-au apucat de treabă.

Această scădere accentuată a ofertei a făcut ca prețurile și viitorul petrolului să crească brusc. Petrolul era acum mai rar, deci mai scump, ceea ce însemna că energia regenerabilă curată era acum mai ieftină decât petrolul cu o marjă și mai mare decât înainte. Și întrucât noile taxe pe carbon percepute în fiecare țară în conformitate cu cele mai recente angajamente la Acordul de la Paris, luate la reuniunea COP43, au fost, de asemenea, programate să crească an de an cu 1%, toate semnalele de preț indicau acum că sursele regenerabile de energie sunt cele mai ieftine din lume. Costul social al carbonului a fost în cele din urmă injectat în prețul combustibililor fosili și vechea zicală, ridiculizată de industria combustibililor fosili de zeci de ani, devenea brusc lucrul evident, fiind cel mai profitabil sau cel mai puțin neprofitabil lucru:

„Păstrați-l în pământ!”

La scurt timp după aceasta, guvernul Braziliei a intrat într-un alt paroxism al acuzațiilor de corupție, ducând la demisia președintelui de dreapta și apoi la arestarea acestuia. A urmat repede întoarcerea triumfătoare a așa-numitei mișcări „Lula de Stânga”, numită acum și „Brazilia

Curată”, cu promisiunea unui guvern curat care să reprezinte întreaga populație și să pună capăt vânzărilor de petrol, după modelul clar oferit de mișcarea din Arabia. Mai promiteau, de asemenea, protecția completă și îngrijirea pădurii tropicale din bazinul Amazonului. Pentru acest program, au solicitat compensații suplimentare în monede de carbon de la CCBC. Bancherii au fost de acord. Ca urmare a negocierilor la care a participat Rebecca Tailhorse, o cantitate substanțială de carboni a fost transferată direct triburilor indiene din Amazon, care timp de multe secole au contribuit la sechestrarea hidrocarburilor în pădurea virgină. Acest nou act de justiție climatică, împreună cu plăți direcționale către guvernul federal brazilian, însemna că vor fi puse în circulație mai multe trilioane de carbon-monede; iar acum economiștii tradiționaliști de pretutindeni se temeau că acest aflux rapid de monedă nouă va provoca o deflație severă. Sau poate inflație: macroeconomia nu mai era atât de lămurită asupra efectelor finale ale relaxării cantitative, dat fiind că indicatorii din ultima jumătate de secol puteau fi interpretați în ambele sensuri. Dar dezbaterea a arătat în mod clar că macroeconomia este mai degrabă o ideologie asemănătoare astrologiei decât științei, așa cum a fost subliniat de mult de reprezentanții altor discipline sociale, dar economiștii au învățat să ignore criticile asupra subiectului lor și s-au grăbit să se conteste unul pe celălalt cu nu mai puțină tenacitate. Unii dintre ei au afirmat că aceste carbon-monede nu sunt decât niște înlocuitori ai petrodolarilor, care au fost întotdeauna extrași din pământ ca iepurii dintr-o pălărie și care nu existaseră înainte ca petrolul să fie extras și apoi vândut. Extrași din pământ sau extrași dintr-o pălărie; există oare vreo diferență reală între petrodolari și carbon-monede? se întrebau acești economiști.

Există, insistau alți economiști. Petrodolarul a fost mai întâi o monedă reală, preexistentă, plătită pentru o marfă transformată în electricitate sau mișcare fizică, cu alte cuvinte, convertită în activitate economică. Carbon-

monedele, pe de altă parte, au fost create pentru a elimina rezervele de producție și transport de energie electrică, eliminându-le astfel din produsul mondial brut. Petrodolarii alimentează astfel GWP, produsul mondial brut, în vreme ce monedele de carbon îl epuizează. Ele sunt funcțional opuse.

Alții au susținut că absența emisiilor de carbon și chiar reducerea rezultată a produsului mondial brut elimină dificultățile de luat în calcul, dar daunele reale cauzate biosferei reduc costurile inevitabile de atenuare și eliminare a consecințelor, restabilirea mediului și plata compensațiilor de asigurare sunt inevitabile la arderea hidrocarburilor, iar aceste costuri ar putea fi calculate. Iar când, în cele din urmă, au fost calculate, părea să se ridice aproape la nivelul unei spălări de bani, petrodolari sau carbon-monede, și astfel totul a fost o furtună într-un pahar cu apă, adică nimic, în termeni economici.

Deci: fie un avantaj imens, o calamitate completă, fie un non-eveniment. Astfel, economiștii, s-au confruntat cu explicarea celui mai mare eveniment economic din timpul lor. Ce știință!

În diferite țări ale lumii (inclusiv în birourile Ministerului pentru Viitor), ei au încercat să calculeze profiturile și pierderile evenimentului în așa fel încât să lipească rezultatul într-un fel de bilanț consolidat, pentru ca ulterior să îl apere. Cu toate acestea, echilibrul nu s-a obținut fără o masă de ipoteze, ceea ce a transformat în cele din urmă orice prognoză într-un manifest ideologic, reflectând capriciile și valorile autorilor săi. O ficțiune speculativă. – Unii au subliniat că acest lucru a fost întotdeauna adevărat pentru orice analiză economică sau prognoză făcută vreodată. În acest caz, insistau ei, vă rugăm să reveniți la elementele de bază. Iată adevărata economie, spuneau ei: întrucât biosfera Pământului este singura disponibilă umanității și funcționarea ei sănătoasă absolut necesară existenței umanității, valoarea sa pentru oameni este un fel de infinitate existențială. Evaluarea prețului economisirii funcțiilor biosferei în contrast cu costul pierderii acestora ar fi, prin urmare, întotdeauna imposibilă. Macroeconomia

intrase astfel, cu mult timp în urmă, într-o zonă de confuzie, fie la începutul secolului, fie poate chiar din momentul nașterii sale, iar acum se manifesta pe deplin ca pseudoștiința care fusese dintotdeauna.

Rezultatul a fost că nu dispuneau de nicio modalitate reală de a ști ce face economia globală în momentul de față sau ce s-ar întâmpla dacă băncile centrale vor continua să-și îndeplinească promisiunea de a crea și a subscrie o infuzie masivă de bani noi în lume. Reducerea cantitativă a carbonului (REC) a fost un experiment gigantic și cu mai multe variante în ingineria socială.

Aceasta era într-adevăr volatilitate! Să folosim nu doar termenul financiar, ci pur și simplu limbajul comun. Era fără îndoială o situație volatilă. Amintiți-vă însă că piețele financiare din acea vreme iubeau volatilitatea prețurilor acțiunilor, întrucât aceasta le aducea bani finanțatorilor indiferent de ce se întâmpla, fiindcă pariaseră fie pe creștere (poziții *long),* fie pe scădere, pe prăbușire (pe *short selling).* Finanțatorii nu erau economiști, ci speculatori. În acel moment târziu al epuizării capitalismului, finanțarea a însemnat jucători, desigur, dar mai mult decât atât, existența cazinoului în care oamenii să poată juca. Și casa câștigă întotdeauna. Iar carbon-monedele au fost cea mai bună ocazie să joci cu bătaie lungă, să adopți poziții de *long,* sau *bullish.* Fiabilitate aproape absolută. Deci, în anumite privințe, nesăbuința acestei perioade a fost bună pentru investitori. Cei care au redus combustibilii fosili și au mers mult timp pe surse regenerabile curate acum făceau avere, iar averile necesită reinvestire pentru a fi de fapt averi. Creștere! Creștere!

Trebuie să recunoaștem că lumea a găsit o nouă religie dominantă – religia creșterii. Era un fel de presupunere existențială, ca și cum civilizația ar fi un fel de cancer și, prin urmare, toți au aderat la creștere ca formă particulară de viață muritoare.

De această dată însă, creșterea ar fi putut fi direcțională spre sporirea siguranței. Spuneți-i involuție sau sofisticare, îmbunătățire, descreștere, creșterea unui fel de bunătate.

Un răspuns sănătos la pericol – înțeles acum ca o strategie de investiții cu randament foarte ridicat! Cine să știe?

Într-adevăr, nimeni nu știa. Restul marilor state producătoare de petrol supraviețuitoare priveau situația cu consternare, dacă nu chiar cu groază. Împreună stăteau pe rezerve de hidrocarburi fosile care valorau sute de miliarde la prețurile actuale, în viitorul apropiat, aceste stocuri ar putea deveni cu ușurință active nerevendicate și au apărut primele semne ale prăbușirii bulei financiare. În acest context, avea sens să se vândă produsul cât mai repede posibil înainte ca prețurile să se prăbușească definitiv. Dar, dacă toată lumea se grăbește să vândă acțiuni la preț mic în același timp, cine le va cumpăra? Micile țări prospere aveau deja energie regenerabilă curată. Armatorii, amenințați cu scufundarea navelor, au trecut la energia eoliană, electricitate și hidrogen. Aviația, sub aceeași presiune anihilatoare, trecea la avioanele electrice și, în principal, la dirijabile. Transportul terestru a devenit complet electric și, acolo unde combustibilul lichid era încă folosit, au fost abandonați combustibilii fosili în favoarea biocombustibilului regenerabil.

Centralele electrice au rămas ultimii clienți interesați, dar chiar și în acest domeniu energia solară era mai ieftină, bateriile erau mai bune și stocarea energiei electrice fără stocare – prin reglarea nivelului apei, a temperaturii de topire a sării, a vitezei volantului sau a presiunii aerului – era din ce în ce mai fiabilă. Prin urmare, petro-statele dezvoltate au încercat să-și vândă petrolul cu reduceri mari către țările în curs de dezvoltare care nu aveau petrol. Petro-statele în curs de dezvoltare au decis să se alimenteze cu propriile active petroliere și le-au vândut națiunilor în curs de dezvoltare, fără petrol, la reduceri și mai mari. Prin urmare, aceste țări în curs de dezvoltare non-petroliere au ars cantități semnificative de combustibili fosili. Cu toate acestea, India a demonstrat deja, după valul cel mare de căldură, ce se poate realiza prin pivotarea către surse de energie regenerabile curate. Iar China

conducea lumea în producția de panouri solare. Continuau să își vândă și să își livreze cărbunele, iar Japonia, printre altele, îl importa și îl ardea. Rusia și Australia încă exportau cărbune pe unde puteau. În ciuda tuturor schimbărilor dramatice, arderea hidrocarburilor a continuat. Da, da; în valoare de douăzeci de gigatone pe an. V-ați închipuit că, pentru că Arabia este virtuoasă, nu vor mai exista petreceri? De fapt, nu se întrevedea niciun sfârșit rapid. Imaginea bulei care explodează era potrivită într-un plan, dar iluzorie în altul. Oamenii aveau încă nevoie de energie electrică și de transport. Banii continuă să stăpânească lumea, hidrocarburile continuă să se vândă la prețuri derizorii. Balonul care explodează ar putea fi în continuare biosfera în sine. Bătălia pentru soarta Pământului continuă.

Rusia a continuat să-și vândă petrolul și gazul, ceea ce a fost un lucru bun pentru Europa, întrucât o mare parte din Europa era încălzită iarna de gazul rusesc. S-a simțit imediat când mai multe conducte au fost aruncate în aer în cele mai reci zile ale acelei ierni.

De asemenea, își vindeau rachetele de tip *pebble-mob,* așa numitele „roiuri-de-pietricele“. Fie le vindeau direct, fie le ofereau gratis, fie le pierdeau ca urmare a spionajului și a furtului schemelor de construire a acestui tip de arme. Și, de fapt, aceste sisteme de rachete nu erau atât de greu de reprodus prin inginerie inversă, încât să nu facă parte din dotarea tuturor marilor forțe militare. Au apărut chiar și în arsenalele unor forțe armate private, care trebuie să fi achiziționat astfel de dispozitive high-tech din unele țări importante. De fapt, era oarecum îngrozitor faptul că oricine putea să dețină astfel de rachete.

Au fost introduse de ruși în anii 2020 și s-au răspândit rapid. S-au răspândit mai repede decât informațiile despre consecințele utilizării lor. Statele au continuat să cheltuiască miliarde, care ar fi fost utile în alte scopuri, pentru marină, avioane de luptă și baze militare, incapabile să le protejeze de amenințarea nou apărută. Noile arme erau mai puternice decât bombele nucleare în sensul că

puteau fi folosite fără teamă de consecințe. Și nu puteau fi oprite. Acesta a fost principalul lucru care nu a fost înțeles, nici accidental, nici intenționat, astfel încât oamenii să nu fie nevoiți să-și schimbe armamentul sau ordinele de cumpărare: aceste rachete nu puteau fi oprite. Erau mici, erau lansate de pe lansatoare mobile, veneau din toate direcțiile într-un atac coordonat în care se adunau asupra țintei doar în ultimele câteva secunde ale zborului. Nu emiteau semnale radioactive și, astfel, puteau fi ascunse până în momentul lansării. Și erau relativ ieftine.

După ce le lansai, zburau cu aproximativ 1.600 de kilometri pe oră. Asta și faptul că se adunau într-un roi imediat în fața țintei în ultimele secunde de zbor înainte de impact erau suficiente pentru a împiedica orice apărare realistă împotriva lor. Erau versiuni explozive letale ale dronelor care doborâseră toate avioanele de Crash Day.

Portavioane? Scufundate. Bombardiere? Doborâte din cer. Un petrolier – bum! — scufundat în zece minute. Una dintre cele opt sute de baze militare americane din întreaga lume, spulberată. Moarte și haos și nimeni nu poate fi învinuit.

Războiul împotriva terorii? Pierdut.

Ori este toată lumea fericită, ori nimeni nu este în siguranță. Dar nu suntem niciodată fericiți. Deci nu vom fi niciodată în siguranță.

Sau spuneți așa: ori fiecare cultură este respectată, ori nimeni nu este în siguranță. Ori fiecare are demnitate, ori nimeni nu are.

De ce? De asta:

Un avion privat deținut de un om bogat – bum!

O centrală electrică pe cărbune în China – bum!

O fabrică de ciment în Turcia, bum! O mină în Angola, bum! Un iaht în Marea Egee, bum! O secție de poliție din Egipt, bum! Hotelul Belvedere din Davos, bum! Un director petrolier care merge pe stradă, bum! Birourile Ministerului pentru Viitor – bum!

Ceea ce oamenii trebuiau să ia în considerare atunci era că această listă de ținte putea fi extinsă mult. Capitoliul

SUA, diverse clădiri ale parlamentelor, Kaaba din Mecca, Palatul Interzis din Beijing, Taj Mahal – și așa mai departe.

Niciun loc de pe Pământ nu era sigur.

Întâlnirile de la Interpol și multe alte agenții responsabile de securitatea globală au fost neconcludente în privința stabilirii sursei sau a surselor acestor atacuri atunci când se produceau. Deși, la fel ca în cazul gazelor neurotoxice produse de ruși și folosite să omoare disidenții ruși în Marea Britanie, aceste conglomerate de rachete erau cu siguranță dispozitive militare complexe, nu ceva pe care-l puteai confecționa în garajul tău. În esență, erau arme guvernamentale, create de companii aerospa- țiale și de calculatoare avansate pentru armate mari, bine coordonate, și apoi vândute unor entități mai mici.

Așadar, după întâlnirile de la Interpol, a început să circule zvonul că lovitura de stat arabă împotriva familiei regale saudite fusese planificată în Rusia. Stați puțin, de ce ar fi fost rușii implicați în asta? Pentru că, atunci când petrolul arab și brazilian a fost retras de la tranzacționare, petrolul rusesc a devenit și mai valoros. Dar aceasta era doar o speculație. Guvernul rus a negat toate aceste zvonuri și le-a identificat ca făcând parte din campania antirusă în desfășurare, obișnuită în Occident și în alte părți. Nimic. Fiecare națiune era responsabilă pentru propria securitate. Rusia își îndeplinea toate obligațiile internaționale și era o forță de stabilitate în lume. Complexele de rachete ar putea fi chiar o forță benefică, pentru că acum războiul a devenit imposibil. Însemna distrugerea reciprocă asigurată, nu a populațiilor civile, ci a mașinilor de război. Sfârșitul conceptului de război total din secolul al XX-lea, o reîntoarcere la accentul pe militar-contra-militar care caracterizase conflictul armat înainte de încălcarea normelor civilizate stabilite în Westfalia în 1648, apoi uitate în secolul al XX-lea. Iar acum, o luăm de la capăt.

Dar nu chiar. Pentru că orice ar putea fi vizat. Deci nu era cu adevărat militar-contra-militar, așa cum susținea Rusia, ci oricine-împotriva-oricui. Dacă ar putea pune mâna

pe unul dintre aceste complexe.

Un val de căldură a lovit Arizona, apoi New Mexico și vestul Texasului, apoi estul Texasului, apoi Mississippi, și Alabama, și Georgia, și nord-vestul Floridei. Timp de o săptămână, indicele de temperatură/umiditate a oscilat în jurul valorii de 35°C bulb umed, cu temperaturi în jur de 43°C și umiditate 60%. În cea mai mare parte, alimentarea cu electricitate a rămas funcțională, iar oamenii au continuat să locuiască în clădiri cu aer condiționat; dacă nu aveau ei înșiși aer condiționat sau se temeau să nu-l piardă, se adunau în clădirile publice unde exista. Totul era în regulă, dar apoi valul de căldură s-a întâlnit cu o celulă de înaltă presiune care venea din Caraibe, iar așa-numita undă dublă a ridicat temperatura la 38°C bulb umed, o valoare fatală. Cererea de energie a crescut până când au apărut căderi de tensiune și întreruperi de energie și, chiar dacă unele dintre acestea au fost planificate pentru a evita întreruperile și toate au fost în cele din urmă ținute sub control și au fost de o durată relativ scurtă, ele totuși au expus milioane de oameni la niveluri fatale de căldură. Undeva între două și trei sute de mii de oameni au murit într-o singură zi în timpul valului de căldură.

Ulterior, numărul a fost modificat. Cu timpul s-a dovedit că ultimul recensământ de zece ani subestimase în mod semnificativ numărul persoanelor expuse riscului. Dar, indiferent de numărul exact, acesta a fost imens. Nu la fel de mare pe cât fusese în timpul marelui val de căldură indian, dar de data aceasta au fost americani, în SUA. Detaliul a contat, în special pentru americani.

Totuși, în lunile care au urmat, au ieșit la iveală prejudecățile oamenilor. Se întâmplase în Sud. Acolo erau mai ales oameni săraci, în special oameni săraci de culoare. Nu s-ar fi putut întâmpla în Nord. Nu li s-ar putea întâmpla oamenilor albi prosperi. Și așa mai departe. Partea cu Arizona a fost uitată, mai puțin în Arizona.

În acest sens, desigur, s-au manifestat sentimente rasiste și ostilitate față de Sud, dar și o afectare cognitivă

generală – oamenilor le este foarte greu să-și imagineze că li se poate întâmpla și lor o catastrofă până când nu li se întâmplă cu adevărat. Până când clima nu i-a ucis, oamenii au avut tendința de a nega că s-ar putea întâmpla. Pentru alții, da; pentru ei, nu. Aceasta a fost o eroare cognitivă care, la fel ca majoritatea erorilor cognitive, s-a manifestat chiar și atunci când se știa despre existența și preva- lența ei. Unii au sugerat că aceste greșeli fac parte dintr-un mecanism evolutiv de supraviețuire care îi împinge pe oameni să acționeze, chiar și atunci când nu are sens. Oamenii care locuiesc la doar 32 de kilometri de un oraș aplatizat de o tornadă din Ohio ar susține că orașul aplatizat se afla pe traseul tornadelor, dar ei nu se află, așa că lor nu li se va întâmpla niciodată. În săptămâna următoare s-ar putea să fie uciși tot de o tornadă și vor considera evenimentul un accident absurd fără precedent, dar până atunci vor nega că așa ceva li se poate întâmpla. Aceasta este natura umană și nici căldura care a pârjolit statele sudice nu o poate schimba.

Nivelurile de CO_2 din acel an au fost de aproximativ 470 de părți pe milion.

Trecuseră de la conducerea unei mașini la agățarea de coada unui tigru. Și se țineau cât puteau de bine, să-și apere scumpa lor viață.

70

Reuniunile COP ale Acordului Climatic de la Paris continuau să se desfășoare în fiecare an, în ciuda sentimentului tot mai mare de irelevanță pe care toți cei prezenți îl simțeau în fața dezastrelor din ce în ce mai extinse din întreaga lume. Era clar că înrăutățirea situației în ceea ce privește creșterea carbonului în atmosferă însemna că multe dintre țările în curs de dezvoltare, cele care nu-și permiteau să facă față catastrofelor climatice, erau acum afectate în mod regulat de dezastre

meteorologice, iar acestea erau poate primii factori declanșatori ai conflictelor umane care acum izbucneau pretutindeni. Pentru cei care căutau să nu piardă din vedere scopul final pentru care fusese adoptat, Acordul de la Paris a rămas ca un punct de sprijin, oricât de nesigur începea să pară acesta relativ la criză.

Negocierile sub auspiciile ONU privind schimbările climatice au făcut întotdeauna o puternică distincție între națiunile dezvoltate și cele în curs de dezvoltare, stabilind liste de interdicții specifice pentru fiecare, iar dispozițiile repetate au determinat invariabil națiunile dezvoltate să facă mai mult pentru a atenua problemele climatice decât o puteau face țările în curs de dezvoltare. O mare parte din această cerere de „echitate climatică” a fost descrisă în articolul 2 din Acordul de la Paris. Al doilea paragraf al articolului 2 prevede: „Prezentul acord va fi pus în aplicare în așa fel încât să reflecte corectitudinea și principiul responsabilităților comune, dar diferențiate, și al oportunităților respective, în lumina diferitelor circumstanțe naționale.” Clauza 1 a articolului 9 consacră acest principiu: națiunile dezvoltate trebuie să sprijine națiunile în curs de dezvoltare, ele pot și ar trebui să facă mai mult decât națiunile în curs de dezvoltare.

Acestea erau clauze esențiale în acord. Textul acestor articole și al clauzele lor fusese dezbătut propoziție cu propoziție, frază cu frază, cuvânt cu cuvânt. Delegații care au insistat cel mai mult pentru includerea acestor articole au făcut tot ce le-a stat în putință, petrecând ani de viață lucrând la ele. Chiar și în timpul deplasărilor cu metroul pe parcursul reuniunilor de la summit, și-au comparat notele despre divorțuri, falimente, parcursuri profesionale distruse, boli legate de stres și toate celelalte costuri personale acumulate prin propria implicare în această cauză.

Nu sunt ei proști pentru că s-au agățat de cuvinte într-o lume care se îndreaptă spre catastrofă? Nu era o prostie să insiste pe cont propriu? Cuvintele sunt pânze de păianjen într-un univers de granit. Nici măcar nu existau mecanisme

pentru aplicarea acestor ordonanțe formulate atât de atent; erau doar noționale, ordinea internațională de guvernare fiind doar problema națiunilor care se ofereau voluntar pentru a face unele lucruri. Și atunci când nu le făceau, ignorând existența propriilor promisiuni, nu exista judecător, șerif sau închisoare. Nu se aplica niciun fel de sancțiune.

Dar ce altceva mai aveau? Lumea funcționează după legi și tratate, sau cel puțin așa se pare uneori; deci se poate spera; granitul lumii în derivă, ținut în pânze de păianjen. Și dacă cineva ar argumenta că lumea merge de fapt cu ajutorul armelor ațintite în fața ta, așa cum atât de încântător a subliniat Mao[43], totuși, armele sunt adesea controlate prin legi și tratate. Dacă renunți la sentințe, ajungi într-o lume a gangsterilor, a hoților și a forței brute, când poți fi târât din pat în stradă în toiul nopții pentru a fi bătut, sau împușcat, sau aruncat în închisoare.

Prin urmare, oamenii care se luptau pentru precizia formulării în tratate făceau tot ce era posibil tocmai pentru a evita o lume a forței brute și a crimelor pe timp de noapte. Făceau tot ce puteau cu ce aveau la dispoziție.

Chiar și acum, când situația continua să se deterioreze, delegații la conferințele anuale ale țărilor participante au continuat să se concentreze pe cuvinte și fraze. Mulți au susținut argumentul că toți tinerii de pe Pământ, toate generațiile de oameni din secolele următoare, toți omologii lor biologici de pe planetă, incapabili să vorbească pentru sine, în special în instanță, toate aceste ființe pot fi imaginate ca o națiune în curs de dezvoltare, săracă și fără apărare, de dimensiuni enorme, care va apărea inevitabil de dincolo de orizontul temporal. Acești noi concetățeni sunt tineri, slabi și, în multe privințe, complet neajutorați. Și totuși, chiar și ei au drepturi sau ar trebui să aibă drepturi și, în temeiul clauzelor de echitate ale Acordului de la Paris, pe care fiecare națiune le-a semnat, se poate argumenta că au drepturi echivalente cu ale unei națiuni în curs de

[43] Aluzie la o celebră replică a lui Mao Zedong: „Puterea politică se naște din țeava puștii."

dezvoltare. Și fără eforturi rapide și masive din partea națiunilor din Anexa 1, adică a lumii dezvoltate, a țărilor „vechi și bogate“, dezvoltarea acelei națiuni gigantice, chiar și existența sa par din ce în ce mai puțin probabile. Prin urmare, conferințele COP au continuat să insiste asupra principiului echității ca politică și valoare fundamentală. Ceea ce însemna că sprijinul acordat organismului subsidiar cunoscut popular sub numele de Ministerul pentru Viitor ar trebui să continue în totalitate.

71

Note luate din nou pentru Badim, ședință ordinară de executiv cu Mary și cu grupul de conducere. Rezumatul obișnuit al punctelor, plus impresii (B. Vrea mai mult). Va lămuri asta mai târziu. Tastând în timp ce vorbesc. Tot uit să merg mai întâi la baie.

Badim, lângă Mary, tăcut, distras.

Tatiana Voznesenskaya, lângă el, de asemenea, distrasă. Este pusă sub acuzare la ea acasă, nu poate merge în Rusia în siguranță, aici nu mai locuiește în același loc. Raportul ei: procese în peste o sută de țări. De asemenea, s-au alăturat apărării aproape patru sute de grupuri care au fost trimise în judecată pentru că au făcut lucruri bune. T., nefericită.

Imbeni: Atacarea MV s-ar putea să-i fi determinat pe alții să ia poziție. Uniunea Africană care susține toate naționalizările din Africa înseamnă un front unit față de China, Banca Mondială, toate forțele exterioare. „Africa pentru Africani”, partidul cu creșterea cea mai rapidă din fiecare țară. Presiune în special asupra Nigeriei ca să revendice carbon-moneda precum Arabia și Brazilia. Acest lucru ar putea finanța o mulțime de alte lucruri. Infrastructură de bază și educație, apoi mai mult. Posesia de petrol văzută acum ca un blestem de exorcizat. Șansă aici pentru a contribui la o schimbare bună. Africa să fie

condusă de africani.

Bob, Adèle, Estevan, într-un raport al echipei. Mai ales Antarctica. Proiecte de testare care pompează apă de sub ghețari obținând rezultate pozitive. Ghețarul Pine Island a încetinit de la sute de metri pe an la zeci de metri. Ar trebui să ajutăm la extinderea acestui proiect, să îl susținem în totalitate. 60 de ghețari antarctici, 15 ghețari din Groenlanda. Efort uriaș, dar raport costuri-beneficii uimitor. Lovitură pentru bani. Hai să o facem. M. Dă din cap.

Kaming nu este atât de vesel. Rata extincțiilor crește încă. Tigrul-de-Sumatra, rinocerul-alb-din-nord, mai mulți delfini-de-râu sunt doar cele mai recente specii minunate de animale care nu mai există în sălbăticie. Urangutanii, alături de alte 350 de specii de mamifere aflate în zona roșie, sunt în pericol de dispariție.

Indra: Captarea directă a dioxidului de carbon din atmosferă este acum mai eficientă și mai puțin costisitoare, trebuie să se extindă corespunzător, apoi să se găsească locuri pentru a depozita miliarde de tone de gheață uscată. Progresele în acest domeniu înseamnă că tehnologia va necesita noi investiții – cea mai mare parte din bugetul MV și o doză mare de carbon-monede.

Elena: Grupul de inițiativă *„4* pentru 1.000“ a creat un sistem de testare precis, deloc complicat și ieftin pentru a măsura creșterea anuală a stocurilor de carbon din sol. Măsurarea este acum posibilă, este nevoie de o întreagă armată de certificatori pentru a certifica, apoi îi putem da drumul.

Mary: Există cineva care să le plătească fermierilor pentru pierderile suferite în tranziția la noi metode agricole?

Elena: Nu. Nu s-au găsit voluntari care să plătească.

Mary: Dar acest lucru este perfect pentru carboni! De ce să nu primească plata în carboni?

Dick: Băncile trebuie să precizeze că pot emite carbonii și în fragmente de monedă. Cum ar fi cenții de carbon.

Elena: Am vrea să vedem asta. Dar abia acum suntem capabili să cuantificăm cantitatea de carbon sechestrată.

De asemenea, definirea perioadei de sechestrare devine o problemă.

Dick: Definiția standard din CCBC este păstrarea timp de un secol.

Mary: Este suficient?

Dick: Destul de mult pentru moment. Să amâni rezolvarea problemei pentru un secol nu este chiar atât de rău în comparație cu a nu face absolut nimic. Definiție de urgență, în vigoare.

Indra: Acesta este parțial motivul pentru care termenul „geoinginerie" și-a pierdut sensul. Tot ceea ce fac oamenii acum pe scară largă este geoinginerie. Încetinirea ghețarilor, captarea directă a dioxidului de carbon din aer, proiecte de sol precum inițiativa „4 pentru 1.000", toate acestea sunt geoinginerie.

Mary: Dar și gestionarea radiațiilor solare este cu siguranță geoinginerie.

Indra: Sigur, și ce-i cu asta? Valul de căldură american a repus cu siguranță problema pe ordinea de zi. Rezultatele indiene sunt încă dezbătute. Afirmați că un dublu Pinatubo a făcut să scadă temperaturile globale cu trei grade în cei cinci ani care au urmat evenimentului și cu un grad în deceniul ulterior. Acum ne-am întors la nivelurile de pre-intervenție. Prea multe contradicții, toți indicatorii sunt contestați.

Mary: Nu și în India. Vor să repete operațiunea.

Indra: În general, acolo au fost de acord că intervenția lor a funcționat. Nu este greu de înțeles de ce vor să o repete. Chiar și în Congresul SUA se discută acest lucru. Controversat de mulți. Între timp, lucrăm cu CCBC la o listă de metode de cuantificare și certificare a sechestrării carbonului care ar permite emiterea și plata în carbon-monede a persoanelor fizice. Toate sunt geoinginerie, toate bune. Cuvântul în sine trebuie reabilitat.

Mary: Noroc cu asta. Dick, ce se întâmplă cu finanțele? Lumea încă se află într-o Superdepresiune, dar finanțarea merge foarte bine, care este situația?

Dick: Introducerea carbon-monedei a avut un efect

benefic asupra finanțelor! (Ca de obicei, glumind.) Finanțele nu sunt tulburate, carbonul este o altă monedă comercializabilă pentru ei, pus la tranzacționare ca oricare alta. Pariind pe distanța dintre băț și morcov. Prin urmare, există oameni care joacă scurt împotriva carbon-monedei. Mai precis, cu cât clima este mai rea, cu atât vor câștiga mai mult. Acoperirea apocalipsei.

Mary: Îi putem opri cumva?

Dick: Scăderea prețurilor la carbon este un semn că stimulentele pentru a opri arderea hidrocarburilor sunt încă slabe. În plus, evaluarea a ceva duce întotdeauna la o financiarizare a metodei de evaluare în sine. Deci nimic deosebit.

Mary: Ce putem face pentru a crește presiunea asupra arderii de carbon?

Dick: Să obligăm OMC să introducă în regulament o interdicție completă asupra arderii hidrocarburilor sub orice formă. Creșteți progresiv taxele pe carbon. Faceți publicitate sabotajului petro care se întâmplă acum din ce în ce mai frecvent, acest lucru va încuraja mai mult stilul de sabotaj imitativ. Pe scurt: arbitraj și sabotaj.

Mary: Ha! Ha!

Dar unii dintre noi au râs cu adevărat.

Dick: Piața are nevoie de un stat sănătos, pentru a asigura fiabilitatea banilor. Statul are nevoie de piață sănătoasă, pentru a menține economia lichidă. Dar statul și piața nu funcționează mână în mână. Sau sunt mână în mână, dar numai pentru că luptă într-o partidă de skanderbeg! Luptă pentru controlul asupra situației pe care ei înșiși au creat-o împreună.

Mary: Și noi vrem ca statul să câștige.

Dick: Statele fac legi, legile conduc sistemul. Da, statul este principalul jucător. Dar nu putem anula piața. Nu încă. Este prea mare, așa trăiește întreaga lume. Trebuie doar să-l faceți să investească în afacerea potrivită.

Badim dă din cap. De acord.

Janus Athena: O afirmație făcută de Dick mai înainte referitor la un răgaz de la atacurile cu bombe i-a surprins

pe cei de aici din grupul IA. (Adică pe JA însăși, dar nu folosesc niciodată pronume care se referă la ei înșiși.) Ideea este că acest minister ar trebui să formeze un fel de guvern din umbră, a spus Dick, astfel încât, atunci când sistemul se prăbușește, oamenii să aibă un Plan B viabil la care să apeleze. Așadar, grupul IA a încercat să schițeze un guvern din umbră funcțional și să îl pună pe site-uri. Planul B *open source.* Vedem o rată crescută de absorbție pe Yourlock. Deja un nou internet; acum utilizatorii săi se pot transforma într-un nou tip de cetățeni ai lumii. Cetățenia Gaia sau cum vreți să-i spuneți. Cetățean al Pământului, membru comun, cetățean mondial. O singură planetă. Planeta-mamă. Toți acești termeni folosiți de oameni care ajung să se gândească la ei înșiși ca făcând parte dintr-o civilizație planetară. Principalul sentiment al patriotismului este îndreptat acum către planeta însăși.

Matriotism, glumește Dick.

JA dă din cap. Sprijinul crește rapid. Ar putea trece de un punct de masă critică și ar deveni ceea ce crede toată lumea. O nouă structură a sentimentului, care stă la baza politicii ca atare. Civilizația globală depășind diferențele locale. Cu siguranță o altă hegemonie. Planurile pentru guvernul din umbră sunt doar o parte a unei mișcări de mai mare amploare. Ca un software pentru un sentiment.

Mary: Satul global.

JA: Cam așa ceva. Acesta este un nume învechit. Nu e chiar un sat. Conștiință planetară, guvernare biosferică, cetățean al Gaiei, o singură planetă, Mama Pământ etc. Mai multe de genul ăsta. Satul nu este chiar cuvântul potrivit.

Badim: Ar trebui să fie o religie explicită, așa cum am tot spus. O chemare pentru devotament sau venerare.

Mary, fără să-l audă pe Badim: Dar IA? Inteligența artificială? Mașinile voastre învață?

JA se strâmbă, parcă o doare. Întrebare jenantă, cumva. Naivă. Spune: Aici numele continuă să-i deruteze pe oameni. Exploatarea datelor ne spune lucruri pe care nu le-am fi știut dacă nu am fi făcut-o. Asta s-ar putea numi inteligență artificială, dar este ceea ce obișnuiam să numim

știință. Ceea ce avem cu adevărat este știința asistată de calculator. Cel mai bine este să-i spun așa. Devine din ce în ce mai puternică. Dar trebuie totuși să ne gândim bine ce să facem cu asta. Principalul potențial de dezvoltare aici constă în înțelegerea umană...

Mary flutură din mâini, oprind revărsările verbale ale celor de la IA. Anunță ședința închisă. Ea spune că probabil am fost atacați din cauza a ceva anume pe care îl făceam. Și elvețienii au fost atacați, așa că acum sunt foarte mult de partea noastră și investighează. Cel mai probabil, are, cumva, o legătură cu banii. Este posibil ca noi să vedem lucruri pe care ei nu le văd, nu se știe niciodată. Continuați să căutați ceva în sensul ăsta. Pentru că acum trecem printr-un fel de moment critic. Trebuie să încercăm altceva.

72

Conceptul de coridor pentru habitat a reprezentat unul dintre primii pași în proiectul și mai larg „Half Earth”, dar să le luăm pe rând. Amenințarea pe scară largă a existenței animalelor sălbatice cerea acțiuni imediate. Iar coridoarele habitatului se bazau pe o tradiție a metodologiilor și a instrumentelor juridice deja elaborate. Celebrul coridor Y2Y, de la Yukon la Yellowstone, mergea grozav. Adevărat, nu a fost atât de dificil să-l amenajăm – crestele canadiene ale Munților Stâncoși sunt practic nelocuite, li s-au adăugat multe teritorii federale și rezervații tribale cu statut de rezervații de pe ambele părți ale frontierei. Ca să nu mai vorbim de populațiile supraviețuitoare din două mari ecosisteme – viața sălbatică înfloritoare din Greater Yellowstone din sud și animalele polare ale ecosistemului arctic din nord, dacă nu ținem cont de faptul că schimbările climatice topeau zăpada și gheața literalmente de sub picioarele lor. Ambele populații puteau începe să migreze spre mijloc, iar coridorul le permitea să facă acest lucru. Ambele zone ecologice erau locuite de populații relativ

sănătoase de mamifere și de păsări – care nu sufereau de poluare, erau numeroase și ocupau suprafețe întinse. Ca dovadă a aplicabilității conceptului, Y2Y a făcut minuni pentru a le arăta oamenilor cum ar funcționa totul. Animalele au libertate de mișcare de la nord la sud și invers, iar vânarea lor este interzisă. Drumurile din zonă pe care se mai circulă au fost prevăzute cu pasaje supraterane și subterane. Gardurile prezintă porțiuni deschise sau au fost demontate în întregime. Milioane de animale au fost marcate, iar acum sunt incluse în așa-numitul internet al animalelor, un site gigantic de cercetare științifică. Nu este departe de adevăr că am făcut un recensământ mai precis al mamiferelor și al păsărilor din coridorul Y2Y decât al oamenilor din el.

Până aici, toate bune! Și nici amenajarea coridorului Y2Y-Cal, de la est la vest, între Yellowstone și Yosemite, nu a fost foarte dificilă. California se afla deja în avangarda protecției animalelor, încă din vremurile în care salvaseră de la dispariție berbecul-de-munte din Sierra Nevada printr-un efort care acum este studiat și copiat în toată lumea și, în aceeași perioadă, interziseseră de fapt uciderea pumei. Conectarea acelei mari insule biologice la Yellowstone a însemnat includerea în proiect a statelor Wyoming, Idaho, Utah, Oregon și Nevada. Deși au apărut complicații politice în fiecare dintre aceste state, adevărul este că majoritatea dintre ele au eliminat treptat oamenii de pe suprafețe imense de teren agricol; entităților publice și private li s-a oferit o afacere bună, care practic s-a redus la o sumă decentă de compensație pentru servitute ecologică, pe care aproape toată lumea a fost de acord să o primească. Coridoarele au putut fi conectate într-o rețea, pe autostrăzile interstatale s-au construit treceri subterane și supraterane, legile vânătorii s-au schimbat și nopțile în special au fost acordate animalelor, așa cum a fost dintotdeauna. Așadar, oamenii, activi în timpul zilei, animalele, active în timpul nopții, și asta nu pentru că încearcă să ne evite. Multe trăiau așa chiar și în sălbăticie. Așadar, mulți oameni sunt plătiți pentru fotografii cu

animale făcute cu ajutorul senzorilor de mișcare pe care ni le trimit, ca recompensele din vremurile de demult, dar inversate, oamenii se află acolo mai degrabă pentru a menține animalele în viață, decât pentru a le ucide. Guvernele locale sunt deseori entuziaste, simțind avantajele turismului, iar diferite agenții federale au agreat planul, în special

BLM și Forest Service[44], care au contat cel mai mult în implementarea proiectului. Dacă am reuși să distragem atenția Washingtonului și a ticăloșilor care ridică mereu glasul despre dreptul dat de Dumnezeu de a ucide în mod liber orice creatură vie, atunci și coridoarele noastre ar funcționa așa cum trebuie.

Pe scurt, nu e rău. Coridoarele au fost extinse de la capătul sudic al Y2Y în mai multe direcții, de la sud-vest până în California, apoi chiar în josul coloanei vertebrale a masivului Sierra din California, până la marile sale deșerturi, apoi, de asemenea, la vest și la nord, până la Cascade și Olympic Range, apoi, de asemenea, în josul marii diviziuni continentale, până în Colorado și New Mexico, chiar la graniță. Oamenii vorbesc despre un Y2T, din Yukon până la Tierra del Fuego, urmând doar linia cea mare care formează coloana vertebrală a ambelor Americi. Majoritatea țărilor latino-americane implicate fac deja lucruri de genul acesta, iar Ecuadorul și Costa Rica au fost lideri tot timpul. Se poate.

Așadar, ce ați zice dacă am merge spre est? Adică pe coasta de est a Statelor Unite și în estul Canadei?

Ei bine, Canada este deja în cea mai mare parte pustie, într-adevăr. Desigur, ei dispun de centura de grâu și coridorul Highway One și de marile lor orașe. Dar cea mai mare parte a acestora se află aproape de granița cu SUA. Și Canada este mare. Într-adevăr, ei ar putea conduce

[44] BLM - Bureau of Land Management, Biroul pentru Administrarea Teritoriului, agenție americană de pe lângă Departamentul Afacerilor Interne; Forest Service - Serviciul pentru Păduri, agenție a Departamentului pentru Agricultură al SUA care administrează cele 154 de păduri naționale.

mișcarea Half Earth fără a schimba prea multe; este suficient să deplaseze 2% din populația lor umană și peste jumătate din țară ar fi lăsată în seama animalelor. Firește, acest lucru se poate face în multe locuri din lume. Dar în Canada, uau!

Dar în Statele Unite este puțin probabil. În statele agrare, populația este distribuită uniform, fermele ocupă fiecare centimetru pătrat de teren fertil, animalele sălbatice, în special prădătorii principali, au fost exterminate ori de câte ori a fost posibil. Deci, în mod natural, a existat o explozie în populația de căprioare, apoi de căpușe, care a dus la o epidemie de boală Lyme în rândul oamenilor. Hopa! Ecologia în acțiune! Și este adevărat că încă au obișnuitele mamifere omnivore supercom- petente care se hrănesc cu cadavre: coioți, ratoni, oposumi și altele. Dar, în afară de ăștia, nimic. Midwest a fost tratat ca o hală de fabrică de dimensiuni continentale pentru obținerea produselor pentru magazinele alimentare, iar orice lucru care a împiedicat această activitate a fost catalogat ca dăunător sau parazit și exterminat fără milă. Și așa a fost întotdeauna. Parte a unei culturi îndelungate. La fel s-a întâmplat în valea principală a Californiei și continuă să se întâmple și în regiunile agricole din sud.

Atunci când pledezi pentru animalele sălbatice în aceste părți de modă veche ale țării este ca și cum ai pleda în favoarea lăcustelor sau pentru o boală a plantelor pe care o preferi. Chiar dacă ei văd lucrurile invers când vine vorba de sursa reală a bolilor, ducându-și viața într-un bazin de pesticide care le corodează hormonii și ADN-ul, provocându-le inevitabil moartea. Dar acesta era o situație care trebuia semnalată și, cu siguranță, existau și opozanți. Oameni care țipau la întâlniri. Bărbați înarmați care făceau spume la gură, bolnavi de nerăbdare să împuște și să ucidă un animal, orice animal, astfel încât ținta lor s-ar putea schimba cu ușurință de la lup la om, dacă ar crede că astfel ar putea scăpa. Situația trebuia tratată cu o notă de delicatețe.

În primul rând, cu bani. Sume substanțiale de bani. În al doilea rând, prin convingere. Centurile forestiere salvează adesea solul, îl construiesc, justificând costurile pentru suprafața ocupată. La fel, fâșiile de vegetație nativă. Agricultură cu prelucrare zero a solului. Pentru început, coridoarele naturale ar trebui să arate ca o continuare a agriculturii obișnuite, ca mijloc de creștere a stratului de sol și a rezilienței acestuia. Centurile largi de pădure au însemnat un pas înainte în această chestiune, fiind cele mai puțin contestate. După aceea, putea fi lansată ideea populării cu animale sălbatice – ca formă de combatere a dăunătorilor. Desigur, cei care păstoreau animale domestice nu au fost mulțumiți, dar de la spaima produsă de boala vacii nebune în deceniul precedent, odată cu prăbușirea ulterioară a cererii de carne de vită, pur și simplu erau mult mai puține animale domestice care să-i îngrijoreze. Porcii erau închiși, găinile erau închise; acei presupuși lupi teribili ar ucide acum, în cea mai mare parte, căprioare infestate de căpușe și mâncătoare de recolte; căprioarele erau dăunătorii, căprioarele care au devastat recoltele! Era o chestiune de protecție a culturilor să ai prădători sălbatici pe terenul agricol! Și chiar le-ai putea vâna mai târziu, dacă ar fi necesară o anumită sacrificare. Deși susținerea acestui argument era un pic lipsită de sens, întrucât unii dintre cei mai aprinși colegi ai mei erau toți pentru sacrificare, vânând vânătorii. Dar noi, care am fost purtătorii de cuvânt ai prietenoșilor locuitori din Midwest, am subliniat chestiunea controlului dăunătorilor prin reintroducerea animalelor sălbatice, fără a preciza în detaliu despre ce dăunători era vorba.

Și, ca să spun adevărul, Midwestul superior și statele din vestul acestuia până la Seattle sufereau rău. Oricum se goleau. Oamenii puteau câștiga mai mulți bani crescând bivoli și îngrijind rezervații ale faunei sălbatice decât cultivând pământului. Câmpiile acelea din nord nu erau potrivite pentru agricultură, oamenii s-au convins de acest lucru pe propria piele încă de la început. Acum toți tinerii plecau și nu se mai întorceau niciodată.

Ce i-ar face să rămână? Protecția faunei sălbatice! Mai ales atunci când puteau câștiga o viață mai bună decât cu agricultura înglodată în datorii, lovită de secetă, afectată de iarnă, otrăvitoare de la atâtea pesticide, istovitoare, pe care oamenii o încercaseră în ultimele două secole. Toate eforturile nu le aduseseră drept recompensă decât furtuni de praf și o datorie crescândă, copii care plecau și moarte timpurie. O eroare de categorie de la început, un analfabetism ecologic. Era timpul pentru o schimbare.

Așadar, ne întâlneam cu autoritățile districtului, mergeam la ședințele consiliului municipal, la adunările bisericești, la ședințele legislativului de stat, la târgurile din district, la târgurile comerciale, la adunările școlare și la orice fel de ședință, la toate întâlnirile la care nimeni nu se gândește vreodată să meargă și regretă profund că a mers când ajunge acolo, și ne susțineam argumentele, arătam fotografiile și cifrele și vedeam ce s-ar putea face. Oferiți-le mamuți-lânoși și tigri-cu-dinți-sabie dacă de asta au nevoie, deși, pentru a spune adevărul, oamenii din Midwestul superior rareori merg pe mâna asta. Ideea lor de megafaună charismatică este labradorul lor ciocolatiu.

Totul a funcționat destul de bine până când ne-am lovit de un obstacol. Un grup de bărbați puși pe harță au declarat că, deși aveam dreptul să trecem frontiera de stat din Montana în Dakota de Nord, conducând o turmă de bivoli ca avangarda unei suite de animale care includea, da, lei, pantere și urși – oh, Doamne! —, aveau de gând să ne oprească. Era dreptul lor dat de Dumnezeu ca americani să nu cedeze și să-i omoare pe păcătoșii de orice fel, animale sau oameni. Și unii proprietari de domenii private de-a lungul frontierei de stat au fost dispuși să-i lase pe acești țipi să se adune și să ne blocheze calea atunci când am trecut frontiera de stat. Au organizat o bandă înarmată până în dinți, s-au deplasat cu toții către aceste proprietăți în camionetele lor masive și s-au pregătit să ne întâmpine. A fost o știre fierbinte, un eveniment mediatic.

Atunci, bine, evenimentele media pot fi bune. Trucul este să le tratezi corect. Ceea ce, desigur, include să nu fii

ucis.

Așadar, am fi putut să trimitem o turmă de zece mii de bivoli și să-i zdrobim sub copite, ca în filmul respectiv. Foarte satisfăcător, dar nu servea cu adevărat scopului urmărit. Nu era o mișcare care să câștige inimile și mințile. Sau puteam să ne plimbăm prin fața animalelor împreună cu familiile noastre, cu copiii în avangardă, ținându-și în brațe rațele și ratonii de companie, și să-i copleșim cu dragoste și bunătate și pui. Îndoielnic și periculos. O imagine media grozavă, totuși, nu o idee bună.

Am hotărât să mergem cu mai mulți cowboy care mânau o herghelie de cai sălbatici. De asemenea, niște oi și câini ciobănești, ca și cum ar reconcilia vechea luptă occidentală dintre cele două modalități concurente de a distruge pământul. Și erau cai sălbatici, și oile sălbatice, și caprele-de-munte sălbatice. Bineînțeles, câinii ciobănești erau domestici, se aflau acolo doar pentru a implica și câinii. Nu că nu sunt minunați la păstorit, deoarece sunt. Dar erau utili pentru mai mult de atât. Ciobăneștii sunt animalele de sprijin emoțional ale locuitorilor din Midwest, legătura lor dintre om și animalele sălbatice.

Apoi, în spatele acelei avangarde de cowboy și câini ciobănești, o întreagă paradă. Bivoli, elani, urși – de parcă un circ de modă veche venea în oraș. Ne-am fi dorit să avem și vreo doi mamuți-lânoși. Și nu mai pun la socoteală lupii și pumele; oricum nu le plăcea să ne țină companie și puteau să se strecoare mai târziu noaptea, în felul lor obișnuit. Nici măcar nu e firesc să vezi o pumă, le place să se ascundă și sunt animale nocturne. În toată viața mea am întâlnit o singură dată una în sălbăticie și, într-adevăr, a fost îngrozitor. Am crezut că s-a terminat cu mine.

A venit ziua programată, am sunat la presă, au sosit oameni din toată lumea. Atât de mulți oameni au vrut să mărșăluiască împreună cu noi, încât erau mai mulți oameni decât animale, iar animalele se speriau, în mod natural. Dar am pornit oricum, chiar după ivirea zorilor, și am trecut frontiera de stat pe o lățime de 16 kilometri, ca un asalt nebunesc din Primul Război Mondial. Și chiar așa și arăta.

Acei nenorociți de ucigași de animale nu au avut nicio șansă, nicio clipă. De fapt, destul de mulți dintre ei au rămas pe poziții și au împușcat mai multe animale. Majoritatea cerbi, s-a dovedit, pentru că îi trimiseserăm pe post de cercetași, săracii. Primul val. Căprioarele și cerbii sunt proștii triști ai faunei sălbatice americane, atât de frumoși, atât de lipsiți de apărare, atât de numeroși, atât de slabi. Prădătorii lor principali sunt mașinile. Se pare că nu reușesc niciodată să priceapă nimic, nici despre mașini, nici despre orice altceva; sau poate că reușesc, dar nu au o modalitate bună de a transmite ceea ce învață progeniturilor lor, dacă se întâmplă să aibă noroc și să treacă de prima tinerețe. Este important să ne amintim întotdeauna că aceștia, chiar dacă sunt la fel de obișnuiți ca șobolanii, un fel de buruieni printre mamifere, sunt totuși animale sălbatice frumoase, care se descurcă singure într-o lume periculoasă. Îi salut mereu când îi întâlnesc și încerc să-mi amintesc să simt și eu același fior ca și cum aș vedea pe cineva neobișnuit, ca de exemplu un fel de lup. Este greu, dar este un obicei pe care îl poți dobândi. Lubiți-vă căprioarele și îngrădiți-vă foarte bine grădina de legume!

Așadar, ziua a decurs bine, așa cum ne așteptam. Mai mulți cerbi au fost uciși, vânătorii-ucigași au trebuit să se retragă rușinos, prefăcându-se că nu au nimic de-a face cu asta. Am filmat chiar și o retragere pripită a unui convoi de camionete și capcana unui vânător de rațe, călcată de o turmă de bivoli, care nici nu au observat că le-a căzut ceva sub picioare. Cowboy-i se țineau drept în șa, făceau opturi cu lasourile, câinii ciobănești conduceau cu ușurință oile prin porți, iar imaginile și reportajele au circulat în întreaga lume. A fost doar un moment al furtunii, dar, după aceea, coridoarele pentru habitat au devenit mai mult decât un lucru obișnuit. Cărțile minunate ale lui E.O. Wilson au ajuns în topul bestsellerurilor de non-ficțiune și am putut continua treaba cu mai multă înțelegere și sprijin public.

Donați pentru „Half Earth“!

73

Teoria monetară modernă (TMM) a fost, într-un fel, o reintroducere a economiei keynesiene în criza climatică. Axioma fundamentală a lui John Maynard Keynes era că economia ar trebui să servească oamenii și nu oamenii economia. De aici rezultă că obiectivul politicii publice, care formulează și impune punerea în aplicare a legilor economice, ar trebui să fie angajarea deplină. Garanția locului de muncă era esențială pentru ideile de bună guvernanță ale TMM. Oricine dorește să lucreze trebuie să obțină un loc de muncă de la stat, „angajatorul de ultimă instanță”. Toți lucrătorii comunitari ar trebui să primească un salariu care să acopere cheltuielile vitale. Pentru a evita pierderea forței de muncă, sectorul privat ar fi obligat să își ridice plafonul salarial la același nivel.

TMM reflectă argumentul lui Keynes conform căruia guvernele nu percep datoria așa cum o fac indivizii, deoarece guvernele emit propria monedă și sunt capabile să tipărească mai mulți bani fără a provoca inflație. Relaxarea cantitativă (RE) după crahul din 2008 a demonstrat această stabilitate a prețurilor, în ciuda infuziilor majore de bani noi. Astfel, TMM a recomandat cheltuieli de stimulare solide sub formă de relaxare cantitativă a carbonului (REC), precum și o garanție a locului de muncă. Ambele ar trebui să servească la decarbonizarea civilizației umane și la menținerea unui echilibru stabil al biosferei, singurul sistem de susținere a vieții pentru omenire.

Criticii TMM, care o numeau uneori „arborele banilor magici”, au subliniat faptul că J.M. Keynes a susținut o creștere a cheltuielilor bugetare în perioadele de recesiune economică și reducerea acestora în perioadele de expansiune, când guvernul a colectat suficiente impozite pentru a finanța cheltuielile în cazul unei alte crize. Renunțarea la rezervele anticiclice și tratarea banilor ca o resursă infinită reprezintă o greșeală, au spus criticii, deoarece există o relație reală între preț și valoare, oricât

de distorsionată ar fi aceasta de diverse forțe istorice. În plus, prin asigurarea ocupării depline, guvernul va stabili nivelul salariului minim, iar atunci când aceasta va determina inflația, iar guvernul va încerca să o stângă prin reglementarea prețurilor, va stabili în cele din urmă atât salariile, cât și prețurile, preluând controlul deplin al economiei. În acest caz, banii pot fi desființați cu totul și se poate trece la calcule computerizate ale producției pentru tot ceea ce este necesar, ca în cartea *Red Plenty,* cu alte cuvinte – către comunism. De ce să nu recunoaștem și să mergem acolo direct, ocolind etapele intermediare?

Au fost unii care au răspuns la această întrebare cu: da, de ce nu?

Susținătorii TMM au răspuns că ar dori să păstreze experiența acumulată a economiei convenționale ca știință socială în scopul analizei politice, reorientând în același timp țintele finale ale economiei în direcția beneficiului persoanei și al biosferei prin redefinirea punctelor de vedere politice și a teoriei banilor în așa fel încât să ajute civilizația să treacă prin porțile înguste ale crizei. Economia a fost și este un instrument pentru optimizarea activităților pentru atingerea obiectivelor; obiectivele ar putea și ar trebui să fie ajustate. Așadar, susținătorii TMM au recunoscut că propunerea lor reprezintă mai degrabă o mutare către o nouă economie politică, decât doar ajustarea capitalismului. Nu doar Keynes Plus, nici teoria ad-hoc sau mai degrabă practica dobândită care a contribuit la depășirea crizei din 2020, nici doar practica sau teoria care au susținut și au plătit în cele din urmă New Green Deal, lovitura aceea de la începutul Războiului pentru Pământ. A fost mai mult decât atât: au încercat să găsească soluții pentru a face tot ce este necesar în timpul crizei biosferei, de vreme ce economia convențională nu a reușit să se ridice la înălțimea momentului și a rămas închistată în vechea sa analiză a capitalismului, ca și cum capitalismul ar fi fost singura economie politică posibilă, încremenind astfel economia ca disciplină, ca un cerb surprins de farurile unei mașini.

Destule guverne au fost convinse de TMM să o încerce. Faptul că a influențat atât de mult politica până la sfârșitul anilor ’30 a fost considerat un semn fie al progresului, fie al unor soluții fanteziste disperate. În mod similar, exact acum un secol, aceeași împărțire de opinii a fost cauzată de inovațiile politice ale lui Keynes și mulți observatori au fost curioși să facă pași suplimentari și să vadă dacă, de data aceasta, după ce au reiterat în acest domeniu evenimentele din anii ’30 ai secolului al XX-lea, vor reuși în cele din urmă să evite repetarea celor petrecute în anii ’40.

74

Pentru Frank, toate zilele semănau între ele. Nu se orienta după calendar și nici nu ținea cont de zilele săptămânii. Din când în când, Syrine și fata ei mai mică veneau să-l vadă; poate că o dată pe lună, sau cam așa ceva. Avea impresia că fata mai mare era prea supărată pe el ca să vină. Mai venea și Mary Murphy, cam la o săptămână sau două. Lucrează în apropiere, își spunea el.

În cantina închisorii, erau hrăniți cu mâncare elvețiană, consistentă. Începuse să câștige puțin în greutate din cauza asta. În timp ce mânca, citea cărți împrumutate de la bibliotecă. Ocazional, un ziar în limba engleză, publicat săptămânal la Paris. În biblioteca închisorii erau o mulțime de cărți în limba engleză și citea fără niciun discernământ. John le Carre, George Eliot, Dickens, Joyce Cary, Simenon, Daniel Defoe. Robinson Crusoe era amuzant. Norocul lui că a fost în stare să jefuiască epava propriei nave. Toate lucrurile recuperate i-au făcut viața mai bună. În anumite privințe, nu era prea deosebit de Frank. Și el rămăsese blocat pe o insulă și încerca s-o scoată la capăt.

De obicei, la opt dimineața, se urca în duba care transporta prizonierii prin oraș. Cobora, ca de obicei, acolo unde erau lagărele de refugiați. I se părea întotdeauna puțin jenant, dar nu renunța. Poate că era ceea ce unul

dintre terapeuții lui numise dependență. Intoarce-ți fața către ceea ce te deranjează, acceptă provocarea. Una dintre cărțile din biblioteca închisorii era scrisă de un african care călătorise pe coasta Groenlandei la începutul secolului al XX-lea, locuind în satele inuite. Eschimoși, i-a numit el. Scria că au o zicală în sătucurile lor reci, pentru a face față momentelor când pescarii ieșeau și nu se mai întorceau niciodată sau când copiii mureau. Foame, boală, înec, îngheț, moarte la vânătoare și așa mai departe; sufereau de o mulțime de traume. Cu toate acestea, eschimoșii erau oameni veseli, scria bărbatul. Zeul furtunii la ei se numea Nartsuk. Zicala lor era așa: trebuie să te confrunți cu Nartsuk. Asta însemna să rămâi vesel în ciuda tuturor greutăților. Indiferent cât de rău o duceau, inuiții considerau că este nepotrivit să fie triști sau să-și exprime durerea. Râdeau în fața nenorocirii, făceau glume despre lucrurile care nu mergeau bine. Erau cu fața la Nartsuk.

O astfel de abordare nu ar face rău nimănui. Într-o zi, lucrând la o linie de autoservire într-o cantină și observând cu coada ochiului fața supărată a unui refugiat care stătea la coadă, Frank și-a dat seama că, în cele din urmă, toți erau posttrauma- tici, iar unii încă mai treceau prin traumă. Acești oameni pe care îi servea fuseseră bătuți în diferite moduri, împușcați, bombardați, alungați din casele lor, văzuseră cum sunt uciși alți oameni; toți făcuseră călătorii disperate pentru a ajunge aici, dormind direct pe pământ, flămânzi. Acum se aflau într-un loc nou, unde s-ar putea întâmpla lucruri noi, lucruri diferite, lucruri bune. Era o chestiune de răbdare, de concentrare asupra oamenilor din fața ta. Poate că, în cele din urmă, ar putea să-și depășească traumele. Trebuie să vorbești cu oamenii.

Frank vorbea rareori cu cineva, dar uneori o făcea și apoi se trezea bâlbâindu-se puțin. Dar și punea întrebări și asculta ce-i spuneau oamenii. Oricât de proastă ar fi fost engleza pe care o vorbeau, era întotdeauna mai bună decât încercările lui în limba lor. Foloseau engleza ca pe un ciocan pentru a-și transmite semnificația, loveau cu ciocanul în cuie de semnificații. Din acestea apăreau adesea propoziții

ciudat de articulate și expresive. Uneori sunau ca personajele lui Defoe.

„Situația a devenit urgent de urgentă“, i-a spus cineva într-o zi. „Eu albastru cerul!“ a exclamat o fetiță.

Știrile îl tulburau adesea. Valuri de căldură, atacuri teroriste. Toți militarii lumii se concentraseră pe combaterea terorismului. Nu existau conflicte interstatale suficient de grave pentru a le distrage atenția militarilor de la încercarea de a-i descoperi și a-i nimici pe teroriști. Dar cu succes limitat, se părea. Un dușman cu cap de hidră, i-a numit cineva. Iar lui Frank i se părea altfel decât atunci când era copil, când teroriștii erau universal detestați. Acum era altfel. Multe atacuri aveau loc acum asupra celor care ardeau carbon, în special asupra celor suficient de bogați pentru a-l arde în mod vizibil. Curse auto și avioane private. Iahturi și nave portcontainer. Așadar, acum teroriștii implicați erau probabil sabotori sau chiar luptători ai rezistenței, care luptau pentru Pământul însuși. „Trupele de Șoc ale Gaiei“, „Copiii lui Kali“, „Apărătorii Mamei Pământ”, „Pământul în Primul Rând”, și așa mai departe. Oamenii citeau despre actele lor violente și despre decesele frecvente rezultate și ridicau din umeri. La ce se așteptau? Cine mai deține avioane private? Acum erau dirijabile care zburau cu emisii negative de carbon, deoarece panourile solare de pe părțile lor superioare colectau mai multă energie electrică decât era necesar pentru zbor, astfel încât să o poată transmite prin microunde până la receptoarele peste care treceau. Călătoria aeriană ar putea fi acum și generatoare de energie – și atunci, un avion cu reacție? Nu. Dacă erau uciși câțiva oameni pentru că zburau, nimeni nu simțea prea multă simpatie pentru ei. Proștii care ard în mod vizibil carbon, uciși din cer cumva? Și ce dacă! Moartea din cer a fost calea americană încă de la Clinton, Bush și Obama, adică de când a devenit fezabilă din punct de vedere tehnologic. Oamenii erau supărați, oamenii erau speriați. Oamenii nu erau pretențioși. Lumea tremura pe marginea prăpastiei, trebuia făcut ceva. Monopolul de stat asupra

violenței fusese probabil o idee bună atât cât durase, dar nimănui nu i-a venit să creadă că va reveni vreodată. Numai într-o perioadă mai bună. Între timp, capul jos. Încearcă să rămâi norocos. Nu zbura cu avioane private sau poate cu niciun fel de avion. E ca și cum ai consuma carne de vită; unele lucruri sunt prea periculoase pentru a putea continua. Când hamburgerul tău vegetal are un gust la fel de bun, în timp ce pachetul tău de carne de vită proclamă *Garantat sigur!* cu o scutire de răspundere scrisă cu litere mici în partea de jos, poți fi sigur că s-au schimbat vremurile.

Într-o după-amiază, după ce s-a întors de la marea tabără din Winterthur, a venit Mary Murphy. Au traversat strada și s-au așezat la o masă într-o cafenea. Era o după-amiază frumoasă, soarele încă strălucea. Au luat câte un *kafi fertig,* cu plăcuta lui ciocnire de grade de amar, o ciocnire de efecte. Această femeie ciudată îl privea cu atenție. Viața în închisoare nu era chiar atât de rea. Într-adevăr, la masa vecină, o altă pereche de prizonieri trăgeau pe rând dintr-o țigară. Gardienii închisorii nu se opuneau ca deținuții să consume canabis, îi mai liniștea. Gardienii întorceau privirea chiar și atunci când era consumat în curtea fumătorilor din închisoare, cu atât mai mult peste drum. Aveau dreptate în legătură cu efectul calmant, deci era doar rezonabil. Și elvețienii erau cu toții raționali.

— Atacurile asupra celor care ard carbon s-au înmulțit, spuse Frank.

— Da, confirmă Mary, uitându-se la pahar.

— Crezi că unele dintre ele sunt comise de oamenii tăi? întrebă el.

— Nu. Noi nu facem așa ceva.

Nu avea de gând să recunoască nimic în fața lui. Nu avea niciun motiv. Trecuseră o dată sau de două ori prin anumite momente evazive de apropiere, începând chiar în prima noapte din apartamentul ei, dar acum păreau să se fi îndepărtat și să se afle într-un spațiu ceva mai formal. Nu mai știa de ce l-a vizitat.

— De ce mă vizitezi? o întrebă.

— Îmi place să văd ce mai faci, spuse ea, după care tăcu și sorbi din băutură. De asemenea, îmi place să știu unde ești.

— Ah, da.

— Pari mai liniștit, dar…

— Dar ce?

— Nu ești chiar în apele tale. Pari nemulțumit.

— Nu sunt, spuse Frank, pufnind.

— A trecut mult timp.

— De când?

— De când s-au întâmplat evenimente neplăcute.

— Încă se întâmplă, spuse el, ridicând din umeri.

Mary părea că își pierde răbdarea.

— Nu poți face față problemelor lumii întregi. Nimeni nu ar trebui să încerce.

— Se întâmplă fără să încerc.

— Poate ar trebui să nu mai citești știrile. Nu te mai uita la televizor.

— Acum citesc *Moll Flanders.* Și pentru ea a fost la fel.

— Ea cine mai e?

— Un personaj dintr-un roman de Defoe. Sora lui Robinson Crusoe.

— Oh, da. Îmi amintesc, spuse Mary, zâmbind scurt. Un supraviețuitor.

— Desigur. Nu s-au îngrijorat ca noi. Erau întorși cu fața spre Nartsuk. Pe atunci nu exista tulburarea de stres posttraumatic.

— Sau era peste tot. Ca aerul pe care îl respirau.

— Asta este încă o deosebire.

— Poate. Dar, după cum îmi amintesc eu, Moll Flanders nu a încercat să preia trauma întregii lumi. Oamenii nu erau atât de îngrijorați de soarta altora.

— Dar ar trebui să fim, nu? Pentru ei, oamenii mureau tot timpul. Trebuia să meargă mai departe. Putea fi partenerul tău, copilul tău. Acum este altfel. Probabil că tu și ai tăi nu veți cădea morți, nu astăzi.

— Ai mei au căzut, i-o tăie Mary.

Asta îl surprinse și se uită la ea mai atent. O privi cum bea. Și-a amintit de un moment în prima seară, când a întrebat-o despre viața ei, cum se repezise la el. Aproape că era mai supărată pentru o întrebare personală decât pentru că fusese răpită.

— Bine, spuse el, dar, cumva, este altfel. Poate ca urmare a ceea ce știm acum. Știm că trăim cu toții într-un sat cu opt miliarde de vecini. Este al nostru acum. Toți reușim sau niciunul dintre noi nu este în siguranță. Așa că ne preocupă starea celorlalți.

— Dacă totul este adevărat.

— Și nu este?

— Mă tem că mulți oameni nu participă la viața satului global. Janus Athena spune că imaginea satului este regretabilă. Și naționalismul a revenit în forță. Limba pe care o vorbești este familia ta. Trageți limite în jurul vostru și viața va deveni mai ușoară. Împărțirea în prieteni și inamici nu a dispărut.

— Dar este greșită.

— Poate.

— Bineînțeles că este greșit, spuse Frank, simțind o notă de iritare. De ce spui asta, încerci să mă schimbi?

— Poate.

Frank o străpunse cu privirea.

— Știi cum se spune că în viața reală suntem familiarizați doar cu un cerc foarte restrâns de oameni? Ca în era glaciară? îl întrebă ea, cedând puțin.

— Acum este altfel, insistă el. Știm mai multe acum. Acei oameni din peșteri știau că există doar câteva sute de oameni în viață. Acum știm mai bine și simțim asta.

— Posibil, zise ea, dând din cap. Opt miliarde de oameni, toți înghesuiți aici, continuă ea, bătându-se peste piept. Nu e de mirare că este atât de aglomerat. Totul e transformat într-o masă gigantică solidă, totul a fuzionat într-un sentiment de ambiguitate.

Frank dădu din cap, cântărindu-și cuvintele. Senzația de presiune în piept îi era familiară. Durere de cap. O senzație universală. O nouă emoție sau amestec de emoții –

amărăciune și negru. Cofeină și alcool. Excitante și deprimante. O mulțime din toate. Sentimentul de ambiguitate. Nu este surprinzător că provoacă stupoare. Sau disperare.

— Poate, spuse el, imitând-o.

Mary făcu o grimasă, recunoscând că fusese enervantă.

— Oceane de nori în pieptul meu. Un poet a spus asta. Hai să zicem că simțim satul global, dar într-un mod amestecat. Asta spui că ești, amestecat? Zdrobit?

— Nu. Ba da, răspunse el aruncându-i o privire, apoi uitându-se din nou în jos. Poate.

Mary îl cercetă, curioasă.

— Ar trebui să urci în Alpi, să faci o plimbare în munți. Mie această plimbare mi-a limpezit bine mintea, deși am ajuns acolo dintr-un motiv complet diferit. Ai putea să te duci într-o singură zi și să te întorci la timp.

— Poate.

Mai târziu, Frank se gândi la ceea ce-i spusese Mary. Că el nu era cu totul acolo: adevărat. Că era amestecat într-un lucru pe care nu-l putea înțelege: adevărat. Sentimentul de ambiguitate. Insă proiectul urma să se confrunte cu Nartsuk. Aceasta nu însemna doar acceptare, ci și sfidare. Trebui să râzi de toate provocările lumii, e un stil inuit bun.

Frank luă trenul spre Lucerna, un autobuz spre pădure, la poalele masivului Pilatus. Urmă unul dintre trasee, de-a lungul unei cărări printr-o pădure care semăna cu un parc, până pe o pajiște alpină întinsă, curată, acoperită de iarbă – mai sus decât pădurea, dar sub vârful gri al muntelui. Sus, deasupra capului său, telecabina se legăna într-un spațiu aerian larg. Frank o ignoră și își continuă drumul în jurul vârfului până n-o mai văzu. Mai avea doar câteva ore înainte să se întoarcă, așa că era un fel de exercițiu să urce cât mai sus pe această potecă și apoi să coboare.

În mijlocul unei pajiști alpine ondulate, nesfârșite, Frank dădu peste o creastă verticală joasă la capătul potecii, lângă care se afla un animal sălbatic. Ah… chiar patru! Capre-negre sau ibecși, nu știa, doar ghicea. Auzise că pot

fi întâlnite aici, sus. În fața lui, evident, se aflau un mascul cu o femelă și doi iezi, deși nu prea mici – nu-și dădea seama.

Nu păreau deranjați de prezența lui. Erau conștienți de el, în alertă, cu capul sus, adulmecând; dar păreau că rumegă. Mestecau mâncarea regurgitată, lent și regulat, se vedea ca un nod în obraji, trebuia să fie ceva de mestecat, sau așa părea.

Aveau corpurile rotunjite și pline, păreau bine hrănite. Pentru că se hrăneau cu iarbă, evident. Aveau capul asemănător cu al caprei. Coarne scurte, ușor curbate pe spate, dar în principal drepte. Niște creste orizontale înconjurau coarnele, posibil creșteri anuale; arătau ca niște întăriturii ale coarnelor; animalul chiar te-ar putea străpunge dacă ar înclina capul. Deși ar fi trebuit să se uite înapoi printre picioarele din față pentru a avea coarnele îndreptate înainte, așa că era un mister. Păr brun scurt, pe cea mai mare parte a corpului, dar păr fin, bej, ca o blană, pe burtă, cu o bandă închisă care separa maroul de bej.

Cel mai mare se uita la el. Apoi Frank văzu că irisurile creaturii erau dreptunghiulare. Ca ale caprei, așadar? Avu un mic șoc. Irisuri dreptunghiulare, cum vine asta? De ce? Chiar se uita la el?

Se părea că da. Privire constantă a unui alt animal, care mesteca în timp ce îl privea. Ce i-ar putea face omul ăsta? E vreo problemă?

Creatura nu părea să creadă așa. Era mai mult un caz de interes reciproc. Frank stătea acolo în hanorac. Se priveau. Frank imită mestecatul. Creatura își înclină capul în lateral, interesată de asta, poate. Din când în când, clipea. O rafală de vânt îi răvăși părul de pe spate, apoi barba lui Frank. Frank zâmbi.

Ceva îi aminti să se uite la ceas. Era târziu! Se pare că se privise în ochi cu această capră-neagră, sau ibey, sau capră-de-munte, cu această creatură din Alpi, timp de aproximativ douăzeci de minute! Iar lui i se păruseră doar două-trei!

Frank se agită, ridică șovăitor mâna, îi făcu semn

animalului și porni înapoi.

75

În SUA, site-ul Sindicatului Național al Studenților a efectuat un sondaj: 30% din membrii sindicatului au răspuns DA la întrebarea dacă sunt suficient de afectați financiar de taxele de școlarizare încât să accepte o grevă sindicală de sfidare sub forma refuzului de a efectua plata următoare. La aderarea la sindicat, membrii au fost de acord să participe la orice grevă solicitată de 30% din membri, așa că acum coordonatorii sindicatului au cerut un vot de grevă pentru a fi siguri și au obținut 80%, cu participare de 90%. Nimic din toate acestea nu a fost surprinzător; insecuritatea alimentară a studenților, adică foamea în rândul studenților, era un fenomen răspândit, tot așa cum era și lipsa de adăpost. Deci greva a început.

Datoria studenților constituia un flux anual de venituri de miliarde de dolari pentru bănci, iar neîndeplinirea obligațiilor coordonate a însemnat că aveau o problemă de lichiditate. Iar băncile erau atât de supraîndatorate și, prin urmare, dependente de toate plățile primite la timp pentru a putea continua să-și plătească propriile datorii, încât această grevă fiscală le-a aruncat imediat într-o criză de lichiditate care amintește de crahurile din 2008, 2020 și 2034, cu excepția faptului că, de data aceasta, oamenii au făcut-o intenționat și tocmai pentru a doborî băncile. Băncile s-au repezit toate la Rezerva Federală, care a mers în Congres pentru a explica situația și a solicita un nou ajutor de urgență gigantic pentru a păstra lichiditățile și, astfel, încrederea în sistemul financiar în sine. Au existat apeluri de la mulți membri ai Congresului pentru salvarea băncilor, acestea fiind esențiale pentru economie și prea interconectate pentru ca oricare dintre băncile mari să fie lăsate să se prăbușească. Dar Rezerva Federală a cerut Congresului să autorizeze salvarea băncilor în schimbul

acțiunilor de proprietate de la fiecare bancă ce a primit oferta. Aceasta însemna fie naționalizarea finanțelor, fie finanțarea națiunii, în sensul că acum era mai clar decât oricând că țara era în realitate condusă de Rezerva Federală. Și din moment ce Congresul conducea Rezerva Federală și oamenii i-au votat pe membrii Congresului, poate că totul a început să funcționeze, cumva, ca urmare a acestei greve. Definancializare, într-un fel. Sfârșitul neoliberalismului.

Această posibilitate a fost suficient de șocantă, dar, în aceeași lună, Uniunea Africană a informat Banca Mondială și guvernul chinez că toate datoriile africane față de aceste organizații simt declarate odioase. Guvernele tuturor țărilor Uniunii Africane au sprijinit în comun anularea totală a datoriilor, *haircut-ul haircut-urilor,* tunsoarea tunsorilor, o reducere de capital fără precedent care să fie urmată de un nou cod de acorduri negociate de Uniunea Africană cu participarea tuturor statelor de pe continentul african. Inițiativa a fost anunțată ca sfârșitul neocolonia- lismului neoliberal și adevăratul început al „Africii pentru Africani”. Chiar și Egiptul și restul Africii de Nord s-au alăturat acestui proiect, punând oamenii mai presus de capital, continentul mai presus de istorie și, în cazul Egiptului, poate chiar mai presus de întregul nord musulman, distanțându-se astfel de Arabia.

Și chiar în luna următoare, în China, muncitorii cunoscuți în mod informai drept „miliardul” au preluat piața Tiananmen, prin simplul expedient de a pătrunde în ea cu milioanele, provocând în drumul lor blocarea întregului trafic din oraș. Mulțimi de pietoni au blocat autostrăzile din Beijing, ocolind barierele și punctele de control din jurul pieței Tiananmen, umplând piața și cartierele din jur în așa măsură, încât poliția și armata nu au putut face nimic în fața celor cinci milioane de oameni care se adunaseră în centrul orașului. Demonstrații similare s-au organizat în cele mai mari orașe chineze; au existat literalmente sute de astfel de demonstrații, mult mai multe decât le-ar fi putut face față armata chineză printr-o manieră tipică de control

al mulțimii. Pe lângă cerințele convenite pentru abolirea sistemului *hukou,* au fost adăugate altele noi, insistând ca Partidul Comunist Chinez să răspundă mai bine nevoilor cetățenilor. Deoarece protestele fuseseră programate pentru reuniunea de cinci ani a Congresului Partidului, s-a dovedit posibilă exercitarea unei presiuni asupra Partidului în vederea numirii unui comitet permanent complet nou, care să includă femei și tineri și să fie dedicat reformelor după cum se cerea.

Profitând de moment, kurzii au anunțat crearea Kurdistanului într-o parte a Irakului care se afla deja sub controlul lor, la care s-au adăugat bucăți semnificative de teritorii siriene, turcești și iraniene aflate la granițele noii formațiuni. Kurzii se autoafir- mau și nu era nimeni suficient de puternic să-i oprească. Toate țările înconjurătoare erau revoltate și ostile, dar se dușmăneau și între ele, așa că nu puteau formula un răspuns eficient care să nu constituie, de asemenea, un atac asupra unui stat suveran vecin, fie aliat, fie inamic, dar oricum o națiune prea periculoasă pentru a fi atacată.

Toate aceste evenimente s-au produs simultan și n-au fost singurele. S-au întâmplat atât de multe, un asemenea spasm de revolte produse spontan (dacă au fost spontane!) În întreaga lume, încât unii istorici au spus că a fost un alt 1848, un fel de reapariție a spiritului din 1848 în jurul bicentenarului său. Și, așa cum se întâmplase în acea perioadă de enormă neliniște și revoltă revoluționară, nimeni nu putea explica de ce se întâmplă în atât de multe locuri diferite în același timp. Coincidență? Conspirație? Spirit mondial? *Zeitgeist* în acțiune? Cine știe? Tot ce se știa cu siguranță era că se întâmplă și că lucrurile se destramă.

În toată această frământare și incertitudine, piața a căutat ceva de care să fie sigură. Volatilitatea era bună pentru comercianți, sigur; dar la sfârșitul zilei trebuia să ai unde să-ți agăți pălăria. Dolarul diminuat... Chiar așa? Totul diminuat? Poate, dar unde să-ți ascunzi fondul de urgență în caz că totul eșuează? Mișcarea „bani la saltea” nu a

însemnat același lucru cu a merge pe lung, ceea ce de fapt în acel moment părea aproape imposibil. Aceasta însemna că lucrurile deveneau din ce în ce mai existențiale, deoarece era o chestiune de valoare supremă, de încredere în actul de schimb în sine. De îndată ce determinarea valorii a trecut de la a vorbi despre ratele dobânzii la a vorbi despre încrederea publicului, a meritat ca finanțele și teoriile banilor să cadă în subsolul vieții de zi cu zi și de acolo și mai departe, în puțul fără fund al filosofici care încurajează oamenii să caute un răspuns la întrebarea cum și de ce funcționează banii, precum și de ce unii oameni trăiesc ca niște zei coborâți pe Pământ, în timp ce alții nu au unde să-și pună capul noaptea. S-a dovedit că pur și simplu nu există un răspuns satisfăcător atunci când vine vorba de strategii de investiții pe care să te poți baza.

Banii sunt făcuți din încredere socială. Ceea ce însemna, în acel moment de spasmofilie, când totul se schimba și pământul ți se prăbușea sub picioare în imense zguduiri tectonice, că banii înșiși erau căzuți în uitare. Și asta era înfricoșător.

O cantitate imensă de valori mobiliare s-a transformat pur și simplu în fum. Băncile lumii occidentale dezvoltate erau prea conectate pentru a eșua; dacă una sau două dintre cele mari ar cădea, restul s-ar micșora și ar aștepta până când statul își va recăpăta încrederea prin înghețarea emiterii de împrumuturi și chiar prin plata datoriilor proprii. De ce să plătim un creditor care ar putea să nu mai existe săptămâna viitoare? Cel mai bine este să așteptați și să vedeți dacă supraviețuiește pentru a solicita acea datorie în instanță.

Cu alte cuvinte, înghețarea lichidității. Diferite tipuri de titluri de valoare, care, de fapt, joacă rolul IOU-urilor între bănci, se depreciau brusc. Nu existau alți bani în afară de numerar. Dar asta nu putea funcționa la nesfârșit, deoarece în fiecare zi existau schimburi de miliarde de dolari pe diferite piețe, inclusiv în așa-numitele *dark pools,* unde cei care lucrează în spații de date nereglementate se asigură reciproc să plătească, în ciuda lipsei supravegherii

reglementare; iar onoarea în rândul hoților este un fel de noțiune feudală, mai potrivită pentru Robin Hood și pentru oamenii lui veseli decât pentru lumea finanțelor contemporane. Nu. Dacă banii sunt o idee, un sistem bazat pe încrederea societății, atunci când intervine discordia, iar încrederea dispare instantaneu, banii devin mult mai puțini decât erau înainte.

Pentru unii, acestea nu au fost știri șocante; motiv pentru care o mare parte din bogăția de pe planetă a fost investită în proprietăți. Valoarea clădirilor și a parcelelor poate scădea, dar proprietatea asupra activului nu va merge nicăieri și, indiferent ce se întâmplă, va supraviețui tuturor șocurilor. Dar proprietatea nu este lichidă. Chiar dacă problema conservării averii a fost rezolvată în avans prin achiziționarea de terenuri, case și apartamente în zgârie-norii din Manhattan, problema banilor în sine nu va dispărea.

Așadar, cu gemete, vuiete și zgomote uriașe de prăbușire, economia lumii a stagnat. O mare depresiune a revenit în cele din urmă și în totalitate, după aproape un deceniu de recesiune. Depresiunea în care trăiseră până atunci a fost numită Mica Depresiune sau Superstagnarea și așa mai departe. Aceasta nouă era, în cele din urmă, Superdepresiunea. Era o lipsă teribilă de bani, și fără bani oamenii nu puteau fi plătiți. Fără împrumuturi, fără achiziții. Șomajul a depășit repede nivelul de referință din anii 1930, de 25%. Într-adevăr, de data aceasta părea că șomajul ar putea crește până la… până la cât? 50%? 70%? Nimeni nu avea idee.

S-a vorbit despre întoarcerea barterului, în special în mediul rural, unde oamenii erau destul de dispuși să-l accepte. Dar nu era chiar așa; barterul fusese întotdeauna o idee în mintea economiștilor, o poveste fantezistă. Și în orașe nu a funcționat deloc. Casa de amanet este locul de bartering din orașe. Dar și acolo era în vigoare principiul „bani pentru bunuri, bunuri pentru bani“. Iar acesta funcționează atâta timp cât funcționează banii. La fel, dacă nu chiar mai rău, este cazul internetului. Când nimeni nu

are încredere în bani, internetul ca piață nu mai funcționează.

Au fost create și introduse unități de plată locale, au fost sprijinite de autoritățile orașului, dar orașul avea nevoie de bănci locale, iar băncile locale aveau nevoie de unități centrale. Totuși, a început o serie dinamică de schimburi în multe regiuni, de multe ori bazine hidrografice suficient de mari pentru a-și susține populațiile; iar oamenii au început să-și folosească conturile Yourlock ca site-uri pentru microbanking digital, care erau de o oarecare utilitate reală și arătau potențialul pentru un fel de bancă populară postcapitalistă.

Dar toate acestea erau prea noi, prea provizorii; erau prea mulți oameni și toți străini. În ciuda tuturor eforturilor interesante, pe măsură ce economia ocolea scurgerea, a devenit tot mai clar: fie băncile centrale vor salva situația, fie nimeni nu o va salva. Ele erau ca degetul băiatului olandez din poveste care oprește scurgerea apei[45], ultima cusătură care ar putea opri hemoragia. Băncile centrale vorbeau în favoarea statului. Statele în cauză erau acolo cu armatele și poliția pentru a sprijini aceste bănci centrale, toate deținute *în teorie* de publicul la care se raportau. Dacă băncile publice s-ar putea menține cumva pe linia de plutire – poate prin crearea mai multor bani, prin menținerea tuturor băncilor private pe linia de plutire printr-o relaxare cantitativă și mai accentuată –, atunci totul ar putea fi bine.

Din moment ce unii oameni își puseseră oricum speranțele în băncile centrale, acest debut brusc al haosului și al dezordinii a fost văzut ca o oportunitate. Societatea ar putea insista acum asupra dreptului său de a primi despăgubiri cuvenite pentru salvarea constantă a băncilor private cu banii oamenilor, de a solicita reparații din profituri, de a desființa complet profiturile cheltuind

[45] Referire la romanul *Patinele de argint,* de Mary Mapes Dodge. Hans Brinker, protagonistul romanului, își salvează orașul de la inundație introducând degetul într-o fisură apărută într-un stăvilar, până la remedierea situației.

bani pentru despăgubiri. Dacă băncile private rezistă, lăsați-le să falimenteze, să înceapă tranziția către naționalizarea completă a sistemului financiar, pe care societatea îl va deține și îl va folosi în beneficiul membrilor săi.

În mod ciudat, în această nouă criză financiară extremă, oamenii, oamenii obișnuiți în masă, ca manifestare materială a „publicului”, păreau acum să dețină puterea supremă. Când apare o nevoie extremă, oamenii încep să se uite în jur în căutarea celor vinovați și, dacă o mie de oameni se uită la unu, atunci este clar de partea cui este puterea. A fost suficient să prindem acest moment și, după ce l-am prins, să trecem la acțiune. Poate că nu era nimic ciudat în acest lucru și, în același timp, era – procesul s-a simțit ca o cădere liberă în abis. Inventarea parașutei după ce ai sărit de pe stâncă.

Cu alte cuvinte, foarte rapid.

Astfel, guvernul din umbră conceput de Ministerul pentru Viitor din Zürich, Elveția, a devenit un șablon pentru un nou plan. Nu complet nou, desigur. De fapt, era o rearanjare a diferitelor elemente ale planurilor vechi, în mai multe feluri. Mondragon, Kerala, TMM, blockchain, Danemarca, Cuba și așa mai departe: toate elementele au funcționat tot timpul. Ceea ce a facilitat implementarea noilor metode. Fără revoluții radicale, fără săptămâni de zece zile cu nume noi, fără plonjare în euforia revoluționară atunci când vrei să rupi și să refaci totul dintr-odată. Modificări minore ale drepturilor de proprietate. Cifre. Reprezentări. Ajustarea priorității unor valori. Improvizații. Soarele încă răsare, plantele continuă să crească. Cu toate acestea, oamenii trăiesc într-o lume a ideilor, așa că, în ciuda soarelui, a cerului și a tuturor celorlalte, toți simțeau că li se învârtește capul. Era o sursă continuă de panică.

Dar, pe măsură ce a devenit clar că băncile centrale vor interveni pentru a menține lucrurile stabile și lichiditățile, anumite piețe s-au calmat. Brutăriile au continuat să coacă pâine. Congresul SUA a fost foarte ocupat cu adoptarea de noi legi. Chinezii și-au încheiat demonstrațiile și s-au întors

la muncă, cu un alt Birou Permanent responsabil. Kurdistanul și-a asigurat frontierele și a semnat tratate cu fiecare națiune și organizație care a vrut să semneze alături de ei. Oamenii au început să caute modalități de a câștiga o carbon- monedă sau două. Doar câteva din acestea ar însemna mult în monede locale. Sigur că sechestrarea a o sută de tone de carbon nu putea fi o acțiune atât de dificilă. Producerea de alimente în jurul casei a devenit o activitate secundară dinamică și chiar cultivarea de legume pentru piață; uneori cele două erau chiar același lucru.

A fost o lună deosebită, apoi un an deosebit, un an care a devenit unul dintre acei ani despre care oamenii vorbesc apoi multă vreme, o dată din calendar folosită ca stenogramă pentru o perioadă întreagă. O schimbare tectonică în istorie, un cutremur în minte.

76

M-am înrolat în marina americană imediat după liceu. Am vrut să ies din oraș. Să văd lumea. Din Kansas, asta părea o cale bună. Mama era îngrijorată, dar tata era mândru. Marina are nevoie de femei mai competente, a spus el. Tu le vei arăta pentru ce. Îmi iubesc tatăl.

Opt ani bătuți pe muchie. Uneori a trebuit să mănânc rahat, mai ales în relații, nu mai intru în detalii, se întâmplă tuturor, toată lumea se încurcă înainte de a avea noroc, dacă are. Atunci, dacă ești suficient de inteligent să-ți vezi norocul și să acționezi în funcție de el, lucrurile se pot rezolva. În cazul meu a mers. Dar aici este vorba despre Marina SUA. Când m-am înrolat, eram plătită cu aproximativ 25.000 pe an. Nu sună prea mult, dar mi s-a oferit cazare și mese gratuite și am fost formată profesional într-o serie de locuri de muncă diferite, așa că aveam posibilitatea să îmi depun la bancă cea mai mare parte a salariului, dacă doream, și chiar așa am făcut. Iar suma este în creștere. Dar mai multe despre asta, mai târziu.

Principalul lucru pe care am vrut să-l spun este că sunt mândră că am slujit în marină. Nu era nimic ieșit din comun printre colegii mei marinari. Aveam un bun *esprit de corps*[46]*.* Nu aș fi surprinsă dacă situația din alte ramuri ale forțelor armate ar fi exact aceeași, deși adesea făceam glume pe seama lor pentru că sunt mai proști decât noi. Nu era nimic neobișnuit, știu. Problema este că Marina este bine condusă. Am impresia că este una dintre instituțiile cele mai respectate și mai bine conduse de oriunde. Printre altele, am navigat pe 83 de nave cu propulsie nucleară cumulând 5.700 de ani-reactor și parcurgând peste 320 de milioane de kilometri, toate fără accidente nucleare de niciun fel. Am dormit la câțiva metri de un reactor nuclear timp de trei ani, fără să mi se facă rău, fără să mă îmbolnăvesc. Citirile de pe dozimetrul meu nu au fost diferite de ale voastre sau poate chiar mai bune. Cum este posibil așa ceva? Pentru că sistemul a fost proiectat și construit pentru siguranță, indiferent de costuri. Fără soluții simplificate pentru a economisi un dolar. Construit astfel, sistemul poate funcționa. Probabil că Marina ar trebui să se ocupe de sistemul de electricitate al țării. Spun doar.

Iar acum, câteva cuvinte despre flotă: acum, când există *pebble mob,* niciuna dintre navele noastre nu ar supraviețui atacului unui inamic dotat cu astfel de sisteme. Pur și simplu nu ar funcționa. Nimic nu le poate opri. Nu trebuie să fi absolvit academia de la Annapolis pentru a afla acest lucru. Superiorii nu vorbesc despre asta, nimeni nu vorbește despre asta, pentru că ar fi prea uimitor. Vrei să arunci prosopul în ring, să zici „hopa!“, suntem precum cavaleria sau luptăm cu sulițele cu vârf de silex ori cu o piatră ascuțită din mână? Nu, nimeni nu va spune asta imediat. Asta înseamnă că doar flota de submarine este capabilă să ducă un adevărat război. Submarinele reprezintă o amenințare nucleară, cum ar fi o apocalipsă nucleară globală, așa că singura speranță este că nu vor fi folosite niciodată. În practică, înainte ca submarinele să fie reînarmate, poate cu propriile *pebble mobs* – și nu m-aș

[46] „Spirit de echipă“, în 1b. franceză, în original.

îndoi dacă asta s-ar întâmplat deja –, marina ca forță militară a fost complet dată la o parte. Toate flotele militare, de altfel. În orice război real, întreaga flotă de suprafață ar fi în curând pe fundul oceanului. Nu este un gând fericit.

Dar gândiți-vă la marină în vremuri pașnice și, având în vedere aceste roiuri de rachete, poate că vremurile pașnice sunt cele pe care le trăim acum, vremuri pașnice nenorocite, de o intensitate scăzută, asimetrice, la mâna insurgenților și a teroriștilor, vremurile refugiaților din motive climatice. Într-o astfel de lume, flota militară de suprafață a SUA ar putea oferi servicii de securitate și ar putea ajuta în caz de urgență. La fel ca armata elvețiană din ultimele secole, funcția sa principală va fi să ofere ajutor în caz de dezastru în zonele de coastă. O forță a binelui, ceva de genul ambasadorul SUA în lume. Veți vedea, nu îmi imaginez toate astea – dacă marina este menținută, va face astfel de lucruri. De fapt, o face deja.

Apoi ultimul lucru pe care vreau să-l spun despre marina americană este acesta. Ocazional, navele noastre sunt vizitate de amirali. Chiar și distrugătoarele și măturătoarele de mine sunt vizitate, cum ar fi inspecții sau tururi de curtoazie sau orice altceva. Și în timp ce se plimbă de colo până colo, văd o femeie marinar capabilă și uneori se opresc să stea de vorbă cu ea și să-i pună întrebări. Aceștia sunt de obicei bărbați mai în vârstă, odată chiar o femeie, a fost foarte distractiv. Toți au început la Annapolis și au făcut din marină viața lor și, oricât de repede au înaintat în grad, au trăit pe nave și știau în ce constă activitatea. Deci sunt bine informați și preocupați de cum o duc marinarii acum. Curioși și prietenoși, aș spune, și surprinzător de normali. Ca un căpitan, dar mai puțin pretențios.

Apoi, mai târziu, am căutat și am aflat că salariile amiralilor ajung la 200.000 de dolari pe an. Nimeni din Marină nu primește mai mult de atât. Ei numesc acest lucru salarizare diferențială, uneori exprimată ca un raport între cea mai mică salarizare și cea mai mare. Acest raport pentru Marină este de aproximativ unu la opt. Pentru una

dintre cele mai respectate și bine gestionate organizații de pe Pământ. Uneori acest lucru se numește paritate salarială sau democrație economică, dar să o numim corectitudine, eficacitate, *esprit de corps.* De la unu la opt. Nu e de mirare că amiralii aceia păreau atât de normali – chiar erau!

În timp ce în lumea corporațiilor, am citit, raportul salariului mediu este de 1 la 500. De fapt, aceasta este media; de 1 la 1.500 se întâmplă destul de des. Directorii executivi de top din aceste companii câștigă în zece minute ceea ce câștigă angajați! lor începători într-un an.

Gândiți-vă la asta pentru o vreme, concetățeni! Oamenii vorbesc despre stimulente, de exemplu. Un cuvânt de la școlile de afaceri. Ce stimulente pot exista pentru un decalaj salarial de la unu la o mie? Pentru cei care primesc de o mie de ori mai mult decât un muncitor novice, care este stimulentul? Să se ascundă, aș spune. Pentru a ascunde faptul că de fapt ei nu fac de o mie de ori mai mult decât angajații lor. Ascunzându-se, încetează să mai fie oameni normali. Vor fi niște nenorociți. Și pentru cei cu venituri mai mici, care este stimulentul? Nu îmi vine în minte, dar ceea ce îmi vine sună cinic, josnic sau complet nere- alist. Ca, de exemplu, „sper să câștig la loterie”, sau „am de gând să mă ridic acum”, sau „lumea este atât de nenorocită”. Auzi așa ceva, nu? Poate că stimulent nu este cuvântul cel mai potrivit aici. Mai degrabă, în același jargon, este un factor de descurajare. Când primești o anumită sumă și altcineva este plătit de o mie de ori mai bine pentru o muncă mai ușoară, dispare orice stimulent care te-ar face responsabil pentru orice. În acel moment, arunci o piatră într-o fereastră sau votezi pentru un tâmpit care va sparge totul, ceea ce îți poate oferi șansa de a o lua de la capăt și, dacă asta nu funcționează, cel puțin le-ai zis „duceți-vă la dracu’!” acelora care primesc miile. Și așa mai departe.

Așadar, ce-ar fi dacă întreaga lume ar funcționa mai mult ca Marina SUA? Ce s-ar întâmpla dacă standardul sau chiar raportul salarial maxim impus de lege ar fi stabilit la unu la zece, fiind atât de ușor de calculat? Cu cel mai jos

nivel stabilit suficient de ridicat pentru o viață adecvată sau decentă sau cum vrei să o numești. Suficient pentru o viață decentă. Ce ar însemna, atunci, de zece ori mai mult? Mult! Gândiți-vă bine. Numărați pe degete, vedeți cantitatea suficientă pe vârful fiecărui deget, toate cele zece lipite împreună la capătul brațelor privind înapoi la voi. Destul înmulțit cu zece este al naibii de luxos.

Funcționează, pentru Marina SUA. Ura!

77

Fiecare mă cunoaște, dar nimeni nu-mi poate spune. Nimeni nu mă cunoaște, chiar dacă toți mi-au auzit numele. Toți cei care discută între ei fac ceva ce seamănă cu mine, dar nu sunt eu. Toți cei care fac diverse lucruri în lume mă construiesc pe mine. Eu sunt sângele scurs pe stradă, catastrofa pe care nu o poți uita niciodată. Sunt mareea care curge pe sub lume pe care nimeni nu o vede și nu o simte. Tot ce mi se întâmplă este în prezent, dar se vorbește despre mine doar la viitor și atunci ei cred că vorbesc despre trecut, dar în realitate ei vorbesc întotdeauna despre prezent. Nu exist și totuși eu sunt totul.

Ai ghicit cine sunt. Eu sunt Istoria. Acum fă-mă bine.

78

A zburat la Lucknow și a luat trenul până în oraș și apoi metroul și autobuzul către filiala școlii City Montessori la care mersese în copilărie. Cea mai mare școală din lume, câștigătoare a unui Premiu UNESCO pentru Pace, cu siguranță fusese un moment decisiv în viața sa. Deoarece tatăl său se căsătorise cu o nepaleză, ar fi putut ajunge în Nepal pentru totdeauna, într-un sat din dealul Rawang, unde secția de poliție fusese aruncată în aer de maoiști și niciodată reconstruită. Tatăl său fusese încăpățânat și nu

dorise să-și expună soția la presiunile din Lucknow. Viața în cel de-al doilea oraș fericit din India ar putea fi dură pentru oamenii de pe dealuri. Așa că ar fi putut trăi întreaga sa viață în Evul Mediu, prins în capcană de părinții care se întâlniseră printr-un anunț matrimonial disperat al unui tânăr, la care a răspuns o fată care știa să citească și să scrie și să viseze.

Dar un german trecuse prin sat cu un grup de ajutorare și, când a fost prins furând de la ei, în niciun caz cel mai grav dintre delictele sale din copilărie, Fritz a fost cel care l-a condus într-o încăpere și l-a interogat, la fel de sever ca un polițist, dar și vesel, totodată, sceptic în privința răutății sale, neconvins de comportamentul său dur. Fritz i-a spus, ferm, dar cu amabilitate:

— Pentru a ajunge oriunde în această lume, trebuie să înhami tigrul la căruță. Gata cu furatul, asta nu-ți face decât rău. Ești isteț și ai o dorință arzătoare, văd asta în tine, așa că folosește-ți istețimea și obține un loc gratuit la o școală dintr-un oraș. În acest fel vei căpăta tot ceea ce îți dorești fără a face rău oamenilor. Învață tot ce se poate învăța în școala asta de aici; pentru tine, nu va fi o mare provocare, se vede.

Apoi Fritz i-a vorbit tatălui său.

— Trimite-l pe băiatul ăsta la oraș. Dă-i o șansă.

Iar tatăl său l-a ascultat și așa a ajuns el în Lucknow, orașul natal al tatălui său.

Orașul l-a încântat și l-a uimit pe adolescent. Soarta i s-a schimbat atât de brusc, încât până la sfârșitul copilăriei și al adolescenței, nu a dormit mai mult de trei ore pe noapte – totul din cauza tulburărilor frenetice din mintea lui, a sentimentului că în fiecare zi se învârtea ca rufele într-o mașină de spălat. A avut noroc cu Lucknow. Orașul i-a format personalitatea.

Iar acum se afla din nou acolo. Se îndepărtă de vechea sa școală, în cartierul dens populat din sudul acesteia, cu clădiri vechi strivite între linia de metrou și râu, între prezentul și trecutul său. Făcuse o mulțime de prostii aici. În ciuda numeroaselor motive de euforie oferite de oraș, el

nu renunțase la obiceiurile necinstite ale copilăriei sale nepaleze, nu-și amintea de ce. Smulgea câte un lănțișor, fura din piețe; poate că toate acestea fuseseră cumva o modalitate de a rămâne conectat cu casa lui. Părinții l-ar fi bătut dacă ar fi știut ce făcea el în oraș, punând în pericol cu atâta nesimțire totul, dar poate că pericolul făcea parte din atracție. Îi plăcea să o facă și îi plăceau durii cu care o făcea. El era unul dintre ei. Îi aminteau de el însuși. Era o fiară de pe dealuri, niciun oraș nu-l putea îmblânzi. Lua ce voia și nimeni nu-l putea opri. A fost nevoit să o lase mai moale când aproape l-au prins în flagrant și își rupsese brațul. Și apoi, când s-a mutat la Delhi, s-a schimbat din nou, renunțând la tot felul de lucruri. Din nou, nu-și mai amintea de ce o făcuse, cum o justificase pentru sine. Atunci, reacționase pur și simplu la ceea ce se întâmpla. Pentru că lucrurile se întâmplau. Chiar dacă dormise rar în Lucknow, nu se trezise niciodată cu adevărat până nu se mutase la Delhi. În acel moment, multe lucruri au ieșit la lumină și nu s-a mai uitat niciodată înapoi.

Acum s-a întors. Voia să privească în urmă. A străbătut orașul până la școala lui și a vorbit cu elevii adunați și toate fețele acelea tinere au fost suficiente pentru a-l da gata. Le-a vorbit despre dorința arzătoare. Ei voiau tot ce avea el, iar el nu știa ce să le spună.

— Pentru a ajunge oriunde în această lume, trebuie să vă legați tigrul la căruță, le-a spus.

A ieșit împreună cu ei pe ogoarele din afara orașului, unde lucrau în cadrul programului de garantare a locurilor de muncă pentru agricultura regenerativă din India. În India existau acum locuri de muncă sigure, iar munca era grea, dar se făcea pe baze științifice, ajutând la menținerea carbonului în pământ an de an, ceea ce era bine pentru toată lumea. A lucrat cu ei la plantarea porumbului și apoi la repararea unui perete de terasă și a încheiat ziua istovit.

— Încă sunt doar un copil al munților, le-a spus el tovarășilor lui. Nu mai pot să lucrez, este prea cald. Dar uitați-vă, faceți o treabă bună aici, așa că trebuie să perseverați. Gandhi a alcătuit acest cuvânt, *satyagraha-,*

înseamnă „forța păcii”, în sanscrită, știți cu toții acest cuvânt, nu? Dar Mahatma l-a inventat el însuși și cred că ar fi fericit să-și imagineze un alt cuvânt care pune cele două părți în ordine inversă. *Grahasatya.* „Forțați pacea”. Poate îl schimbă din substantiv în verb. Și exercitați această forță pentru pace. Munca pe care o faceți aici vă ajută să salvați lumea, forțează pacea asupra lumii. Continuați.

Apoi, în timp ce se pregătea să plece, cineva i-a înmânat un bilețel pe stradă în care i se cerea o întâlnire. Și acest lucru era suficient de interesant de urmărit. Într-adevăr, el dorise să discute cu unii dintre acești oameni și nu reușise să găsească o modalitate sigură de a ajunge la ei. Așa că s-a dus la adresa indicată pe bilet.

Ajuns la locul respectiv, a fost surprins și încântat că se află doar la o stradă distanță de zona în care își petrecuse cea mai mare parte a tinereții sale rebele – același X al aleilor semnalizate de indicatorul cu semnul + pentru intersecție. O intersecție foarte dezordonată, la fel de dezordonată cum fusese mintea și viața lui în tinerețe, aceleași cabluri de tramvai deasupra capului, aceleași balcoane înguste din fier forjat de pe clădiri. Zâmbi la gândul că oamenii pe care îi întâlnea erau, fără îndoială, unii dintre tinerii duri ai acestei generații, care l-au chemat din greșeală în vechiul său cartier.

Din păcate, cei care îl invitaseră la întâlnire s-au dovedit a nu fi în niciun fel ca el când era tânăr. Oamenii aceștia aveau un obiectiv precis; dorința lor arzătoare avea deja o direcție, legată de un car echipat pentru război. Ieșiră pe o ușă și îi făcură semn să-i urmeze într-o ceainărie goală. Erau mai în vârstă decât fusese el pe atunci și îi conducea o femeie. Gașca lui din copilărie fusese fericită și zgomotoasă; acești oameni erau supărați și precauți. Desigur, erau în joc vieți, inclusiv ale lor. Și probabil că fuseseră prinși în valul de căldură. Asta te schimbă. Forjați în foc: da, aceștia erau „Copiii lui Kali“, care îl priveau ca și cum ar fi calculat unde să înfigă cuțitele.

— Vrem să te ridici, îi spuse femeia răspicat.

— Și eu vreau ca tu să stai jos, răspunse el, cât se poate

de blând.

Femeia se încruntă puternic, la fel ca și cei patru bărbați care o însoțeau. Parcă aveau chipurile demonului de pe colierul lui Kali.

— Tu nu ne spui nouă ce să facem, replică ea. Acum ești ca un *firangi.*

— Nu sunt, răspunse el. Voi nu știți ce sunt eu. Știți suficient pentru a-mi cere să ne întâlnim, recunosc, dar asta e tot ce știți.

— Vedem ce se întâmplă. Te-am adus aici pentru a-ți spune să faci mai mult.

— Și eu am venit când mi-ați cerut să vă spun că a sosit timpul să schimbați tactica. Este un lucru bun și este parțial din cauza a ceea ce ați făcut, ați făcut ce a fost necesar, știu.

— Încă facem ceea ce este necesar.

— Mă refer la ceea ce este necesar acum.

— Asta noi decidem.

El se uită la fiecare, pe rând. Simțea cum situația ar putea fi mai intimidantă decât orice s-ar putea spune. Era aproape ca și cum i-ai atinge; ca o scânteie electrică sărind de la o minte la alta. O privire dură; dar îi lăsă să-l vadă mai bine.

— Ascultați, le spuse el. Vă înțeleg. V-am ajutat, am contribuit la acțiuni ca ale voastre în întreaga lume. De aceea mi-ați cerut să mă întâlnesc cu voi. Și de aceea am acceptat să mă întâlnesc cu voi. Mi-am pus viața în mâinile voastre aici ca să vă fac să înțelegeți că sunt aliatul vostru. Și să vă spun: condițiile s-au schimbat. Împreună am ajutat la schimbarea lor. Însă acum, dacă tot îi ucizi pe cei răi, pe criminali, acum, când cei mai răi dintre ei sunt morți, atunci devii unul dintre ei.

— Cei mai răi criminali nu sunt morți, mai sunt mulți ca ei, rosti ea cu înverșunare.

— Ei găsesc întotdeauna înlocuitori, spuse el.

— Și noi.

— Știu asta. Cunosc sacrificiul vostru.

— Tu? a

Se uită fix la ea. Își mută din nou privirea către fiecare dintre bărbații de lângă ea. Chipuri de care să se teamă, chipuri pe care să le iubească. Acea dorință arzătoare.

— Acesta este orașul lui Lakshmi, continuă el, vorbind încet. Am crescut aici. Sper să știi asta. Am crescut chiar aici, în acest cartier, când era mult mai dur decât acum.

— Nu ai fost aici în valul de căldură, îi reproșă femeia.

Bărbatul o privi fix, simțind o încordare în el care putea să-l sfâșie. Toată viața i se spărgea înăuntrul lui.

— Încercând să controlez acest lucru, spuse el nesigur, am făcut mai multe pentru a opri următorul val de căldură decât oricare altul pe care l-ați întâlnit voi vreodată. Voi v-ați făcut treaba, eu am făcut-o pe a mea. Am lucrat pentru acest cartier cu mult înainte de apariția valului de căldură și voi continua să fac această muncă pentru tot restul vieții mele.

— Numai să trăiești atât de mult, replică unul dintre bărbați.

— Nu asta este ideea. Ideea mea este că văd lucruri pe care voi nu le puteți vedea de aici și sunt aliatul vostru și vă spun că este timpul să vă schimbați. Marii infractori sunt morți sau în închisoare, ascunși și reduși la neputință. Deci, acum, dacă ucideți, o faceți doar pentru a ucide. Nici măcar Kali nu a ucis doar pentru a ucide și cu siguranță niciun om nu ar trebui să o facă. Copiii lui Kali ar trebui să-și asculte mama.

— Noi o ascultăm, dar tu nu.

— Eu sunt Kali, spuse el.

Simți brusc greutatea imensă a adevărului. Grupul observă cât de mult îl apasă această greutate. Războiul pentru Pământ se desfășura de mulți ani, mâinile lui erau pătate de sânge până la coate. Pentru o clipă, își pierdu capacitatea de a vorbi. Și nu mai era nimic de spus.

79

Se apropia momentul în care Frank urma să fie eliberat din închisoare. Îndeplinise pedeapsa. Era greu de înțeles, nu știa ce să creadă. Anii trecuseră, dar el nu prea știa cum. O parte din el era încă blocată în afara lui, dincolo de viață și de sentimente. Era o ușurare în multe privințe – să fie scutit de toată durerea, de frică, de amintiri. Doar soare rece, pe terasa din colț, într-o zi din Zürich. Putea petrece patru sau cinci ore fără să se gândească la nimic – asta îi oferise viața de aici. Nu știa dacă vrea să renunțe la asta. Disociere? Seninătate? Nu-i păsa cum se numește. El asta voia.

Pentru că și altceva dispăruse: din câte-și dădea seama, nu se mai temea. Și cu siguranță ar fi fost în măsură să spună, dacă nu ar fi fost cazul. Acum era o creatură a obișnuinței. Mânca, umbla, lucra, citea, dormea. Nu era nici fericit, nici nefericit. Nu voia nimic. Ei bine, asta nu era chiar adevărat. Voia să nu-i mai fie frică. Și era curios să vadă mai multe animale. Și ar fi vrut ca oamenii din lagărele de refugiați să fie eliberați așa cum avea să fie el. Acestea erau diferite feluri de dorințe, iar pe unele putea încerca să le urmărească, altele erau mai presus de puterea lui.

În fiecare dimineață, fie lua duba de la închisoare, fie tramvaiele și autobuzele orașului către centrele de refugiați și ajuta la curățenie în bucătării sau mergea pe jos prin centru, traversând râul Limmat pe unul din numeroasele sale poduri, ajungând deseori la unul dintre parcurile de pe malul lacului.

De data asta a intrat în biserica Grossmiinster să arunce o privire, să salute spiritul Zürichului, atât de gri și de auster. Biserica arăta ca un depozit mare de beton. Era veche, extrem de înaltă și aproape complet goală. I se păruse întotdeauna amuzant că acesta era lăcașul lor de cult. Zwingli, ca un fel de călugăr zen, un avocat al neantului. Puritatea spiritului. Un spațiu de- voțional care reacționează împotriva bisericii baroce, împotriva ideii înseși de biserică. Dezvăluia oare chiar atât de multe despre elvețieni cât se părea? Nu era oare grațioasa

biserică iluministă de peste râu o imagine mai bună a ceea ce erau elvețienii în vremurile moderne? Posibil. Ieși, traversă râul, trecu de semnul „Goethe a dormit aici“, intră în biserica Peterskirche. Nu, nici asta nu era. Netedă, de bun-gust, kitsch, alabastru; acum elvețienii nu mai sunt așa. Stilul Bauhaus îi lovise mai tare decât orice, acum totul se referea la design, un salt înapoi spre Zwingli sau înainte spre o linie curată de epocă spațială. Funcționează ca formă, da, acesta era stilul elvețian. Fă-o bine, fă-o să dureze. Curat, sobru, elegant, stilat. Gesturile de modă veche din poveștile cu Heidi au fost alungate în zonele turistice ale Alpilor unde era locul lor. Aici, la Zürich, totul era legat de funcție.

Trecu pe lângă clubul pentru femei situat pe celălalt mal al râului Limmat, unde mai multe membre stăteau întinse la soare. Dincolo de râu se înălța cafe-barul Odeon, de unde privi femeile care făceau plajă, la fel ca însuși libidinosul de James Joyce. Apoi la podul Quaibriicke, de unde începea râul. Merse spre vest, de-a lungul lacului, până la primul parc de pe mal. Se așeză pe o bancă deasupra micului debarcader de agrement și se uită la statuia lui Ganimede întinzându-și brațele către pasărea mare din fața lui. Un gest simplu, enigmatic prin lipsa de sens. Genul lui de statuie. O copie batjocoritoare a lui Ganimede – acela era Frank, poate, în viitor. Oferind ceva unui vultur mare. Vederea i-a dat fiori. La soare, deși nu ardea prea puternic, nu ar fi trebuit să fie frig, dar lui îi era. Apoi simți un ușor val de greață și îl trecu brusc o sudoare rece. Stătea acolo, dorind ca senzația să-l părăsească. Spre ușurarea lui, trecu. Dar acum hainele îi erau umede și stătea acolo, simțindu-se slăbit și rece.

Acest lucru i se întâmplase de câteva ori în ultima vreme. Nu spusese nimănui, îl ignorase. Cumva, aici, în lumina soarelui palid, se simțea mai rău. Se ridică, ținându-se, nesigur, de brațul băncii. Coborî pe treptele largi până în punctul unde lacul se întâlnea cu bordura de beton. Imaginea îi aminti de ceva de care nu-și putea aminti – nu-și putea permite să-și amintească –, știa ce este, dar o

ignoră pentru a-și coborî mâinile în apă. Apă rece din Alpi, curată și proaspătă. Poți să bei chiar din lac, îi spusese Mary Murphy. Ea înotase în apa asta și știa. Scoase o mână și o duse la gură, bău apa din pumn. Răcoroasă și fadă, puțin organică. Se simțea la gust că fusese zăpadă cu o săptămână înainte. Sorbi așa câțiva pumni, ignorând doi trecători care considerau ciudat ca el să bea din lac. James Joyce spunea că îți poți lua micul dejun pe străzile din Zürich. Acum ai putea cu siguranță să bei apa din lacul lor. Își amintea acum, înotase o dată sau de două ori în el. Trecuseră ani. Ciudat că a trecut atât de mult de-atunci.

Inspiră adânc. Era ceva în neregulă acolo, o slăbiciune rece și ușoară pe care nu o putea identifica, nu-i putea da un nume. Oamenii spuneau că e un șoc să fii eliberat, că zilele s-au întins pentru totdeauna în săptămânile anterioare, că ai înnebunit, că ți-e frică de libertate, că vrei să te întorci înăuntru. Nimic din toate acestea nu s-a adeverit când i-a venit rândul; nu a simțit niciuna dintre vechile sale reacții cunoscute, despre care i se spusese că sunt stări mentale care se manifestă în corpul său. Tulburarea de stres posttraumatic, da, dar această frază a ascuns întotdeauna mai mult decât a dezvăluit. Care era trauma, care era stresul, care era tulburarea? Nimeni nu știa. În jungla fiecărei minți, o rătăcire continuă fără încetare, găsind o poiană aici, o piscină acolo, totul în lumina tulbure a gândurilor care bolborosesc, când ești pe jumătate treaz, pe jumătate adormit. Nu-și dădea seama de ce asistenții încercaseră să exprime asta în cuvinte. Ei bine, voiseră să-l ajute. Oamenii sunt creaturi vorbărețe, își simt sentimentele ca pe niște cuvinte. Uneori. Dar uneori nu funcționează. Cuvintele nu se potrivesc.

Un strop de frică îl străpunse ca o lamă. Ceva nu era în regulă.

Se îndepărtă de lac pășind cu grijă, uitându-se în jos pentru a se asigura că picioarele îi sunt așezate corect. Nu era un loc unde să se poticnească, erau prea mulți localnici la plimbare și, dacă ar cădea, ei l-ar ajuta, i-ar vedea monitorul de la gleznă și ar crede că este dependent de

droguri. Nu, trebuie să reziste.

Urcă până la nivelul străzii, răsuflă adânc. Se controlă, își scutură mâinile și picioarele, le simți mișcându-se așa cum se aștepta și prinse curaj. Dincolo de strada aglomerată și pe străduțele laterale dintre Bahnhofstrasse și râu. Aici sus era o bom- bonerie care vindea felii de portocală confiate, pe jumătate înmuiate în diferite tipuri de ciocolată. Îi plăcea cea mai neagră ciocolată. Cele mai bune felii de portocală, dulci-amărui, nu chiar uscate, pe jumătate acoperite cu cele mai bune sortimente de ciocolată posibile. Își făcuse obiceiul să treacă și să cumpere doar una singură, să ciugulească în timp ce mergea. Așa că intră, iar vânzătoarea îl recunoscu, extrase o felie cu cleștele și o puse pe o foaie de hârtie cerată, fără ca el să fi cerut, un semn din cap fiind suficient. Porni pe o stradă pietonală îngustă, pavată cu gresie plată, netedă, aproape ca pietrișul, dar nu chiar, se îndreptă spre Paradeplatz, traversă liniile de tramvai de pe Bahnhofstrasse și pătrunse mai adânc în zona adiacentă închisorii pe care o cunoștea atât de bine.

Portocală și ciocolată, ciocolată și portocală. Amar și dulce, întunecat și luminos. Gusturile complementare formează un gust compozit propriu, plin și vâscos. Simțea cum îl inundă o infuzie de zaharuri, niște grăsimi, poate și puțină cofeină. Coti, văzu clădirea închisorii și se simți mai bine. Avea să se scuture de această stare de rău, să aștepte eliberarea la fel de stoic pe cât îndurase detenția, să iasă și să închirieze un apartament în cartier. În apropiere se afla un apartament cooperatist, cu vedere spre garajul autobuzelor, pentru care se afla pe lista de așteptare încă de la începutul sentinței sale. Acum era disponibil un dormitor mic. Îl va accepta și va continua să trăiască la fel ca și până acum. Să-și țină capul plecat și să-și petreacă zilele la fel.

O vreme, Mary Murphy nu mai trecuse pe la el, până când Frank începuse să-și pună întrebări. Acum, văzând-o, se așeză la masa ei din cafeneaua de pe trotuarul celălalt și-i povesti cum văzuse capra sub muntele Pilatus. Nu

putea să-i explice prea bine; vedea că nu reușește.

— Ar trebui să urci până acolo și să vezi cu ochii tăi, conchise el, iritat.

— Mă bucur că ai urcat, răspunse ea și nimic mai mult. Sună bine.

Apoi îl întrebă despre divizia lui de refugiați și despre ce fac aceștia.

— Există aproximativ 140 de milioane în acest moment și numărul lor crește tot timpul, îi explică el. Este cât întreaga populație a Franței și a Germaniei la un loc. Este la fel de rău ca întotdeauna.

— Știu.

— Trebuie să elaborezi un plan cu care să fie de acord toate guvernele, o sfătui Frank. Ai văzut ce s-a întâmplat la sfârșitul războaielor mondiale? Erau milioane de refugiați care rătăceau murind de foame. L-au pus pe Fridtjof Nansen să preia problema după Primul Război Mondial și el a venit cu un sistem pe care l-au numit „pașaportul Nansen“, care le oferea refugiaților dreptul de a merge oriunde doreau și trecere liberă oriunde.

— E adevărat? întrebă Mary.

— Așa cred. Am citit în mai multe locuri, nu foarte sistematic, dar ai o echipă pe care să o pui să cerceteze subiectul. Ar trebui să existe din nou pașapoarte Nansen.

— Mă tem că multe țări nu vor accepta așa ceva, spuse Mary, oftând.

— Faceți așa cum ați făcut cu băncile centrale. Ori există un plan, ori este haos. Mai sunt și taberele, știu că le-ai vizitat, dar ceea ce văd acolo este asemănător cu această închisoare de aici, dar e mai rău, pentru că nu au nicio idee despre cât timp vor fi deținuți și, în primul rând, oamenii ăștia nu au greșit cu nimic. Europa nu face altceva decât să-și pedepsească victimele. Sudanul are grijă de mai mulți refugiați decât toată Europa, iar Sudanul este o epavă. Oamenii vin în Europa și sunt numiți imigranți economici, de parcă nu asta ar trebui să facă proprii lor cetățeni, să încerce să ducă o viață mai bună, să arate ceva inițiativă. Dar dacă vii în Europa să faci asta, ești incriminat.

Asta trebuie tu să schimbi.

— Nu este vorba doar de Europa, spuse ea, clătinând din cap.

— Dar tu te afli în Europa, insistă Frank.

Se uită fix la ea. Mary se uita la ceașca de *kafi fertig.* Alunecau din nou în tiparul primei lor nopți, ceea ce nu era chiar de bun augur: insistența lui ca ea să facă mai mult, împotrivirea ei.

Pe de altă parte, iată-o, după atâția ani. Era ciudat. El nu știa cum să interpreteze asta. Dar brusc își dădu seama că pentru el era important. Chiar își dorea ca ea să-l viziteze. Asta reprezenta ceva ce nu putea numi. Dar avea nevoie de ea, orice s-ar fi întâmplat. Această irlandeză era oarecum trăsnită, oarecum interesată de el, într-adevăr, și destul de des un pic răzbunătoare și aspră, împingându-l în stări de spirit care îl deranjau, era foarte iritant, dar se obișnuise cu vizitele ei. Avea nevoie de ea.

— *Tu* ar trebui să mergi în Alpi, spuse Frank. Îți amintești că mi-ai spus asta și ai avut dreptate. Acum eu îți spun același lucru.

Ea dădu din cap. Poate că da.

80

A fost nevoie să-l împing de la spate la fiecare pas. El este la fel ca unul dintre boii lui, de aceea ei îi sunt pe plac, iar eu nu. Sunt ca una dintre păsările acelea care se așază pe spinarea boilor și îi ciugulesc. Ar fi mult mai fericit dacă eu aș fi un bou. În schimb, eu sunt soția lui și este o soartă stupidă, dar nu am pe nimeni pe care să arunc vina decât pe mine și, sincer, îl iubesc, însă nu vreau să mor de foame din cauza asta.

Așadar, bărbatul meu s-a ales cu o parcelă de pământ din averea tatălui său, două hectare în colțul cel mai îndepărtat de râu, unde de ani întregi se aruncă gunoiul, așa că la început a trebuit să săpăm prin mai multe straturi

de tot felul de mizerii și chiar să plătim pe alții ca să care de acolo grămezile cele mai scârboase, după care a rămas o bucată de pământ triunghiulară, bătătorită, ca o podea de marmură. În primul rând, a fost necesar să spargem suprafața dură și în al doilea rând să săpăm un canal de irigație din amonte, de la proprietatea vărului. L-am încurajat pe bărbatul meu să ceară ajutor fraților și nepoților. Când în sfârșit am terminat, era timpul să fertilizăm solul. Aici ne-au fost de oarecare ajutor boii aceia stupizi ai lui, deoarece am închiriat o pășune în apropiere pentru ei și am adunat bălegarul și iarba cosită și le-am aruncat pe țarina noastră. Bineînțeles că la început apa din șanț a curs peste pământul nostru, cărând totul la râu, așa că a trebuit să ne ocupăm și de asta – consolidări, terasare, canalizare, poldere, orice. Eu am făcut mai toată treaba, fiind singura care putea lucra o oră întreagă și știam să citesc o nivelă. Progresul a fost lent.

Apoi am auzit zvonurile că se dau bani de la consiliul raional pentru sechestrarea carbonului. Având în vedere starea proprietății noastre, aceasta ar fi însemnat să fim plătiți pentru ceea ce trebuia oricum să facem ca să nu murim de foame, așa că i-am spus boului să se înregistreze imediat. A tresărit și a gemut ca întotdeauna:

— De ce să pierd vremea? s-a plâns el. Chestiile astea nu funcționează niciodată.

— Las-o baltă! i-am spus. Du-te chiar acum acolo sau divorțez de tine și le spun tuturor de ce.

S-a dus și ne-a înregistrat.

Ca urmare, o echipă care a trecut prin sat s-a oprit la noi timp de aproximativ o oră și a luat probe pentru a obține o cifră de referință. Unul dintre ei se uita în jur, cu o expresie care arăta clar că, evident, vom stabili un nivel de referință scăzut. Fetița noastră îl deranja pe măsură ce lucra și el a luat niște pământ și l-a pus într-un pahar cu apă, a agitat apa, apoi s-a oprit și i-a arătat cum, în momentul în care a încetat să mai miște paharul, apa din pahar s-a limpezit aproape imediat. Tot nisipul și noroiul care pluteau în jur au coborât la fundul paharului.

— Trebuie să adăugați compost, i-a spus el. Materialul organic va pluti în apă, dar puteți vedea că nu este prea mult.

Un bun punct de plecare. La fel de bine am fi putut trăi pe o podea de linoleum sau pe una de piatră.

După aceea am tras în jug în fiecare zi. Să faci agricultură fără să cultivi nimic este grozav, dar mai întâi ai nevoie de solul pe care să nu-l cultivi. Îți voi spune mai întâi că trebuie să faci o săpătură serioasă și să arunci totul dedesubt; ani de muncă istovitoare, în cazul nostru, și întotdeauna fără bani, deoarece economiseam tot ce ne puteam permite pentru a plăti gunoiul de grajd și deșeurile de la recoltele diferiților vecini.

Dar, vorba cântecului, „aur din rahat”; am făcut toate astea. Eu l-am condus pe el și el și-a condus lucrătorii, am plantat niște copaci și niște plante perene și le-am lăsat în pace, iar în timpul recoltelor le-am strâns roadele cu recunoștință. Am trecut printr-o secetă și o inundație, dar am văzut că pământul nostru a trecut puțin mai bine prin acele catastrofe decât unele proprietăți ale vecinilor noștri, ca urmare a ceea ce făceam. Și totul era fără tractoare, îngrășăminte sau pesticide, doar vechile otrăvuri bune care fuseseră întotdeauna acolo. Am folosit toate tipurile potrivite de metode vechi și eu am făcut documente pentru toate, deoarece aveau să fie factori în eventualitatea calculului carbonului. Am crescut cea mai mare parte din ceea ce am mâncat, am obținut câteva legume pe care le-am vândut și am pus tot ce am câștigat înapoi în pământ.

— Cine a mai auzit vreodată să crească o recoltă din murdărie? a mormăit boul meu.

În cele din urmă a sosit vremea ca echipa de la biroul districtului să se întoarcă pentru a verifica nivelul de carbon. Când am auzit asta, m-am prezentat la biroul raional pentru a mă înscrie. Curând după aceea, a venit și ziua în care echipa, bineînțeles una diferită, ne-a vizitat pentru a evalua solul micii noastre ferme. Au rătăcit pe proprietate luând probe, uneori săpând cu un instrument ca un excavator de găuri, alteori cu un stâlp ca un tirbușon

lung. Au colectat probele, apoi au urmat evaluările la camionul lor, care avea în spate niște mașini mari de metal.

Când au terminat evaluarea, au venit la noi. Ne-au spus că ne-am descurcat bine.

— Suntem autorizați să vă plătim chiar acum, dar mai întâi trebuie să știți că scădem o taxă de 11% din suma totală pentru a acoperi cheltuielile noastre și, de asemenea, impozitele. Așadar, dacă semnați aici că sunteți de acord, vă plătim.

Boul ăsta mare al meu s-a înfipt în față.

— Nu am auzit niciodată de astfel de rețineri. Ce este al nostru este al nostru, doar plătiți-ne ceea ce ni se datorează, ne vom ocupa noi singuri de restul.

Cel care vorbise a oftat și s-a uitat la colegii lui.

— Nu pot face asta, procedura este stabilită. Trebuie să semnezi pentru a-ți primi partea.

— Nu semnez, a declarat bărbatul meu. Hai să mergem la district.

— Nu! am spus eu și l-am târât afară ca să vorbim între patru ochi.

Nu voiam să-l stânjenesc prea mult în fața străinilor. După colțul casei, l-am certat dând din deget sub nasul lui.

— Ori ești de acord cu afacerea, ori divorțez de tine, i-am spus. Am muncit prea mult. Oamenii de acest fel rețin întotdeauna o parte din bani. Suntem norocoși că este doar 11%, ei ar fi putut spune 50% și ar fi trebui totuși să acceptăm! Nu fi idiot sau divorțez de tine, apoi te omor și spun tuturor de ce.

Boul s-a gândit bine și s-a întors la vizitatori.

— Bine, a zis el, nevastă-mea insistă. Și poate fi foarte insistentă.

Bărbații au dat din cap. Am semnat formularul, apoi ne-am uitat la ce ne-au dat.

— Douăzeci și trei? a întrebat omul meu. Asta nu înseamnă nimic!

— Au spus douăzeci și trei de carbon-monede. De fapt, douăzeci și trei și douăzeci și opt de sutimi. O monedă pe tonă de carbon capturată. Ceea ce înseamnă în moneda

dumneavoastră, dacă doriți să primiți plata în ea, ar fi vorba despre…

Specialistul și-a atins cu degetele brățara de la încheietura mâinii.

— La cursul actual, se ridică la aproximativ 70.000. Mai precis, 71.680.

Boul meu și cu mine ne-am privit. Era mult mai mult decât cheltuiserăm noi într-un an întreg. De fapt, aproape doi ani de cheltuieli.

— Asta, înainte sau după ce se reține 11%? a întrebat boul meu. A trebuit să râd. Bărbatul meu este amuzant.

81

Transcriere Mary S. / Tatiana V., conversație telefonică, linie securizată. M., în birou, T., în casă sigură, locație nedezvăluită.

M: Ce mai faci?

T: Plictisită. Tu ce mai faci? Nu ar trebui să te ascunzi și tu?

M: Nu cred că vrea cineva să mă omoare. Moartea mea nu va schimba nimic.

T: Poate.

M: Și ce faci?

T: Lucrez. Lucrez de la distanță, așa. Consiliez echipa noastră de juriști.

M: Ceva interesant?

T: Ei bine, ceva pare să funcționeze.

M: Ce vrei să spui?

T: Superbogații vor dori să cumpere; se pare că a dat roade. Cel puțin majoritatea vor să cumpere.

M: Cum ți-ai dat seama?

T: Am încercat. Le-am oferit cincizeci de milioane pe care pot conta sau nesfârșite urmăriri penale și hărțuire, chiar și o situație ca a mea, pentru a rămâne în siguranță. Mulți dintre ei acceptă înțelegerea.

M: Este legal? Sună ca o extorcare.

T: Există forme legale pentru asta. Vorbesc simplu de dragul tău.

M: Mulțumesc. Deci nu își mai mută banii în paradisuri fiscale?

T: Le-am distrus. Acesta este poate cel mai bun lucru legat de blockchainul pentru bani fiduciari – știm unde se află. Nu au mai rămas ascunzișuri. Dacă reușești să-i ascunzi, nu mai sunt bani. Numai fondurile contabilizate au valoare reală acum. Banii vechi s-au transformat în... nu știu, dubloni? Banii reali, știm unde sunt și de unde au venit.

M: Nu a fost întotdeauna la fel?

T: Nu. Îți amintești de cash?

M: încă îl folosesc! Dar e vorba de bani numerotați, nu?

T: Sigur. Dar, odată ce au fost mutați de câteva ori, rămâne doar cash. Există multe modalități de a-i spăla și de nu mai puteau fi urmăriți. Acum pot fi urmăriți, de fapt trebuie să fie urmăriți pentru a rămâne reali. Deci nu există niciun loc de ascuns, nu există paradisuri fiscale. Le-am blocat pe ultimele, am convins OMC să le declare descalificante, toate astea. Nu. Pentru persoanele fizice, dacă vrei să rămâi bogat în peisajul curent, cel mai bine este să accepți tunsoarea fiscală și cele cincizeci de milioane și să pleci.

M: Cred că are sens.

T: Da. Cincizeci de milioane în mână este mai bine decât un miliard pe cer. Poate că cei bogați seamănă cel mai mult cu *Homo economicus.* Au toate informațiile, urmăresc un interes rațional egoist, încearcă să-și maximizeze bogăția. Dar dacă nivelul maxim al bogăției este stabilit de societate, lupta încetează să mai fie rațională. Mai ales când averea ta este de douăzeci de ori mai mare decât necesarul pentru o viață bogată.

M: Nu știu. Genul de ambiție care îți aduce un miliard nu va fi distrus. Ține deja de sociopatie, ceva complet lipsit de raționalitate. Și acest lucru este aproape tipic pentru un bărbat. Deși am întâlnit femei care se simt la fel de

îndreptățite.

T: Desigur.

M: Deci vor ataca.

T: Unii. Fără îndoială. Când nebunii se dezlănțuie într-o societate sănătoasă, fac și ceva rău, dar apoi sfârșesc în închisoare ori îi ucide cineva. Deci sistemul contează. Și acolo văd eu rezultate.

M: Dar guvernul rus ne sprijină?

T: Greu de spus. Probabil că da. Nostalgia pentru URSS devine din ce în ce mai puternică. Și Siberia este în curs de topire, ceea ce se dovedește a nu fi o glumă. Unii oameni au crezut că ar fi un lucru bun, că vor crește mai mult grâu și așa mai departe, dar se pare că au doar o mulțime de mlaștini și nu se mai pot deplasa pe râurile înghețate așa cum au făcut-o până acum. Este un dezastru. De asemenea, eliberează atât de mult metan și CO2 încât am putea transforma Pământul în planeta-junglă. Și nimeni în Rusia nu vrea o planetă-junglă. Este prea haotic, nu este ceva rusesc. Așadar, acolo ideile se schimbă.

M: Deci te vor susține și ei.

T: Poate că da. Este încă o bătălie în interiorul Kremlinului, dar dovezile sunt clare. Și respectul sovietic pentru știință este valabil pentru mulți ruși. Este și o valoare rusească. Și cred că este amuzant că abordarea sovietică ar putea salva lumea. Este un fel de justificare.

M: Fiecare cultură dorește respect de la toți ceilalți.

T: Desigur. Acum, chinezii îl au, la fel și India. Au mai rămas Rusia și țările islamice.

M: Te vor ajuta și ei?

T: Nu prin bani. Exemplul saudiților a arătat acest lucru. S-au purtat prostește. Și nimeni nu-i respectă pe proști. Asta ne îngrijorează în Rusia. Credem că suntem priviți întotdeauna ca niște proști. Marele urs, periculos și necioplit. Provincial.

M: Cele mai bune romane din lume, cea mai bună muzică din lume?

T: Toate astea erau lucruri țariste. Apoi, Uniunea Sovietică a avut un anumit respect pentru că s-a opus

americanilor, a progresat în știință și a susținut solidaritatea. Sau cel puțin așa ne amintim. Acum suntem doar marii pierzători în fața americanilor. Și cu toată lumea vorbind engleza, este imposibil de scăpat de acest stigmat. Dacă, desigur, nu poți salva pe toată lumea de prostia americană prin metode sovietice.

M: Sau o întoarcere la țarism.

T: Da, acesta este răspunsul greșit. Am văzut asta cu Puțin. Dar visul sovietic este mai bun. Ne asumăm trecutul, îl folosim pentru a salva lumea. Mama Rusia salvează situația.

M: Sper că da. Cineva trebuie să o facă. Eu nu cred că America o va face.

T: America! Ei sunt cei bogați care trebuie să accepte să dețină doar cincizeci de milioane, mai degrabă decât infinitul. Vor fi ultimii care vor veni.

M: Cred că ar trebui să merg din nou la San Francisco.

82

Fiind doar centre de distribuție și nici acestea chiar atât de numeroase, magazinele de vânzare cu amănuntul sunt ca niște blocaje în trafic. Dacă le ataci centrele de distribuție este ca și cum i-ai lovi sub centură. La auzul unor astfel de atacuri, prețul acțiunilor acestora scade, iar ei nu mai au nicio cale de a contracara. Iar evaluările lor coboară deja la minime istorice. Desigur, poliția poate să facă arestări și să pună sub acuzare, dar asta nu aduce prețul acțiunilor la valoarea anterioară. O sută de mii de dolari daune fizice pot duce la pierderi financiare de sute de milioane. Marile fonduri de pensii simt că este o problemă și își transferă activele imense în altă parte, apoi fundațiile caritabile, trusturile, organizațiile nonprofit și fondurile speculative, toți observă cum fug câinii cei mari de pază și încearcă să iasă din casă înainte de a se prăbuși peste ei. Și pe neașteptate, o corporație mare, renumită, se confruntă

cu ceva asemănător unui accident vascular cerebral, iar acum zace paralizată pe un pat de spital, conectată la aparate, iar moștenitorii se ceartă pe ce a mai rămas din avere.

Sigur, au dat foc magazinelor. În trecut, asta ar fi însemnat sfârșitul. Oamenilor le place acțiunea directă pentru că este rapidă și după aceea nu ești nevoit să te confrunți cu nicio schimbare reală. Numai că, de această dată, Uniunea Chiriașilor a fost alături de Mișcarea Studențească de Rezistență, în sprijinul grevei împotriva datoriilor de școlarizare. A fost un exemplu de nesupunere, însemnând absenteism aproape pentru fiecare slujbă, un fel de grevă generală.

Apoi, pe 16 iulie, multe portaluri de internet, magazinul magazinelor online, au încetat să funcționeze. Mi s-a părut ciudat. Și am făcut-o. Cât de inteligentă a fost această mișcare? Nu este internetul sistemul nostru nervos acum? Era la fel ca tipul acela care și-a tăiat brațul pentru a ieși dintr-un canion din Utah. O măsură foarte disperată. Ne aruncaserăm în mod deliberat într-un interregnum, o perioadă haotică între dinastii. Criza, Anul Zero: oh, nenorocitul meu de zeu.

Într-o astfel de situație, trebuie să existe un plan. Nu poți remedia situația din mers, chiar în mijlocul avariei. Nu în epoca modernă a hipercomplexității. Să presupunem că nu mai merge internetul, economiile tale dispar pe neașteptate, iar banii nu mai funcționează. Mare porcărie! Poți construi o nouă societate pornind de la zero în acel moment? Nu, nu poți. Lucrurile se destramă și următorul lucru de care îți dai seama este că îți mănânci pisica. Așadar, rețineți: trebuie să existe un Plan B, preexistent. Iar acesta nu poate fi un plan secret apărut în lume pe timp de haos. Fără teorii ale conspirației, vă rog – atât de enervanți sunt oamenii ăștia, de parcă lucrurile ar avea vreun sens în secret. Nu. Prostii, evident. Aici improvizăm. Nu spunem că nu ar exista conspirații, doar că toate sunt bine cunoscute. Deci, în spiritul acesta, Planul B trebuie să fie un plan

cunoscut, o conspirație deschisă cunoscută de toți în avans, ca guvernul din umbră al unui guvern din opoziție prezentându-și alegătorilor toate proiectele pentru a le analiza și eventual chiar a le vota. Instrucțiuni de asamblare pas cu pas. Da, sună ca politica, pentru că asta și este. Foarte deprimant.

Un exemplu standard al modului în care absența unui plan de rezervă poate dăuna unei revoluții este... ei bine, alegeți orice revoluție de care ați auzit vreodată! Sunt aproape întotdeauna spasme și astfel veți obține rezultatul spastic obișnuit, istoria ca o porcărie, ca un joc de pinball, ca un coșmar. Dar gândiți-vă la acest exemplu, este doar un exemplu despre modul în care absența unui plan de rezervă poate împiedica până și declanșarea revoluției, în ciuda nevoii stringente, deci este deosebit de relevant pentru noi acum: mă refer la Grecia și eșecul tentativei „Grexit” în primul deceniu al secolului nostru. Grecia a întârziat plata datoriilor către banca centrală a Uniunii Europene și Banca Mondială, precum și către o mulțime de alte bănci private. Acești magnați financiari mondiali au strâns Grecia ca într-o menghină, i-au ordonat să oprească plata pensiilor, asistența medicală și multe altele către propriii cetățeni, astfel încât guvernul grec să-și poată achita datoriile față de creditorii internaționali care acordaseră atât de prostește credite la niveluri periculoase de risc. SYRIZA, partidul la putere în acea vreme în Grecia, a refuzat. Așa-numita Troică, reprezentând finanțele internaționale, a insistat. Nu puteau să renunțe la Grecia, altfel toate țările mici din grupul PIIGS, adică Portugalia, Italia, Irlanda, Grecia și Spania ar fi fugit.

Deci cine avea să piardă aici, populația Greciei sau finanțele internaționale? SYRIZA a adresat întrebarea oamenilor săi sub forma unui referendum. Poporul grec a votat cu o largă majoritate să sfideze Troica și să refuze austeritatea. SYRIZA a acceptat apoi prompt austeritatea și lesa UE, întorcându-se ca un cățel cu burta în sus și cerșind un plan de salvare.

De ce au făcut cei din SYRIZA asta, de ce au trădat

dorințele oamenilor care i-au ales? *Pentru că nu au avut un Plan B.* Ceea ce aveau nevoie în acel moment era un plan care să-i scoată din UE și să-i întoarcă la drahmă. Ar fi avut nevoie de un fel de obligațiuni legale, gen IOU, pentru a face treaba banilor în timp ce tipăreau noi drahme și făceau toate celelalte schimbări necesare, pe măsură ce efectuau tranziția la statutul de țară care își controlează propria monedă și suveranitate. Și, de fapt, existau oameni în SYRIZA care lucrau cu febrilitate la proiectarea acelui Plan B, pe care ei îl numeau Planul X, dar acest lucru s-a dovedit a fi un caz din categoria „prea puțin, prea târziu”, deoarece nu și-au putut convinge colegii din guvern să riște să-l încerce.

Așadar, în absența unui astfel de plan gata să fie adoptat, SYRIZA a trebuit să cedeze în fața UE și a finanțelor globale. Aveau de ales între UE sau haos, care ar fi putut însemna foamete. Grecii erau deja flămânzi, și fără asta; șomajul era de 25%, din care 50% în rândul tinerilor, iar regimul de austeritate deja impus anterior de Troică însemna că nu mai existau bani pentru serviciile sociale de bază, pentru ajutoare. Guvernul unei națiuni avansate, o națiune europeană, leagănul civilizației, bla, bla, bla, a fost redus la a alege mai degrabă foamea și șomajul decât înfometarea și haosul – acestea au fost singurele lor posibilități, și asta deoarece nu concepuseră un plan B.

De data aceasta, în timpul nostru, când totul se destrăma în întreaga lume, trebuia să existe un Plan B.

Care-i planul? Multe elemente semnificative există de mult timp; se numește socialism. Sau – pentru cei care se feresc de cuvânt, precum americanii și alte țări capitaliste de succes care reacționează alergic la acesta – să-i spunem sectoarele utilităților publice. Înseamnă, practic, aproape același lucru. Proprietatea publică a necesităților, astfel încât acestea să fie asigurate ca drepturi ale omului și ca bunuri publice, în mod nonprofit. Necesitățile sunt: hrană, apă, adăpost, îmbrăcăminte, electricitate, asistență sanitară și educație. Toate acestea sunt drepturi ale

omului, sunt bunuri publice și nu ar trebui în niciun caz să fie subiect de înstrăinare, exploatare și profit. Atât de simplu este.

Și democrația este bună, dar, din nou, pentru cei care cred că acest cuvânt este doar o poveste de acoperire pentru oligarhie și imperialismul occidental, să-i spunem reprezentare politică reală. Simți că beneficiezi de o reprezentare politică reală? Probabil că nu, dar, chiar dacă simți că ai ceva, probabil că, în cel mai bun caz, ți se pare că este destul de compromisă. Deci proprietatea publică asupra elementelor esențiale plus reprezentarea politică reală.

Subtilitățile pot fi ajustate în funcție de circumstanțe și chiar dacă diavolul și-a vârât coada în aceste detalii, ele sunt totuși detalii, o chestiune despre potrivirea pieselor unui joc de puzzle. Aceste detalii pot fi elaborate și adesea au fost deja puse la punct. Planul de la Zürich, sistemul Mondragon, economia participativă a lui Albert și Hahnel, comunismul, planul Trustului Public, planul „Bun este tot ce este bun pentru pământ”, diferitele doctrine postcapitaliste și așa mai departe; există o mulțime de versiuni ale Planului B, dar toate împărtășesc aceleași caracteristici de bază. Nu este chiar atât de greu de înțeles. Necesitățile esențiale nu ar trebui să fie vândute sau să aducă profit.

Singurul lucru înfricoșător este că banii vor supraviețui în continuare – cel puțin sub forma unui anumit sistem de schimb și distribuție în care oamenii au încredere, ceea ce înseamnă că băncile centrale deja existente trebuie să fie încorporate în sistem și, odată cu ele, sistemul statelor naționale. Regretăm, dar este adevărat și poate chiar evident. Chiar dacă ești un adversar al creșterii și un susținător al regresului, un anarhist, un comunist sau un adept al guvernării mondiale, noi realizăm globalismul în ordinea mondială actuală numai prin intermediul sistemului statelor naționale. Sau, dacă te face să te simți mai bine, prin intermediul familiei de limbi. Sute de limbi diferite trebuie să fie reciproc inteligibile. Aceasta este situația actuală și, în esență, dacă începe dezintegrarea, o parte din

vechiul sistem – de preferință cel mai mare și mai fiabil – va trebui luată ca bază pentru cel nou. Altfel, doar castele în aer și prăbușire într-un haos total. Deci: bani, adică bănci centrale și state naționale. Un contract social, nimic mai mult. Asta îl face atât de înfiorător. La fel ca atunci când ești hipnotizat – pentru ca hipnoza să funcționeze, trebuie să fii de acord cu ea în prealabil. Așa că suntem cu toții hipnotizați într-un vis uriaș, halucinăm împreună. Aceasta este realitatea socială. O concluzie nefericită.

Mai ales că ordinea actuală este atât de inegală, atât de nedreaptă. Poveste veche, desigur. Biblică; detaliată în Cartea Genezei; inegalitatea este cea mai veche poveste și nu s-a schimbat mult de la începutul civilizației. Așadar, cum putem schimba asta? Ce facem acum?

Acum, toată lumea știe totul. Nimeni de pe planetă nu este ignorant atunci când vine vorba despre condițiile reale ale existenței noastre sociale comune. Aceasta este una dintre consecințele smartphone-urilor stupide: poți fi analfabet – mulți sunt – și totuși să ai o idee grozavă despre cum funcționează lumea. Știi că lumea se îndreaptă spre dezastru. Știi că este timpul să acționezi. Toată lumea știe și înțelege totul. Mâna invizibilă nu ridică niciodată cecul. Banii există, sunt aici, doar că nu sunt distribuiți uniform. E ca și cum am spune că nu sunt distribuiți așa cum se cuvine. Acum lucrurile s-au deteriorat. Noi le-am stricat; le-am stricat intenționat! Revoltă, ocupație, nesupunere, grevă generală: prăbușire. Acum este timpul pentru Planul B. E timpul să acționăm, ca într-o sesiune a parlamentului. În cele din urmă, legislația va face acest lucru, creând un nou regim juridic echitabil, just, durabil și sigur. Districte de servicii publice, întreprinderi de stat (adică deținute de cetățeni), întreprinderi cooperatiste, reprezentare politică reală etc. Trebuie să adoptăm planul B cât mai curând posibil. Cel mai bun Plan B va ieși din rândul maselor.

Revenise în Sankt Petersburg în sezonul nopților albe, acum era deja miezul nopții și încă nu se întunecase, iar în noaptea aceea lumina era cenușie, estompată, de rău augur, orașul de pe malul mării, ca de atâtea ori, întinzându-se sub norii joși. Pe Podul „Sfânta Treime”[47], privi în interior, spre marele zid al Fortărețe! „Petru și Pavel” în lumina reflectoarelor, strălucind galben în amurg. Frig aspru, ca de obicei. Își îmbrăcase haina cea veche, gulerul de blană ținându-i de cald sub bărbie, și își trăsese căciula de iarnă peste urechi. Își pusese lenjerie de corp lungă pe sub pantaloni și vechile ei cizme căptușite. Era bine, venise pregătită. Deși simțea întotdeauna un șoc atunci când revenea într-un ger atât de aspru.

— Ah, Tatiana, strigă prietena ei, apropiindu-se din spate, erai o frumusețe înainte să pleci, iar acum ești doar o altă *babushka*[48]*,* la fel ca noi toate.

— La dracu’, spuse ea. Tu arăți și mai rău.

Se îmbrățișară.

— Drept să spun, arăți al naibii de bine, recunoscu Svetlana, examinându-și prietena și ținând-o de mână. Cred că toți bani ăia din Elveția ți-au prins bine. Saloane de înfrumusețare, diete, săli de sport.

— Ba nu.

— Ei bine, mereu ai fost norocoasă cu o așa siluetă și, chiar dacă ai mai pus ceva kilograme, tot bine arăți.

— Prea multă brânză elvețiană, îi dădu dreptate Tatiana, nefericită. Dar nu te mai prosti, spune-mi ce vrei.

— Vreau afară.

— Ești sigură? întrebă Tatiana, inspirând aerul rece.

— Cine n-ar fi? replică Svetlana, arătând cu mâna către oraș.

— Am crezut că îți place aici.

— Glumești? spuse Svetlana arătând spre turnul Lahta Center, ce străpungea noaptea albă cu un ac uriaș de argint.

— Mie îmi cam place.

---

[47] *Troițki most,* în 1b. rusă, pod peste Neva.

[48] „Femeie în vârstă; bunică”, în 1b. rusă, în original.

— Fără îndoială. Haide, totuși. Nu este vorba despre cum arată orașul sau cum arăți tu ori cum ți se părea când erai fată.

— Am urât orașul când eram fată. Acum îmi place.

— Acum, că ești plecată.

— Mă voi întoarce cândva.

— Mă îndoiesc. Nu te amăgi singură. Locul ăsta te-ar ucide.

— Am crezut că lucrurile se îmbunătățesc. Puțin a dispărut, comuniștii revin, oligarhii sunt morți sau în închisoare.

— Nu spune asta! De ce spui asta? Prima generație a dispărut, dar copiii lor sunt niște bandiți, știi bine. Nu vom scăpa niciodată de ei.

— Dar lor nu le pasă de puterea politică. Toți sunt în Monaco sau în New York, nu?

— Nu toți. Unii, dar nu toți. Și, câtă vreme mai există un partid prăpădit care să facă ravagii, nu s-a terminat. Nici măcar pe aproape.

— Mișcarea democrată a luat amploare. Comunismul democratic – nu se poate să nu-ți placă. Vom ajunge să facem exact opusul chinezilor. Ei au devenit capitaliști dictatori, iar noi vom deveni comuniști democrați.

— La Zürich poți crede asta. Aici nu este atât de simplu.

— Trebuie să recunoști că lucrurile merg mai bine.

— Mai bine, da. Pentru că totul a fost teribil de neglijat. Dar cu cât câștigăm mai mult, cu atât este mai puternică rezistența. Cu cât ne descurcăm mai bine, cu atât devine mai periculos pentru noi, înțelegi asta?

— Da.

— Gândește-te. Voi ați înregistrat anumite succese, la fel și noi. Și astfel gradul de pericol a crescut. Acum vreau să lucrez din străinătate – la fel ca tine.

— Crezi că are vreo importanță unde te afli?

— Cred. Acest pod este cunoscut pentru cea mai ridicată rată de sinucidere din lume.

— Și de aceea l-ai ales ca locul nostru de întâlnire?

— Am vrut să-ți reamintesc. Am vrut să simți.

Tatiana inspiră adânc aerul rece, simțindu-se deprimată. Mama Rusia, ursul nefericit. Nicio surpriză, într-adevăr.

— Pot face eu ceva de la Zürich? întrebă.

— Desigur. Scoate-mă de aici.

— Și dincolo de asta?

— Da, desigur. Noul procuror general este de partea noastră, cel puțin în măsura în care dorește o mai bună protecție a terenurilor. Este un fel de iubitor de animale. Cred că noi, cu ajutorul său, vom putea determina Consiliul Judecătorilor să aprobe lista de reforme a lui Evgheni.

— Contează judecătorii?

— Mai mult decât înainte. Makarov încearcă să fie anti-Putin, nu pricepi? Din moment ce nimeni nu-l poate depăși pe Puțin, el încearcă opusul.

— Ești sigură că nimeni nu l-ar putea depăși pe Puțin? întrebă Tatiana.

— Poate Petru cel Mare. Sau Stalin, răspunse Svetlana făcând un semn cu mâna către oraș. Nu. Întreaga linie este terminată. Și nimeni nu vrea să fie o versiune de mâna a doua a tipului care a fost înainte. Deci, pentru a-și pune amprenta, Makarov încearcă să fie opusul. Marele reformator, globalistul, democratul, înclinat mai mult spre India decât spre China. Ceea ce înseamnă întărirea statului de drept. Ceea ce cu siguranță că își doresc mulți oameni. Prin urmare, avem o șansă.

— Chiar și cu programul lui Evgheni?

— Da. Inclusiv consolidarea statutului juridic al animalelor, care v-ar permite să transferați unele din procesele voastre în Rusia. Cu statut juridic, poți face tot ce vrei în stilul tău obișnuit.

— Îmi place asta, spuse Tatiana, simțindu-se încurajată la acest gând. Vreau să-i dau în judecată pe unii oameni de aici.

— Ajută-mă și te voi ajuta.

— Ca întotdeauna. Așa că hai să coborâm de pe podul ăsta nenorocit și să găsim ceva de băut.

— Ca întotdeauna. E timpul pentru *kiriat*[49].

[49] „Alcool" (argotic), în 1b. rusă, în original.

— E timpul pentru *kvasit*[50].

— Ne vom drege cu câte o sută de grame.

— Sau poate chiar cu două.

— Nu-i de mirare c-ai mai luat în greutate. Alcoolul, știi, este bogat în calorii.

— Bun. Mi-e și foame. Mi-e frig, și mi-e foame, și vreau să beau ceva.

— Bine ai venit acasă!

84

După mai mulți ani în care portcontainerele au fost scufundate regulat, doborâte de drone-torpile cu o viteză și o putere de distrugere tot mai mari, industria navală a început în cele din urmă să se adapteze la noua situație. Soluția era limpede: te adaptezi sau pieri. Existau aproximativ unsprezece mii de portcontainere pe mările și oceanele lumii, dintre care doar două sute de clasă foarte mare, iar după ce au fost scufundate patruzeci dintre acestea, verdictul era limpede, scris pe perete.[51] Nu aveau cum să-i oprească pe sabotori, care încă rămâneau neidentificați. Atât Maersk, cât și MSC (o companie elvețiană) au început să-și reconstruiască flotele, fiind urmate de toate marile șantiere navale. Nu exista altă soluție. Faptul că una dintre cele mai mari companii navale de pe Pământ era elvețiană spune ceva despre elvețieni și despre lume.

O navă portcontainer tipică este enormă, dar simplă. Navighează foarte bine, fiind atât de mari și de stabile încât, chiar și atunci când sunt surprinse de cicloane și de uragane, rezistă, câtă vreme corpurile lor își păstrează integritatea și motoarele continuă să funcționeze. Și, desigur, au o capacitate de încărcare imensă. Pe scurt, își fac treaba bine.

---

[50] „Băută" (argotic), în 1b. rusă, în original, termen care provine de la *kvas* („cvas"), același cuvânt din care s-a format și *kvasnik,* „beț iv".

[51] Referire la Vechiul Testament, Cartea lui Daniel, 5:5.

Primele încercări de tranziție către nave pe care sabotorii să nu le poată scufunda implicau modificarea celor deja existente. Motoarele electrice au înlocuit motoarele diesel pentru a învârti elicele, noile motoare fiind alimentate de panouri solare, montate ca niște acoperișuri uriașe deasupra încărcăturii. Aranjamentul funcționa, deși viteza coloșilor era mult redusă, ei neavând suficient spațiu pentru numărul de panouri solare necesare ca să asigure viteze mai mari. Dar, deși lanțul de aprovizionare cu mărfuri a fost menținut constant în privința sosirilor în porturile de destinație, reducerile vitezei navelor și, prin urmare, ale eficienței economice au reprezentat doar o parte din noul cost al activității. „Sosite la timp“ – da, dar care timp?

Pentru că erau lente. Destul de repede au apărut șantiere navale specializate în preluarea portcontainerelor și tăierea lor, fiecare furnizând materia primă pentru cinci, zece sau douăzeci de nave mai mici, propulsate de energie curată în moduri care le făceau la fel de rapide ca acelea pe motorină sau chiar mai rapide.

Modificările au inclus reîntoarcerea la navigația cu vele. Se ajunsese la concluzia că era o tehnologie curată foarte bună. Actualul model preferat pentru navele noi semăna oarecum cu marile nave cu cinci catarge care existaseră pentru o scurtă perioadă înainte ca navele cu aburi să ia în stăpânire mările. Noile versiuni aveau pânze realizate din țesături fotovoltaice care capturau atât vântul, cât și lumina, iar energia electrică generată era transferată prin catarge către motoarele care învârteau elicele. Cu alte cuvinte, clipperele reveniseră și erau mai mari și mai rapide decât oricând.

Mary a luat un tren spre Lisabona și s-a îmbarcat pe una dintre aceste nave noi. Velele nu erau în stilul vechilor corăbii înalte, cu greement pătrat, ci mai degrabă în stilul goeletelor, fiecare din cele șase catarge sprijinind câte o velă mare, pătră- țoasă, care se desfășura de pe propriul catarg, plus o altă velă triunghiulară deasupra. De asemenea, la prova se afla un set de trincheți. Nava cu

care călătorea Mary, *The Cutting Snark,* avea o lungime de aproape optzeci de metri și, când oceanul era calm și prindea viteză, din părțile sale laterale se desfășura un set de aripi portante, carena se ridica puțin deasupra apei și viteza creștea și mai mult.

Au navigat în direcția sud-vest destul de departe, ajungând pe vechile rute comerciale, la sud de zonele de mare acalmie și, urmând traseul acela străvechi, au ajuns în America trecând de Antile și de marele lanț de insule, până în Florida. Traversarea Atlanticului a durat opt zile.

Lui Mary, întreaga experiență i s-a părut de-a dreptul miraculoasă. Se gândise că va avea rău de mare, dar nu. Avea o cabină proprie, mică, în formă de navă, cu un pat confortabil. În fiecare dimineață, se trezea devreme și lua micul dejun și cafeaua în bucătărie, apoi ieșea cu cafeaua pe un șezlong, la umbră și lucra pe laptop. Uneori vorbea cu colegii din alte părți ale lumii, alteori scria. Când conversa cu ceilalți pe laptop, aceștia vedeau uneori vântul răvășindu-i părul și erau surprinși să afle că nu e în biroul ei din Zürich. Altfel, era o dimineață de lucru ca oricare alta. Făcea pauze pentru a se plimba de câteva ori în jurul punții principale și pentru a privi marea albastră. Înceta să mai lucreze pentru a se uita la păsările care planau și la delfinii care făceau salturi pentru a urma nava. Ceilalți pasageri de la bord aveau preocupările și prietenii lor și o lăsau singură, deși, dacă se așeza la una dintre mesele mari și rotunde să mănânce, se găseau întotdeauna oameni bucuroși să-i vorbească. Gărzile de corp o lăsau singură. Și ei se bucurau de traversare. Dacă voia, putea să mănânce singură la o măsuță și să citească. Ridica privirea și se uita la chipurile celor care vorbeau în jur timp de un minut sau două, apoi se întorcea la cartea ei. Înapoi pe punte. Aerul era sărat și răcoros, norii, înalți, cu o formă perfectă, apusurile de soare, impresionante și superbe. Stelele, noaptea, erau mari și numeroase, iar aerul sărat compensa cerul cu adevărat întunecat. Apoi, luna nouă începea să crească, noapte de noapte, până când arunca peste ocean o cărare de argint care țâșnea în orizontul crepuscular, cer peste

apă, indigo pe cobalt, despicat de un drum argintiu.

Era frumos! Și ea își făcea treaba. Oare de unde apăruse obsesia vitezei, de ce toată lumea o venera atât de mult?

Pentru că oamenii făceau tot ce făceau și ceilalți. La început, nimeni nu putea zbura, apoi toată lumea a început să zboare, dacă își permitea. Iar zborul era sublim. Dar acum zborul semăna cu o plimbare aglomerată cu autobuzul, o bătaie de cap. Și în majoritatea avioanelor cu care zburase Mary, oamenii coborau jaluzelele și călătoreau de parcă se aflau într-o vagon de metrou, fără să se uite în jos niciodată. Nu erau curioși să vadă planeta care plutea la zece kilometri sub ei.

În a opta zi, nava ei a intrat în portul New York, un port ca într-un vis, Cosmopolis însuși. Mary a debarcat la un doc de pe Hudson, a luat un taxi din Penn Station și a urcat într-un tren care se îndrepta spre vest.

Bine, călătoria cu trenul nu a fost chiar atât de interesantă, totuși putea să lucreze, să doarmă, să se uite pe fereastră. Și americanii construiseră în cele din urmă o magistrală feroviară de mare viteză, inclusiv această linie transversală, așa că nu a mai durat decât o zi până a ajuns în San Francisco, unde a ieșit la suprafață din subteran, a continuat drumul pe jos până la Big Tower și a urcat cu liftul până în locul unde se întâlnise cu reprezentanții băncilor centrale cu ani în urmă. Călătoria ei durase nouă zile și lucrase în fiecare zi ca și cum s-ar fi aflat acasă, la Zürich, cu excepția faptului că făcuse mai mult. Arderea carbonului, calculată de calculatorul personalizat al lui Bob Wharton, fusese aceeași ca și când ar fi rămas acasă, iar traversarea oceanului fusese minunată. Traversase Atlanticul! Și acum stătea în fața unei ferestre panoramice din Big Tower, privind peste întinderea imensă a Pacificului. Uimitor!

— Am fost atât de stupizi, i-a spus ea lui Jane Yablonski, încă președintă a Rezervei Federale.

Jane fusese numită iar în această funcție de un nou președinte îngrozit de toate schimbările. Yablonski părea nedumerită, încercând să-și dea seama la ce prostie s-ar

putea referi Mary, dar ea nu a lămurit-o.

Nu imediat, oricum. Trebuia să audă mai întâi cum credeau ei că merg lucrurile.

Grupul a discutat despre evenimentele la care se referiseră adesea – Valul de Căldură, Ziua Prăbușirii, Mica Depresiune, Tranziția, Intervenția, Timpuri Neobișnuite, Superdepresiunea – și Mary s-a convins încă o dată că, dacă lumea are stăpâni, atunci aceștia se află în fața ei. Sau poate că greșea, iar bancherii doar încearcau să țină pasul cu evenimentele, din spatele numelor raționalizate, trecând cu vederea sistemul ca atare. Schimbarea însăși era în curs de schimbare.

Cu toate acestea, bancherii dețineau, fără îndoială, o mare parte din puterea rămasă. Nu exista nicio îndoială. Pentru că banii contau.

Iar acum se adunaseră pentru a analiza primii ani ai marelui lor experiment, pe care Bob Wharton îl numise Ave Maria al lor: carbon-moneda. Semăna foarte mult cu întâlnirile convocate pentru a discuta intervențiile gen Pinatubo ale indienilor: la acele întâlniri, participau climatologi, la aceasta, bancheri. Și aici făcuseră o aruncare experimentală în aer, în acest caz, cu praf de aur. Ce se întâmplase?

I-au ascultat pe asistenții lor prezentându-și rapoartele timp de câteva ore. Rezumat după rezumat, informația redusă la densitatea ei cristalină. Apoi a venit timpul să se privească în ochi la masa cea mare, să facă un bilanț. S-au obținut rezultatele așteptate? A funcționat?

Da, și nu, și poate. Răspunsul obișnuit la orice întrebare în acele zile. Dar, în multe sensuri, da, a funcționat. Asta i-a auzit Mary spunându-și unul altuia, cu precauție și indirect. În jurul mesei așezate atât de sus deasupra frumosului oraș, privindu-se unul pe celălalt, Mary a văzut pe fețele lor încântare, chiar și atunci când exprimau o îngrijorare nervoasă.

Au convenit asupra următoarelor puncte:

Noua carbon-monedă a stimulat multe investiții pe termen scurt în proiecte de captare a carbonului și investiții

pe termen lung în moneda propriu-zisă. Îi făcuse pe unii dintre cei mai mari proprietari de carbon să încaseze și să păstreze carbonul fosil în pământ sau să-l folosească pentru materiale plastice, dacă puteau. Cărbunele devenise doar o piatră neagră pe care o puteai transforma în bani lăsând-o în pace. Creaseră și plătiseră trilioane de carbon-monede și totuși nu se vedeau semne de inflație sau deflație pentru cei care susțineau această teorie; nicio modificare vizibilă a prețului.

Au existat burse unde s-au făcut eforturi în direcția manipulării valorii carbon-monedei în raport cu alte cursuri valutare, inclusiv speculatori care au încercat să-i diminueze valoarea în speranța de a cumpăra ieftin și de a vinde la un preț mai mare mai târziu. Când fusese nevoie, combaterea acelor eforturi se realizase cel mai bine prin atacarea manipulatorilor în moduri care să-i determine să renunțe, avertizându-i în același timp și pe alții în privința unor astfel de acțiuni. Existau instrumente pentru a-i sancționa cu severitate pe aceia care încercau. Un raport despre respectivele cazuri a folosit expresia „decapitare financiară”.

Ca un alt pas în direcția schimbării climatului investițional, angajați! băncilor pregătiseră proiecte legislative pentru a propune guvernelor mai multe reforme corespunzătoare, inclusiv controale valutare stricte, atacarea și eliminarea paradisurilor fiscale, digitalizarea tuturor banilor din numerar cu trasabilitate prin tehnologia blockchain, creșterea presiunii asupra utilizării hidrocarburilor prin creșterea taxelor și înăsprirea reglementărilor. Mișcarea pe aceste fronturi luase o amploare deosebită.

— Toate sună bine, zise Mary la sfârșitul zilei. Acum, ce altceva mai puteți face?

— Tu să ne spui, răspunseră ei, privind-o. Ce ai avut în vedere? Și de ce?

Mary oftă. Oamenii aceștia nu aveau să fie niciodată sursa schimbării. Pur și simplu nu era în ADN-ul lor, nici instituțional, nici individual.

Parcurse de sus până jos o listă pe care i-o întocmiseră Dick și Janus Athena. Scoaterea în afara legii și eliminarea platformelor de tranzacționare anonimă. Construirea unui decalaj semnificativ în algoritmii de tranzacționare de înaltă frecvență. Impunerea unei taxe care să forțeze comerțul să revină la viteza normală de reacție umană. Calcularea costului nevoilor de bază și furnizarea lor cu titlu gratuit comunităților cu venituri reduse.

— O, Doamne! Despre ce vorbești? Băncile centrale nu fac asta!

Primul lor răspuns, ca întotdeauna. Cu toate acestea, după cum a remarcat unul dintre ei, se îndepărtaseră deja mult de culoarul lor.

Seamănă mai degrabă cu o cireadă de tauri ce a trecut dincolo de gardul islazului, se gândea Mary. O cireadă întreagă de tauri imenși, ajunși înapoi în sălbăticie, care se uită în jur și nu mai văd garduri. Iar priveliștea îi sperie atât de tare, încât încearcă să facă măcar o aparență de gard nou; într-un spațiu închis se simt mai bine decât în libertate. Desigur, încrederea în bani trebuie protejată, ca directivă principală; iar directiva în sine este ca un gard, ura!

— Dar eliminarea platformelor de tranzacționare anonimă nu ar spori mai degrabă încredere în bani decât s-o scadă? întrebă Mary.

Trebuiau să fie de acord. Și, în general, mai puțină autonomie pentru banii liberi ar putea spori încrederea în banii fiduciari în general.

— În ceea ce privește tranzacționarea de înaltă frecvență, continuă Mary, nu este aceasta o simplă chirie care parazitează meseriile productive?

I se părea amuzant să vorbească despre chirie ca și cum nu chiria ar fi acțiunea fundamentală a sistemului economic susținut de acești oameni, dar bancherilor le plăcea să gândească altfel. Orice pentru a-i determina să-și forțeze curajul până la capăt. Și întotdeauna a fost nevoie de curaj ca să te gândești la regicid. Ar putea cineva să-l asasineze pe Majestatea Sa Capitalul? Mary se îndoia de asta, dar,

dacă cineva ar putea să o facă, cu siguranță că ar fi chiar acești oameni din interior, cei care conduc sistemul. Acești treisprezece oameni erau suficient de apropiați de persoana regală pentru a împlânta cuțitele înainte să-i oprească cineva. *Et tu, Brute?* Da, Cezar, și eu. Mori. În groapa de cenușă a istoriei.

Așa că acum dădeau din cap în timp ce discutau despre aceste lucruri și traduceau propunerile făcute de Mary în formulări politice mai rezonabile. Evitau orice concluzii de amploare care să-i facă în vreun fel conștienți de temeritatea lor. Numai cifre, jonglau cu niște cifre și totul din motive de stabilitate. Și din moment ce acest lucru era parțial adevărat, ea putea să-i lase să continue, să-i încurajeze mai mult.

La sfârșitul ședinței, ministrul de finanțe al Chinei, *Madame* Chan, se apropie de Mary, care stătea la fereastra de vest, privind cum razele soarelui ce asfințea transformau insulele Farallon în creasta unui șarpe de mare. Ce se ridica acolo, la apus?

— Acestea sunt doar accesorii, îi spuse ea lui Mary, cu un zâmbet. Coși nasturi la haina pe care ai făcut-o deja. Sigur nu vrei să te oprești aici?

— La ce te gândești?

— Am urmărit tot ce se întâmplă în India. Acum sunt lideri în tot felul de lucruri.

— S-au radicalizat, spuse Mary.

— Da, și cine nu ar face-o? Nu vrem să se întâmple în China sau în orice alt loc ceea ce li s-a întâmplat lor. Așa că acum ei ne învață agricultură regenerativă și noi avem nevoie de ea. Dar, desigur, ajungem mereu la modalitatea de plată pentru aceste lucruri bune.

— Presupun, mormăi Mary.

— Desigur, continuă Chan, zâmbind. Imaginează-ți planul nostru ca o reformă funciară. Este tot un aranjament financiar. Cu alte cuvinte, impozite pe teren, care în cazul Chinei înseamnă o taxă pe proprietatea temporară a terenurilor, împărțirea a tot ceea ce este esențial. În plus, planul nostru include o cerință ca toate companiile private

să fie deținute legal de angajați.

Mary o asculta clătinând din cap sceptic, dar și ea zâmbea, gândindu-se că acum ștafeta fusese preluată de această femeie. O femeie cu putere reală, o putere uriașă.

— Vă vom sprijini. Luați conducerea și vă vom sprijini, spuse ea, bucuroasă, iar doamna Chan dădu din cap, mulțumită de sine.

După aceea, Mary plănuise să zboare până acasă, dar a anulat zborul și le-a cerut celor de la Zürich să-i facă o rezervare într-un vagon de dormit și apoi pe o navă, de la New York la Marsilia. Pe tot drumul spre casă, nu a încetat să lucreze.

85

— Bună, mă aflu aici să vă povestesc despre proiectul de permacultură Shamballa din Argentina.

— Noi reprezentăm organizația ARK. Armenia și ne bucurăm că ne aflăm aici.

— Din Australia, reprezentăm mai multe proiecte asociate: „Arderea zonelor umede aborigene”, „Cultura Shoalwater”, „Fondul funciar aborigen Gawula”, „Inverzirea Australiei”, „Cum au făcut aborigenii Australia”, „Regenerarea terenului la Stația Kachana”, „Micul proiect de permacultură pe un acru”, „Institutul de Cercetări pentru Permacultură”, „Ferma Para Purpurie”, „Rehidratați peisajul”, „Regenerați Australia” și „Coridorul Yarra Yarra pentru biodiversitate”. Suntem o mulțime de oameni foarte ocupați!

— Noi suntem de la „Restaurarea recifelor de corali” din Belize.

— Reprezint „Siguranța alimentară a Boliviei”.

— Eu reprezint proiectul „Cum să restaurezi o pădure tropicală”, din Borneo.

— Suntem din Brazilia, de la Centrul de Experimentări Forestiere, precum și de la organizația Restaurare prin

Agroâmpădurire.

— Venim la dumneavoastră din Burkina Faso și reprezentăm „Proiectul pentru pădurea din Lilengo” și grupul „Reîmpădurire cu practici agricole africane străvechi”.

— Aici Camerun, „Eco-satul Bafut”.

— Delegația Canadei reprezintă proiectele următoare: „Cunoștințele tradiționale Bkejwanong”, „Jardins d’Ambroisie”, „Pădurea tropicală a ursului mare“, „Fermele-minune“, „Prinzând rădăcini” și „Apă pentru viitor”.

— Delegația Chinei este fericită să vorbească despre proiectele „Un om plantează o pădure”, „Eco-civilizație”, „Ecologizarea deșertului Chinei”, „Reîmpădurirea deșertului Horqin”, „Districtul ecologic Karamay”, „Deșertul Kbuqi”, „Ecologizarea Drumului Mătăsii”, „Restaurarea bazinului hidrografic al platoului Loess”, „Transformarea deșerturilor în terenuri agricole”, „Cea mai mare pădure din lume făcută de mâna omului” și „Programul Zhejiang pentru o renaștere rurală verde”.

— Din Congo, reprezentăm proiectele „Salvarea cimpanzeului Bonobo”, „Cartografie participativă” și „Pacul Național Virunga”.

— Din Costa Rica, venim cu „Experimentul coajă de portocală”, „Ferma Punta Mona” și „Retenția apei la Vida Verde”.

— Sunt aici pentru a vorbi cu mândrie despre „Revoluția pentru o agricultură durabilă” din Cuba, la împlinirea a optzeci și cinci de ani.

— Suntem din partea proiectului „Vitsohus Permakultur”, din Danemarca.

— Am fost trimiși aici de către „Agroâmpăduriri Cloudforest” din Ecuador.

— Eu reprezint „Egiptul creând o pădure în deșert”.

— Din Anglia, reprezentăm „Trustul de cercetare pentru agroâmpădurire”, „Proiectul Eden”, „Refacerea proprietății”, „Refacerea Marii Britanii” și „Regenerarea râurilor”.

— Suntem din Eritreea, de la „Regenerarea plantațiilor

de mango Manazares”.

— Din Etiopia, reprezentăm „Etiopia se ridică”, „Miracolul din Merere”, „Reînverzirea dealurilor Etiopiei”, „Refacerea ecosistemelor” și „Mișcarea bazinului hidrografic”.

— Pentru Franța, reprezentăm cu bucurie „Proiectul agroforestier Pur”.

— Din Guatemala, suntem „Rezerva biosferei Maya“ și Asociația Comunităților Forestiere.

— Noi vorbim în numele proiectului „împădurirea în Haiti”.

— Din Olanda, reprezentăm „Land Life Company” și „Tiny Forest”.

— Honduras vă trimite „Rădăcinile migrației”.

— Națiunea Hopi este aici cu „Hopi, cei care captează ploaia”.

— Islanda vă trimite „împădurirea Islandei” și „Pădurile regeneratoare”.

— Din India, venim să vă povestim despre „Agroâmpădurire în Arau”, „Institutul de Management Aravali”, „Pământ steril în pădure luxuriantă”, „Agricultură durabilă cooperativă”, „Crearea unei păduri într-un deșert rece”, „Pădurea mulțimii”, „Fermierul – om de știință”, „Protejarea pisicii-pescar”, „Suveranitatea alimentară”, „Fundația pentru securitate ecologică”, „Proiectul pentru plantarea manuală a unei păduri de 300 de acri”, „Restaurarea mangrovei în Sundarbans”, „Satul Miracle Water”, „Programul de împădurire Miyawaki”, „Agricultura naturală”, „Ferma de biodiversitate Navdanya”, „Proiectul pentru plantarea a 50 de milioane de copaci într-o singură zi”, „Plantarea a 66 de milioane de copaci în 12 ore”, „Protejarea diversității orezului”, „Lacurile întinerite din Bangalore”, „Pădurea Sadhana”, „Sanctuarul Săi”, „Semințele vieții”, „Sikkim, primul stat organic”, „Câmpurile de apă”, „Recoltarea apei” și „Refacerea râurilor”.

— Indonezia vă întâmpină cu „Refacerea recifului de coral Biorock”, „Proiectul de acțiune pentru mangrove”,

„Refacerea pădurilor de mangrove” și „Proiectul pentru refacerea recifului Manta”.

— Israelul își prezintă „Pădurile în creștere în deșert” și „Kibbutz”.

— Suntem din Japonia și aducem noutăți despre „Crearea pădurilor pentru reducerea efectelor valurilor tsunami”.

— Vin din Iordania să vă povestesc despre ecologizarea deșertului.

— Noi, kenyenii, suntem mândri să reprezentăm „Coridorul hidrologic din Africa de Est“, „Mișcarea centura verde”, „Centrul de permacultură Kaikipia”, „Trustul Rangelands din nord” și „Recoltarea apei de ploaie”.

— Madagascar sărbătorește Marea Regenerare a Pădurilor prin exemplul „Proiectului Moringa” și „Folosirea copacilor pentru a salva vieți”.

— Mexic prezintă „Ecologizarea deșertului Chihuahuan”, „Pășunat intensiv în pădure”, „Râurile ascunse”, „Grupul de împădurire și protecție a apei” și „Via Organica”.

— Marocul se prezintă cu organizația „Facem deșertul să înflorească”.

— Venim din Nepal pentru a descrie „Proiectul Beyul” și „Grupul sălbatic antropocen”.

— Aici, Noua Zeelandă cu „Rezervația Hinewai”, „Eco-ferma Mangarara” și „Regeneratorii”. La fel ca în toate celelalte țări adunate aici, reprezentăm doar vârful aisbergului, de fapt.

— Vin din Niger să vă povestesc despre „Regenerarea naturală administrată de fermieri” și despre „Reecologizare în Niger”.

— Din Norvegia vorbim despre „Soluții de permacultură polară”.

— Națiunea Oglala Lakota trimite un reprezentant al proiectului „Revitalizarea economică a culturii Oglala Lakota”.

— Reprezentăm Rezervația Mamoni Valley din Panama.

— Peru vrea să vă povestească despre „Biocoridorul Martin Sagrado”.

— Noi, cei din Filipine, avem știri despre „Regenerarea pădurilor”, „Programul național de ecologizare” și „Salvarea pescuitului și a recifului de corali”.

— Noi, cei din Portugalia, sărbătorim „Permacultură Fazenda Tomati”, „Pășunile biodiverse semănate”, „Peisajul de retenție a apei Tamera” și „Wildlings”.

— Reprezint „Proiectul pădurea în Sahara”, din Qatar.

— Din Rusia, cu dragoste: „Parcul Pleistocenului“, „Depozitarea carbonului umed” și „Sprijinul siberian pentru animale sălbatice”.

— Sunt din partea proiectului „Pădurile Speranței”, din Rwanda.

— Noi, scoțienii, suntem aici pentru cea mai veche pădure din Marea Britanie, „Refacerea pădurii Dendreggan”, „Regenerarea Isulei Martin”, „Despre bogăția profundă a acestei națiuni” și „Refacerea turbăriilor”.

— Vă vorbesc în numele proiectelor „Inițiativa Marelui Zid Verde” și „Retragerea deșertului”, din Senegal.

— Din Africa de Sud vorbim despre „Bambusul de pe eco- planetă”, „Grădina lui Joe”, „Facem să înflorească deșertul” și „Restaurarea rezervației Baviaanskloof”.

— Sunt din partea proiectului sud-coreean „Reîmpădurirea cu 350 + milioane de copaci”.

— Eu reprezint proiectul spaniol „Restaurarea ecosistemului de la Camp Altiplano”.

— Sunt din partea proiectul sirian „Arta regenerării”, vă rog să ne ajutați.

— Vin din Tadjikistan să vă vorbesc despre împădurirea Tadjikistanului.

— Din Tanzania vorbim pentru „Reîmpădurirea insulei Kokota” și „Reîmpădurire la Gombe’s Surround”.

— Aici, în Tasmania, avem un mare proiect de refacere a algelor uriașe și a plantațiilor de pin.

— Vin din Thailanda pentru a vă povesti despre „Cunoștințe indigene și silvicultură”, „Plantarea de mangrove” și „Ferma de permacultură din Sahainan”.

— Uganda m-a trimis să vorbesc despre „Permagardens” și „Noile păduri ale Ugandei”.

— Venim din Statele Unite și reprezentăm „Appalachia accelerată”, „Rezervația Americană a Preriilor”, „Permacultură Broken Ground”, „Farm Forest Food”, „Bizonii gestionați holistic”, „Revoluția Homegrown”, „Institutul de Permacultură”, „Sărută Pământul”, „Restaurarea bazinului râului Klamath”,

„Declarația drepturilor lacului Erie”, „Institutul pentru teren agricol”, „Institutul Léopold”, „Regenerarea verde din Los Angeles”, „Oglindind managementul naturii”, „Permacultură pentru oameni”, „însănătoșirea planetară”, „Plantarea în pepinierele Justice”, „Ameliorare regenerativă”, „Regenerarea fluviului Colorado”, „Regenerarea pădurilor de sequoia”, „Regenerarea râului Snake”, „Institutul Rodale”, „Salvând Vestul”, „Sierra Club”, „Ferma de broaște-cântătoare”, „Institutul de sănătate a solului”, „Intendenți ai mărilor sălbatice”, „Fermele Tabula Rasa”, „îngrijind sălbăticia”, „Țesem Pământul”, „Compania Wild Idea Buffalo” și proiectul „Stridia sălbatică”.

— Vin din Zambia să vă povestesc despre „Regenerarea minelor Betterworid”.

— Vin din Zimbabwe să vă vorbesc despre Centrul Africa pentru Management Holistic și Trustul Comunitar Chikukwa pentru Folosirea Ecologică a Terenului.

— Suntem cu toții aici, împreună, pentru a împărtăși ceea ce facem, pentru a ne vedea și pentru a vă spune poveștile noastre. Suntem deja pe teren muncind din greu, pe tot cuprinsul Pământului. Vindecarea Pământului este misiunea noastră sacră, datoria noastră față de cele șapte generații. Există multe alte proiecte ca ale noastre, căutați-ne în contul dumneavoastră pe Yourlock să le vedeți, poate ne veți susține, poate veți veni alături de noi. Ne veți găsi deja acolo, chiar acum, și trebuie să vă dați seama că reprezentăm doar aproximativ 1% din toate proiectele de acolo care fac lucruri bune. Și mai multe încă așteaptă să se nască. Intrați pe site, vorbiți cu noi. Ascultați-ne poveștile. Vedeți unde puteți ajuta. Construiți-vă propriul proiect. O să vă placă la fel de mult cum ne place și nouă. Altă lume nu există.

86

Înapoi la Zürich, au urmat pentru Mary câteva săptămâni de muncă intensă, din zori și până în noapte. Era pregătită pentru o pauză. Frank May ieșise din închisoare și stătea într-o locuință a unei cooperative de lângă închisoare. Ce făcea? Cum se descurca? Îi pierduse urma după ce fusese eliberat și aproape că îi era frică să-l caute.

— Mă descurc, îi spuse el, răspunzând la telefon. Ascultă, mă duc mâine în Alpi să caut capre-negre. *Rupicapra.* Un fel de capră-antilopă. Hărțile arată că sunt peste tot pe acolo. Vrei să vii și tu?

— Să ne uităm la animale? întrebă Mary, bănuitoare. Ca la grădina zoologică?

— Doar că nu este o grădină zoologică, insistă el cu nerăbdare în glas.

Puteau să recurgă la aplicații de urmărire pentru a descoperi unde se află animalele, apoi să meargă acolo și, probabil, să vadă câteva. Frank mai făcuse asta și îi plăcuse. Erau câteva exemplare mai sus de Flims, o regiune frumoasă.

— Cred că vin și eu, acceptă Mary.

Așa că se întâlniră la Hauptbahnhof chiar înainte de plecarea trenului de la ora șase dimineața spre Coira, iar o oră mai târziu, după ce luaseră micul dejun în tren, stând tăcuți unul în fața celuilalt, tensionați, probabil conștienți că nu mai făcuseră așa ceva până atunci, coborâră și urcară în trenul de pe linia îngustă care ducea la Vorderrhein. Acesta era un tren mult mai lent, dar nu merseră mult cu el; coborâră din nou și luară autobuzul spre Flims. De acolo, o telecabină îi ridică până la un bazin mare, orientat spre sud, la o altitudine de aproximativ 2.000 de metri, unde se opriră. Era opt și jumătate și se aflau în Alpi. Mary le spusese în prealabil bodyguarzilor ei să-i lase singuri când vor ajunge pe potecă, ceea ce ei și făcură; ca peste tot,

exista un mic restaurant la stația de sus a telecabinei și ei rămaseră acolo.

Frank și Mary înaintară până într-o adâncitură mare în lanțul alpin care formează peretele lateral de nord al Rinului superior. Aproape de sfârșitul ultimei ere glaciare, după ce gheața s-a topit din această parte a văii, o alunecare masivă, una dintre cele mai mari cunoscute vreodată, s-a prăbușit pe acest zid orientat spre sud. Satul Flims era așezat în totalitate pe vârful plat al rămășițelor acestei alunecări de teren. Deasupra satului, Alpii verzi umpleau boluri de piatră suprapuse care urcau din ce în ce mai abrupt până la creasta Tschingelhorner, un zid de stânci cenușii abrupte, traversate de o fisură longitudinală. Fisura era atât de adâncă încât în creastă se formase o breșă, un fel de fereastră uriașă prin care se vedea un petic de cer – chiar sub piscurile cenușii de deasupra. Un alt reper alpin ciudat, creat în decursul a milioane de ani prin frecarea dintre gheață și stâncă.

Cei doi aleseră un traseu care ducea spre vest, departe de teleschiuri, ferme și alte centre de activitate umană, spre teritoriul mai sălbatic, sau ceea ce în Alpi trecea drept sălbăticie.

— Animalele sălbatice din Alpi nu-și pot permite să fie prea pretențioase atunci când sunt nevoite să stea aproape de oameni, spuse Frank pe când urcau. Dacă nu s-ar cățăra pe un perete de stâncă aproape vertical, oamenii ar trece pe lângă ele destul de des.

Părea o pantă ușor ascendentă, dar asta se datora parțial stâncilor cenușii din față și de deasupra care erau atât de abrupte. De fapt, ascensiunea se dovedea destul de extenuantă. Când ajunseră pe una dintre cele mai de sus pajiști de forma unui bol cu fundul acoperit de un covor zdrențuit de iarbă nu prea înaltă, împânzită cu pietre și presărată cu flori alpine, erau deja obosiți și înfometați, iar soarele se ridicase mult deasupra capului. Se așezară pe un bolovan și mâncară câte ceva.

Pajiștea era presărată cu resturi mari de stâncă – bolovani cenușii care se desprinseseră de pe creastă și se

rostogoliseră sau poate că erau stânci desprinse și târâte până acolo de un ghețar cu mult timp în urmă și eliberate atunci când gheața se topise. În timp ce stăteau pe stânca lor joasă, mâncându-și sandviciurile cumpărate din gară și bând apă din sticle, natura îi răsplăti pentru tăcerea lor printr-o primă întâlnire cu creaturile alpine: în acest caz, marmote.

Erau niște ființe cenușii și grase, asemănătoare cu hârciogii sau poate cu bursucii; Mary nu prea avea termeni de comparație. Fără îndoială că, datorită culorii blănii, prădătorii le confundau cu pietrele, inclusiv șoimii care se roteau sus, pe cer. Poate că, din cauza acestor supraveghetori, marmotele păreau să aibă tendința de a sta nemișcate; cu excepția cazului în care se deplasau dintr-un loc în altul, erau la fel de neclintite ca stâncile pe care stăteau. Comunicau între ele prin fluierături în staccato. Pe măsură ce Mary și Frank ascultau, le era tot mai clar că acesta trebuie să fie un limbaj la fel ca oricare altul.

— Jos, în Flims, locuitorii vorbesc romanșă, își aminti Frank.

Pe marmote nu le deranja că ei vorbesc, observă Mary.

Frank văzu și el asta și continuă. Auziseră puțină romanșă în autobuz, în timpul călătoriei de la gară la Flims, îi aminti el. Ambii erau de acord că seamănă cu italiana și germana amestecate într-un mixer. Îi amuza pe amândoi povestea despre cum devenise romanșa una dintre cele patru limbi naționale ale Elveției, ca să-i facă în ciudă lui Hitler. De unde și mitul național, pe care amândoi erau dispuși să-l creadă.

Soarele bătea pe pajiște, făcând-o să strălucească. Era cald la soare. Marmotele nu păreau deranjate de prezența lor atât de aproape, chiar dacă, aparent, ei doi ocupaseră un avanpost al marmotelor; crăpăturile de pe suprafața bolovanului gri erau umplute cu mormane de excremente fine și uscate. Judecând după aspect, marmotele erau erbivore.

Frank și Mary stăteau acolo ca niște marmote mari. Nu-

și spuneau prea multe. Lui Mary i se părea un pic plictisitor. Apoi, unul dintre animalele mai tinere, judecând după mărimea și finețea blănii, porni nepăsător în direcția lor. Se opri, întinse o lăbuță și trase spre el toate firele de iarbă la care ajungea. Rezultatul se dovedi a fi o grămăjoară de semințe de iarbă strânse în lăbuță, pe care începu să le mănânce din vârful tulpinilor. Le termină din câteva îmbucături. Apoi lăsă firele de iarbă fără vârfuri să revină în poziția inițială și porni mai departe. Repetă toate mișcările. O dată și încă o dată.

Văzându-l și apoi uitându-se în jurul pajiștii la nivelul firelor de iarbă, Mary înțelese că sursa de hrană a acestui animal este aproape infinită. Cel puțin acum, când iarba produce semințe. Probabil că era la fel pentru toți erbivorii alpini.

Frank se arătă de acord când Mary îi spuse toate acestea. Marmotele mănâncă de dimineața până seara în fiecare zi, până când ajung suficient de grase pentru a suporta iarna care urmează. Hibernează ca niște urși mici, ascunse în găuri sub zăpadă și trăind din grăsimea adunată, metabolismul lor încetinind până la minimum. Primăvara își fac apariția pentru o altă vară, pentru a se așeza la masă.

Apoi, un grup de animale mai mari apăru peste o creastă joasă. Aha! Caprele-negre!

Probabil că nu erau animalele pe care Frank le văzuse online, deoarece niciunul nu purta un colier cu emițător radio. Dacă așa li se atașa un GPS animalelor, Mary nu știa. Frank le privea cu multă atenție.

Erau creaturi cu aspect ciudat. Corp rotunjit, gât scurt, picioare scurte, bot aplatizat. Coarne scurte, curbate. Ochi cu pupile orizontale, dreptunghiulare, ciudate ca ale caprelor domestice. Ochii diavolului. După ce Frank propusese această călătorie, Mary citise despre ele că erau „caprine” sau „capre-an- tilope”, orice ar fi însemnat asta. Evident că erau unice în felul lor, nici capre, nici antilope și nici măcar prea asemănătoare cu celelalte specii din aceeași familie. Iezii erau zvelți și fără coarne și stăteau pe

lângă mame. Păsteau, se uitau în jur, păşeau calm peste pietre, de la un petic de iarbă la altul. Îi priveau cu mare curiozitate pe Frank şi pe Mary. Pe Mary o miră că nu se sinchiseau de prezenţa oamenilor; existau şi vânători elveţieni, sau cel puţin aşa auzise ea, iar aceste animale se numărau printre cele vânate frecvent.

— De ce nu se tem deloc? îl întrebă ea în şoaptă pe Frank.

— De ce ar trebui să se teamă? răspunse el tot cu o întrebare.

— Am putea să le împuşcăm.

— Nu avem arme.

— Şi ele ştiu asta?

— Au ochi să vadă.

— Dar au mai văzut arme? Oare asta nu le-ar face să evite oamenii?

— Probabil. Deşi poate că nu au văzut arme.

— Mi se pare surprinzător.

— Alpii sunt sălbatici.

— Parcă spuneai că nu sunt.

— Sunt şi nu sunt, răspunse Frank, după o clipă de gândire. Sunt mulţi oameni aici sus, da. Dar Alpii te pot ucide rapid. Sunt sălbatici, într-adevăr. Nu ziceai că ai trecut printr-una dintre trecătorile înalte?

— Am trecut.

— Ar fi trebuit să ştii asta.

Mary dădu din cap aprobator, gândindu-se.

— Erau locuri sălbatice, cu siguranţă. Chiar cumplite, da – dacă vremea s-ar fi schimbat. Acolo sus nu e nimic altceva decât stâncă goală.

— Şi aceea a fost o trecătoare. Există multe locuri unde oamenii nu ajung niciodată. Sunt foarte greu accesibile şi nu duc nicăieri. Dacă te uiţi pe hărţi, le vezi peste tot.

— Acolo nu e ca aici, spuse Mary, arătând cu mâna în jur.

Pe iarba de sub bolovanul pe care stăteau ei, creşteau vreo douăzeci de soiuri de flori alpine, fie cuibărite în iarbă, fie flu- turându-şi deasupra ei inflorescenţele de diferite

înălțimi, astfel încât întregul spațiu era acoperit cu straturi multicolore: cel de sus, galben, se unduia peste unul alb, mai jos era un strat albastru, apoi venea iarba, presărată cu flori sclipitoare.

— Da, nu e ca aici, aprobă Frank, zâmbind.

Mary tresări; i se părea că nu-l mai văzuse niciodată zâmbind. Pajiștea plină de flori, caprele sălbatice care pășeau fără grijă, iezii care se zbenguiau literalmente, definind cuvântul în timp ce țâșneau în aer și aterizau clătinându-se, apoi porneau din nou. Peretele gri de deasupra, prevăzut cu o deschizătură ca o fereastră, care îl făcea o ciudățenie alpină. Cerul albastru. Era cu siguranță o priveliște veselă. Chiar și puțin halucinantă. Briza se prelingea peste flori ca o maree, astfel încât ele își legănau doar capetele. Tânăra marmotă se afla încă acolo, lângă ei, continuând să tragă firele de iarbă spre gură- Semințele strânse în laba animalului străluceau uleioase la soare. Micii iubitori de mâncare. Caprele cu ochi de demon, puțin mai departe, rumegau placid, fără să se teamă de nimic.

— Îmi place, spuse ea.

— Vezi animalele?

— Da.

— Și eu, spuse Frank, zâmbind iar ușor.

Priviră o vreme în tăcere.

— Ai văzut multe? îl întrebă ea. Animale în sălbăticie.

— Nu multe. Aș vrea să văd mai multe. Până acum, aproape toate cele pe care le-am văzut au fost aici sus, în acest bazin sau în unele asemănătoare. Țipi ca ăștia, în principal. Marmote și capre. La un moment dat, a apărut un ibex, cred. Altă dată, ceva de genul jderului. L-am căutat mai târziu și mi s-a părut că trebuie să fi fost un jder. Era lângă un pârâu de aici, de sus, cu câțiva copaci pe celălalt mal. Alerga ca un nebun, înainte și înapoi. Nu am înțeles ce face. Se mișca foarte rapid, dar neregulat. Nu părea să vâneze sau să construiască un bârlog sau orice altceva. Doar alerga. Un animal agil, cu blană închisă la culoare. Foarte preocupat de ce făcea acolo. M-am gândit să scot telefonul din buzunar și să-i fac o fotografie, dar nu am vrut

să-l sperii. Nu am vrut să mă observe. Așa că am rămas nemișcat.

— Și cum s-a terminat?

— A trebuit să plec pentru a prinde ultimul telescaun.

— Asta înseamnă Elveția pentru tine, comentă ea, râzând.

— Intru totul adevărat, spuse Frank, după care smulse o tulpină de iarbă de sub el și începu să o folosească drept scobitoare. Și tu?

— Galway și Dublin nu sunt cele mai potrivite locuri pentru viața sălbatică, răspunse Mary, clătinând din cap. Îmi plăcea să merg la grădina zoologică în copilărie. Nu era exact același lucru.

— Da. Ți-ai dori să ai animale în jurul tău acolo unde locuiești?

— Probabil că da. În California se ocupă de așa ceva chiar acum. Au o mulțime de suprafețe întinse, iar renașterea faimei sălbatice a început de mulți ani. Contactele mele de acolo au numit proiectul „Serengeti din America de Nord“, dar se referă, de fapt, la starea naturii dinaintea sosirii europenilor. La asta visează.

— Frumos din partea lor. Dar noi locuim în Zürich.

— Corect. Nu știu. Merg destul de des pe cărările de pe Zürichberg, dar nu am văzut animale acolo. Sunt un pic surprinsă, dacă mă gândesc mai bine la asta. Este o pădure destul de mare.

— O pădure înconjurată de oraș, spuse Frank, scuturând din cap. De asta nu funcționează.

— Au nevoie de coridoare de habitat, vrei să spui. Cele existente funcționează?

— Așa cred. Dacă sunt destul de largi și fac legătura între zone suficient de mari.

— Asta se întâmplă în California.

— Cred că și în multe alte locuri. Sunt sigur că ar funcționa și în Elveția. Deși s-ar putea ca acestor animale să nu le placă dacă se întorc lupii.

— Lupii le mănâncă?

— Da.

— Nici eu nu-mi pot imagina că elveții s-ar înțelege bine cu lupii.

— Nu se știe niciodată. Am citit că acum, când li s-au topit ghețarii, se gândesc să împădurească niște masive alpine inferioare și să ajute la începerea plantărilor în bazinele glaciare expuse. Cred că asta ar mări zona pentru lupi. Ei au nevoie de păduri, dar se descurcă și în câmp deschis și vor fi mai multe zone stâncoase goale expuse mai sus, cu marmote, cârtițe și veverițe. Și acele zone vor fi destul de înalte și cât mai departe de oamenii din această țară.

— Greu de crezut că lupii ar putea reveni, spuse Mary, clătinând din cap.

— Nu mai mult decât caprele astea. În stadiul de acum, e dificil să-ți imaginezi orice animal în sălbăticie. Refacerea faunei nu va fi ușoară.

— Cu excepția cazului în care cei de la Half Earth își ating scopul.

— Îmi place planul lor, spuse Frank, dând din cap.

Rămaseră pe loc. Nu aveau niciun motiv să plece. Unde altundeva și-ar fi putut petrece timpul mai bine în după-amiaza aceea? Așa că au mai stat. Frank mesteca un fir de iarbă. Mary privea animalele. Îi aruncă o privire lui Frank. Corpul lui era relaxat. Stătea acolo ca o pisică. Nici măcar marmotele și caprele nu erau la fel de relaxate ca el. Ele erau ocupate să mănânce. Și într-adevăr, doar asta i-ar fi alungat pe Mary și pe Frank de pe stânca lor; foamea și nevoia de a urina.

Și întunericul. Soarele lovi creasta muntelui spre vest și imediat aerul deveni mai rece. Umbrele năvăliră peste pajiște.

Frank aruncă o privire spre creastă, apoi spre Mary.

— Ce este? Spune!

— Cred că ar trebui să coborâm. Există și aici o ultimă telecabină.

— Adevărat.

Se ridicară în picioare, se întinseră. Caprele își înălțară privirea spre ei și se îndepărtară. Fără să pară că se

grăbesc, animalele traversară pajiștea, iar când ajunseră printre stâncile de la marginea pajiștii, dispărură complet. Era ca un truc magic. Chiar străduindu-se, știind că sunt acolo, Mary nu le vedea.

Marmotelor nu părea să le pese că ei se puseseră în mișcare. Apoi una fluieră, iar puiul care se hrănise lângă ei fugi și se ascunse sub un bolovan. Frank se uită în sus și arătă ceva cu degetul. Mult deasupra pajiștii, plana o pasăre. Un șoim, poate.

Porniră pe cărarea care cobora spre telecabină. La un moment dat, Frank se clătină și căzu cu fața în jos.

Mary strigă, să repezi spre el, se ghemui lângă el. Frank murmură ceva. Părea uluit. Se sprijini în palme și se împinse în sus, apoi se rostogoli și se ridică în șezut. Rămase acolo cu capul în mâini. Își pipăi fața, maxilarul.

— Ești bine? îl întrebă Mary.

— Nu știu, răspunse el, scuturând din cap.

— Ce s-a întâmplat?

— Nu știu. Am căzut.

87

La întâlnirea locuitorilor orașului au venit aproape toți cei rămași în zonă, adică aproximativ patru sute de oameni. Privind în jurul vechii săli de sport, unde majoritatea dintre noi merseserăm la școală, ne vedeam din nou unii cu alții. Ne cunoșteam cu toții. Ne știam pe nume.

Oferta venise din partea unei agenții a ONU numită Ministerul pentru Viitor, prin intermediul Băncii Federale și al guvernului statului Montana. Tuturor ni s-a oferit un contract de cumpărare de tip buy-out care ne-ar acoperi cheltuielile cam pentru tot restul vieții: costurile pentru locuințe în zone scumpe, înscrierea la școala aleasă de noi, plus niște opțiuni care, dacă ar fi acceptate, ne-ar permite celor mai mulți să ne mutăm în același oraș. Probabil Bozeman, tot în Montana. Unii au pledat pentru

Minneapolis.

Toată lumea știa deja planul. Cu o seară înainte, singurul cinematograf care mai era deschis proiectase *Local Hero,* un film scoțian în care o companie internațională petrolieră cu sediul în Texas se oferă să cumpere un sat scoțian de coastă de la locuitori, pe care să-l poată apoi demola ca să construiască un port pentru petroliere. Plățile îmbogățesc pe toată lumea, iar orășenii votează cu toții vesel și fără nicio remușcare în favoarea ofertei. Organizează un ultim *ceilidh*[52] pentru a-și lua rămas-bun de la oraș și a-i sărbători pe toți cei deveniți milionari. Apoi, proprietarul companiei petroliere ajunge cu elicopterul și declară că orașul și plaja trebuie salvate pentru un observator astronomic, astronomia fiind hobby-ul său personal. Burt Lancaster. Un film amuzant și instructiv. L-am urmărit în tăcere. Subiectul era prea dureros.

Situația noastră nu era foarte diferită, deși nu aveau să dărâme orașul. L-ar fi lăsat să servească drept un fel de adăpost de urgență și sediu pentru administratorii locali de animale, care ar putea fi oricare dintre copiii noștri, dacă i-ar interesa așa ceva, sau chiar noi, dacă ne-ar atrage ideea de a reveni în orașul pustiu. Și am putea reveni o dată pe an pentru a vizita locul. La cinematograful local rulase *Brigadoon* cu câteva seri înainte, probabil pentru a ne arăta cât de rău ar fi. Nimeni nu râsese nici de data aceasta. Evident, Jeff, proprietarul cinematografului, care menținuse cinematograful deschis cu toate că era în pierdere, nu voia să închidem orașul. Hotărâse să ne stârnească puțin. Pe măsură ce intram în sală, din boxe se auzea „Homeward Bound“ al lui Simon și Garfunkel, făcând lucrurile și mai dificile. Dar votul fusese decisiv.

Principalul era că oricum avea să se întâmple. Sau deja se întâmplase. Jeff ar fi putut proiecta un film cu zombi ca să ilustreze acest aspect. Pentru că toți copiii plecaseră. Au absolvit liceul, după ce au făcut drumul cu autobuzul până în orașul următor, apoi au plecat la facultate sau pentru a

[52] Eveniment social, petrecere cu muzică populară scoțiană sau irlandeză, dansuri tradiționale și povestiri.

găsi de lucru și niciodată nu s-au mai întors. Nu toți, desigur. De exemplu, eu m-am întors. Dar cei mai mulți nu au făcut-o și cu cât s-au întors mai puțini, cu atât au rămas mai puțini. Buclă de feedback pozitiv cu rezultat negativ; se întâmplă tot timpul, este povestea timpului nostru. Populația orașului ajunsese la un maxim în 1911, când număra 12.235 de locuitori. Apoi, în fiecare deceniu, a scăzut. Oficial, eram acum 831 de locuitori, dar în realitate eram chiar mai puțini, mai ales dacă nu-i luam în calcul pe bieții dependenți de metamfetamină, care erau, într-adevăr, niște zombi. Un magazin, o cafenea, un cinematograf, prin amabilitatea lui Jeff, un oficiu poștal, o benzinărie, o școală primară și un gimnaziu, un liceu în orașul vecin, cu insuficienți elevi și profesori. Cam atât.

Și, desigur, nu eram singurii. Doar că nu știu dacă să mă bucur sau să plâng. Același lucru se întâmpla în tot Vestul Mijlociu superior, în tot Vestul, Sudul, în toată Noua Anglie, în zona Marilor Lacuri. Peste tot pe Pământ, ni s-a spus. Ni s-a mai spus că poți cumpăra un întreg sat spaniol cu câteva mii de euro. În centrul Spaniei, în centrul Poloniei, în multe locuri din Europa de Est, în estul Portugaliei, în Rusia – lista este nesfârșită. Desigur, există țări în care satele se transformă literalmente în orașe, magherniţele de carton topindu-se la fiecare ploaie torențială, dar nu. Nimeni nu credea că este o cale bună și oricum nu era calea noastră. Ne aflam în Montana, iar numărul de locuitori ai micului nostru oraș scăzuse sub nivelul de subzistență și de funcționalitate. Orașul nostru murise, așa că aici ne uitam unii la alții.

Contractul de buy-out era generos, iar dacă unii dintre noi ar fi de acord să ne mutăm în același oraș, ne-am avea totuși unul pe celălalt. Am constitui un cartier sau o parte dintr-un cartier. Am avea destul ca să trăim. Am putea reveni aici o dată pe an să revedem locurile, să revedem pământul. După un timp, aceia dintre noi care au locuit efectiv aici vor muri și atunci nu va mai exista niciun motiv pentru întoarcere. Apoi vor lăsa clădirile să se prăbușească, probabil, sau le vor salva pentru materiale de construcție.

Terenul va deveni parte a ecosistemului Greater Yellowstone, unul dintre cele mai mari ecosisteme de pe Pământ. Bivoli, lupi, grizzly, elani, căprioare, lupi, șobolani, castori. Pești în râuri, păsări în aer. Animalele ar migra și poate, dacă vremea ar fi tot mai caldă, s-ar muta spre nord. În orice caz, ar fi pământul lor, pe care să trăiască așa cum le place. Oamenii care ar mai fi încă aici sau care încă ar mai veni în vizită ar fi gardieni în parcuri sau oameni de știință pe teren, sau un fel de supraveghetori de animale sălbatice, sau chiar, presupun, cowboy de bivoli. *Buffaloboys.* Autoritățile nu au oferit prea multe amănunte în acest sens. Au recunoscut că este o lucrare în curs de desfășurare.

Plănuiau să elimine o mulțime de drumuri din regiune. Ar mai rămâne câteva căi ferate și autostrada, cu treceri subterane și supraterane pentru animale mari adăugate la fiecare câțiva kilometri. La fel și unele drumuri regionale, dar nu multe. Majoritatea vor fi smulse din pământ, betonul și asfaltul lor vor fi măcinate și transformate în pietriș, transportat pentru a servi ca material de construcție în altă parte, după cum va fi necesar. Fabricarea betonului era dăunătoare, judecând prin prisma conținutului de carbon, astfel încât prețul betonului nou ajunsese astronomic, taxat până la punctul în care aproape orice altceva era mai ieftin. Reciclarea betonului din drumurile scoase din uz și din fundațiile vechi ale clădirilor demolate a fost un mod de îmbogățire sau, cel puțin, de a o duce foarte bine. Ni s-au dat acțiuni la drumurile care treceau prin oraș, de asemenea, la fundațiile orașului și așa mai departe. Un fel de fond fiduciar cu bătaie lungă. Mai târziu, când drumurile vor fi eliminate, animalele și plantele o vor duce mai bine decât oricând. Pești în pâraie, păsări în aer. Planul Half Earth, chiar aici, în SUA.

Așa că am discutat toate aspectele. Unii oameni izbucneau în plâns în timp ce vorbeau. Povesteau despre părinții și bunicii lor, atât cât puteau să urmărească arborele genealogic sau măcar până la strămoșii care veniseră pentru prima dată aici. Cu toții plângeam

împreună cu ei. Te lua prin surprindere vreo remarcă întâmplătoare, sau un chip amintit, sau o faptă bună făcută de cineva pentru altcineva. Acesta era orașul nostru.

Iar ei continuau să ne spună că în întreaga lume se întâmpla acest lucru. Toate aceste orășele triste, coloana vertebrală a civilizației rurale, erau aruncate la coșul de gunoi al istoriei. Prin ce momente triste trece acum umanitatea! Viața de oraș – ei, hai! Doar vorbe frumoase – numai oamenii care nu au trăit niciodată într-un orășel pot spune astfel de lucruri. Ei bine, poate că s-ar potrivi doar pentru unii dintre noi. Și nu pentru toți, evident. Oamenii votează cu picioarele. Copiii pleacă și nu se mai întorc, chiar așa. Deci ne-am mișca și noi. Se părea că aproximativ jumătate dorea să se mute în Bozeman, jumătate, în Minneapolis. Așa suntem noi. Este posibil ca toate satele să fie împărțite în „pentru” și „împotrivă”, aproape la jumătate și pe orice problemă: primar, director, echipă de fotbal, benzinărie, cafenea și orice altceva. Întotdeauna există aceste poziționări „pentru” și „împotrivă”. Va trebui să ne despărțim, să devenim oameni de oraș. Ei bine, nu ar dura o veșnicie. După cum a subliniat mediatorul, această consolidare duce de fapt la o respingere a creșterii. Mediatorul – o femeie – era foarte bun, trebuie să recunosc. Ne-a încurajat să ne spunem poveștile. A explicat că în orășele ca al nostru se întâmplă întotdeauna la fel. Mai făcuse asta de multe ori. Era munca ei. Ca un preot de ospiciu, a afirmat ea, arătându-se tulburată. Toată lumea plânge. Cel puțin în orașe ca acesta. A zis că, atunci când face același lucru în suburbii, nimănui nu îi pasă. Oamenii nici măcar nu vin la întâlniri, cu excepția cazului în care vor să afle care va fi compensația. Uneori, a adăugat ea, când li se spune că suburbia lor va fi demolată și înlocuită de habitat, oamenii se bucură. Noi am râs auzind-o, deși era dureros să ne gândim la oameni care se înstrăinau. Așa erau suburbiile. Însă noi – noi am avut un oraș.

Dar se întâmpla peste tot, ne-a spus ea. În toată lumea. Și după aceea, în anii și secolele următoare, va veni un moment în care populația lumii va scădea la un nivel

sănătos, apoi oamenii se vor muta din orașe în mediul rural, iar satele vor reveni la viață. Satele fac pane din habitatul animalelor, ne-a mai spus ea. Animalele merg pe stradă. „O fac deja aici!” a strigat cineva. Da, și se va întâmpla din nou, a răspuns ea. Oamenilor le place să-și cunoască profesorii, mecanicii, vânzătorii din magazine și așa mai departe. Numele și prenumele primarului. Pe toată lumea din orașul lor. Acestea sunt elementele de bază care nu vor dispărea niciodată complet. Trăim doar o altă etapă dintr-o lungă istorie. Oamenii au trăit astfel din timpuri imemoriale. Dar acum este momentul pentru acțiuni de urgență.

Și ne-am mai avea unul pe celălalt. Și am fi bogați sau măcar bine, în siguranță, cu o anuitate pe viață și cu un fond fiduciar pentru copii. Am mai avea ceva de făcut într-o sâmbătă seară. Deci ar fi bine.

Dar, după un timp, ochii începeau să doară. Oamenii cedau și nu-și puteau termina discursul. Prietenii îi ajutau să coboare de pe scenă. Acesta era orașul nostru. Așa eram noi.

În cele din urmă, nu a mai rămas nimic de spus. Era miezul nopții și am închis orașul ca într-un basm. Nu îți mai rămânea nimic de făcut decât să pleci acasă, simțindu-te pustiit, poticnindu-te puțin. Intri în casă și privești în jur. Fă-ți bagajele!

88

Mâncăm rahat și ne răhățim mâncare. Vine un moment în care trebuie să ne mișcăm împreună. Înaintăm împotriva mișcării soarelui pe cer, mișcându-ne tot împreună. Suntem o cireadă formată din indivizi. Ne mișcăm în rânduri, unul după altul. Pământul de sub picioarele noastre este aproape tot inundat cu apă. Când călcăm pe apă, ne înspăimântăm și ne grăbim să ieșim pe uscat. Unii îi conduc pe nebuni pe o cale greșită, alții îi incită pe cei proști la incursiuni riscante. Dacă urmăm un lider nepriceput,

murim. Dacă intrăm în panică, murim. Dacă rămânem calmi, suntem uciși. Ne-ați putea mânca, dar vă suntem mai folositori în alte moduri, așa că o faceți rar. Prin trecerea noastră, transformăm pământul, motiv pentru care ne prețuiți mai mult decât oricând. Suntem caribu, suntem reni, suntem antilope, suntem elefanți, suntem cu toții marile animale de turmă ale Pământului, printre care ar trebui să vă numărați și voi. De aceea, faceți-ne loc să trecem.

89

A doua zi, Mary plecă la muncă simțindu-se oarecum neliniștită.

— Cum a fost în Alpi? o întrebă Badim.

— A fost grozav, spuse ea. Ne-am așezat pe o pajiște și ne-am uitat la marmote și la capre. Și la niște păsări.

— Și a fost interesant? întrebă el, privind-o.

— Da! Era o atmosferă foarte liniștită. Adică, animalele sunt acolo sus, trăindu-și viața. Doar hoinărind și mâncând. Se pare că asta fac toată ziua.

— Cred că este corect, spuse Badim, deși nu arăta convins că ar fi interesant de urmărit așa ceva. Mă bucur că ți-a plăcut.

Apoi Bob Wharton și Adèle dădură buzna, entuziasmați; se anunțase că ultimele valori ale CO_2 arătau o scădere globală, o scădere globală reală, care nu avea nimic de-a face cu anotimpul sau cu scăderea consumului de petrol – toate acestea fuseseră luate în considerare, și totuși se înregistra o scădere: se ajunsese acum la 454 de părți pe milion, după ce se atinsese un maxim de 475 cu doar patru ani înainte. Asta însemna o scădere de 5 ppm pe an, suficient de semnificativă încât să fie testată și confirmată în mai multe moduri, care toate convergeau pentru a arăta că valoarea este reală. Nivelul de CO_2 era, în sfârșit, în scădere; nu era vorba doar de o creștere mai lentă sau de o

stabilizare, ceea ce în sine fusese o realizare sărbătorită cu mult entuziasm cu șapte ani în urmă, ci chiar de o scădere, ba chiar de o scădere rapidă. Acesta trebuia să fie rezultatul sechestrării carbonului. Nu putea fi decât ceva antropic, ceea ce însemna că ei o făcuseră, și asta intenționat.

Bineînțeles că, în cele din urmă, trebuia să se întâmple, și-au spus unul altuia, având în vedere tot ce se întâmplase. Superdepresiunea ajutase, desigur, dar impactul ei fusese luat în considerare și, în plus, ar fi făcut ca lucrurile să se stabilizeze; pentru o scădere reală, eforturile de reducere reprezentau singura explicație. Bob spuse că reîmpădurirea și ecologizarea oceanelor la mică adâncime cu alge se dovediseră, probabil, factorii majori. „Următoarea oprire, la trei și cincizeci!” strigă el, ametit de bucurie. Luptase pentru asta toată cariera, toată viața. La fel ca atâția alții.

Restul orei se scurse în mare parte ca o sărbătoare. Toastară pentru vestea cea bună cu cafea. Nimeni nu-l mai văzuse vreodată pe Bob atât de exuberant; de obicei, era întruchiparea savantului calm.

După ce ieșiră toți din biroul ei, Mary își dădu seama că este încă neliniștită. Îi trimise un mesaj lui Frank pentru a vedea cum se descurcă. Bine, îi răspunse el, și nimic mai mult. De parcă nimic nu s-ar fi întâmplat.

Așa că, la sfârșitul zilei, Mary luă tramvaiul, apoi își continuă drumul pe jos până la cooperativa unde locuia Frank, doar pentru a se convinge cu ochii ei. Frank era în sala de mese, așezat pe banca de la pian, dar cu spatele la pian. Părea doar ușor surprins să o vadă. Sau ca și cum ar fi știut de ce era ea acolo.

— Ce e? întrebă el defensiv, când o văzu că se uită la el.

— Știi bine ce, răspunse ea. Ai fost la doctor?

— Nu.

Ea îl privea. Arăta ceva mai reținut decât de obicei.

— Nu a fost o cădere obișnuită, spuse ea.

— Știu. Mi se învârtea capul.

— Așadar, trebuie să te vadă un medic. Să te controlezi.

El strânse din buze, nefericit. Era evident că nu avea de gând să meargă la doctor. Parcă s-ar fi uitat la un copil. Mary oftă.

— Dacă nu mergi, le spun oamenilor de aici. Într-adevăr, ești un pericol pentru ei. Poți să cazi și să te rănești sau să rănești și pe altcineva, iar costurile asigurării lor vor crește.

Frank îi aruncă o privire ursuză.

— Haide, spuse ea. Te însoțesc la clinică. După aceea, putem merge să bem ceva.

Frank făcu o grimasă. După o lungă pauză, privind în jos spre podea, dădu din umeri și se ridică.

Trebuiră să aștepte o perioadă stupid de lungă la clinică și se dovedi că acesta nu era decât începutul. Îl evaluară pe Frank, îi luară sânge, îi puseră întrebări și stabiliră o altă dată la care să revină. Și după toate astea, Frank nu mai vru să meargă să bea ceva. Așa că Mary îl conduse înapoi la cămin, apoi merse în stația de tramvai, urcă dealul cu tramvaiul 6 până la Kirche Fluntern, trecu pe lângă vechiul ei apartament și urcă mai departe pe Ztiriberg, până la casa ei sigură. Gărzile de corp o urmăriră pe tot traseul, da; dădea mereu din cap când îi vedea și apoi uita complet de ei, sau încerca să uite.

Stătea acolo în casa aceea ciudată, simțindu-se deprimată. Avea ceva de sărbătorit și nu era nimeni cu care să sărbătorească. Chiar și animalele sălbatice de pe câmpuri aveau companie seara. Chiar și în Irlanda; pe vremuri bărbații mergeau la cârciumă, femeile se adunau în bucătărie sau stăteau cu copiii. O specie socială. Desigur, există animale precum pisicile care, de cele mai multe ori, stau izolate. La fel sunt și unii oameni. Dar ea nu. Ea era ca marmotele sau caprele din Alpi. Un grup cu care poți să discuți sau să stai pur și simplu într-o cameră în timp ce citești sau vizionezi un film, așa ceva prefera ea. Se întreba dacă n-ar fi fost bine să se mute în ceva de genul cooperativei lui Frank. Dormitoarele de acolo erau private, mici și confortabile, dar restul era comun – bucătăria mare, sufrageria, camera cu cărți și pian. Oamenii se mutau în

astfel de locuri pentru a trăi acea experiență.

Din păcate, după toate probabilitățile, o să rămână în apartamentul ei. Probabil că nu i s-ar permite să se mute. Și nici ea nu voia să se mute. Atâtea mutări, în toți acești ani: se săturase.

În noaptea aceea dormi prost și a doua zi dimineață simți ca o ușurare mersul pe jos până la locul de muncă. Își dădea seama că grupul de oameni care lucra pentru ea îi servea drept familie. Era în regulă, mulți oameni trăiau așa, poate, deși părea cam ciudat dacă se gândea mai bine. De obicei, colegii de muncă nu înlocuiesc familia. Familia... cum era vorba poetului? „Când trebuie să mergi acolo, ei trebuie să te primească[53] Probabil că asta nu se referă la oamenii cu care se întâmplă să lucrezi.

Sau poate că nu. Pentru că, atunci când intră în birou, îi găsi pe toți plângând sau cu fața palidă, stând pe birouri cu capul în mâini. Primiseră vestea cu doar câteva secunde înainte: Tatiana fusese găsită moartă în afara apartamentului ei care, după cum s-a dovedit, se afla în Zürich. Împușcată. Echipa ei de securitate declarase că o lovise o dronă sau cam așa ceva.

— Ah, nu! exclamă Mary.

Se îndreptă spre cel mai apropiat scaun și se trânti pe el înainte să i se taie picioarele.

— Nu!

Îi explicară că poliția o instalase pe Tatiana într-o casă sigură sub protecție deplină, inclusiv o echipă mare de gărzi de corp, dar de multe ori ea nu respectase instrucțiunile lor. În noaptea aceea, crezuseră că Tatiana se culcase, dar ea ieșise pe ușă, nimeni nu știa de ce; o auziseră căzând la pământ, se repeziseră afară și o găsiseră. Împușcată de trei ori, fără să se fi auzit vreun foc de armă. Gloanțele trecuseră prin ea și încă nu fuseseră

[53] Citat din poemul lui Robert Frost, „The Death of the Hired Man“ : *Home is the place where, when you have to go there,/ They have to take you in.* („Acasă este locul unde, când trebuie să mergi acolo,/ Ei trebuie să te primească.").

găsite.

Mary încetă să mai pună întrebări când auzi asta, simțind că i se face rău. Ofițerii care îi vorbeau o priveau cu atenție. Va trebui să se mute din nou, spuneau ei. Să se ascundă mai bine.

— Nu! strigă Mary brusc, furioasă. Nu plec! Nu plec din Zürich. Vreau să continui să lucrez aici. Nu putem ceda la astfel de provocări. Iar voi să vă faceți treaba!

Polițiștii dădură din cap, părând îngrijorați. Unul sugeră munca de la distanță. Pentru o vreme. Dintr-un loc sigur. Până când o să stabilească modul în care fusese comis asasinatul și cine se afla în spatele lui.

Desigur, unele dovezi fuseseră deja adunate. Tatiana purtase asupra ei o cameră de supraveghere minusculă. Mary refuză să vadă filmările. Ce job dezgustător au oamenii ăștia! Dar cineva trebuie să o facă. Aparent, camerele de pe clădire nu arătau nimic. Tatiana fusese împușcată de la distanță. Nu aveau niciun indiciu de care să se agațe. Pe când stăteau toți vorbind despre Tatiana, amintindu-și de ea, apărură noi informații. În apropiere fuseseră găsite două gloanțe. Americane. Acest lucru încă nu însemna nimic. Ancheta este în derulare etc.

Tatiana. Cea mai neclintită, luptătoarea lor. Sora ei de arme. Îi omorau pe cei mai buni, se gândi Mary cu amărăciune, pe liderii puternici, provocându-i pe cei slabi să preia ștafeta și să meargă mai departe. Puțini vor îndrăzni să facă așa ceva. Până la urmă, ucigașii câștigă. Așa se întâmplă întotdeauna. Așa se explică lumea în care trăim: ucigașii sunt gata să omoare pentru a-și croi drum. Într-un duel între pervertiți, sociopați, vicioși, dezgustători, gunoaie răsfățate și ceilalți, nu numai cei buni și curajoși, ci și oile obișnuite, slabe, care își doresc un singur lucru – să nu fie deranjate –, gunoaiele câștigă întotdeauna. Cei puțini acaparează puterea și guvernează ca niște torționari, fericiți să le smulgă, celor mulți, fericirea. Desigur, fiecare are propriile motive. Asasinii cred întotdeauna că își apără rasa, țara, copiii sau valorile. Se uită în oglindă și își aruncă propria urâțenie asupra celorlalți, pentru a nu o vedea la ei

înșiși. Întotdeauna ceilalți!

Și bineînțeles că asta făcea Mary acum. Deci era un alt mod în care răul putea contamina binele, făcându-l să devină furios, făcându-l să se alăture răului general. Dă-i dracului, distruge-i pe toți, bagă-i în închisori, închide-i în celule cu oglinzi – lasă-i să se vadă așa cum sunt în realitate. Asta ar fi fost pedeapsa pe care Mary ar fi pus-o la cale pentru criminali, dacă ar fi putut: să-i lase să trăiască într-o celulă cu oglinzi, să se privească toată ziua, în fiecare zi, pentru tot restul vieții. Să vadă tot ce se putea. Narcisiștii nu se pot privi în oglindă, în mit este invers.

Încercă să se concentreze asupra celor care o ajutau, plângând pe când se uita la ei. Poliția elvețiană. Elveția. Se gândea cum izbutise să se descurce în lume această țară nu mai mare decât un oraș-stat. În parte, pentru că se acceptaseră reciproc, în ciuda deosebirilor dintre ei. Un set de reguli inteligente și o serie de trecători montane, ambele irelevante acum pentru puterea mondială; într-adevăr, era doar un sistem, o metodă. Un tezaur străvechi și un mod de a se înțelege. Chipurile care o priveau acum, corectitudinea lor ciudată, insistența lor pentru un fel de dreptate pentru toți. Un fel de interes personal iluminat, ideea că Elveția este cea mai sigură atunci când întreaga lume este sigură. O cultură cu adevărat foarte ciudată, însă Mary își dorea din toată inima acum ca aceasta să cucerească întreaga planetă. Niciun cetățean din Zürich nu ar fi săvârșit o astfel de crimă. Gândul o făcu să plângă mai tare decât oricând.

Apoi ascultă sfaturile acestor elvețieni.

— Te rugăm să lucrezi ascunsă undeva pentru o vreme. Nu este greu de aranjat. Pentru o vreme – până ne dăm seama ce s-a întâmplat și ne asigurăm că nu se va întâmpla din nou.

— Pot locui lângă Utoquai? Mai pot să înot?

Probabil că nu era o idee prea bună. Se știa prea bine că este membră a clubului de înot. Poate că, dacă și-ar dori foarte mult să înoate în lac, ar găsi o casă privată pe mal cu acces la apă.

Mary oftă adânc. Considera înotul o activitate socială;

scufundarea în apă rece este un ritual neplăcut și, prin urmare, este mai bine să-l urmezi în compania altor suferinzi. Dușul după înot, gustarea și ceașca de *kafi fertig* fac, de asemenea, parte din ritual. La fel cum procedase și cu Tatiana, de atâtea ori. Micul lor ritual. Ea fusese atât de frumoasă, atât de puternică.

Mary își simțea ochii arzând, era furioasă. Elvețienii care o aveau în grijă stăteau în jur și nu păreau să se simtă în largul lor. Durerea altora este atât de incomodă. Una dintre femeile-ofițer se așeză lângă ea și puse o mână pe brațul ei. Mary începu să plângă, lacrimile îi curgeau ca apa de la un robinet.

— Chemați-l pe Badim, vă rog, spuse ea când se mai liniști.

Badim nu era la minister.

— Sunați-l! Chiar acum! Și va trebui să vorbesc cu el chiar și atunci când mă voi ascunde.

— Ați fi de acord să vă ascundeți?

— Da. Dar numai în Zürich. Aceeași casă sigură în care locuiesc acum ar fi cea mai bună.

— Dacă ar fi să rămâneți acolo permanent, poate pentru o vreme, spuseră gardienii, dând din cap neliniștiți.

Mary încuviință. Apoi își aminti de Frank.

— O, drace! exclamă ea. La naiba!

La cererea ei, i se aduse un telefon, iar Mary formă numărul lui Frank.

— Îmi pare rău că prietena ta a fost ucisă, spuse el, răspunzând imediat la apelul ei. Am auzit la știri. Sper că ești atentă.

— Sunt. Mulțumesc. Ai aflat deja ceva de la medici?

— Păi… încă nu mi-au pus un diagnostic.

— Haide, spune-mi!

— Încă nu mi-au pus un diagnostic!

În traducere: medicii au descoperit ceva rău, dar, atâta timp cât ești supărată, nu voi vorbi. Însemna că e de rău.

— Spune-mi chiar acum! strigă ea, furioasă. Altfel o să cred că este mai rău decât în realitate.

Frank râse.

— Ce s-a întâmplat? întrebă ea, alarmată, auzindu-l cum râde de ideea că ar putea exista ceva mai rău. Ce este?

— E o chestie în capul meu, răspunse el în cele din urmă, după câteva clipe de tăcere. Ca întotdeauna. Dar de data aceasta se vede pe scaner. Un fel de tumoare. Nu știu încă ce fel. Ar putea fi benignă.

— La naiba!

— Da, continuă el, expirând zgomotos. Da, în sfârșit, întotdeauna trebuie să fie ceva.

— Trebuie să mă ascund o vreme, spuse Mary, după o scurtă pauză.

— Bun. Ascunde-te.

— Dar vreau să te văd.

Urmă o tăcere și mai lungă. Mary se gândi că poate el nu e de acord. Că o lăsa să constate singură cât de ciudată devenise în ultima vreme.

— Putem vorbi la telefon, spuse Frank.

— Când vei afla mai multe? întrebă ea.

— Mâine mă duc din nou acolo.

— În regulă. Noroc! Ținem legătura. O să vin să te văd când voi putea.

— Ai grijă, îi spuse el. Dacă nu ești în siguranță, nu vreau să te văd.

— L-ați găsit pe Badim? își întrebă Mary bodyguarzii.

Aceștia dădură din cap afirmativ. Ea le întinse telefonul și ei tastară numărul.

Badim răspunse. Mary se ridică, își părăsi paznicii, intră în biroul ei și închise ușa.

— Poți vorbi? îl întrebă.

— Da.

— Și crezi că telefonul e sigur?

— Da.

— Cine a ucis-o?

— Nu știm.

— La ce e bună nenorocita ta de aripă secretă dacă nu poate să afle astfel de lucruri? întrebă ea, supărată.

Badim făcu o pauză, lăsând-o să resimtă toată lipsa de

sens și stupizenia întrebării.

— Și eu am iubit-o, spuse el. Cu toții am iubit-o.

— Știu.

După o pauză sumbră, amândoi fiind pierduți în propriile lumi, Badim vorbi:

— Îți voi spune ce cred, deși majoritatea acestor lucruri sunt evidente, lucruri pe care tu probabil le știi deja. Cred că a fost asasinată de ruși. Rusia este într-adevăr de nepătruns la vârf, dar au făcut câteva mișcări îndrăznețe în ultima vreme și prin asta vreau să spun câteva mișcări bine gândite. Pași cu adevărat importanți, atât la vedere, cât și pe ascuns. Cred că este foarte probabil ca Tatiana să fi fost implicată în toate astea. Și-a păstrat o mulțime de contacte în Rusia. Ori de câte ori un guvern își schimbă brusc orientarea, unii sunt lăsați pe afară. Aceștia rămân pe partea greșită a drumului schimbării, se sperie, se enervează. Dacă unii dintre ei cred că Tatiana făcea parte din schimbare, poate chiar că o direcționează, atunci își închipuie că uciderea ei ar putea opri procesul sau cel puțin ar stabili niște costuri pentru asta.

— Răzbunare.

— De asemenea, o încercare de a anula modificările, de a trimite un semnal celor care au lucrat cu Tatiana etc.

— În regulă. Atunci cercul suspecților nu este foarte mare.

— Câteva mii.

— Câteva grupuri, adică.

— Câteva zeci de grupuri. Rusia este, de multă vreme, o clep- tocrație. Tipii care s-au îmbogățit la prăbușirea Uniunii Sovietice, împreună cu copiii lor, au crezut întotdeauna că au întreaga lume la picioare. Așa că acum totul este la fel de fracturat și de complex ca oriunde în altă parte.

— Chiar și la vârf?

— Mai ales la vârf. Există o luptă pentru viitoarea idee națională a Rusiei.

— Nimic din toate astea nu se va termina vreodată, oftă Mary.

— Este adevărat.

— Ascultă, nu mă voi ascunde, spuse ea după un scurt moment de gândire. Astfel de lucruri nu mă pot obliga să mă ascund.

— Pericolul nu a trecut încă.

— Te ascunzi și tu?

— Da. Am transferat întregul departament într-un loc sigur.

— Dar, dacă este o chestiune rusească, așa cum spui tu, atunci nu le va păsa de noi.

— Poate.

— Vreau să îi înfrunt. Pe toți. Și pe toți cei ca ei. Apropo, anul acesta întâlnirea COP va avea loc la Zürich. Este al șaselea inventar global, așa că ar trebui să fie de mare amploare. Putem să profităm de moment, să aranjăm o mare adunare în memoria Tatianei. Vom convoca pe toată lumea, vom fi noi toți. Vom prezenta publicului un raport cu ceea ce s-a realizat. Trebuie să ne unim forțele pentru a ne susține cauza. Trebuie să arătăm unde suntem acum, cât de departe am ajuns și cum intenționăm să ducem lucrarea până la capăt.

— Asta ar presupune probleme mari de securitate.

— Așa se întâmplă mereu! Cel mai bine este să facem lucrurile într-un mod deschis și la o scară largă. Nu ne mai ascundem de acești nenorociți.

— Poate.

— Știi foarte bine că am dreptate. În caz contrar, nu facem altceva decât să cedăm în fața terorismului. Faceți asta și vor fi și mai multe atacuri. Oricum vor fi întotdeauna mai multe. Chiar dacă-i identificați și-i ucideți pe acești criminali, vor exista întotdeauna alții care să le ia locul. Între timp, noi trebuie să trăim.

— Bine.

— Ce?

— Am spus „bine”. Tu ești șeful, tu hotărăști. Conferința este programată peste trei luni. Vom trimite invitații și ne vom pregăti, serviciile de securitate elvețiene se vor implica în totalitate.

După moartea Tatianei, vor fi suficient de îngrijorați

pentru a închide întreaga țară.

— Da. Vor chema armata, nu am nicio îndoială. În acest caz, cu cât mai mulți, cu atât mai bine. Întreaga lume va fi cu ochii pe noi.

— În regulă.

— Și ascultă, pune-ți departamentul secret să-i termine pe ticăloșii ăia!

— Le-am ordonat deja. Când îi vom găsi, îi vom ucide.

— Bun. Sper să îi găsiți.

Așa că Mary le-a permis oamenilor de la securitate să o mute într-o nouă casă sigură, lângă Operă. A rămas acolo câteva săptămâni, comunicând prin telefon și prin intermediul ecranului unui computer cu echipa ei și cu toți ceilalți cu care avea nevoie să vorbească. Ei au ajutat-o să organizeze următoarea COP ca bilanț global planificat în mod regulat, plus multe altele: fiecare țară, continent, industrie, bazin hidrografic urma să prezinte un raport asupra progresului înregistrat. S-a planificat completarea rezumatelor succeselor cu informații despre problemele și obstacolele urgente care împiedică mișcarea către obiectiv. Situația globală urma să fie evaluată pentru fiecare actor în parte. Evaluată, notată, judecată; iar dacă se constata că unul dintre ei doar simulează, atunci respectivul era penalizat. Timpul trecea, răbdarea se epuiza. Organizația care avea rolul șerifului trebuia să aibă la dispoziție un amestec de sancțiuni și pedepse pe care să le poată aplica. Inteligența colectivă. Lumea în epoca lor. În toată confuzia înfloritoare, zgomotoasă a momentului, ei vor face bilanțul, vor obține o anumită clarificare asupra situației și vor acționa. Iar dacă departamentul secret al lui Badim ar avea ceva, ar acționa și acolo. Șeriful ascuns; Mary era pregătită să îmbrățișeze ideea unui șerif sub acoperire și a închisorilor secrete. Cu alte cuvinte, ghilotina, împușcături în noapte, atacuri cu drone de nicăieri. Absolut orice. Pierzi, pierzi, pierzi, pierzi… La dracu', acum câștigi!

Cu toate acestea, pe măsură ce se apropia momentul începerii conferinței, multe dintre știrile primite erau de

fapt destul de bune. Se înregistrau progrese reale pe mai multe fronturi. Indicatorul principal, sectorul financiar l-ar numi un indice care caracterizează starea tuturor celorlalți factori – conținutul de dioxid de carbon din atmosferă –, în ultimii patru ani a scăzut semnificativ și brusc. Confirmările au venit din mai multe surse diferite. În ultimii zece ani, nivelul abia s-a echilibrat, ca de obicei, fluctuând în sus și în jos odată cu schimbarea anotimpului, pentru prima dată de la începutul măsurătorilor din anii ’60 ai secolului trecut, dând dovadă de stabilitate. Acest rezultat în sine a provocat un mare entuziasm, dar acum oscila între 450 și 445, spuneau ei, cu fluctuații de la un sezon la altul, cu tendința actuală în mișcare descendentă cu aproximativ 5 părți pe milion pe an, dar se părea că și această rată de scădere era în creștere. Asta însemna că omenirea nu numai că a încetat să ardă combustibili fosili în cantități mari – pe durata de viață a generației actuale nu era posibil să le abandoneze complet –, dar a și captat carbonul din aer în cantități vizibile în mai multe moduri diferite. Au continuat disputele despre cât de mare este rolul oceanelor ca rezervor absorbant pentru produsele de ardere a hidrocarburilor, dar acum existau „internetul lucrurilor”, „lumea cuantificată”, „lumea ca date”, iar aceste sisteme au investigat problema pe toate părțile. Capacitatea oceanului de a absorbi carbon a fost calculată cu o marjă de eroare extrem de scăzută, iar oamenii de știință au ajuns la concluzia că oceanul a devenit deja saturat în ultimele trei secole și, prin urmare, nu a avut un efect vizibil asupra reducerii conținutului de dioxid de carbon din atmosferă. Cea mai mare parte era absorbită de păduri noi, *biochar,* agrosilvicultură, câmpuri de alge, agricultura regenera- tivă, reducerea numărului și creșterea eficienței fermelor de animale, captarea directă a dioxidului de carbon din aer și altele asemenea. Toate acestea erau plătite, sau mai degrabă răsplătite, cu un exces de costuri în carbon-monede, a căror rată nu a scăzut niciodată pe burse în raport cu alte valute. De fapt, se părea că există posibilitatea ca dolarul SUA, moneda hegemonică a lumii și

garantul suprem al valorii, să fie în curând înlăturat de carbon-monedă. Desigur, SUA au susținut constant această monedă complementară, ceea ce a fost, fără îndoială, un factor determinant al succesului său. În anumite privințe, carbon-monedele erau similare cu dolarii, cu deosebirea că au fost introduse în circulație prin măsuri de sechestrare a carbonului. Acest lucru a condus la stabilirea unui fel de standard dual sau, mai degrabă, a ceva care să înlocuiască în cele din urmă standardul aur, acum pierdut; în momentul de față aveau o carbon-monedă standard și, de asemenea, dolarul, iar ambele puteau fi utilizate pentru schimburi. Dar carbonii, așa cum îi numeau din ce în ce mai mulți, au servit și ca monedă de rezervă pentru euro, yuan și toate celelalte monede fiduciare care au subscris-o pe cea nouă.

La fel de semnificativ, banii în sine erau acum aproape complet în blockchain, înregistrându-se astfel unitate cu unitate în băncile centrale consolidate și prin lumea digitală, astfel încât orice sume de bani fiduciari reali călătoreau acum într-un panoptic care era în sine un fel de stare globală, neprecizată, rezultând din natura banilor în sine. Unii au văzut responsabilitatea banilor ca pe o altă cărămidă pusă la temelia sistemului totalitar. Cu toate acestea, păstrând controlul asupra noului stat global prin intermediul puterii populare exercitate prin frecvente greve și acțiuni de nesupunere, oamenii au avut ocazia să vadă unde erau toți banii și încotro se îndreptau, mișcare cu mișcare, astfel încât să nu poată fi transferați către paradisuri fiscale sau ascunși fără a fi inactivați de agențiile de aplicare a legii. Distribuția digitală a înregistrărilor într-un blockchain total prin Yourlock și alte surse însemna că există un fel de bancă populară emergentă, o democrație directă a banilor. Diferitele criptomonede private de demult erau acum utilizate exclusiv în tranzacții criminale și tranzacționale la fracțiuni dintr-un penny. O mulțime de investitori care încă dețineau aceste monede fără valoare căutau un moment pentru a scăpa cu o reducere minimă. Alții pur și simplu și-au redus pierderile și au vândut în valoare de milioane.

Deținătorii diferitelor criptomonede aveau trilioane de astfel de monede virtuale, dar trilioanele înmulțite cu zero dădeau tot zero, așa că erau practic terminate; proprietarii lor ar fi putut la fel de bine să dețină grămezi de bani de cupru, cu excepția cazului în care cuprul era mai valoros.

Unii încă susțineau că Superdepresiunea din deceniul anterior era în cea mai mare parte responsabilă pentru reducerea constatată a producerii de carbon. Au ars mai puțin pentru că economia globală s-a prăbușit. Netezirea curbei ar putea fi explicată în continuare prin aceasta, dar o scădere bruscă este puțin probabilă; în plus, chiar și în timpul depresiunii, PIB-ul mondial și chiar toate măsurătorile activității economice umane au arătat activități în valoare de aproape o sută de miliarde de dolari SUA pe an. Acest volum era mare, dar nu mai depindea de utilizarea hidrocarburilor. Reducerea a fost atribuită exclusiv măsurilor de captare a carbonului.

Așadar, aceasta era situația financiară și cea a carbonului, în care Mary vedea două semnale macro, doi indici mondiali importanți. Mai mult, atât la nivel mezo, cât și la nivel micro, numărul proiectelor de bună calitate a crescut atât de mult, încât nimeni nu ar fi putut să facă o singură listă cu ele, oricât ar fi încercat. Agenții regenerative, restaurarea peisajului, administrarea faunei sălbatice, cooperative în stil Mondragon, orașe-grădină, venituri și servicii de bază universale, garanții de locuri de muncă, eliberarea și repatrierea refugiaților, acțiuni de justiție și echitate climatică, sprijin pentru populațiile indigene, toate acestea erau în general regionale sau locale, dar erau omniprezente și mai numeroase decât oricând. Era timpul să adune oameni din toată lumea, ca să le admire.

Cu greutate în suflet, Mary se pregătea să declare victoria, iar să declare victoria era ca și cum ar fi înfipt un cuțit în inima celui mai temut dușman al ei, cu un sentiment nu foarte diferit de postarea unui bilet de sinucidere. Și dacă, în realitate, se dovedea brusc că ei pierduseră cumva, atunci ea o să se asigure că răufăcătorii

câștigaseră doar o victorie à la Pints. Aveau să fie învinșii într-o victorie à la Pirus, iar partea învinsă într-o victorie à la Pirus s-ar putea spune că a câștigat. Prin urmare, erau câștigătorii unei înfrângeri à la Pirus. Pentru că nu aveau să renunțe niciodată, niciodată, niciodată. Istoria avea să meargă așa: pierde, pierde, pierde, pierde, pierde, pierde, câștigă. Iar cei răi s-ar putea prăbuși sub greutatea nenorocitei lor de victorii à la Pirus. Puteau să se ducă dracului, ucigași nenorociți și lași ce erau!

90

Astăzi ne aflăm aici pentru a răspunde la întrebarea dacă tehnologia determină mersul istoriei.

Nu.

Îmi pare rău, spuneți că tehnologia nu afectează istoria sau că nu vreți să discutăm problema?

Ambele.

Ei bine, să ne concentrăm pe primul „nu“, în loc de al doilea și să vedem dacă putem obține unele clarificări cu privire la motivele pentru care ați spune asta.

Este o întrebare ridicolă.

Și totuși, a fost titlul unor cărți, eseuri, seminare, conferințe și altele asemenea. Noi înșine suntem niște „amărâte ridichi bifurcate”, pentru a cita pe cineva[54], cu excepția cazului în care ne sporim puterile sărace cu unelte. Suntem *Homo faber,* omul făuritor, iar uneltele noastre sunt singurele lucruri care ne permit să facem față lumii. Noi chiar am evoluat împreună cu uneltele noastre; mai întâi, am luat pietre de pe jos și le-am ascuțit, apoi am învățat să aprindem focul și uneltele ne-au făcut oameni, deoarece speciile noastre precursoare au fost cele care le-au inventat și, după aceea, au dat impuls evoluției noastre. Am făcut haine care să ne țină de cald. În momentul în care găsim ace din os în inventarele arheologice, de exemplu,

[54] William Shakespeare, *Henric al IV-lea,* Partea a Ii-a, Scena 3.

vedem oameni care se deplasează cu 20 de grade latitudine spre nord.

Și ce-i cu asta?

Și ce-i cu asta? Mă scuzați? întrebarea este: unde am fi fără uneltele noastre?

Ne gândim la modalități de a face lucrurile. Dacă un mod nu funcționează, găsim un alt mod.

Dar acestea sunt modalitățile pe care le-am găsit!

Calea minimei rezistențe. Aplicarea legilor fizicii. Să ridici o piatră, de exemplu. Înseamnă doar încercare și eroare.

Ei bine, atunci să spunem că numim asta tehnologie! Nu rezultă că tehnologia a fost forța motrice în istorie?

Noi înșine suntem forța motrice din istorie. Ne facem treaba și istoria merge mai departe.

Bine atunci. Ajunge cu filosofia, mă tem că mă încurc.

Da.

Să trecem la câteva exemple specifice. Ați auzit de noile drone adaptate pentru a împrăștia semințe de mangrove pe malurile noroioase, plantând sute de mii de noi copaci în zone greu accesibile oamenilor?

Foarte frumos, dar aceeași dronă ar putea să-ți tragă o săgeată în cap în timp ce ieși pe ușă. Deci iată o ilustrare perfectă a argumentului meu, dacă vă gândiți bine. Uneltele sunt doar o reflectare a intențiilor noastre, factorul-cheie este ceea ce vrem să obținem cu ajutorul lor.

Voi păstra ideea pentru următoarea noastră incursiune în filosofic, pe care cu siguranță o vom programa în curând. Între timp, ce părere aveți despre noile amibe obținute prin bioinginerie, care sunt crescute în cuve pentru a produce biocombus- tibil, absorbind simultan carbonul din atmosferă?

Utile.

Și alte amibe cultivate în cuve pot fi uscate pentru a face din ele o făină foarte gustoasă, eliminând astfel nevoia de teren agricol și în același timp hrănindu-ne pe toți.

De asemenea, utile.

Ce zici de această tehnologie blockchain, ce stabilește

unde sunt toți banii și pe unde au trecut până să ajungă acolo?

Nu e o idee rea. Banii funcționează numai atunci când oamenii au încredere în ei. Urmărirea fluxurilor de numerar creează încredere. Dacă totul este făcut corect, se poate dovedi că banii își vor pierde sensul și vor dispărea.

Foarte bine! Dar ce aveți de spus despre celelalte transformări recente pe care le-am văzut în acest domeniu – carbon-monede, locuri de muncă garantate și multe altele. Ceea ce s-ar putea numi ingineria socială sau arhitectura sistemelor?

Acestea sunt domeniile care contează! Sistemele sociale, nu uneltele, determină cursul istoriei.

Dar sistemele noastre nu sunt doar software, ca să spunem așa? Iar un program software este o tehnologie. Fără software, hardul se transformă într-un morman de chestii.

Este exact ceea ce am vrut să spun. Pe această linie de raționament, ajungeți la afirmația că proiectarea este tehnologie, legea este tehnologie, limbajul este tehnologie – chiar și gândirea este tehnologie! În acest moment, *quod erat demonstrandum* – ați demonstrat că tehnologia conduce istoria, definind tot ceea ce facem ca tehnologie.

Dar poate că așa este! Poate ar trebui să ne amintim acest lucru și să ne gândim ce tehnologii să dezvoltăm și să lansăm în circulație.

Într-adevăr.

Să ne întoarcem la cele mai noi inovații pe care le-am văzut recent în sistemele noastre sociale. Timpul nostru este perceput cu adevărat ca fiind special. Nu spuneai că ești de acord cu aceste modificări?

Da. Bate fierul cât e cald. Beneficiați de criză. Schimbați cât mai mult și cât puteți de repede.

Serios?

De ce nu?

Un exces de schimbare nu va provoca haos?

Haosul a fost înainte de schimbare. Asta înseamnă a face față haosului.

Seamănă puțin cu a inventa parașuta în timp ce cazi spre pământ, nu?

Este și mai rău să aterizezi fără parașută.

Dar vom avea timp suficient?

Cel mai bun lucru este să lucrezi repede.

Există oameni care cred că nu mai există timp, că ne așteaptă o aterizare dură iminentă și că evenimentele actuale demonstrează acest lucru. Ați auzit că încălzirea oceanelor poate face să scadă cantitatea de acizi grași omega-3 din pește, disponibilă consumului uman, cu până la 60%? Dar acizii grași din această serie sunt responsabili pentru conversia semnalelor în creierul uman. Este posibil ca inteligența cumulativă să scadă acum brusc, deoarece încălzirea oceanelor provoacă o scădere a inteligenței.

Asta ar explica multe.

91

Kongresshall, marea sală a congreselor din Zürich, a fost construită pentru evenimente de mare amploare ca acesta. Și chiar pe malul lacului. În fiecare zi a acestei mari conferințe, vor exista luări de cuvânt și vor fi amenajate standuri de expoziție care să prezinte ultimele realizări. Va fi greu să le cuprindă pe toate, ar trebui să existe o anumită limitare, în funcție de țară sau de tipul de proiect individual, pentru a obține o imagine de ansamblu adecvată efortului. Aruncând o privire pe lista sosirilor, Mary putea să creadă că, de fapt, lucrurile încep să se miște, că se văd unele progrese.

Apoi veni timpul să-l viziteze pe Frank.

Îl găsi acolo, în micul lui apartament. Frank îi spuse că medicii i-au descoperit o tumoare pe creier, pe care o identificaseră recent drept glioblastom.

— Nu sună bine, zise Mary.

— Da, spuse el, strângând din buze. Sunt terminat.

— Dar trebuie să existe un fel de tratament, nu?

— Speranța medie de viață după diagnostic este de aproximativ un an și jumătate. Dar tumoarea mea este deja destul de mare.

— De ce a durat atât de mult să te afecteze?

— Încă nu a ajuns la centrele vitale.

Mary îl privi fix. El îi suportă privirea fără să clipească. În cele din urmă, Mary clătină din cap, se întoarse și se așeză în fața lui, la masă. Frank ședea pe canapeaua mică din apartamentului lui, arătând ciudat. Mary întinse mâna peste măsuța de cafea și o puse pe genunchiul lui. Era ca în primul moment în care se întâlniseră, atunci când el o apucase de braț și o speriase îngrozitor. Fairplay inversat.

— Îmi pare nespus de rău, spuse. Este un ghinion de tot rahatul. Ai… ai avut un mare ghinion.

— Da.

— Doctorii știu care este cauza?

— Nu chiar. Poate ceva genetic. Nu știu nici ei cu adevărat. Poate că sunt prea multe gânduri rele. Eu asta cred.

— Un alt gând rău.

— Acum nu mai contează.

— Cred că nu. Ce ai de gând să faci?

— Voi fi tratat atâta timp cât medicii cred că există un beneficiu de pe urma tratamentului. De ce nu? Ceva ar putea funcționa.

Auzindu-l vorbind așa, Mary se mai însufleți puțin. Frank observă, evident, acest lucru și clătină ușor din cap, parcă ar fi vrut să o prevină să nu-și facă speranțe deșarte.

— Spune-mi cum evoluează pregătirea conferinței, îi ceru el.

Iar Mary începu să-i povestească. După o vreme, își dădu seama că Frank e obosit.

— Mă întorc mai târziu, spuse ea.

Frank clătină din cap.

— O să vin sigur, insistă ea.

De fapt, nu se dovedi a fi un lucru ușor. Nu că Mary nu și-ar fi putut face timp – ar fi putut. Și casa sigură în care

locuia încă era relativ aproape. Într-adevăr, peste tot în Zürich orice loc este destul de aproape de altul, este un oraș compact, deși, dacă trebuia să se țină departe de tramvaie și de străzi și să se deplaseze doar cu mașini cu geamuri fumurii, era mai greu.

Dar aici nu era vorba de logistică, ci de sentimentul că știa ce o să vadă când o să ajungă acolo. Frank May nu dovedise niciodată lipsă de autocontrol, oricum nu de când îl cunoștea ea. Flacăra din ochi, poziția maxilarului fuseseră ușor de citit încă din acea primă noapte, când emoțiile violente îi străbătuseră fața ca niște furtuni electrice. Acum era retras în sine. Plecase. Aștepta să-i vină timpul. Și asta era greu de urmărit. Poate că, în locul lui, s-ar fi comportat la fel, și totuși… Continua să găsească motive pentru a-și amâna vizita.

În același timp, simțea că este de datoria ei să-l vadă. Așa că, în cele din urmă, își dădea seama că trecuseră zece zile, două săptămâni și trimitea un mesaj:

Pot să trec pe la tine?

Sigur.

Era întâmpinată la intrare de ceilalți locatari, oameni politi- coși, dar distanți, și urca să-l vadă. Frank părea umflat la față și arăta rău. Ridica ochii spre ea, ca și când ar fi spus: „Vezi? Iată-mă, tot un prăpădit.”

Mary îl puse la curent cu ultimele știri, nervoasă la gândul că ar putea interveni un moment de tăcere în conversație.

— Se întâmplă fel de fel de lucruri, ca întotdeauna. Marea conferință se apropie și va fi grozavă. Sistemul cooperativ Mondragon se răspândește prin Europa și se extinde pentru a stabili conexiuni în altă parte. Spania însăși nu se grăbește să le urmeze exemplul, deoarece la Madrid nu le place că bascii câștigă atâta influență. Dar, în alte țări, sistemul a prins ușor rădăcini, a ajuns la modă și a devenit alegerea evidentă. S-a dovedit că fiecare națiune

europeană are o tradiție a muncii comunitare în jurul vechilor sale bunuri comune, care a durat până la suprimarea sa de către Napoleon sau de alte puteri, și totuși a continuat să existe, chiar și numai ca idee, iar acum este pusă din nou în aplicare.

— Bun, zise Frank.

— De asemenea, continuă Mary puțin nervoasă, la viitoarea COP va fi propus un plan detaliat pentru rezolvarea problemei refugiaților, utilizând principiul pașapoartelor Nansen din anii 1920. Un fel de cetățenie globală, acordată tuturor ca un drept al omului. Toate națiunile semnatare de la Paris, adică toate națiunile Pământului, au căzut de acord să confere statut legal acestei cetățenii globale și să împartă povara în mod egal, în evaluările actuale ale poverii financiare și umane pentru viitor, fiind luate în considerare disparitățile istorice în consumul de carbon. Un fel de justiție și echitate climatică; în sfârșit, o împăcare cu epoca imperială colonială, cu exploatarea și cu daunele pe scară largă pe care nimeni nu le-a compensat vreodată și care sunt încă resimțite de către refugiați.

— Bun, spuse Frank.

— Astăzi, după cum văd, nu ai chef să-ți exprimi părerea, replică Mary, privindu-l.

Frank aproape că zâmbi.

— Nu, răspunse el, gândindu-se bine. Am început să-mi pierd opiniile. Se pare că se îndepărtează de mine.

— Ah, făcu Mary, neștiind ce să-i spună.

— Este interesant să vedem care pleacă mai întâi, remarcă el, privind încă înăuntrul lui. Presupun că se deplasează de la ceva nu foarte semnificativ, la ceva mai important.

— Probabil.

Mary nu știa ce să spună, cum să răspundă. Se simțea proastă și neajutorată. Ar fi vrut să rămână cu el, indiferent unde l-ar duce linia de gândire, dar era greu de știut cum să se comporte în momente ca acesta. Să pună întrebări? Să facă speculații? Să stea acolo stingheră și tăcută?

— Cum te simți? întrebă ea.

— Bolnav, spuse el. Slab. Ca dracu'.

— Totuși, nu pari prea schimbat.

— Ba da. Din câte îmi dau seama, spuse el scuturând din cap. Nu-mi amintesc cum mă simțeam înainte. Pariez că în acest moment nu aș lua punctaj mare la niciun examen. Nu știu. Încă pot gândi. Dar nu pot să mă gândesc de ce ar trebui s-o fac, încheie el, după câteva clipe de reflecție.

Mary nu izbutea să-l înțeleagă, deși își dădea toată silința. Dar nu reușea; era prea evident. Ceva ca o greutate neagră în stomac începu să o tragă în jos. Își înăbuși un oftat, era nerăbdătoare să plece cât mai repede de acolo. Era deprimant.

Desigur că era deprimant. Nu venise acolo să caute alinare, ci să aline. Știuse că o să fie dificil. De aceea evitase să vină. Dar, din moment ce venise, era o datorie. Dar ce putea să spună?

În esență, nu mai era nimic de spus. Da, iar Frank nu dădea impresia că așteaptă un răspuns de la ea sau cuvinte încurajatoare de orice fel. Părea calm, dezolat și puțin somnoros. Dacă ea tăcea o vreme, se părea că el o să aținească. După care ea putea pleca tiptil.

Dar Frank tresări.

— Aș vrea să te prezint cuiva care locuiește aici. Să văd dacă e acasă, continuă el, apoi formă numărul și duse telefonul la ureche. Bună, Art, poți să treci pentru o clipă pe la mine? Aș vrea să-ți prezint o prietenă de-ale mele. Bun, bine. Mulțumiri.

Închise și puse telefonul jos.

— Tipul ăsta nu este aproape niciodată acasă, dar este unul dintre membrii fondatori ai cooperativei și l-au lăsat să-și păstreze camera. L-am cunoscut acum ceva timp și îmi place. Zboară cu un dirijabil peste tot în lume, urmărind coridoarele și rezervațiile naturale, căutând practic animale. Îi ia și pe alții cu el.

— Un fel de ecoturism?

— Cred că da, dar sunt doar câțiva pasageri. Se ocupă de un fel de știință comunitară, participativă și altele

asemenea. Și donează sumele obținute de la pasageri către World Wildlife Fund și alte grupuri de genul acesta.

Mary încercă să pară impresionată.

Se auzi o bătaie ușoară în ușă.

— Intră!

Ușa se deschise și intră un bărbat fragil, care dădu cu timiditate din cap. Avea un început de chelie, nas acvilin și se uita cu ochi de un albastru-pal când la Frank, când la Mary, urmărindu-i cu o privire nesigură.

— Art, ea este prietena mea Mary Murphy, zise Frank. Conduce Ministerul pentru Viitor, din partea ONU, aici, în oraș. Mary, Art este proprietarul și pilotul firmei „Clipper of the Clouds”. Aerostat, dirijabil… cum este corect?

— Dirijabil, răspunse Art cu un ușor zâmbet. Dar, dacă vrei, poți să-i spui balon. Foarte mulți o fac. Termenul „dirijabil” este folosit mai frecvent pentru a evita confuzia.

— Și îi duci pe oameni să vadă animale sălbatice.

— Da.

— Eu și Mary am urcat în Alpi cu ceva timp în urmă și am văzut o mică turmă de capre și câteva marmote.

— Foarte frumos, comentă Art. Probabil că a fost minunat.

— A fost, spuse Mary, încercând să participe la conversație.

— Urci des în Alpi? o întrebă Art, venindu-i în ajutor.

— Nu chiar, răspunse ea. Aș vrea să merg mai des.

Nu spuse nici „așa cum îmi place mie”, nici „atâta timp cât nu mă ascund de asasini”.

Acest bărbat părea să îi audă propozițiile nerostite, poate, sau să observe spațiile goale pe care le lăsa în aer. Își înclină capul în lateral, apoi schimbă câteva amabilități cu Frank și luă programul lui Frank pentru ajutoare din acea săptămână, ca să-și poată adăuga numele. Apoi dădu din cap către Mary și ieși pe ușă.

Frank și Mary rămaseră tăcuți.

— Îmi place, spuse Frank. E un tip bun. M-a ajutat și, când este aici, întotdeauna se află prin preajmă la nevoie.

— Pare timid, zise Mary.

— Da, cred că este.

O tăcere și mai lungă.

— Trebuie să plec și eu, vorbi Mary. O să mai vin. Data viitoare, n-o să mai uit să-ți aduc felii de portocale trase în ciocolată.

— Ah, bine.

92

Într-o dimineață, s-a răspândit zvonul că vom fi eliberați. „Ați auzit?” a întrebat cineva, dând buzna în cămin. „Ne lasă să plecăm!”

Lumea a aflat vestea imediat, după care cei mai mulți au avut îndoieli. Alt zvon din tabără! Veștile de acest fel se răspândeau întotdeauna cu viteza vorbirii, circulând până la saturație în maximum o oră, ca să zic așa. Apoi urma întotdeauna îndoiala. Atâtea zvonuri se dovediseră false! De fapt, aproape toate. Dar, ocazional, erau doar niște noutăți, atâta tot. De data aceasta, se anunțase o întrunire chiar după micul dejun. Sau mai multe; nu exista niciun loc în tabără în care să încăpem toți. Așa că fiecare bloc urma să-și organizeze propria întrunire în sala de mese. Ca să încapă aproape toți adulții, li s-a cerut să-i lase pe copiii mici în camere.

Bineînțeles că așa avea să se întâmple: fără niciun fel de avertisment, ad-hoc, o improvizație așa cum fuseseră atâtea altele. Se joacă mereu cu noi, ne țin în colivii, ne mai dau drumul, totul se hotărăște de la o clipă la alta. Asta e istoria.

Ne-am adunat. Erau acolo o echipă din partea administrației taberei, printre care și vreo două figuri cunoscute, și câțiva străini. Păreau elvețieni. Indiferent de motiv, întrunirea era cât se poate de reală.

Anunțaseră că va începe la 11, iar noi învățaserăm bine că, atunci când vine vorba de programe și de ore, elvețienii se țin de cuvânt. Marele ceas digital de pe perete a trecut

de la 10:59:59 la 11:00:00, iar una dintre supraveghetoarele cunoscute s-a apropiat de microfon și a rostit *Hello everybody,* în engleză, apoi *Guten Morgen,* în germană, și *Sabah alkhyr,* în arabă.

Femeia a continuat în engleză, ceea ce mi s-a părut neobișnuit, deoarece cam 70-80% din oamenii din tabără vorbeau araba, iar aproape 30% nu vorbeau engleza, cel puțin asta era impresia mea. Apoi am ascultat cu atenție mesajul pe care îl avea de transmis.

Într-adevăr, ne eliberau. Urma să ni se acorde cetățenie mondială, ceea ce însemna că avem dreptul să locuim oriunde. Ne avertizau că vor exista cote de imigrație pentru multe țări și că probabil vom fi nevoiți să ne înregistrăm pe o listă de așteptare pentru unele țări. Dar puteam face asta, iar cotele pentru toate țările însumau dublul numărului de imigranți reținuți în taberele de refugiați pe o perioadă de peste doi ani – criteriul principal pentru această cetățenie mondială. Cetățenia va fi pe numele fiecăruia, era netransferabilă și va presupune un pașaport global. Familiile vor fi trecute pe listele de așteptare împreună. Solicitările pentru rezidență urmau să fie coordonate în întreaga lume, iar aceia care petrecuseră cel mai lung timp în tabere vor fi primii cărora li se va permite să aleagă. Îi puteau lua cu ei pe cei mai apropiați membri ai familiei. Procesul de relocare urma să fie demarat la începutul lunii următoare. Adăugând la aceasta angajamentul de garantare universală a locurilor de muncă la nivel mondial și subvenții pentru transport și instalare, toată lumea ar trebui să fie bine.

Elveția se angajase să primească de două ori mai mulți oameni decât erau deținuți în acel moment în toate taberele lor de refugiați. Locuințele pentru aceștia fuseseră deja construite sau erau în curs de finalizare. Se făcuse o repartizare la nivel național, fiecare canton urmând să primească un număr proporțional. Cazarea urma să se facă în blocuri de apartamente conforme normelor obișnuite de locuit și de construcție elvețiene. Locurile de muncă aveau să fie oferite în funcție de necesități, cantonul fiind

angajatorul principal. Era multă treabă de făcut. Amenajările pentru restaurantele cooperatiste erau deja făcute, fiind gata de deschidere dacă nou-veniții doreau. Se considera că bucătăria și sala de mese pot reprezenta atât un loc de întâlnire pentru noii locuitori, cât și un mijloc de sensibilizare a comunității-gazdă. Cel puțin, așa fusese în trecut.

Mai spuneau că acest aranjament nu era chiar același lucru cu granițele deschise. Țările o să emită în continuare pașapoarte și o să aibă cote de imigrare. Speranța era că mulți oameni vor dori să se întoarcă acasă. Sondajele arătau că mulți refugiați erau de aceeași părere și că s-ar fi întors acasă dacă ar fi putut s-o facă în siguranță. Țările destabilizate din care plecaseră cei mai mulți refugiați urmau să fie ajutate să-și revină cât mai bine și mai repede posibil.

Desigur, oamenii aveau o mulțime de întrebări. Această parte se desfășura cu predilecție în arabă și alți oameni de pe scenă răspundeau pe rând sau atunci când o întrebare se adresa competențelor fiecăruia.

Înainte de a se termina, am părăsit întrunirea și m-am dus în perimetrul de nord, copleșită de gânduri contradictorii. Oriunde! Ce înseamnă asta? Ce să aleg?

Cei mai mulți dintre noi urma să discutăm în familie. Unii aveau să se întoarcă acasă. Înțelegeam tentația. Presupunând că nu există niciun pericol, de ce nu te-ai întoarce? Dar eu nu credeam că am fi în siguranță. Nu aveam încredere în toată povestea. În mod sigur, trebuie să fie o hibă pe undeva. În mod sigur, dacă ar fi fost posibil, ar fi făcut-o de mult.

Dar de ce să gândim așa? Lucrurile se mai schimbă.

Am încercat să mă conving pe mine că lucrurile se schimbă. Nu era ușor. Chiar se schimbă? Trăisem aceeași zi de 3.352 de ori. Părea dovada evidentă că lucrurile nu se schimbă.

Dar, evident, nu aveam dreptate. Nimic nu rămâne la fel, nici măcar viața într-o tabără de refugiați. Am înființat grupe de studiu, clase, cluburi sportive, grupuri de interese.

Ne-am făcut prieteni. Ne-am învățat copiii. Unii s-au născut, alții au murit.

Oamenii s-au căsătorit și au divorțat. Viața a mers mai departe aici. Nu se punea problema că lucrurile nu s-au schimbat, că timpul a rămas pe loc.

Dar există schimbări și schimbări. Privind prin gard, către munții învăluiți în ceață în lumina dimineții târzii, am simțit o împunsătură profundă de teamă la gândul că viața mea s-ar putea schimba în realitate, cu adevărat. O schimbare majoră. Oameni noi. Străini. O viață nouă, într-un oraș nou. După atâtea schimbări gigantice, voi mai fi tot eu? Desigur, mi-am amintit de o poezie despre cum nu poți niciodată să scapi de tine însuți: orice loc este același loc, deoarece tu ești cel care se mută acolo. Adevărat, fără nicio îndoială. Mi-am mai amintit de un vechi principiu din psihoterapie, conform căruia oamenii se tem de schimbare pentru că nu poate fi decât o schimbare în mai rău, dat fiind că te transformi într-o persoană diferită și, ca urmare, nu mai ești tu însuți. Astfel spus, schimbarea înseamnă moarte.

Moarte, da, dar moartea obiceiurilor. Asta este, mi-am spus. Amintește-ți poemul: nu poți să nu fii tu însuți. Te tragi pe tine pretutindeni în lume, indiferent cât de departe fugi. Nu poți scăpa de tine, chiar dacă îți dorești. Dacă te temi că te vei pierde pe tine, stai liniștit.

Nu: chiar îmi era teamă că voi rămâne la fel de nefericită chiar și după schimbarea situației. O, da, este și asta o teamă reală!

Bine, dar mie mi-a fost întotdeauna frică. Așa că nici de data asta nu e altfel.

Îmi vor lipsi oare aceste locuri? Munții frumoși, chipurile frumoase…

Nu. Nu îmi vor lipsi. Asta mi-am promis ferm și părea o promisiune pe care o puteam respecta. Poate era forma mea de fericire.

93

Proiectul Slowdown fusese demarat în urmă cu zece ani, iar pe cei mai mari treizeci de ghețari de pe planetă, toți din Antarctica și din Groenlanda, se organizaseră expediții către punctele critice, unde fuseseră forate puțuri prin topire în masa de gheață, iar apa de sub ghețari rezultată din topire fusese pompată și apoi dispersată la suprafață pentru a îngheța din nou cât mai aproape posibil de puțurile de pompare. Echipa noastră a fost implicată în efortul din zona mării Weddell, care a fost deosebit de complicat, întrucât un evantai dispersat al ghețarilor și al fluxurilor de gheață se scursese în rafturile de gheață Filchner și Ronne într-o manieră dificil de rezolvat. Forma terenului de sub gheață semăna cu o jumătate de castron, prea puțin adânc pentru a evidenția punctele din porțiunile superioare cu rată maximă de transfer glaciar. Dar am făcut tot posibilul și, în cinci ani, am forat 327 de puțuri, concentrându-ne pe punctele-cheie pe care le-am găsit și sperând în mai bine.

Nimic nu ar fi fost posibil fără ajutorul marinei Statelor Unite, a Rusiei și a Angliei. Au lăsat un mic sat de portavioane să fie prinse în gheața de pe mare și să ierneze pe marea Weddell, iar de pe aceste portavioane am putut să continuăm lucrările pe tot parcursul anului și să aprovizionăm bazele terestre instalate pe rafturile de gheață Ronne și Filchner. Flote de elicoptere au menținut aprovizionarea taberelor și au ajutat la mutarea lor dintr-un loc de foraj în altul. S-au cheltuit ceva de genul a zece miliarde de dolari pentru lucrări doar în zona noastră. „Mare scofală!”, cum spunea Pete Griffen. Mulți dintre noi lucraserăm cu el în acea zi și îl pomeneam adesea.

Toate bune. Doar patru decese, inclusiv al lui, toate ca urmare a unor accidente, trei dintre acestea fiind rezultatul unor decizii stupide, inclusiv a sa. Cauza celuilalt deces, vremea. Destul de bine. Pentru că Antarctica te ucide repede. Și niciunul dintre cei decedați nu făcea parte din echipa noastră, deși noi nu am spus asta niciodată, desigur.

Dar era o ușurare, având în vedere ce se întâmplase cu Pete. Nimeni din grupul meu nu voia să ni se întâmple așa ceva.

Timp de zece ani am lucrat conștiincios în Antarctica și nu am mai simțit nevoia să solicităm granturi. S-au scris articole științifice, s-au efectuat cercetări, dar, cel mai important, s-au întreținut forajele, pompele și echipamentele de dispersare. S-au ținut chiar și comunicări notabile, chiar dacă nu exact pentru asta ajunseserăm acolo. De fapt, glaciologii au acumulat mai multe date decât oricând, în special despre structura gheții și cursul ghețarilor, dar – cel mai important – și despre caracteristicile părții de jos a ghețarului. Cu siguranță că nimeni altcineva nu deține atât de multe informații despre interacțiunea dintre gheață și patul ghețarului. Dacă am fi efectuat această cercetare numai de dragul cercetării, ar fi fost nevoie de câteva secole pentru a colecta informații. Dar noi aveam un scop, o preocupare primordială.

Așadar, la sfârșitul sezonului, am fost transportați pe calea aerului în mijlocul ghețarului Recovery, unde foraserăm un rând dublu de puțuri în urmă cu cinci ani. Aveam semnal de la unul dintre ele că toate pompele se opriseră.

Ne-am deplasat cu elicopterul până la un camping destul de spectaculos, pe o secțiune plană a ghețarului, între căderile de gheață din amonte și în aval, cu lanțul Shackleton întinzându-se chiar la nord de noi, formând jumătatea superioară a pereților laterali ai ghețarului. Forfecarea laterală de la marginea ghețarului era o zonă sfărâmată de seracuri turcoaz, atât de înalte și sparte cu atâta violență, încât părea o zonă de zgârie-nori alcătuită din cioburi de sticlă. În Antarctica, nu te obișnuiești niciodată cu plimbările cu elicopterul. Nici măcar piloții elicopterelor nu se obișnuiesc.

Am coborât din elicopter pe întinderea plană și ne-am dus direct la puțurile raportate ca fiind oprite. Le foraserăm noi înșine cu mult timp în urmă, în primii ani, iar acum era normal ca tot noi să le verificăm. Totul arăta bine la

suprafață și de vină nu era sistemul de monitorizare. Foarte repede s-a confirmat problema observată de monitorizarea automată, pompă cu pompă, doar privind în țevile de ieșire și fără să vedem nimic acolo. Cu cât găurile erau mai aproape de centrul ghețarului, cu atât pompau mai puțină apă. Majoritatea nu mai pompau nimic.

Ne deplasam cu schiurile și ne-am prins unul de altul cu o coardă, pentru cazul în care traseul fără crevase dintre puțuri s-ar fi fisurat în anii de când nu mai trecuse cineva pe acolo. În realitate nu existau crevase, așa că am marcat cu steguleț noul traseu, apoi ne-am urcat pe snowmobile și am testat traseul pentru a fi siguri. În echipa noastră facem totul ca la carte.

Puțurile se înșiră de-a lungul liniei transversale obișnuite a ghețarului. Stâlpi înalți cu transpondere și stații meteo, fiecare cu un steag roșu zdrențuit deasupra. Sub acesta stă ghemuită o cabină ca o cutie izolată, confecționată din placaj portocaliu, care acoperă capul puțului, semănând cu o magazie foarte mică, încălzită de panouri solare instalate alături. Conducta era galben-verzuie, cu dungi cenușii. Apa era pompată până la dealul din spatele marginii sudice a ghețarului, unde o conductă mică se vărsa într-una mare, care se alimenta de la toate pompele din zona respectivă.

Am reușit să deschidem ușa și am intrat în cabina care acoperea capul puțului. Înăuntru era cald și plăcut. Părea întunecat chiar și cu luminile aprinse, după lumina orbitoare de afară. Vântul bătea pe lângă pereții laterali ai construcției. Era plăcut și confortabil. Temperatura de aici trebuie să fie întotdeauna peste punctul de îngheț. Am verificat apometrele; nu venea apă.

Am coborât în puț o cameră video pe un cablu flexibil, înfășurat pe un tambur de asemenea dimensiuni, încât a trebuit să fie târât pe o remorcă separată – un „șarpe“ lung de doi kilometri, înfășurat pe un tambur uriaș.

Camera a coborât sub gheață. Stăteam lipiți de ecran. Este ca și cum ai face colonoscopia unui colon excepțional de simplu. Sau probabil seamănă mai mult cu camerele pe care le folosesc instalatorii pentru a verifica o conductă de

canalizare. Nu exista apă în puț nici măcar la o adâncime de două sute de metri; acesta constituie un semn că ceva nu e în regulă, deoarece, atunci când este forat un puț din partea de jos a ghețarului până la suprafața sa, greutatea gheții împinge apa în gaură pe cea mai mare parte a traseului. Dar noi căutam foarte adânc în gaură și nu exista apă.

— Trebuie să se fi blocat, a spus cineva.

— Da, dar unde?

În cele din urmă, am ajuns la fundul găurii; nu era apă în niciun punct al traseului.

— Știți ce? Acest ghețar a atins fundul. Nu mai există apă de pompat!

— Deci va încetini acum.

— Desigur.

— Când vom ști?

— În câțiva ani. Deși ar trebui să vedem și noi imediat. Dar vom avea nevoie de câțiva ani pentru a ne asigura că s-a întâmplat cu adevărat.

— Uau! înseamnă că am reușit!

— Da.

Desigur, va fi nevoie de foraje de întreținere. Și ghețarii vor aluneca în continuare în mare sub propria greutate, cu vechea lor viteză caracteristică mult mai mică, așa că, în fiecare deceniu sau cam așa, ar trebui să fie împinși în amonte, la distanță de găurile actuale. O mulțime de oameni aveau să lucreze aici într-un viitor previzibil – poate zeci de ani, poate pentru totdeauna. O perspectivă destul de glorioasă, am fost de acord cu toții, după ce ne-am dezghețat și am intrat în remorca în care luam masa, instalată pe tălpici mari de sanie. Ferestrele mici din partea de sud aveau vedere spre Shackleton Ridge; nu se știe precis de ce este numit așa, deoarece sir Ernest Shackleton n-a ajuns niciodată în acest loc. Poate că nu era departe de punctul final al rutei transantarctice propuse de cercetător, dar, când nava sa, *Endurance,* a fost blocată și zdrobită de gheață, a trebuit să treacă rapid la un plan mai urgent – încercarea de supraviețuire. Am băut în amintirea lui în

acea zi și i-am promis fantomei sale că vom încerca să facem același lucru. Aruncați Planul A atunci când totul se destramă, promovați Planul B, care înseamnă supraviețuire! Doar faci ceea ce trebuie, într-o improvizație continuă, și supraviețuiești dacă poți. Am toastat pentru munții lui accidentați, cu stânci negre, ridicându-se spre cerul care părea jos, la sud de noi. Eram la 650 de metri deasupra nivelului mării și eram gata să mâncăm și să bem. O altă zi grozavă în Antarctica, salvând lumea.

94

Cea de-a 58-a reuniune COP, a semnatarilor Acordului de la Paris, incluzând al șaselea raport obligatoriu, s-a încheiat cu o analiză suplimentară de două zile a deceniului precedent și, de fapt, a întregii perioade de existență a Acordului, care arăta din ce în ce mai mult ca un punct de cotitură în istoria omenirii și a Pământului în ansamblu, începutul a ceva nou. Într-adevăr, nu se poate sublinia niciodată suficient cât de important a fost Acordul de la Paris. Chiar dacă, în etapa inițială, s-a dovedit mai puțin concludent, a fost, poate, precum momentul în care mareea se întoarce: mai întâi abia perceptibil, apoi de neoprit. Cel mai important punct de cotitură din istoria omenirii, ceea ce unii au numit „prima mare scânteiere a minții planetare”. Nașterea Antropocenului cu semnul plus.

Așadar, ultimele două zile ale acestei întâlniri au inclus o zi în care participanții au rezumat, enumerat și sărbătorit diferitele aspecte pozitive ale schimbărilor petrecute de la semnarea Acordului. A doua zi a fost dedicată enumerării și descrierii problemelor semnificative pe care încă le aveau de rezolvat pentru a asigura progresul inerent sau promis de toate lucrurile menționate în prima zi. Ambele au fost zile foarte intense.

În prima zi, ziua sărbătoririi, Mary se plimba prin sălile

cu postere, sorbindu-le, pur și simplu, din ochi și simțindu-se mai întâi surprinsă, apoi uimită. Un banner mare reprezentând curba Keeling, în care curba crește continuu, apoi se aplatizează și în cele din urmă începe să coboare, domina orice altceva, ca un drapel. Și sub aceasta, se întâmplau atât de multe lucruri de care nu auzise niciodată. Mary simțea din nou puterea erorii cognitive numite „euristica disponibilității”, conform căreia consideri ca fiind real doar ceea ce cunoști tu însuți. Dar se întâmplă mult mai multe lucruri decât ar putea cunoaște oricine, iar realitatea este mult mai cuprinzătoare decât eul individual, încât devine alarmant de contemplat. Așa se explică eroarea: simți imensitatea și te retragi în tine așa cum își retrage coarnele un melc, încercând instinctiv să-ți protejezi mintea.

Și totuși, nu exista niciun rău real în acest contact cu realitatea mai largă. Iată ce se străduia Mary să înțeleagă. La fel ca melcul, își scosese coarnele pentru a percepe în totalitate lumea din jurul ei. Sălile de conferințe aveau aspectul oricărei alte întâlniri științifice, poster după poster, descriind proiect după proiect. În acest caz, toate posterele și diferitele mese rotunde, precum și discuțiile în cadru restrâns și în plen, descriau lucrurile bune care se fac; dar, din nou, asta se întâmpla mereu, la orice întâlnire științifică ținută vreodată: erau adunări utopice, spații ale speranței. Deosebirea aici era că, luate împreună, afișele descriau o situație globală pe care nimeni nu ar fi crezut-o posibilă chiar și cu zece ani înainte, iar acum patruzeci de ani păruse imposibilă.

În primul rând, vestea că se generează o cantitate mare de energie curată îi însufleția pe toți în sens literal. Mary și-a amintit că Bob Wharton spusese ceva în acest sens cu mulți ani înainte, la început, în acea perioadă care acum părea de cealaltă parte a unui mare lanț de munți, acei Alpi invizibili dincolo de care se afla un sine mai tânăr, pe care abia și-l putea aminti: „Dacă putem genera multă energie curată, o mulțime de alte lucruri bune devin posibile.” Iar acum ei chiar asta făceau.

De asemenea, lucru esențial, chiar dacă produceau mai multă energie decât oricând, eliminau anual mult mai puțin CO_2 în atmosferă, mai puțin decât în oricare an începând cu 1887.

Așadar, paradoxul Jevons părea să fie în sfârșit răsturnat; nu în punctul său central, care afirmă că, pe măsură ce producem mai multă energie, utilizăm tot mai multă; dar acum, când este generată în mod curat și pentru mai puțini oameni, pe măsură ce populația a început să scadă, nu mai contează cât de multă este utilizată. Din moment ce există un surplus de energie în majoritatea punctelor de aprovizionare, aproape tot timpul, iar aceasta este produsă în mod curat, paradoxul lui Jevons este pur și simplu depășit. Și acolo unde excesul de energie se pierde din lipsa unor metode de depozitare complet eficiente, oamenii găsesc mai multe modalități de a o folosi cât timp o au: pentru desalinizare, pentru captarea mai directă a carbonului din aer, pentru pomparea apei de mare pe țărm în anumite bazine uscate și așa mai departe. Și tot așa. Energia curată, așadar, miezul provocării, fusese implementată sau era în curs de implementare.

Apoi, un alt poster grozav: Rețeaua Global Footprint făcea ca întreaga lume să lucreze la același nivel în bioproducția Pământului în raport cu absorbția și reciclarea deșeurilor. Civilizația mondială a încetat să folosească mai multe din resursele regenerabile ale biosferei decât puteau fi înlocuite prin procese naturale. Ceea ce ani de zile fusese adevărat numai pentru Cuba și Costa Rica devenise adevărat pentru întreaga lume. O parte din această realizare se datora proiectelor Half Earth, cu toate că încă nu era o realitate implementată literal, deoarece mai bine de jumătate din planeta Pământ continua să fie ocupată și folosită de oameni. Cu toate acestea, teritorii vaste de pe fiecare continent fuseseră readuse la starea lor inițială de sălbăticie, eliberate de oameni cu structurile lor distructive și lăsate la dispoziția animalelor și a plantelor sălbatice. Pe Pământ erau mai multe animale sălbatice în viață decât în oricare moment din ultimele două secole cel puțin și, de

asemenea, existau mai puține animale domestice crescute pentru consum uman și care ocupau mai puțin teren. Prin urmare, ecosistemele de pe toate continentele reveneau la un alt fel de stare de sănătate, ca rezultat al faptului că ecologia planetară își făcea treaba, trăind și transformându-se în praf sub soare. Majoritatea biomurilor erau hibrizi într-un fel sau altul, dar erau hibrizi viabili.

De asemenea, era adevărat, deși niciun poster sau panou nu se referea direct la asta în acea zi, că rata globală de înlocuire a oamenilor era estimată acum să ajungă la aproximativ 1,8 copii per femeie. Întrucât fusese atinsă deja o rată de înlocuire de aproximativ 2,15 copii per femeie, populația umană totală de pe Pământ a scăzut lent, dar constant. Ideea că urma încă o explozie demografică nu mai era de actualitate; demografii nu au mai prezis-o. Unii teoreticieni economici se temeau că economia nu o să poată face față unei astfel de scăderi a populației; alții au salutat schimbarea. Toate aceste întrebări erau atât de noi și de contradictorii, încât conferința a decis să nu le abordeze și să le amâne pentru altă dată. Vechiul atac asupra mișcării ecologiste, că ar fi antiumană, a avut încă destulă forță pentru a-i face pe mulți din comunitatea științifică să evite să mai vorbească despre acest subiect, care era mult prea fierbinte. Dar, de acum, putea fi trecut la rubrica vești bune; așa că acest lucru a fost menționat destul de des, a fost una dintre informațiile care s-au răspândit prin viu grai.

A fost oarecum la fel cu orice discuție despre recenta Superdepresiune și despre faptul că perturbarea socială și economică a fost, de fapt, un lucru bun în privința arderii carbonului și a sănătății biosferei. Ideea că niște evenimente care au provocat suferința a milioane de oameni ar putea fi bune pentru restul vieții planetei a fost din nou văzută ca un posibil antiumanism. Cel mai bine era să încadrăm tot acest aspect al situației generale în categoria: gestionarea dezastrului cât mai bine posibil, profitând cât mai mult de o situație nefavorabilă etc. Și în valul de informații prezentate, unele lucruri erau intenționat

lăsate să se răspândească oral, în special inferențele și presupunerile.

Peste tot, în sensul cel mai literal, din cauza bannerului și a atmosferei în sine, imensul flux de informații a fost adesea rezumat mai bine de ceea ce s-a numit Big Index sau Big Number, adică părțile pe milion de dioxid de carbon în atmosferă.

Această valoare scăzuse cu 27 ppm în ultimii cinci ani. Ajunsese la 451 acum, la fel ca în anul 2032, și avea tendința clară de a scădea și mai mult, poate chiar până la 350, punctul culminant preindustrial al undei sinusoidale de 280-350 ppm care existase timp de milioane de ani anterior, marcând modificări ale formei orbitei Pământului în jurul Soarelui. 350 ppm de CO_2, dacă se mai dorea doar asta! Discuția acum era cât de departe doreau să meargă. O discuție foarte diferită de cea care atrăsese atenția lumii în ultimii patruzeci de ani.

În aceeași perioadă, valorile indicelui Gini pentru întreaga lume s-au aplatizat considerabil. Fiecare continent prezenta o îmbunătățire. Mișcările privind justiția salarială, mișcările raportului salarial și planurile fiscale recomandate de băncile centrale, plus mișcările politice de pretutindeni, care susțineau garantarea locurilor de muncă și impozitarea progresivă, uneori sub titlul „sfârșitul cleptocrației plutocraților“, așa cum scria pe unul dintre postere, avuseseră efecte puternice peste tot. Stabilirea unei definiții generoase a venitului universal necesar, garantarea locurilor de muncă pentru toți și limitarea veniturilor personale anuale la de zece ori mai mult decât minimum, așa cum făcuseră multe țări, au zdrobit imediat indicele Gini. Drumul fusese deschis de UE. Statele Unite și China le-au urmat exemplul, apoi pretutindeni a început un exod al celor mai educați tineri către aceste țări mai puțin interesante, până când țările care își pierdeau tinerii au instituționalizat procesul. Locurile de muncă garantate, da, dar și serviciile de bază universale și reproducerea socială susținută, împreună cu proiectele de infrastructură și construcția de locuințe, toate acestea finalizaseră ieșirea

din sărăcie la nivelul de jos al nivelului mondial al veniturilor. Plafonarea veniturilor personale și a bogăției a aplatizat vârful piramidei. Desigur, mulți oameni bogați au încercat să se adăpostească într-un refugiu sigur cu bogățiile lor, dar controalele valutare și faptul că toți banii erau acum blocați și urmăriți făceau ca toate vechile paradisuri fiscale să fie scoase la iveală și eliminate. Banii erau acum pur și simplu un număr în sistemul bancar global, așa că, indiferent dacă transferai bani în proprietate, acea proprietate era listată, alocându-i-se un preț de activ, apoi era impozitată în consecință și, prin urmare, ajungea adesea să fie vândută pentru a se evita impozitele pe proprietate care nu numai că nu dispăruseră, ci deveniseră chiar progresive. Unele terenuri fuseseră chiar cedate pentru a menține solvabilitatea proprietarilor în noile regimuri fiscale, ceea ce a însemnat că acum exista tot mai mult teren public, definit ca atare și folosit ca bun comun, întreprinderile de stat care utilizează o mulțime de date mari și algoritmi Red Plenty au devenit mai puțin greoaie decât fuseseră, evitând vechile ineficiențe dăunătoare și păstrând în același timp ineficiențele bune în moduri care erau importante pentru asigurarea rezilienței și a respectării justiției în toate sistemele.

A apărut astfel o economie cu totul nouă pentru a descrie și analiza aceste noi evoluții și, inevitabil, acest nou tip de economie a inclus o mulțime de noi sisteme de măsurare, deoarece economia era mai presus de un sistem de etică și putere politică, ambele cuantificate, care depindeau de măsurare. Așa că acum oamenii foloseau instrumente mai vechi, cum ar fi Indexul de Prosperitate incluzivă, Indicatorul de progres real, Indicele de dezvoltare umană al ONU ajustat pentru inegalitatea și Indexul amprentei globale. Și au inventat și multe altele noi. Toți acești noi indici pentru sănătatea economică au fost adesea amalgamați într-un nou index cuprinzător, numit Meta-Indexul Sănătății Biosferei și Civilizației, MISBC[55].

Carbon-moneda a jucat un rol enorm în toate acestea.

[55] în original, Biosphere and Civilization Health Meta-Index (BCHMI).

Pentru o vreme, în primele zile, se părea că obținerea carbon-monedelor pur și simplu îi va face pe bogați mai bogați, deoarece unele dintre cele mai mari companii de carbon fosil și-au declarat intenția de a sechestra carbonul pe care îl dețineau și au primit plata corespunzătoare în carbon-monede și apoi au tranzacționat majoritatea acestor monede în dolari americani și alte valute și apoi au făcut investiții în alte active de capital, în special în proprietăți, devenind astfel mai bogate decât oricând – ca și cum toate profiturile lor viitoare urmau să le fie plătite imediat, la o sută de cenți pe dolar, chiar dacă activele lor erau acum blocate ca fiind toxice pentru biosferă și, prin urmare, pentru ființele umane.

Dar băncile centrale elaboraseră o schemă pentru a face față acestei situații. Companiile de combustibili fosili erau plătite, da, și chiar la paritate cvasi-monetară, căci se oferea o carbon-monedă pe tona de carbon sechestrată, așa cum era certificat de echipele de certificare ale Ministerului pentru Viitor, la fel ca orice altă entitate care face aceeași sechestrare. Dar plățile de peste o anumită sumă erau amortizate în timp și urmau să fie plătite, când va veni momentul, cu dobândă zero – dobândă zero, dar nu dobândă negativă – și cu garanții, devenind astfel un fel de obligație. Și apoi companiile au fost obligate, prin lege și prin tratatul internațional, să execute lucrări cu emisii negative de carbon cu utilizarea inițială a carbon-monedelor pe care le-au primit, pentru a continua să se califice pentru plățile lor, pentru că, dacă doar ar fi investit într-o altă producție care distruge biosfera, în special producția de ardere a carbonului, atunci ei nu ar fi captat deloc carbonul în schema mai mare a lucrurilor. Concluzia acestor decizii de implementare a politicii ecologice a fost că toate companiile petroliere și petro-statele au fost plătite proporțional cu activele eșuate, dar în timp și numai pentru realizarea unei lucrări cu emisii negative de carbon, așa cum sunt definite și măsurate de echipele pentru standardizare și certificare instituite pe baza Acordului de la Paris. Tinerii angajați ai băncilor centrale erau cu toții

destul de mândri de acest aranjament, pe care l-au inventat de-a lungul anilor într-un efort de salvare a carbon-monedei, apoi au urmărit cum șefii lor l-au aprobat și l-au implementat. Acele petreceri de reuniune a personalului erau atât de zgomotoase până la punctul de a scandaliza bătrânul Zürich.

Succesul carbon-monedei însemna că o sumă imensă de bani se îndrepta acum spre restaurări peisagistice, agricultură regene- rativă, reîmpădurire, *biochar,* plantații de alge, captarea și stocarea directă a carbonului din aer și alte activități prezentate în săli. Pe bannerul de deasupra intrării într-una dintre camere scria:

Se apropie o revoluție; nu aceea pe care o așteptăm noi, ci alta, întotdeauna alta!

Mary avea să afle de la cei care agățaseră sloganul că fraza îi aparține lui Mario Praz[56]; John P. Farrell o împrumutase de la el, iar Christopher Palmer a împrumutat-o de la acesta din urmă. Erau foarte mulțumiți de realizarea lor acești angajați elvețieni.

A doua zi, ultima lor zi, dedicată „problemelor restante", a fost o reamintire amănunțită a faptului că ei continuau să se afle în centrul problemei. Și totuși, având în vedere ceea ce fusese dezvăluit și sărbătorit cu o zi înainte, în sală se simțea că aceste probleme, oricât de neplăcute, erau impedimente în calea unei mișcări generale, în calea procesului însuși și, prin urmare, susceptibile de a fi depășite, sau rezolvate fragmentar, sau ocolite, sau amânate pentru o perioadă ulterioară, când și mai mult impuls ar fi disponibil pentru o desfășurare împotriva lor.

În acea zi, bannerul întins deasupra intrării proclama:

[56] De fapt, este o citare indirectă din eseul „The Revolt of the Body", al poetului și revoluționarului mexican Octavio Paz, care spune: „La fel ca primii creștini care așteptau Apocalipsa, societatea modernă urmărește, din 1870, venirea Revoluției. Și vine Revoluția: nu cea așteptată, ci alta, întotdeauna alta." apud *The Hudson Review,* vol. XXH, nr. 4/iarnă, 1970-1971, p. 659.

Depășiți dificultățile multiplicându-le!

Personalul i-a atribuit această maximă lui Walter Benjamin care se pare că, atunci când a scris-o, a adăugat că aceasta era „o veche maximă dialectică”, deși nimeni nu a putut s-o găsească nicăieri în textele relevante anterioare. Probabil că el o inventase și îi dăduse o proveniență falsă, deși cineva a remarcat că ăsta nu prea era genul lui, deoarece Benjamin fusese un istoric și un arhivist foarte conștiincios. Au existat și unii oameni care au încercat să găsească adevărata sursă pe internet, dar din nou acest lucru a demonstrat doar că internetul, deși imens, nu este cuprinzător nici măcar pe aproape când vine vorba de urmele materiale ale trecutului. O picătură într-un ocean, de fapt.

Oricum, Mary simțea că există probleme mult mai presante decât găsirea sursei adevărate a respectivului citat. Rătăcea pe holuri așa cum făcuse cu o zi înainte. Depășește obstacolele înmulțindu-le: ușor de făcut! În această zi erau discutate, evaluate, cotate, chiar puse într-o ierarhie de urgență toate problemele restante, care apoi erau compilate într-un index oarecum asemănător cu ceasul „minute până la miezul nopții” al Asociației Oamenilor de Știință Atomiști, care într-adevăr stătea nemișcat pe hol, setat la aproximativ douăzeci de minute înaintea miezului nopții, unde era blocat de zeci de ani, făcând-o pe Mary să se întrebe dacă mai prezenta cumva vreo valabilitate sau dacă mai avea vreo importanță. Ceasuri blocate; nu este cea mai bună imagine pentru un pericol mortal grav. Cu toate pericolele presante cu care se confruntau, ea simțea că ceasul ticăie mereu. Dar când i-a pomenit despre asta lui Badim, el a clătinat din cap: ceasul acela atomic spune pur și simplu că pericolul nuclear nu a dispărut niciodată. Ne comportăm ca și cum ar fi dispărut, dar nu a dispărut. Deci este un mod de a spune că suntem buni să ignorăm pericolele existențiale. Într-adevăr, ar fi mai bine să faci ceva în privința asta. Impușcă-l direct în cap. Ai putea dezamorsa toate acele arme în mai puțin de cinci ani. Materialele de fisiune folosite drept combustibil

pentru obținerea electricității au ars aproape complet, iar reziduurile au fost îngropate. E o prostie.

După aceea, Mary a rătăcit pe holuri simțind că poate nu ea era în măsură să încerce să evalueze pericolul. De exemplu, petro-națiunile arctice încă aveau o afecțiune nu atât de secretă pentru schimbările climatice. Să fie acesta un pericol? Recent, se părea că politica rușilor era să mențină stratul de gheață de pe marea arctică gros și robust. Deci Mary nu era atât de îngrijorată. Rușii aveau flotă și continuau să păteze în galben Oceanul Arctic deschis, pentru a împiedica lumina soarelui să pătrundă adânc în apă și să le fiarbă pe toate. La fel era și cu dronele de gheață trimise acum în fiecare noapte lungă de iarnă întunecată, pentru a pulveriza pe gheața de mare straturi de ceață înghețată și a închide astfel poline și zone deschise nedorite, și așa mai departe. Nu. Dacă Arctica este o problemă excepțională, cel puțin nu este insolubilă. Rusia își va face datoria, considera ea.

Pe hol, a fost împinsă înapoi la realitate, pe tărâmul armelor nucleare și al deșeurilor nucleare. Badim nu era singurul îngrijorat; o întreagă serie de panouri era consacrată acestei teme. Ar putea aceste materiale problematice să fie transformate cumva în energie nucleară, arse într-un concentrat care să fie păstrat în siguranță sau aruncat în spațiul cosmic? Nimeni nu ar reuși să susțină convingător cazul într-un fel sau altul, își spunea Mary. Asta era într-adevăr o problemă deosebită.

Apoi erau și cele mai sărace treizeci de țări. Cele treizeci de țări rele, cele treizeci triste, cele treizeci slabe; auzise toate aceste nume. În rândul lor erau incluse cel puțin zece așa-zise state eșuate, iar unele dintre acestea erau eșuate de zeci de ani, sărăcindu-și popoarele. Problemele rele, în sensul tehnic al termenului, erau probleme care nu numai că nu puteau fi rezolvate, dar atrăgeau și alte situații; erau, de fapt, contagioase. Așadar, se părea că țările care sufereau de probleme grave trebuiau să beneficieze de intervenții din partea țărilor vecine, adică a întregii lumi; de fapt, trebuiau puse sub administrare judiciară regională sau

internațională. Dar dacă suveranitatea unei națiuni era ignorată, asta însemna că putea fi ignorată și în cazul oricărei alte națiuni, dacă vânturile politice ar sufla împotriva ei, așa că niciunei națiuni nu-i plăcea să i se manipuleze suveranitatea. Și, de obicei, vechile puteri imperiale prospere erau cele care insistau cel mai mult ca diferitele dezastre postcoloniale să fie repuse în poziții subalterne, insistențe care nu arătau niciodată bine, chiar dacă intențiile erau benigne. Imperiul american fusese în mare parte economic și nedeclarat și, prin urmare, nu fusese niciodată înțeles sau recunoscut ca fiind un imperiu de către americanii înșiși, în ciuda celor opt sute de baze militare din întreaga lume și a faptului că bugetul lor militar era mai mare decât al tuturor celorlalte națiuni de pe Pământ la un loc. Deci ai putea obține unele rezultate precum Consensul de la Washington, în care Banca Mondială și FMI și chiar OMC fuseseră folosite ca instrumente ale hegemoniei americane, forțând țările mici și sărace să se alăture lumii ca un nou tip de colonie, colonii americane în totalitate, cu excepția numelui, sau altfel să sufere de o soartă și mai rea. Nici măcar chinezii, cu ambițioasa lor Belt and Road Initiative („Noul drum al mătăsii“, cum i se mai spunea, cel menit să facă legătura între extremitățile Eurasiei) și puterea lor locală în Asia, nu au fost la fel de răi ca americanii când venea vorba de respectul de sine imperial pretins a fi caritate, ca în procedurile de ajustare structurală de la sfârșitul secolului al XX-lea, care distruseseră subzistența locală, astfel încât țări întregi să poată deveni furnizori de producții agricole de tipul *cash crops* pentru piețele americane. Nu. Mary considera că prostia, orgoliul american și îndrăzneala SUA de a crede că era singura superputere a lumii reprezentau problemele restante ale americanilor, dar nu exista niciun panou sau măcar un afiș dedicat acestei idei, nu, desigur că nu. O altă problemă de transmitere din om în om. Ar fi nevoie de întreaga lume combinată și coordonată pentru a ataca această problemă și, bineînțeles, celelalte țări nu ar cădea niciodată de acord, chiar dacă ar fi foarte bune la

asta, mai ales că majoritatea erau îndatorate SUA și nu puține cumpăraseră absolut totul de la americani.

În percepția oamenilor, pe măsură ce problema CO2 părea că începe să se atenueze, otrăvirea continuă a biosferei prin poluare, pesticide, plastice și alte deșeuri și reziduuri ale civilizației trecuse în prim-plan. Biosfera este robustă, cu siguranță; în același timp, orice creatură vie este capabilă să accepte și să proceseze otrava numai până la o anumită limită, după care apare otrăvirea și încep necazurile.

Apoi urma o sală dedicată problemei maltratării femeilor, individuală și colectivă, adesea în aceleași țări care au obținut cel mai mic punctaj la toate celelalte categorii de bunăstare, reprezentare și funcționalitate politică. Nu era o coincidență, desigur. Statutul femeii nu este doar un indicator, ci un element fundamental pentru succesul oricărei culturi. Dar multe dintre vechile forme de patriarhat nu dispăruseră încă, așa că, printre cele mai grave dintre problemele dificile încă nerezolvate, se numărau patriarhatul și misoginia. Mary ofta în timp ce se uita prin acea sală, unde, desigur, erau mai multe femei și mai puțini bărbați ca proporție decât în altă parte. Într-o cameră cu o sută de oameni, a numărat cinci bărbați albi și douăzeci de bărbați de culoare. Chiar dacă s-ar demonstra că este cea mai gravă problemă rămasă, tot ar fi prea puțini bărbați dispuși să arunce o privire din acest unghi. Nu bărbații ar rezolva problema, ci femeile; legi elaborate de femei și puse în aplicare tot de femei. Deci era într-adevăr o problemă extraordinară, într-adevăr o problemă urâtă. Deși să fie clasificată așa, ca o problemă alături de poluare, arme nucleare, dioxid de carbon, guvernare defectuoasă și altele asemenea era enervant, era un alt aspect al problemei în sine. Femeia văzută drept „celălalt” – când se va termina cu toată povestea asta, ele reprezentând majoritatea speciei, depășind cu multe milioane numărul bărbaților?

Apoi, mai departe, la alte probleme inabordabile. Probleme legate de resurse. Femeile ca resurse, se gândi

Mary, nu, uită de asta. Apă. Dar, cu energie curată abundentă, se putea folosi desalinizarea. Solul: acolo speranța era agricultura regenerativă, biologia însăși. Biosfera în general: pierderea habitatului, a coridoarelor de habitat sigure, a numărului de animale sălbatice. Extincții. Probleme de biologie invazivă. Sănătatea bazinului hidrografic. Dispariția insectelor, inclusiv pierderea albinelor. Locuri unde să depoziteze dioxidul de carbon pe care îl extră- geau din atmosferă. Chiar și cu progresele înregistrate, acestea continuau să fie probleme acute.

Sănătatea oceanelor. Ei nu au putut face nimic în privința acidificării oceanului, nici în ceea ce privește încălzirea oceanului, care fusese literalmente încins de arderea carbonului din secolul precedent, nici în privința dezoxigenării. Astfel, au avut loc dispariții și, probabil, extincții despre care nici măcar nu știau, care ar putea avea rezultate catastrofale în cascadă. Sănătatea oceanului urma să devină o problemă nerezolvată pentru secolele care vor urma și nu puteau face decât foarte puțin sau mai nimic în privința ei, eventual să lase mari părți ale oceanului, cel puțin jumătate din el, în pace, astfel încât biomu- rile și creaturile lor să se adapteze cât mai bine posibil. Recifele de corali, plajele și zonele umede de coastă reprezentau, desigur, o mare parte a acestui proiect și aproape în egală măsură era dincolo de ceea ce ar putea face oamenii pentru a ajuta. Nu vă apropiați, fugiți, nu intrați; poate încercați să pescuiți plastic mai degrabă decât pește, cel puțin în zonele mari lăsate în pace sau chiar și în zonele de pescuit. Stabiliți noi baze pentru recifele de corali. Și așa mai departe. Ar fi o problemă urâtă pentru tot restul vieții lor.

Și așa a mers toată ziua, peste tot, prin Kongresshall și nu ajuta cu nimic faptul că multe dintre aceste probleme erau disproporționate, că era ofensator ca situația femeilor să fie pusă pe aceeași treaptă cu starea recifelor de corali sau a stocurilor nucleare. La naiba cu aceste antologii de probleme restante! Avea senzația că asemenea liste erau, în unele privințe, inutile. Poate ar fi fost mai bine să se fi

încheiat conferința cu o zi înainte, cu sărbătorirea progreselor pe care le înregistraseră deja și încă le înregistrau. Prima zi a provocat bucurie, a doua – deznădejde. Poate că furia generată în ultima zi putea fi folosită, dar Mary nu era sigură. O mulțime de tineri șocați sau arătând cuprinși de deprimare rătăceau prin Kongresshall, în special femei tinere. Mary se oprea lângă unii dintre ei, când îi vedea strânși în grupuri care păreau că discută despre astfel de lucruri, și încerca să-i încurajeze să nu renunțe, să continue lupta, să iasă de acolo și să le tragă șuturi în fund oponenților, așa cum mai făcuseră. Unii dădeau din cap, alții nu.

Prin urmare, o zi amestecată. Și apoi a primit un telefon de la clinica unde era internat Frank. Căzuse și era acum într-o stare proastă.

Îl îngrijeau pe Frank într-o rezervă. Încăperea mică era ocupată aproape în întregime de un pat de spital, echipamente de monitorizare și susținere a vieții și trei scaune. Capul patului era ridicat, astfel încât Frank să poată sta în șezut. Era îmbrăcat într-un halat de spital și avea un cateter fixat pe dosul palmei, conectat cu un tub flexibil la un perfuzor cu o soluție, agățat pe un stativ. Monitorul arăta pulsul în modul grafic, frecvența acestuia i se părea lui Mary prea mare. Fața lui Frank era albă și umflată, iar sub ochi îi apăruseră cercuri negre. Tunsoarea scurtă lăsa să se vadă linia părului în retragere de pe frunte.

Frank moțăia sau cel puțin avea ochii închiși, iar ea se așeză pe unul dintre scaune și decise să nu-l trezească, să-l aștepte să se trezească singur.

Părea bolnav. Se auzea zumzetul aparatelor, pulsul i se înregistra pe diagrama în derulare deasupra capului. Încăperea mirosea ușor a amidon, a sudoare și a săpun. Ah, da, Mary cunoștea lumea asta.

Oftă și se lăsă pe spătarul scaunului. Un azil pentru bolnavii incurabili, de fapt. Chiar dacă încă făceau eforturi pentru a-l salva pe Frank sau pentru a-i acorda timp, tot un azil era. Cunoștea acest loc. Casa aflată la jumătatea

distanței dintre această lume și nicio lume.

Era un loc liniștit, unde totul era atenuat. Multe dispăruseră deja. Mai rămăseseră apa, ceva mâncare, mâncare ca un fel de combustibil, care ea văzuse că era refuzată, pentru a accelera procesul; de asemenea, analgezice, de asemenea, eliminarea deșeurilor. Tub cateter care curge de sub cearceaf într-o pungă de plastic atârnată de cadrul patului. Ea adusese uneori muzică în astfel de locuri, ca singurul lucru care nu trebuia să se prăbușească, pe care o parte a minții zdruncinate ar putea să-l recunoască și de care să se bucure sau cel puțin de care să fie distrasă. Plictiseala inerentă situației era la fel de rea pentru muribund ca și pentru cei aflați în vizită; sau mai rea. Rămânea timp de gândire, ca într-o noapte de insomnie care nu ceda niciodată. Doar că intervenea somnul. Medicamentele ajutau la asta. Și simpla epuizare. Funcții defectuoase la nivelul creierului. Somnul venea pentru a umple spațiile goale și, așa cum se întâmpla de multe ori în viață, era o binecuvântare; chiar dacă te trezești neliniștit și deloc înviorat, tot ai petrecut ceva timp departe de conștientizare, de durere. „Cel ce desface fuiorul încâlcit al grijii – somnul”[57]; nu tocmai, după experiența ei de insomnie dureros dezvăluită, dar era totuși o frază frumoasă. Legănarea sunetelor era ca leagănul însuși. Darul lui Shakespeare pentru frazare. Un adevărat poet. Marele poet, deși ei piesele i s-au părut mereu imprevizibile. Lovituri în întuneric, reușite sau ratate. Situații dificile și confuze, cu noduri perfecte de confruntare tensionată. Și-a amintit cum, odată, la Teatrul Abbey din Dublin, Falstaff și Hal se înfruntau într-o scenă care trebuie să fi durat o oră, cei doi duelându-se verbal, bucurându-se de concursul de inteligență, dar fiind și ceva periculos în joc, ceva mult mai profund. Prietenia lor, instabilă pe marea disparitate a situațiilor lor. Poate că ea și Frank fuseseră cam așa. Acea oră nu avea să o părăsească niciodată.

Și nici aceasta. Bine, dar aici e un azil. Îți oferă prea mult timp de gândire. Lasă mintea să cutreiere. Sigur,

[57] William Shakespeare, *Cum vă place,* Actul IU, Scena 3.

putea să-și scoată telefonul și să citească sau să-și verifice e-mailurile. Putea să asculte muzică la căști sau să aducă o boxă dacă și el dorea să asculte. Dar, de asemenea, putea să sta pur și simplu. Să se relaxeze. Să gândească. Să întoarcă în minte pe toate părțile conferința care tocmai se încheiase și orice altceva: ultima lor excursie în Alpi; animalele acelea sălbatice de acolo de sus, trăindu-și viața. Și ele trebuie să moară în agonie, dându-și ultima suflare cu câteva dintre rude strânse în jurul lor, probabil. Sau doar singure, acolo. Tatiana. Martin, azilul în care murise. Mary constatase că există tendința de a divaga foarte mult în aceste situații; parcă ședea pe marginea unei stânci, cu vederea spre marginea lumii, ca de pe faleza abruptă de la Moher sau chiar mai sus. Trotuarul de deasupra abisului, cum spusese Virginia Woolf[58]: stând pe marginea trotuarului cu picioarele lovind în aerul gol, privind în abis sau mai departe, spre orizont, sau înapoi la trotuarul care li se păruse atât de important în timp ce mergeau de-a lungul lui, dar acum se dezvăluia ca o pânză de păianjen plutind în aerul neglijent. Nu, viața... Și totuși, ce este viața? Atât de profundă, și importantă, și plină de sentimente, atât de crucială, apoi dintr-odată doar o clipire, un moment ca o efemeridă și gata. Un fleac în marea schemă a ființei și nici măcar nu există o mare schemă în sine. Nu. O cădere vertiginoasă, scaunul de la marginea patului într-un azil.

Cu siguranță îi era imposibil să scape de gândul că i se va întâmpla și ei, într-o bună zi. De obicei, poți să ocolești ideea – sfârșitul este departe, poți evita să te gândești la asta. Acceptați gândul, obișnuiți-vă cu el în doze teoretice mici, uitați-l din nou. Trăiți ca și cum așa va fi întotdeauna. Dar într-o cameră ca aceasta, situația reală se impunea ca și cum ar fi ieșit dintr-o altă dimensiune. De aici, amețelile, frica de înălțimi. O notă de plată exorbitantă într-o tavernă2, într-adevăr. Această frază ar fi trebuit să fie referința lui Shakespeare la moartea lui Marlowe, care a fost în general înțeleasă ca rezultatul unei încăierări la

[58] Din Jurnalul Virginiei Woolf (aprilie 1919): „De ce este viața atât de tragică... de ce? ca o fâșie îngustă de trotuar peste un abis.“

beție, pentru nota de plată, într-o cârciumă. Erupție bruscă și stupidă a realității azilului în realitatea mondenă.

La prima vizită imediat după conferință, Frank nu s-a trezit deloc. Mary a plecat cu o senzație de ușurare vinovată. Știa foarte bine că-i va fi greu să discute cu el degajat. Frank nu fusese niciodată genul de om care să vorbească pe ocolite sau să iasă dintr-o situație cu un fel de panaceu simplist, reconfortant. Frank nu se simțise niciodată în largul lui atunci când îl vizita. Parcă l-ar fi pedepsit, iar ea făcuse asta oricum.

La următoarea vizită, le-a găsit în cameră pe fosta parteneră a lui Frank și pe fiica acesteia. Fata era acum o femeie tânără și arăta deprimată. Tinerii nu au nicio protecție în fața unei camere ca aceasta; într-adevăr, pentru tineri ar putea fi mai mult decât un simplu impact, reprezintă ceva cu totul nou sau cel puțin neobișnuit; călușurile încă nu s-au format, realitatea morții e mult mai șocantă, mai puțin amortizată.

Fosta parteneră a lui Frank părea și ea nefericită. Stăteau amândouă pe scaune, cu spatele drept, frământându-și mâinile, uitându-se oriunde, dar nu la el. Frank le privea cu ceea ce Mary credea că este o privire amabilă, plină de regret și de dragoste. Văzându-l, a simțit o înțepătură în inimă; crezuse că Frank este incapabil de sentimente, că le respinsese cumva. Dar, desigur, nu. Un mamifer nu uită niciodată o lovitură, iar ei toți sunt mamifere. Și iată-le pe aceste femei. Le era frică de el, se vedea. Nu doar frică de moarte, ci de el. Mary nu era foarte sigură că și el vede asta. Poate că își dădea seama, dar oricum le iubea pentru că veniseră. Tânăra își va aminti vizita pentru tot restul vieții. Toată furia ei ar trebui să includă și asta. Cel care trăiește cel mai mult, acela câștigă. Dar atunci trebuie să ducă povara victoriei, un sentiment oribil de triumf. Nu e niciodată bine să simți așa ceva.

— Mă întorc mai târziu, spuse Mary.

— Tocmai plecam, zise mama.

— Da, tocmai plecam, întări fiica, dând din cap recunoscătoare. S-ar putea să fie obosit.

Zâmbetul firav al lui Frank nega acest lucru, se gândi Mary.

— Mulțumesc că ați venit, rosti el. Apreciez. Îmi pare rău că a trebuit să veniți. Îmi pare rău pentru tot… știți voi.

— Nu, nu, îl întrerupse femeia, lacrimile udându-i obrajii dintr-odată. Ne vom întoarce. Nu stăm departe.

— Mulțumesc, spuse Frank.

El întinse mâna, ea o luă și o strânse. Apoi fiica se repezi și puse mâna pe spatele mamei sale. Rămaseră așa o clipă. Apoi tânăra se năpusti afară din cameră, urmată de mama care plângea.

— Îmi pare rău, îi spuse Mary lui Frank. Nu am vrut să intru.

— E în regulă. Tocmai voiau să plece.

— Nu.

— E în regulă. Veniseră de ceva timp.

— Pot să mă întorc mai târziu.

— Nu-i nevoie. Mai stai, dacă vrei. Ai putea apăsa pe buton să o chemi pe asistentă. Aș vrea s-o rog să-mi aducă niște suc.

— Sigur.

Stăteau acolo în tăcere. După un timp, o asistentă aduse suc de mere într-un păhăruț cu capac sigilat, din care ieșea un pai. Echipament spitalicesc, persoane cu dizabilități găzduite cât mai bine. Frank goli recipientul dintr-o sorbitură.

— Poate găsesc un dozator cu apă să umplu paharul, se oferi Mary.

— Te rog.

Rătăci pe hol și până la urmă găsi un dozator lângă toalete. Se chinui să scoată capacul sigilat al paharului. Recipientul era prea mic. Ca să nu se sufoce pacienții, să nu se suprahidrateze? Nu înțelegea.

Se întoarse în cameră târându-și picioarele, dar nu avea încotro.

Se așeză iar pe scaun. I se părea că Frank îi evită privirea. Va trebui să se străduiască din răsputeri pentru a face față situației.

— A fost o conferință reușită, zise ea.

— Da? Povestește-mi.

De acord. Era interesant să încerce să rezume evenimentul într-un mod agreabil pentru el. Ziua împlinirilor, ziua problemelor deosebite. Dificultatea reconcilierii celor două zile. Dificultatea de a renunța la orice sentiment de influență asupra procesului, cu atât mai puțin la control. Când călărești un tigru, este greu să cobori. Chinezii cunoșteau această senzație de multă vreme.

— Cum au fost chinezii? întrebă el, curios. Sunt de acord cu toate astea?

— Da, așa cred. Am impresia că se simt încrezători fiindcă se află în centrul scenei sau se numără printre actorii principali. Nu doar Statele Unite contează pentru ei. China concurează și cooperează cu Rusia și cu India. Au contacte peste tot. Și ei știu că sunt cruciale. Eu nu mai văd Partidul care bate toba despre secolul umilinței, sau nu la fel de mult. Pentru chinezii care trăiesc acum, asta nu are niciun sens. Nici pentru cei din conducere. Deci par să se relaxeze având un sentiment de încredere, sentimentul că sunt luați în serios. Nimeni nu-i mai poate intimida, nici măcar SUA. Ar fi o prostie să încerce. Și chinezii își dau seama că toată lumea începe să facă unele lucruri mai degrabă după modelul lor. Mă refer la întreprinderile deținute de stat. Toată lumea pune mâna pe bani, energie și chiar terenuri; toate sunt privite ca fonduri publice și așa le-au tratat întotdeauna chinezii. Limitarea pieței, a finanțelor – ei simt, probabil, că au deschis drumul sau că au dat tuturor un exemplu despre cum să procedeze.

— Deci se pare că principala problemă continuă să fie America, comentă Frank.

— Presupun, spuse Mary, oftând. Este atât de ușor să învinovățești pe toată lumea pentru tot, încât devii vulnerabil, dar nu mă simt niciodată liniștită în privința asta. Pe lângă rele, americanii au multe lucruri bune. La urma urmei, este cea mai mare țară din lume.

— Mă întreb dacă oamenii vorbeau așa și despre Marea Britanie, când era cea mai mare putere mondială.

— Nu știu.

— Nu în Irlanda.

— Ei bine, corect! replică ea, râzând. Deși trebuie spus că au existat și lucruri bune la britanici și la imperiul lor, chiar și în Irlanda.

— Pun pariu că nu afirmi asta când ești acolo.

— Nu, nu.

Frank tresări și fruntea i se acoperi brusc de sudoare.

— Te simți bine? întrebă ea.

El nu răspunse. Apăsă doar pe buton pentru a chema o asistentă, ceea ce era în sine un răspuns. Când asistenta veni, îi ceru ceva împotriva durerii. Mary simți cum i se strânge stomacul. Bineînțeles. Durere. Suficientă ca să-ți iasă sudoarea prin toți porii și fața să-ți devină cenușie. Durere explozivă, cum e numită. Mary mai văzuse asta, dar trecuse mult de atunci.

— Poate revin mai târziu, spuse ea.

— Bine.

95

Sunt un lucru. Sunt în viață și sunt mort. Sunt conștient și inconștient. Sensibil și nu prea. O multiplicitate și un întreg. O formațiune politică a câtorva sextilioane de cetățeni.

Mă rotesc în spirală în jurul unui zeu care nu este zeu și nici eu nu sunt zeu. Nu sunt o mamă, deși sunt multe mame. Te țin în viață. Te voi ucide cândva sau nu o voi face și altceva o va face, apoi, indiferent cum, te voi primi. Într-o zi, curând.

Știi ce sunt. Acum găsește-mă.

96

În săptămânile care au urmat, Mary a început să-și ia

tableta cu ea la clinica unde era internat Frank. Perioada de operații și de alte intervenții lăsase locul rutinei îngrijirilor paliative. Ajutat, Frank putea să se ridice din pat și să iasă cumva în curtea clinicii – un loc plăcut, împrejmuit cu zid, umbrit de un tei uriaș. Acolo stătea uitându-se la frunze și la cer. În curte, florile creșteau în straturi bine îngrijite, dar, din anumite motive, Frank nu le acorda nicio atenție. Din câte știa Mary, fosta lui parteneră și fiica ei nu-l mai vizitaseră. Odată l-a întrebat despre asta, dar Frank s-a încruntat și a răspuns că păreau să fi venit o dată sau de două ori, dar nu-și amintea exact când. Mary a întrebat-o chiar și pe una dintre asistente, însă aceasta i-a răspuns că nu au voie să ofere astfel de informații și că va trebui să-l întrebe pe el.

Nu mai conta. Au venit să-l vadă cunoscuți din blocul de apartamente unde locuise atât de scurtă vreme și prieteni din închisoare. Așa spunea el. Ori de câte ori Mary trecea pe acolo, Frank era singur și părea să fi fost așa toată ziua, indiferent de ora la care venea ea. Poate era doar din cauza felului său de a fi, din ce în ce mai retras, dar Mary a început să creadă că impresia ei este corectă: Frank avea foarte puțini vizitatori. Pe măsură ce starea i se înrăutățea și el se limita tot mai des la camera și chiar la patul lui, la o perfuzie cu analgezice și la cine mai știe ce altceva, Mary a început să petreacă din ce în ce mai mult timp acolo. Și-a dat seama că ea credea, la fel de mult cum credea în orice altceva, că atunci când cineva moare, nu este corect să fie lăsat singur, blocat într-un pat, asistat doar sporadic de infirmiere și de medici. Nu era corect, nu era uman, nu ar trebui să se întâmple niciodată.

Așa că s-a apucat să transforme camera lui în biroul ei. A adus o boxă portabilă, a găsit un scăunel pe care să-l împrumute de la clinică pentru a-l folosi ca scaun pentru picioare și a pus o pernă pe spătarul scaunului pe care stătea, ca să aibă mai mult sprijin.

Își începea ziua cu un mic dejun rapid în casa ei sigură, după care umplea un termos cu cafea, se ducea la birou să facă prezența, apoi își continua drumul până în camera lui

Frank. Acolo se așeza pe scaun cu tableta în brațe, punea muzică – albumul *Kind of Blue,* al lui Miles Davis – pentru a-și anunța sosirea și începea să lucreze pe tabletă. Dacă trebuia să dea un telefon, ieșea pe hol și vorbea cât de scurt și de liniștit putea. Gărzile ei de corp, aproape întotdeauna Thomas și Sibilla, se simțeau oarecum în largul lor în zona de recepție a clinicii. Mary se gândea că slujba lor trebuie să fi fost plictisitoare, dar ei nu se plângeau. Când le-a spus, ei doar au ridicat din umeri. Ne place așa, i-au răspuns. E mai bine așa. Sperăm să rămână așa.

În acele zile, Frank își petrecea cea mai mare parte a timpului adormit. Era o mare ușurare pentru amândoi. Când se trezea, se agita, gemea, clipea și se freca la ochi, apoi se uita în jur, confuz, cu ochii roșii. Avea fața umflată. O vedea pe Mary și spunea „ah“. Uneori, asta era tot, tăcea minute în șir. Alteori, o întreba cum se descurcă sau ce se mai întâmplă, iar ea trecea în revistă ultimele știri, mai ales când se refereau la situația refugiaților. Dacă erau despre Elveția, i le citea de pe tabletă, astfel încât el să capete cât mai multe informații. Altfel, îi spunea impresiile ei.

În majoritatea timpului, el dormea, neliniștit, superficial. Drogat. Câteodată zăcea fără să se miște, însă de multe ori se foia întruna, căutând o poziție mai comodă.

Uneori se trezea brusc și părea perfect conștient, deși se uita la ea de parcă o vedea de la mare distanță. Odată, când era în starea asta, îi spuse din senin:

— Acum m-ai răpit.

Mary mormăi ceva, ușor derutată.

— Un public captiv nu este niciodată foarte satisfăcător, răspunse în cele din urmă, încercând să păstreze un ton degajat.

— M-ai putea ajuta să scap.

— Asta și fac.

— Nu te prea pricepi.

— Ei bine, ești în siguranță maximă aici.

— Deci încă mă vizitezi la închisoare.

— Mi-e teamă că da.

Altă dată, Frank se trezi și se uită fix la ea, apoi o

recunoscu și recunoscu și locul.

— Îmi pare rău că n-o să văd ce se va întâmpla, rosti el cu glas scăzut. Se pare că lucrurile devin interesante.

— Așa cred. Dar să știi că nimeni nu va trăi suficient pentru a le vedea sfârșitul.

— Vor mai fi probleme?

— Firește, răspunse Mary și se uită la pagina cu mesaje primite, constatând că ar avea nevoie de câteva minute pentru a ajunge în partea de jos. Ceva de o asemenea amploare o să continue ani în șir.

— Secole!

— Exact.

Frank reflectă puțin.

— Chiar și așa. Punctul crucial, cum l-ai numit cândva. Un punct crucial este un punct crucial. S-ar putea ca tu să vezi sfârșitul acestui proiect.

Ea dădu din cap aprobator, privindu-l. Instinctiv, se ferea întotdeauna să discute despre moartea lui. Recunoștea în ea însăși teama că o barieră se va sparge și vor cădea împreună într-un spațiu insuportabil. Dar învățase să stea tăcută și să-l lase să meargă acolo unde voia. Nu are rost să-i ții companie cuiva dacă nu îl urmezi acolo unde dorește.

De data aceasta, Frank adormi în timp ce ea încă își formula următorul gând. Altă dată, când ea intră în cameră, Frank era deja treaz, ridicat în șezut și agitat. O văzu și întinse mâna spre ea atât de nervos, încât Mary crezu că o să cadă din pat.

— Tocmai am sărit prin tavan! exclamă el, dându-și ochii peste cap. M-am trezit și stăteam pe patul ăsta, apoi am sărit prin tavan, chiar pe-acolo! povesti el, arătând în sus. Dar tot nu am putut să scap. Am încercat, însă nu am reușit. Am căzut și m-am pomenit aici. Dar am sărit direct prin tavan!

— Uimitor! exclamă Mary.

— Ce înseamnă asta? strigă el, privind-o sfredelitor.

Pe față i se citea groaza și uimirea.

— Ce înseamnă?

— Nu știu, răspunse ea imediat, întinzând mâna și atingând-o pe a lui, împletindu-și degetele cu ale sale și împingându-l înapoi, spre mijlocul patului. Se pare că ai avut o halucinație. Încercai să pleci de aici.

— Încercam să plec de aici, încuviință el.

— Încă nu este timpul, se aventură ea, dându-i drumul și așezându-se pe scaun.

— La naiba!

— Ești un om foarte puternic.

— Deci ar trebui să o pot face, obiectă el.

— Ei bine, spuse ea, ezitând, cred că funcționează în ambele sensuri. Încă nu-ți sosise ceasul.

Frank o privi fix, încă zdruncinat. Desigur, să ai o viziune reală – halucinantă – să încerci să pleci în zbor din această lume – trebuie să fie copleșitor.

Mary nu știa ce să mai spună. Frank plângea, uitându-se drept la ea, lacrimile îi curgeau pe obraji. Mary simți cum îi ard ochii și îi dau lacrimile. Era ceva care trecea de la o față la alta, un fel de telepatie, un limbaj de primate, mai vechi decât limbajul.

Ca atunci când vezi pe cineva căscând și începi și tu să căști. Ce să spui?

Bătu în boxă și *Kind, of Blue* începu din nou să răsune. Acest album devenise tema lor muzicală acum, revărsându-se prin conversația inteligentă a instrumentelor. Mary se rezemă de spătarul scaunului, lăsând acordurile familiare să curgă peste ei doi. Întinse mâna, o prinse pe a lui și rămaseră așa o vreme. Frank îi strângea degetele din când în când. După un timp se relaxă, adormi și nu se mai trezi până la sfârșitul zilei.

Altă dată, răsucindu-se inconștient pe pat, zvârcolindu-se, Frank se trezi brusc, ca și cum ar fi ieșit din apă la suprafață să tragă aer, o observă pe Mary și întoarse capul imediat, cu durere parcă. Era sedat, dezorientat, semiconștient, dacă se putea spune așa. În această stare, Mary îl auzi murmurând:

— E doar destinul. Doar destinul.

Îl privi fix. Avea fața acoperită de transpirație, umflată și

trasă în același timp. Respirația îi era obosită; trăgea aer în piept în încercări disperate, de parcă n-ar fi primit niciodată atâta cât avea nevoie. După ce se convinse că Frank se pierduse din nou, Mary șopti:

— Prietene, nu există niciun fel de destin.

Apoi, într-o dimineață, Mary intră și găsi două infirmiere care îl îngrijeau – ba nu, curățau scena.

— Îmi pare rău, a plecat dintre noi, îi spuse una dintre ele.

— Nu! strigă Mary.

Femeia dădu din cap aprobator, cealaltă clătină din cap.

— De multe ori, se stâng atunci când nimeni nu este în preajmă, adăugă cea care vorbise. Se pare că unii dintre ei vor să se întâmple așa. Un fel de intimitate, înțelegeți.

Femeia nu era supărată, din câte își dădea seama Mary. Nici măcar alarmată. Asta era treaba ei. Îi ajuta pe oameni în acest moment al vieții. Îi ajuta să ajungă la final cu un minimum de durere și de suferință. Acum acestea dispăruseră.

Mary dădu din cap absentă, privind fața încremenită a lui Frank. Arăta la fel ca atunci când dormea. Trecuseră mai bine de două luni. Acum era nemișcat. Mary inspiră adânc, simțind că respiră. Simțind că inima îi bate. Era derutată; crezuse că va fi o luptă, un ultim efort de a se agăța de viață. Crezuse că mereu e așa. De parcă ea ar fi știut ceva despre asta. Trecuse mult timp de când nu se mai confruntase cu o moarte și nici nu fuseseră atât de multe.

— Avem noi grijă de el acum.

Mary dădu din cap.

— Lăsați-mă un moment cu el.

— Desigur.

Femeile ieșiră. Mary îi aranjă mâinile rigide și încovoiate pe piept. Erau reci, dar pieptul încă era cald. Se aplecă și îl sărută foarte ușor pe frunte. Apoi își luă tableta, o puse în geantă cu restul lucrurilor și-l părăsi. Plecă și rătăci spre Bahnhofstrasse, apoi se întoarse spre lac.

Merse mai departe pe jos, pe străzile frumoase și prospere din Zürich, uneori fără să vadă nimic, alteori văzând lucruri pe care nu le observase cu anii. Mintea i se zbuciuma, dar nu simțea nimic. Blocuri grele de piatră cioplită formau clădirile de lângă Bahnhofstrasse. Erau obiecte geometrice uimitor de regulate, nu perfecte, ușor neregulate pentru a da textură fațadelor, dar și prin aceasta regulate și așezate atât de exact, încât era greu de imaginat procesul prin care oamenii reușiseră să le realizeze. Până la urmă, totul se datora ochiului uman, minții umane. Precizie elvețiană. Clădiri dintr-o perioadă în care tăietorii în piatră încă ridicau acest tip de construcție manual. Artiști cu o estetică foarte migăloasă, poate chiar fanatici. Monomaniaci ai formei cubice. Impasibile. Permanente. Multe dintre aceste clădiri se aflau aici din 1400. Zidurile lor de piatră fuseseră reparate probabil în secolul al XIX-lea sau al XX-lea, dar poate că nu. Poate că fuseseră tăiate în piatră pentru totdeauna.

Spre deosebire de viața umană. Efemeră, un fir de fum. Astăzi ești, mâine nu mai ești. Frank May dispăruse. Ei bine, acum nu se va mai trezi într-o noapte pentru a fi ucisă de el. Alungă imediat gândul, șocată. Câștigă cel care trăiește cel mai mult. Nu. Nu. Niciodată nu va mai auzi mustrările lui înțepătoare. Plăcerea trăită într-o zi în Alpi, momentul rar de pace, mânia întunecată, remușcarea necontenită, inutilă. În sfârșit, fusese eliberat de toate astea. Treizeci de ani să poarte această povară, care se manifesta ori de câte ori el lăsa garda jos.

Un pacient cu PTSD. Dacă acesta era într-adevăr modul corect de a vedea lucrurile. În fond, nu erau ei toți posttraumatici? Nu cumva era doar un mod de patologizare a ființei umane? Martin murise în prezența ei, la fel ca Frank – pat de spital, analgezice, suferință până la deteriorarea finală a funcțiilor corpului, sfârșitul vieții la vârsta de douăzeci și opt de ani, când erau căsătoriți de doar cinci ani. Asta nu era tot o traumă? Cu siguranță că da! Vedea toate astea de parcă s-ar fi întâmplat ieri și, bineînțeles, întâlnirile cu Frank îi treziseră din nou amintirile cu o

acuitate pe care nu o mai simțise de ani întregi. Deci nu era și ea posttraumatică?

Da. Însă un pacient cu PTSD nu însemna oare cineva al cărui traumatism fusese… brutal? Dar moartea era de atâtea ori brutală. Violentă? Și asta. Șocantă, sângeroasă, prematură, urâtă? Ceva crud și neobișnuit, astfel încât persoana care a supraviețuit unui astfel de traumatism să nu și-l mai poată scoate din minte, să continue să aibă flashbackuri până în punctul de a retrăi experiența, ca într-un coșmar al reapariției eterne? Da.

Poate că era o chestiune de gravitate. Toată lumea era posttraumatică, era ceva universal, asta însemna să fii uman, de asta nu puteai scăpa. Pentru unii oameni era mai rău. Erau bântuiți de această stare, loviți, fragilizați. Uneori devenea atât de rău, că recurgeau la suicid pentru a se elibera. Deloc neobișnuit.

Ce chestie, moartea și memoria! Martin fusese tânăr, luptase împotriva morții cu un fel de rezistență furioasă, cu un sentiment de nedreptate. Până la capăt, refuzase să se împace cu asta. Mult timp după ce își pierduse cunoștința pentru ultima oară, corpul lui luptase mai departe, complexul reptilian din cerebel contribuind la cauză cu fiecare spasm celular. Acele ultime ore de respirație obositoare, gâfâitul acela, numit și horcăitul morții, nu aveau să o părăsească niciodată. Trecuse prea mult timp. Se gândea rar la asta, învățase să uite de cele mai multe ori. Poate că aceasta era cheia, abilitate de a uita; dar ea visa la asta uneori, se trezea icnind și apoi își aducea aminte, așa cum bineînțeles că făcea întotdeauna. Nu uiți, ci mai degrabă reprimi. Un fel de sortare sau de compartimentare; ce însemna asta în interiorul creierului și al minții, ea habar nu avea. Cumva, reușea să nu se gândească la anumite lucruri. Poate că PTSD reprezenta incapacitatea de a face efortul să uiți sau să nu-ți amintești.

Acum, în cazul ei, nu funcționa deloc, trebuia să recunoască. Declanșatorul din creierul ei fusese apăsat și era ca și împușcată. Sărmanul Martin! Mary rătăcea într-o stare de abreacție, prin acest frumos oraș de piatră pe care

îl iubea destul de mult. Amintindu-și de Martin. Nu era atât de greu când se gândea. De fapt, era ușor. Cât de mult îl iubise! Ah, Züri, Züri, orașul meu, orașul meu! O poezie veche de la lecțiile ei de germană. Acesta era orașul ei. Martin și ea locuiseră la Londra, la Dublin, la Paris, la Berlin. Niciodată în Zürich sau undeva în Elveția. Îi plăcea orașul pentru asta. Într-adevăr, îi era foarte drag. Chiar îl iubea. Felul în care localnicii o făceau să râdă cu „elveționismele“ lor. Stoicismul lor, insistența lor asupra ordinii îmbrăcate în sentimente intense de entuziasm și de melancolie. O combinație ciudată, imposibil de numit, ce constituie un afect național, un stil național. I se potrivea. Ea însăși era puțin elvețiancă, poate. Acum suferea de vechea durere, suferința pentru pierderea cuiva plecat acum patruzeci și patru de ani.

Rătăcea pe străzile medievale înguste din apropiere de Peterskirche și Zeughauskeller. Acolo era magazinul de bomboane de unde Frank cumpărase pentru ei doi portocale confiate, mândru de ele, de cât de bune erau, un exemplu de artă elvețiană în manifestările ei cele mai reușite.

Își continuă drumul până lângă lac. Se îndreptă spre parcul cu micul său port de agrement, intenționând să se uite la statuia lui Ganimede cu vulturul. Poate că Ganimede chiar îi cerea lui Zeus să-l ducă până pe Olimp. Nu va fi bine când va ajunge acolo, dar el nu știa asta. Zeii erau divini, oamenii nu au prosperat niciodată printre ei. Dar Ganimede voia să afle. Un moment în care îi ceri vieții să te ajute.

Era atât de greu de imaginat că o minte ar putea să dispară. Toate gândurile pe care nu le spui nimănui, toate visurile, tot acel univers de buzunar – dispărute. Un personaj diferit de orice alt personaj, o conștiință. Nu părea posibil. Înțelegea de ce oamenii puteau crede în suflete. Suflete care intră și ies din ființe, înăuntru și afară, înăuntru și afară. Ei bine, de ce nu? Orice ar putea fi adevărat. Toate lucrurile rămân în Dumnezeu. Versetul unui sfânt, apoi Yeats, apoi Van Morrison, așa cum știa ea cel mai bine. Toate lucrurile rămân în Dumnezeu. Chiar dacă nu ar exista

Dumnezeu. Toate lucrurile rămân în ceva sau în altceva. Un fel de eternitate în afara timpului.

În timp ce stătea și privea peste micul port, auzi un vuiet și văzu fum deasupra lacului, în stânga. Ah, da, era *Sechselâuten,* a treia zi de luni din aprilie. Uitase complet. *Sachsiliiute,* cum se spune în *Schwyzerduiitsch.* Parada breslelor avusese loc mai devreme, iar acum un turn înalt, ridicat în Sechselâutenplatz, fusese aprins în partea de jos. În vârful turnului, era corpul din cârpe al lui Bobgg, sperietoarea elvețiano-germană, cu capul umplut cu artificii care vor exploda atunci când focul va ajunge la ele. Timpul necesar pentru ca acest lucru să se întâmple ar prezice dacă vor avea o vară însorită sau una ploioasă; cu cât dura mai puțin, cu atât vremea va fi mai frumoasă.

În scârțâitul și huruitul tramvaielor, Mary se grăbi să traverseze podul Quaibriicke, până la Biirkliplatz. Dacă Bobgg ardea repede, nu o să ajungă acolo la timp. Trebuia să spere la o vară urâtă, dacă voia să vadă focurile de artificii țâșnindu-i din cap.

Ajunse acolo mai repede decât credea. Piața era plină de lume, ca întotdeauna. În jurul rugului aprins, exista un spațiu liber mai mic decât ar fi păstrat alți oameni; elvețienii erau ciudat de dezinvolți în privința artificiilor. Ziua din august când își sărbătoreau independența avea atmosfera unei zone de război. Simțeau un fel de plăcere nebună la vederea artificiilor. De data aceasta, măcar aveau să explodeze mult deasupra capului, spre deosebire de 1 August, când participanții trăgeau unii în alții.

Turnul din Sechselăutenplatz avea vreo douăzeci de metri înălțime, o stivă inflamabilă din lemn și hârtie. Deasupra, figura umanoidă, cu capul mare, a lui Bodgg, gata să se aprindă. Oamenii se înghesuiau atât de tare, încât formau o masă impenetrabilă. Mary se strecură cât putu de aproape.

Apoi Bodgg sări în aer. O explozie destul de modestă de scântei colorate se revărsă din capul monstrului iernii. Câteva bubuituri, apoi artificii palide în lumina după-amiezii târzii, apoi mult fum alb. Aclamații nesfârșite.

Fumul se îndepărta spre est. Mary se duse la malul lacului, la doar câteva străzi de *schwimmbad-ul* ei. Era aproape de apus. Spre sud se vedeau trei creste; mai întâi marginea verde și joasă a lacului, apoi creasta verde mai înaltă și mai închisă dintre ele și Zug, apoi la distanță, departe spre sud, mai sus decât lumea, marile vârfuri triunghiulare presărate cu zăpadă ale Alpilor înșiși, acum galbene în lumina târzie. Momentul acela. Zürich.

97

Există aproximativ șaizeci de miliarde de păsări vii pe Pământ. Păsările au fost mai dornice decât oricare alte viețuitoare să trăiască pe pământul redat sălbăticiei și să prospere. Amintiți-vă că toate păsările au descins din teropode. Ele sunt dinozauri, încă în viață, printre noi. Șaizeci de miliarde este un număr bun, un număr sănătos.

Marea tundră nordică nu s-a topit suficient pentru a opri întoarcerea turmelor de caribu în migrațiile lor anuale. Animalele s-au mutat din Refugiul Arctic Național pentru Viața Sălbatică din Alaska și au repopulat acoperișul lumii. În Siberia, se amenajează un parc din Pleistocen și se reintroduce o versiune resuscitată a mamutului-lânos; acesta a fost un proiect problematic, dar între timp și renii s-au întors acolo, împreună cu toate celelalte creaturi siberiene, boi-moscați, elani, urși, lupi, chiar și tigri siberieni.

În pădurile boreale de la sud de tundră și taiga, lupi și grizzly s-au furișat în afara perimetrului Munților Stâncoși Canadieni. Aceasta este cea mai mare pădure de pe Pământ, înconjurând planeta de-a lungul paralelei de 60 de grade latitudine nordică, și este acum complet restabilită.

La fel s-a întâmplat în sud, până la ecuator, apoi dincolo de ecuator și mai departe, până la extremitatea sudică a lumii. Anumite zone neospitaliere de pretutindeni fuseseră aproape tot timpul lipsite de prezența oamenilor; acum

acestea sunt conectate prin coridoare de habitat, iar animalele care trăiesc pe aceste pământuri sunt protejate și hrănite după cum este necesar. Adesea asta înseamnă doar să le lași în pace. Multe animale sunt acum marcate, iar numărul lor este în continuă creștere. Este în curs de înființare un fel de internet al animalelor, indiferent ce înseamnă asta. Poate că este mai bine să spunem că ele sunt considerate cetățeni ai planetei și au drepturi de cetățeni, prin urmare, se face un recensământ. Bazinele hidrografice din amonte de orașe sunt adoptate de locuitorii urbani, care își urmăresc concetățenii de la distanță și îi vizitează ocazional. Oamenii țin cont acum de viața și moartea animalelor sălbatice. În fond, fauna înseamnă ceva, face parte dintr-un întreg mai mare. Din paleolitic, animalele nu au mai însemnat atât de mult pentru oameni, nu au mai fost privite atât de atent și cu atâta drag de către noi, verii lor. Pământul care susține animalele susține și fermele și orașele noastre, într-o mare rețea de rețele.

Bun este tot ce este bun pentru pământ.

Acum sunt mai puțini oameni decât înainte. Vârful demografic a rămas în trecut, suntem ceva mai puțini decât eram înainte și pe o traiectorie descendentă. Oamenii vorbesc despre un număr optim de ființe umane; unii spun două miliarde, alții, patru; nimeni nu știe cu adevărat. Va fi un experiment. Noi toți, în echilibru, noi oamenii, adică noi ființele vii, într-un singur ecosistem care este planeta. Mai puțini oameni, mai multe animale sălbatice. În acest moment, senzația este aceea de recuperare după o perioadă de boală. Ca o vindecare, ca o însănătoșire. Structura sentimentului în timpul nostru. Ca întotdeauna, este în joc dinamica populației. Poate că asta face din noi toți, cei care trăim împreună în această biosferă, un fel de supraorganism, cine poate spune?

Pe o pajiște la mare altitudine, pasc oi sălbatice bighorn. Mieii lor zburdă. Când îi vezi cu ochii tăi cum zburdă, înțelegi ceva ce nu înțelegeai înainte. Ce anume? Greu de spus, dar sună cam așa: indiferent dacă viața înseamnă ceva sau nu, bucuria este reală. Viața continuă să existe.

98

Note luate din nou pentru Badim, la ultima întâlnire la care a participat Mary. Toți, prezenți, cu excepția lui Estevan, care se află în Chile. Și a Tatianei, desigur.

Cineva i-a luat locul.

Toți se ridică în picioare când intră Mary cu întârziere. Mary clatină din cap: Oameni buni, vă rog. Luați loc. Să trecem la treabă, avem multe lucruri de făcut.

Râdem de ea. Mai întâi plăcere, apoi afaceri. Tort de pensionare pe măsuța pentru cafea etc. O mică petrecere, rapidă și liniștită, pentru că lui Mary, evident, nu-i place. Ea se adaptează ideii în timp ce oamenii toastează în cinstea ei cu cafea. Schimbarea gărzii, spune ea. Generalul de iarnă, predând lucrurile pentru asaltul de primăvară. Etc. Toasturi. Ciudat.

Apoi, fiecare își ocupă locul obișnuit în jurul mesei. Mary începe ședința, arătând ușurată.

M: Bine, mulțumesc pentru asta. Da, mă pensionez. De acum sunt *emerita.* Foarte bucuroasă că Badim a fost de acord să preia conducerea ministerului. Secretarul general și toate persoanele responsabile au convenit să-l desemneze ministru interimar. O să încerc să mă asigur că vor face din asta o numire permanentă. Va fi mai bine pentru toată lumea.

Badim îi mulțumește. Se uită la ea ca de obicei – ca o man- gustă la o cobră. Se bucură că încă vede în ea o problemă care trebuie rezolvată. Și totuși…

M: Vreau să rămân implicată, dar fără a mă amesteca prea mult. Ambasador ministerial, agent în sens larg, genul acesta de lucruri. Disponibilă pentru orice.

Janus Athena: Rămâi ca ministru?

Oamenii râd. J-A îi zâmbește scurt lui Badim pentru a arăta că a glumit, dar mai mulți dau din cap. Badim e

printre ei. „Măcar du-te la întâlnirea din San Francisco pentru noi. Cred că trebuie să o faci“, spune el.

M: Eu am terminat. Este rândul vostru. Fiecare trebuie să facă ce poate la timpul său. Apoi vine momentul să lași locul altora. Toți veți ajunge în acest punct mai devreme sau mai târziu. Nu e bine să te agăți prea mult. Poate că eu am făcut asta deja. Dar voi sunteți cu toții tineri. Eu am terminat. Sunt prin preajmă, dacă aveți nevoie de mine. Voi rămâne la Zürich. Profesor la ETH și așa mai departe.

Badim: Vei fi întotdeauna bine-venită. De fapt, avem nevoie de tine.

Mary zâmbește: Mă îndoiesc. Dar totul este în regulă. Este timpul.

99

Suntem aici astăzi pentru a discuta dacă oricare dintre așa-numitele soluții totalizatoare la problemele noastre actuale sunt de vreun folos cauzei.

Nu.

Presupun că ar trebui să întreb: „Nu“ se referă la întrebare sau la subiect?

„Nu“ se referă la întrebare. Nu există o singură soluție adecvată unei sarcini specifice.

Și la ce ne putem aștepta în acest caz?

La eșec.

Să presupunem – doar în scopul continuării conversației – succesul. Ce formă poate lua succesul?

Forma eșecului.

Ai putea vorbi mai detaliat, te rog? Un succes format din eșecuri?

Da. Un amestec de părți mai puțin satisfăcătoare. O suspensie, un bricolaj. O neorânduială cu nimic sfânt în ea.

Și asta în sine va crea noi probleme?

Desigur.

Precum?

De exemplu, oameni care împărtășesc niște idei și lucrează la soluția aceleiași probleme intră într-un război civil nesfârșit din cauza metodologiei, distrugându-și propriile șanse de succes.

De ce se întâmplă asta, ce crezi?

Din cauza narcisismului micilor diferențe.

O definiție foarte ciudată.

Este definiția dată de Freud. Înseamnă mai mult respect pentru propria persoană decât pentru aliații tăi și pentru problemele cu care vă confruntați amândoi.

Ei bine, dar uneori diferențele nu sunt chiar atât de mici, nu?

Frontul este larg.

Dar nu crezi că există o diferență reală, de exemplu, în atitudinea față de piață a oamenilor?

Piață? Așa ceva nu există.

Serios? Sunt surprins să te aud spunând asta, la ce te referi?

Nu există mai multă piață reală în spatele a ceea ce numim acum piață decât aur în spatele a ceea ce numim bani. Cuvintele vechi ascund situații noi.

Crezi că asta se întâmplă des?

Da.

Dă-ne un alt exemplu.

Revoluțiile nu mai apelează la ghilotine. Din păcate.

Crezi că revoluțiile din zilele noastre sunt mai puțin vizibile?

Exact. Revoluții invizibile, revoluții tehnice, revoluții juridice. Este posibil să pretinzi beneficiile unei revoluții fără să fii nevoit să treci prin așa ceva.

Dar nu am putea spune că puterea deja existentă rezistă schimbărilor revoluționare?

Desigur, dar eșuează! De fapt, cine deține puterea? Nimeni nu mai știe. Puterea politică este ea însăși un alt concept împietrit, în spatele căruia se află o necunoscută.

Aș spune că oligarhii sunt destul de cunoscuți de toată lumea.

Întotdeauna se face referire la puterea oligarhilor, dar,

dacă aceasta există, este atât de concentrată, încât nu are putere.

Cum așa? Trebuie să spun că mă uimești.

E casantă. Fragilă. Sensibilă la decapitare. Prin asta mă refer nu la decapitarea cu ghilotina, ci la tipul sistemic, îndepărtarea de la putere a unei mici elite. Poziția lor este extrem de instabilă și de precară. Capitalul le poate fi luat printr-o hotărâre judecătorească sau prin mijloace extrajudiciare.

Doar capitalul?

Totul se bazează pe capital! Te rog, nu fi prost. Întrebarea este întotdeauna cine este proprietarul capitalului și cum este distribuit acesta.

Și cum se distribuie?

Oamenii decid cum se distribuie prin intermediul legilor. Schimbarea ar putea avea loc prin schimbarea legilor, după cum am spus de la bun început. Sau puteți schimba doar câteva numere de cont bancar, așa cum s-a întâmplat în Elveția.

Ah, da. Băncile. Asta îmi aduce aminte de o poveste interesantă. Îți amintești ce a răspuns jefuitorul de bănci Willie Sutton când un reporter l-a întrebat de ce a făcut ce a făcut?

Îmi aduc aminte! Mă bucur de întrebare. Și reporterul este grozav.

Reporterul a întrebat: „De ce jefuiești băncile?”

Și Sutton a răspuns: „Pentru că acolo sunt banii.”

100

Mary a luat un tren de noapte până la Montpellier și a dormit ca un prunc. Nava ei urma să plece chiar în acea seară, așa că și-a petrecut ziua rătăcind prin vechea piață centrală a orașului, apoi a urmat șirul de noi coloane dorice care mergeau din piață către port. Un clipper aștepta deja acolo – elegant, cu șapte catarge, ca o încrucișare între o

goeletă și o navă spațială răsturnată pe o parte. La bord, și-a continuat somnul.

Când s-a trezit, erau pe mare. Fiecare suprafață a navei era fotovoltaică sau piezoelectrică, sau ambele. Trecerea sa prin valuri, însăși existența sa în lumina soarelui genera energie care era trimisă la elice. Cu un vânt bun care umfla pânzele mari și zme- iele legate la prova ce trăgeau de deasupra capului, puteau literalmente zbura pe suprafața apei. O sută de kilometri la oră părea o viteză foarte mare.

În dimineața următoare, au trecut printre Coloanele lui Hercule și au ieșit în Atlantic. O vagă amintire a poeziei lui Tennyson „Ulysses”, un fel de odă victoriano-homerică închinată pensionării: Să trăiești, să lupți, să te străduiești, să faci ceva și să nu cedezi. Iubirea britanică pentru moartea eroică; Brigada Ușoară, Scott în Antarctica, Primul Război Mondial. Dumnezeu știe că sentimentalismul este complet străin de irlandezi, deși irlandezii au și ei sentimentalismele lor. Ieșim în larg, lăsăm în urmă țărmul.

Tipsia albastră a oceanului. Mare și cer, nori. Roz în zori, portocaliu la apus. Nava este trasă și împinsă înainte de vânt, de soare și de valuri. Alunecare glorioasă, de pe creastă până la baza valului, înapoi pe creastă, rostogoliri prelungite pe valuri în mijlocul oceanului. Cum de uitaseră? Și-a amintit ultimul zbor de la Londra la San Francisco, trecând peste Groenlanda pe la amiază, fără nori sub ei, o mare întindere de gheață la fel de extraterestră ca Titan sau Callisto, iar pasagerii stăteau toți cu jaluzelele coborâte pentru a-și privi filmele. Ea se uitase pe fereastră, apoi în jur, la ceilalți pasageri, simțind că sunt condamnați. Erau prea proști ca să trăiască. Premiul Darwin, marele câștigător. Calea către moartea prăfuită[59].

Aici, acum, se ținea de balustrada unei goelete cu șapte catarge, o ambarcațiune care poate fi condusă de o singură persoană sau de către inteligența artificală a navei. Proiectarea asistată de IA producea continuu nave mai bune, ca în toate celelalte domenii, iar soluțiile erau uneori cât se poate de con- traintuitive (zmeie? catarge curbate

[59] William Shakespeare, *Macbeth,* Actul V, Scena 5.

spre înainte?), dar, desigur, intuiția umană era atât de adesea greșită. Urmărirea propriilor erori cognitive ar putea fi una dintre cele mai mari realizări ale științei contemporane, dacă așa ceva ar fi posibil cu adevărat. La fel ca în toate, dacă ar depăși această situație dificilă, ar putea chiar să navigheze către ceva grandios.

O oprire la Havana, un minunat oraș de pe litoral. Frumos monument al ideii comuniste. Următoarea etapă a voiajului era Panama, prin canal și spre nord, pe însoritul Pacific, până la San Francisco. Au trecut pe sub podul Golden Gate într-o zi noroasă și rece. Stratul de nori era atât de jos, încât podul portocaliu era invizibil, ca o întoarcere pe vremea când podul încă nu fusese construit. Apoi, în debarcaderul repartizat și din nou pe uscat, cu stabilitatea lui nestatornică. S-a plimbat pe jos prin delurosul San Francisco, cel mai frumos oraș din lume. Era timpul pentru încă un pic de muncă. Pentru ultima dată.

Mary acceptase oferta lui Badim de a ține un discurs final din partea ministerului la o întrunire a bancherilor. Întâlnirea avea loc din nou la ultimul etaj al Turnului Mare, iar Mary era din nou fascinată de priveliștea orașului de dedesubt, de munții Tamalpais și de vârfurile insulelor Farallon ridicându-se negre din valuri la orizont, spre vest.

În mare, la întrunire participau aceleași persoane, inclusiv ministrul chinez al finanțelor. Din nou, femeia i s-a părut lui Mary veselă și elocventă. Unul dintre cei mai puternici oameni din China. Spera, a spus ea când a fost prezentată, să găsească mai multe lucruri care ar putea fi făcute pentru a declanșa Marea întoarcere.

— Succesiune dinastică pentru întreaga lume, a sugerat ea cu un zâmbet.

Jane Yablonski a întrebat-o ce are în minte.

Chan a vorbit despre echitate, despre cum se pot îmbunătăți lucrurile în China și în lume, un obiectiv încă departe de a fi realizat. A mai vorbit despre limitele inferioare și superioare ale venitului, despre impozitele funciare și coridoarele naturale. Despre lume ca mediu

comun, o singură ecosferă, o singură planetă, o ființă vie, din care toți facem parte. Privindu-i cu atenție pe bancherii care o ascultau, Mary a înțeles încă o dată că acești oameni sunt cei mai apropiați de categoria conducătorilor lumii. Dacă își folosesc puterea pentru a proteja biosfera și a întări justiția, lumea va porni foarte repede într-o nouă direcție, direcția binelui. Bancheri! Era suficient să o facă să râdă sau să plângă. Și totuși, după propriile lor criterii, atât de vagi și de înguste, ei făceau lucrurile necesare. Încă erau convinși că ei sunt aceia care asigură valoarea banilor fără de care lumea, în acest moment istoric, nu ar putea fi salvată.

Mary nu se putea abține să nu zâmbească. Salvați de nenorociți! de bancheri! Desigur, întreaga lume îi împinge să o facă.

Oricum ar fi, acum discutau despre noi idei și experimente la care ea nici măcar nu visase până atunci. Pe chipul doamnei Chan a apărut un zâmbet – afectuos, viclean. Se pare că se uitase la Mary și o văzuse zâmbind. Cele două erau complice la distracție; amândouă au fost încântate când Chan a preluat comanda și a îndreptat conversația într-o nouă direcție. Noile propuneri erau atât de surprinzătoare încât, atunci când cineva a întrebat-o pe Mary ce părere au ea și ministerul ei despre reformele propuse de *Madame* Chan, Mary a întins mâna către tânăra chinezoaică, a zâmbit și a spus:

— Cedez cuvântul, transmit mai departe torța, îmi plac toate aceste idei. Ascultă, fii cât se poate de îndrăzneață!

101

— Ce lecție am dat Beijingului, mă întrebați? I-am învățat că un regim polițienesc nu funcționează! Ei au crezut că s-ar putea să meargă și, timp de cincizeci de ani, au încercat să aducă Hong Kongul sub călcâi, folosind toate instrumentele de care dispuneau – mită, supraveghere

video, programe de recunoaștere facială asistate de IA, propagandă, trupe de polițiști și de soldați, supraveghere cu drone, încercări de asasinat aerian –, toate acestea nu au făcut decât să întărească hotărârea noastră, a locuitorilor din Hong Kong, de a ne proteja moștenirea.

— De ce spui asta? Desigur, ceea ce am avut noi a fost ceva real, pentru că hegemonia este reală. Este un sentiment, iar sentimentele față de o persoană sunt determinate de cultura ta. O cultură specială, un sentiment special s-a dezvoltat în Hong Kong. Am trăit ca slujitori ai britanicilor și știm foarte bine ce înseamnă să fii subalternul unei puteri hegemonice. Această perioadă a durat doar câteva generații, dar a semănat un sentiment specific în inimile oamenilor – așa ceva nu se va mai întâmpla.

Atunci când britanicii ne-au predat Beijingului, am spus „bine“. Suntem chinezi, Beijingul este chinez. Dar suntem și Hong Kong. Ceea ce creează un fel de loialitate dublă. Parțial, pentru că noi vorbim cantoneză, în timp ce Beijingul vorbește putonghua, sau mandarină, pentru unii occidentali, deși mandarina este de fapt o versiune aleasă sau scrisă a limbii putonghua, dar nu asta contează. Principalul lucru este că suntem diferiți. Vorbim cantoneza, suntem din Hong Kong.

— Da, bineînțeles că au existat oameni în Hong Kong care au vrut să se alăture pe deplin Beijingului! Aceștia primeau adesea bani de la Beijing, dar sunt sigur că unii dintre ei au acționat din convingere. Însă cei mai mulți dintre noi au susținut principiul *„o* țară – două sisteme”, cum se spunea. Mulți oameni denumesc sistemul nostru „statul de drept”. Legile din Hong Kong au fost elaborate și adoptate de Consiliul Legislativ, sunt puse în aplicare de poliție și servesc drept bază pentru deciziile judiciare. De aceea toată lumea ne-a încredințat banii! Beijingul nu avea așa ceva. Ei nu aveau decât Partidul Comunist. Ceea ce se decidea în spatele ușilor închise ale comitetului lor permanent devenea echivalentul legii, dar era doar o reglementare, o regulă fără lege, și nu putea fi contestată. A fost ceva arbitrar. Prin urmare, când Beijingul a încercat

să transforme Shanghaiul într-un nou centru financiar până a ajunge noi la apogeu, nu a rezultat nimic. Lumea nu avea încredere în Shanghai așa cum avusese încredere în Hong Kong. Noi, în Hong Kong, am luptat pentru asta, am continuat să luptăm pentru statul de drept. Au luptat necontenit din 1997 până în 2047.

— De ce 2047? înțelegerea a fost că la 1 iulie 2047 urma să fim incluși în întregime în Republica Populară Chineză. Un exemplu tipic de jumătăți de măsură britanice. Dintre toate imperiile, Imperiul Britanic nu este cel mai rău, totuși este un imperiu, iar imperiile sunt rele prin definiție. Așa că au semnat acordul cu Beijingul, care presupunea ca timp de cincizeci de ani să fim „o țară – două sisteme”. Și în acei cincizeci de ani, în Hong Kong ne-am obișnuit să luptăm pentru drepturile noastre. În parte, asta însemna să ieși în stradă și să demonstrezi. În decursul anilor, am văzut ce funcționează și ce nu și ne-am rafinat metodele de luptă. Violența nu a funcționat. Dar numerele au reușit. Acesta este secretul, în cazul în care căutați secretul pentru a rezista unei puteri imperiale, ceea ce am făcut noi în toți acei ani. Rezistența nonviolentă a întregii populații sau a cât mai multor oameni. Asta funcționează.

— Da, fără îndoială, Beijingul putea să ne zdrobească! I-ar fi putut ucide pe toți locuitorii Hong Kongului și ar fi repopulat orașul cu oameni din China continentală, care habar n-ar fi avut și ar fi fost fericiți să preia o infrastructură atât de frumoasă. Nu că ar fi știut cum să o mențină în funcțiune! Există o glumă pe care mi-a spus-o odată un cunoscut din Occident, despre faptul că guvernul demite poporul și alege un altul. Pentru noi nu era o glumă. Pentru că Beijingul ar fi putut face asta cu ușurință. Cam la fel cum au făcut în Tibet.

Dar și asupra Beijingului au fost exercitate constrângeri. În primul rând, au încercat constant să ademenească Taiwanul înapoi sub aripa lor. O parte a acestui efort consta în a-i spune Taiwanului: „O veți duce bine dacă vă alăturați nouă – vă vom trata la fel cum tratăm Hong Kongul, o țară – două sisteme, iar dacă reveniți la noi, trei sisteme! Să

înflorească o sută de flori!”[60] Dar acest argument ar funcționa numai dacă într-adevăr ar trata bine Hong Kongul.

— Da, au existat și alte motive care nu au fost atât de convingătoare pentru Taiwan, desigur. Există întotdeauna multiple cauze, întotdeauna. În acest caz, au fost evenimentele din 4 Iunie. Piața Tiananmen, 1989. Apoi această dată a fost numită 35 Mai sau Aprilie 66 și așa mai departe pe tot parcursul calendarului, până când gluma și-a pierdut claritatea și noile date au devenit greu de calculat – totul, pentru că unele dintre datele respective au fost blocate pe internet în China continentală, deoarece Beijingul vrea să șteargă această dată din istorie. Și, deși pare că acest lucru nu se poate întâmpla cu adevărat, este posibil într-o mai mare măsură decât ați crede. Cel puțin pe continent. Lumea își amintește de acest eveniment legat de China, iar Beijingul cu siguranță nu a dorit încă un astfel de incident în secolul al XXI-lea, când totul putea fi înregistrat cu telefonul și difuzat în toată lumea. Nu. Uciderea cetățenilor din Hong Kong nu era o opțiune.

— Sigur, ocuparea Beijingului de către un miliard de oameni ne-a ajutat. Fără îndoială! Un eveniment imens, care, în parte, s-a întâmplat pentru că migranții ilegali de pe continent au văzut ce făceam noi aici, în Hong Kong, și au decis să facă la fel în Beijing. Și, desigur, Partidul a fost îngrozit, cum altfel? Oamenii fără *hukou* adecvat și fără acte de rezidență făceau toată munca murdară în China și, când a avut loc ocupația, ei numărau aproximativ patru sute de milioane. Sunt mulți oameni fără niciun sentiment de reprezentare sau apartenență. Deci da, Partidul a trebuit să reacționeze pentru a nu-și pierde autoritatea. Pe fundalul acestei confruntări, Hong Kongul a devenit o problemă mai mică și a mai câștigat ceva spațiu de mișcare, ați putea spune, pe care l-am folosit foarte inteligent. Nu a fost niciodată vorba despre independență,

[60] Aluzie la campania „O Sută de Flori", organizată de Mao în perioada 1956-1957, în cadrul căreia cetățenii erau încurajați să-și exprime deschis opiniile despre Partidul Comunist Chinez.

trebuie să înțelegeți asta. Era vorba doar despre „o țară – două sisteme”. Despre statul de drept, pe care intenționam să-l păstrăm până în 2047 și pe mai departe.

— Da, bineînțeles că Beijingul a avut alte probleme serioase. Și, așa cum am spus, nu puteau să ne omoare, pur și simplu. E doar un fel de-a vorbi. Bătălia discursivă. Și, din fericire, noi, oamenii din Hong Kong, am recunoscut acest lucru și ne-am unit. Solidaritate – nu există sentiment mai grozav! Oamenii vorbesc despre asta, folosesc cuvântul, scriu despre solidaritate, încearcă să o invoce. Natural. Dar să o simți cu adevărat? Trebuie să fii pe valul istoriei. Nu o poți obține doar dorind-o, nu o poți chema și nu va apărea la prima chemare. Solidaritatea nu poate fi aleasă, ea te va alege singură! Sosește ca un val care te ridică! Este un sentiment – cum să spun? Ca și cum orice locuitor din orașul tău ți-ar fi devenit familiar, dureros de familiar, chiar dacă i-ai văzut fața pentru prima dată și nu-l vei mai vedea niciodată.

Acțiune în masă, da, dar masa se transformă brusc într-o familie, toți sunt de aceeași parte, ocupați cu treburi importante.

— Cum s-a manifestat în realitate?

— Ce, nu ai văzut? Ai uitat? Am ieșit în stradă în fiecare sâmbătă timp de treizeci de ani la rând!

— Desigur, uneori intensitatea era mai mare, alteori se diminua. De multe ori atragem tineri, idealismul tineretului se pretează la așa ceva, este persistent, iar tinerii au nevoie să creadă în ceva. Toată lumea o face, dar tinerii nu au avut timp să se deprindă cu eșecul, așa că persistă. De asemenea, le este mai ușor să suporte stresul fizic. Dar, ori de câte ori presiunea începea să crească, noi, oamenii mai în vârstă, ieșeam și noi pe străzi. Pe măsură ce ziua de 1 iulie se apropia, ieșeam din nou în stradă, astfel încât, în unele zile de sâmbătă, întreaga populație a Hong Kongului era afară, în stradă. Au fost evenimente minunate.

— Da, trebuia să facem și alte lucruri. Desigur. Acestea nu erau atât de incitante, de fapt, erau adesea plictisitoare, dar trebuiau făcute. În fond, trebuie să recunoașteți că

multe lucruri necesare sunt plictisitoare, dar, de asemenea, destul de multe lucruri sunt plictisitoare și interesante în același timp. Așa că am participat la întâlniri, ne-am alăturat consiliilor de cartier, am fost la Legislatura din Hong Kong și am făcut toate lucrurile cerute de apartenența la o cetățenie. Nu erau doar demonstrații, deși asta făcea parte din ele. Erau tot felul de lucruri de făcut și noi le-am făcut. Trebuie să vă dozați efortul pe termen lung.

— Nu, nu ni l-au dat! Nu o spune așa! întrebările voastre sunt cam jignitoare, nu știu sigur dacă sunteți conștienți de asta sau nu, dar oricum, vă voi răspunde politicos, pentru că văd diferența. În cele din urmă, ceea ce cred că s-a întâmplat este că doar i-am epuizat. Nu ne-au putut înfrânge; nu aveau hegemonia să facă asta. De fapt, unii susțin acum că i-am învins. Este un raționament de genul „coada îl mișcă pe câine”, oameni convinși că exemplul nostru remarcabil va transforma în cele din urmă toată China continentală într-un mare Hong Kong.

— Nu, eu personal nu cred că este corect. Raționamentul merge prea departe. China este prea mare, iar elitele partidului sunt prea convinse că au dreptate. Sunt mai degrabă din tabăra numită „coada mișcă fundul câinelui”. Acest lucru este mai aproape de adevăr și de imaginea reală; atunci când un câine dă din coadă, chiar și atunci când este foarte entuziasmat, doar fundul i se mișcă împreună cu coada, nu câinele cu totul. Altfel nu are sens, doar în sens fizic. E valabil pentru orice câine, chiar și pentru cel care înnebunește de bucurie – doar partea dinapoi se mișcă în același timp cu coada. Capul și pieptul rămân pe loc. La fel și China. Partea Chinei care vorbește cantoneză se află în sud. Este Guangdong, o provincie foarte mare și prosperă din sudul Chinei, cu centrul în orașul Guangzhou, transcris de obicei Canton în engleză, și suntem o sută de milioane de vorbitori de cantoneză, care este un dialect mai vechi decât cel mandarin. Și majoritatea chinezilor care locuiesc în alte părți ale lumii îl vorbesc, și noi, cei din Hong Kong, îl vorbim. De asemenea, se

folosește în Shenzhen, zona economică specială, în care Beijingul a încercat să repete succesul Hong Kongului în lume. Așadar, Beijingul a făcut o mare greșeală, timp de mulți ani încercând să suprime utilizarea limbii cantoneze. Ca urmare, întregul Guangdong a încetat să mai aibă încredere în capitală – țineau mai mult cu Hong Kong decât cu Beijing, chiar dacă niciodată nu au făcut mare lucru pentru a o arăta. Dar limba este familia. Limba este adevărata familie.

— Care a fost rezultatul? Ei bine, este o lucrare în curs de desfășurare, dar, din moment ce solicitați atât de politicos, voi spune că începând cu 1 iulie, după ce a fost de acord să păstreze „o țară – două sisteme” în Hong Kong, Beijingul a fost nevoit să acorde tot mai multe drepturi Guangdongului. Și cu siguranță au încetat să mai asuprească limba cantoneză! Deși au spus ulterior că și-au schimbat politica pentru o integrare mai completă a sudului în restul Chinei, în realitate, pur și simplu au transformat pierderea într-o victorie sau, în cel mai rău caz, au beneficiat de ea, lucru la care, trebuie să spun, Beijingul este un mare maestru. Trec râul simțind fiecare pietricică separat. În acest caz, trebuie să recunoaștem, coada câinelui s-a clătinat atât de puternic, încât tot fundul câinelui s-a clătinat cu ea. Vrei să-ți vezi câinele făcând asta, invită-l să iasă la plimbare!

102

După terminarea întrunirii de la San Francisco, retrasă complet din activitate, Mary reflectă la modul cel mai potrivit de a se întoarce la Zürich. Nu se grăbea. Căută soluții online și, spre surprinderea ei, dădu peste numele lui Arthur Noian, pilotul de dirijabil pe care Frank i-l prezentase în apartamentul său. Dirijabilul făcea ocolul lumii și avea programată o escală în San Francisco săptămâna următoare. Traseul continua spre Arctica, apoi cobora peste

Europa și partea de est a Africii, până în Antarctica.

Mary îi trimise un mesaj în care îl întreba dacă este posibil să se alăture călătoriei, iar pilotul îi răspunse: „Desigur, voi fi bucuros să vă reîntâlnesc/

La bord, toată lumea i se adresa pilotului numindu-l „căpitanul Art“. Acesta o întâmpină pe Mary la un heliport din apropierea versantului muntelui Tamalpais, unde aeronava lui era legată de catarg, o însoți la bord pe podul de îmbarcare și o conduse în cabina de observație de la prova compartimentului de locuit, de-a lungul unei galerii lungi, care ocupa aproape toată lungimea aeronavei și care juca rolul unei chile uriașe. Gondola, așa îi spuneau. Un mic grup de pasageri se adunase deja în această cabină de observație cu pereții și podeaua transparente, mâncau aperitive și stăteau de vorbă. O excursie în natură și nimic mai mult. Mary încercă să nu fie părtinitoare și să-și amintească numele pe măsură ce era prezentată celor aproximativ doisprezece pasageri, majoritatea scandinavi.

La sfârșitul prezentărilor, căpitanul Art le spuse că următoarea escală va fi pe o anumită pajiște din Sierra, pentru a vedea un gluton, un animal înrudit cu jderul, care fusese identificat acolo și pe care, în mod evident, îl considera special. Se bucurară toți să audă vestea.

La scurt timp după aceea, decolară. O senzație foarte ciudată – o înălțare treptată deasupra golfului, în legănatul vântului, complet deosebită de zborul unui avion de linie sau al unui elicopter. Neobișnuit, dar interesant. O ridicare dinamică, motoarele electrice de pe ambele părți ale gondolei accelerând dirijabilul, în funcție de vânt, până la o viteză de două sute de kilometri pe oră.

Se îndreptară spre est, deasupra golfului și a acelei părți a orașului. Apoi, spre deltă. Priveliștea îi amintea lui Mary de macheta Californiei de Nord care îi fusese arătată cu mult timp în urmă, dar, de data aceasta, totul era real și vast. Delta, o mlaștină nesfârșită de stuf, era împărțită în segmente de fâșii cu copaci toleranți la sare, rămășițele fostelor insule și canale. Iarbă verde cu vârfuri albicioase,

rânduri de copaci, canale, urmele în formă de V ale unor animale care înotau de-a lungul canalelor. Castori, le spuse Art. Cabina de observare era prevăzută cu lunete și, uitându-se prin ele, vedeau că delta era plină de tot felul de animale sălbatice. Pe majoritatea, oamenii nu le vedeau acum, li se spuse. O parte din contribuția Californiei la proiectul Half Earth. Muntele Diablo, ridicându-se în spatele lor spre sud-vest, le dădea o idee despre dimensiunile deltei: era imensă, încă se zăreau insulele Farallon ieșind din mare la orizont, spre vest. Spre nord se înălța cocoașa neagră a vulcanului Shasta, pe latura de sud, creasta de coastă servea drept graniță în dreapta văii centrale, iar în stânga se înălța Sierra Nevada. Imensă întindere de pământ. Se părea că numai California ar putea îndeplini cu ușurință standardul Half Earth.

Zburau deasupra văii centrale. Coridoarele pentru habitat semănau cu niște garduri vii late, ce separau dreptunghiuri uriașe de culturi și livezi. O tablă de șah verde și galbenă. Mai departe, spre est, dealurile răsăreau din mijlocul livezilor. Prima ridicare spre Sierra, acum un zid întunecat în față. Dirijabilul se înălța în funcție de formele de relief și plutea peste păduri de stejari sălbatici, apoi peste alte păduri veșnic verzi și canioane cu flancurile abrupte, săpate adânc în coline. Era zăpadă pe cele mai înalte vârfuri.

Art coborî dirijabilul la Tulumn Meadows, lângă o întindere alpină cu copaci și zăpadă, punctată cu domuri de granit curat. Drumurile terestre care duceau până acolo erau încă închise, păreau să aibă tot locul la dispoziție, doar pentru ei. Pentru ei și o familie de glutoni.

Ancorară dirijabilul de un catarg care ieșea din zăpadă lângă Lambert Dome. Cei doi membri ai echipajului manevrară aeronava în jos și o legară de bolarzii de acostare. La o ușă din partea laterală a gondolei se extinse o pasarelă. Coborâră cu toții în aerul rece și fără vânt și pășiră pe zăpada albă și tare.

— Ce mănâncă glutonii iarna? îl întrebară pasagerii pe

Art, privind în jur la faldurile albe de zăpadă, la suprafețele abrupte de granit, fără semne evidente de hrană, cu excepția cazului în care ar putea mânca pini. Hibernează?

— Nu hibernează. Iarna se simt bine, răspunse Art. Au blana groasă, picioarele ca niște rachete de zăpadă. Iarna mâncă mici mamifere dezgropate de sub zăpadă, dar în principal animale mai mari găsite moarte. Mâncători de cadavre. Destul de multe animale mor iarna.

Îl urmară pe căpitan călcând pe zăpada întărită. Art se uita la display-ul telefonului în timp ce mergea, cu cealaltă mână ținând în echilibru pe umăr o lunetă montată pe un picior telescopic. La un moment dat se opri, cu telefonul îndreptat spre un punct anume. Toți încremeniră. Dintr-un pâlc de copaci, ieșiră trei creaturi negre, galopând prin zăpadă. Arătau oarecum ca niște câini cu picioare foarte scurte. O mamă și doi pui, după toate aparențele. Spate lat, blană negru-roșiatică. Dungi de blană mai deschisă la culoare pe lateralele corpului. Mama avea pe frunte o dungă maronie.

Femela se oprit și începu să sape cu furie în zăpadă. Nu departe, un izvor fierbinte topise zăpada, expunând un petic noroios de sol, cu o crustă de gheață maro pe margini. Probabil o gaură de adăpat pe timp de iarnă. Apoi, mama își vârî capul în groapa săpată și începu să tragă în sus. Ah, un cerb mort, îngropat sub zăpadă, lângă izvor. Cu răbdare, ajutându-se cu labele și cu dinții, îl trase afară din ascunzătoare. Câtă putere într-un corp atât de mic! Apoi începu să sfâșie cadavrul, iar puii se îngrămădiră în jurul ei, încercând să facă același lucru.

— Un nume vechi pentru gluton este mâncăciosul, spuse Art încet, în timp ce priveau. Mănâncă întotdeauna cu mare plăcere, așa se pare, și, de obicei, își sfâșie prada și mănâncă fiecare bucățică, inclusiv oasele. Are un dinte în cerul gurii cu care îi e mai ușor să rupă carnea, iar fălcile sunt atât de puternice încât pot sfărâma orice os pe care-l găsesc. *Gulo gulo* este numele său latinesc, făcând referire la această presupusă lăcomie. Suntem norocoși că-i vedem, continuă Art, aproape șoptit. Glutonii sunt încă rari pe aici.

Nu au existat deloc în Sierra de prin 1940 până la începutul anilor 2000. Apoi, au început să fie surprinși de camerele de noapte de lângă lacul Tahoe, dar erau rătăcitori și nu părea să existe nicio pereche de animale reproducătoare. Acum sunt văzuți peste tot. S-au făcut câteva tentative de a-i reintroduce în sălbăticie, de-a lungul timpului, pentru a-i ajuta. Acum se pare că s-au întors.

— Probabil că sunt o mulțime de cerbi și de căprioare pe aici, presupuse Mary.

— Sigur. Ca peste tot. Deși cel puțin aici cerbul are câțiva prădători. Pume, coioți.

Se instalară și priviră cu rândul prin lunetă. Urmăreau familia de glutoni cum mănâncă. Spectacolul nu era pentru naturi impresionabile. Puii erau jucăuși ca toate vietățile tinere.

— E primul lor an de viață, explică Art. Anul viitor, mama îi va respinge.

Glutonii nu erau grațioși, având statura mică și picioarele scurte. Îi aminteau lui Mary de vidrele pe care le văzuse în grădinile zoologice, de modul în care vidrele se mișcau pe uscat, însă vidrele erau foarte grațioase sub apă. În cazul glutonilor, grația lipsea. Dar, desigur, așa arătau lucrurile din perspectivă umană; ei erau, în mod evident, capabili, încrezători, fericiți pe zăpadă. Fără teamă. Creaturi sălbatice la ele acasă, întoarse acasă după un secol de absență. Reparând lumea.

Mary se trase deoparte, continuând să privească. O vreme rămase dusă pe gânduri, amintindu-și de Frank, de capre și de marmote. Apoi vederea animalelor o readuse la realitate. Puii își necăjeau mama, jucându-se în stilul obișnuit al celor mici. Cât de adânc înrădăcinată este nevoia de joacă a puilor la toate mamiferele. Oare puii de salamandră se jucau? Mary nici nu-și amintea când se jucase ultima oară – copilăria ei se îndepărtase atât de mult –, dar acum își aduse aminte brusc cum o lovise o minge în curte. Sigur.

Apoi, de asemenea, toleranța neglijentă a mamei, care-și ignora puii, în timp ce aceștia i se urcau pe spate, se

luptau între ei, se rostogoleau unul peste altul. Apoi pufneau și își vârau nasul în abdomenul ei, iar ea îi alunga cu o mișcare nepăsătoare a unei labe din față. Aveau picioare mari, cu pernuțe și gheare ca niște rachete de zăpadă, late și lungi. Domnii iernii. Nimic aici nu le-ar putea face rău, nimic nu-i speria. Art spunea că oamenii îi văzuseră alungând urși, pume, lupi. Stăpâni peste tot.

Căpitanul Art îi privea cu un interes aproape obsesiv, care o încânta pe Mary. Era pierdut într-o lume a lui. Nu se grăbeau; acolo era locul lor. Din nou își aminti de Frank în poiana aceea mai sus de Flims, dar acum era în regulă, îi putea fi recunoscătoare că o dusese acolo sus și că i-l prezentase pe Art. Începea să simtă frigul, o apucase foamea și trebuia să urineze. Dar acolo, în fața ei, erau glutonii. O binecuvântare.

Abia după ce soarele dispăru dincolo de vârfurile copacilor, Art își veni în fire și îi conduse înapoi la dirijabil. Până atunci le fusese foarte frig și încălzirea în gondolă se dovedi un fel de petrecere. Zburară mai departe spre est, purtați de vânt, privind în jos spre incandescența roz a efectului Alpenglow infuzând gama de lumini.

La nord și est deasupra deșertului, Munții Stâncoși, preria și apoi tundra. Granița dintre marea pădure boreală și tundră părea într-o degringoladă ciudată. Aici se topise o mare cantitate de permafrost, le explică Art, creând ceea ce se numește o „pădure beată”, în care copacii se înclină în toate părțile. Apoi, lacuri peste tot sub ei, mai multe lacuri decât pământ. Zburând peste această uriașă întindere umedă, părea că obiectivul Half Earth era ușor de atins sau chiar fusese deja realizat. Ceea ce nu era cazul, dar întotdeauna judeci după ceea ce ai în fața ochilor. De fapt, ei au infestat planeta ca lăcustele. Nu, nu chiar atât de rău. În orașe așa arăta, dar nu aici. Există multe realități pe o planetă atât de mare.

Noul oraș port de la Oceanul Arctic, numit Mackenzie Prime, arăta ca o veche zonă industrială. Exista un singur

doc de șase kilometri lungime, împânzit de macarale pentru manevrarea navelor portcontainer. Deschiderea Oceanului Arctic către transportul maritim a dat naștere uneia dintre cele mai neobișnuite zone a Antropocenului. Traficul era în mare parte format din portcontainere recondiționate ca nave de transport pe pilot automat și alimentate cu energie solară. Lente, dar fiabile. Un transport neutru în raport cu carbonul, pe un mare traseu circular și, ca atare, nu prea existau motive de nemulțumire. În plus, puțini erau aceia care se plângeau de ceva, în orice caz, printre localnici; populația totală de pe coastele Oceanului Arctic încă număra sub un milion de oameni: inuiți, sami, atapaski, inupiaki, iakuți, ruși, americani, canadieni, scandinavi.

Când au sosit, marele șoc a fost pentru ei să vadă că oceanul, eliberat de gheață până la orizontul nordic, era galben. Bineînțeles, o priveliștea dezgustătoare – parcă cineva ar fi vărsat pesticide. De fapt, apa își schimbase culoarea datorită geoingi- neriei, devenind cea mai vie dovadă a geoinginerieiîn acțiune și provocând în același timp un val de critici. Dar încălzirea solară a Oceanului Arctic, atunci când nu este acoperit de gheață, ar putea fi suficientă pentru a transforma irevocabil planeta într-o junglă perpetuă. Toate modelele au confirmat această concluzie, prin urmare, conform protocoalelor Acordului de la Paris, s-a decis prevenirea acestui proces și eliberarea unui pigment în apă. Culoarea galbenă împiedica razele soarelui să pătrundă în masa de apă și chiar reflecta o parte din ele înapoi în spațiu. Cantități relativ mici de pigment ar putea colora o zonă mare a oceanului. Atât pigmenții artificiali, cât și cei naturali se descompuneau treptat pe parcursul sezonului de vară, ceea ce făcea posibilă luarea unei decizii privind recolorarea abia în anul următor. Coloranții pe bază de petrol erau ieftini și doar ușor cancerigeni; coloranții naturali, obținuți din coajă de stejar și de dud, nu erau pe bază de petrol, fiind doar puțin otrăvitori. Ambele variante puteau fi utilizate alternativ pe măsură ce se obțineau mai multe date despre fiecare. În termeni de albedo, economiile de energie și de căldură

erau uriașe – valorile creșteau de la 0,06 pentru apa normală (unde 1 reprezenta reflectare totală și 0 absorbție totală) până la 0,47 pentru apa galbenă. O cantitate colosală de energie se întorcea în spațiu. Raportul beneficii-costuri nu putea fi exprimat în niciun grafic.

Era geoingineria eficientă? Da. Urâtă? Fără îndoială. Periculoasă? Eventual.

Necesară? Desigur. Pe de altă parte, decizia fusese luată de comunitatea internațională pe baza unui sistem de tratate internaționale. O altă invenție, un alt experiment în gestionarea ecosistemului Pământului, reglarea fină a Mamei Gaia. Geo-cerșetorie.

Mary se uită din gondola dirijabilului în jos, la imaginea incredibilă, și oftă. Era o lume amuzantă.

— De ce ne-ai adus aici? îl întrebă ea pe Art. Ca să vedem asta?

Art clătină din cap, arătând ușor șocat de sugestie.

— Pentru animale, răspunse el. Ca întotdeauna.

Doar câteva ore mai târziu, zburau deja peste o turmă de caribu care ocupa tundra de la un orizont la altul. Art recunoscu că în mod deliberat coborâse dirijabilul la înălțimea potrivită – aproximativ 150 de metri – pentru a spori efectul vizual. De la această distanță, păreau să fie milioane de animale care ocupaseră întreaga planetă. Renii migrau spre vest, formând șiruri lungi, semănând cu niște bannere sau panglici, și strângându-se în turme mari ori de câte ori dădeau peste un curs de apă. O priveliște uimitoare.

Spre sud, peste Groenlanda.

Pe traseu întâlneau o mulțime de alte dirijabile – transportoare uriașe robotizate, sate circulare plutind pe cer sub inele din baloane, adevărate goelete printre nori, acționate de vele sau trase de zmeie, baloane cu aer cald, în gama lor obișnuită de culori ale curcubeului. Nu exista încă nicio regularizare a formelor și a dimensiunilor. Art spunea că proiectarea de dirijabile se află încă în momentul exploziei cambriene. Aeronautica atrăgea multă lume, era

nevoie să se stabilească coridoare și înălțimi de trafic, așa cum se făcea în trecut pentru cursele cu avionul. Spațiul aerian a fost umanizat și, prin urmare, birocratizat. Și era carbon-neutru.

În timp ce zburau, Mary petrecea din ce în ce mai mult timp ascultându-l pe Art cum vorbește cu pasagerii, cu oaspeții sau cu clienții săi. Le spunea că își petrecuse cea mai mare parte a vieții pe acest dirijabil. Mary estima că trebuie să aibă vreo șaizeci de ani, așadar, „cea mai mare parte a vieții” părea o formulare puțin prematură, mai mult o declarație de intenție decât un rezumat al vieții. Îl plăcea. Un bărbat cu o constituție fragilă, față colțuroasă, nas coroiat, chelie. Ochi albaștri uimitori, privire aristocratică, zâmbet dulce și timid. Îi amintea de Joyce Carey în fotografia pe care tatăl ei o ținea pe raft împreună cu romanele autorului său preferat. În ciuda funcției sale de căpitan de navă și de naturalist-șef, i se părea un bărbat timid. Art vorbea mai ales despre animale și geografie, ceea ce, având în vedere poziția lor, avea sens, dar zilele treceau și ea nu afla nimic despre el, în afară de ceea ce putea deduce. Irlandez, de asta era sigură; până la urmă, neavând încotro, îl întrebă și află că se născuse la Belfast, tatăl său fiind protestant, iar mama, catolică.

Ceva îl trimisese în înălțimi, se gândea ea în timp ce îl privea. Poate că fusese o evadare. Un refugiu. O ascensiune în singurătate. Apoi, cu trecerea anilor, probabil că se simțise singur și începuse să organizeze croaziere turistice. Asta era teoria ei. Acum îi plăcea să împartă și cu alții bucuriile vieții sale la înălțime și astfel avea companie și prilejuri de conversație. Și poseda cunoștințe pe care le putea transmite oamenilor, despre diversele bucurii și fascinații ale vieții unei păsări. O pasăre arctică, asta era, zburând înainte și înapoi, de la un pol la altul. Cu câțiva ani înainte, angajase un coordonator de evenimente la Londra, care îi făcea rezervările și îl ajuta să stabilească porturile de escală.

Așadar, croaziere în natură. Mary continua să aibă unele îndoieli. Nu era genul ei de călătorie. Se îndoia că o va face

din nou. Chiar dacă, deocamdată, restul pasagerilor erau oameni drăguți – norvegieni, chinezi, o familie din Sri Lanka. Toți erau nerăbdători să vadă lumea din aer, în special animalele lumii.

Pământul e mare. La această înălțime, la această viteză, măreția planetei se manifestă în toată gloria ei. Desigur, scara era destul de relativă. Un punct albastru-pal, un fir de praf în lumina soarelui; toate acestea sunt adevărate, dar, din punctul lor de observație, Pământul părea imens. Ai putea să mergi toată viața și să nu acoperi decât o părticică din el. Acum se ridicau ca niște vulturi deasupra lui.

— Ce proști suntem, îi spuse ea lui Art într-o seară.

El o privi, surprins. Era târziu, stăteau singuri în camera de observație, ceilalți se culcaseră. Se întâmplase o dată sau de două ori înainte; începea să pară un obicei, un fel de mic acord secret pentru a vorbi între patru ochi.

— Eu nu cred asta, zise el.

— Ba da, replică ea. Ce cauți aici sus?

Art o privi din nou surprins, iar Mary înțelese că alți pasageri nu abordaseră astfel de subiecte.

— Te-a obligat cineva să te afli aici? insistă ea.

— O, mai bine să nu vorbim despre asta.

Mary făcu un pas înapoi, simțind că mersese prea departe, că se lovise de un perete.

— Iubești frumusețea, spuse ea. Știu. Și chiar că este frumos.

— Este, aprobă Art în grabă. Încă nu m-am obișnuit cu ea.

— Ești un norocos, zise Mary, zâmbind.

— Adevărat, aprobă Art în grabă și adăugă: Mai ales astă-seară. Ea râse.

Era încă suficient de tânăr pentru a roși. Mary cunoștea foarte bine genul acesta de piele deschisă; bunica ei roșise puternic până la nouăzeci de ani.

După acea conversație, obiceiul prinse rădăcini. Când toată lumea se culca, Art și Mary zăboveau în cabina de observație pentru un ultim pahar. De acolo, priveliștea era uimitoare. Când reduceau luminile în încăpere, lumea de

sub picioarele lor devenea vizibilă. Mai ales când luna era sus, pe cer. Atunci pământul și oceanul căpătau un aer supranatural, deveneau scânteietoare și întunecate, ambele unice în felul lor.

Dirijabilul era prevăzut și cu o cameră mică de vizionare, o cabină situată deasupra corpului său voluminos, printre panourile solare, care le permitea lui Art și oaspeților săi să privească stelele pe un cer fără lună. În faza timpurie a lunii, când din ea mai rămânea doar o seceră subțire, Art își conducea adesea pasagerii sus, în cabina respectivă, să admire bolta stelară. Într-o noapte cu lună nouă, a condus-o pe Mary acolo, după ce se re- trăseseră toți ceilalți. Jos, la vest, se întindea Calea-Lactee, Orion se ridica deasupra orizontului estic; toate erau teribil de departe de orașe, era pur și simplu incredibil câte stele puteau fi văzute de la o înălțime de un kilometru și jumătate. Cerul arăta cu totul diferit, primitiv și animat. Art știa multe despre constelații și despre miturile antice din spatele lor. În cabină avea un telescop cu un motor de urmărire care rămânea fixat oriunde îl îndrepta, dar seara aceea nu l-a folosit. A învățat-o pe Mary să identifice o galaxie vizibilă cu ochiul liber, la nord, lângă Casiopeea.

Dar, în cea mai mare parte a timpului, rămâneau în ceea ce el numea „biroul de jos“, de unde priveau spre Pământ, în timp ce zburau peste Atlantic, Islanda, Hebride și, în cele din urmă, Irlanda, unde nici ea și poate nici Art nu aveau de gând să se întoarcă, apoi peste Golful Biscaya. Spuneau noapte bună tuturor, apoi Mary se ducea până în cabina ei să folosească baia și, la nevoie, să-și schimbe hainele, după care urca pe scara secretă pe care i-o arătase Art și, cu codul secret pe care-l primise de la el, deschidea ușa cabinei de observație de la prova, unde, în afară de ei, nu se mai afla nimeni altcineva la ora aceea.

Într-o seară, priviră Stâlpii lui Hercule plutind pe sub ei, încadrând intrarea în strâmtoarea Gibraltar. Blocurile mari din Stânca Gibraltar și Jebel Musa se înălțau ca niște santinele deasupra apei negre. Art îi spuse povestea originii Mării Mediterane: fusese o câmpie uscată și joasă între

Europa și Africa, apoi, când se terminase era glaciară și nivelul mării crescuse, Atlanticul se scursese prin această strâmtoare peste ceea ce până atunci fusese teren plat. Durase doi ani, spunea Art, un fluviu cu un debit de doua mii de ori mai mare decât al Amazonului, deplasându-se cu o viteză de patruzeci de metri pe secundă și săpând un canal adânc de trei sute de metri, până când Mediterana se umpluse, iar cele două volume de apă ajunseseră la același nivel.

— Când s-a întâmplat asta?

— Se spune că acum aproximativ cinci milioane de ani. Nu există un acord total.

— Și nu va exista niciodată.

Mary îl urmărea cu atenție. O inundație, o străpungere bruscă. Acum vorbea despre sfârșitul ultimei ere glaciare, în urmă cu cincisprezece mii de ani, când enorme lacuri de apă topită de deasupra marii calote de gheață au străpuns barajele de gheață și s-au revărsat în ocean în inundații uimitoare, schimbând clima întregii planete. Apoi, nivelul Mării Mediterane s-a ridicat suficient de mult pentru a se revărsa printre dealurile Bosforului, umplând zona Mării Negre în doar câțiva ani, inundând pământul care fusese ocupat de oameni, dând astfel naștere legendei despre Potopul lui Noé.

Art vorbea întruna. Era poate un pic nervos. Oare să fie el ca o câmpie uscată, se întreba Mary. Un spațiu care așteaptă să fie inundat? Să fie ea Atlanticul, și el, Mediterana? Iar ea? Se ridica? S-ar revărsa în el și l-ar umple?

Era imposibil de știut și nici nu era cazul să se grăbească în luarea unei decizii. Se îndreptau spre Antarctica și nici măcar nu ajunseseră la ecuator. Aveau timp. Putea să se bucure de ideea ei, să reflecteze cu mintea și cu trupul. Când s-a ridicat să plece spre cabina ei, la sfârșitul acelei nopți, s-a aplecat și l-a sărutat în grabă pe creștet.

Plutiră peste munții Atlas, apoi spre est, peste Sahel.

Aici își făcuseră apariția noi lacuri sărate și mlaștini create de apa pompată din Atlantic și din Mediterană. Mări sărate în bazine uscate, un experiment interesant. Categoric, lucrurile erau în schimbare. În Sahel, furtunile de praf care obișnuiau să zboare din aceste bazine deșertice peste Atlantic erau mult diminuate, iar anumite specii de plancton din ocean flămânzeau. Consecințe neașteptate – nu, consecințe neprevăzute. Deoarece acum erau așteptate, chiar și atunci când nu puteau fi prezise.

Pentru că acum, deșertul de sub ei era presărat cu lacuri alungite. Verzi, maronii, bleu, cobalt. Semănau cu niște labe de pisică. Orașe mici le îmbrățișau țărmurile ori se înălțau pe aflorimente din apropiere. Câmpurile irigate se vedeau ca niște cercuri pe câmp, cercuri verzi și galbene, ca un pled țesut din fâșii colorate. Cultura locală era cunoscută ca fiind înfloritoare, explică Art. Sondajele indicau că majoritatea locuitorilor iubeau noile lacuri, mai ales tinerii. Dacă nu erau lacurile, am fi plecat, spuneau ei. Pământul era pe moarte, ucis de lumea din jur. Acum va supraviețui.

În zori, cerul era roșu, iar peisajul, marcat de două mase negre care se înălțau peste altitudinea la care zburau ei: munții Etiopiei, la stânga lor, munții Kenya și Kilimanjaro, la dreapta. Pe măsură ce înaintau de-a lungul acestui coridor imens, Art le povestea despre primul roman de succes al lui Jules Verne, *Cinci săptămâni în balon.* De asemenea, despre scrierile sale ulterioare, *Insula misterioasă* și *Goeleta norilor* (sau *Robur Cuceritorul),* ambele descriind călătoriile cu balonul și cu dirijabilul, așa cum era, desigur, o mare parte dintr-un alt roman, *Ocolul Pământului în optzeci de zile.* Art le povesti și despre *Invazia mării,* tot de Jules Verne, în care era vorba despre pomparea apei de mare peste deșerturile sahariene pentru a crea lacuri, la fel cum văzuseră în zilele precedente. Cărțile lui Verne îl vrăjiseră în tinerețe, mărturisi el. O idee despre cum să-ți trăiești viața. Învățase de unul singur franceza pentru a le citi în original; susținea că proza lui Verne este mult mai bună decât cred oamenii,

judecând-o după primele traduceri nefericite.

— Și acum, iată-ne aici, comentă unul dintre ascultători, cu propriul nostru căpitan Nemo!

— Da, răspunse Art, relaxat. Dar fără să vă bat la cap cu ideile mele, sau cel puțin așa sper, adăugă el, aruncându-i o privire lui Mary. Sper că sunt mai degrabă ca Passepartout. Se înțelegea cu toată lumea, știți, fără cea mai mică dificultate.

Masele gri-verzui ale munților Kenya și Kilimanjaro se întindeau deasupra lor spre sud, unul cu vârful complet aplatizat, celălalt, mai puțin. Pe niciunul nu se vedeau ghețari sau măcar vreo urmă de zăpadă. Zăpezile de pe Kilimanjaro erau de domeniul trecutului. Se putea spera la revenirea lor doar într-un viitor îndepărtat.

Dar marile câmpii ale Africii de Est erau încă populate de animale. Da, acum chiar participau la un safari aerian. Elefanți, girafe, antilope, turme mari migrând de la un râu la altul.

— Apa unora dintre aceste râuri este adusă prin pompare, explică Art calm. Este desalinizată pe coastă și trimisă prin conducte până aproape de izvoare pentru a împiedica râurile să sece și turmele să moară. Seceta durează de doisprezece ani.

Urmă Madagascarul. Procesul de reîmpădurire a marii insule dura de mai bine de o generație, iar fecunditatea vieții era atât de mare, încât dealurile accidentate păreau deja acoperite de o pădure deasă, întunecate și sălbatice. Art spunea că schimbarea se petrecuse sub ochii lui, de altfel, iar locuitorii din Madagascar se alăturau cubanezilor și altor popoare insulare pentru a ajuta la eforturile similare de refacere în întreaga lume. Indonezia, Brazilia și Africa de Vest erau partenere în acest efort, „întoarcerea în sălbăticie”, așa o numea Art. Asta făceau ei acolo, jos.

În noaptea aceea, când Mary i se alătură lui Art în biroul de jos, Madagascarul rămăsese deja în urmă, dar parfumul său picant părea să persiste în aer. Art privea înapoi spre insulă, arcuindu-și spatele ca o vietate marină cu blană

groasă, pufoasă. Părea mulțumit. Își sorbiră whisky-ul o vreme, bucurându-se de tăcere împreună. Apoi discutară despre alte călătorii pe care le făcuseră. El o întrebă despre fuga pe jos peste Alpi, aparent o poveste celebră din viața ei profesională, iar ea îi povesti pe scurt, vorbind despre Oeschinensee, despre Thomas și Sibilla și despre Friindenjoch.

— Dar tu ai zburat vreodată cu *Clipper* peste Alpi? întrebă ea.

— O dată sau de două ori, răspunse el. Este cam mult. Sunt prea înalți. Și vremea este foarte schimbătoare.

— Sunt îndrăgostită de Alpi, declară Mary. Au devenit pasiunea mea.

O privi cu un zâmbet ușor. Un irlandez timid. Cunoștea acest tip și îi plăcea. Îi plăcuseră întotdeauna bărbații care păstrau ceva pentru ei înșiși, care evitau privirile directe. Probabil că exista ceva în trecutul lui, un eveniment sau o situație care-l făcea să fie atât de retras, dar lumea insulară pe care și-o construise numai pentru sine începea să-i placă și ei. Mai precis, Mary înțelegea de ce lui Art îi place. Era mai tânăr decât ea, dar suficient de matur încât să se afle în acel spațiu temporal pe care ea îl simțea oarecum contemporan.

Acestea erau doar gânduri trecătoare. În cea mai mare parte a timpului, Mary se uita doar la ocean și la uriașa insulă care se retrăgea treptat în depărtare. Și totuși, erau gânduri care conduceau într-o anumită direcție. Încerca să se țină după ele de parcă ar fi fost animale timide. Dorința se trezea în ea, poate că era doar curiozitatea urmăritorului. La vânătoare. O speranță de contact. Apoi, în mijlocul meditației ei, Art se ridică, spunând că se simte obosit. Ora de culcare. O conduse până la galeria principală, îi ură noapte bună și se întoarse în cabina lui.

Mary se gândi că nu e telepată, amintindu-și că, în tinerețe, părea să fi avut capacitatea să transmită gânduri telepatic. Sau poate că fusese doar o chestiune de aspect, de feromoni. Animale în călduri. Nu la vârsta lor. Dar nu era nicio grabă.

Până la sfârșitul călătoriei, nu se întâmplă nimic deosebit între ei. Uneori seara se mai întâlneau în cabină pentru a discuta, dar efectul Madagascar nu se repetă – înaintaseră prea departe, spre sud.

Peste oceanul nesfârșit, se îndreptară spre vest pentru a lupta cu rafalele puternice ale vânturilor de vest. Forța lor făcea ca dirijabilul să tremure și să se zguduie mai mult decât oricând până atunci pe parcursul călătoriei. Apoi, într-o dimineață, Mery se trezi și se duse la camera de vizionare și acolo, spre sud, se afla Antarctica. Toți stăteau în picioare la fereastra din față ca să vadă. Oceanul era mai întunecat decât înainte, aproape negru, ceea ce în sine era ciudat și parcă de rău augur; apoi, spre sud, pământul se ridica precum un zid alb nu prea înalt – un câmp alb presărat cu puncte negre, mai negre decât oceanul neobișnuit de negru. Un escarpament abrupt de gheață și de stâncă se întindea de la vest la est cât vedeai cu ochii.

Antarctica. Era la începutul toamnei, gheața de mare se afla la un nivel minim, deși, pe măsură ce înaintau spre sud, vedeau aisberguri peste tot. Nu urmau niciun tipar anume, erau doar blocuri albe pe apa neagră. Ocazional, apărea câte un aisberg neregulat în nuanțe de jad sau de turcoaz. Stoluri sau mai degrabă bancuri de pinguini minusculi acopereau ca niște puncte negre câteva din aceste aisberguri. La un moment dat trecură pe deasupra unui grup de balene ucigașe, cu spinarea elegantă și de rău augur. Pe aisbergurile plate, se vedeau uneori foci-Weddell, arătând ca niște limacși întinși pe gheață, unii având alți limacși mai mici lipiți de părțile laterale. Mame și copii. Verii lor, acolo jos, prosperând pe gheață. Dacă într-adevăr prosperau.

Așadar, Antarctica însăși, albă și prevestitoare de rău. Planeta de gheață.

Era de-a dreptul suprarealist ca în dezolarea aceea de gheață să dai peste șase portavioane uriașe aliniate într-un hexagon aproximativ, ca o congregație mistică de orașe-

stat înconjurate de ambarcațiuni mai mici – spărgătoare de gheață, remorchere, vase de coastă – era greu de spus ce ar putea fi ambarcațiunile mai mici; erau atât de mărunte.

Aparent, portavioanele erau excelente stații polare, având propulsie nucleară și fiind de o mie de ori mai grele decât spărgătoarele de gheață, dacă nu și mai mult. Gheața de mare nu stătea în calea unui astfel de monstru, erau spărgătoare de gheață de la Dumnezeu și puteau pleca oricând, dar nu plecau nicăieri, împreună, alcătuiau un mic oraș plutitor, ancorat în largul coastei Antarcticii, sprijinind diferite tabere din interiorul continentului – toate transportate în interior de aici pe calea aerului.

Dirijabilul pluti deasupra orașului de portavioane și aterizâ pe suprafața înzăpezită a continentului. Păsiră afară din *Clipper,* pe zăpadă. Totul era foarte luminos și era foarte frig, deși nu mai frig decât la Zürich într-o zi de iarnă cu vânt.

În jurul lor, adăposturi cu pereți de pânză, cutii cu ferestre albastre. Managerii taberei erau fericiți să o cunoască pe Mary, păreau să o considere patroana lor, ceea ce o făcu să râdă. Și îl cunoșteau foarte bine pe căpitanul Art, un vizitator frecvent.

Operațiunea de încetinire a ghețarului fusese un succes. Prin urmare, și deplasarea câmpurilor de gheață încetinise. Toate acestea ar fi fost imposibile fără ajutorul marinei. Portavioanele erau orașe mobile. Desfășurarea lor în acest fel reprezentase o șansă de a folosi sumele uriașe de bani cheltuite pentru construirea lor. Un fel de transformare a săbiilor în pluguri.

— La fel ca elveții, observă Mary. Putem vedea un loc de pompare?

Desigur. Era deja în program. Cu siguranță, constituia un punct de atracție.

Toți pasagerii lui Art ocupau doar un colț al unuia dintre elicopterele uriașe. Cu căștile pe cap, așezați lateral, priveau pe hublourile mici. Porniră în sus, drept în sus, nu ca atunci când se ridicau cu dirijabilul. Apoi, zburară peste zăpadă albă nesfârșită, ascultându-l pe pilot discutând cu

echipajul într-o limbă pe care Mary nu o recunoaște. Marea neagră rămânea tot mai departe, în spatele lor.

— De ce este oceanul negru în zona asta? întrebă ea în microfonul căștii.

— Nimeni nu știe.

— Cineva mi-a spus că aici apa este atât de curată, iar fundul oceanului la o adâncime atât de mare, și chiar lângă coastă, încât poți vedea cea mai întunecată parte a oceanului, acolo unde razele soarelui nu ajung. Așa că priviți prin apa de o puritate excepțională până în bezna adâncurilor.

— Adevărat?

— Și am mai auzit că aici planctonul este negru și din cauza lui apa este neagră.

— Cred că în unele zile este la fel de albastră ca peste tot.

— În niciun caz!

Elicopterul începu să coboare. Zăpadă sau gheață cât vedeai cu ochii. Și deodată, un mănunchi de puncte negre. Iar în jurul lor, fire negre, ca o pânză de păianjen ruptă. Aceste puncte și fire nu lăsaseră civilizația să se scufunde în abis.

— Sunt multe stații ca asta aici? întrebă Mary.

— Cinci sau șase sute.

— Și personalul?

— Stațiile sunt în mare parte automatizate. Echipele de întreținere și reparații zboară la fața locului după cum este necesar. În unele, există supraveghetori. Dar, în cea mai mare parte, echipele de constructori se deplasează la nevoie. E greu de spus... douăzeci de mii de oameni? Numărul fluctuează tot timpul. Au fost mai mulți acum câțiva ani.

Elicopterul aterizâ cu un zgomot surd. Își desfăcură centurile de siguranță, se ridicară nesiguri, porniră în șir indian pe culoarul îngust dintre scaune și perete, apoi coborâră treptele metalice până pe gheață.

Frig. Lumină strălucitoare. Vânt. Frig.

Lumina soarelui exploda pe lângă ramele ochelarilor de

soare, orbind-o pe Mary. Din ochi îi țâșneau lacrimi pe lentile ochelarilor, unde înghețau formând pete prin care se străduia să vadă. Clipind puternic, porni în urma celorlalți, către construcția principală a acestei așezări, o căsuță cu pereți albaștri, pe piloni.

— Stați, încă nu vreau să intru, protestă ea. Vreau să văd.

Doi dintre însoțitorii ei rămaseră afară și o conduseră la o pompă dintr-un mic adăpost, prevăzut cu încălzire. Nu era foarte cald, așa că podeaua din interior, cu carcasa neagră a pompei înfiptă în ea, era înghețată. Salvarea civilizației se afla chiar în fața ei. O instalație de canalizare.

Ieșiră și urcară de-a lungul conductei, pe o pantă abia vizibilă. Conducta se întindea de la o cutie neagră la alta, direct pe gheață. Mary se opri să se uite în jur. Zăpada i se părea ca suprafața unui lac ce înghețase fulgerător, cu toate valurile acelea mici surprinse în mișcare, acum strălucind în lumină. Ghizii ei îi dădeau explicații. Mary le aprecia entuziasmul. Erau fericiți să fie aici nu pentru că salvau lumea, ci pentru că se aflau în Antarctica.

— Dacă te-ai îndrăgostit odată de ea, spuse unul dintre ei, o vei iubi până la capăt. Antarctica pătrunde în tine, începi să crezi că nicăieri altundeva nu este la fel de bine.

Un avion alb sub o cupolă albastră. Câțiva nori cirrus deasupra lor păreau suficient de aproape ca să-i atingi cu mâna.

— Este ca o altă planetă, spuse Mary.

— Da, răspunseră ei. Dar, de fapt, este doar Pământul.

— Mulțumesc. Acum sunt gata să mă întorc. Mă bucur că am văzut asta, este uimitor. Mulțumesc că mi le-ați arătat. Dar acum să ne întoarcem.

Pentru că și eu am un loc pe care îl iubesc.

Au zburat spre nord, peste Atlantic, pentru a vedea Sfânta Elena și Ascension. Înainte ca Art să o debarce la Lisabona, de unde urma să ia trenul până acasă, Mary i se alătură pentru ultima oară în biroul de jos. Așezați pe locurile lor obișnuite, sorbeau din paharele cu whisky.

— Ne vom mai întâlni? întrebă Mary.

— Eu așa sper, răspunse Art, nesigur.

Mary îl privi. Un om timid. Unele animale sunt solitare.

— De ce faci asta? îl întrebă. A,

— Îmi place.

— Ce faci când ești la sol?

— Aprovizionez.

— Nu există locuri în care să te și plimbi?

Art se gândi ce să spună.

— Îmi place Veneția. Și Londra. New York. Hong Kong, dacă nu este prea cald.

Ea îl privi o vreme. Art își coborî privirea, vizibil stânjenit. În cele din urmă, vorbi:

— Cel mai mult îmi place să fiu aici. Îmi plac oamenii din cer. Satele din cer sunt foarte distractiv de vizitat. Îmi place cum arată. Și oamenii care locuiesc în ele. Toată lumea este într-o călătorie. Ai citit *The Twenty-one Balloons!* Este o carte veche pentru copii, despre un sat ceresc[61].

— Ca și Jules Verne.

— Da, dar pentru copii.

Mary nu-i spuse că și Jules Verne este pentru copii.

— Oricum, am citit-o când aveam vreo cinci ani. De fapt, mama mi-a citit-o.

— Mama ta mai trăiește?

— Nu. A murit acum cinci ani.

— Îmi pare rău.

— Mama ta mai trăiește?

— Nu. Amândoi părinții mei au murit de tineri.

Rămaseră acolo o vreme. Mary observă că Art e neliniștit. Respingând toate diagnosticele la modă în vremea lor, știind că s-ar putea să o iubească, Mary se gândea. El era tăcut. Poate că era timid. Poate că juca un rol pentru oameni: căpitanul Art, care făcea tot posibilul să

[61] Romanul *The Twenty-one Balloons* („Cele douăzeci și unu de baloane", 1947) de William Pene du Bois, scriitor și ilustrator american de cărți pentru copii, este povestea unui profesor pensionat care, în urma unei excursii nefaste cu balonul, descoperă o insulă plină de bogății și de invenții fantastice.

se descurce.

Ea nu era nici tăcută și nici timidă. Îi plăcea să comande, așa o caracterizase un profesor pe vremea când era la școală și avusese dreptate. Așa că nu putea decât să presupună. Dar așa fusese întotdeauna, cu toată lumea. Și i s-a părut că se înțeleg. Tăcerea lui era odihnitoare. De parcă ar fi fost mulțumit. Ea nu era mulțumită și nu era sigură că întâlnise vreodată pe cineva mulțumit, așa că îi venea greu să o recunoască. Poate s-a înșelat. Nimeni nu era mulțumit. Se proiecta în tăcerea lui. Dar de la ce și spre ce? Oh, totul era o mare confuzie, o mlaștină de presupuneri și de simțiri.

— Te plac, spuse ea. Și tu mă placi.

— Da, rosti el ferm, apoi flutură o mână, ca și cum ar fi vrut să respingă vorbele. Nu vreau să mă impun.

— Te rog, replică Mary. Sunt pe punctul de a debarca aici.

— Adevărat.

— Așadar?

— Așadar ce?

Mary oftă. Va trebui să facă singură toată treaba.

— Așadar… poate ne vom revedea.

— M-aș bucura.

Mary făcu o pauză, urmărindu-l și îndemnându-l din priviri să răspundă.

— Ai putea veni din nou cu mine, spuse el într-un târziu. Să fii ghidul meu vedetă. Am putea aranja un tur al tuturor siturilor majore de restaurare peisagistică, o prezentare generală a proiectelor de geoinginerie.

— Doamne ferește!

— Sau orice altceva îți place, continuă el, râzând. Orașele tale preferate. Ai putea fi custode invitat sau orice altceva.

— Aș prefera să fiu doar prietena ta.

Sprâncenele lui Art se ridicară, de parcă un asemenea gând nici nu i-ar fi trecut prin cap.

— Mă voi gândi la asta, spuse Mary, oftând. Poate că o singură croazieră în natură îmi este de ajuns. Dar s-ar

putea să-mi vină unele idei.

Art inspiră adânc, ținu aerul în piept și îl lăsă să iasă într-un oftat lung. Acum părea foarte mulțumit. Se uită la ea, îi întâlni ochii și nu mai privi în altă parte. Zâmbi.

— Întotdeauna mă întorc la Zürich. Am camera mea acolo.

Ea dădu din cap aprobator, reflectând. Îi luase ani întregi ca să-l cunoască pe acest om; ce mai trebuia să facă?

— Vreau să vorbești puțin mai mult decât până acum, îl avertiză ea. Vreau să aflu câte ceva despre tine.

— Voi încerca. Aș putea avea câteva lucruri de spus.

Mary râse și dădu peste cap whisky-ul din pahar. Era târziu.

— Bine, zise ea ridicându-se și sărutându-l pe creștet, în ciuda protestelor. Poate îmi spui când ești în oraș și ne vedem.

Fasnacht este la sfârșitul iernii, este o petrecere care îmi place. Am putea ieși în oraș de Fasnacht.

— Voi fi plecat într-o altă călătorie în luna aceea, răspunse el, încruntându-se. Nu sunt sigur dacă mă întorc până atunci.

Mary își înăbuși încă un oftat și dorința de a rosti ceva tăios.

Procesul nu promitea să fie nici rapid și nici lin.

— Vom vedea, încheie ea. Acum mă duc la culcare.

103

Nu cred că cineva și-a dat seama cine au fost organizatorii, dar, oricine ar fi fost ei, au vrut să stea deoparte și să pară că totul s-a întâmplat de la sine. Ca și cum ar fi emanat din *Zeitgeist,* adică „spiritul vremurilor”. Și poate că așa și este, în cele din urmă, am făcut-o cu toții, împreună. Era deja un sentiment pe care îl avea toată lumea. Cred că vreo trei miliarde de oameni și-au folosit

telefoanele pentru a spune că au luat parte la eveniment.

A fost ca un fel de revelion, atâta doar că s-a convenit că ar trebui să fie un moment simultan pe tot cuprinsul Pământului. Aproape de echinocțiul de primăvară din emisfera nordică, cum ar fi Narooz sau Paștele. Să facem în așa fel ca toți să trăiască același moment părea corect, era important să simți legătura cu toată lumea și cu restul, ca un fel de vibrație. *Kulike,* în limba hawaiiană, înseamnă „armonie”. Sau *la’olu’olu,* „ziua armoniei”. Să evocăm noosfera, să fie chemată la viață de toți cei care se gândesc la ea în același timp – acesta nu este ceva care să sufere o întârziere, trebuie să aibă loc simultan. Așa că, în privința timpului, noi, cei din Hawaii, am cam tras bățul scurt. Cronometrarea a fost prezentată ca fiind ceva obligatorie, cred că asta însemna că undeva, cineva trebuia să se ocupe de organizare. Dar oricum, în Asia de Est a fost noaptea târziu; mergând spre vest, a trecut prin fusul orar până când în Europa de Vest a ajuns la prânz; apoi, de-a lungul Atlanticului, din ce în ce mai devreme, a ajuns în America, până la un fel de patrulare în zori pe Coasta de Vest, așa că noi, în Hawaii, ne uitam la ceas și arăta 3 a.m., cam atât cred că era. Bine, oricum, o scuză să nu dormi toată noaptea și să petreci și trebuie să recunoaștem că era încă frumos și cald pentru noi chiar și în miez de noapte, astfel încât să putem merge la Diamond Head și să privim oceanul în timp ce petreceam. Era o noapte cu lună plină, și nu dintr-o coincidență, sunt sigur. Deci a fost frumos. Pe stadionul de la poalele muntelui, diverse formații au cântat toată noaptea, iar noi am stat pe marginea falezei, am sporovăit, am băut, am privit oceanul în lumina lunii. Vedeam formându-se o hulă serioasă dinspre sud și mulți vorbeau să meargă la Point Panic la răsăritul soarelui, să prindă niște valuri ca lumea. Era formidabil să încheie astfel evenimentul, înapoi în Oceanul Mamă, de unde am pornit toți. Adia o briză ușoară dinspre larg.

Așa că a sosit momentul și am ascultat vocile de pe telefoanele noastre. Noi suntem copiii acestei planete, vom cânta cântece de laudă împreună, toți deodată, acum este

momentul să ne exprimăm dragostea, să ne asumăm responsabilitățile care vin odată cu administrarea acestui pământ, adepții acestui spațiu sacru, o planetă, o planetă, și tot așa, mi se părea clar că originalul fusese scris în altă limbă, că ascultam o traducere în engleză și, de fapt, puteai să cauți și să auzi ce se spune și în alte limbi; Gupta a insistat să asculte mesajul în sanscrită, o limbă pe care recunoaște că nu o înțelege când este vorbită, deși o citește, dar susținea că tot ceea ce auzim trebuie să fi fost scris sau gândit inițial în sanscrită, poate chiar cu mii de ani în urmă și, de fapt, versiunea în sanscrită suna foarte primitiv, ceea ce m-a făcut curios și am dat clic și am găsit o versiune în proto-indo-europeană, de ce nu? Suna ca spaniola. Am trecut la bască, presupusă a fi o fosilă vie a unei alte limbi, dar și asta suna ca spaniola. De fapt, ambele sunau puțin mai ciudat decât spaniola, păreau limbi mai vechi decât spaniola, cu sunete primare ciudate, dar nu mai mult decât olandeza sau multe alte limbi care nu sunt hawaiiene; auzi întotdeauna aceleași sunete și, indiferent de limba pe care am ales-o, eu o tot auzeam pe *Mamma Gaia.* Da, bineînțeles că *mamma* ar Ei unul dintre cele mai vechi cuvinte, poate primul cuvânt, inventat iar și iar de bebelușii care încearcă din răsputeri să vorbească, dar având un control limitat al gurii și totuși încercând să spună același lucru, să o implore sau să o sărbătorească pe marea zeiță care le umple vederea, izvorul și sursa hranei, căldurii, atingerii, iubirii și contactului vizual. Mama! Am plâns în noaptea aceea pe creastă, înțelegând pentru prima data sensul acestui eveniment, sensul tuturor lucrurilor, desigur că este o eroare de categorie din partea mea să atribui un gen planetei într-un mod atât de grosolan, dar în noaptea aceea eram îmbătați de sărbătoarea mondială a iubirii și, pentru că toată lumea cânta, se bucura și striga, de parcă ar fi urcat cu placa pe un val mare, am continuat și eu să strig împreună cu toată lumea: *Mamma mia! Mamma Mia!* Deoarece, desigur, fiind oameni, primul cuvânt rostit este întotdeauna „eu“, „al meu“, „eu“ – eu, eu, eu! Și Dumnezeu să-i binecuvânteze pe italieni și pe toți

cei care vorbesc limbi romanice pentru că sunt atrași de fraza primordială, care este aceeași pentru toate limbile; am verificat în proto-indo-europeană și sigur că am găsit același lucru: *Mamma mia! Mamma Mia!* Geniul unei limbi!

Da, eram puțin beat, puțin drogat, puțin amețit. Vreau să spun, gândiți-vă la asta, un moment de amploare mondială în care toate ființele conștiente de acest proiect urmau să cânte împreună laude acestei planete pe care ne aflăm, să realizeze noosfera creată de această biosferă atât de vastă și de complexă, stând pe litosferă și contemplând hidrosfera și făcând să circule atmosfera în noi și din noi, cu fiecare respirație. Este minunat, dar și puțin ipotetic, nu? Este greu să știi cum ar trebui să o simți. Ce am putea face în acel moment, decât să încercăm? Ca lingvist, mă gândesc în mod firesc la cuvintele implicate, dar era mai mult decât atât, așa că am încercat și cu toate acestea, am băut și m-am uitat în jur la chipurile celorlalți oameni de pe faleză, și ei încercând, iar mulți dintre ei își aduseseră și câinii acolo, și până și câinii încercau, străduindu-se să înțeleagă, foarte conștienți de faptul că se întâmplă ceva neobișnuit, astfel încât unii dintre ei lătrau sau urlau, lucru pe care unii țipi l-au preluat instantaneu, desigur că venise momentul să urle, să urle la lună ca lupii. Ce limbaj grozav! Și pe lângă asta, noi chiar *eram* ca lupii! Am transformat lupii în câini și ei ne-au transformat în oameni – eram ceva asemănător urangutanilor, solitari care nu știau cum să lucreze împreună, lupii ne-au învățat asta, ei ne-au învățat ideea de prietenie și de cooperare. Așa că am urlat la lună și i-am îmbrățișat pe oamenii din jurul nostru, dacă erau genul, și câinii, și eu am continuat să privesc toate chipurile, atât de vii și de reale, și am continuat să repet: „Mamma Mia!“ Așa cum faci atunci când ești uimit. Îmbrățișând-o mai ales pe Gracie, ca întotdeauna. Aveam noroc așa.

Chestia asta a durat aproximativ cincisprezece minute. Apoi ne-am liniștit. Era timpul să coborâm pe stadion și să dansăm pe muzică atât cât mai rămăsese din noapte. Am făcut ce se cuvine? Ne-am unit cu fiecare ființă simțitoare

de pe planetă, am declanșat o nouă religie a Pământului care va schimba totul? Acum eram cu toții frați și surori, așa cum ni se spunea mereu că ar trebui să fim? Greu de zis. Mă simțeam ca o ciocârlie. Dar ciocârliile sunt frumoase. Toate aceste nume de păsări și de animale pe care le folosim pentru stările și acțiunile noastre se potrivesc întotdeauna perfect, desigur. Cu toții suntem o familie, așa cum ne spune noua religie și, întrucât fiecare ființă vie de pe Pământ are 938 de perechi de ADN, chiar cred că este adevărat. Așa că, da, am coborât acolo și am dansat toată noaptea, simțindu-ne în extaz, iar când cerul s-a luminat și s-au apropiat zorii, și ne-au trimis să salutăm ziua, și să mergem acasă, și să facem tot ce aveam de făcut în acea zi, au interpretat un potpuriu al lui Bruddah Iz Israel Kamakawiwo'ole compus din „Somewhere over the Rainbow" și „What a Wonderful World", o piesă grozavă de *schmaltz* hawaiian pe care am cântat-o cu toții la plecare și pe care aveam să o fredonăm restul zilei. Mai târziu am citit că oamenii declarau că au simțit-o cu adevărat, în acel moment când toți oamenii din întreaga lume au cântat același cântec de laudă și devotament, s-a spus că este ca un impuls electric care te umple sau cam așa ceva. Trebuie să recunosc, nu am simțit așa ceva în momentul propriu-zis, poate că eram prea beat sau prea conștient de mâna lui Gracie pe fundul meu, dar în dimineața aceea, la Point Panic, am prins cel mai lung val din stânga din viața mea în timp ce perechea de melodii a lui Bruddah Iz îmi suna tot timpul în creier, ce lume minunată într-adevăr, și am zburat de pe acel val chiar înainte să se închidă și acolo sus, în aer, deasupra valului, suspendat fără greutate și fără să văd curcubeul *ehukai*[62] pentru că eram chiar acolo, da, atunci am simțit-o. Bineînțeles că nu vine la comandă sau cu programare, grația nu este așa, te atinge în momente neașteptate, o chestiune de accident, dar trebuie să fii

[62] Ehukai Beech - plajă în Hawaii, renumită printre iubitorii de surfing pentru valurile deosebite. Efectul de curcubeu *ehukai* este produs prin refracția razelor solare în picăturile de apă peste creasta valurilor, astfel încât surferul pare a se afla în centrul curcubeului.

deschis și tu, așa că poate asta a fost pentru mine, o ușoară întârziere după ceremonia sacră, care poate oricum a fost călătoria pe acel val – oricum am simțit-o atunci, atârnând în aer, apoi m-am prăbușit înapoi pe partea din spate, albă și șuierătoare, și am înotat în sus, râzând în hohote. Da, a funcționat. *Mamma Mia!*

104

La întoarcerea la Zürich, Mary i-a anunțat imediat pe elvețieni că nu mai intenționează să locuiască în apartamentul secret. Pensionarea îi anulase statutul de securitate, n-avea rost să mai ocupe un apartament sigur care probabil era necesar altora și așa mai departe. Elvețienii nu s-au opus.

Autoritățile nu doreau ca Mary să se întoarcă la vechiul ei apartament de pe Hochstrasse și nici Mary nu voia. Blocul de apartamente albastru, decolorat, făcea acum parte din trecutul ei, nu avea cum să se mai întoarcă. Era timpul pentru o schimbare de peisaj. Și oricum avea o idee. Peste tot în Zürich existau cooperative de locuințe. Nu voia să se mute acolo unde locuise Frank; și asta ținea de trecut. Oricum, tot acolo locuia și Art și, din mai multe motive, nu i se părea o idee bună. Dar existau și alte cooperative de acest fel în Zürich, chiar foarte multe, după cum s-a dovedit, așa că a petrecut ceva timp vizitând câteva.

În cursul acestor plimbări prin oraș, Mary și-a dat seama cât de mult îi place cartierul ei. Fluntern se numea și era situat pe panta inferioară a masivului Zuriberg. Îi plăcea acolo. Era cartierul ei. Se simțea atașată și de cartierul din spatele bazei de agrement Utoquai *schwimmbad.* Îi plăcea mult și acea parte a orașului. Așa că s-a concentrat asupra celor două cartiere și apoi asupra zonei dintre ele; nu erau prea departe unul de celălalt. Desigur, orașul era compact.

Unele cooperative erau în regulă, dar majoritatea nu se prea potriveau și aproape toate aveau liste de așteptare și

ar fi durat destul de mult până să-i vină rândul. Cu cât căuta, cu atât își dădea seama cât de mult îi plăcuse vechiul ei apartament. Dar avea nevoie de o schimbare.

În cele din urmă, a găsit un loc pentru că Badim știa că asta caută. O angajată care lucrase pentru el în minister urma să se mute înapoi în Ticino pentru a-și îngriji tatăl și, când a aflat de la Badim că Mary caută locuință, a vrut ca Mary să vină în locul ei. Putea fi un aranjament fără formalități inutile, spunea ea, un fel de subînchiriere; cei din consiliul de administrație primiseră solicitarea ei cu privire la acest plan și se bucurau să o aibă pe Mary Murphy printre ei, așa că își dăduseră aprobarea. Era la doar câteva străzi de vechiul ei apartament, ceva mai la sud, după stația obișnuită de tramvai de la Kirche Fluntern și ceva mai departe pe Bergstrasse, până la o piațetă neobișnuită, unde se întâlneau trei străzi și unde cooperativa ocupa un colț al intersecției. Era o clădire mică de douăzeci de apartamente, înaltă de patru etaje, bine întreținută ca orice altă clădire din Zürich, cu excepția vechii clădiri ruinate de vizavi de stația de tramvai dinspre Kirche Fluntern, considerată un fel de atracție turistică locală.

Femeia care închiria o întâmpină la ușa clădirii.

— Trudi Maggiore, se prezentă ea.

Mary își spuse numele și îi strânse mâna.

— Te-am văzut pe la birou.

Femeia încuviință din cap.

— Lucram cu două clădiri mai jos de Minister, dar am luat notițe pentru Badim la multe dintre întâlnirile tale. Stăteam la perete împreună cu ceilalți asistenți. Și te-am însoțit într-o călătorie în India.

— Ah, da, îmi amintesc acum.

Trudi o conduse pe Mary sus, pe scara largă. La ultimul etaj, descuie ușa.

— Mai demult aici a fost o mansardă, îi explică ea. Sper că nu te deranjează. Te obișnuiești.

Mary văzu imediat că fusese o mansardă foarte mică și joasă. Era o singură cameră, pitită sub grinda de acoperiș a clădirii, astfel încât numai sub grindă puteai să stai în

picioare. În dreapta și stânga grinzii centrale, tavanul cobora până la o înălțime de șaizeci de centimetri. În partea stângă a camerei se vedea un perete interior care pătrundea în cameră, ușa din perete dădea în baie. Tavanul înclinat al băii se sprijinea pe un perete la fel de jos. Desigur, totul înăuntru strălucea de curățenie, așa cum se cuvine unei toalete elvețiene, dar, ca și restul spațiului, tavanul era cu mult sub înălțimea medie umană. Toaleta era situată lângă chiuvetă; era un apartament potrivit pentru o femeie în sensul că te puteai așeza pe closet, dar, dacă stăteai în fața lui, trebuia să te apleci.

— Îmi place, spuse Mary. E amuzant.

Trudi părea încântată.

— Și mie îmi place. Îmi pare rău că trebuie să plec. Dar mă bucur că vei locui aici. Admir tot ce ai făcut.

— Mulțumesc.

Făcu câțiva pași în sus și în jos pe linia mediană. Lângă baie, camera se lărgea din nou spre stânga; acolo se afla patul, amenajat chiar pe podea. Pentru a se întinde pe pat, cel mai ușor ar fi fost să se așeze întâi pe un scăunel pus alături, apoi să se rostogolească. Odată culcată, nu mai conta cât de jos e tavanul, câtă vreme nu sărea în picioare din cauza unui vis urât sau cam așa ceva.

Bucătăria era în spate, de-a lungul peretelui, lângă ușa de la intrare; doar o masă lungă și o chiuvetă, iar în stânga, o plită și un frigider scund. Toate funcționale.

— Îmi convine, spuse Mary. Chiar îmi place.

— Și mie, spuse Trudi.

După aceea, ieșiră să bea o cafea la brutăria de alături și schimbară amintiri. Trudi o privea curioasă, de parcă ar fi încercat să facă legătura între ea și doamna ministru pe care o cunoscuse la birou. Mary rezistă impulsului de a da explicații.

Așadar, Mary avea acum casa ei. Echipa de securitate elvețiană a ajutat-o să se mute, verificându-i camera în același timp. Priska și Sibilla nu păreau prea impresionate. Thomas și Jurg credeau că este amuzant.

Odată instalată, a încercat să-și formeze un nou ritm

zilnic. Nu mai mergea la minister, nu mai voia să se amestece. Sperase că ei ar putea să-i ceară ajutor într-o problemă sau alta, dar, de fapt, acum, după ce la întâlnirea de la San Francisco văzuse cum merg lucrurile, și-a dat seama că probabil nu prea mai are cu ce să le fie de ajutor. Autoritatea poziției pe care o ocupa în minister reprezentase o mare parte a eficacității ei. Suna un pic a mustrare, dar fără îndoială că era adevărat. Ce ar mai putea face pentru a-i ajuta pe ei sau pe oricine altcineva rămânea o întrebare deschisă acum, când devenise o persoană particulară.

Ei bine, putea reveni oricând la vechile obiceiuri. Dimineața, cobora cu tramvaiul până la Utoquai și se ducea la *schwimmbad.* Acolo, în vestiar, la dulapul ei, își punea costumul de baie, săruta fantoma frumoasei Tatiana, simțind iar durerea morții ei, apoi o închidea din nou, izgonind-o, în timp ce cobora treptele metalice spre apă – brr! — și apoi în lac. Când te gândești la cineva plecat, parcă îl mai ții în viață măcar o clipă. Zürichsee, albastru și calm, răcoros și mătăsos. Înota în stilul liber înaintând în larg, până când putea să privească înapoi și să vadă bine țărmul din apropiere; apoi făcea câteva mișcări în stil bras, pentru a vedea întregul oraș, care acum părea atât de jos și de departe. Era un lac mare. Dacă se va simți suficient de puternică, s-ar putea înscrie la competiția de traversare a lacului înot de la sfârșitul verii, să vadă cum este. Se bucura că se află acolo. Desigur, această parte a setului de obișnuințe funcționa numai din mai sau iunie până în octombrie. În celelalte luni, atât apa, cât și aerul erau prea reci. Dar, pe timp de vară, era un mod frumos de a începe ziua.

Apoi se întorcea acasă, participa la prânzul comun în cooperativă, discuta cu oamenii dacă dorea, dar era important să nu-i oblige să vorbească în engleză și, deoarece discuția din jurul ei era de obicei în dialectul Schwyzerdiiiitsch, gutural și cântător, Mary nu iniția prea multe conversații. Îi plăcea să fie în mijlocul discuției fără să participe la conversație, era liniștitor. Își simțea corpul,

relaxat după înot, cum se culcușește în scaun de parcă ar fi fost o pisică, mulțumită doar că se află printre oameni, nepăsătoare la subiectul celor discutate de ei.

Mai târziu în acel an a început să viziteze Agenția ONU pentru Refugiați, UNHCR, care avea sediul la Geneva, dar avea un mic birou la Zürich. Eliberarea pașapoartelor ONU pentru refugiați, închiderea lagărelor sau, mai degrabă, deschiderea și golirea lor însemnaseră foarte mult efort. Desigur, elvețienii doreau să termine rapid procesul, așa că, atunci când Mary s-a prezentat la biroul din Zürich, au fost bucuroși să-i dea ceva de făcut. De fapt, ei voiau să se folosească de renumele ei pentru a atrage mai mulți voluntari, iar ea a fost de acord, dar numai cu condiția să poată desfășura și o activitate de bază. Munca pe plan local o ajuta la reducerea consumului propriu de carbon. Pentru că și acesta era un proiect pe care își dorea să-l aplice.

Aproape toți rezidenții cooperativei făceau parte din „Societatea 2.000 de Wați“, așa că nu era atât de dificil să mențină o amprentă scăzută de carbon. Mesele comunitare erau în cea mai mare parte vegetariene și se efectuau calcule precise pentru tot ce făceau, astfel încât Mary putea ține cu ușurință o evidență personală și găsea întotdeauna oameni în jur care să-i răspundă la întrebări. Dacă locuia în Zürich sau călătorea prin Elveția, prin Europa și chiar în întreaga lume – toți aveau cote calculate de consum de energie și de emisii de carbon, iar acestea din urmă erau în scădere constantă, mai ales dacă nu călătoreai în afara Elveției și foloseai transportul public. Rezidenții dețineau o mașină electrică în comun și exista chiar și un tabel de înscriere pentru aceasta, adesea aproape gol, dar nu întotdeauna. Majoritatea călătoreau destul de mult în Europa, dar chiar și luând în considerare acest amănunt, la sfârșitul anului se dovedea că folosiseră mult mai puțin decât cantitatea de kilowați-oră solicitată de „Societatea 2.000 de Wați“. Întreaga țară se apropia de realizarea acestui obiectiv, apoi lumea va avea un model de urmat. Vecinii ei erau siguri că și alte țări le vor urma exemplul.

Mary nu era atât de sigură, dar nu comenta. Pur și

simplu își trăia viața. Noile obiceiuri și rutina zilnică au prins repede rădăcini. Își petrecea întreaga săptămână încercând să-și dea seama dacă îi place, încercând să afle cum să facă mai multe la UNHCR și așa mai departe. Zi de zi, săptămână de săptămână. Niciodată nu se scufundase atât de complet în spiritul elvețian. Anterior, Mary fusese o personalitate internațională care trăia o viață internațională. Acum era un cetățean al orașului Zürich, născut în străinătate, dar care locuia la Zürich.

Recunoscând diferența, Mary indusese în programul ei zilnic lecții de germană. S-a dovedit că ar fi cel mai ușor seara. Primăria oferea cursuri gratuite de limba germană la care se înscriau cursanți din toată lumea. Mary s-a înscris la un curs seral la ea în cartier, în fiecare zi de luni. Limba germană e o limbă dificilă, dar profesorul era amabil: Oskar Pfenninger, un bărbat cu părul alb, care trăise în Japonia și în Coreea și știa engleza printre alte limbi, dar nu voia să vorbească în niciuna dintre ele cu elevii săi, cel puțin nu la curs; nimic altceva decât germana în clasă. Așa că, după ce se pierdeau în greșeli în timpul lecției, elevii cumpărau pizza după ore și vorbeau în engleză. Câteva luni mai târziu, au început să încerce să poarte astfel de conversații în germană – la început timid, cu glume și râsete. S-a dovedit că toată lumea învăța limba pentru a se integra mai bine în viața elvețiană.

Zilele se scurtau, aerul era mai rece. Frunzele teilor se îngălbeneau și vântul de vest le scutura. Arțarii de foc de pe aleile care mergeau spre școala de tehnologie deveniseră de un roșu incandescent. Pe Zürichberg, priveliștile se întindeau până departe, pe măsură ce copacii își pierdeau frunzișul, iar aerul se răcea și devenea mult mai curat. Mary rătăcea pe acolo la apusul soarelui, urca pe îndelete dealul, umbla la întâmplare pe poteci, apoi cobora, în funcție de starea de spirit – de-a dreptul sau pe ocolite. Femeia nudă din beton care ținea inelele furtunului de grădină rezistase cu stoicism oricăror intemperii. Lui Mary îi plăcea intransigența ei. „Voi fi și eu o femeie din beton“, îi

șoptea ea când trecea pe lângă statuie.

Anul a ajuns la final. A trecut Crăciunul și ajunul Anului Nou, fără ca ea să mai plece în Irlanda și fără să se mai gândească prea mult la ceva. Ministerul a invitat-o la petrecerile de vacanță și Mary nu a refuzat.

La una dintre acestea, stătea cu Badim pe balcon, cu coatele sprijinite pe balustradă, și se uitau amândoi în jos, la luminile orașului.

— Cum merge treaba? întrebă ea.

— Destul de bine, cred, răspunse Badim, după ce se gândi puțin.

— M-am simțit bine de Gaia Day.

— Nu a fost meritul nostru, spuse el, râzând. Dar și eu am sărbătorit-o. Unde erai?

— Pe lac, înotând cu niște prieteni din clubul meu. Ne-am ținut de mână și am format un cerc.

— Ai simțit semnificația momentului? întrebă el, zâmbind.

— Nu. Era prea frig.

— Nici eu. Dar oamenilor părea să le placă. Cred că a meritat să susțin ideea. Încă mai cred că avem nevoie de o religie. Dacă alții simt la fel, cine știe.

— Beneficiile sunt evidente. Și sunt sigură că voi continuați să lucrați în această direcție.

— Ai dreptate. Dar este ceva care trebuie să vină din interior.

Mary îl privi curioasă. Într-adevăr, nici măcar acum nu știa prea multe despre el. Omul ei din Nepal. Recent, ajunseseră și la ea zvonuri – nu direct, ci de pe internet – că mii de oameni lucrează pentru Ministerul pentru Viitor, că duc un război nemilos împotriva oligarhilor carbonului, ucigând sute dintre ei pentru a înclina balanța istoriei în direcția corectă. Prostii, desigur, dar oamenilor le plac astfel de povești. Însăși ideea că distrugerea planetei avea loc în fața tuturor în plină zi și că istoria omenirii, evident, a scăpat de sub control era atât de monstruoasă încât oamenii credeau în necesitatea unor conspirații și acțiuni secrete fără martori. Nu că s-ar fi îndoit în totalitate de

această poveste. Bărbatul din fața ei avea o privire care îți putea îngheța sângele în vine, și sume foarte mari de bani dispăruseră în departamentul lui fără nicio explicație.

— Ai pe cineva acum, așa cum ai fost tu pentru mine? îl întrebă ea curioasă.

Badim se uită peste marginea balconului la ramurile goale ale teiului.

— Vrei să spui că trebuie să facă cineva și treaba murdară? —Da.

— Nu, răspunse el, râzând. Nu există nimeni în care să am încredere așa cum ai avut tu încredere în mine. Nu știu cum ai reușit.

— Nici eu nu știu. De fapt, tu m-ai făcut să am încredere. Corect? Ce aș fi putut să fac?

— M-ai fi putut concedia.

— Presupun. Dar niciodată nu m-am gândit la asta. Nu sunt atât de proastă.

— Sau ai fost înșelată în totalitate, spuse el, râzând din nou.

— Nu cred. Dar acum, pentru tine – trebuie să fie o problemă. Ai nevoie de cineva de încredere.

— Știu, spuse Badim, dând din cap. Este problema mea. Dar nu știu. Poate că nevoia nu mai este la fel de mare acum? Sau le fac pe amândouă și nu las mâna dreaptă să știe ce face stânga?

— Nu cred că este posibil, răspunse Mary, clătinând din cap.

— Nu, presupun că nu.

— Dar echipa ta? Mă refer la partea întunecată a lucrurilor. Trebuie să existe niște oameni care să poată face ceea ce ai făcut tu.

— Presupun că da. Va trebui să mă gândesc la asta. Nu știu. Ce cred eu acum este că tot ce ai făcut a fost mult mai greu decât am crezut eu că este.

— Ce vrei să spui?

— Ai avut încredere în mine.

Mary îl privi. Se întrebă dacă era adevărat. Poate că da.

— Uneori trebuie, spuse ea în cele din urmă. Trebuie

doar să te arunci de pe o stâncă. Mai întâi te arunci de pe stâncă și apoi inventezi parașuta.

— Sau începi să zbori, sugeră el.

Ea dădu din cap cu îndoială. Nu credea că poate să zboare.

— Spune-mi dacă te pot ajuta, spuse ea.

— Îți voi spune.

Dar Badim clătina din cap, abia perceptibil. Nimeni nu-l putea ajuta. Nici cu asta, nici cu atâtea alte lucruri.

Se întoarseră în sală. Trecând pragul balconului, Badim îi atinse mâna.

— Mulțumesc, Mary.

105

După ce ne-au dat pașapoartele, ne-am trecut numele pe câteva liste și am mai așteptat câteva zile. Desigur că ni s-au părut cele mai lungi zile dintre toate. Până la urmă, am avut noroc; numele noastre au apărut pe una dintre listele cantonale elvețiene – pentru cantonul Berna unde, de fapt, locu- iserăm tot timpul. Am fost invitați să ne mutăm la Kandersteg, un sat în Oberland, unde calea ferată intră într-un tunel care străpunge muntele spre sud, până în Valais. Se spune că locul este foarte liniștit. Un pic izolat. Pentru o vreme, ni s-au repartizat camere într-o pensiune, apartamentele erau deja în construcție. Am spus da. Fiica mea, soțul ei, cei doi micuți ai lor.

Odată ajunși acolo, ne-am cazat la pensiune și ne-am trecut pe lista de așteptare pentru o clădire de apartamente care urma să fie terminată în curând. Kandersteg s-a dovedit a fi un sat tipic elvețian, ca un decor dintr-un film, un film construit parcă din clișee, dar bine, eram acolo. O familie din Siria. Mai locuiau acolo alte cinci familii de refugiați, din Iordania, Iran, Libia, Somalia și Mauritania. I-am salutat cu precauție.

Desigur, știm cu toții despre SVP, Schweizerische

Volkspartei, Partidul Popular Elvețian. Se descurcă bine în cantoanele montane și nu le plac imigranții. Funcționarii de la Fremdenkontrolle și SEM, secretariatul de stat pentru migrație, ne-au fost adesea de ajutor doar parțial, dacă nu chiar neprietenoși, însă cei din SVP sunt ostili pe față. Cel mai bine este să nu le atragi atenția asupra ta. Asta înseamnă cel puțin să nu ne adunăm în grupuri cu alți refugiați, cu înfățișarea noastră atât de neobișnuită și cu pielea închisă la culoare. *Unheimlich*[63]*.* Știam cu toții asta. Când ne întâlneam, la început, preferam să fie în privat.

A sosit și ziua în care am ieșit și m-am oprit în fața ușii de intrare în pensiune. În toate părțile, vezi pajiști alpine verzi, deasupra cărora stâncile cenușii susțin cerul. Parcă ai locui pe podeaua unei încăperi imense fără tavan sau în fundul unei fântâni. Un pârâu iute, dirijat printr-un canal de scurgere chiar prin mijlocul satului, își urmează calea cu un sunet vesel. Aerul este curat și răcoros, razele soarelui au schimbat culoarea munților într-un galben-intens. Un loc real, în ciuda aspectului său ireal. Și eram acceptați. După doisprezece ani într-o tabără turcească, doi ani pe drumuri încercând să ajungem în Germania, ani dementiali, extrem de dificili, urmați de paisprezece ani într-o tabără elvețiană la nord de Berna, am găsit în sfârșit o casă.

Și totuși, acum constat că am împlinit șaptezeci și unu de ani. Viața mea a trecut. Nu voi spune că a fost în zadar, nu ar fi corect. Am avut grijă unul de celălalt și i-am învățat pe copii. Au primit o educație bună în tabăra aceea. Ne-am descurcat cu puținul pe care l-am avut. Am trăit viața pe care ne-am construit-o.

Și iată-ne în casă nouă. Iar SEM ne-a acordat tuturor o sumă forfetară modică în funcție de cât timp a stat fiecare în tabără, dar perioada fiind atât de lungă în cazul nostru, suma nu a fost chiar foarte mică. Am adăugat la aceasta economiile familiei iordaniene nou-venită în Kandersteg și împreună am închiriat un spațiu vacant într-o clădire de pe strada principală dintre gară și terminalul telecabinei. Spațiul fusese folosit ca brutărie, așa că nu era prea dificil

[63] „înfiorător, sălbatic“, în lb. germană, în original.

sau costisitor să-l transformăm într-un mic restaurant. „Specialități din Orientul Mijlociu”, așa ne-au sfătuit să-l numim. Chebap și falafel și alte preparate pe care oamenii le cunosc deja; apoi, când vom avea clienți, i-am putea convinge să încerce mâncăruri mai interesante. Șase mese și am fi boieri. Ocazia mi s-a părut reală, am vrut să văd ce va rezulta din ea. Ei bine, cu cine glumesc? A meritat încercarea.

Desigur, sunt deja bătrână, dar nimic nu poate schimba asta, decât moartea. Cel puțin mă bucur de această zi, de aceste zile. Tot ce s-a întâmplat înainte pare acum să se fi întâmplat altcuiva. Este ca și cum ți-ai aminti de o încarnare anterioară. Mai ales ce s-a întâmplat acasă. Îmi aduc aminte când am plecat de la Damasc: m-am uitat în jurul meu și mi-am promis că într-o zi o să mă întorc. Damascul nu seamănă cu niciun alt oraș, este vechi, cea mai veche capitală rămasă pe Pământ, și poți să-ți dai seama de asta când te afli acolo, se vede pe străzi, se simte în timpul nopții. Când am fost eliberați din tabără, am avut șansa să mă întorc. Am primit chiar și un bilet de avion. M-am dus la Kloten, spunându-mi: „Pur și simplu mă întorc și îl voi revedea“ Familia nu a vrut să meargă, dar eu îmi doream foarte mult. Insă în Kloten s-a întâmplat ceva ciudat – un fel de cădere psihică, așa cred. Cine se întoarce și de ce? Am încercat să adun și să pun laolaltă toate etapele vieții mele și nu a ieșit nimic din asta. Am ajuns la concluzia că femeia care s-a gândit să se întoarcă nu eram eu, că eu încetasem să mai fiu femeia aceea. Anii din tabără mă transformaseră, zi de zi, în aceeași zi, în fiecare zi, într-o altă ființă. Așa că, în ultimul moment înainte de îmbarcare, am spus nu, am coborât în gara de dincolo de Kloten și m-am întors în tabără. Familia mea m-a întâmpinat curioasă, fără să-și dea seama de această schimbare, de faptul că altcineva s-a întors la ei. „Ești bolnavă?" au întrebat. „Nu, e în regulă", am răspuns. „Pur și simplu nu mai vreau să mă întorc". Nici eu nu am înțeles motivul, deci cum aș fi putut să le explic altora? Cine este capabil să rezolve enigma adevăratului său sine?

Ei bine, acum sunt alta, o ființă nouă. Veche și totuși nouă. Mă gândesc la ceea ce am acum, ce are această ființă nouă în viața ei, care parcă nu e chiar viața mea, dar mă străduiesc să înțeleg. În restaurant muncim toată ziua pentru a pregăti o masă. Pregătim mâncare toată ziua – un meniu fix pentru cei care au comandat o cină completă, preiau comenzi pentru mese, uneori clienții nu vin, totuși, până la opt-nouă seara, restaurantul este de obicei plin la capacitate maximă. Șase mese sunt ușor de servit. Este aproape ca și cum ai găzdui o cină la tine acasă, cu excepția faptului că, în loc să vină prieteni, vin străini. Sau să-i numim cunoscuți. Mulți vin pentru prima dată, dar unii au mai fost și s-au întors. Îi întâmpinăm întotdeauna cu un zâmbet pe aceștia din urmă și conversăm adesea cu ei. Germana elvețiană este o limbă atât de amuzantă, uneori este greu să nu zâmbești. Amintește de sunetele epocii lor medievale – zgomotul unui topor, sunetul tălăngilor de la gâtul vacilor, sunetele nazale ale unui corn alpin, sunetul pietrelor care se rostogolesc pe ver- sanții munților maiestuoși. Nu există nicio comparație cu țipătul fluent al păsărilor din arabă; ar fi interesant să ascultăm ambele limbi în aceeași cameră, dar de obicei nu vorbim arabă în prezența vizitatorilor, vorbim „germana de sus“ – *Hochdeutsch.* Iar ei ne răspund, vorbind încet și clar, cu ceea ce mi se spune că este un puternic accent elvețian, dar eu nu aud asta, este singura variantă de germană pe care o cunosc. Un turist din Berlin mi-a zis: „La Berlin ai fi luată drept elvețiancă, germana ta este foarte bună, dar cu accent elvețian. Dacă nu ar fi culoarea pielii tale, bineînțeles, știi la ce mă refer.” Am fost de acord că înțeleg, cu un zâmbet.

Așadar, ceea ce am primit noi acum nu sunt banii (care nu sunt suficienți), nici libertatea (continuăm să fim înregistrați ca *Auslânder),* ci demnitatea. Demnitatea, cred, este genul de lucru de care toată lumea are nevoie. După nevoile de bază de hrană și de adăpost, de care avem nevoie la fel ca animalele, demnitatea este pe primul loc. Toată lumea are nevoie de demnitate și merită acest lucru,

ca parte a ființei umane. Și totuși, aceasta este o lume foarte nedemnă. Prin urmare, ne luptăm. Înțelegeți ce vreau să spun. Și da, demnitatea este ceva ce primești de la alți oameni, este în ochii lor, este un fel de respect. Dacă nu o primești, în tine crește mânia. Știu asta foarte bine, furia te poate ucide. Tinerii aceia care aruncă în aer fel de fel de lucruri sunt supărați pentru că nu au demnitate. Și poate fi obținută doar de la alți oameni – nu este o sarcină ușoară. Adică trebuie să o meriți, dar în cele din urmă este ceva oferit de alții. Așadar, cei mai furioși dintre tinerii noștri aruncă în aer lucrurile pentru că nu li se acordă demnitatea și, de cele mai multe ori, aruncă în aer șansele propriilor semeni în această lume.

Luați-i chinezi, de exemplu. Turiștii chinezi care intră îmi spun – în engleză, desigur – că timp de o sută de ani au fost asupriți și umiliți de țările europene. Nu aveau demnitate în niciun colț al lumii, nici măcar în patria lor. Dar cine își poate imagina asta acum? Chinezii sunt atât de puternici în zilele noastre, încât nimeni nu îi poate critica. Și au forțat lucrurile luând poziție pentru drepturile lor. Nu au făcut-o ucigând străini fără discernământ. Crima este atât de greșită, încât nici nu pot să mă exprim. Nu, dacă se va întâmpla, trebuie procedat așa cum au procedat chinezii. Poate că, până la urmă, Arabia se va schimba odată cu noul guvern, războaiele se vor termina, iar restul țărilor afectate vor urma o altă cale, forțând întreaga lume să ne arate respectul pe care îl meritățm. Va fi nevoie de schimbare în toate domeniile. Și este nevoie de tineri care să aducă această schimbare.

Între timp, restaurantul se umple, seară de seară. Suntem rezidenți legali permanenți în Elveția. Cu siguranță că anii vor trece mai repede aici decât în tabără. Afirmația că plictiseala taberei a încetinit timpul, încât ar fi trebuit să trăiesc o viață foarte lungă datorită acestei prelungiri, este o ironie care nu mi se pare atât de amuzantă. Mai bine să treacă totul în grabă. De asta sunt sigură.

Pentru a mă descurca aici, în această țară, am devenit o ființă umană diferită și asta de mai multe ori. Dar ființa

aceasta nouă care stă aici acum nu este atât de rea. Și există lucruri despre elvețieni pe care trebuie să le admiri. Sunt atât de *piinktlich,* adică punctuali – la început este amuzant, dar ce este asta dacă nu respect pentru altul? Îi spui celuilalt: „Timpul tău este la fel de valoros ca al meu, așa că nu îți voi irosi timpul cu întârzierea mea.“ Să fim de acord că suntem cu toții la fel de importanți, așa că fiecare trebuie să fie punctual, pentru a ne respecta reciproc. Odată am avut restaurantul rezervat de un singur grup și am decis să o facem luni, de obicei seara noastră liberă, pentru a nu deranja pe niciunul dintre clienții noștri obișnuiți. Așa că noi găteam mai departe, meniu fix, destul de ușor, dar trebuia pregătit bine, iar fiica mea s-a uitat afară pe ușă și a râs. Uite, a spus ea, invitația este pentru opt, dar unii dintre ei au ajuns aici la fără un sfert, așa că așteaptă afară până când se face opt. Poftim, uite-te la ceas, vei vedea că am dreptate. Și la opt fix s-a auzit o bătaie în ușă. I-am întâmpinat cu zâmbete uriașe, sunt sigur că s-au gândit că suntem puțin amețite. Apoi, de asemenea, în gări, la asta îmi place să mă uit, ceasurile de pe peron arată ora și oricare ar fi ora de plecare a trenului, dacă te uiți pe fereastră chiar înainte de ora programată, vei vedea cum conducătorul trenului a scos și el capul pe fereastră și privește ceasul; iar când limbile ceasului ating minutul și chiar secunda de plecare, trenul se pune în mișcare și pleci. Acesta este elvețianul.

Acești oameni ne vor accepta, dacă nu suntem prea mulți. Dacă suntem prea mulți, ei vor deveni nervoși, este destul de clar. Cred că este la fel și în Ungaria sau în oricare dintre aceste mici țări europene. Sunt prospere, da, dar există doar câteva milioane în fiecare țară. Șapte milioane de elvețieni, cred, și trei milioane de *Auslânder* printre ei; asta e mult. Și nu este doar simțul națiunii, ci și limba. Cred că asta este esența. Să spunem că doar cinci milioane de oameni de pe Pământ îți vorbesc limba. Asta este deja mult mai puțin decât locuitorii multor orașe mari. Apoi, alte cinci milioane vin să locuiască împreună cu tine și toată lumea vorbește engleza pentru a se înțelege. Curând copiii tăi

vorbesc engleză, destul de curând toată lumea vorbește engleza, iar apoi limba ta a dispărut. Ar fi o mare pierdere, o pierdere zdrobitoare. Așa că oamenii se protejează de asta. Prin urmare, cel mai important lucru este să înveți limba. Nu doar engleza, ci limba locală, limba maternă. Limba maternă. Cultura lor nu contează atât de mult, doar limba. Iar eu cred că limba este conectorul cel mai bun. Vorbești limba lor și, chiar și atunci când o faci varză, ei au o expresie anume pe chip: în acel moment vor să te ajute. Ei văd că ești o ființă umană, dar și că limba lor este una grea, ciudată. Dar ți-ai asumat dificultatea. Elvețienii sunt foarte buni în acest sens. Cursurile lor de limbă sunt gratuite și, în afară de asta, au patru limbi pe care le vorbesc între ei, pe care le sparg în fărâme în fiecare zi. Străbateți tunelul de sub munte din acest oraș până în orașul de la celălalt capăt al tunelului și cei de-acolo nu vorbesc aceeași limbă pe care o vorbesc cei de aici! Treci de la o germană ciudată la o franceză ciudată și, într-adevăr, noi vorbim germana mai bine decât mulți elvețieni care locuiesc la doar douăzeci de kilometri de aici. Poate asta îi face mai toleranți. Glumesc unul pe seama celuilalt în această privință.

Când toți oamenii vor glumi unii despre ceilalți așa cum fac elvețienii, când fiecare ființă din lume își va dobândi demnitatea, atunci ne va fi bine. Între timp, iată-mă, o femeie în vârstă care mi-am petrecut cea mai mare parte din viață în tabere de refugiați, pe stradă, în afara micului nostru restaurant, la umbră, la ora 15:00; apusul vine la fel de devreme ca întotdeauna aici. Este un oraș umbros atât de adânc scufundat în golul dintre munți, un oraș calm, un oraș adormit. Orice s-a întâmplat în trecut, orice se va întâmpla după asta, astăzi este astăzi. Mai stau puțin și mă întorc în restaurant.

În ajun de Fasnacht, Mary primi un mesaj de la Arthur Nolan. Se întorcea la Zürich la timp pentru carnaval, ar mai putea să-i țină companie?

Da, răspunse Mary la mesaj. Apoi, în restul zilei, se gândi la el, întrebându-se cum avea să iasă întoarcerea lui. Se bucura că Art a putut să vină. Oare încheiase turneul înainte de termen?

Așa că merse să vadă aeronava *Clipper of the Clouds* coborând pe marele și noul *flughafen*[64] pentru dirijabile din Diibendorf. Când ieși din mica pasarelă de debarcare, Art o văzu și zâmbi. Un bărbat delicat.

Apoi, Mary îl însoți până la apartamentul lui și se uită curioasă în jur, în timp ce Art lăsa jos de pe umeri sacoșa lui mică, plină cu tot felul de lucruri. Ultimul loc unde stătuse Frank. Cine-și mai amintea de el acum? Poate că nimeni altcineva în afară de ea. Poate că părinții lui mai erau în viață. Moartea fiului lor trebuie să-i fi întristat teribil. Este îngrozitor să vezi cum bolile mintale înmulțesc chinul, îi depărtează treptat pe oameni de lume. Pentru Frank al ei, ea făcuse tot posibilul; și oricum îl considerase prieten, îl iubise în felul ei. Nu se mai putea face nimic.

Apoi luară tramvaiul spre locuința ei. Văzând apartamentul fostului ministru, Art râse. Mergând până la peretele din spate – mai departe decât ar fi putut-o face ea, spuse în glumă că Mary închinase un apartament pe măsura înălțimii lui.

Luară masa într-o *trattoria* din apropiere. Art îi povesti pe unde zburase în ultima călătorie: Asia Centrală, în principal, înconjurând versanții inferiori ai diferitelor lanțuri muntoase, unde animalele se descurcau foarte bine. Caucaz, Pamir, Karakorums, Altai, Hindu Kush, Himalaya. În Pamir exista un vârf Lenin, iar Tadjikistanul era aproape în totalitate o rezervație sălbatică, imperfectă, dar reală. Văzuseră un leopard al zăpezii, languri cu fața neagră și multe alte creaturi. Oamenii au locuit pe acele lanțuri muntoase mii de ani; prin caracterul ei, regiunea semăna cu Elveția, dar unele părți erau atât de sălbatice și de

[64] „Aeroport", în 1b. germană, în original.

inaccesibile, încât nu le erau de niciun folos oamenilor. Prietenii săi Tobias și Jesse au ajutat la crearea a ceea ce ei au numit „lumea sălbatică a Antropocenului”, un proiect compozit care reprezenta aripa „sălbatică” a mișcării Half Earth și multe dintre guvernele de acolo au cooperat la crearea unui vast sistem integrat de rezervații naturale și coridoare, care includea și sprijinea populațiile umane indigene să lucreze în rezervații sau pur și simplu să trăiască acolo, permițând naturii să-și facă treaba.

— Sună grozav, comentă Mary. Mi-ar plăcea să ajung pe acolo.

— Adevărat? Pentru că intenționez să repet zborul.

— Dacă merg, aș vrea să petrec mai mult timp la sol, mărturisi ea. Să petrec mai mult timp într-un singur loc, să văd ce se întâmplă.

— Am putea să te lăsăm acolo și să venim mai târziu să te luăm.

— Asta sună bine.

După cină, o mai îmbrățișă o dată și se îndreptară spre stația de tramvai.

A doua zi, la Zürich era Fasnacht, carnavalul din ziua de Marțea Iertării, care anul acesta căzuse pe 14 februarie. Art veni să o ia și, când deschise ușa, Mary îl văzu îmbrăcat într-o salopetă de brocart argintiu și cu o pălărie roșie din plastic pe cap.

— O să îngheți îmbrăcat așa, îl avertiză ea.

Ea însăși purta o pelerină lungă și neagră și luase cu ea o mască venețiană pe care o putea pune oricând voia, o față frumoasă de pisică. N-o purta tot timpul fiindcă o împiedica să vadă bine, dar arăta grozav. Mary și-o puse ca să i-o arate, iar el exclamă:

— Oh, iubesc pisicile!

— Știu, replică ea. Vrei să închiriezi o haină?

— Mă descurc eu cumva.

Ieșiră în întuneric seara devreme. Ca de atâtea ori, de Fasnacht avea să fie frig. În noaptea aceea aerul era deosebit de rece, temperatura scăzuse deja mult sub zero grade. Vremea avea un efect deosebit asupra

participanților la festival, deoarece mulți erau ca Art, îmbrăcați în costume nu tocmai potrivite pentru temperaturi atât de scăzute. Cu toate acestea, elvețienii sunt oameni călîți când vine vorba de frig, iar Art, evident, făcea parte din aceeași categorie. Mergând braț la braț pe Rămistrasse, întâlneau oameni în fuste de iarbă, cămăși hawaiiene cu mâneci scurte, bikini, dar și în haine de blană, uniforme militare de paradă, costume naționale din diferite țări și imitații ieftine de tot felul de costume cantonale. Și aproape fiecare participant avea în mână un instrument muzical. În Zürich, Fasnacht era o seară muzicală. La fiecare colț de stradă, unu sau mai multe grupuri muzicale cântau pentru spectatorii adunați în jurul lor. O vreme, Mary și Art ascultară o trupă cu tobe de oțel care interpreta, cu rezonanțe metalice, o melodie vioaie din Trinidad. Chiar în spatele trupei, o fântână arunca în aer jeturi de apă care cădeau înapoi, în ritmul muzicii. Picăturile înghețate formau un cordon alb și gros pe marginea bazinului fântânii.

Mai jos, pe Rămistrasse, trecură fără grabă pe lângă magazinele de lux, uitându-se la vitrinele împodobite. Zăboviră mult în fața magazinului care vindea curiozități alpine: felii de piatră șlefuite, geode, noduri din trunchiul arborilor și cuburi de lemn, toate însuflețite de o mică menajerie de animale alpine împăiate. De asemenea, piei argăsite, răstignite ca niște opere de artă pe pereți, la dreapta și la stânga. Art își lipi nasul de vitrină pentru a vedea mai bine.

— Ce fel de animale sunt astea? întrebă Mary.

— Nu sunt sigur. Adică e simplu cu cele împăiate, asta e vulpe și aia, nevăstuică. Totuși, nu sunt foarte sigur de blănuri.

— Cam trist, nu?

— Nu știu, de vreme ce au murit, cred că împăierea unora dintre ele este în regulă. Și chiar să le păstreze blana. Odată am dat peste o bufniță moartă, perfect conservată, un exemplar imens, și am dus-o la un taxidermist, care a împăiat-o. A ieșit ceva frumos, am ținut-

o ani în șir.

— Ce s-a întâmplat cu ea?

— Nu știu, aveam vreo zece ani.

Porniră mai departe până la colțul următor, unde o formație de muzicieni din Anzi, în *serape,* cânta la naiuri și chitare. Măcar ei erau îmbrăcați corespunzător pentru frigul de afară. Cântau în armonii strânse, dar nu în spaniolă – poate că era quechua. Erau profesioniști sau cel puțin muzicieni de stradă profesioniști, iar Mary și Art se opriră și-i ascultară multă vreme, până când Mary îngheță și-l duse pe Art în Niederdorf.

Aici descoperiră că Zürichul își scosese leii afară pentru seară, fapt care-l făcea pe Art să exclame fericit, de fiecare dată când treceau pe lângă micile grupuri. Mary îi povesti lui Art tot ce citise în ziar în urmă cu o săptămână.

— Leii sunt confecționați din fibră de sticlă, în mărime naturală, au fost turnați într-o duzină – dacă nu chiar mai multe – de ipostaze diferite; mai multe grupuri de voluntari i-au pictat în culori, iar în 1987 au fost plasați peste tot prin oraș pentru a sărbători două mii de ani de la înființare.

— Turicum, oraș roman, exclamă Art, iar Mary nu-l contrazise.

— După sărbătorirea pe tot parcursul anului a celor două mii de ani de la înființarea orașului, continuă ea, majoritatea leilor au fost scoși la licitație, dar orașul a mai păstrat o sută sau două pe care i-a depozitat la unul dintre garajele pentru autobuze, gata să fie redistribuiți, iar anul acesta Fasnacht a fost declarat un eveniment special, dintr-un motiv sau altul.

Așa că, acum, cei doi treceau pe lângă lei pictați ca pajiștile alpine, decorați cu flăcări, cu steagul alb-albastru al Zürichului, în culorile biletelor de tramvai, cu zebre și șerpi de mare, cu steagul britanic (ambii își exprimară dezacordul), ca niște lămpi în stilul Art Deco ori ca niște pereți din granit sau cărămidă. Iar în privința diferitele posturi, Art observă că posturile leilor aminteau de cele heraldice.

— Leul acesta este „couchant“, adică stă întins pe cele

patru labe, dar ține capul ridicat. Iată un leu „rampant”, altul „în asalt”, acela este „în gardă”, aceia sunt „alipiți”. Și acesta are capul tăiat până după urechi, dacă poți să crezi.

— Ți-a plăcut heraldica în copilărie, ghici Mary.

— Da, mi-a plăcut! Mi se părea că este despre animale.

— L-ai citit pe Gerald Durrell?

— L-am iubit pe Gerald Durrell. Cel de colo este „pasant”, cel de lângă el este „trippant”, iar acesta este „în așteptare”.

Mary îl direcționă spre Casa Bar. Aproape de intrarea în bar, izbucni în râs la vederea unui grup de lei pictați în tonurile psihedelice ale uniformelor din *Sergeant Pepper.*

— Îl cunoști pe Fourier, Charles Fourier, utopistul francez? o întrebă Art.

— Nu, recunoscu Mary. Spune-mi.

— Era un utopist, avea adepți în Franța și America, s-au înființat comune pe baza ideilor lui, iar în cărțile sale făcea descrieri detaliate. Lui Jules Verne îi plăcea nespus opera lui Fourier, care a exercitat un fel de influență secretă asupra lui Verne. Pentru el, animalele erau foarte importante. „Urmează să ni se alăture, vor deveni o pane însemnată a civilizației”, obișnuia să spună. Ba chiar, la un moment dat, a afirmat: „Poșta va fi livrată de lei.”

— De lei! exclamă Mary.

— Așa a spus. Poșta va fi livrată de lei!

Râse împreună cu el. Neputându-și stăpâni râsul, își continuată drumul pe o alee, clătinându-se, spre bar.

— Aș vrea să văd asta, spuse ea. Aștept cu nerăbdare.

Ajunseră la Casa Bar, încă râzând.

— Băuturile vor fi servite de canguri, prezise Mary.

Formația obișnuită a casei cânta jazz tradițional. Vedeta trupei era clarinetistul, cu pasaje fluide și de lungă respirație, dincolo de înțelegerea umană. Băură cafele irlandeze în timp ce ascultau și, îndemnat de Mary, Art dezvălui noi detalii despre dragostea lui pentru animale în copilărie. Se dovedi că amândoi crescuseră la aproximativ 160 de kilometri distanță unul de celălalt, dar el, un copil al comitatului Down, își petrecea vara la țară, iar pe atunci în

zonele rurale ale Irlandei încă trăia o populație rezonabilă de mici creaturi sălbatice, toate urmărite neîncetat de tânărul Art, după cum se putea deduce.

După ce terminară de băut cafeaua, ieșiră în întuneric. Pe când străbăteau aleile întunecate și aglomerate, parcă auziră pe cineva cântând la flașnetă în Grossmiinster, dar, luându-se după sunet, dădură de un singur acordeonist care cânta pe aleea de pe malul vestic al râului, așezat pe un leu aurit, într-o cutie de beton și sticlă. *Toccata și fuga în re minor* de Bach, de fapt, toate provenind de la un singur bărbat care împingea și trăgea de cutia mare și neagră, atingând-o repede cu degetele. Tempo ideal, expresie, volum. Mary nu ascultase niciodată o execuție atât de strălucitoare, nici măcar în interpretarea unei orchestre. După încheierea spectacolului, Art, împreună cu alți ascultători, se apropiară pentru a afla cine este virtuozul. Mary stătea deoparte, ascultând cacofonia generală.

— E rus, îi raportă Art lui Mary când se întoarse. Urmează să cânte mâine-seară în Tonhalle. Nici măcar nu a venit să repete, ci să petreacă timpul împreună cu toată lumea. A cântat în stațiile de metrou din Moscova în tinerețe și încă îi place. Așa spune.

— Pentru a scoate o astfel de frumusețe dintr-un burduf caraghios! se minună Mary.

— Nimic nu este imposibil în noaptea de carnaval, replică Art. Să mergem să găsim piața unde cântă *guggenmusik,* îmi plac formațiile acelea.

— *Guggenmusik?*

— Știi tu, „fanfarele”, „formațiile de alămuri”. Sunt, în mare parte, reuniuni de formații școlare și cântă foarte tare și dezacordat.

— Dinadins?

— Da. Cred că este ceva pur elvețian. În seara festivalului, ar trebui să te dezlănțui, iar pentru ei asta înseamnă să cânți fals la cornul francez!

Izbucniră din nou în râs. Traversară râul Limmat pe podul Munsterbriicke și pătrunseră adânc în rețeaua de străzi vechi și înguste dintre râu și Bahnhofstrasse.

Magazinul de bomboane era deschis pentru Fasnacht, iar Mary îl tratã pe Art cu o felie de portocalã uscatã, pe jumãtate înmuiatã în ciocolatã neagrã. La fiecare colț, cânta câte o trupã: un cvintet de saxofoane, un grup de muzicã pop din Africa de Vest, un ansamblu de tango care strãlucea pe muzica lui Astor Piazzolla. În cele din urmã, au gãsit *guggenmusikplatz,* unde într-adevãr fanfarele cântau tare și dezacordat, toate odatã, melodii diferite. Aglomerație și un vuiet continuu, localnici costumați și cu fețele înroșite de frig. Era de-a dreptul ger! Câțiva interpreți la alpenhorn suflau în instrumente de diferite lungimi, îmbogățind paleta tonalã, astfel încât *Fanfare for the Common Man* a lui Aaron Copland suna foarte bine; pe de altã parte, finalul de la *Appassionata* lui Beethoven, adaptatã pentru cornul alpin, se dovedi a fi prea dură pentru instrument, devenind un adevãrat exemplu de *guggenmusik,* un vuiet puternic dezordonat al tuturor trâmbițelor deodatã. Mulțimea ovaționã și se împrãștie, Mary și Art plecarã și ei. După câteva opriri pentru a asculta alte grupuri, se refugiarã în Zeughauskeller și comandarã *creme brulee* și *kafi fertig.*

— Îmi place amestecul de cofeinã și alcool, mãrturisi Mary.â

— Îmi place cãldura, spuse el și dãdu din cap.

Un grup de bãrbați îmbrãcați în majorete americane dãdurã buzna în sala mare și sãrirã pe mese. Fanfara care-i însoțea era cea tradițională elvețianã și totuși, cu majoretele pe mese, începu sã cânte marșuri americane, fãrã îndoialã, John Philip Sousa. La instrumente elveține, interpretarea nu mergea prea bine și nici bãrbații travestiți nu reușeau sã se coordoneze și sã danseze cancan cu o precizie cât de micã, dar toatã lumea îi aplaudã și îi ovaționã; era din nou *guggenmusik,* de data aceasta și cu *guggendanse:* funcționari de bancã mustãcioși în fuste plisate și pulovere de cașmir, braț la braț, ridicând picioarele la înãlțimi periculoase deasupra capului; era prea ridicol ca sã nu te înveselești. Art strigã la urechea lui Mary cã toate acestea erau semnul unui sindrom; atunci când o

cultură ordonată precum Elveția ajunge să se dezlănțuie, devine inevitabil și mai sălbatică decât alte culturi mai relaxate.

— Este ca un fel de eliberare, strigă el, ca să se facă auzit. Aburul sub presiune este eliberat printr-un mic orificiu.

— Ca mușchiul unui corn francez, glumi Mary.

— Da, exact!

— Eu însumi sunt așa, strigă Mary, fără să știe de ce.

— Și eu! spuse Art, zâmbind.

— Să plecăm de aici înainte să fie rănit cineva! propuse Mary.

— Bună idee!

Rătăciră pe străzile aglomerate. Prin ușile deschise de la Tonhalle se auzea orchestra simfonică a orașului atacând finalul *Simfoniei Nr.* 2 a lui Brahms, cu trombonii în frunte. *Guggenmusik* compusă de Brahms, cea mai bună dintre toate. După aceea, orchestra avea să interpreteze finalul *Simfoniei nr. 5* a lui Beethoven, nu era o noapte pentru subtilități.

La miezul nopții, erau așteptate focuri de artificii pe lac.

— Cum vor ajunge oamenii acasă după artificii? se miră Mary. Tramvaiele se opresc la miezul nopții, chiar și de sărbători.

— Putem merge până la tine, nu?

— Da, sigur. Mi-ar plăcea. Să cheltuim puțină energie.

— Și ne mai încălzim.

Așa că își croiră drum fără grabă pe străzi și pe alei, spre lac. Un cvartet de coarde scârțâia ceva de Ligeti sau poate era Stockhausen, captivând mulțimea din jur, cu excepția unora care cântau împreună cu ei sau strigau măscări. Un clovn în trecere le puse în mână câte un flaut glisant, al lui Mary, mic și cu sunete înalte, al lui Art, mai mare și cu sunete joase, apoi Art îi ceru să se oprească lângă o pereche de lei vopsiți în verde-portocaliu, în postura *assurgent affrontee,* ridicați față în față, explică el, și în culorile drapelului irlandez, așa că reușiră să se așeze pe unul dintre ei și să-și înființeze propria formație, Art

luând conducerea cu piesa „Raglan Road“.

— Numele irlandez al melodiei, îi spuse Art înainte de a începe, înseamnă „Zori de zi“.

— Foarte potrivit, răspunse ea, încercând să se concentreze asupra muzicii.

Flautele erau simple, dar greu de folosit, după cum își amintea Mary din copilărie; fiecare pas al pistonului, de precizia unui mi- crometru, schimba vizibil înălțimea sunetului, nu exista nicio modalitate de a lua nota corectă, era necesar să faci mici corecții chiar în mijlocul notei, așa că rezultatul era, sigur, tot *guggenmusik.* Probabil, la fel se întâmpla și cu trombonii, nu degeaba atât de mulți dintre ei cântau fals în seara aceea – faptul că nu repetaseră devenea o virtute forțată. Dar Art putea duce la capăt o melodie pe flautul lui mai mare, ea își dădea toată silința, iar unii oameni se opreau să-i asculte; Mary înțelese dintr-odată că se opreau pentru că niciun muzician nu merita să rămână fără public în noaptea aceea. Lucru i se păru atât de emoționant, încât aproape că scăpă o lacrimă, apoi suflă cu putere în micul ei fluier, încercând o buclă și aproape că reuși: într-adevăr, *guggenmusik.* Cântec irlandez lacrimogen, imnul zilei de Sfântul Patrick: *On Ragland Road în November, /1 saw her first and knew.*[65] La sfârșit, Mary îl prinse pe Art de braț și îl trase de acolo, spunând:

— Haide, le spargem timpanele cu prostiile astea.

El râse.

Multe dintre trupele de pe la colțuri de stradă erau, de fapt, reuniuni școlare, oamenii își scoseseră instrumentele și jachetele din dulapuri, fericiți să-și întâlnească foștii colegi și să se regăsească în lumea cântecelor tinereții lor.

— Elvețienii nu au renunțat niciodată la muzică, strigă Art, toată lumea învață să cânte ceva la școală și, chiar dacă încetează să o mai facă, noaptea asta este noaptea lor.

Mary dădu din cap și privi în jur; chipurile muzicienilor erau îmbujorate și străluceau de bucuria de a cânta împreună. Muzica este ca un joc pentru adulți.

[65] „Pe Ragland Road în noiembrie,/Am văzut-o prima dată și am știut.”

În această zonă a orașului, sferele sonore ale diferitelor orchestre se suprapuneau, dar, câtă vreme muzicienii nu erau derutați, sau chiar dacă erau, publicul o percepea ca parte din spectacol. Lângă lac, era din ce în ce mai aglomerat. Aici era locul unde trebuia să te afli, aici se auzeau mereu cel puțin trei melodii simultan, uneori chiar mai multe.

— Cacofonie, strigă ea către Art.

— Polifonie! strigă și el.

Mary dădu din cap, zâmbind.

Se apropia miezul nopții. În curând începea Miercurea Cenușii, cu abstinența și postul ei. Era timpul eliberării. Marțea Iertării. Într-o măsură chiar mai mare decât de Anul Nou, era timpul eliberării: sfârșitul iernii era după colț și, chiar dacă nu venise încă primăvara, exista măcar promisiunea primăverii. Primăvara avea să vină cu siguranță. Acest sentiment dădea întotdeauna tonul serii de carnaval.

Ajunseră pe malul lacului Zürich, *schivimmbad*-|*i*| ei de vară. Mary își aminti de marea conferință de la Kongresshall, chiar pe mal, de ghemul de tendințe, nodul gordian al lumii, apoi își spuse: „Nu, nu în seara asta.” Își petrecuse întreaga viață trăgând de acel nod gordian și abia dacă slăbise câteva sfori, nodul mare rămânând intact, în ciuda unei vieți de muncă neîncetată. Se înfioră la acest gând, îl apucă de braț pe Art și îl conduse spre părculețul de pe malul lacului, cu statuia lui Ganimede și vulturul.

— Ai mai văzut asta? îl întrebă.

— Statuia? Sigur. Dar cine a fost Ganimede? Nu am știut niciodată cu adevărat. Și ce-i cu pasărea?

— Este, într-adevăr, misterios. Se spune că cei doi sunt Ganimede și Zeus, sub forma unui vultur. Așadar, uită-te la el. Ce crezi că-i spune vulturului? Ce înseamnă? Adică… ce înseamnă?

Art privi statuia. Un tânăr din bronz, dezbrăcat, stând ferm în picioare, cu o mână ridicată și lăsată pe spate, cu cealaltă coborâtă și întinsă înainte, de parcă ar oferi ceva unei păsări – un gest de dresor de șoimi. Dar vulturul îi

ajungea aproape de talie.

— Este o pasăre foarte mare, spuse Art. Și este ceva în neregulă cu aripile sale.

— Un phoenix, îi trecu prin minte lui Mary. Poate este un phoenix.

— Omul îi oferă viața lui, ghici Art.

— Nu știu, mărturisi Mary, privindu-l fix. Nu reușesc.

— Este un fel de ofertă, insistă Art. Este gestul unuia care oferă ceva. El este noi, nu? Deci el ne reprezintă pe noi, oferind lumea animalelor!

— Probabil așa.

— Ganimede îi spune cu siguranță ceva vulturului. Că am putea deveni ceva magnific sau cel puțin ceva interesant. Că am început așa cum suntem încă și acum – genii copii. Că nu există altă casă pentru noi decât aici. Că ne vom descurca, oricât de prost ar merge lucrurile. Că toate cuplurile sunt cupluri ciudate. Că singura catastrofă după care este imposibil să ne redresăm este dispariția. Că putem transforma Pământul într-un loc mai bun. Că oamenii sunt capabili să-și ia destinul în propriile mâini. Că destinul nu există.

Lacul ei se întindea negru până la dealurile joase din depărtare, Vorderalpen, Alpii din față. Cer negru deasupra, presărat cu stele. Orion, zeul iernii, arăta ca o versiune înstelată a lui Ganimede din fața lor.

— Trebuie să însemne ceva, spuse Mary.

— Oare? întrebă Art.

— Cred că da.

— Acela este Jupiter, acolo, spre vest, zise Art, arătând spre cea mai strălucitoare stea. Dacă pasărea ta mare este Zeus, de acolo vine, nu?

— Poate că da, răspunse Mary.

Încerca să asocieze spusele lui cu vuietul zbuciumat al mulțimii, cu liniile melodice care se suprapuneau, cu lacul și cu cerul; nu, lumea era prea mare. Încerca să o accepte oricum, să simtă balonul lumii înăuntrul ei, oceane de nori în piept, acest oraș, acești oameni, acest prieten, Alpii – viitorul – mult prea mult. Îl strânse cu putere de braț. „Vom

continua!”, îi spuse ea în gând, adresându-se tuturor celor pe care îi știa sau îi cunoscuse vreodată, tuturor acelor oameni atât de împletiți în sufletul ei, vii sau morți. „Vom continua!”, îi liniștea ea pe toți, dar mai ales încerca să se liniștească pe sine însăși, dacă era posibil. „Vom continua, vom merge mai departe pentru că destinul nu există. Pentru că noi nu vom ajunge niciodată cu adevărat la sfârșit.”

MULȚUMIRI

Mulțumirile mele pentru ajutorul foarte generos primit de la: Tom Athanasiou, Jurgen Atzgendorfer, Eric Berlow, Terry Bisson, regretatul Michael Blumlein, Dick Bryan, Federica Carugati, Amy Chan, Delton Chen, Joshua Clover, Oisin Fagan, Banning Garrett, Laurie Glover, Dan Gluesenkamp, Hilary Gordon, Casey Handmer, Fritz Heidorn, regretatul Jurg Hoigne, Tim Holman, Joe Holtz, Arlene Hopkins, Drew Keeling, Kimon Keramidas, Jonathan Lethem, Margaret Levi, Robert Markley, Tobias Menely, Ashwin Jacob Mathew, Chris Mekay, Colin Milburn, Miguel Nogues, Lisa Nowell, regretatul Oskar Pfenninger, Kavita Philip, Armando Quintero, Carter Scholz, Mark Schwartz, Anasuya Sengupta, Slawek Tulaczyk, José Luis de Vicente și K.Y. Wong.

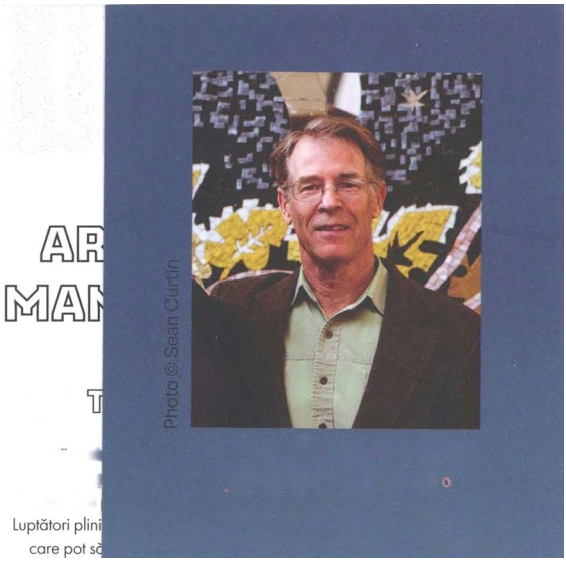

bestsellerurilor *The New York Times* și au câștigat premii Hugo, Nebula și Locus. El s-a născut în 1952, în Illinois, și a studiat literatura la University of California, dându-și doctoratul cu o teză intitulată „Romanele lui Philip K. Diok“.

A scris peste douăzeci de cărți, cele mai cunoscute fiind acelea din TRILOGIA MARTE (în curs de retipărire în Armada), *The Years of Rice and Salt* (2002), *Forty Signs of Rain* (2004), *Shaman* (2013; *Șaman,* Nemira, 2016), *Aurora* (2015; Armada, 2019) și *The Ministry for the Future* (2020; *Ministerul pentru Viitor,* Armada, 2022).

În 2008 autorul a fost desemnat „Erou al mediului înconjurător” de revista *Time.* I s-au acordat două prestigioase premii pentru întreaga carieră: „Robert A. Heinlein” și „Arthur C. Clarke for Imagination în Service to Society”.

Asteroidul 72432 Kimrobinsonian a fost denumit astfel în onoarea sa.

ARMADA // science-fiction / fantasy / thriller

UNA DINTRE CĂRȚILE PREFERATE ALE LUI
BARACK OBAMA

E LA SCRIITORUL VIZIONAR AL
TRILOGIEI MARTE, O IMAGINE TULBURĂTOR
DE VEROSIMILĂ A UNUI VIITOR IMINENT

În baza Acordului climatic de la Paris din 2025, se creează
Ministerul pentru Viitor, ce are ca misiune apărarea tuturor ființelor vii, prezente și viitoare. Însă, la scurt timp, un val de căldură lovește India și provoacă moartea a douăzeci de milioane de persoane.

Frank May, unul dintre puținii supraviețuitori ai catastrofei, și Mary Murphy, care conduce Ministerul pentru Viitor, caută soluții pentru ca omenirea să facă față provocărilor aduse de schimbările climatice. Alături de ei, activiști, refugiați și oameni de știință povestesc despre cum le-au fost afectate viețile de criza ecologică și propun inovații din ecologie, economie și politică, pentru a crea un viitor mai bun.

Soluțiile există, însă aplicarea lor nu e ușoară, fiindcă întregul mod de viață al oamenilor trebuie pus sub semnul întrebării. Iar eforturile de azi vor da rezultate abia peste zeci sau chiar sute de ani.

„Robinson integrează cu măiestrie detaliile practice ale crizelor de mediu și proiectele de geoinginerie într-un portret cuprinzător și optimist al capacității omenirii de a coopera în fața dezastrelor. Această capodoperă de science-fiction adevărat trebuie neapărat citită de toți cei care își fac griji în legătură cu viitorul planetei noastre.” *PUBLISHERS WEEKLY*

NEMIRA

1 William Shakespeare, *Macbeth,* Actul II, Scena 2.